ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur–Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63

Jeudi 1 MARS 1951 Հինգշաբթի 1 ՄԱՐՏ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6395–Նոր շրջան թիւ 1806

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՀԱՆՃԱՐԵՂ» ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ

Երբեմնի Ազգ. Պատուիրակութեան ընդհ. քարտուղարը, Լեւոն Բաշալեան, այլապէս պեր-ճախօս վկայութիւն մը կը ներկայացնէ.

Իր օրագրութեան մէջ, անգամ մը եւս խօսելով Չիչէրինի տխրահռչակ ծրագրի մասին, կը գրէ 1923 Յունուար 28 թուականով.

— «Լրագիրները այս առաւօտ կը հրատարակեն Չիչէրինի նամակը Պ. Նավիլին, որով Մոսկուա կ'առաջարկէ հայ գաղթականները Ռուսաստան փոխադրել, ինչպէս նաեւ Պ. Չիչէրինի համիմաստ նօթը Քոնֆէրանսին, որուն պատճէնը Պ. Բաշալեան ստացաւ ուղղակի ռուս պատուիրակութեան դիմելով»:

Յետոյ կը պատմէ խումբ մը հայասէրներու տեսակցութիւնը Պ. Չիչէրինի հետ, ընկերակցութեամբ ամերիկեան Նպաստամատոյցի պատուիրակին (Պ. Մոնթկոմըրի):

Թոյլ տուէք նոյնութեամբ արտագրել Օրագրին այս մասը, իբրեւ պատմական վաւերագիր մը: (Չիչէրինն է որ կը յայտարարէ).

— «Մոսկուայէն հեռագիր մը ստացած եմ որ զիս կ'արտօնէ յայտարարել թէ Տօնի եւ Քուպանի միջեւ հողամաս մը կ'առաջարկենք, հոն փոխադրելու համար մինչեւ 250.000 հայ գաղթականներ: Պէտք է անմիջապէս նշանակուի յանձնաժողով մը, որուն անդամները պէտք է ըլլան մէկ հայ ներկայացուցիչ՝ օրինաւորապէս արտօնեալ եւ պատասխանատու, որ մեզ երաշխաւորէ թէ եկող Հայերը հակառուս չեն եւ որեւէ կապ չունին Դաշնակցականներու հետ, մէկ ներկայացուցիչ այն մարդասիրական ընկերութեանց, որոնք իրենց վրայ պիտի վերցնեն այդ գաղթականներուն փոխադրութեան եւ տեղաւորման ծախքը, եւ մէկ ներկայացուցիչ Սովետներու կողմէ: Այս միայն յանձնաժողովը պիտի վարէ ամբողջ գործը. իր կեդրոնատեղին պէտք է ըլլայ Պերլին կամ Հռոմ: Բնականաբար տեղւոյն վրայ ալ Յանձնախումբ մը պիտի գտնուի որ ջոկէ ու զատէ գաղթականները, ինչպէս կ'ըլլայ այժմ Ռուսիա վերադարձող Քոզաքներուն համար, որոնցմէ ամսական 2000 հոգի իրենց տեղերը կը դառնան: Ինձ պատասխան մը պէտք է մինչեւ ուրբաթ»:

Շարունակութենէն կ'իմանանք թէ «հայասէրները իրենց շնորհակալութիւնը յայտնեցին Ռուսիոյ ստանձնած այս վեհանձն նախաձեռնութեան մասին», խոստանալով զանոնք հաղորդել Հայկ. Պատուիրակութեանց:

Այս առթիւ, գիտել կուտան թէ «ռուսական այս առաջարկը կը նկատէին իբրեւ մէկ մասնակի լուծումը Հայկական խնդրին եւ թէ Հայերը կը վերապահէին իրենց բոլոր իրաւունքները՝ իրենց հայրենիքը ունենալու ապագային»:

— «Այո՛», ապագային, բսաւ Պ. Չիչէրին, ոչ-քաջալերական շեշտով մը»:

Այդ պահուն Պ. Մոնթկոմըրի կ'ըսէ թէ Երեւան պիտի երթայ, «տեղւոյն վրայ ուսումնասիրելու երկրին տնտեսական պայմանները եւ տեսնելու թէ ի՛նչ միջոցներ ձեռք առնելու է, որպէսզի մաս մը հայ գաղթականներ ալ հոն փոխադրուին»:

— «Պ. Չիչէրին, որ համակիր չի թուիր այս ծրագրին, պատասխանեց թէ Երեւանի մէջ տեղ չկայ»:

«Պ. Չիչէրին բսաւ նաեւ թէ կը փափաքի որ գաղթականները երկրագործ դասակարգէն ըլլան, որովհետեւ Քոզաքները պիտի չսիրեն որ հայ առեւտրականներ գան երկրին մէջ»:

Լեւոն Բաշալեան աւելի «հայասիրական», իսկապէս հանճարե՛ղ պարագայ մը եւս կը յիշէ.

— «Բանակցութեանց ընթացքին Պ. Չիչէրին յայտնեց որ Մոսկուայի մէջ ասկից առաջ ալ ուսումնասիրեր էին *Հայ Ազգային Տունը — որ ըսել է հայ պետութիւն մը — հիմնել Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ*, բայց այն եզրակացութեան եկեր էին թէ անկարելի է ատիկա»: (*ԽՄԲ. — Մենք ստորագծեցինք*):

Կը կարծենք թէ այս ամփոփումները բաւական են, գաղափար մը կազմելու համար այն քստմնելի ողբերգութեան մասին, զոր ծրագրած էր Խ. Միութիւնը, լրացնելու համար Լօզանի դաշնագրին խայտառակութիւնը:

Կը խօսինք տակաւին:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ս. ՓՐԿԻՉԸ՝ ՆԵՐՍԷՆ

Կ'արժէ անգամ մըն ալ անդրադառնալ Պոլսոյ Ս. Փրկիչին որ իրաւամբ «Ազգին Տունը» կոչուած է:

Հոն է որ ի վերջոյ կ'երթան ապաստան, խընամք, բժշկական դարման գտնել մեր մտաւորականները, — ուսուցիչ, գրագէտ, եկեղեցական կամ անտէր ու անտիրական գաղթական:

Ահա հաստատութենէն անցնողներու թիւը:

1950 Յունուար 1ին մնայուն հիւանդներ եղած են 33 հոգի, յիմարանոցը առանձին 65 հոգի: Տարուան ընթացքին մտած են 479 հիւանդներ, մեկնած են 486 հոգի: Կատարուած են 247 վիրաբուժական գործողութիւններ 1884 ռատիոսքօփի եւ 768 ռատիոկրաֆի:

Հիւանդանոցը ունի զանազան բաժիններ, նոյնիսկ ակնաբուժարան. ատամնաբուժարան, քիթ-կոկորդի եւ ականջի բուժարան եւն.:

Բժշկական կազմը կը բաղկանայ 25 բժիշկներէ իրենց օգնականներով և մասնագիտ. դասատուութեամբ մը: 12 վկայուած հիւանդապահուհիներ կ'օժանդակեն իրենց:

Ամբողջ պաշտօնէութեան կը վճարուի տարեկան վեց միլիոն Փրանք, իսկ սնունդի 12 միլիոն, վառելանիւթ, լուացարան, մաքրութիւն մօտ 3 միլիոն: (Գիտենք ուրիշ ազգային հաստատութիւններ որոնք պաշտօնէութեան կը վճարէին սնունդի համար եղած ծախքին կրկինը):

Ուրիշ նորութիւն մը կը կազմեն Ազգ. Հիւանդանոցին համար պարբերաբար տրուած նուագահանդէսները եւ երգահանդէսները, որոնք անհուն երանութիւն կը պատճառեն մնայուն, անբուժելի հիւանդներու եւ երիտասարդ դատապարտեալներու:

Ու խորհիլ որ այս բոլորին մէջ Փրանսահայ գաղութը բաժին չունի....:

Դառն ժպիտ մը տեսայ մեր Անտիլիի ծերանոցին հոգաբարձուներուն դէմքին վրայ, երբ կը ձեւակերպէի այս մտածումս:

— *Ինչո՞ւ այդքան հեռու կ'երթաք, մեր պաշտօնէն քանի՞ հոգի հետաքրքրուեցան իր քիթին տակ հաստատուած Հանգստեան Տունով...*

ՍՕՍԻ

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

Միլանի մեր թղթակիցը կը գրէ. — *Պոլսոյ նորընտիր պատրիարքը, Գարեգին արք. Խաչատուրեան որ օդանաւով Հռոմ իջած էր, Միլան հասաւ շաբաթ ժամը 17ին:*

Կայարանը կը սպասէին բազմաթիւ Հայեր: Այսօր, հինգշաբթի, կը վերադառնայ Հռոմ, ուրկէ օդանաւով պիտի մեկնի Պոլիս: (Հոն կը հասնի շաբաթ առաւօտ):

Զորեքշաբթի գիշեր Միլանոյի հայկ. գաղութը հաւաքոյթ մը սարքած էր ի պատիւ պատրիարքին:

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Անթիլիասի կաթողիկոսարանի դիւանէն կը հաղորդեն (25 փետր.) —

Այսու սրտագին ուրախութեամբ կը յայտնենք թէ Ն. Ս. Օծութիւն Վեհ. Հայրապետին առողջութիւնը օր ըստ օրէ զգալապէս կը բարելաւուի եւ ինքզինք աւելի կազդուրուած կը զգայ: Մեծ յոյս կայ որ Ն. Վեհափառութիւնը ի վիճակի պիտի ըլլայ մօտ օրէն ոտքի ելլելու:

Այս ուրախ առիթով Ն. Ս. Օծութիւնը իր դիւանին միջոցաւ իր օրհնութիւնները կուտայ եւ ողջոյնները կը հաղորդէ իր սիրեցեալ հօտին:

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ զօր. Րապըրթսըն, Միջին Արեւելքի բրիտանական ուժերուն հրամանատարը, մեկնեցաւ հինգ օրուան այցելութենէ մը վերջ: Զօրավարը իր գոհունակութիւնը յայտնեց տեսակցութեանց առթիւ, ինչպէս եւ «հիացում՝ հաստատելով Թուրք բանակին յառաջդիմութիւնը արդիական զէնքերու գործածութեան մէջ»:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գչ.) — Սթերլին 980 (950), տոլար 349·95 (391), զուից. ֆրանք 81·25 (91), նափոլէոն 4200, զուից. ոսկի 3890, սթերլին 5200, տոլար (20) 20·260, ձոյլ ոսկի 559·000 ֆրանք:

Դահլիճը հրաժարեցաւ վստահութիւն շահելով հանդերձ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՄԵՐԺԵՑ ԸՆԴՈՒՆԻԼ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԸ

Ընտրական օրէնքի բարեփոխման մասին վիճաբանութիւնները կը շարունակուին Ազգ. Ժողովին մէջ: Առջի գիշերուան նիստին, կառավարութիւնը կրցաւ առաջին յաջողութիւն մը ապահովել: Երբ քուէի դրուեցաւ՝ կառավարական ծրագիրը "որպէս վիճաբանութեանց հիմ նկատի առնելու պարագան, ժողովը 216ի դէմ 243 ձայնով ընդունեց կառավարութեան պահանջը: Ձեռնպահ մնացին M. R. P.ի երեսփոխանները:

Քուէարկութենէն անմիջապէս վերջը դահլիճը մասնաւոր նիստ մը գումարեց, իր դիրքը ճշդելու համար, քանի որ բարոյապէս պարտուած էր: Վարչապետը Ելիզէի պալատը գնաց, իր հրաժարականը ներկայացնելու համար, բայց հանրապետութեան Նախագահը մերժեց, դահլիճի տագնապը վտանգաւոր գտնելով ներկայ պարագաներուն մէջ:

Պ. Փլեվէն հանրապետութեան Նախագահին պարզեց կառավարութեան դժուարութիւնները: Պ. Վէնսան Օրիոլ թելադրեց վարչապետին մնալ պաշտօնի գլուխ, ցորչափ Ազգ. Ժողովը փոքրամասնութեան մէջ չէ ձգած զինքը:

Նախագահը իր անձնական ազդեցութիւնը ի գործ կը դնէ, համաձայնութիւն գոյացնելու համար մեծամասնութեան հոսանքներուն միջեւ:

Կառավարութիւնը կը պահանջէ ըստ էութեան ընդունիլ իր ծրագիրը (մեծամասնական դրութիւն երկու քուէարկութեամբ եւ երկրորդ քուէարկութեան՝ բարեկամ կուսակցութեանց քուէներուն միացումով):

Եթէ ժողովը կողմնակից չըլլայ այս ծրագրին, կառավարութիւնը, երկրորդ եւ վերջին անգամ վստահութեան հարց պիտի յարուցանէ եւ այս անգամ վերջնապէս պիտի հրաժարի, եթէ այդ վստահութիւնը չտրուի:

Անհանայ նորագո ծուլներ Ճեխոսլովաքիոյ մէջ

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ԱՌԱՍՊԵԼՆԵՐԸ. — ԵՐԷԿ ՀԵՐՈՍ, ԱՅՍՕՐ «ԹՈՒՆԱՒՈՐ ԻԺ». — 170.000 ԱՆԴԱՄՆԵՐ ՎՏԱՐՈՒԱԾ. — ՋԱՆԳՈՒԱԾԱՅԻՆ ՁԵՐԲԱԿԱ-ԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԴԱՏԵՐ

Չեխոսլովաքիոյ նախկին արտաքին նախարար Քլեմենթիսի եւ իր ընկերներու ձերբակալութեան առթիւ, Սլովաքիոյ համայնավար կուսակցութեան նախագահը, Ստեֆան Պասթովանսքի դեկուցում մը տուաւ չեխոսլովաք համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէին առջեւ եւ յայտարարեց ի միջի այլոց.

— «*Քլեմենթիսի խոստովանութիւնն ու քննութեան վերջին արդիւնքները կը հաստատեն, թէ Հուսաք – Նովոմեսքի խմբակին արարքը ոչ չեղում է, ոչ ալ սխալանք, այլ կը գտնուինք կուսակցութեան թշնամի կազմակերպեալ աւազակախումբի մը առջեւ: Իր անջատողական ու կործանարար աշխատանքով, այս աւազակախումբը գիտակցօրէն եւ դիտաւորեալ կերպով ուզած է քայքայել հանրապետութեան միասնականութիւնը եւ այս հանրապետութեան մէջ հաստատել «անկախ սլովաքեան պետութիւն» մը, յարմար պահուն անջատելով Սլովաքիան հանրապետութենէն:*

«*Քննութիւնը յստակօրէն կը հաստատէ, թէ Քլեմենթիս, կանոնաւորապէս տեղեկագիրներ կը յանձնէր աշխարհակալ երկիրներու ներկայացուցիչներուն, մեծ կարեւորութիւն ներկայացնող հարցերու մասին եւ մանրամասն տեղեկութիւններ կուտար անոնց՝ մեր կառավարութեան ու կուսակցութեան որոշումներուն ու գործունէութեան մասին: Քլեմենթիս կարեւոր գաղտնիքներ դուրս տուած է եւ այսպէսով գտնուած է լրտեսական ու հայրենադաւ արարքի մէջ:*

«*Ինչպէս տեսնօք, Թրոցքիի աւազակախումբը, այնպէս ալ Քլեմենթիս իր ասպարէզը կը վերջացնէ իբրեւ ոճրագործ մը, լրտես մը, իբրեւ ընկերվարութեան ու իր ժողովուրդին թշնամի մը եւ իբրեւ աշխարհակալներու ու ռազմասէրներու գործակալ մը»:*

Պասթովանսքի աւելցուց թէ Քլեմենթիս, 1939ին յանձն առած է աշխատիլ ֆրանսական գաղտնի ոստիկանութեան հաշւոյն, խոստանալով հաղորդել զինուորական տեղեկութիւններ եւ խափանարարական գործեր կատարել: Քլեմենթիսի վարած այս «ըմբոստ խմբակին» դերը կը չէզոքուի այն իրողութեամբ, որ անոնք յաջողած էին պետական շատ կարեւոր դիրքեր գրաւել, դառնալով արտաքին նախարար (Քլեմենթիս) եւ գործավարներու սլովաքեան կոմիտէի նախագահ (Հուսաք): Թշնամի օտար ձայնասփիւռները Քլեմենթիսը կը ներկայացնէին իբրեւ կարեւոր քաղաքական դէմք մը, նոյնիսկ հերոս մը: «Իրականին մէջ, կ'ըսէ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԹՈՒՆՈՒԶ ԻՆՔՆԻՇԽԱՆ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ՀԵՏԶՀԵՏԷ

Ինչպէս գրեցինք, Թունուզ կը գտնուի նոր անկիւնադարձի մը առջեւ:

Քանի մը շաբաթ առաջ, Թունուզի Պէյը, Լամին Փաշա, Թունուզի թագաւորութեան տէրը, հրատարակեց վեց հրովարտակներ, որոնք կ՚ընդարձակեն իր կառավարութեան լիազօրութիւնները, զօրացնելով անոր ինքնօրինութիւնը, կազմելով Կառավարական Խորհուրդ մը, Ֆրանսացիներու եւ Թունուզցիներու հաւասար մասնակցութեամբ եւ աւելի լայն բանալով քաղաքային սպասարկութեանց դռները Թունուզցիներու առջեւ:

Այս ուղղութեամբ բանակցութիւնները կը շարունակուէին աւելի քան մէկ տարիէ ի վեր եւ այժմ, այս նոր կարգադրութիւններով, Թունուզը պիտի դառնայ ինքնիշխան պետութիւն մը Ֆրանսական Միութեան մէջ, փոխանակ ենթակայ մնալու Ֆրանսայի թեւարկութեան, ինչպէս էր մինչեւ հիմա:

Թունուզ, Ֆրանսական թեւարկութեան տակ մտաւ 1881ին եւ ասոր շնորհիւ բարգաւաճեցաւ, — բնակչութիւնը աւելցաւ, շինուեցան դպրոցներ ու ճամբաներ եւ ստեղծուեցաւ բարօրութեան ամենանին հասած բազմանդամ միջին դասակարգ մը:

Թունուզի հիւսիսակողմը կան ընդարձակ ցորենի դաշտեր, ինչպէս Կեսարներու ժամանակներուն: Կեդրոնական մասին մէջ տարածուած են ձիթաստանները, ձիթենիի իրական անտառներ, որոնք աշխարհի լաւագոյն ձէթը կ՚արտադրեն: Իսկ հարաւային շրջանին մէջ կը գտնուին Հաֆսայի ֆոսֆաթի կարեւոր հանքերը:

Ֆրանսա, մինչեւ այսօր ալ, տարեկան 12—14 միլիառ ֆրանք կը յատկացնէ Թունուզին ելեկտրակայաններ հիմնելու, հողագործական եւ այլ արդիւնաբերական ձեռնարկներ զարգացնելու, նաւահանգիստները ընդարձակելու եւ պատերազմական վնասները դարմանելու համար:

Տեղացի բնակչութիւնը 3.5 միլիոնէն քիչ մը աւելի է, մեծ մասով իսլամ եւ կարեւոր համրանք մըն ալ հրէական փոքրամասնութիւն: Թունուզ հաստատուած են 160 հազար Ֆրանսացիներ, մեծ մասով հիւսիսային կողմը ցորենի դաշտերու սեփականատէրներ եւ կառավարական պաշտօնեաներ:

Քանի մը տարիէ ի վեր, Ֆրանսական կառավարութիւնը մօտէն կը հետեւէր Թունուզի մէջ ծայր տուած ազգայնական շարժման: Ծանօթ «Նոր Տէսթուր» անունով, այս շարժումին պետն է Թունուզցի փաստաբան եւ տնտեսագէտ 47 տարեկան Հապիպ Պուրղիպան: Շարժումը հիմնուեցաւ 1934ին, երբ Պուրղիպա անջատուեցաւ «Տէսթուր» կոչուած հին ազգայնական շարժումէն, որ կը ղեկավարուէր հին պահպանողական կրօնապետերու կողմէ եւ որ հակառակելով հանդերձ զանգուածները գրգռելու ձեւին, աւելի վճռաբար կողմնակից էր Թունուզի բացարձակ անկախութեան:

Փարիզի իմաստուն քաղաքականութիւնը եւ միջազգային կացութեան զարգացումը, որ ոչ միայն չեշտեց հիւսիս ափրիկեան ծովեզերքներու կարեւորութիւնը, այլեւ աւելցուց ռազմագիտական վտանգները, բարեշրջման ենթարկեց «Նոր Տէսթուր»ի տեսակէտը: Պուրղիպա, որուն կինը Ֆրանսուհի մըն է եւ որուն անդրանիկ զաւակը կ՚ուսանի Փարիզի համալսարանը, հաւանեցաւ գործակցիլ Ֆրանսայի հետ, պայմանով որ երկրի ինքնավարութեան համար լուրջ քայլեր առնուին:

Այս գործակցութեան առաջին քայլը առնուեցաւ անցեալ տարի, երբ «Նոր Տէսթուր»ի ընդհ. քարտուղարը, Պէն Եուսէֆ մտաւ Թունուզի կառավարութեան մէջ, իբրեւ դատական նախարար: Գործակցութեան ճշմարիտ արժէքը կը կայանայ այն իրողութեան մէջ, որ Թունուզի բնակչութեան մեծագոյն մասը կեցած է «Նոր Տէսթուր»ի ետեւը:

Վերջերս կատարուած բարեկարգութիւնները կը կայանան հետեւեալ կէտերու մէջ.—

1) Յաւելեալ լիազօրութիւններ Թունուզի վարչապետին համար եւ աւելի լայն անկախութիւն Ֆրանսական իշխանութիւններէն:

2) Կառավարական Խորհուրդ մը, որուն մէջ Թունուզցի նախարարներն ու Ֆրանսացի վարիչները հաւասար թիւ պիտի ունենան, նախագահութեամբ Թունուզի վարչապետին:

3) Մեծ թիւով Թունուզցիներ պիտի առնուին երկրի քաղաքային սպասարկութեանց չորս դասակարգերուն մէջ:

Մինչեւ հիմա, պայման էր որ Թունուզի վարչապետին բոլոր որոշումները վաւերացուին եւ ստորագրուին կառավարութեան ընդհ. քարտուղարին կողմէ, որ Ֆրանսացի աւագ պաշտօնատար մըն է: Այս բանը վերջ գտած է այլեւս: Այժմ, ընդհ. քարտուղարը վարչական իրաւասութիւններ

միայն ունի եւ ենթակայ է վարչապետին:

Կարեւորագոյնն է սակայն այն փոփոխութիւնը, որուն համաձայն Թունուզցի գերադաս ու ստորադաս պաշտօնեաներուն թիւը հաւասար պիտի ըլլայ Ֆրանսացի պաշտօնեաներու թիւին: Ցարդ 4900 բարձրաստիճան պաշտօնեաներուն 100ին 73ը առնուած էին Ֆրանսացիներէն: Այժմ, այդ պաշտօնեաներուն կէսը միայն Ֆրանսացիներ պիտի ըլլան: Երկրորդ աստիճանի 1800 պետական պաշտօնեաներուն 100ին 43ը միայն ցարդ առնուած էին Թունուզցիներէն: Այժմ կէս առ կէս պիտի առնուին: Դարձեալ, երրորդ աստիճանին պաշտօնեաներուն 100ին 75ը պիտի ըլլան Թունուզցիներ, մինչդեռ ցարդ 100ին 44ի համեմատութիւն միայն կը ներկայացնէին: Եւ վերջապէս, Թունուզցիները պիտի գրաւեն ստորադաս 8000 պաշտօնեաներու 100ին 75ին տեղերը, մինչ ցարդ կրցած էին գրաւել 100ին 65ը:

Եւ տակաւին ուրիշ բարեկարգութիւններ ալ տեղի պիտի ունենան յառաջիկային, Ֆրանսայի եւ Թունուզի սերտ գործակցութիւնը աւելի զօրացնելու համար:

Թ. Ա. Թ.

Ամուսնալուծումներու հարցը

ԽՄԲ.— Վերջերս աշխատակից մը համառօտակի պարզած էր կիներու սայթաքումները, «Արդի վէրքեր» խորագրին տակ:

Ահաւասիկ ակնարկ մըն ալ այրերու մասին.—

Ամուսնալուծումներու հարցը, կարծուածէն շատ աւելի ծանրակշիռ ու կնճռոտ խնդիր մըն է: Անոր իսկական տարողութիւնը ճանչնալու համար, պէտք է քննել լրջութեամբ, անշահախնդրութեամբ եւ անաչառութեամբ:

Ամուսնալուծումներու խնդիրը իգական սեռի ստիճանական զարգացումի հարցին տարբեր մէկ երեսն է, եւ ամուսնալուծում պահանջողներու 95 առ հարիւրը կիներ են:

Այո, մօտաւորապէս մէկ դարէ ի վեր, բոլոր քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ, երկու սեռերու հաւասարութեան հարց մը կայ, որուն թնճուկներուն մեծագոյն մասը կը մնայ անլուծելի:

Այս տագնապէն կը տառապին հաւասարապէս, Ֆրանսան եւ Գերմանիան, Անգլիան եւ Ամերիկան, ու բոլոր քաղաքակիրթ երկիրները, եւ մանաւանդ խորհրդային երկիրները, ուր ամուսնալուծումները հսկայական աւերներ կը գործեն: Իսկ մենք, ափ մը ժողովուրդ, ցրուած քիչ մը աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ, ենթակայ ենք մեր ուժերէն շատ աւելի զօրաւոր հոսանքի մը, որ հակառակ մեր կամքին, մեր հին սովորութիւններուն ու բարքերուն, կը քշէ կը տանի մեզ:

Ի՞նչ արժէք կը ներկայացնէր կինը, հին դարերու ընթացքին:

Մարդկային քաղաքակրթութեան նախաշըրջանին, կինը իբր ֆիզիքապէս տկար արարած, կը պատկանէր հաւասարապէս բոլոր այր մարդոց, իսկ ծնած զաւակները՝ համայնքին:

Դրամի, վաճառականութեան եւ կրօնքի (կռապաշտութիւն, արեւապաշտութիւն եւն.) երեւան գալէն վերջն է որ հիմնուեցաւ ամուսնութիւնը:

Այդ շրջանին, այրերը կ՚առնէին եւ կամ կը գնէին, իրենց տնտեսական ու ֆիզիքական կարողութեանց համապատասխան քանակութեամբ կիներ, ու զանոնք կ՚ենթարկէին իրենց քմահաճոյքներուն:

Մինչեւ քրիստոնէութեան երեւան գալը, կին արարածը, մարդկային ոչ մէկ արժէք կը ներկայացնէր, ենթակայ ըլլալով այր մարդու ֆիզիքական բիրտ ուժին, եւ տնտեսական հարստութեանց ամբարիշտ օրէնքներուն:

Բացառութիւն կը կազմէին թագուհիներն ու իշխանուհիները, որոնք իրենց ամուսիններուն դիրքին ու հարստութեանց համաձայն պատուի ու յարգանքի կ՚արժանանային:

Քրիստոս ինքն էր որ, հազարաւոր տարիներու իգական սեռի չարաչար գերութենէն ետքը ճշդեց կին արարածին մարդկային արժէքը, ու բարձրացուց զայն:

Բոլոր քրիստոնեայ Եկեղեցիները համաձայն են, որ Քրիստոս թէեւ Աստուած որդի, աշխարհ եկաւ իբրեւ մարդ, ապրեցաւ, սիրեց, տառապեցաւ ու մեռաւ իբր մարդ:

Քրիստոս, սիրեց ու օրհնեց կինը, Մարիամ Մագթաղենացին, Սամարիացի կոյսերը եւ բոլոր այն կիները, որոնք այր մարդու հաւասար ու ալ աւելին, ներշնչուեցան իր քարոզներէն:

Ան քարոզեց հաւասարութիւն երկու սեռերու, իրաւունքի, տառապանքի թէ երանութեան մէջ:

Քրիստոնէութիւնը ջնջեց բազմակնութիւնը, հաստատելով ընտանիքը միակամ եւ անբաժանելի:

Եկեղեցին պարտադրեց իր այս սրբազան օրէնքները բոլոր քրիստոնեայ պետութիւններուն, որոնք իրենց կարգին օրէնքներ հաստատեցին նոյն սկզբունքներով:

Բայց եսապաշտ ու ամբարտաւան այր մարդը, դառնալով հանդերձ քրիստոնեայ, ծնրադրելով հանդերձ Աստուծոյ, Քրիստոսի եւ բազմաթիւ սուրբերուն առջեւ, ըլլալով իր կողակիցին՝ հաւասարութեան իրաւունքը:

Պահեց զայն ստորադաս, տիրեց անոր բիրտ ուժով, շահագործեց, խաբեց, գինովցաւ ու շնացաւ, բոլոր ազգերուն մէջ:

Մարդը իբրեւ գերազանցօրէն ընչաքաղց ու եսապաշտ արարած, ոչ միայն շահագործեց իր կինն ու զաւակները, այլ եւ բոլոր զինքը շրջապատողներն եւ զանազան սրբութիւնները:

Շահագործուած դժբախտներու եւ թշուառներու բանակները հետզհետէ բազմացան ու տեղի տուին յեղափոխութեանց, որոնցմէ ծնաւ ընկերվարութիւնը:

Նոր վարդապետութեան քարոզիչները ուսումնասիրելէ ետքը իգական սեռին իրաւունքներն եւ ընդունակութիւնները, եկան այն եզրակացութեան, թէ կարելի չէ արդար կարգուսարք հաստատել, առանց կնոջ հաւասարութեան եւ մասնակցութեան:

Բոլոր ընկերվարական առաջնորդներն ու գիտնականները, ինչպէս եւ քրիստոնեայ յառաջդէմ մտաւորականութիւնը հաստատեցին թէ, իբրեւ մարդկային արժէք, իգական սեռը ոչինչով պակաս չէ արականէն, ընդհակառակն, շատ մը բաներու մէջ կինը աւելի արթուն եւ ուշիմ է, աւելի նուրբ եւ զգայուն:

Այդ օրէն իգական սեռը երկրորդ անգամ ստացաւ հաւասարութեան իրաւունք: Եւ սկսաւ դաստիարակուիլ ու զարգանալ:

Այժմ, կինը, մարդկային գործունէութեան բոլոր ասպարէզներուն մէջ, գիտական թէ գրական, ճարտարարուեստական թէ տնտեսական, այր մարդուն հետ զուգընթաց կը քալէ:

Արդէն հասած ենք շրջանի մը, ուր այր մարդը, առանց իր կնոջ օժանդակութեան, կը մնայ անճարակ ու անկարող:

Թէեւ քաղաքակիրթ աշխարհը օրէնքներով հաստատեց իգական սեռերու անժխտելի արժանիքները եւ իրաւունքները: Այսօր կան ոչ միայն կին երեսփոխաններ, փաստաբաններ, նախարարներ եւ դեսպաններ, նոյնիսկ ասիական — երկիրներու մէջ: Բայց ընտանեկան յարկի տակ, յաճախ կինը կը մնայ ստորադաս:

Եւ ամուսնալուծումները կը դառնան յաճախադէպ, նոյնիսկ հայ ընտանիքներու մէջ:

Այսպէս մէկ կողմէ, գիտակցութեան հասած կինը, չուզեր շահագործուած ու ստորադաս մնալ:

Միւս կողմէ տղէտ ու թերուս ամուսինը, եսապաշտօրէն կը շարունակէ իր հայրերուն կոշտ եւ հնադարեան կենցաղը:

Ու ընտանիքները կը քայքայուին իրարու ետեւէ, հակառակ մեր կամքին:

Այսօրուան կինը ստրուկ, հլու ու հնազանդ արարածը չէ այլեւս: Ան չուզեր ենթարկուիլ իր ամուսնոյն քմահաճոյքներուն:

Այսօրուան կինը, իր ամուսինէն, ճշմարիտ սէր, նուիրում, եւ անկեղծ մտերմութիւն կը պահանջէ:

Բոլոր այն ինքնահաւան ու յետամնաց ամուսինները, որոնք չեն ըմբռներ այս ճշմարտութիւնը, դատապարտուած են կորսնցնելու իրենց ընտանեկան երջանկութիւնը:

Բոլոր այն եսապաշտ ամուսինները, որոնք իրենց կինն ու զաւակները մէկ կողմ ձգելով կը լղրճուին ասոր անոր հետ, անխնայ մսխելով իրենց ֆիզիքական, նիւթական ու բարոյական հարստութիւնները, ինչ դիրքի եւ հարստութեան տէր որ ալ եղած ըլլան, ուշ-կանուխ պիտի կորսնցնեն իրենց ընտանեկան բոյնը:

ՎԱՀԱԳՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

6000 ՎԱԿՈՆ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ զինամթերք պիտի հասնի Սէն Ժան տ՚Անժըլիի կայարանը, 90 կառախումբերով, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ սերպիական Նիշ քաղաքին մէջ, 50.000 ունկնդիրներու առջեւ խօսելով, Սերպիոյ ինքնավար հանրապետութեան նախագահը, Պ. Փէթըր Սթամպոլիչ ազդարարեց Պուլկարիոյ «ձեռքերը հեռու պահել Եուկոսլաւիայէն» եւ «երկու անգամ խորհիլ ու շատ լրջօրէն խորհիլ՝ անոր վրայ յարձակելու համարձակութիւնը ունենալէ առաջ»: «Եուկոսլաւիա կարեւորութիւն ստացած է ամբողջ աշխարհի համար եւ անոր վրայ յարձակում մը ոտքի պիտի հանէ արեւմտեան աշխարհը»:

ԶՕՐ. ՄԷՔ ԱՐԹԸՐ, Նիւ Եորք գումարուած հակահամայնավար համաժողովի մը պատգամագիր մը ուղղելով ըսաւ.— «Համայնավար արկածախնդրութիւնը պէտք է պարտուի Քորէայի մէջ: Այլապէս ամբողջ Ասիան զոհը պիտի դառնայ համայնավարութեան, որ, այն ատեն ալ աւելի զօրանալով, պիտի նետուի Եւրոպայի սրտին ու Ամերիկայի վրայ»:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Կոչ ֆրանսահայ երիտասարդութեան

Տարիներու զուգընթաց՝ յամրաքար մեղմէ կը հեռանայ սերունդ մը որ բախտը ունեցած էր սնած ըլլալու զուտ հայկական կրթութեամբ: Իսկ այսօր, իւրաքանչիւր հայկական գաղութի մէջ անոր տեղը կը ներկայանայ երիտասարդութիւն մը, որ խարխափելով կը փնտռէ իր ուղեգիծը: Ասով հանդերձ, ան կը ջանայ պիտանի տարր մը դառնալ հայ կեանքին մէջ:

Ֆրանսահայ երիտասարդութիւնն, ալ իր կարգին պարտքն ունի մաքառելու՝ որպէսզի պահպանուին, ինչպէս անցեալին մէջ, ներկայիս ալ մեր ազգային արժէքները: Այս նպատակով է որ տարիներ շարունակ Հ.Յ.Դ.ն չխնայեց իր ջանքերը, ազգային շունչ ներարկելու համար նորահաս սերունդի հոգիին մէջ:

Ան համախմբելով գիտակից տարրեր, կազմեց բոլոր հայաշատ կեդրոններուն մէջ մշակութային վառարաններ: Մամուլին, դասախօսութեանց եւ հանդիսութիւններու միջոցաւ Դաշնակցութիւնը տարածեց սէրը հանդէպ բոլոր այն արժէքներուն, որոնք սեփականութիւնն են եղած հայ ստեղծագործ մտքին, թէ անցեալին եւ թէ ներկայիս մէջ: Այս ձեւով սփիւռքի մէջ ան կերտեց ոգեղէն հայրենիք մը, Հայաստանի դռներէն մինչեւ հեռաւոր զոյգ Ամերիկաները: Դաշնակցութիւնը հիմնեց, իր զանազան ձեռնարկներուն կարգին, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, որ այս տարի կը բոլորէ իր գործունէութեան 5րդ շրջանը:

Աւելորդ է հոս մատնանշել այս վերջինին գրաւած տեղը Ֆրանսահայ գաղութին մէջ, իր արժանիքներովն ու կատարած հանրային գործունէութեամբը:

Հայ երիտասարդ, ծնած ու զարգացած Արեւմուտքի յառաջադէմ երկրի մը մէջ, գիտցի՛ր թէ կ՚արժէ որ ծանօթանաս նաեւ քու ազգային պատմութեանդ ու մշակոյթիդ, քու հայրերուդ ապրած երկրին ու բնական գեղեցկութիւններուն եւ նամանաւանդ այն ոսկեղիր էջերուն, որոնք արձանագրուած են ազգիդ հերոսներուն կողմէ:

Առաւելութիւն մըն է քեզ համար սեփականացնել ֆրանսական քաղաքակրթութեան արժանիքներուն հետ նաեւ հայ ցեղին վաստակը: Եւ եթէ կ՚ուզես նախանձելի դիրք մը գրաւել այս երկրին մէջ, մի վախնար օգտագործելու եւ բացորոշապէս պարզելու այն թանկագին առաքինութիւնները զորս ծնողքդ փոխանցած են քեզի, իբրեւ բարոյական ժառանգ:

Մի առանձնանար անձնասէր մինակութեան մէջ, որովհետեւ այդ ձեւով մեղկութիւնն ու վհատութիւնը քեզ կը վարակեն ու կ՚առաջնորդեն դէպի յետադիմութիւն, մարելով աստիճանաբար քու մէջդ, ցեղիդ ձայնը:

Հետաքրքրուէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Միութեան վարած գործունէութեամբ: Ներկայ եղիր անոր կազմակերպած վիճաբանական ու դասախօսական հաւաքոյթներուն եւ միացուր ձայնդ քեզի տարեկից անձերու արտայայտած գաղափարներուն:

Այդպէսով է միայն, որ պիտի կարողանաս հպարտօրէն բերել քու աշխատանքի տուրքդ այն բարձր խտէալի իրագործման, որ է՝ «Շարունակել Հայ Ազգին Պատմութիւնը դարերու ընթացքին»:

★

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութեան կոչը իր մասնաճիւղերուն եւ արտասահմանի քոյր կազմակերպութեանց, Հ. Յ. Դ. Վաթսունամեակի առթիւ.

Սիրելի ընկերնե՛ր,

Հակառակ հեռաւորութեան եւ հաղորդակցութեանց անյարմարութիւններուն, մեր երիտասարդական միութիւնները իրենց անդամներով կը ջանան ամէն գնով յարաբերութիւնները իրարու հետ ամուր պահել, որպէսզի ապրի եւ տեւէ մեր հայկական մեծ ընտանիքը:

Այս տարի, երբ կը շարունակուի տօնախմբութիւնը Հ. Յ. Դ. 60ամեակին, Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութիւնը պարտք կը զգայ մեր կուսակցութեան բոլոր երիտասարդական կազմակերպութեանց ուղղել իր ընկերական ողջոյնները:

Թէեւ Հայ երիտասարդութիւնը ցրուած է աշխարհի զանազան մասերուն մէջ, մէկ սրտով եւ համախումբ է որ կը բերէ իր մասնակցութիւնը այս նուիրական Տօնին: Վերջին քառորդ դարու ընթացքին, գաղթաշխարհի մէջ հասնող մեր երիտասարդութեան համար չեն խնայուած ճիգերը, որպէսզի, հակառակ դժուարին պայմաններուն, ան դաստիարակուի եւ պատրաստուի, իր կարգին արժանավայել դեր մը կատարելու համար մեր հանրային կեանքին մէջ:

Այս Տօնին առթիւ, Հայ երիտասարդութիւնը, սնած Դաշնակցութեան շունչով, կ՚ուխտէ հաւատարիմ մնալ այն բարձրակէտ նպատակներուն, որոնց իրագործման համար զոհուեցան բազմաթիւ սերունդներ:

Հոս մեր կարգին կարելին գործ կը դնենք Հայկ. շունչով շաղուելու համար հասնող երիտասարդութիւնը, հրատարակելով Հայաստան թերթը, կազմակերպելով դասախօսութիւններ, հայերէնի դասընթացքներ, թատերական խումբեր, մարզական շարժում, եւն. եւն.:

Այս բոլորին մէջ մէկ նպատակ կը հետապնդենք, որ չմարի ու շարունակուի Հայկ. բոցին արծարծումն ու տեւականացումը նոր սերունդին մէջ եւս, որպէսզի օր մը իրականանան մեր տենչանքները:

Հրապարակաւ եւս ղրկելով մեր ընկերական ողջոյնները՝

ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

190·000 ԱՆԴԱՄՆԵՐ «մաքրագործուած» են Հունգարիոյ համայնավար կուսակցութեան մէջ, մէկ տարուան ընթացքին, համաձայն պաշտօնական տեղեկագրի մը: Պարենաւորման կացութիւնն ալ ծանրացած է, ինչպէս Չեխոսլովաքիոյ մէջ:

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ դանդաղած են զինուորական գործողութիւնները եւ այժմ ՄԱԿի ուժերը կեդր. ճակատամասին վրայ, կը գտնուին կարմիրներու պաշտպանողական առաջին գծերուն առջեւ: Հանդարտ է նմանապէս արեւմտեան ճակատամասը, ուր, կը թուի թէ կարմիրները, ի գին ամէն բանի որոշած են պաշտպանել Սէուլը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ԼՈՆՏՈՆ (Յառաջ).— Փետրուար 17ին, Շաբաթ գիշեր, Wigmore Hallի մէջ նուագահանդէս մը տուաւ երիտասարդ ջութակահար Բարիկեանը:

Որքան գիտեմ, մասնաւոր հրաւէրներ ղրկուած էին Լոնտոնի 600 Հայերուն, բայց կ՚ամչնամ գրելու, սիրելի ընթերցող, որ միայն 20—25 Հայեր ներկայ էին:

Բարեբախտաբար երիտասարդ արուեստագէտը միջազգայինօրէն ծանօթ ըլլալով, Անգլիացներ եւ օտարներ լեցուցած էին սրահը:

Ես արուեստագէտ չեմ, նուագէ բան չեմ հասկընար: Wigmore Hallը գացի միայն հպարտանալու եւ օտարներուն ըսելու.— Տեսէք, մեր բազմաչարչար ազգը միայն գործավաճառներ չարտադրեր, այլ եւ բարձ արուեստագէտներ:

Բայց ներկայ օտարները շատ լաւ կը հասկընային գեղարուեստին պահանջները եւ ուրախ եմ ըսելու որ մեր տաղանդաւոր հայրենակիցը ջերմապէս գնահատուեցաւ եւ ծափահարուեցաւ երկու ժամուան ընթացքին: Եւ ես կը հրճուէի, դիտելով օտարներուն խանդավառութիւնը: «Ո՞ւր էք դուք, Լոնտոնի «ազգասէր» Հայեր, կ՚ըսէի ինքն իրենս, խորապէս վրդովուած: «Եկէք ձեր աչքերով տեսէք թէ օտարները ինչպէս կը գնահատեն Հայուն տաղանդը:

Ի՞նչ պիտի ըլլար մեր կեանքը, ի՞նչպէս պիտի շնչէինք, ի՞նչ երեսով պիտի ապրէինք, եթէ մեր պաշտելի ժողովուրդին ծոցէն ծնած չըլլային Ռուբէն Մամուլեաններ, Սարոյեաններ, Սիւրմէլեաններ, Րաֆֆի Պետրոսեաններ եւ Բարիկեաններ: Կեցցէ հայ տաղանդը:

Յովհաննէս Զալըգեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Կիրակի 18 Փետրուար կէսօրէն վերջ Փարիզի Հ. Մ. Մ.ը նուիրագործեց յաղթանակի եւ ոգեւորութեան օրը ապագայի անխախտ հաւատքով:

Ժամը 14ին մեր պահեստին C. O. 15eի պահեստին դէմ եկաւ աշխոյժ ու վճռական, Ա. կիսախաղին յաղթական էր 0—1, Բ. կիսախաղին աւելի վստահ իր յաղթանակին կը խիզախէր: Դժբախտ դարձուածքով մը հակառակորդը յաջողեցաւ պարտութեան մատնել մեր պահեստին 3—4:

Յաճախ ըսած ենք, աւելորդ անգամ մըն ալ կրկնենք.— ոտնագնդակի խաղը կատակ եւ անհատական խաղ չի ճանչնար: Տասնըմէկ հոգի իրերօգնութեամբ ու ներդաշնակութեամբ կրնան ապահովել յաղթանակը: Մեր պահեստին յառաջապահները տկար են: Պէտք է հաւաքական խաղարկութեամբ ու յաճախ պաշտպանողական ձեւով խաղալ, յանկարծակի խուսափումներ, անակնկալներ ստեղծել...

Ժամը 16ին դաշտ ելան մեր պարծանքները, կարգապահ եւ վճռական:

Առաջին կիսախաղը անցաւ ապարդիւն, երկու պարտասած ցուլերու նման կը հեւային, չէին յագեցած խաղէն: Բ. կիսախաղին մեր Հայորդիները կրկնապատկելով իրենց ճիգերը, առաջին նշանակէտը կը շահէին: C. O. 15eի տկար կողմը գտած էին մեր տղաքը: Աջ թեւին վրայ կեդրոնացնելով իրենց ծանրութիւնը, յաջորդաբար երկու կէտ եւս

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (80)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԿԻԿԵՐՈՆ ԿԸ ՀԱՆԴԻՊԻ ԳՈՐՆԷԼԻԻ

Ուրեմն տն ալ այդ կարծիքը ունէր, խոստացաւ տեղեակ պահել զիս, անմիջապէս որ հարցը լուսաբանէր: Հարցուց թէ կրնա՞ր պաշտօնական նկատել յայտարարութիւնս: Հաստատական պատասխան տուի. սեմին վրայ, ըսաւ ինծի տակաւին.

— Կը յուսամ որ սխալած կ՚ըլլամ ձեզի համար, որովհետեւ ձեր քարտուղարուհիին դաւաճանութիւնը ապահովաբար գէշ արդիւնքներ պիտի ունենայ:

Իսթանպուլէն ստացայ ժխտական պատասխան մը. քարտուղարուհիին նմանող ոչ ոք իջած էր ճեպընթացէն: Այժմ, կարգը եկած էր դէպքը իմացնելու Պերլին: Գրեցի կեանքիս ամէնէն ցաւագին հեռագիրը, ծանուցանելով թէ քարտուղարուհիս անյայտացած էր առանց ոեւէ հետք ձգելու: Ըսի թէ կ՚ուզէի տակաւին հաւատալ արկածի մը կամ մահուան, բայց թէ դասալքութիւնն ալ կարելիութիւններու սահմանին մէջն էր:

Ժամերը կը սահէին եւ Գորնէլին չէր վերադառնար: Իր փախուստը հետզհետէ աւելի հաւանական կը դառնար եւ նոյնիսկ ստուգութիւն մը դարձաւ, բայց օրեր պէտք եղան, որպէսզի ունենամ վերջապէս գաղտնիքին բանալին:

Պերլին փրփրած էր ու հեռագիր հեռագրի վրայ կը ղրկէր, ուղղելով ինծի ըստ սովորութեան հարցումներ, որոնց անկարող էի պատասխանելու: Պարտաւոր էի ամէն միջոց ի գործ դնել, գտնելու համար Գորնէլին:

Պերլինի մէջ չէին հաւատար արկածի կամ անձնասպանութեան վարկածներուն: Մնաց որ, ես ալ չէի հաւատար այլեւս:

ԱՐԿԱԾԱԽՆԴՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱԽՃԱՆԸ

Գորնէլիի անհետացումէն հինգ օր վերջ, Քալթէնպրուններէ դրասենեակէն ստացայ հեռագիր մը, որ կը հրամայէր ինծի Պերլին երթալ տեղեկատուութեան համար: Պարտաւոր էի յաջորդ թղթատար սաւառնակը առնել: Տարօրինակը այն էր որ Գորնէլիի հայրը անշուշտ ստացած ըլլալու էր նամակս այդ պահուն, եւ սակայն ոչ մէկ կեանքի նշան ցոյց կուտար:

Ապրիլ 12ին կառախումբ նստայ ուրեմն, Իսթանպուլ երթալու համար: 14ի առաւօտուն, ես ալ ուրեմն պիտի երթայի ըմպել նուաստացումի դառն բաժակէն: Դող մը կ՚անցնէր էութենէս, երբ կը խորհէի ինծի սպառնացողը բոլոր բաներուն վրայ:

Երբ Իսթանպուլ հասայ, խնդրեցի բարեկամէ մը, որ իր ինքնաշարժը տրամադրէ ինծի եւ միասին ժամերով սուրացինք մեծ քաղաքին ճամբաներուն վրայ, Գորնէլիին հանդիպելու յոյսով, կատարեալ յիմարութիւն մըն էր այս:

Երեկոյեան պիտի նստէի օդանաւ. յաջորդ առաւօտ Պերլին պիտի ըլլայի:

Դեսպանատան մէջ կը գտնէին Անգարայէ յատկացուած հեռագիրները:

Յաջողեցայ կարգադրել որ ինծի յանձնուին անոնք, որ կը պատկանէին ինծի, փոխանակ ղրկելու ետեւէս: Բացի հեռագիրը, իբրեւ տեղեկատու դիւանի պետ, Քալթէնպրուննէր, բուռն մեղադրանքներ կը տեղացնէր վրաս: Նոյնն էր պարագան նաեւ արտաքին նախարարին: Պատասխանատու կը նկատէին զիս Գորնէլիի անյայտացման համար, եւ մասնաւորապէս կ՚ընդգծէին թէ իմ խնդրանքիս վրայ պաշտօնի կոչուած էր ան Անգարայի մէջ:

Նամակներս կը տեղաւորէի, երբ ուշադրութիւնս գրաւեց շատ սովորական շագանակագոյն պահարան մը: Բացի զայն, քանի մը տող միայն կը պարունակէր, բայց ձեռքս կը դողար երբ վերջացուցի ընթերցումս: Արտաքին Նախարարութենէն բարեկամ մը ղրկեր էր այդ կարճ երկտողը, խորհուրդ տալու համար ինծի, որ առ այժմ ոտք չկոխեմ Պերլին:

Կ՚ըսէր թէ սաստիկ զայրացեր էին քարտուղարուհիիս փախուստին առթիւ, եւ մեղսակցութեան ամբաստանութեամբ պիտի ձերբակալէին զիս, անմիջապէս որ մտնեմ Գերմանիա:

Խորհուրդ հարցնելու ոչ ոք ունէի ձեռքի տակ: Բայց ինքնապահպանումի բնազդը մղեց զիս գործելու:

Ուշ ատեն, ծածկագիր հեռագիր մը ղրկեցի Պերլին, ըսելով թէ հիւանդ էի:

(Շար.)

չահեցան եւ ընդհանուր խանդավառութիւն ստեղծեցին, խաղը վերջացաւ ի նպաստ Հ.Մ.Մ.ի 3—1:

Ինչպէս ըսած ենք, այս տարուան ախոյենութեան առաջնութիւնը մեր տղոց կամքէն եւ ճիգէն կախում ունի, եթէ ներդաշնակ խաղ եւ յանդգնութիւն փորձեն: Ց. Դիտող

Պասթովանսքի, Քլեմենթիս ուրացող մըն է, թունաւոր իժ մը, երկերես, աննկարագիր եւ աներեւակայելի կերպով գարշելի մարդ մը: Քլեմենթիսի եւ իր խմբակի միւս անդամներուն դաւաճանութեան մերկացումը ցոյց կուտայ մեր ուժը եւ կ'ապացուցանէ, թէ կուսակցութիւնը խնայել չի գիտեր:»

Այնուհետեւ Պասթովանսքի հաստատեց, թէ Քլեմենթիս ձերբակալուած է: Նմանապէս ձերբակալուած եւ առժամապէս բանտարկուած են Հուսաք եւ Նովոմեսքի, որպէսզի չկարենան փախչիլ: Անոնք սերտ կապեր ունեցած են թշնամի վնասարարներու եւ լրտեսներու հետ: Երկուքն ալ Խ. Միութեան կատաղի թշնամիներն են:

× Տեղեկութեանց նախարար Քոփեցքիի տեղեկագրին համաձայն ձերբակալուած է նաեւ Տիկին Մարիա Սվերմովա, կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարի օգնականը, որ պաշտպանած է Սլինկը եւ անոր գործակիցները եւ չէ տեղեկացուցած անոնց դաւադրական գործունէութիւնը: Հակառակ 20 տարիէ ի վեր ունեցած իր բարձր դիրքին կուսակցութեան մէջ, Սվերմովա վարած է քաղքենի կեանք: «Թոյլ նկարագրով պատեհապաշտ մըն է եւ Խ. Միութիւնը քննադատող մը»: Սլինկ գտնուած է անգլիական լրտեսական սպասարկութեան ծառայութեան մէջ: Անոր գործակցած են Լանտա, Լոմսքի, Տուպովա, Ֆուքս, Փոլաք եւ ուրիշներ եւ պետական հարուած մը նիւթած են կուսակցութեան եւ հանրապետութեան դէմ: Իրենց ծրագիրն էր ի հարկին սպաննել հանրապետութեան նախագահը, վարչապետը եւ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը:

× Պաշտօնապէս կը հաղորդուի, թէ չեխոսլովաք համայնավար կուսակցութեան 1·846·957 անդամներէն եւ թեկնածուներէն 169·544 հոգի վտարուած են շարքերէն վերջին վեց ամիսներու ընթացքին (մինչեւ փետրուար 9):

ՖՐԱՆՍԱ ԿԱՐԾ ԿԱՊԵԼ Կ'ՈՒԶԷ

Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան մէկ պաշտօնատարը յայտարարեց, թէ ֆրանսական կառավարութիւնը աւելորդ կը գտնէ պատասխանել Ցունուար 20 թուակիր խորհրդային ծանուցագրին, որ կրկնութիւնն էր այն մեղադրանքներուն, թէ Ֆրանսա կ'ոտնակոխէ Սովետներու հետ իր կնքած դաշինքը: Կառավարութիւնը անիմաստ կը գտնէ այլեւս վիճիլ այս ուղղութեամբ եւ կրկնել իր հիմնաւոր տեսակէտները, խորհրդային ամբաստանութեանց անճշդութեան մասին, ինչպէս ըրած էր անգլ. կառավարութիւնը: Հարց կը տրուի սակայն, թէ ֆրանսական — եւ անգլիական — տեսակէտները ջրելու համար Խ. Միութիւնը համաձա՞յն է տեղին վրայ քննութիւն մը թոյլատրել, որպէսզի ստուգուի խորհրդային բանակին ուժը:

× Բրիտանական պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Շինուէլ յայտարարեց, թէ դժբախտաբար, խորհրդային կառավարութիւնը աւելի հաշտարար քաղաքականութիւն մը չի մշակեր միջազգային գլխաւոր հարցերու լուծման համար: Պ. Շինուէլ, այսուհանդերձ, յոյս յայտնեց, թէ խորհրդային կառավարութիւնը պիտի չստիպէ ազատ աշխարհը գործածելու հիւլէական զէնքը, մանաւանդ որ Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները բնաւ չեն փափաքիր նոր աշխարհամարտի մը շղթայազերծումը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ բարձրաստիճան պաշտօնատարի մը յայտարարութեան համաձայն, ոստիկանութիւնը ի դերեւ հանած է համայնավարական դաւ մը որ կը ձգտէր բռնի տապալել կառավարութիւնը: Մեծաքանակ զէնք եւ ռազմանիւթ ձեռք անցած է եւ դաւադրութեան վարիչները ձերբակալուած են: Ոստիկանական տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ դաւադիրները ցանցեր ունէին ամբողջ երկրին մէջ եւ զէնք ու ռազմանիւթ կը բաժնէին իրենց կուսակիցներուն: Քննութիւնը կը շարունակուի եւ նոր ձերբակալութեանց կը սպասուի, մասնաւորապէս գաւառի մէջ:

ԹՈՒՂԹԻ ՏԱԳՆԱՊԻՆ հետեւանքով, Փարիզի կիսապաշտօնական օրաթերթը, Le Monde, 15 ֆրանքի բարձրացուց գինը: (Սպառումը կը հաշուեն 170.000 օրինակ): Այս առթիւ տրուած բացատրութեան մը մէջ դիտել կուտայ թէ 10 ֆրանքի ծախուած ատեն 12·69 ֆրանքի ապրանք կ'ըլլար եւ ծանուցումները չէին կրնար գոցել ամսական բացը: Միւս օրաթերթերն ալ պիտի բարձրացնեն գիները, սպասելով կառավարութեան որոշման՝ ազգ. նպաստի մասին:

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ, որուն գլուխը կանգնած է Խ. Միութիւնը, Բշ. օր վերջացուց իր աշխատանքները Պերլինի արեւելեան շրջանին մէջ: Քուէարկուեցան ինը բանաձեւեր օրուան հարցերու մասին:

Վարդանանց 1500ամեակը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ինչպէս նախօրօք յայտարարած էինք, Մայիսի 27ին կիրակի օր Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութիւնը մեծ շուքով պիտի տօնէ Վարդանանց հերոսամարտին 1500ամեակը:

Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ այս թուականը: Մանրամասնութիւնները մօտ ատենէն: (Վարչական ժողով)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Օր. եւ Պ. ԱՎՃԵԱՆՆԵՐՈՒ կողմէ: 3 Մարտ, շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.45ին, Իէնայի թատրոնին մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro Iéna:

1.— Արտասանութիւններ՝ հեղինակ՝ Պ. ԱՎՃԵԱՆ կատարուած՝ Օր. ԱՎՃԵԱՆԻ կողմէ

2.— Սէրը տեւականացնելու գաղտնիքը Գոմէտի 1 արար, հեղինակ՝ Օր. ԱՎՃԵԱՆ Դերակատարներ՝ Օր. եւ Պ. ԱՎՃԵԱՆ:

3.— Արայ Գեղեցիկ, դիւցազներգութիւն՝ տաղաչափեալ եւ յանգաւոր, մէկ արար, հեղինակ՝ Պ. ԱՎՃԵԱՆ, դերակատարներ՝ Օր. եւ Պ. ԱՎՃԵԱՆ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Պորտոյի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Նիկոլ Աղբալեան մասնաճիւղը, գեղարուեստական ճոխ յայտագրով կը տօնէ Նոր Սերունդի Օրը, այս կիրակի ժամը 15ին, ընկերվարականներու սրահը, Սընօն:

Արտասանութիւն, մեներգ, խմբերգ, նուագ, եւայլն: Նոր Սերունդի անդամներու կողմէ կը բեմադրուի «ԹԻՒ 5 ԽԵԼԱԳԱՐ» զաւեշտը:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ այս կիրակի, ժամը 15ին, եկեղեցիին կից սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին ծնողքներն ալ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Արուսեակ Ատոմեան եւ զաւակները, Մարի եւ Սիրան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ԱՐՏԱՒԱԶԴ (ԱՐՏՕ) ԱՏՈՄԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առաջին տարելիցի առթիւ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ժամը 11.30ին: Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Սարգիսեան, զաւակները եւ բոլոր ազգականները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն, Տարօն Սալնոյ Ջորի Միութեան, Հ. Յ. Դ. «Վռամեան» ենթակոմիտէին, «Արծիւ» մարզական միութեան, Թաղի ժողովուրդին, գործարանի աշխատանքի ընկերներուն եւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով, թերթով կամ իրենց նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝ հանգուցեալ ՄԱՐԳԱՐ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՌՈՄԱՆ.— 1 Մարտ.— Անդրանիկ խումբի ժողով, հինգշաբթի:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— 2 Մարտ.— Եօթնեղբայրեան ենթ. Ուրբաթ:

Այս ժողովները տեղի պիտի ունենան ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ:

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Պիտի զեկուցանէ ընկեր Հ. ՍԵՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթ. այս շաբաթ ժամը 20.30ին:

ԱՐԱՄ խումբ, այս կիրակի առաւօտ 10ին:

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ ենթ. այս կիր. կէսօրէ վերջ 4ին:

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կ. ներկայացուցիչը: Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, դըպրոցին սրահը (78 rue Rabelais): Կարեւոր օրակարգ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Փորթ տ'Իթալիի շրջանի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդրանիկ երեկոյթ-պարահանդէսը, Մարտ 24ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Պանեէօյի, Շավիլի, Առնուվիլի, Ալֆորվիլի, Իսիի եւ Փարիզի մասնաճիւղերու անդամները հանդիպումի, այս շաբաթ ժամը 20ին, 19a rue Caumartin: Կը դասախօսէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ: Նիւթ՝ «Վարդանանց Պատերազմը եւ Փետրուարեան Ապստամբութիւնը»:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ապրիլ 29ին Ֆր. Կապ. խաչի Օրը, նախաձեռնութեամբ Փարիզի մասնաճիւղին, Cercle Militaireի մէջ:

ԻՍԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՊԱՆԵԷՕ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի հերթական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, ընկեր Մ. Ալթունեանի բնակարանը: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. ընկեր «Կարօ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Թորոսի Պառը: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն Սալնոյ Ջորի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի Սէնթ Անտրէ Պար Պէլվիտէրի սրահին մէջ (25 թիւ հանրակառքի վերջին կայարանը): Կը հրաւիրուին միութեան արանց ու տիկնանց մասնաճիւղերու բոլոր անդամները անխտիր: Բացակաները նկատի կ'առնուին: Մասնաւորապէս կը հրաւիրուի Տիկին Աշխէն Պօղոսեան:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur–Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63

Vendredi 2 MARS 1951 Ուրբաթ 2 ՄԱՐՏ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6396–Նոր շրջան թիւ 1807

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ ՏԵՂ ՉԿԱՅ»

Ինչպէս տեսանք, Հանճարե՛ղ, գերազանցապէս «Հայասիրական» ծրագիր մը յղացած էր Խ. Միութիւնը, 1923 Յունուարին.

— Հողամաս մը տրամադրել Տոնի եւ Քուպանի միջեւ, «Հոն փոխադրելու համար մինչեւ 250 հազար հայ գաղթականներ»:

Այս աւետիսը հաղորդելով Ժընեւի մէջ, օտար Հայասէրներու, Չիչէրին միեւնոյն ատեն հետեւեալ պայմանները կը դնէր.—

1. Փոխադրութեան եւ տեղաւորման ծախքերը պէտք է հոգայ միջազգային յանձնաժողով մը, իբրեւ կեդրոն ունենալով Պերլինը կամ Հռոմը:

2. Յանձնաժողովը պիտի երաշխաւորէ թէ «եկող Հայերը հակառուս չեն եւ որեւէ կապ չունին Դաշնակցականներու հետ»:

3. Գաղթականները պէտք է երկրագործ դասակարգէն ըլլան, որպէսզի խաղախները չխրտչին:

Հանգուցեալ արտաքին գործավարը ուրիշ հոգեպահ պատմութիւն մըն ալ փախցուցեր է բերնէն, համաձայն Լեւոն Բաշալեանի օրագրին (1923 Յունուար 28):

— «Մոսկուայի մէջ ասկից առաջ ալ ուսումնասիրեր էին Հայ Ազգային Տունը —որ ըսել է հայ պետութիւն մը — հիմնել Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ, բայց այն եզրակացութեան եկեր էին որ անկարելի է ատիկա»:

Եւ վերջապէս, Չիչէրին այս առթիւ ալ յիշեցուցեր է թէ «Երեւանի մէջ տեղ չկայ»:

Ձեզի կը թողունք երեւակայել թէ ի՛նչպէս պիտի լուծուէր տարագիր բազմութեանց տեղաւորման խնդիրը, եթէ ազգ. պատուիրակութիւնները ընթացք տուած ըլլային Մոսկուայի հոյակա՛պ ծրագրին:

Լօզանի խորհրդաժողովէն առաջ ալ, 1922ին, Ճենովայի մէջ, Խ. Միութիւնը պարզապէս տնտեսական հարց, գաղթականներու տեղաւորման խնդիր կը նկատէր Հայկական Դատը, նոյն իսկ հայ պատուիրակի մը բերնով:

Եւ երբ Չիչէրին կը պնդէր թէ Երեւանի մէջ տեղ չկայ, գիտէր թէ ի՛նչ ըսել կ'ուզէ: Անհրաժեշտ չէր որ Նանսէնը Հայաստան երթար, ոռոգման ծրագիրները քաջալերելու համար:

Այն ատեն Մոսկուան սիրակցորդ գործակիցը եւ զինակիցն էր քէմալական Թուրքիոյ, եւ «կոնտրռեւոլուցիոնութիւն» կը նկատէր որեւէ խօսք արտասանել հայկական պահանջներու մասին:

Դարձեալ Բաշալեանն է որ կը պատմէ.

— «Հռոմի պոլշէվիք տնտեսական միսիոնին պետ Պ. Վարովսկի Լօզան եկած է, կ'աշխատի սրտապնդել եւ ընդդիմութեան հրաւիրել Թուրքերը, խորհուրդ տալով որ ոեւէ զիջում չընեն, յայտարարելով միանգամայն թէ եթէ Թուրքերը ստորագրելու ալ ըլլան դաշնագիրը, պոլշեվիկները պիտի չընդունին զայն»: (Օրագիր, 1922 Նոյ. 23):

Նոյն օրերուն Վրաստանի ներկայացուցիչը, Մտիվանի եւս կը խոստովանէր.

— «Ռուսիա չուզեր բնաւ ոյժ գործածել Թուրքիոյ դէմ, որովհետեւ կ'ուզէ զայն գործածել իր համաշխարհային նպատակներուն համար» (1922 Դեկտ. 14):

Պատմութիւնը շատ աւելի պերճախօս, ջախջախիչ վկայութիւններ կը պարունակէ Սովետներու այս արինազանգ եւ հակայեղափոխական գործակցութեան մասին, որ տեւեց մինչեւ 1945:

Բան մը փոխուա՞ծ է այդ օրերէն ի վեր, Մոսկուայի տեսակէտներուն մէջ:

Իր ուժի գագաթնակէտին հասնելէ վերջ, Խ. Միութիւնը փորձե՞ց մէկ թիզ հող կցել Երեւանի հողային տարածութեան:

Եթէ դժուար էր վերահաստատել 1914ի սահմանները, որո՞ւ հրամանին կը սպասեն, Հայաստանի վերադարձնելու համար բռնի խլուած եւ դրացիներու նուիրուած հայրենի հողերը, — Նախիջեւան, Ղարաբաղ, Ախալքալաք եւ մնացեալը:

Ի վերջոյ Հայաստանը ճարտարագործական–արհեստանոց եւ հողագործական կոլխո՞զ է, թէ երկիր մը որ կը կարօտի հողային տարածութեան — իր իսկ հողերուն ամբողջացման: Ոչ միայն իբրեւ բնական իրաւունք, այլ եւ իբրեւ քաղաքական, տնտեսական եւ ռազմական պահանջ:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՛ՆՉ ԳԵՂԵՑԻԿ ՁԵՌՆԱՐԿ

Վերջերս աւետաբեր լուր մը հաղորդուեցաւ Լիբանանէն, միշտ Արեւելքէն:

Համազգային ընկերութիւնը ձեռնարկեր է մանկական եւ պատանեկան գրքոյկներու հրատարակութեան: Արդէն հրապարակ ելած են «Արեգնազան» (Ղ. Աղայեան), թարգմանութիւն մը՝ «Մօրը համար» եւ հէքեաթներ զանազան հեղինակներէ, Վրթանէս Փափազեանի «Մանկութեանս Յուշերը», Ռոպինսոն Քրիւզօէ (թարգմ. Հ. Ի.), «Սանասար եւ Բաղդասար» (Կ. Սասունի), բոլորն ալ ընտիր տպագրութեամբ եւ պատկերազարդ:

Ինչ խօսք որ այս համակրելի ձեռնարկը բոլորս կ'ուրախացնէ: Միշտ գանգատած ենք մանկական գրականութեան մը չգոյութենէն, հիացումով եւ նախանձով դիտած, եւրոպական հրատարակութեանց այլազանութիւնը եւ ճոխութիւնը այս ճիւղին մէջ: Եւ շատ անգամ գնած ենք զանազան օտար գիրքեր մեր մանուկներուն համար: Անշուշտ սրտի կսկիծով:

Բազմաթիւ փորձեր եղած են պատերազմէն առաջ, սկսելով Պոլսէն: Պուքրէշի «Մասիս»ներու շարքը, Տոքթ. Ա. Բարսեղեանի «Արփի»ները, լոյսով լեցուցին մեր սիրտերը: Երկուքն ալ ընտրովի, գեղեցիկ պատմուածքներով գրքոյկներ էին, որոնց հազուագիւտ օրինակները Ֆրանսա եւս կը ստանար:

Պատերազմը խանգարեց այս անհրաժեշտ ձեռնարկը եւս: Եւ ահա Համազգայինը կուգայ լրացնել այս մեծ պակասը:

Կը մնայ բոլոր գաղութներուն եւ մանաւանդ Համազգայինի մասնաճիւղերուն օգնել թէ ձեռնարկին հրատարակութեան աշխատանքներուն եւ թէ գիրքերուն սպառման:

Փարիզը եւ Մարսէյլն ալ ունին Համազգայինի մասնաճիւղեր որոնք արդէն ձեռնարկած են դասախօսութեանց:

Ընկերութեան մշակութային հանգամանքը կը պարտադրէ խորհիլ նաեւ գալիք սերունդին ազգային եւ հայեցի դաստիարակութեան վրայ: Դպրոցներ (դասընթացքներ) բացողներ չեն պակսիր, դասախօսութիւններ նոյնպէս: Ի՛նչ լաւ պիտի ըլլար որ մեր մասնաճիւղերն ալ իրենց աշխատանքին մէկ մասը յատկացնէին Պէյրութի կեդրոնին այս մանկական եւ պատանեկան գրականութեան ձեռնարկին յաջողութեան:

Դժուա՞ր է քանի մը հարիւր օրինակ ապսպրել եւ տարածել գաղութին մէջ, ուրախացնելով մեր մանուկներն ու պատանիները:

ՍՕՍԻ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ կաթող. պատրիարքութեան ընդհ. փոխանորդը, Սահակ եպիսկ. Կոգեան, Փարիզ հասաւ առջի օր եւ Պէյրութ կը մեկնի այս առաւօտ: Ձեռնադրութիւնը կատարուած էր Պոսթընի մէջ, ի ներկայութեան Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան աբբահօր Հ. Մեսրոպ վրդ. Հապոզեանի:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ քաղաքապետութիւնը որոշեց ջնջել ողջ անձերու անունները թաղերու, փողոցներու եւ հանրային հաստատութեանց մէջ: Այս որոշման համաձայն պիտի ջնջուին Իսմէթի, Սարաճօղլուի եւն. անունները հանրային վայրերէ:

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ժողովին մէջ, Չըրչիլ, ակնարկ մը ուղղած էր Իտալիոյ, խստօրէն քննադատելով է. Էթլին: Նախկին վարչապետը առջի օր յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որով կը բացատրէ թէ երբեք իր միտքէն չէ անցած վիրաւորել Իտալացիները եւ կը ցաւի, եթէ սխալ հասկցած են:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակոյտին ոճիրներու քննիչ յանձնաժողովը, որ հետապնդումներ կը կատարէ տասը ամիսէ ի վեր, հաստատած է թէ «ստորերկրեայ կառավարութիւն մը» կը գործէ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ, սկսելով Նիւ Եորքէն: Այս կառավարութեան անդամները ծանօթ աւազակներ են (կէնկսթըր), ունին իրենց յատուկ օրէնքները ինչպէս Իտալիոյ «Մաֆիա»ն, եւ եթէ չզսպուին, կրնան խռովարար կազմակերպութեան մը վերածուիլ եւ խախտել պետութեան հիմքերը: Հրատարակուած տեղեկագրին համաձայն, այս գաղտնի կազմակերպութիւնը տարեկան 200 միլիոն տոլար կը շահի խաղամոլութեան եւ զանազան խաչագողութեանց շնորհիւ:

Դահլիճին հրաժարումը

ՄԻՋՈՑՆԵՐ ՁԵՌՔ ԱՌՆՈՒԱԾ ԵՆ ՈՐՊԷՍԶԻ ՏԱԳՆԱՊԸ ԵՐԿԱՐ ՉՏԵՒԷ

Փլեվէն համաձայնութեան բոլոր միջոցները փորձելէ վերջ, հարկադրուեցաւ դահլիճին հրաժարականը ներկայացնել չորեքշաբթի օր ուշ ատեն:

Ինչպէս կը բացատրեն տեղական թերթերը, ինը յաջորդական քուէարկութիւններէ վերջ հաստատուեցաւ թէ անկարելի է համաձայնութիւն գոյացնել արմատական եւ ժողովրդական խմբակցութեանց միջեւ, ընտրական օրէնքի փոփոխութեան մասին: Ամբողջ շաբաթ մը վիճաբանութիւններ կատարուեցան զանազան բանաձեւերու մասին, բայց անօգուտ: Մասնաւորապէս Ժողովրդական Շարժումին (M. R. P.) բռնած դիրքը աւելի սրեց մեծամասնութեան պառակտումը:

Բայց եւ այնպէս կը կարծուի թէ ելք մը պիտի գտնուի: Ամէն միջոց ձեռք առնուած է որպէսզի տագնապը երկար չտեւէ, նկատի առնելով ներքին թէ արտաքին հոգեր:

Հանրապետութեան Նախագահը անմիջապէս խորհրդակցութեան հրաւիրեց Ազգ. Ժողովին եւ Հանրապետութեան Խորհուրդին նախագահները, կուսակցութեանց վարիչները եւ նախկին վարչապետներ: Կը կարծուի թէ դարձեալ Պ. Փլեվէնի պիտի յանձնուի նոր դահլիճին կազմութիւնը: Հրաժարեալ կառավարութիւնը գործերը պիտի վարէ մինչեւ տագնապին լուծումը:

Փլեվէնի դահլիճը տեւեց 231 օր: Կազմուած էր փոխադարձ համաձայնութեամբ: Նախարարներուն մէջ կային տասը ընկերվարական, ինը ժողովրդական, տասը արմատական, վեց չափաւոր կամ անկախ անդամներ: Արտաքին քաղաքականութեան մէջ բոլորն ալ համաձայն են: Պառակտումը հետեւանք է ընտրական օրէնքի մասին ծագած վէճերու: Բացի համայնավարներէն, բոլորն ալ անհրաժեշտ կը գտնեն ներկայ օրէնքին փոփոխումը, բայց չեն կրնար համաձայնիլ նոր օրինագծի մը վրայ: Կառավարութեան վերջին օրինագիծը կը տրամադրէր որ ամէն կուսակցութիւն իր թեկնածուները ներկայացնէ իւրաքանչիւր նահանգի համար եւ երկու քուէարկութիւններ կատարուին: Եթէ որ եւէ ցանկ ստանայ քուէներու կէսէն աւելին, շահած պիտի ըլլայ բոլոր աթոռները:

Այս ձեւով փոխուած կ'ըլլար ներկայ դրութիւնը որ հիմնուած է համեմատական սկզբունքին վրայ եւ որուն շնորհիւ համայնավարները մեծամասնութիւն շահեցան 1946ին: Նկատելով որ առաջարկուած դրութեամբ ոեւէ կուսակցութիւն դժուար թէ կարենայ շահիլ ձայներու 50 առ հարիւրէն աւելին, նոր օրինագիծը կ'արտօնէր «խնամութիւններ» հաստատել ուրիշ կուսակցութեանց հետ, այսինքն առանձին քուէարկելով հանդերձ, միացնել քուէները, մեծամասնութիւն շահելու համար:

Օրինագիծը երկրորդ քուէարկութիւն մը կը նախատեսէ այն պարագային երբ առաջինը բացարձակ մեծամասնութիւն չապահովեր ոեւէ կուսակցութեան: Այս պայմանը դրուած է անոր համար որ կարելի ըլլայ միջին ճամբայ մը գտնել եւ կարգ մը ցանկեր ետ առնել, ի նպաստ ուրիշներու որոնք յաջողութեան յոյս կը ներշնչեն: Արմատական կուսակցութիւնը, որուն երբեմնի 200 երեսփոխանները 40ի իջած են, կը յուսայ առնուազն 80 աթոռ շահիլ, եթէ ընդունուի երկու քուէարկութեան դրութիւնը: Արդ, Ժողովրդական Շարժումը ուժգնօրէն կ'ընդդիմանայ այս դրութեան, անգործնական եւ «անբարոյական» համարելով զայն:

Հակառակ բոլոր դժուարութեանց, լաւատեսներ կը կարծեն թէ կարելի պիտի ըլլայ ելք մը գտնել, համոզելով արմատականները եւ ընդունելով մէկ քուէարկութեան դրութիւնը: Անշուշտ շատ մը նախարարներ պիտի փոխուին նոր դահլիճին մէջ:

«Դաւաճանը» թակարդը ձգուած

Գաղտնի ճամբաներով Չեխոսլովաքիայէն Ժընեւ հասած տեղեկութեանց համաձայն, նախկին արտաքին նախարար Քլեմենթիս ձերբակալուած է Փետրուար 4ին, համայնավար կուսակցութեան Փրակայի կեդրոնատեղիին մէջ, ուր հրաւիրուած էր մասնակցելու «տնտեսական կարեւոր խորհրդակցութեան» մը: Կալանաւորը գոց կառքով մը անմիջապէս տարուած է Քոլոտէյէի դղեակը:

Խորհրդային էնքավէտէի (Չեկա) պետը, Բերիա, Վարշաւայէն դղեակը հասած է Փետրուար 12ին, երբ արդէն կը շարունակուէր Քլեմենթիսի հարցաքննութիւնը: Երկու օր հոն մնալէ վերջ մեկնած է Պերլին: Փրակա եկած եւ Փետրուար 20ին, համայնավար կուսակցութեան գործադիր մարմնի նիստին մասնակցած է նաեւ Պոլիտպիւրոյի անդամներէն Մալէնքով, որ խստօրէն քննա–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳՐԱԿԱՆ ՏԱՐԻՆ

ԽՄԲ.— Պուէնոս Այրէսի մեր պաշտօնակիցը, «Արմենիա» հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ 1950ի գրական գործունէութեան մասին, մասնաւոր խմբագրականի մը մէջ.—

... Հակառակ հայ գրողին աննպաստ աշխարհագրական պայմաններուն, հակառակ առօրեայով կլանուած մեր զանգուածներուն՝ գրականութեան հանդէպ ցոյց տուած անտարբեր վերաբերումին, հպարտանքով պիտի յայտարարենք, որ հայ միտքը չէ դադրած բնաւ ստեղծագործելէ :

Իր արիւնով յղացուած մտքի չքեղութիւնները թուղթին յանձնելէ ետք, Սփիւռքի հայ գրողը մտածած է տեսնել անոնց հրատարակութիւնը նոյնպէս :

Այս հոգեկան գոհունակութեան համար անիկա եղած է յանձնառու ամէն տեսակ զրկանքի :

Պատմութիւնն է ասիկա հայ գրողներու մեծագոյն մասին :

Հակառակ յիշուած աննպաստ պայմաններուն, 1950ը եղաւ դարձեալ գրական տեսակէտով բեղուն տարի մը:

Բեղուն թէ՛ քանակով եւ թէ՛ որակով:

Հայ միտքը տեւականապէս շարունակեց ըստեղծագործել եւ արտադրել :

Վիպական, թատերական, բանաստեղծական, պատմական, հասարակագիտական, յուշագրական եւ մանկավարժական հրատարակութիւններու առատ հունձք մը դարձաւ սեփականութիւնը սահող տարեշրջանին :

Այսպէս, Ֆրանսայի մէջ լոյս տեսաւ Նշան Պէշիկթաշլեանի «Գրիգոր Նարեկացի» եւ «Սմբատ Բ.» անունով թատերախաղը: Շաւարշ Նարդունի, իր աչքերուն առողջութիւնը վերագտած, արդէն մոռցած ըլլալ կը թուի իրեն տրուած պատուէրները եւ լծուած է հերկլեան աշխատանքի մը. իր «Զրվէժ» հատորէն ետք խօսքը կայ «Վարդամատեանին»: Զօպանեան 65ամեայ յոբելեանին առթիւ հրատարակեց իր «Բանաստեղծութիւնները», Փիէռ Քիեառի յառաջաբանով: Թէպէտ ֆրանսերէն լեզուով՝ բայց հայ պատմութեան մասին գրուած ստուար հատորով մը երեւան եկաւ Հրանդ Փաստրմաճեան, ու հետաքրքրութիւն շարժեց իր շուրջ: Նոր լոյս տեսաւ Փարիզի մէջ Լեւոն Լանիսի «Հող Դար» բանաստեղծութեանց հատորը: Հայ գրագէտներու Ընկերակցութեան ջանքերով վերհրատարակուեցան Գարեգին Արք. Սրուանձտեանցի «Համով Հոտով»ի երկու հատորները: Յետ մահու լոյս տեսաւ Պետրոս Տօնապետեանի՝ «Հայաստան եւ Հայ ժողովուրդը դարերի միջոցով» Բ. հատորը:

Մ. Նահանգներու մէջ գրական շարժումը մընաց դարձեալ իր նախկին թափին մէջ: Կանոնաւորապէս լոյս տեսաւ «Հայրենիք» ամսաթերթը, իսկ իր տպարանէն՝ Կոմսի «Ցուցեր»ու Ա. հատորը 600 էջնոց գործ մը: Ս. Վրացեանի խմբագրութեամբ՝ «Հ. Յ. Դաշնակցութեան Վաթսունամեակը», Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի՝ շուրջ 700 էջնոց եւ 100 ընտիր նկարներով «Ցուցապատումը», դարձեալ Ս. Վ.ի խմբագրութեամբ: Նոյն տպարանէն լոյս տեսան Ա. Ահարոնեանի «Ժողովածու Երկերի»ի կարգ մը հատորները եւ Արամ Հայկազին՝ «Ցեղին Ձայնը»:

Դարձեալ Մ. Նահանգներու մէջ լոյս տեսաւ Սուրէն Մանուէլեանի «Արգաւանդ Ակօսները», «Նոր Գիր»ի վերջին բացառիկը, նուիրուած «Թլկատինցի»ի: Զաւէն Սիւրմէլեանին «Լոյս Ջուրթ» քերթուածներու Բ. տպագրութիւնը, Վահան Թէքէեանի նամակներով միասին :

Եգիպտոսի մէջ գրական աշխատանքները ըստ առաջնոյն շարունակուեցան: «Յուսաբեր» դարձաւ առանցքը քաղաքական շարժումը մեկնաբանող դէպքերուն: Իր տպարանէն լոյս տեսան վերհրատարակութիւնը փրոֆ. Ե. Տ. Մինասեանի՝ Եղիշէի «Վարդանանց պատմութիւնը» աշխարհաբար, Վահան Նաւասարդեանի՝ «Գաղափարների Ուղին», Մ. Վարանդեանի՝ «Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատմութիւն»ի Բ. հատորը, Գ. Լազեանի՝ «Յեղափոխական դէմքեր»ու Բ. հատորը, Հ. Յ. Դաշնակցութեան վաթսունամեակի առիթով «Յուսաբեր»ի մեծադիր 80 էջնոց բացառիկը, հետաքրքրական բովանդակութեամբ :

Գրական իր խանդավառ վաստակով Լիբանան մնաց Միջին Արեւելքի բաբախող սիրտը : Հոն լոյս տեսաւ Կոմսի «Խոնարհ Հերոսներ»ու Բ. շարքը, Գ. Իփէկեանի կազմած համազգայինի «Օրացոյց – Տարեցոյց»ը: Մ. Իշխան տուաւ «Կեանք եւ Երազ» իր գեղեցիկ քերթողական հատորը, Նշան Սասունի՝ «Հայ Գրականութիւն» (առաջին հատորը), Բիւզանդ Եղիայեան՝ իր «Սփիւռք», պատմուածքներուն առաջին շարքը, 350 էջնոց հատոր մը:

Պարսկաստանի մէջ գրական նոր շարժում մը ծայր տալ սկսաւ: Արդէն կանոնաւոր կերպով լոյս կը տեսնեն «Արփի», «Արմենուհի» ամսաթերթերը եւ «Ցախաւել» երգիծաթերթը: «Երոս» հրատարակչականը տուաւ գրական փոխ հաւաքածոյ մը :

Աթէնքի մէջ՝ թարգմանութեամբ Վազգէն Եսայեանի՝ լոյս տեսաւ հելլէն բանաստեղծութեան գեղեցիկ մէկ հաւաքածոն՝ «Հելլենական Քնարը»:

Վենետիկի Ս. Ղազարու վանքէն կանոնաւորօրէն լոյս կը տեսնէ «Բազմավէպ»ը: Յիշատակութեան արժանի է «Գեղունի»ի ներկայ տարուան բացառիկը :

Ս. Ղազարու տպարանէն լոյս տեսաւ Արամայիս Սրապեանի «Հանդիպումներ Մուսային հետ» բանաստեղծական չքեղ հատորը եւ հանգուցեալ Վահան Մինախորեանի ցնցող՝ «1915»ը:

Նախաձեռնութեամբ Գարեգին արք. Խաչատուրեանի, Պ. Այրէսի մէջ վերհրատարակուեցաւ Մաղաքիա արք. Օրմանեանի «Հայ Եկեղեցին» արժէքաւոր գործը, եւն.:

«Հանդէս Ամսօրեայ»ի 4—12 միացեալ թիւերու պատկառելի վաստակը, համեմուած յատկապէս Հ. Ն. Ակինեանի անխոնջ վաստակով, Մխիթար Աբբահօր մահուան 200րդ տարեդարձին առիթով, կը մնայ գնահատելի ձեռնարկ :

Հայ գրական քրտինքին կարեւոր մէկ մասը կը մնայ ցրուած սակայն դարձեալ թերթերու եւ ամսագրերու մէջ: Ան հարստութիւնը կը կազմէ 1950ի հայ ստեղծագործական ճիգին, որուն նըպաստը հատորի ձեւով փափաքելի է որ երջանիկ օր մը մատուցուի ժողովուրդին :

Ոսկիին հետ պղինձը, յիշուած կամ չյիշատակուած գրական հունձքին, դարձաւ ժառանգութիւնը սահող տարիին: Անսովոր կամ զարմանալի ոչինչ կայ ատոր մէջ. այդպէս եղած է հինէն ի վեր ու այդպէս ալ պիտի շարունակուի այսուհետեւ :

Բաւական է որ հայ միտքը յոգնիլ ու սպառիլ չի գիտեր: Հակառակ աննպաստ պայմաններուն, ան կը շարունակէ ճառագայթել ամէն կողմ :

Տարբեր պիտի ըլլար անտարակոյս իր շողն ու ազդեցութիւնը, եթէ երբեք մեր զանգուածները գիտնային ընել համապատասխան ընդունելութիւն անոր :

Ազգ մը մեծ է եւ արժէքաւոր իր մշակոյթով: Գուրգուրանք ուրեմն մեր մշակոյթի պահակներուն վրայ ու կանգնինք զօրավիգ անոնց :

Ծագէ ծագ Սփիւռքի մէջ, հայ միտքը պէտք ունի մեր զանգուածներուն, այլ մանաւանդ գրականութեան հաւատաւոր քուրմերու գուրգուրանքին :

Անոնց համակրանքին մէջ միայն պիտի ծլարձակի վաղուան մեր հզօր ու մեծ արուեստը :

Մաղթենք, որ 1951 տարեշրջանը ըլլայ նաեւ այս տեսակէտով բարենպաստ տարի մը մեր գրականութեան համար :

ԱՐՄԵՆԻԱ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ազատ Սլաւներու ըմբոստացումը «մեծ եղբօր» դէմ

Եուկոսլաւիա պայքար կը մղէ այսօր ոչ միայն Կոմինֆորմեան բոլշեւիզմին դէմ, այլեւ այն գաղափարին դէմ, թէ սլաւական բոլոր երկիրները պէտք է մնան ռուս «երէց եղբօր» հովանաւորութեան տակ :

Դեռ քանի մը տարիներ առաջ, Թիթոյական Եուկոսլաւիան ալ համասլաւական գաղափարին կը ծառայէր հոգւով – սրտով: Արդարեւ, ոչ մէկ սլաւական երկիր, ռուսասէր կամ համասլաւական գաղափարին հաւատարիմ կրնար նկատուիլ այնքան, որքան Սերպերէ, Խրուաթներէ, Սլովէններէ, Մոնթէնէկրոցիներէ եւ Մակեդոնացիներէ բաղկացած եուկոսլաւ դաշնակցային հանրապետութիւնը: Կարմիր պիտակ ունեցող համասլաւական մեծ համաժողով մը գումարուեցաւ Պելկրատի մէջ, 1946ի վերջերը: Բոլոր սլաւ երկիրներէն պատուիրակութիւններ հաւաքուած էին Պելկրատի «Մոսկուա» ընդարձակ պանդոկին մէջ եւ ասիկա, այն ատեն, մեծ պատիւ մը կը նկատուէր Եուկոսլաւիոյ համար:

Այսօր, հազիւ քանի մը տարի անց, ճօճանակը հակած է բոլորովին հակառակ ուղղութեամբ եւ Եուկոսլաւիա կը ներկայանայ ոչ միայն հակառուս, այլեւ հակասլաւ պետութիւն մը: Կարճ ժամանակի մը մէջ Մոսկուա այնպէս մը ըրաւ, որ Եւրոպայի երրորդ սլաւ պետութիւնը (Ռուսիայէն եւ Լեհաստանէն վերջ) պաղի իրմէ եւ մերժէ ճանչնալ իր «երէց եղբօր» հանգամանքը: Այսօր արդէն բացէ ի բաց կը խօսուի այն վայրագութեանց մասին, զորս ռուս զօրամասերը ի գործ դրին Եուկոսլաւիոյ մէջ, գերմանական բանակներու քշուելէն վերջ:

Մոնթէնէկրոյի խորհրդարանին երեսփոխաններէն Ռատովան Լալիչ, որ միեւնոյն ատեն ռուսական գրականութեան դասախօսն է Պելկրատի համալսարանին մէջ, հետեւեալ արտայայտութիւններով կը մօտենայ համասլաւական հարցին.—

«Ի՞նչ մնաց մեր սլաւական եւ ռուսասիրական զգացումներէն: Մենք կը համակրինք խորհրդային գրաւման տակ գտնուող սլաւական ազգերուն: Կը համակրինք լեհ ժողովուրդին, որ «երէց եղբօր» ճանկերուն մէջ կը մնայ եւ որ կը կառավարուի դահիճ Մուրավիէվի արժանի յաջորդ եւ խորհրդային ընդհ. կառավարիչ զօր. Ռոքոսովսքիի կողմէ :

«Մենք կը զգանք ողբերգութիւնը յառաջդիմական ու քաղաքակիրթ Չեխոսլովաքիոյ, որ ռուս սատրապներու գերին է այսօր: Ու կը ցաւինք ճակատագրին համար պուլկար ժողովուրդին, որ կը հեծէ Ռուսերու նշանակած կառավարիչ Չէրվէնքովի ծանր մոյկերուն տակ :

«Սլաւական միասնականութեան քաղաքականութիւնը անդառնալի անցեալին կը պատկանի : Իրական ոչ մէկ հիմ գոյութիւն ունի այլեւս միացնելու սլաւ ժողովուրդը սլաւական համերաշխութեան դրօշին տակ, որովհետեւ Ռուսերը քանդեցին այդ համերաշխութիւնը: Սլաւ ժողովուրդները վտանգուած չեն այսօր ուղղակի որեւէ ոչ-սլաւ աշխարհակալի կողմէ: Այդ վտանգը կուգայ միայն Ռուսիայէն»:

Ուրեմն այսպէս: Թիթօ – Սթալին պառակտումը, Եուկոսլաւիան հեռացուցած է ոչ միայն Մոսկուայէն կապուած համայնավարներէն, այլեւ սլաւական աշխարհէն: Ու կը թուի թէ Թիթօ ամէն ճիգ ի գործ կը դնէ, որպէսզի Եուկոսլաւիոյ Սլաւները մոռնան սլաւական վաղեմի կարօտախտը :

Թիթոյի երկրագործական նախարարը, Պ. Միյալքօ Թոտորովիչն ալ, ուրիշ հարցերու կարգին, իր մէկ ճառով կ'անդրադառնայ սլաւական հարցին: «Ղեկավար ազգ»ի կամ «երէց եղբօր» մասին խորհրդային տեսութիւնները, կ'ըսէ, ոչինչով կը տարբերին «Հէրէնֆօլք»ի (ազնուական ժողովուրդի) հիթլէրական ցեղապաշտ տեսութենէն : Տարբերութիւնը այն է, որ խորհրդային տեսութիւնները, իրենց էութիւնը կը ծածկեն Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան վարագոյրին ետեւ»:

Պ. Թոտորովիչ, ուրիշ մեղքեր ալ կը բարդէ խորհրդային ղեկավարութեան վրայ: «Մոսկուայի վարիչները լքեցին ազգերու ինքնորոշման ու հաւասարութեան մասին Լենինեան սկզբունքները եւ իրենց ամբողջ գործունէութիւնը յարեցին՝ Ռուսական Մեծ Պետութեան բաղձանքները իրականացնելու համար»:

Ասկէ զատ, Սովետները, իրենց տիրապետական շահերուն համար, ինքնասպանութեան պատերազմի կը մղեն ուրիշ ազգեր եւ ուրիշ երկիրներու համայնավար կուսակցութիւնները կը վերածեն ռուսական գործակալութեանց, ջանալով աշխարհը ազդեցութեան գօտիներու բաժնել :

Խորհրդային կառավարութիւնը կը հետապնդէ նաեւ ուրիշները իրեն ենթարկելու եւ տնտեսապէս քամելու քաղաքականութիւնը: Այսպէսով, արեւելեան Եւրոպայի երկիրները դարձած են Խ. Միութենէն կախում ունեցող կիսագաղթավայրեր :

«Խորհրդային յարձակողական ձգտումները, դասական հին աշխարհակալութենէն կը տարբերին միայն անով, որ ոսկեզօծուած են մարքսեան ոճաբանութիւններով: Այս պատճառով, անոնք այսօր աւելի հրէշային են ու վտանգաւոր եւ հիասթափութիւն կը պատճառեն աշխարհի այն միլիոնաւոր աշխատաւորներուն, որոնք, իրաւամբ, իրենց ամբողջ յոյսը դրած են ընկերվարութեան վրայ»:

Ու վերջապէս, Խ. Միութեան տիրապետական ախորժակները միջազգային յարաբերութեանց մէջ, սերտօրէն կապուած են այդ երկրի ներքին պայմաններուն հետ:

Եզրակացնելով, Պ. Թոտորովիչ յայտարարեց, թէ եուկոսլաւ համայնավարներն են այսօր Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան հարազատ ժառանգորդները: Եուկոսլաւիա, իր արտաքին քաղաքականութեամբ կը հետապնդէ արդար ու հաւասար յարաբերութիւններ եւ համագործակցութիւն բոլոր ազգերու հետ, մեծ ըլլան անոնք թէ փոքր, զարգացած կամ յետամնաց:

Թ. Ա. Թ.

ԱՆԳԱՐԱ հասած է Պ. Տրիւ Փիրսըն, ամերիկացի աշխարհահռչակ հրապարակագիրը եւ անթելի խօսնակը, որ կ'աշխատակցի հարիւրաւոր թերթերու եւ որ վարպետ մըն է շնդալից լուրերու: Պիտի այցելէ «արեւելեան նահանգները» եւ մասնաւորապէս Էրզրում :

Ամուսնալուծումներու հարցը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Եթէ խղճամտօրէն ուսումնասիրենք մեր շրջապատը, պիտի տեսնենք, անթիւ ու անհամար, երիտասարդ կիներ, որոնք իրենց պարզ բանուոր կամ համեստ պաշտօնեայ ամուսնոյն հետ, սիրով կը տանին կեանքի դժուարին բեռը, կ'աշխատին չէնցնել իրենց ընտանիքին բոյնը։

Կինը երջանկացնել գիտցողը, Եւրոպայէն Հալէպ կ'երթայ։ Իսկ ան որ չի գիտեր երջանկացնել, տունը դժոխքի կը վերածէ։

Արդի կինը, ստիպճանաբար կը լքէ իր ամուսինը։

Հարիւրին 90 այրերն են որ կը խախտեն ընտանեկան ներդաշնակութիւնը։

Կինը իր ամուսնոյն առաջին սայթաքումին չի հաւատար, եւ կամ հաւատալ չուզեր։

Երկրորդ սայթաքումին, նախ կ'ապշի, ապա կը զայրանայ, բայց եւ կը ներէ։

Երրորդ սայթաքումէն վերջն է որ իր սէրը կը թուլնայ ու ստիպճանաբար կ'անհետանայ։

Իր կոչումին գիտակից այր մարդը, իր ընտանեկան յարկին, իր զաւակներուն սիրոյն կը զգուշանայ սայթաքումէ. հակառակ պարագային, խզումը անխուսափելի է։

Ընտանեկան յարկը ստիճան չի ճանչնար։

Պարզ բանուորի մը ընտանեկան յարկը, հաւասար է հարուստի մը, մեծահարուստի մը, նոյն իսկ թագաւորի մը ընտանեկան յարկին։

Ճշմարիտ սէրը, հարստութեան դիրք չի ճանչնար։

Կինը կը սիրէ իր ամուսինը, որովհետեւ սիրելու պէտքը իր մէջ աւելի զօրաւոր է քան այր մարդուն մէջ։

Յաճախ կինը կը սիրէ առանց գիտնալու թէ ինչու։

Կիները մեծ մասով իրենց ամուսինը բարոյապէս լքելէ, այսինքն սիրել դադրելէ վերջն ալ, իրենց ընտանեկան յարկին, եւ զաւակներուն սիրոյն, կը շարունակեն ամուսնական կեանքը։

Եթէ անտարբեր ամուսինը շարունակէ իր յիմարութիւնները, կինը կը լքէ զայն նաեւ տնտեսապէս։

Այդ պարագային, այր մարդու տքնաջան աշխատանքը, ֆիզիքական յոգնութիւնները, խնայողութիւններն ու բոլոր տեսակի տնտեսութիւնները, կնոջ համար, կը դառնան անարժէք։

Կինը կը դառնայ ամուսնոյն հանդէպ անխիղճ, չռայլ, անհոգ, կը մտածէ.—

Քանի որ ամուսնոյս հարստութիւնը, եւ կամ աշխատավարձքը, ինծի եւ իմ զաւակներուս համար չեն, եւ ուրիշներ կան մէջտեղը, այլեւս ինչո՞ւ, ի՞նչ կ'արժէ այս կեանքը։

Ի վերջոյ բարոյապէս լքուած ամուսինը, կը լքուի նաեւ նիւթապէս, այսինքն տնտեսապէս։

Այլեւս այդ կարգի ամուսիններու համար, սէր ու տնտեսութիւն գոյութիւն չունի։ Իր ընտանեկան յարկը, երեք չորրորդով քայքայուած է։

Անշուշտ ամէն բան կորսուած չէ, կարելի է դարման մը գտնել, եթէ ամուսինը սթափի։

Մինչ ալ ընտանիքներ պիտի կազմուին ու պիտի քայքայուին, հակառակ մեր բոլորի կամքին։

Ու այս քայքայումները չատնալով ու բազմանալով, պիտի փլցնեն նաեւ ընկերային կարգուսարքը։

Դժբախտաբար Եկեղեցին չկրցաւ լիովին կատարել իր դերը։

Երկրի վրայ շինեց, շքեղ ու հոյակապ եկեղեցիներ, կազմակերպեց փայլուն արարողութիւններ, բայց եւ չկրցաւ մարդոց սրտին մէջ փոքր տաճար մը իսկ կանգնել։

Քրիստոս քարոզեց սէր, նուիրում, եղբայրութիւն, ողորմածութիւն, բայց մարդը մնաց ագահ, ինքնասէր, ցուցամոլ, արիւնածարաւ։

Սուտն ու կեղծիքը, գրպարտութիւնն ու քինախնդրութիւնը շարունակեցին մնալ մարդկային «առաքինութիւններ»։

Զարական մարդիկ, քաջալերուած կղերին ապականութենէն եւ անճարակութիւններէն, կրօնը դարձուցին շահագործումի նիւթ։

Մաղթենք որ աղէտներէն հասունցած Եւրոպան, սթափելով, ստեղծէ այնպիսի քաղաքակրթութիւն մը, որ սանձէ մարդկային կիրքերը, ի խնդիր անհատական եւ հաւաքական բարօրութեան։

ՎԱՀԱԳՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՏԷՍԻՆ, 25 Փետրուար.— Այսօր, կիրակի առտուան ժամը 8ին մեր կրտսերներուն խումբը Փոն տը Շէրիւ գացած էր, մրցելու համար տեղական խումբին կրտսերներուն դէմ։ Ժամը 10ին կը սկսի խաղը, մեր յարձակողականով։ Ղազէրեան Ա. Սարգիսեան Յ. գեղեցիկ փասերով կը մօտենան հակառակորդի բերդին, բայց ի զուր։ Վառանեան վերջապէս կը յաջողի կէտ մը շահիլ։ Հակառակորդը անիրաւարարխաղը կը հաւասարեցնէ։ Այսպէս գնդակը տարուբեր, խաղը կը վերջանայ հաւասար։

Նոյն պահուն տեղի կ'ունենար մեր պատանիներու 11րդ ախոյեանական մրցումը ընդդէմ Lyonի Racing Clubի պատանիներու։ Հազիւ քառորդ անցած, հակառակորդը կը նշանակէ առաջին կէտը։ Մերոնք առանց յուսահատելու շարունակեցին խաղը։ Ցանկարծ փէնալթի մը սուլեց դատաւորը եւ մեր յառաջապահ Վարդգէսի ուժգին մէկ հարուածը խաղը հաւասարեցուց։ Հակառակորդը փորձեց աւելի վայրագ խաղալ, բայց դատաւորը կարգի հրաւիրեց։ Աւետեան նշանակեց 2րդ կէտը, ապշութեան մատնելով, հակառակորդը։ Ամճեանի մէկ գեղեցիկ փասով կրկին Աւետեան նշանակեց 3րդ յաղթական կէտը, խաղը վերջացաւ մեր պատանիներու յաղթութեամբ 3—1։ Բոլոր խաղացողներն ալ գովելի են։

Կէսօրէն վերջ ժամը 3ին տեղի ունեցաւ մեր պահեստին եւ Փիէռ Պէնէթի պահեստին միջեւ։ Ժամը 3ին քառորդ մնացած հակառակորդը կազմ ու պատրաստ դաշտ իջաւ, իսկ մերոնք հազիւ հինգ հոգի ներկայ էին, առանց վարիչի։ Եթէ կ'ուզենք որ մեր պահեստին շահի յաղթանակներ, պատասխանատու վարիչները պէտք է ըմբռնենիրենցդերը, զարդի համար չէ որ վարիչ կ'ընտրուին։ Պաշտօնական դատաւորին երկու անգամ սուլելէն վերջ, հազիւ ինը հոգի կրցան դաշտ ելլել։

Ժամը 3.10ին խաղը սկսաւ։ Առաջին առիթով մերինները կը շահին կէտ մը։ Դժուար էր հակառակորդին վայրէջքները։ Մեր վերջապահին սխալէն օգտուելով հակառակորդին յառաջապահը կը շահի կէտ մը, հաւասար արդիւնքով։ Խաղը շարունակուելէ վերջ հակառակորդը կը շահի 2րդ յաղթական կէտը, ու խաղը կը վերջանայ մեր պարտութեամբ 2—1։

Կէս օրէ վերջ կրկին Ա. խումբը կը մեկնի Neuville, մրցելու համար տեղական խումբին դէմ, որ մեր դասակարգին ամենազօրաւորն է, եւ որ եղանակի սկզբնաւորութեան մեզ պարտութեան մատնած էր 4—3։ Հակառակորդը շատ վստահօրէն դաշտ իջաւ։ Մեր վերջապահը կը բացակայէր։ Ճարահատ 10 հոգիով, սկսանք խաղը։ Մեր տղաքը այս եղանակին առաջին անգամն է որ այսպէս արիաբար կը խաղան, միշտ ծափեր խլելով։ Մեր ճկուն ու ճարպիկ Սիմոնեան Ժ. Արամի գեղեցիկ փասով կը նշանակուի Ա. կէտը։ Հակառակորդին արագաշարժ յառաջապահները ետ կը մղուին Մինասեանի, ու վերջապահներու կողմէ, Քօռանեանի մէկ փասով Սիմոնեան նշանակեց 2րդ կէտը, Սիմոնեան հակառակ սեղմուած ըլլալուն 3 հոգիէ, սողոսկելով նշնակեց 3րդ կէտը։ Կիսախաղին Ֆրանսացիները սկսան պաշտպանողական խաղալ եւ մերինները հազիւ կրցան կէտ մը շահիլ։ 4րդ կէտը նշանակեց նոյնպէս Սիմոնեան, հակառակորդը վերջին վայրկեանին կրցաւ շահիլ միայն մէկ կէտ։ Խաղը վերջացաւ 4—1 մեր յաղթութեամբ։ Մեր խաղացողները հիւրասիրուեցան վարիչներու կողմէ շամփանիայով։ — ԼԻՏԵՍ

13.000 ՈՍԿԻ «ՊՆԱԿ ՄԸ ԿԵՐԱԿՈՒՐ»Ի ՀԱՄԱՐ

Պէյրութէն մեր թղթակիցը կը գրէ.—

Երէկ կիրակի, 25 Փետր. տեղի ունեցաւ Լիբանահայ Օգնութեան Խաչի (Կ. Խաչ) Շրջ. վարչութեան կազմակերպած «Պնակ մը կերակուր»ին հանգանակութիւնը։

Զանազան յանձնախումբեր շրջեցան Պէյրութի բոլոր թաղամասերը, զարկին ամէն Հայու դուռ, առին ունեւորէն եւ չքաւորէն եւ մէկ օրուան մէջ հաւաքեցին մօտ 13.000 լ. ոսկի։ (Աւելի քան 1.300.000 ֆրանք)։ Հանգանակութիւնը կը շարունակուի։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՕՐԱՑՈՅՑ - ՏԱՐԵՑՈՅՑ, 1951։ Աւելի քան 400 մեծադիր էջ, պատմական եւ գրական ճոխ բովանդակութեամբ։ Կը պարունակէ նաեւ, իբրեւ յաւելուած, Սիամանթոյի Հայորդիները, Ա. Բ. եւ Գ. շարք։ Կազմեց՝ Գասպար Իփէկեան։ Հրատ. Համազգային ընկերութեան, Պէյրութ։ Գին տասը շիլին։ Հասցէ.— 127 rue Wadi Abou Djémil, Beyrouth (Liban)։

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ յարաբերութեանց մասին խօսելով, Պելժիոյ նախկին վարչապետը, Պ. Սփաք, յայտարարեց թէ «փոխադարձ» անհասկացողութեան յայն փոս մը բացուած է երկու աշխարհամասերուն միջեւ, ինչ որ չափազանց վտանգաւոր է։ Ինծի համար ամենամեծ հարցն է այս, տարուան սկիզբը։ Եթէ այս չկամութիւնը սաստկանայ, աղէտի մը պիտի յանգի»։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (81)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԱՐԿԱԾԱԽՆԴՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱԽՃԱՆԸ

Պատռեցի տոմսակը սաւառնակին որ կը մեկնէր յաջորդ առաւօտ։ Պանդոկ վերադարձայ, յոգնութենէս մեռած էի։ Պաղ լոգանք մը ըրի, որովհետեւ պէտք ունէի մտքիս պայծառութեան։ Հեռաձայնը հնչեց։ Ձեռք առի ընկալուչը։ Թաց էի տակաւին։ Իմացայ ձայն մը, անգլիերէն կը խօսէին։

— Ո՞վ կը խօսի։

— Այստեղ Մեծն Բրիտանիոյ դեսպանատունը, պատեհութիւն մը կը ներկայացնենք ձեզի, եթէ Պերլին երթաք պիտի գնդակահարուիք։ Եթէ մեզի գաք, պիտի փրկուիք ձեր ընտանիքով միասին։ Ուրեմն այո՞։

Պատասխանեցի.— «Բացարձակապէս անկարելի է» եւ գոցեցի հեռաձայնը։

Հազուեցայ. քնանալու մասին չէի մտածեր այլեւս, հեռաձայնի զանգակը ընդոստ ոտքի հանեց զիս։ Իմացայ ուրիշ ձայն մը։ Այս անգամ գերմաներէն կը խօսէին, բայց ջարդ ու փշուր ընելով զայն։

— Անխելքութիւն է ինչ որ կ'ընէք։ Լաւ մտածեցէք անդառնալի որոշում մը տալէ առաջ։ Անգլիացիները ձեր թշնամիներն են, բայց մարդասէր են։ Դեսպանատուն եկէք վաղը առաւօտ, ոչ, այսօր իսկ, եւ խօսեցէք այս խնդրին մասին պարոն ...ին հետ։

Ձայնը անուն մը կուտար։

Թշնամին կ'ուզէր աւելի մարդկային ձեւով վարուիլ քան իմ հայրենիքս։ Խնդիրը այդ աստիճանին հասած էր ուրեմն։

Ամբողջ մարմնովս կը դողայի գործիքը գոցելու ատեն։ Բայց հեռաձայնը հնչեց երրորդ անգամ ըլլալով.

— Այստեղ Տոքթ. Փ., կը ճանչնա՞ք զիս։

Իմ նահանգէս հայրենակից մըն էր, միայն տեսած էի զինքը։

— Կը ճանչնամ ձեզ եւ կը խօսիմ ձեզի հետ, որովհետեւ նոյն շրջանէն ենք։ Առաջարկ մը ունիմ ձեզի, այո, նոր առաջարկ մը, որ կրնայ փրկել ձեզ։ Հակառակ ձեր բրածին, ձեր անձին համար վախնալու պէտք չունիք։ Ծանօթ է որ խղճմտութեամբ կը կատարէք ձեր գործը եւ ոխ չեն կապած այստեղ ձեզի դէմ։

«Կրնա՞նք հանդիպում մը ունենալ ձեզի հետ այս իրիկուն իսկ։ Պիտի բացատրեմ ձեզի ամէն բան։ Երկար ատենէ ի վեր արդէն անցած եմ ես միւս կողմը։ Կ'առաջարկեմ որ անգլիական դեսպանատուն գաք, ի՞նչ կ'ըսէք։

— Շնորհակալ եմ ձեր առաջարկին համար, Տոքթ. Փ...։ Բայց հաւատացէք որ անկարելի է։ Գործնական պատճառներ կան, որոնք արգելք կը հանդիսանան։ Ամբողջ ընտանիքս Գերմանիա կը գտնուի։ Բայց թերեւս առանք փճռական պատճառներ չեն։

Մարդ չի կրնար խօսք տալ, երբ այսքան գէշ է կացութիւնը, կը հասկնա՞ք։

— Բնականաբար կը հասկնամ ձեզ, բայց խորհեցէք ձեր ապագային, ձեր զաւակներուն վրայ զոր այնքան կը սիրէք. միակ բախտ մը կը ներկայանայ ձեզի, նման առիթ մը պիտի չգտնէք երբեք։

«Երբ պատերազմը վերջանայ, պէտք պիտի ըլլայ որ հաշիւ տաք... բայց սպառնալիք մը մի նկատէք այս, աւելցուց աճապարանքով։

— Ոչ, Տոքթ. Փ... իսկապէս անկարելի է. շնորհակալ եմ։

Գոցեցի հեռաձայնը եւ վազելով վար իջայ սանդուղներէն։ Շրջափակին մէջ տեսայ քանի մը հոգի, որոնք հետաքրքրութեամբ ինծի կը նայէին կարծես։ Չէի ճանչնար զանոնք։ Արդեօք այս մարդի՞կը հեռաձայնած էին ինծի։

Անցայ անոնց առջեւէն եւ մտայ պանդոկին հեռաձայնի կեդրոնը։

— Սենեակիս հետ ամէն հաղորդակցութիւն կտրեցէք այսօր, քնանալ կ'ուզեմ։

Տասը թրքական ոսկի դրի հեռաձայնի աղջկան սեղանին վրայ եւ ան գլխով հաւանութիւն յայտնեց։

Ելայ վեր եւ երկրորդ անգամ ըլլալով հանուեցայ, ինչպէս, դարձեալ հեռաձայնը։

Պէ՞տք էր բանալ։ Զանգակը չէր դադրեր հնչելէ։ Առի ընկալուչը։

(Շար.)

ղատած է՝ Չեխոսլովաքիոյ կողմէ Խ. Միութեան յանձնուած արտադրութեանց անբաւարարութիւնը, ապահովութեան միջոցներու տկարութիւնը եւ չեխոսլովաքեան բանակի սպաներուն սակաւութիւնը:

Տակաւին չէ որոշուած, թէ երբ տեղի պիտի ունենայ Քլեմենթիսի եւ իր գործակիցներուն դատավարութիւնը: Խնդիրը յղուած է ընդհ. դատախազութեան, որ կը զբաղի մեղադրագրի խմբագրութեամբ: Փրակայի համայնավար պաշտօնաթերթ «Ռուտէ Փրավոյ»ի մէջ, աշխատաւորական բազմաթիւ կազմակերպութիւններ, իրենց բանաձեւերով կը պահանջեն խստագոյն պատիժ «կուսակցութեան, աշխատաւոր դասակարգի եւ չեխ ժողովուրդի այս գարշելի թշնամիներուն համար»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անթելը կը ծանուցանէ թէ նոր զեղչեր կատարուած են ուտելիքի գիներուն վրայ: Այսպէս 15 առ հարիւր զեղչուած են հացին, ալիւրին, պանիրին, արմտիքին եւն. գիները, 10 առ հարիւր՝ եղան միսը, ճարպը, կաթը, հաւկիթը, թէյը, սուրճը եւն.: Այս կրճատումները եղած են շնորհիւ ճարտարագործութեան եւ հողագործութեան զարգացման, ինչպէս կ'ըսէ պաշտօնական զեկոյցը:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ դէմ որեւէ յարձակում կատարուած ատեն, Ֆրանսա եւս պիտի միանայ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն, բողոքելու համար Ազգաժողովին առջեւ: Միեւնոյն ատեն պիտի առաջարկէ խնդիրը յանձնել Ատլանտեանի զինակիցներուն քննութեան: Այս իմաստով յայտարարութիւններ ըրին Պելկրատի Ֆրանսական եւ Փարիզի եուկոսլաւ դեսպանները: (Յարձակում կը նախատեսուի Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ կամ Ռումանիոյ կողմէ):

ԻՍՐԱՅԵԼԻ մէջ Ռաբունիներու պատուիրակութիւն մը ներկայանալով վարչապետին, բողոքեց այն օրինագծին դէմ որով երկու տարի զինուորութիւն կը պարտադրուի աղջիկներուն: Օրինագծին համաձայն, այն աղջիկները որ կը մերժեն զինուորական ծառայութիւնը, կրօնական պատճառներով, հողագործական աշխատանքներ պիտի կատարեն: Օրինագիծը ջուրը ձգելու համար բողոքի ժողով մը սարքուեցաւ Երուսաղէմի մեծ սինակոկին մէջ:

ՔՈՐԷԱՅԻ պատերազմին մէջ ութ ազգեր կորսնցուցած են 2640 զինուոր, համաձայն պաշտօնական տեղեկագրի մը, ուրիշ խօսքով՝ տասը ազգերու կողմէ ղրկուած 35.322 զինուորներուն 1/12ը: Ամենածանր կորուստները կրած է Թրքական զօրագունդը (948 մեռեալ 5000ի վրայ): Ֆրանսա կորսնցուցած է 374 զինուոր 1122ի վրայ, եւն.: Մ. Նահանգներուն կորուստը կը հաշուեն 49.191 հոգի:

ԼՈՐՏԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ Դշ. օրուան նիստին մէջ, ընդդիմադիրները պահանջեցին որ հրաժարի արտաքին նախարարը՝ Պեւին: Աշխատաւորական շարքերուն մէջ ալ հետզհետէ կ'աճի դժգոհութիւնը այդ նախարարին դէմ: Լորտ մը պահանջեց որ արտաքին նախարարութիւնն ստանձնէ Պ. Էթլի, ուրիշի մը ձգելով վարչապետութիւնը:

ԿԱՐՄԻՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կոչ մը ուղղուեցաւ Լորտերու ժողովին մէջ, յանուն բրիտանական կառավարութեան, որպէսզի գործակցի Ազգաժողովի հաշտարար յանձնախումբին, վերահաստատելու համար խաղաղութիւնը Քորէայի մէջ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ երեսփ. ժողովը քուէարկեց օրէնք մը, որուն համաձայն օտար սարագիրները (Տի – Փի, եւն.) այսուհետեւ պիտի վայելեն գերման քաղաքացիներու համահաւասար օրինական իրաւունքներ: «Հայրենազուրկ օտարական մը խտրութեան ենթակայ պիտի չըլլայ իր ցեղային ծագման, լեզուին, դաւանանքին կամ գաղթական մը եղած ըլլալուն պատճառով»:

ՔՈՐԷԱՅԻ ռազմաճակատին վրայ կը տիրէ ընդհանուր հանդարտութիւն: Օդանաւային ուժերը ամբակոծած են միայն Փիոնկեանկի շրջանը:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ բաժնեչափով սկսան տալ իւղն ու օճառը: Շաքարը եւ ալիւրը այդ դրութեամբ կը բաժնուէին արդէն Յունուար 1էն ի վեր:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Բ. Գ., ՆԻՍ.— Ժամացոյցը ստացած եւ յանձնած ենք Թանգարանի վարչութեան:

Գ. Պ., ՏԷՍԻՆ.— Լուր չունինք նամակին պարունակութենէն:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Կ. Խաչի Պօլվար Օտտոյի մասնաճիւղի կողմէ, հովանաւորութեամբ՝ Թաղական Խորհուրդի եւ օժանդակութեամբ՝ Նոր Սերունդի, Մարտ 11ին, կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, «Պառ Էնթէրնասիոնալի սրահին մէջ (230 Chemin de la Madrague, Ville): Ծոխ եւ նոբոյթներով լի յայտագիր:

Մուտքը՝ հրաւիրատոմսով:

24 PROGRAMMES BIEN TEMPERÉSի

Առաջին շարքը կը սկսի
ՎԵՑ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՎ
ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

ԿՈՂՄԷ
Ecole Normale de musique, 78 rue Cardinet
(Métro Malesherbes)

Հետեւեալ թուականներուն.—
ՄԱՐՏ 3, 6, 10, 13.. 17.. 20, ժամը 21ին:

ՄԱՐՏ 3ի յայտագրին մաս կը կազմեն Պաք, Քուփըրէն, Փուրջէլ, Սքառլաթի, Հէնտէլ, Մոցարթ, Պէթհովէն, Վէպէռ, Շուպէռթ, Շուման, Պռամս, Շօփէն, Լիսթ, Ղազարոսեան:

Գիները 200, 300 եւ 400 փրանք: Վեց նուագահանդէսներուն համար, բաժանորդագրութիւն 20 առ հարիւր զեղչով:

Դիմել Ecole Normale, Durand եւ S. V. P.:

«ՅԱՌԱՋ»ի
25ամեակին առթիւ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Պատանեանէ (Մոնթէվիտէօ) հազար փրանք:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Օր. եւ Պ. ԱՎՃԵԱՆՆԵՐՈՒ կողմէ: 3 Մարտ, շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.45ին, Իէնայի թատրոնին մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro Iéna:

1.— Արտասանութիւններ հեղինակ՝ Պ. ԱՎՃԵԱՆ կատարուած՝ Օր. ԱՎՃԵԱՆԻ կողմէ

2.— Սէրը տեւականացնելու գաղտնիքը Գոմէտի 1 արար, հեղինակ՝ Օր. ԱՎՃԵԱՆ Դերակատարներ՝ Օր. եւ Պ. ԱՎՃԵԱՆ:

3.— Արայ Գեղեցիկ, դիւցազներգութիւն՝ տաղաչափեալ եւ յանգաւոր, մէկ արար, հեղինակ՝ Պ. ԱՎՃԵԱՆ, դերակատարներ՝ Օր. եւ Պ. ԱՎՃԵԱՆ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Պորտոյի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Նիկոլ Աղբալեան մասնաճիւղը, գեղարուեստական ճոխ յայտագրով կը տօնէ Նոր Սերունդի Օրը, այս կիրակի ժամը 15ին, ընկերվարականներու սրահը, Սընօն:

Արտասանութիւն, մեներգ, խմբերգ, նուագ, եւայլն: Նոր Սերունդի անդամներու կողմէ կը բեմադրուի «Թիւ 5 ԽԵԼԱԳԱՐ» զաւեշտը:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ այս կիրակի, ժամը 15ին, եկեղեցիին կից սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին ծնողքներն եւս:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Արուսեակ Ատոմեան եւ զաւակները, Մարի եւ Սիրան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ԱՐՏԱՒԱԶԴ (ԱՐՏՕ) ԱՏՈՄԵԱՆի կսկծալի մահուան առաջին տարելիցի առթիւ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ժամը 11.30ին: Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները:

★

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Կարօ Գէորգեան, իր ողբացեալ կնոջ ՄԱՆԻՇԱԿ ԳԷՈՐԳԵԱՆի (ծնեալ Ապաճեան, Սեբաստացի) մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ յաւարտ Պատարագի, այս կիրակի (Մարտ 4), Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ (Ժան Կուժօն փողոց): Հանգուցեալի յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէն եւ Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը իրենց բոլոր ընկերներու կողմէ իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկերուհի եւ ընկեր Մ. Նաճարեանի՝ իրենց քեռայրին եւ քենեկալին, ՅԱԿՈԲ ՄԱԼԽԱՍԵԱՆի (Ամերիկա) կսկծալի մահուան առթիւ:

Այս տխուր առթիւ Կ. Խաչի վարչութիւնս փոխան ծաղկեպսակի շնորհակալութեամբ ստացած է 1000 փրանք, Տէր եւ Տիկ. Նաճարեանէ:

ԱՊՐԻԼ 7ԻՆ

ՍԱԼ CHOPIN PLEYELի ՄԷՋ
Ամերիկահայ ծանօթ երգչուհի

ԶԱՐՈՒՀԻ ԷԼՄԱՍԵԱՆԻ

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— 2 Մարտ.— Եօթնեղբայրեան ենթ. այս ուրբաթ ժամը 20.30ին սովորական հաւաքատեղին:

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Պիտի զեկուցանէ ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթ. այս շաբաթ ժամը 20.30ին:
ԱՐԱՄ խումբ, այս կիրակի առաւօտ 10ին:
ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ ենթ. այս կիր. կէսօրէ վերջ 4ին:

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կ. ներկայացուցիչը: Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, դըպրոցին սրահը (78 rue Rabelais): Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ կեդր. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Պանեէոյի, Շավիլի, Առնուվիլի, Ալֆորվիլի, Իսիի եւ Փարիզի մասնաճիւղերու անդամները հանդիպումի, այս շաբաթ ժամը 20ին, 19a rue Caumartin: Կը դասախօսէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ: Նիւթ՝ «Վարդանանց Պատերազմը եւ Փետրուարեան Ապստամբութիւնը»:

ԻՍԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՊԱՆԵԷՕ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի հերթական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, ընկեր Մ. Ալթունեանի բնակարանը: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. ընկեր «Կարօ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Թորոսի Պառը: Բացակաները նըկատի կ'առնուին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի Սէնթ Անտրէ Պար Պէլվիտէրի սրահին մէջ (25 թիւ հանրակառքի վերջին կայարանը): Կը հրաւիրուին միութեան արանց ու տիկնանց մասնաճիւղերու բոլոր անդամները անխտիր: Բացակաները նկատի կ'առնուին: Մասնաւորապէս կը հրաւիրուի Տիկին Աշխէն Պօղոսեան:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63

Samedi 3 MARS 1951 Շաբաթ 3 ՄԱՐՏ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6397-Նոր շրջան թիւ 1808

Խմբագիր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԻՆ ՕՐԵՐԸ Կ'ԵՐԱԶԵՆ

Քաղաքական հողերուն հետ, ընկերային խլրտումներն ալ մեծապէս կը զբաղեցնեն Թուրքիոյ վարիչներն ու գրիչները :

Օրը օրին հրատարակուած հարեւանցի տեղեկութիններն անգամ տեսակ մը անհանգստութիւն կը մատնեն :

Վերջին ամիսները ընթացքին սաստկացած են հետապնդումները՝ աջ թէ ձախ հոսանքներու դէմ :

Իրականին մէջ, պայքարը ուղղուած է համայնավարութեան դէմ եւ ամէն օր խուզարկութիւններ, ձերբակալութիւններ կը կատարուին :

Բայց, նոյնքան վրդովիչ համեմատութիւններ ստացած է յետադիմական շարժումը :

Հետզհետէ աւելի բարձր կը խօսին «Նախկին մարդիկը» : Ոչ միայն յօդուածներ կամ գիրքեր հրատարակելով, այլեւ ելոյթներ սարքելով Անգարայի Ազգ. Ժողովին մէջ :

Դեռ վերջերս լոյս տեսաւ հատոր մը, որ համխալամութիւն կը քարոզէ, միեւնոյն ատեն բուռն պայքար մղելով Սիոնականութեան դէմ :

Կրօնի դասերու վերահաստատումէն ի վեր, թեւ առած են հին կարգուսարքին հաւատարիմները, եւ շարունակ նոր պահանջներ կ'արծարծեն :

Այսպէս, Ազգ. Ժողովին Փետր. 22ի նիստին մէջ, բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան կրօնի մասին :

Նախորդ կառավարութիւնը (Հալք) այս առթիւ ալ քննադատուեցաւ, իբրեւ անտարբեր կրօնի հանդէպ :

Երեսփոխան մը առաջարկեց կրօնական խնդիրները անջատել պետութենէն եւ ինքնավար դարձնելով էվգաֆին յանձնել :

Ուրիշ մը պահանջեց որ կառավարութիւնը լրջօրէն զբաղի կրօնի խնդրով :

Եւ, աւելի յառաջ երթալով, յիշեցուց թէ տարրական պայման է արաբերէն բնագրէն կարդալ Գուրանը. Ուստի, առաջարկեց դպրոցներու մէջ դասաւանդութիւններ կատարել արաբերէն տառերով, «որպէսզի նոր սերունդը գէթ ի վիճակի ըլլայ Գուրանը կարդալու» :

Թերթերը կ'ըսեն թէ Ժողովը բողոքեց այս առաջարկին դէմ :

Բայց եւ այնպէս, լեզուները բացուած էին եւ ուրիշ երեսփոխաններ ալ խօսք առին :

Այսպէս, աջակողմեան երեսփոխան մը պահանջեց մէկ անգամէն վերահաստատել կրօնական ազատութիւնը, «փոխանակ մաս մաս շնորհելու» :

Ուրիշ մը աւելի պատկերալից բառերով պարզեց կացութիւնը .

— «Առաջ սոփթաները եւ խոճաները փաթթոցաւոր էին. իսկ այսօր *սիլինտր* գլխարկ կը դնեն : Առաջ «կրօնը ձեռքէ կ'երթայ», կ'ըսէին իսկ հիմա «յեղափոխութիւնը ձեռքէ կ'երթայ», կ'աղաղակեն» :

Անշուշտ այս հեռագրական տեղեկութիւնները բաւական չեն, ամբողջական գաղափար մը կազմելու համար նոր խմորումներու մասին :

Միայն կրօնական խնդիրներու առթիւ չէ որ խլրտումներ կը նշմարուին : Եւ միայն հոճաներն ու մոլեռանդ հաւատացեալները չեն որ հին օրերը կ'երազեն, — «Շէրիաթ իսթէրուզ» :

Շատ մը լուսամիտ եւ հեղինակաւոր անհատներ ալ հետզհետէ գլուխ կը բարձրացնեն, բողոքելով լեզուական անիշխանութեան, Մ. Քէմալի կողմէ պարտադրուած նորաբանութեանց դէմ :

Անոնց կարծիքով, այսօրուան Թուրքերէնը քաոսի մը վերածուած է, իբրեւ հետեւանք արաբերէն եւ պարսկերէն բառերու վտարման :

Իբրեւ թէ անխառն Թուրքերէն գրելու համար, փոխ առնուած են հնոտի, վիճելի կամ օտար բառեր, աւելի խառնակելով լեզուն :

Տակաւին կան բարքերու ապականութեան աւերները, որոնք նոյնպէս կը վերագրուին սանձարձակ աշխարհականութեան :

Մոլեռանդներ կան որոնք մինչեւ այսօր ալ անբարոյականութիւն կը համարեն կիներու քողին ջնջումը, — կը ձաղկեն զայն իբրեւ աղբիւր բազմազան չարիքներու :

Եթէ արտաքին վտանգը մեղմանայ, անշուշտ շատ աւելի բաց եւ բարձր պիտի խօսին գժգոհները :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ՆԱՅԻՐԻ »

Ուրախութեամբ ողջունեցինք իր վերհրատարակութիւնը :

Մէկ տարուան դադարը որքան փնտռել տըւաւ այս գեղեցիկ հանդէսը, որ իր ճաշակաւոր եւ ներդաշնակ ամբողջութեամբ կուգայ հեռուէն մեզի, Ֆրանսահայերուս ըսել թէ կարելի է նոյնիսկ անհատական նախաձեռնութեամբ ծառայել «Գեղեցիկ Բանին» :

Պէտք չէ ամչնանք խոստովանելու թէ ընդհանրապէս Արեւելքէն կուգայ ինչ որ կը խօսի մեր մտքին ու սրտին, որ կը հրահրէ մեր ազգային հպարտութիւնը, որ ուժ եւ յոյս կուտայ մեր ապագային նայելու քիչ մը աւելի վստահութեամբ :

Մինչ մեր հեռաւոր հայրենիքը տեսակ մը վերելքի դիրք բռնած է, գաղթաշխարհի մշակութային եւ երիտասարդական ձեռնարկները կը սփոփեն մեր սիրտը :

Մասնաւորապէս Լիբանանը ու Սուրիան իրենց զոյգ ճեմարաններով, ծաւալուն, աշխոյժ Հ. Մ. Ը. Մ.ով, Համազգայինով, հազարաւոր աշակերտներով եւ գրական հանդէսներով ու գիրքերով ամէնէն գեղեցիկ ովասիսը կը կազմեն տարագիր բազմութեանց համար :

«Նայիրի» իր վեցերորդ տարին կը սկսի այս Յունուարի առաջին թիւով, ուր տաղանդաւոր գրողներ եկած են ըսելու խմբագրին թէ «քեզ մինակ չենք ձգեր անշուշտ. բայց դուն ալ մի գոհանար մեզ դասաւորելով եւ քրոնիկներ մրոտելով, ուր ճիշդ է որ կը փայլի քու գրական ճաշակդ քիչ մը հեգնոտ եւ կծու, բայց կը զրկէ ընթերցողները բուն իսկ գրական այն գեղեցիկ էջերէն զոր ստորագրած ես նախորդ թիւերուն մէջ» :

Կը ձայնակցինք իրենց, կը մաղթենք յաջողութիւն, յարատեւութիւն : Կը մաղթենք որ ընթերցողներն ալ առանձին չձգեն զինքը, եւ «Նայիրի»ն ապրի ու ապրեցնէ մեզ մտքի եւ արուեստի վայելքով :

ՍՕՍԻ

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՇԱՀՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք. — Կապոյտ Խաչի Կեդր. վարչութենէն 5000, Փարիզի Աղքատախնամէն՝ 2000 : Նախորդ գումար՝ 13.000 : Ընդհ. գումար 20.000 ֆրանք :

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

Միլանի մեր թղթակիցը կը գրէ Փետր. 27 թուականով.—

Պոլսոյ նորընտիր պատրիարքը՝ Գարեգին արք. Խաչատուրեան, որ Պուէնոս Այրէսէն մեկնելէ վերջ հինգ օր ալ Սան Փաւլօ մնացած էր, Հռոմի օդակայանը հասաւ շաբաթ օր (24 Փետր.), Ռիօ տը Ժանէյրօ — Տաքար — Լիզպոնայի ճամբով : Դիմաւորելու համար Միլանէն Հռոմ գացած էին Ազգ. Միութեան եւ Հոգաբարձութեան պատուիրակութիւնները :

Պատրիարքը Միլանօ հասաւ իրիկուան ժամը 17ին : Դիմաւորելու համար կայարան գացած էին Ազգ. Միութեան, Հոգաբարձութեան, Իտալահայ Մշակութային Միութեան, Տիկնանց Միութեան եւ Բարեգործականի ներկայացուցիչները : Մինչեւ Պոլիս պատրիարքին կ'ընկերանան Պ. Իսրայէլ Արսլան, ճարտարապետ, որ կառուցած է Պուէնոս Այրէսի Մայր եկեղեցին եւ Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցին, ինչպէս եւ Օր. Ալիս Մեսրոպեան (Գարեգին արք.ի հօրաքրոջ աղջիկը) : Զորեքշաբթի գիշեր չքեղ ընդունելութիւն մը կատարուեցաւ Օթէլ Միլանի մէջ : Պատրիարքը Շբ. օր (այսօր) օդանաւով Պոլիս կը մեկնի, առանց Աթէնք հանդիպելու :

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ Լոնտոն գնաց, խորհրդակցելու համար զինուորական իշխանութեանց հետ : Մասնաւորապէս կը քննուի հրամանատարութեանց խնդիրը, որ պիտի կարգադրուի հետեւեալ հիման վրայ.— 1. Ատլանտեանի իւրաքանչիւր զինակից իր զինեալ ուժերուն մէկ մասը պիտի դնէ զօր. Այզընհաուըրի հրամանին տակ.— 2. Մաս մը ուժեր ալ կրնան անոր հրամանատարութեան տակ դրուիլ կարգ մը պարագաներու մէջ.— 3. Ուրիշ զօրամասեր պիտի մնան զուտ ազգային, ինչ որ ալ պատահի :

Կ'աճապարեն կազմել նոր դահլիճը

ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋՈՒԻ

Փափաքելով կարելի եղածին չափ շուտով վերջ մը տալ կառավարական տագնապին, Հանրապետութեան նախագահը, Պ. Վէնսան Օրիոլ, նախ, հրաժարած վարչապետ Պ. Փլեվէնէն խնդրեց կազմել նոր դահլիճը, բայց անոր մերժումին վրայ, նոյն պարտականութիւնը յանձնեց նախկին վարչապետ եւ Ժողովրդական Շարժման (M. R. P.) ղեկավար Պ. Պիտոյին :

Պ. Պիտօ հաւանեցաւ կատարել փորձ մը եւ սկսաւ խորհրդակցիլ գործակից կուսակցութեանց վարիչներուն հետ : Եթէ Պ. Պիտօ յաջողի, երրորդ անգամ ըլլալով վարչապետ պիտի դառնայ 1945էն ի վեր : Իր կուսակցութիւնը ըլլալով տագնապին գլխաւոր պատասխանատուն, խորհրդարանական աւանդութեանց համաձայն,իրեն յանձնուեցաւ նոր դահլիճը կազմելու պաշտօնը :

Քաղաքական շրջանակները յոռետես կ'երեւան Պ. Պիտոյի յաջողութեան մասին, որովհետեւ ընտրական օրէնքի բարեփոխման շուրջ անհասկացողութիւնը շատ խոր է M. R. P.ի եւ արմատականներուն միջեւ :

Գործակից կուսակցութիւնները իրարմէ հեռացնող գլխաւոր հարցը ընտրական օրէնքին բարեփոխումն է, բայց նոյնքան մտահոգութիւն կը պատճառեն տնտեսական խնդիրները, որոնց անմիջական լուծումը ստիպուած են հետապնդել վարիչ կուսակցութիւնները : Առանձնապէս ծանր համեմատութիւններ սկսած է առնել գիներու բարձրացումն ու օրավարձքերու անբաւարարութիւնը : Ընկերվարականները կ'ուզեն նախորօք հասկացողութիւն գոյացնել նաեւ տնտեսական հարցերու շուրջ, մինչ արմատական ընկերվարականներու համար, հասկացողութեան հիմնական պայմանը կը մնայ ընտրական օրէնքի խնդիրը : Անոնք յայտարարեցին մինչեւ անգամ, որ պիտի չմասնակցին որեւէ կառավարութեան, եթէ մեծամասնական դրութեան եւ զոյգ քուէարկութեանց հիման վրայ չբարեփոխուի ընտրական օրէնքը : Իսկ, առանց արմատականներու մասնակցութեան, անկարելի պիտի ըլլայ կազմել գործակցական նոր կառավարութիւն մը : Ուրիշ խօսքով, արմատականները Պ. Պիտոյին կը ներկայացնեն նոյն պահանջը, զոր անցեալ Յուլիսին ներկայացուցած էին Պ. Փլեվէնին եւ որ սակայն միշտ մերժուած էր M. R. P.ի կողմէ :

Այս պայմաններու տակ, եթէ Պ. Պիտօ ձախողի դահլիճը կազմելու իր ձեռնարկին մէջ, Պ. Վ. Օրիոլ, անկասկած, արմատականներուն կամ ընկերվարականներուն պիտի առաջարկէ միեւնոյն պաշտօնը :

Հաւանական թեկնածուներ կը համարուին նաեւ Պ. Ռամատիէ, Տէլպոս եւն. : Մեծամասնութիւնը կը պահանջէ ազգ. միութեան դահլիճ մը կազմել, անդամներ առնելով նաեւ զօր. տը Կոլի կուսակցութենէն : Համայնավարները միշտ կը պահանջեն «Ժողովրդավար» կառավարութիւն :

Մոսկուա կը ձաւանի

ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ

Խորհրդային կառավարութիւնը իր հաւանութիւնը յայտնեց վերջին պահուն, չորս արտաքին նախարարներու փոխանորդներուն մասնակցութեամբ նախապատրաստական ժողովի մը գումարման մասին, Փարիզի մէջ, Մարտ 5ին : Իր հաւանութիւնը, յատուկ ծանուցագիրներով, Մոսկուայի ամերիկեան, բրիտանական եւ ֆրանսական դեսպաններուն յայտնելէ վերջ, Ֆրանսական դեսպանատունէն վիզաներ ուզեց նախապատրաստական ժողովի խորհրդային պատուիրակութեան 20 անդամներուն համար :

Խորհրդային պատուիրակութեան նախագահը պիտի ըլլայ արտաքին փոխ նախարարներէն Պ. Կրոմիքօ : Պատուիրակութիւնը Մոսկուայէն ճամբայ կ'ելլէ օդանաւով այսօր եւ օր մը Պերլին մնալէ վերջ, կիրակի օր պիտի հասնի Փարիզ :

Ամերիկեան պատուիրակութեան պիտի նախագահէ ամերիկեան շրջուն դեսպան Պ. Ճէսըփ, բրիտանականին՝ արտաքին մնայուն փոխ նախարար Պ. Տէյվիս, իսկ ֆրանսականին՝ արտաքին նախարարութեան ընդհ. քարտուղարը, Պ. Փարոտի :

Ժողովը պիտի գումարուի դռնփակ եւ պիտի զբաղի չորս արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովի օրակարգին պատրաստութեամբ :Թէեւ կը կարծուի թէ Մոսկուա պիտի պահանջէ հինգ արտաքին նախարարներու ժողովի վերածել Չորսերու ժողովը եւ Չինաստանին ալ մասնակցութեամբ քննել նաեւ Ծայր. Արեւելքի հարցերը, բայց տակաւին այդ մասին նախանշաններ չկան : Մնաց որ այդպիսի պահանջ մը պիտի նշանակէր Չորսերու

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՔԻՉ ՄԸ ԲԱՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՐԵԿ ԵՒ ՆԱՐԻՆ

Սիրելի Պ. Զիթունի,— Կարդացի ձեր դիտողութիւնը, որ ապացոյց մըն է անխոնջ հետաքրքրութեան եւ անսպառ եռանդի, ուստի արժան է գովել քեզ՝ մշա՛կդ բանասիրութեան Հայոց աշխարհին :

Կարգ մը առարկութիւններ ունիմ, սակայն:

Դիտել կուտաք թէ՝

1.— Լալայեանցի պարբերաթերթին մէջ նարեկ բառը սխալ է գրուած, ուղիղն է նարին, որ, ըստ ծագման, պարսկերէն, կը նշանակէ «բարակ, նուրբ, տափակ»: Վանի բարբառով՝ կռանի էրք:

Արդարեւ, Ս. Խարաղանեանի բառարանին մէջ(1) գտայ նարին բառը, որ Վանայ բարբառով կը նշանակէ «կռանի բարակ ու նեղ կողմը»: Խարաղանեան եւս կը կարծէ թէ ծագումով պարսկերէն է բառը:

Իմ կարծիքովս՝ նարին բառը արաբերէն է եւ ոչ պարսկերէն:

Պարսկերէն նարին կը նշանակէ «գի՛նչ եւ իցէ նուրբ եւ բարակ» (Դէորգ Դպիր): «Նազրք վէ ընձէ հէր նչ օլուրսա» կը բացատրէ Պալաթցի հայ ճեմարանի պարսկագէտը: Ու բանասէրները, կռան գործիքին «բարակ» կողմը եւ նարին բառին «բարակ» նշանակութիւնը ապացոյց համարելով՝ ըստ հասկցողութեան, կը պնդեն թէ պարսկերէնէ փոխառնուած է անունն այն գործիքին, զոր Վանի Հայոց լեզուն կը կոչէ նարին:

Արդ, նարին բառը անծանօթ չէ մեր հին մատենագրութեան: Գրիգոր Մագիստրոս ունանուոր մը ունի, ուր գործածուած է այդ բառը.—

Նեբաուն նպաստ նաջաւն նեռսն նարրն կիզողակաւ (2):

Եթէ ինծի հարցնէք թէ ի՛նչ կը նշանակէ վեց բառերու այս շարահիւսութիւնը, շատ կը ցաւիմ՝ չեմ գիտեր: Վերջին բառն է միայն, կիզողական, որ հասկնալի է ինծի եւ ձեզի, եւ այդ բառն է որ կը թելադրէ պնդել թէ նարին պարսկերէն չէ, այլ արաբերէն է, կրակ նշանակութեամբ: Եւ մեկնելով այդ նշանակութենէն, կարելի՛ է ըսել թէ երկաթի կտորը, որ դարբինին ձեռքին մէջ ձեւ պիտի առնէ՝ ինչպէս կաւը բրուտին ձեռքին մէջ, հրաշէկ կամ հրեղէն վիճակ մը ստանալէ ետքն է միայն՝ երբ պիտի կռանուի այլեւս, որ կը կոչուի նարին: Անշուշտ բառը իմաստի թեթեւ զարգացում մը կրած է յետագային:

Ով ուրիշ աւելի տրամաբանական եւ համոզեկեր բացատրութիւն մը գիտէ, թող գրէ :

2.— Նարեկ բառը սխալ գրուած ձեւ մըն է, քանի որ իմաստը կը մնայ նոյնը:

Կը համարձակիմ յիշեցնել թէ գաւառական բառերը ձեւ եւ իմաստ կը փոխեն մէկ նահանգէն միւսը: Եթէ Աճառեան գործածած չըլլար նարեկ բառը, Լալայեանցի տուած մէկ հատիկ օրինակը բաւական չէր ինձ՝ պնդելու համար թէ գրչական սխալ մը չէ: Բայց երբ Աճառեան եւս կը բերէ նոյն բառը, մեզի կը մնայ ընդունիլ թէ գոյութիւն ունի նարեկ գրչական ձեւ մըն ալ, նոյն նշանակութեամբ՝ ինչպէս նարինը: Մէկ օրինակը փաստ չէ, երկու օրինակը փաստ կը համարուի սակայն:

Պիտի առարկուի թէ Աճառեան կրնայ բառը առած ըլլալ Լալայեանցէն,— հակառակը չեմ պնդեր, բայց դիտել կուտամ թէ Աճառեան սովորութիւն ունի վկայութիւնները պահել հեղինակին լեզուով: Արդարեւ, իր Գաւառական բառարանին մէջ դտած եւ յատկապէս հաւաքած եմ բառեր, զորս Աճառեան քաղած է Կիւլէսէրեան Բաբգէն կաթողիկոսի բառացոյցէն (Բիւրակն), կաթողիկոսին բացատրութիւններով, նոյնիսկ լեզուական... սխալներովը միասին :

Ահա թէ ինչո՛ւ Աճառեան իր բառը չի կրնար քաղած ըլլալ Լալայեանցի պարբերաթերթէն, որովհետեւ տարբեր են տրուած բացատրութիւնները, երկուքն ալ ողբալի հայերէնով :

3.— Լալայեանցի հրատարակութիւններուն մէջ կը վխտան սխալները :

Սիրելի Պ. Զիթունի, ձեր բերնէն շատ լսած եմ քննադատութիւններ Լալայեանցի մասին, որուն աշխատանքերուն վրայ կը նայիք արհամարհանքով, կամ առնուազն ծանր մեղադրանքներով: Ես ի վիճակի չեմ կարծիք յայտնելու այդ մասին, ոչ ալ... Լալայեանցը, որ թերեւս կը նայի վերէն (մեռած է): Ինչ որ կրնամ ըսել, այն է թէ Լալայեանց փոքլորիստ մըն է եւրոպական առումով եւ արժէքով, որ կապ կը պահէր Սէպիյոներու հետ, Ֆրանսայի պարծանքը այդ ասպարէզին մէջ :

Կ'աւելցնեմ նաեւ թէ Լալայեանցի գործը անփոխարինելի է, եւ իր Ազգագրական Հանդէսներուն մօտաւորապէս երեք տասնեակ հատորները, այսօր հազուագիւտ դարձած արդէն՝ աւելի քան էմինեանի շարքը (9 հատոր), կը կազմեն մեր ամէնէն փառաւոր թանգարանը հոգեկան ժառանգութեանց: Անշո՛ւշտ, անշո՛ւշտ սխալներ կան Լալայեանցի հաւաքումներուն մէջ, բայց կարելի՞ է անսխալ հաւաքումներ կատարել երբեւիցէ: Իբրեւ կանոն՝ պէտք չէ մոռնալ թէ երբեք անեղծ եւ անխաթար չի կրնար ըլլալ ինչ որ կուտայ ժողովուրդին բերանը : Տակաւին խնդիր չեմ ուզեր հանել «ժողովուրդ» բառին տրուած սահմանումին մասին՝ պատմա-բանասիրական տեսակէտով, բոլորովին տարբեր՝ արեւմտեան գիտութեան բանաձեւածէն: Եւ վերջապէս, բարբառագիտութեան (dialectologie) օրէնքներէն անկախ՝ դժուար չէ հաստատել թէ ի՛նչպէս հասարակ բոյսի մը անունը կը փոխուի գաւառէ գաւառ, չուարումի մատնելով ամէն բանահաւաք (Ալիշան):

Ժամանակին, Ն. Բիւզանդացի կը պահանջէր չհրատարակել մեր հին մատենագրութենէն մնացած ձեռագիրները՝ առանց նախապէս սրբագրութիւն կատարելու: Սխալ եւ վտանգաւոր առաջարկ մըն էր ատիկա: Վասն զի ձեռագրի կորուստ մը պատահած ժամանակ՝ ինչո՞վ կրնայինք դարմանել աղէտը:

Այնպէս ալ, եթէ Լալայեանց չփրկէր մեր ժողովրդական բանահիւսութեան թանկագին պատառիկները, սխալ կամ ուղիղ, ո՞վ կրնայ պնդել թէ դիւրին էր հիմա փրկել այդ բոլորը՝ ուղիղ եւ սրբագրեալ :

Լալայեանց տուաւ ինչ որ կրնար տալ, նոյն ասպարէզի մշակներուն կը մնայ սրբագրել սխալը որ կայ տրուածին մէջ :

4.— Նարեկ, այլ ձեւով՝ նարին, որեւէ կապ չունի Նարեկ վանքին անունին հետ :

Ո՞վ է պնդեր թէ նարեկ բառը, դարբինը միայն հետաքրքրող իր նշանակութեամբ, հեռաւոր կամ մօտաւոր կապ մը ունի Նարեկ վանքին անունին հետ: Գրած էի թէ Հիւպշման անգամ չէ կրցած ստուգաբանութիւն մը գտնել Նարեկ վանքին անուանն մասին, եւ ցոյց տալու համար թէ որեւէ կապ չունի իմ ուսումնասիրութեանս նիւթին հետ՝ ստորջեայ ծանօթութեան մը մէջ արձանագրած էի երկու սահմանումները, որոնք տրուած են նարեկ գաւառական բառին մասին:

Նարեկ վանքին անունին ծագման գալով, կարելի էր բանաձեւել վարկածներ, բայց զգուշացեր էի: Այժմ կուտամ իբրեւ... փանթէզի :

Նախ յիշեցնեմ թէ Ժ. դարուն վանաշինական շարժումը ծաւալ ստացաւ մասնաւորաբար այն թուականներուն՝ երբ Բիւզանդացիներու կրօնական քաղաքականութեան ճնշումին տակ, Հայերը գաղթեցին արեւմուտքէն արեւելք: Հոռոմոսի վանքը, օրինակ, Հոռոմներու երկրէն փախած վանականներու ձեռակերտն էր՝ կ'ըսեն: Այս իրողութենէն մեկնելով, յունարէնի մէջ փնտռեցի բառ մը, որ մօտենար Նարեկի, վասնզի Զամչեան եւ Ինճիճեան կ'ընդունին թէ Նարեկի առաջին վանականներն ալ գաղթած էին արեւմուտքէն,— յունարէն մօտիկ բառ չգտայ: Պարսկերէն եւ արաբերէն լեզուներն են, որ կուտան քանի մը բառեր,— նարէ (naryé)=հրային («հրազէն խաչափայտ» բացատրութիւնը Ժ. դարու մեր մատենագրութեան մէջ), նէրրէկեան = աղքատներ (վանականներու կեանքը եւ ընկերային վարդապետութիւնը Ժ. դարուն մէջ), նէրաք=մշտնջենական: Ասոնք բառեր են՝ զորս կուտամ որոճալու համար :

Նարին բառը Թուրքերն ալ ունին՝ նէրքին նշանակութեամբ, — նարինգալէ = միջնաբերդ: Գալով կռան բառին, չրջելով կ'ունենանք նառկ — նառ(ե)կ: Եւ վերջապէս միջնադարեան մեր լեզուէն ունինք նարկել բառը, որուն իմաստը կը մնայ անստոյգ, թէեւ ոմանք կը թարգմանեն վճռել:

Կը կրկնեմ,— այս բառերը կ'արձանագրեմ իբրեւ փանթէզի: Ինչպէս փանթէզի է նաեւ պառեկը:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(1) Ձեռագիր է այս բառարանը եւ կը գտնուի Երեւանի մատենադարանը: Ես ընդօրինակած եմ Նուպարեան մատենադարանին լուսատիպ օրինակին վրայէն:

(2) Նարեկացիի եւ Մագիստրոսի գրականութեան մէջ յաճախադէպ են նման փակ եւ գաղտիմաց ասութիւններ, որոնք հետքեր կամ բեկորներ են կախարդական գրականութենէն :

Ի՞նչ եղան առեւանգուած մանուկները

Մինչեւ այսօր ալ ոչ մէկ տեղեկութիւն կայ այն յոյն մանուկներէն ու պատանիներէն, որոնք, Յունաստանի համայնավար ապստամբութեան շրջանին առեւանգուեցան եւ ղրկուեցան պալքանեան եւ ուրիշ համայնավար երկիրները, այնտեղ մեծցուելու եւ «դաստիարակուելու» համար :

Առեւանգուած այս փոքրիկներուն թիւը կը հասնի 23.300ի, որոնցմէ հազիւ 400 հոգի պաշտօնապէս վերադարձուեցան Եուկոսլաւիայէն, քանի մը ամիս առաջ:

Անհամար յոյն մայրեր ու հայրեր ամիսներով կը թափառին գիւղէ գիւղ եւ հիւղակէ հիւղակ, յունական սահմանագլուխին վրայ, իրենց կորսուած զաւակներուն հետքը գտնելու համար: Բայց ի զուր: Ոչ մէկ հետք, ոչ մէկ լուր: Բոլորը տարուած են երեք տարի առաջ, անծանօթ ուղղութիւններով, համայնավարներու կողմէ, երկաթեայ վարագոյրէն անդին: Չորս տարեկան մանուկներէն մինչեւ 18 տարեկան պատանիներ կային այս առեւանգուածներուն մէջ: Մինչեւ հիմա 12 հազարէն աւելի դիմումներ կատարուած են որդեկորոյս ծնողքներու կողմէ Միջազգային Կարմիր Խաչին, փնտռելու համար իրենց կորսուած 18.000 զաւակները: ՄԱԿն ալ զբաղած է այս հարցով եւ երկու անգամ որոշումներ տուած եւ դիմումներ կատարած է այս մասին, բայց Սովետներու արբանեակ երկիրները, բացի Եուկոսլաւիայէն, պատասխան անգամ չեն տուած այս պաշտօնական դիմումներուն :

Յունական բանակի ընդհ. սպայակոյտը ապացոյցներ ունի, հաստատելու համար, թէ այս անչափահասները առեւանգուած են՝ զանոնք համոզուած համայնավարներ դարձնելու եւ ապագային Յունաստանի դէմ գործածելու համար: Բաղդատաբար տարէց այս յոյն տղոցմէն եւ աղջիկներէն շատերը, օրինակի համար, Յունաստան վերադարձուած էին զինուորական կարճատեւ կրթութիւն մը ստանալէ վերջ, կարմիր հրոսախումբերու կողքին կռուելու համար : Ասոնցմէ շատերը անձնատուր եղան կամ գերի առնուեցան յունական բանակի կողմէ: Այնուհետեւ, ղրկուեցան Լէրոս կղզին եւ հոն վերադաստիարակուեցան ազգային դծով : Ասոնցմէ աւելի քան 2000 հոգի վերադարձած են արդէն իրենց գիւղերը, ուր կ'աշխատին եւ դարձած են պարկեշտ եւ օգտակար քաղաքացիներ :

Անցեալ տարի, յունական հրոսախումբերու պետերէն մէկուն կինը, համայնավար երկրէ մը գրած էր նամակ մը, որ անցած է զինուորական իշխանութեանց ձեռքը: Այս նամակը, որ համայնավար դիտաւորութեանց նոր մէկ ապացոյցը կը հանդիսանայ, կը պարունակէ հետեւեալ հատուածը.—

« Մեր տղաքը, այժմ, միապետական ֆաշականներու հասողութենէն հեռու կը մնան եւ կը դաստիարակուին ժողովրդավար հանրապետութեանց սկզբունքներով: Օր մը, երբ Յունաստանը եւ ամբողջ աշխարհը ազատագրելու ժամանակը գայ, համայնավար դատին համար լաւագոյն կռուողները պիտի ըլլան անոնք»:

Առեւանգուած տղոցմէն մէկը, այժմ 18 տարեկան Արիսթիտիս Խլորիտիս, որ երկու տարի առաջ Պուլկարիա փախցուած եւ հոն համայնավար դաստիարկութիւն ու զինուորական կրթութիւն ստանալէ վերջ, հրոսախումբի մը հետ Թրակիա ղրկուած էր, սահմանամերձ գիւղերը կողոպուտի ենթարկելու պաշտօնով, անձնատուր եղած էր յունական զինուորներուն: Գիշերը պահակ եղած միջոցին սպաննած է քովի երկրորդ պահակը եւ չորս օր, ոտաբոպիկ ու անօթի, Ռոտոփեան լեռներուն մէջ քալելէ վերջ, հասած է գիւղ մը, որ կը գտնուէր յոյն կանոնաւոր ուժերուն ձեռքը: Ասկէ երկու ամիս վերջը, իր պատկանած հրոսախումբը յարձակած է իր գիւղին վրայ եւ փախուստին վրէժը լուծելու համար սպաննած է իր քոյրը :

Առեւանգուածները նամակ անգամ չեն կրնար գրել իրենց ծնողքներուն: Երբեմն նամակներ կուգային Ալպանիայէն 1947ին եւ 1948ին, իսկ հիմա ոչ մէկ լուր: Կը կարծուի թէ հոնկէ ուրիշ տեղ փոխադրուած են :

Պալքաններու մէջ ճամբորդող օտար թղթակիցներ, առիթը ունեցած են այցելելու այս փոքրիկներուն, մասնաւորաբար Եուկոսլաւիոյ մէջ : Անոնք ընդհանրապէս լաւ կերակրուած են, լաւ մարզուած եւ մանաւանդ «լաւ դաստիարակուած» համայնավար տեսութիւններով :Առահասարակ ունին յոյն ուսուցիչներ, որոնք ծառայած են հրոսախումբերու մէջ :

Դպրոց կը յաճախեն, 6—12 տարեկանները: Իսկ 14 տարեկանին, տղաքն ու աղջիկները կը սկսին ստանալ զինուորական կրթութիւն, մարզուելով խափանարարական գործերու եւ հրոսակային կռիւներու համար :

Հրոսակ մը, որ Լեհաստանէն Յունաստան ղրկուած էր մասնաւոր առաքելութեամբ եւ որ սակայն, իր պետը սպաննելէ վերջ յանձնուած էր յոյն ազգային բանակին, կ'ըսէ թէ 1500ի չափ առեւանգուածներ կը գտնուին Լեհաստանի մէջ, ուր կը սորվին լեհերէն, ռուսերէն եւ յունարէն : Բայց անոնցմէ շատերը մոռցած են արդէն իրենց մայրենի լեզուն :

Դիւանագիտական աղբիւրներէ ստացուած տեղեկագիրները կը հաստատեն, թէ վերջերս, առեւանգուած այս տղոցմէն 250 հոգի տեսնուած են Արեւելեան Գերմանիա, ուր բռնի կ'աշխատցնեն ուրանիումի հանքերուն մէջ :

Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդի Օրը»

Կը մտնենք Մարտ ամիսը։ «Յառաջ»ի ծանուցումներու սիւնակին մէջ կը ծաղկին, իրարու ետեւէ։ Նոր Սերունդի «Օրուան» յայտարարութիւնները։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերը, Ֆրանսայի հայաբնակ շրջաններու մէջ, կը տօնեն իրենց «Օրը», 1946էն ի վեր, ընդհանրապէս այս ամսուն ։

Ամբողջ տարուան մը յարատեւ ու ժրաջան գործունէութենէն վերջ, այնքան դժուարին պայմաններու մէջ, երիտասարդները ճգնած են, կարելի եղածին չափ մտային պաշար ամբարել։ Հետեւած են հայերէնի եւ երգի դասերուն, Հայոց պատմութեան եւ գրականութեան նուիրուած դասախօսութիւններու ինչպէս եւ վիճաբանական հաւաքոյթներու, եւ կ'ուզեն տարին անգամ մը հրապարակաւ ցոյց տալ իրենց աշխատանքին արդիւնքը, մասնաճիւղերու կենսունակութիւնը եւ մէկ տարուան յառաջդիմութիւնը ։

Տեսակ մը ինքնակամ քննութիւն որուն, իբրեւ քննիչ, կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը ։

Եւ հասարակութիւնը պարտաւոր է հրաւէրին պատասխանել հոծ բազմութեամբ, ամէն շրջանի մէջ։ Պարտաւոր է քաջալերելու հայ գիտակից երիտասարդութիւնը, որպէսզի ան աւելի մեծ կորովով եւ թափով լծուի իր ապագայ աշխատանքներուն ։

Սփիւռքի ժողովուրդին յարատեւութեան էական պայմանն է մեր երիտասարդութեան հայեցի դաստիարակութիւնը։ Մշակութային Միութիւններու եւ բոլոր մեր կազմակերպութիւններու օրակարգին առաջին նիւթը պէտք է կազմէ այս խնդիրը ։

Դաշնակցութիւնը իր կարելին կը փորձէ այս ասպարէզին մէջ։ Խումբ մը կարող անձնուէր մտաւորականներ եւ ուսուցիչներ ալ չեն զլանար իրենց ջանքերը, մշակելու համար մեր երիտասարդութեան միտքը, արթնցնելու համար անոր ազգային ոգին ։

Իսկ հայ հասարակութի՞ւնը։ Անշուշտ ան ալ կ'ըմբռնէ հարցին կարեւորութիւնը։ Բայց գործօն դեր կը կատարէ՞։ Կ'ըմբռնէ՞ թէ նոյնպէս իր օժանդակութեան եւ խրախուսանքին կը կարօտի հայ երիտասարդը ։

Այս հարցումին դրական պատասխանը ստացած պիտի ըլլանք, երբ մեր հայրենակիցները ստուար թիւով ներկայ ըլլան «Նոր Սերունդի Օրուան» հանդէսներուն։

ՅՈՎԻԿ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՊԱՐՏԻԶՊԱՆԸ, հնդիկ բանաստեղծ Ռապինդրա Նաթ Թակորի։ Անգլերէն թարգմանութենէն հայերէնի վերածեց Գասպար Իփէկեան (1915–16, Թիֆլիս)։ Պատկերազարդեց նկարիչ Լաքքա։ Տպ. Հայ Ճեմարանի, Պէյրութ։ Գին 10 շիլին ։

Կ'ԵՐԹԱՄ (վէպ)։ Գրեց՝ Արմիկ։ Տպ. Թէհրան, 1950։ Գին 20 րիալ։ Դիմել «Ալիք»ի խմբագրութեան, Ս. Յարութիւնեան–Քեռիին ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ հովանաւորութեամբ կոմիտէին, ընկերահամակրական խնճոյք մը սարքուած էր «Հ. Օհանջանեան» սրահին մէջ, շաբաթ գիշեր, 24 Փետրուար, Փետր. 18ի համաժողովրդային ըմբոստութեան տարեդարձին առթիւ, ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ հաւատարիմներու բազմութիւն մը ժամանակին հաւաքուած էր սեղաններու շուրջ, Գործի վրայ էին մեր վառվռուն երիտասարդները։ Անթերի էր սպասարկութիւնը ։

Ընկեր Ուզունեան բացումը կատարելով, հրաւիրեց օրուան բանախօսը, ընկեր Հայկ Սէրէնկիւլեան, որ կուռ բանախօսութեամբ մը բացատրեց Փետր. 18ի տօնին իմաստը եւ զայն նմանցուց Վարդանանց պատերազմին։ «Հոս ալ մէկ կողմը կեցած էին Վարդաններ, միւս կողմը Վասակներ։ Թէեւ Վարդանը պարտուեցաւ, բայց իր անունը սրբացաւ եւ վերածուեցաւ պաշտամունքի, որով պարտութիւնը յաղթանակ մը եղաւ, բայց Վասակը մնաց Վասակ։ Նոյնն է Փետրուար 18ը։ Հոս ալ դէմ դիմաց կեցած էին տարբեր անուններով Վարդաններ եւ Վասակներ։ Այո, հոս ալ պարտուեցան Վարդանները, բայց բռնակալները խրատուեցան»։ Իր վերջին խօսքերը յատկապէս ուղղելով Նոր սերունդին, բանախօսը շեշտեց.— «Դուք պիտի անցնիք հիներուն տեղը, սերտեցէք Վարդաններու պատմութիւնը ձեր տկար հայերէնով անգամ»։ (Ծափեր)։

Խնճոյքը շարունակուեցաւ մինչեւ գիշերուան ժամը մէկ, սեղանապետութեամբ ընկեր Մուշեղ Մուրատեանի։ Հիւրեր ունէինք նաեւ Լիոնէն։ Մեծ հաճոյքով լսեցինք Տիկին Ե. Վառժապետեանի երեք յաջորդական երգերը։ Ներկաները բուռն ծափերով գնահատեցին զինքը։ Կասականեան երգ մը երգեց ընկեր Գ. Աճէմեան (Լիոնէն)։ Ամբողջ բազմութիւնը համակուած էր խանդավառութեամբ։

Ներկայ մը

ՓԵՏՐ. 18Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Վարդանանց պատերազմի 1500ամեայ տօնակատարութենէն երկու շաբաթ վերջ, Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն կազմակերպած էր խնճոյք մը Փետրուարեան ապստամբութեան տարեդարձին առթիւ։ Ինչպէս Վարդանանցի տօնին, այս խնճոյքին ալ սրահը լեցուած էր։ Կապոյտ Խաչը, Սանուհիներն ու Նոր Սերունդը, Տէսինէն ալ ներկայ էին քանի մը ընկերներ։ Ընկեր Սարգիսին տրուեցաւ սեղանապետի պաշտօնը, զոր մինչեւ վերջը կատարեց զուարթ տրամադրութեամբ։ Տեղի ունեցան խմբերգներ Սանուհիներու կողմէ, ինչպէս նաեւ մեներգներ եւ արտասանութիւններ։ Խօսեցան ընկերներ Սամուէլ Յովհաննէսեան եւ Միսաք Միրզէ, դրուագներ պատմեցին 1921 Փետր. 18էն, եւ թելադրեցին վառ պահել այդ օրուան նահատակներուն յիշատակը ։ Յուզումով արտասանեց դերասան Հայկասար, որ միշտ անբաժան է մեր ձեռնարկներէն։ Խնճոյքը, որ շատ յաջող անցաւ բարոյական թէ նիւթական տեսակէտով տեւեց մինչեւ գիշերուան ժամը 10ը։

Թղթակից

ՄԵՐ ԳԻՒՂԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Բոմոն Մարսէյլոյ ամէնէն բազմահայ եւ ամփոփ արուարձաններէն է։ Ազգային կեանքը իր գոյութիւնը կը պահէ իր զանազան միութիւններով, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղով, Նոր Սերունդով եւ եկեղեցիով։ Թաղական խորհրդոյ անդամները ազգասէր անձեր են որոնք իրենց կարելին կ'ընեն եկեղեցւոյ մատակարարութեան համար։ Անոնց հետ կը գործէ մանկապարտէզի հոգաբարձութիւնը, իբրեւ օժանդակ ունենալով խումբ մը խնամակալ տիկիններ, որոնք ամէն ջանք ի գործ կը դնեն Ազգ. մանկապարտէզը բաց պահելու ։

Թաղականութեան կողքին կայ նաեւ օգնութեան մարմին մը որ ամսական կանոնաւոր նպաստ կը բաժնէ Թաղին աղքատներուն, համաձայն իր եկամուտներուն։

Այս մարմինը իր ծախքերը կը հոգայ պատահական նուէրներով, ամսական չնչին բաժնեվճարներով եւ եկեղեցիին բակը դրուած պնակով ։

Շատեր թելադրած են ընդհանրացնել փոխան ծաղկեպսակի նուէրները ։ Սակայն մինչեւ այսօր կարելի չէ եղած իրականացնել եւ շատ յաճախ ուրախութեան և տխրութեան առթիւ կը տեսնենք չափազանցուած առատութեամբ ծաղիկներ՝ որոնց փոխարժէքով կարելի պիտի ըլլար արցունքներ սրբել։ Երբ սրտցաւ հայրենակից մը դիտողութիւն ընէ, քիչերն են որ ընթացք կուտան եղած թելադրութեան։ Ժամանակ է որ սթափինք եւ պարապ տեղը չծախսենք։ Աջ ու ձախ շատ ցաւեր կան, Մշակութային, Բարեգործական եւ Կրօնական հաստատութիւնները պահելու համար նիւթական միջոցներ կը պահանջուին։ Աշխատինք դէպի լաւը գործածել մեր աղբիւրները ։

Խապրիկ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ին Prestի հետ ունեցած մրցումը վերջացաւ հաւասար 1—1։ Այս կէս ձախողանքին մէկ պատճառը այն է որ, չորս լաւագոյն մարզիկները վիրաւոր կամ պատժուած ըլլալով, չէին մասնակցեր Ա. խումբին։ Թէեւ յաղթութիւն կը մաղթէինք, բայց հաւասար արդիւնքն ալ իր օգուտն ունի ։ Այժմ կը մնան երկու մրցումներ ախոյենութեան։

Այս կիրակի Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր մարզադաշտին Atlanticի վրայ կը կատարէ եղանակին ամէնէն դժուարին մրցումը St. Loupի խումբին դէմ։ Առաջին խաղարկութիւնը հաւասար վերջացաւ, բայց ինչ կռիւներ եւ խուժումներ տեղի ունեցան, St. Loupի մարզիկները եւ հանդիսականները երբ կը տեսնեն որ իրենց խումբը պիտի պարտուի, անմիջապէս կռիւներ կը ստեղծեն եւ մեր մարզիկներուն կամքը կը ջլատեն։ Այս անգամ ամէն միջոց ձեռք առնուած է։ Տասը ոստիկաններ պիտի հսկեն մարզադաշտին վրայ։ Սրտագին կը խնդրենք բոլոր հանդիսականներէն որ ինչ որ ալ պատահի ընաւ չկորսնցնեն իրենց պաղարիւնը ։ Հ. Մ. Ը. Մ.ը այս անգամ կը ներկայանայ իր լաւագոյն կազմով եւ վստահ ենք որ գեղեցիկ յաղթանակով մը, մեր մարզիկներուն առջեւ պիտի բացուին Promotion Excellenceի դռները ։

Վահան Շամլեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (82)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԱՐԿԱԾԱԽՆԴՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱԽՃԱՆԸ

— Եթէ սաւառնակ նստիք Պերլին երթալու համար, առանց դատավարութեան պիտի մաքրեն ձեզ այնտեղ։ Խորհեցէք։ Եթէ մեզի գալու որոշում չտաք, շատ ուշ պիտի ըլլայ յետոյ ։

Գոցեր էի արդէն հեռաձայնը։ Բայց ելայ, առի գմելիս եւ կտրեցի հեռաձայնին թելը, որովհետեւ կը սկսէի վախնալ ես ինծմէ։

Գիշերուան ժամը երկուքին, պանդոկի հեռաձայնով կինս կանչեցի Անգարա։ Ըսի իրեն, որ վայրկեան մը իսկ աչքը չհեռացնէ տղոց վրայէն եւ տան դուռը կղպուած պահէ մինչեւ իմ վերադարձս։ Խոստացայ ամէն բան բացատրել իրեն տուն դառնալէ վերջ։ Սաստիկ կը վախնայի որ կ'առեւանգեն զաւակներս, որովհետեւ լաւ գիտէին թէ պիտի երթայի անոնց ետեւէն, ուր որ ալ ըլլային։

Յաջորդ առաւօտ, թղթատար օդանաւը առանց ինծի գնաց Պերլին։ Առաւօտուն կայարան գացի իրիկուան շոգեկառքի տոմսակս առնելու համար։ Տեղ չկար, այս անգամ հնգապատիկը վճարելով կրցի տոմսակ մը ճարել եւ այդ գիշերն իսկ դառնալ Անգարա, դժոխային գիշերուան մը յիշատակը տանելով հետս Իսթանպուլէն ։

Մեկնելէս ի վեր քարտուղարուհիիս փախուստը տարածայնուեր էր Անգարայի մէջ։ Ոչ ոք կրցաւ որոշապէս ըսել թէ ուր կը գտնուէր ան, պէտք եղաւ որ Կիկերոն իմացնէ զայն ինծի ։

Իսթանպուլէն դարձիս, երկու օր վերջ կանչեց զիս։ Ժամադրութիւն մը կ'ուզէր անպատճառ։ Գիշերուան ժամը 10ին բարեկամի մը տան մէջ հանդիպեցանք իրարու։ Յայտնի էր որ չափազանց ջղագրգիռ էր ։

— Գիտնալ կ'ուզէք թէ ուր է ձեր քարտուղարուհին, ըսաւ Կիկերոն առանց բարեւելու։ Անգլիացիներուն քովն է, հապա ուր պիտի ըլլայ ։

Եւ ըսաւ ինծի փողոցը եւ թիւը այն տունին, ուր կը գտնուէր Գոռնէլի ըստ իրեն։

— Իմ մասիս բան մը գիտէ՞ ։

Իրականին մէջ, ես ալ չէի գիտեր, անհաճոյ ենթադրութիւններ միայն կրնայի ընել եւ պատասխանեցի.

— Ապահովաբար գիտէ ձեր ծածկանունը ։

Ողբագին ձայնով մը ըսաւ.

— Վստա՞հ էք, որ ձեր քարտուղարուհին փաստաթուղթերու ոչ մէկ լուսանկար տարած է իրեն հետ ։

Ճակատաբաց կրցայ ապահովութիւն տալ իրեն այդ մասին, որովհետեւ փաստաթուղթերը թուագրուած եւ լաւ պահուած էին դրամարկղիս մէջ։ Կիկերոն քիչ մը հանդստացած թուեցաւ։ Իմաստութեան վերջին խրատ մը տուի իրեն։

— Ամէն պարագայի մէջ, անյայտացէք կարելի եղածին չափ շուտով ։

Ոչ այո ըսաւ, ոչ ալ ոչ։ Նստած էր բազմոցին վրայ, նայուածքը սեւեռած՝ կէտի մը։ Յետոյ ոտքի ելաւ.

— Այժմ պէտք է որ մեկնիմ ։

Կեցած էր դիմացս, մտահոգ, ճակատը ակօսուած խորշոմներով։ Ուր էր այն մարդը, որ դեռ քանի մը շաբաթ առաջ փաստաթուղթեր կուտար ինծի այս նոյն սենեակին մէջ եւ իր վտանգաւոր աշխատութեան մասին կը խօսէր, ինչպէս տղայ մը որ իր մէկ խաղը կը պատմէ ։

Հսկայական գումարներ տուեր էին երբ ինք ալ երբեմն փորձեր էր խաբել զիս։ Հիմա ջիղերէն ցանց մըն էր այս մարդը միայն, եւ կորսնցուցած էր դիմագրաւելու կորովը։ «Ցտեսութիւն, պարոն» ըսաւ Կիկերոն Ֆրանսերէն։ Ահաւոր սարսափ մը կ'արտայայտէին իր սեւ աչքերը ։

Առաջին եւ վերջին անգամ ըլլալով ձեռքս երկարեցի իրեն։ Կարծեմ նոյն մտածումը ունեցանք երկուքս ալ։ Յետոյ արագ քայլերով հեռացաւ տունէն, որ թաղուած էր խաւարին մէջ ։

Այդ վերջին անգամն էր որ Կիկերոնը տեսայ։

Այժմ, յստակ էր գոնէ խնդիրը։ Առաջին գործըս եղաւ դրասենեակ չհանդիպիլ։ Արդէն լուր ղրկած էի Պերլին թէ հիւանդ էի եւ անկարող ճամբորդելու։ Դեսպանին ալ իմաց տուի թէ հիւանդ եմ, բայց չծածկեցի իրմէ, ինչ որ պահուած էր այդ հիւանդութեան տակ. Հասկցաւ վիճակս ։

— Լաւ կ'ըլլայ որ քիչ մը հանգիստ ընէք ըսաւ, սարսափելի դէմք մը ունիք ։

(Շար.)

ժողովին ձախողումը, որովհետեւ Մ. Նահանգները եւ Ֆրանսա տակաւին չեն ճանչցած համայնավար Չինաստանի կառավարութիւնը:

ԹԻԹՕ ԿԸ ԶԳՈՒՇԱՑՆԷ ԵՒՐՈՊԱՆ

Եուկոսլաւիոյ դիկտատորը, մարէշալ Թիթօ, մասնաւոր տեսակցութեան մը առթիւ զգուշացուց արեւմտեան Եւրոպան, որպէսզի չխաբուի Խ. Միութեան խաղերէն: Իր կարծիքով, Խ. Միութիւնը կը ջանայ համաձայնութեան մը յանգիլ Գերմանիոյ մասին, որպէսզի ձեռքերը ազատ ըլլան աւելի ուժգնօրէն գործելու համար Եուկոսլաւիոյ եւ Յունաստանի դէմ:

Այս նախատեսութեամբ, Թիթօ կ'առաջարկէ որ արեւմտեան պետութիւնները մերժեն որեւէ կարգադրութիւն Գերմանիոյ մասին, մինչեւ որ Մոսկուա յանձն չառնէ քննել իր արբանեակներուն՝ Հունգարիոյ, Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ ապազինումը: Եուկոսլաւիա ինք յանձն կ'առնէ որ եւ է դաշինք չկնքել Իտալիոյ, Աւստրիոյ, Յունաստանի կամ Թուրքիոյ հետ, որպէսզի չգրգռէ Խ. Միութիւնը: Միեւնոյն ատեն Թոյլ պիտի չտայ որ իր երկիրը իբրեւ խարիսխ ծառայէ Ատլանտեանի զինակիցներուն:

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Մոսկուայի երեք արբանեակները արագօրէն յառաջ կը տանին իրենց զինուորական պատրաստութիւնները Եուկոսլաւիոյ եւ Յունաստանի սահմաններուն վրայ: Երեք մեծ ճամբաներ եւ չատ մը կամուրջներ շինուած են Հունգարիոյ սահմանին վրայ: Երկու հազար ռուս զինուորական մասնագէտներ ղրկուած են Ալպանիա:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ դէմ ցոյցեր կատարուեցան Եգիպտոսի եւ Իրաքի մէջ: Գահիրէի Ֆրանսական դեսպանը մերժած ըլլալով Մարոքի խնդիրը քննել Եգիպտոսի արտաքին նախարարին հետ, Արաբական Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Ազգամ փաշա յայտարարութիւն մը հրատարակեց Ֆրանսայի դէմ, արաբական բոլոր երկիրները ոտքի հանելու սպառնալիքով: Իրաքի խորհրդարանին մէջ ալ բուռն ցոյց մը վերջ, միաձայնութեամբ քուէարկուեցաւ բանաձեւ մը որ կ'առաջարկէ արաբական բոլոր պետութեանց խզել դիւանագիտական յարաբերութիւնները Ֆրանսայի հետ: Ներքին նախարարը Մարոքի դատը պաշտպանելով հանդերձ խոհեմութեամբ կը շարժի:

ՃԱՓՈՆԻ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ մասին շահեկան տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Խ. Միութեան նաւատորմի պաշտօնաթերթը, «Կրասնի Ֆլոթ», ըսելով թէ Ամերիկացիները արդէն իսկ հաստատած են 200.000 հոգինոց պահեստի ոստիկանութիւն մը որ մօտերս պիտի բարձրանայ 400.000ի: Նոյն աղբիւրին համաձայն կազմուած է նաեւ ծովային ոստիկանութիւն մը, 80 հազար անդամներով:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԸ վերակազմելու համար ժողով մը սարքուած է Լոնտոնի մէջ, մարտ 2էն 4: Եթէ համաձայնութիւն գոյանայ, պիտի փոխուի ներկայ անունը, Comisco, որուն անդամ են 35 ընկերվարական կուսակցութիւններ, 9.800.000 անդամներով:

ՄԱՐՈՔԻ անկախութեան շարժումին՝ «Իսթիքլալ»ի ընդհ. քարտուղարը հսկողութեան տակ առնուեցաւ: Ուրիշ կարգ մը անդամներ ալ ձերբակալուած են:

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ արտաքին նախարար Պ. Պեւինի տեղ ուրիշ մը նշանակելու խնդիրը կը շարունակէ զբաղեցնել Անգլիոյ վարիչ շրջանակները: Կը վախցուի թէ Պ. Պեւին, իր երկարատեւ հիւանդութենէն հազիւ ապաքինած եւ չատ տկարացած ըլլալով, պիտի չկրնայ շարունակել իր պաշտօնը: Հաւանական յաջորդը կը նկատուի Պ. Հէրպըրթ Մորիսըն: Ամէն պարագայի տակ, պաշտօնը շարունակելու կամ քաշուելու որոշումը, ինք, Պ. Պեւինն է որ պիտի տայ:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ մէկ միլիառ 454 միլիոն տոլարի յաւելուածական վարկ մը կը պահանջէ խորհրդարանէն, ամերիկեան պաշտպանութեան համար: Միայն այս տարի առնուազն երկու եւ կէս միլիառ տոլարի կարիք կայ:

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻ համայնավարները յարձակման կը պատրաստուին Արեւմտեան Գերմանիոյ դէմ, յայտարարեց գերման ընկերվարական կուսակցութիւնը: Դաւադրութիւնը կը նիւթուի սահմանագծին անդին կողմը, քաղաքացիական կռիւներու մասնագէտ Վիլհէլմ Ցայսէրի կողմէ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան բանակի նախկին հրամանատարը, զօր. Քլէյ, ծերակուտական յանձնախումբերու միացեալ նիստին մէջ խօսելով շեշտեց, թէ Մ. Նահանգները պէտք է նոր ուժեր ղրկեն Եւրոպա: Զօրավարը կը կարծէ, թէ Արեւմտեան Գերմանիա պիտի չմասնակցի եւրոպական բանակին, մինչեւ որ ուրիշ ազգերու նման հաւասար իրաւունքներ չստանայ: Իր կարծիքով, Եւրոպան որքան զօրաւոր ըլլայ, Խ. Միութիւնը հանդարտ կը մնայ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Օր. եւ Պ. ԱՎՃԵԱՆՆԵՐՈՒ կողմէ: 3 Մարտ, շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.45ին, Իէնայի Թատրոնին մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro Iéna:

1.— Արտասանութիւններ հեղինակ՝ Պ. ԱՎՃԵԱՆ կատարուած՝ Օր. ԱՎՃԵԱՆի կողմէ

2.— Սէրը տեւականացնելու գաղտնիքը Գոմէտի 1 արար, հեղինակ՝ Օր. ԱՎՃԵԱՆ Դերակատարներ՝ Օր. եւ Պ. ԱՎՃԵԱՆ:

3.— Արայ Գեղեցիկ, դիւցազներգութիւն՝ տաղաչափեալ եւ յանգաւոր, մէկ արար, հեղինակ՝ Պ. ԱՎՃԵԱՆ, դերակատարներ՝ Օր. եւ Պ. ԱՎՃԵԱՆ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Պորտոյի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Նիկոլ Աղբալեան մասնաճիւղը, գեղարուեստական ճոխ յայտագրով կը տօնէ Նոր Սերունդի Օրը, այս կիրակի ժամը 15ին, ընկերվարականներու սրահը, Սընօն:

Արտասանութիւն, մեներգ, խմբերգ, նուագ, եւայլն: Նոր Սերունդի անդամներու կողմէ կը բեմադրուի «Թիւ 5 ԽԵԼԱԳԱՐ» գաւեշտը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Արուսեակ Ատոմեան եւ զաւակները, Մարի եւ Սիրան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ԱՐՏԱՒԱԶԴ (ԱՐՏՕ) ԱՏՈՄԵԱՆի կսկծալի մահուան առաջին տարելիցի առթիւ, Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյն, ժամը 11.30ին: Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները:

★

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Կարօ Գէորգեան, իր ողբացեալ կնոջ ՄԱՆԻՇԱԿ ԳԷՈՐԳԵԱՆի (ծնեալ Ապանեան, Սեբաստացի) մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ յաւարտ Պատարագի, այս կիրակի (Մարտ 4), Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ (Ժան Կուժոն փողոց): Հանգուցեալի յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Դերձակութիւն սորվիլ ուզող աշկերտ մը: Պէտք է ներկայացուի իր ծնողքին կողմէ: Դիմել ՄԻՆԱՍԵԱՆ, 74 rue d'Hauteville, Paris (10), Tél. Pro. 24-58:

Շատ կարող երիտասարդ մը, 22 տարեկան, զերծ՝ զինուորական պարտականութենէ, որ լաւ ֆրանսերէն գիտնայ, աւարտած ըլլայ H. E. C.ը կամ նուազագոյն bachelier, աշխատելու համար Փարիզ, առեւտրական տան մը մէջ: Դիմել références ով եւ անձամբ ՅԱՌԱՋի վարչութեան, ամէն օր ժամը 11էն 17:

Դերձակի աշկերտ մը որ արդէն աշխատած ըլլայ նոյն արհեստին մէջ: Դիմել՝ Tchalmanian, 51 rue Mesley Paris (3):

Քոնֆէքսիոնի համար քուփէօզ փաթրօնիէր մը, գործաւորուհիներ, ռոպի, զորսաժի: Խնամուած աշխատանք: Ներկայանալ մօտէնով հաստատութեան E. Albert, 32 rue du Sentier, Paris (2):

ՑՈՐՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթ. այս շաբաթ ժամը 20.30ին:

ԱՐԱՄ խումբ, այս կիրակի առաւօտ 10ին:

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ ենթ. այս կիր. կէսօրէ վերջ 4ին:

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթ. այս երկուշաբթի ժամը 9ին:

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կ. ներկայացուցիչը: Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Պանեէօյի, Շավիլի, Առնուվիլի, Ալֆորվիլի, Իսիի եւ Փարիզի մասնաճիւղերու անդամները համախմբումի, այս շաբաթ ժամը 20ին, 19a rue Caumartin: Կը դասախօսէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ: Նիւթ՝ «Վարդանանց Պատերազմը եւ Փետրուարեան Ապստամբութիւնը»:

ԻՍԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՊԱՆԵԷՕ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի հերթական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, ընկեր Մ. Ալթունեանի բնակարանը: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. ընկեր «Կարօ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Թորոսի Պառը: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի Սէնթ Անտրէ Պար Պէլվետէրի սրահին մէջ (25 թիւ հանրակառքի վերջին կայարանը): Կը հրաւիրուին միութեան արանց ու տիկնանց մասնաճիւղերու բոլոր անդամները անխտիր: Բացակաները նկատի կ'առնուին: Մասնաւորապէս կը հրաւիրուի Տիկին Աշխէն Պօղոսեան:

ՀԱՅ ՈՒՍ. ՏԱՆ ուսանողները կազմակերպած են գեղարուեստական երեկոյ մը Միջազգային Տան մէջ, այս երկուշաբթի: Սիրով կը հրաւիրուին հայ ուսանողները եւ համակիր ընկերները:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Առնուվիլի ժողովը՝ այս կիրակի, ժամը 15ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչ. ներկայացուցիչը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Քրիստափոր»ի վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը.— 56, 67, 17, 47 եւ 188: Դիմել Ա. Պետրոսեանի, 20 rue des Petites Maries, Մարսէյլ:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ այս կիրակի, ժամը 15ին, եկեղեցիին կից սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին ծնողքներն ալ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur–Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 2500 փր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63

Dimanche 4 MARS 1951 Կիրակի 4 ՄԱՐՏ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6398–Նոր շրջան թիւ 1809

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՍՏԱՑԱՆՔ»

Քանի՞ հոգի աչքէ կ'անցընեն թերթերու այս ծուլածոյ խորագիրը։ Եւ քանի՞ հոգի կը բարեհաճին կարդալ անոր տակ ծանուցուած հրատարակութիւնները։

Ընդհանրապէս, խմբագրութիւնները իրենք ալ ... գոհանան «Ստացանք»ով մը։ Կ'արձանագրեն ... ց ղրկուած գրքին կամ պարբերականին անուն ..., հեղինակը, գինը եւ հասցէն ։

Երբեմն ալ ածականներ կը կցեն,— «Այսքան ... ծադիր էջերով։ Ճոխ եւ այլազան բովանդա... ւթեամբ։ Ընտիր տպագրութիւն։ Պատկերա... զարդ»։ Եւայլն։

Բախտաւոր են այն թերթերը եւ հեղինակները որոնք բարեացակամ գրադատ մը կը գտնեն, նոր հրատարակութեան մը գոնէ բովանդակութիւնը ծանօթացնելու համար ։

Երբեմն ծանուցումներ ալ կը տրուին, հեղինակին, հրատարակիչին կամ գրավաճառին կողմէ,— «Լոյս տեսաւ ...»։

Կրնաք վստահ ըլլալ թէ՝ յաճախ հրատարակուած աղքին գինն ալ իր տեղը չի գար ։

« Ազգային արժանապատուութիւնը » վիրաւորա՞ծ կ'ըլլանք, երբ անգամ մը եւս ազդարարենք թէ՝ կամաց-կամաց Փիւնիկեցիներ պիտի դառնանք, եթէ աւելի երկար տեւէ այս վիճակը ։

Արդարեւ, գիրք մը գրելու, տպելու հոգին չափ տաժանելի դարձած է սպառելը ։

Շատ մը պարագաներու մէջ, հերոսական համբերութիւն կը պահանջէ սպառումը, հեղինակին համար ։

« Ստացանք »ները եւ « Լոյս տեսաւ»ները չոր մխիթարանքներ են։ Գրախօսականներն ալ հազիւ ուշադրութիւն կը գրաւեն։

Հրատարակութենէն վերջ, հեղինակը (կամ գրավաճառը) ինք հարկադրուած է չարժում ստեղծել, ապահովելու համար քանի մը հարիւր օրինակի սպառումը։ Հարկադրուած է զանազան դաղտուկներ, երբեմն ալ բեռներ կրել, ինչպէս ողբացեալ Սիամանթօն։ («Ես իմ գաղափարնե - րուս երիվարն եմ»)։

Եւ սակայն, տպագրական մեքենան կը բանի անընդհատ, մասնաւորապէս Միջին Արեւելքի եւ Ամերիկայի մէջ ։

Միայն ազատագրութենէն վերջ լոյս տեսած հրատարակութիւնները պատկառելի դէզ մը կը կազմեն։ Միայն մեր թերթին «Ստացանք»ները գրադարան մը կը լեցնեն ։

Ի՞նչ կը բանի «արդոյ հասարակութիւնը», այս յարատեւ ճիգին, այս երկունքին եւ ստեղծագործ աշխատանքին դիմաց ։

Եթէ « ընթերցասէր » կոչուած բազմութեան հարիւրին քանը պարտականութիւն սեպէր հայերէն գիրք մը գնել, ի՜նչպիսի բարձունքի մը հասած պիտի ըլլար մեր մշակոյթը ։

Եւ եթէ իւրաքանչիւր գնորդ վարժուէր կարդալ իր նախընտրած եւ գնած գիրքը, — որքան բարձրացած պիտի ըլլար մեր ժողովուրդին մտաւոր մակարդակը ։

Միայն գիրք չգնողները չեն որ իրենց գիտցածով կը մնան ։

Որքա՜ն «գրասէրներ» կը մոռնան կտրել իրենց գնած գիրքերուն էջերը։ Կարծելով թէ իրենց պարտականութիւնը կատարած կ'ըլլան, առաջարկուած գիրքը գնելով եւ դարակ մը նետելով ։

Գիտէ՞ք հրաշագործ միջոց մը, ցնցելու համար ե՛ւ մէկը ե՛ւ միւսը։ Տեսակ մը շարժ, որպէս զի հազարաւորներ վարժուին հայերէն գիրքեր գնելու. եւ ուրիշ հազարաւորներ ալ՝ իրենց գնածը կարդալու։

Առանց այսպիսի շարժումի մը, կը վախնանք որ թէ սիրտերը ցամքին եւ թէ միտքերը ։

Կը վախնանք որ այս օրերն ալ փնտռենք ։ Այստեղ եւ ամէն տեղ ։

Այն ատեն, բոլոր «Ստացանք»ները եւ « Լոյս տեսաւ»ները պիտի դառնան տեսակ մը տապանագիր, գուժելու համար գալիք սերունդներուն.

— Ուշիմ ժողովուրդ մը կ'ապրէր այս ափերուն վրայ, բայց խելքը առեւտուրի տուած ըլլալով, կարդալ - գրելն ալ մոռցաւ, եւ իր տաղանդաւոր զաւակներուն « լոյսերը » մարեցան գրավաճառներու նկուղներուն մէջ ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԽԱՂՈՂԸ ԵՒ ԱՅԳԻՆ

Ո՞վ չի գիտեր արեւելեան առածը.— «Խաղողը կեր, այգին մի հարցներ»։

Ինչպէս կ'երեւայ, շատ մը թերթեր տառապէս հետեւելով այս առածին, արտատպումներ կը կատարեն առանց աջ ձախ նայելու։ Առանց աղբիւրը — այգին կամ այգեպանը — յիշելու ։

Յաճախ միեւնոյն թերթին ինքնագիր կամ թարգմանածոյ յօդուածները կը տեղաւորեն միեւնոյն թիւին մէջ։ Իւրացնելով նոյնիսկ ... խմբագրական ծանօթութիւնները ։

Շատերուն համար « լքեալ գոյք » են այս կամ այն աշխատակցին ղրութիւնները։ Հոգ չէ թէ կուսակցական հանդամանք չունենան ։

Այս ոչինչ։ Մոռնալով յիշել արտատպուած գրութեան մը աղբիւրը, շատ մը թերթեր երբեմն թակարդը կ'իյնան ։

Այսպէս, պոլսական թերթ մը նոյնութեամբ կ'արտատպէ Վիէննայէն «Յառաջ»ի ուղղուած նամակ մը, իբրեւ իր սեփական թղթակցութիւնը։

Թերթը կ'երթայ Թէհրան եւ թղթակցութիւնը կ'արտատպուի պոլսական թերթին անունով։

Թէհրանի թերթը կը հասնի Միջին Արեւելք եւ թղթակցութիւնը լոյս կը տեսնէ... պարսկահայ լրագրին անունով ։

Դեռ երէկ, փարիզեան թերթի մը մէջ կարդացի թղթակցութիւն մը՝ Միլանոյի եկեղեցւոյ հիմնարկէքին առթիւ ։

Իբրեւ աղբիւր ցոյց տրուած էր Պոլսոյ «Ժամանակ»ը։

Իրականին մէջ, ամբողջ նկարագրութիւնը արտատպուած էր «Յառաջ»էն (20 Յունուար), բառ առ բառ։ Միակ թղթակցութիւնը որ երեւցաւ հանդէսէն անմիջապէս վերջը։

Դեռ որքա՜ն պատկերազարդ «պատահմունքներ »...

ՎԱՀԷ

Թուրքիոյ նոր պահանջները

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն.— Կառավարութիւնը այժմ կ'ուսումնասիրէ Յունուար 23ին Թուրք դեսպանին կողմէ ներկայացուած առաջարկ մը, որ կը նախատեսէ Մ. Նահանգներուն մասնակցութիւնը անգլեւ-ֆրանքեւ-թրքական զինակցութեան ։

Այսպէս Թուրքիա նոր փորձ մը կը կատարէ գրաւոր յանձնառութիւն մը ստանալու համար ամերիկեան միջամտութեան մը մասին, եթէ յարձակում կրէ Խ. Միութեան կամ ուրիշ պետութեան մը կողմէ։

Մ. Նահանգներու պաշտօնական շրջանակներուն մէջ կը ճշդեն թէ «ուշադրութեամբ կը քննուին» այս առաջարկը եւ վերջերս եղած ուրիշ թելադրութիւններ, ամրապնդելու համար Թուրքիոյ ապահովութիւնը։ Կը կարծուի թէ մասնաւորապէս երկու առաջարկներ գրաւած են շահակից շրջանակներուն ուշադրութիւնը .—

1.— Կա՛մ Թուրքիան պիտի ընդունուի Ատլանտեանի զինակցութեան մէջ, իբրեւ լիազօր անդամ, փոխանակ միայն սահմանափակ յարաբերութիւններ ունենալու, ինչպէս Յունաստանը ։

2.— Կամ պիտի հաստատուի Միջերկրականի պաշտպանութեան զինակցութիւն մը, համախմբելով Միջին Արեւելքի այն պետութիւնները որոնք անդամ չեն Ատլանտեանի դաշինքին, պայմանաւ որ Մ. Նահանգներն ալ հաւանին մասնակցիլ այս նոր դաշինքին։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ արտաքին գործերու նախարարութիւն մը պիտի ունենայ երեքշաբթի օր։ Գրաւման կանոնագիրը նորէն վերաքննուեցաւ եւ պատճէնը պիտի հրատարակուի նոյն օրը։ Այս վերաքննութեամբ, երեք դաշնակիցները կը մեղմացնեն վերստուգման պայմանները, առանց սակայն բոլորովին ջնջելու մարզպաններու յանձնախումբը։ Նոր կանոնագիրը աւելի լայն իրաւասութիւններ կուտայ Գերմաններուն՝ տնտեսական եւ օրէնսդրական խնդիրներու մէջ։ Կ'ըսուի թէ արտաքին գործերու նախարարութիւնն ալ պիտի վարէ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր։

Դահլիճին կազմութիւնը կը դժուարանայ

Դահլիճի տագնապը կը բոլորէ իր երրորդ օրը։ Պ. Ժորժ Պիտօ, որուն յանձնուած էր նոր դահլիճը կազմելու պաշտօնը, ձեռնունայն վերադարձաւ Հանրապետութեան նախագահին մօտ, յայտնելու համար թէ ձախողած է։

Ասոր վրայ, Պ. Նախագահը միեւնոյն պաշտօնը յանձնեց նախկին վարչապետ եւ ներքին նախարար Պ. Անրի Քէօյի, որ իսկոյն սկսաւ խորհրդակցիլ իր կուսակցական ընկերներուն եւ գործակից կուսակցութեանց վարիչներուն հետ, ջանալով լուծում մը գտնել։ Կը թուի սակայն, թէ Պ. Քէօյ եւս պիտի մերժէ կամ պիտի ձախողի, քանի որ ընտրական օրէնքի բարեփոխման շուրջ պառակտումը կը շարունակուի միեւնոյն սաստկութեամբ եւ ամբողջ հարցը անելի մը մատնուած է։ Այս պարագային, Նախագահը նոր փորձ մըն ալ պիտի կատարէ, դահլիճի կազմութեան հոգը յանձնելով ընկերվարական կուսակցութեան վարիչներէն Պ. Ռամատիէի։

Կ'ըսուի թէ ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Պ. Կի Մոլէ, իրաւարար պիտի նշանակուի, համաձայնութիւն մը գոյացնելու համար ընտրական օրէնքի բարեփոխման մասին ։

Բոլոր հանրապետական կուսակցութիւններն ալ մտահոգ են կառավարական այս տագնապի երկարաձգման առթիւ, որովհետեւ տնտեսական շատ լուրջ հարցեր անհրաժեշտ կը դարձնեն հաստատուն կառավարութեան մը անմիջական կազմութիւնը։ Այս անհրաժեշտութիւնը կը շեշտուի նաեւ միջազգային կացութեամբ, մանաւանդ որ, վաղն իսկ պիտի գումարուի Զօրսերու նախապատրաստական ժողովը ։

Պ. Ժ. Պիտօ, փորձեց ստեղծել ազգային միութեան դահլիճ մը, նաեւ զօր. տը Կոլի մասնակցութեամբ։ Բայց իր այս առաջադրութեան մէջ բախեցաւ ընկերվարականներու կտրուկ ընդդիմութեան։ Ընկերվարականները կ'ուզեն նոր դահլիճ մը հանրապետական հիմերու վրայ միայն, ինչպէս եղած է վերջին չորս տարիներու ընթացքին։ Այսինքն կը մերժեն գործակցիլ տը Կոլի հետ ։

Շատեր կը կարծեն թէ ժամանակն է որ պիտի լուծէ տագնապը։ Ամէն պարագայի տակ, ընտրական օրէնքի բարեփոխումը ըլլալով միջկուսակցական հասկացողութեան մը թիւ 1 արգելքը, լուծում մը պիտի կրնայ ապահովուիլ միայն այդ հարցին շուրջ գոյանալիք համաձայնութեամբ ։ Իսկ այդ համաձայնութիւնն ալ կարելի պիտի ըլլայ իրագործել փոխադարձ զիջումներով ։

Ամերիկա պիտի կրկնապատկէ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ՈՒԺԵՐԸ

Եւրոպայի ամերիկեան օդանաւային ուժերու հրամանատար զօր. Լորիս Նորսթատ, յայտարարեց թէ Մ. Նահանգներու օդանաւային ուժերը, Եւրոպայի մէջ, պիտի զօրացուին յառաջիկայ քանի մը ամիսներու ընթացքին։ Զօրավարը ճշգրիտ թիւեր չտուաւ, բայց ըսաւ թէ Մ. Նահանգներու նպատակն է կրկնապատկել այս ուժերը, բաղդատելով անցեալ գարնան եղած ուժերուն հետ եւ կրկնապատիկէն ալ աւելի զօրացնել՝ հարուածելու կարողութեան տեսակէտով։ « Այս յաւելումը քայլ մըն է միայն, բայց էական քայլ մը։ Յաւելուածական ուժերը պատրաստ պիտի ըլլան համեմատաբար կարճ ժամանակի մը մէջ, — քանի մը ամիսէն»։

Զօր. Այզընհաուըրին կը մնայ որոշել, թէ ուր պիտի տեղաւորուին հասնելիք նոր օդանաւերը ։ Հաւանական կը թուի, որ Եւրոպայի ամերիկեան ուժերու հրամանատարութիւնը Վիսպատընէն (Գերմանիա) փոխադրուի Ֆրանսա։

Ուաշինկթընի մէջ կատարուած հաշիւներու համաձայն, մինչեւ 1951ի վերջը կարելի պիտի ըլլայ Եւրոպայի մէջ համախմբել ամերիկեան եւ եւրոպական 30 զօրաբաժիններ։ Ասոնց 12ը սակայն պատրաստ պիտի ըլլան իբրեւ առաջին գծի հարուածող զօրամասեր, պատերազմ մը պայթելու պարագային։ Այս ուժերուն մէջը պիտի ըլլան Մ. Նահանգներու ղրկելիք չորս նոր զօրաբաժինները, որոնք վեցի պիտի բարձրացնեն ամերիկեան զօրաբաժիններու թիւը։ Մնացեալ 18 զօրաբաժինները, որոնք իրենց երկիրները կը գտնուին, կատարելապէս զինուած չեն տակաւին։ Դաշնակից 12 զօրաբաժիններուն 2ը բրիտանական են (երրորդ մըն ալ պիտի ղրկուի մօտ ժամանակէն) եւ երեքը Ֆրանսական ։

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ՆԱՒԱՏՈՐՄՆ ԱԼ

Ցամաքային այս պատրաստութեանց հետ միասին, Մեծն Բրիտանիոյ ամբողջ պահեստի նաւատորմը, զօրաշարժի պատրաստ վիճակի մը մէջ պիտի դրուի մինչեւ այս ամառնավերջ ։ Եթէ պա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՄԵԾԱՐԱՆՔ

Հիւանդ է Շահխաթունին ։

Ի՞նչ հարկ նկարագրելու իր հիւանդութիւնը։ Դժբախտութիւններ կան, որ կը խոռվեն հոգիդ, կը խորովեն սիրտդ, բայց կ'անցնին ու կը մոռցուին ժամանակ մը ետքը։ Կայ դժբախտութիւն մը, սակայն, անագորոյն՝ որովհետեւ անմխիթարելի, անողորմ՝ որովհետեւ անտեղիտալի, որ կը խորտակէ քեզ, կը ջախջախէ, կը քանդէ, կը կործանէ, բայց եւ այնպէս չի բաժնուիր քեզմէ։ Օձի չապիկի մէջ կը փաթթէ կը պահէ քեզ։ Վա՜յ եթէ արուեստագէտ ես եւ գործիքդ է կոտրած ....։

Այնուհետեւ արուեստագէտը, որ երջանիկ էր իր մինակութեան մէջ՝ ինչպէս Աստուած, գեղեցիկ էր իր ուժին մէջ՝ ինչպէս կաղնին, կ'երկուորի յանկարծ, կը դառնայ երկու անձ ի մի մարմին, — ինքը եւ իր դժբախտութիւնը։ Միասին կ'ապրին այլեւս, միասին կը քալեն, միասին կը նստին ... ։

Երեք հարիւր տարի առաջ, Նոյեմբերեան առաւօտ մը, երբ արեւը նուաղ ջուրի պէս կը լուծուէր առտուան մշուշին մէջ, Փասքալ կը հրամայէ լծել իր քառաձի կառքը՝ պտոյտ մը կատարելու համար Սէնի եզերքն ի վար։ Երբ ձիերը կը հասնին Նէօյեիի կամուրջին գլուխը, յանկարծակի կը խրտչին, յառաջ կը նետուին խելացնոր եւ, ո՜վ սարսափ, կամուրջին աջ եզերքէն կը գլորին վար՝ գետին մէջ։ Հրա՜շք, ձիերուն ու կառքին կապուած փոկերը կը փրթին, կը կոտրի նաեւ քեղին, ու կառքը կը մնայ կամուրջին եզերքը, ու Փասքալ՝ վախէն նուաղած, ուշաթափ։ Այնուհետեւ Փասքալ անդունդ մը կը տեսնէր իր աջ կողմը՝ ամէն օր եւ ամէն ժամ, — կը քալէր իր անդունդին հետ, կը պտըտէր՝ անդունդը աջին։

Քալե՜լ իր դժբախտութեան հետ ընկերոջ մը պէս, — դեռ Փասքալ գգայախաբութեա՛մբ միայն տեսաւ ընկեր Անդունդը։ Ո՞վ կրնայ երեւակայել կամ զգալ ինչ որ կը պատմեմ, — փորձով տեսնո՛ղը միայն։ Կ'երեւակայեմ ու կը զգամ ես՝ որովհետեւ կը քալեմ Խաւարիս հետ, Խաւարին՝ որ կը քալէ աջէս, բռնած է աջ ձեռքէս, կը քալէ ինծի հետ, կանդ կ'առնէ ինծի հետ ։ Ու կ'ըմբռնեմ, ու կը կը զգա՜մ Պօտլէրի ամբողջ ողբերգութիւնը, երբ կ'ըսէ քերթուածի մը մէջ ․

Ma douleur, donne–moi la main; viens par ici.

Եւ Ախտածաղիկներու բանաստեղծը կը պտըտի, կը քալէ ձեռքը տուած ընկեր Տառապանքին, ինչպէս Փասքալ՝ ձեռքը տուած ընկեր Անդունդին, ինչպէս հայ գրագէտ մը՝ ձեռքը տուած ընկեր Խաւարին, ինչպէս Շահխաթունի...

Երկրաշարժ տեսե՞ր էք։ Կը դողա՜յ չէնքը՝ ուր կ'ապրիք, կը քակուին կարծես գերանները, կը փրթին հեծանները, հիմա կ'ըսես կը փլչի տունը, փշուր փշուր կը թափի գետին։ Դող մըն է մտեր, դիւային հո՜վ մըն է մտեր, Սամսոնեան գրգնդոց մը, որ կը սարսէ տաճարը, կը շարժէ գերանները, կ'օրօրէ պատերը, կը ցնցէ տախտակամածը, կը թափահարէ տանիքը...

Նման դո՛ղ մըն է մտած մեր սիրելի դերասանապետին մարմնոյն մէջ։ Եւ Շահխաթունի կը քալէ ընկեր Դողին հետ, խարխլուն, երերուն, դողդոջուն ։ Նոր մեռաւ իր կինը, — եւ այժմ մինակ, աւերակ ...

Դեռ երէկ, նման էր Արամազդին։ Սօսեաց անտառէն նոր բերուած իշխան մը կարծես, — խօսքերը կը թռչէին շրթներէն՝ արծիւներու նման, լոյսը կը հոսէր աչքերէն՝ ջրվէժի նման ։ Վահագնեայ եղէգ՝ որ բոց կ'արձակէր ։

Վրէ՞ժ լուծեց Արամազդ ։

Ի՛նչ յանդգնութիւն, արդարեւ։ Շահխաթունի չորս անգամ Ողիմպոս բարձրացաւ՝ ի հեճուկս աստուածներուն։ Նախ իբրեւ պարետ Հայաստանեայց աշխարհի մայրաքաղաքին, առաջի՛նն եղաւ որ, թուր–կէծակը բարձրացուցած, ողջունեց մեր երազներուն արքան, օգոստափառ Ազատութիւնը, վարդերու ամսուն։ Յետոյ Պոլսոյ մէջ, խլեց Արտաւազդի երկհազարամեայ թատրոնին դափնին՝ զարդարելու համար իր ճակատը։ Յետոյ հինաւուրց իշխաններու վայել մուտք մը կատարեց պարիկներու աշխարհէն ներս՝ զոր մեզի կը ներկայացնէ չարժանկարը։ Յետոյ մտաւ Թալիայի հարսնարանը՝ կերպարանափոխութեան եւ դիմախաղերու իր հրաշալի արուեստով, որ ափ ի բերան թողուց կատակերգութեան այս պչրուն մուսան ։

Օ՛, ես դեռ կը տեսնեմ զինքը մեր սերունդին խանդավառութեան պրիսմակին մէջէն, — ուսանողի ձիթապտուղով հացս կը զոհէի՝ ներկայ գտնուելու համար Պոլսոյ իր խաղարկութեանց ։Օրեր առաջ սպառած կ'ըլլային տոմսերը եւ թատերասրահը միշտ խռնուած։ Հարսանեկան Քայլերգ ։ Դերասան Քին։ Հին Աստուածներ։

Փարիզի մէջ, Սամսոնի իր խաղարկութենէն՝ կը յիշեմ դո՛ղը, զոր, այն ատեն, կը փորձէր ու ցոյց կուտար իբրեւ դերասան։ Ի՛նչ ելեկտրական սարսուռ էր, ի՛նչ երկրաշարժային դող՝ ատիկա, — այնքա՛ն տպաւորեց զիս, որ յօդուած մըն ալ գրեցի իր ատենին, (նոյն դողը հիմա վրէ՛ժ կը լուծէ իրմէ)։

Կը յիշեմ նոյնպէս մեր արշաւը դէպի Կեդր․ Ֆրանսա, — մէկ օրուան մէջ երկու քաղաք այցելելով՝ երեք օր խանդավառեցինք Զօմունիք, որոնց պատւոյ մարմինին անդամ էր ինք, իսկ ես՝ Վարչութեան։ Տարիներ ետք, ամէն անգամ որ Կեդր․ Ֆրանսա կ'իջնեմ, երիտասարդ մը կը մօտենայ ու կ'ըսէ․ «Կը յիշէ՞ք, Շահխաթունիին հետ երբ եկաք՝ Շահխաթունիին տուի երդումս...»։

Ահաւասիկ այն արուեստագէտը, որ խանդավառեր է սերունդնե՛ր, եւ Ողիմպոսին է բարձրացուցեր անոնց նայուածքը ։

Ինծի նկարագրած են Յ․ Գուրգէնի յոբելեանը։ Գրաբարի այս մեծանուն վարպետը անդամալոյծ էր իր կեանքի վերջին տարիներուն։ Յոբելեանին օրը՝ Պոլսոյ ամբողջ հայութիւնը մեծարանքի եկած։ Կը դրկեն յոբելեարը, կը տանին հանդիսասրահ։ Ոտքի կ'ելլէ նախագահը, պատրիարք Եղիշէ Դուրեան, եւ անդամալոյծ յոբելեարը ցոյց տալով ժողովուրդին՝ կ'ըսէ․ «Այս վհո՛ւկը... սերունդնե՛ր է կախարդեր այս վհուկը»։

Զունիմ Դուրեանի փառքն ու հմայքը, չունիմ պատրիարքին հեղինակութիւնն ու մեծութիւնը ։ Եւ սակայն ինծի վիճակեցաւ ըսել ու կրկնել ձեզի, երիտասարդութի՛ւն Հայոց։

— Այս վհո՛ւկը, Շահխաթունին, սերունդնե՛ր է կախարդեր իր արուեստով, իր տաղանդով, իր աստուածատուր շնորհքով ։

Մեծարանքի ցոյցին առթիւ, — զոր պիտի կատարենք Ապրիլին, — երբ, խնայելու համար որ եւ է յուզում եւ յոգնութիւն, կը թելադրէինք քաշուիլ խաղաղ անկիւն մը եւ կեանքը քաղցրացնել խոկալով, պատասխանեց թէ կոչումով դերասան՝ կը փափաքի կատարել բեմին աւանդութիւնները, թէ մտած է հայ արուեստին տաճարը՝ ինչպէս եպիսկոպոս մը կը մտնէ եկեղեցի, օծումով։ Եկած է ժամանակը, որ հրաժեշտ առնէ թատրոնէն՝ դարձեալ աւանդական արարողութիւններով ։

Կը յիշեմ Գրիգոր Նաղիանզացին, որ, երբ հարկադրուեցաւ հեռանալ Բիւզանդիոնէն, արտասանեց՝ իր եկեղեցական վերջին պաշտամունքին ընթացքին՝ գերազանցօրէն յուզիչ հրաժեշտ մը, որ դասական կը մնայ հելլենական գրականութեան մէջ․— Մնաք բարո՜վ, ըսաւ Ս․ Յարութեան տաճարին, պատարագի սեղանին, խորանին, գմբէթին, ջահերուն, սուրբերու նկարներուն ...

Շահխաթունի եւս, ըստ նոյն հնաւանդ սովորութեանց, կը փափաքի իր հրաժեշտի խօսքն ուղղել հայ թատերական գրականութեան մշակներուն՝ հին եւ նոր, հայ թատրոններուն՝ փարթամ ու համեստ, իր վարպետներուն, իր աշակերտներուն։ Խնդրել հրապարակաւ ներողութիւն՝ եթէ առանց գիտնալու վիրաւորած է ոեւէ մէկը ։Յայտնել իր ողջոյնը՝ երիտասարդութեան ուղղեալ, որուն ուսերուն վրայ կը դրուի մեր հին փառքերուն պաշտպանութիւնը, ինչպէս նոր նուաճումներու յոյսը։ Ու վերջապէս յանձնել ջահը, զոր Աստուած տուեր է իրեն եւ հայ հանճարն է վառեր՝ փոխանցելով սերունդէ սերունդ ։

Այս յուզիչ հանդիսութեան պիտի մասնակցին նաեւ իր Ֆրանսացի արուեստակիցները, — Կապի Մորլէ, Միշէլ Սիմոն, թերեւս ալ Թինօ Ռոսի։

*

Հայ արուեստի ընկերնե՛ր, — գրագէտ, երաժիշտ, նկարիչ ու դերասան ։

Դուրեան իր մօրը արցունքը տեսաւ, եւ այդ տեսարանը բաւական եղաւ որ կանդնի մահամերձի անկողինին մէջ, ծառանայ Աստուծոյ դէմ եւ չանթեր արձակէ ։

Հիւանդ եմ եւ ոչ ոք կրնայ երեւակայել թէ ո՛րքան տկար եմ, սակայն յիմարաբար վերջերս շա՜տ կը յոգնեցնեմ ինքզինքս։ Այսուհանդերձ, անցեալ օր, Շահխաթունիին լալը տեսայ եւ ինքնիրմէս ելայ նորէն, — տակաւին շա՜տ ուժով եմ, ըսի, կրնամ կազմակերպել մեծարանքի ցոյցը՝ որուն արժանի է մեր մեծ արուեստագէտը։ Բայց կ'ուզեմ որ ատիկա ըլլայ նաեւ ցոյց մը թէ ի՛նչպէս հայ արուեստագէտները ուժ կուտան իրարու, կը կանգնին կողք կողքի, շղթայ կը կազմեն ու կը հրջապատեն ընկեր մը որ կ'ընկրկի։ Թող տեսնեն։

Իսկ ի՛նչ ըսեմ քեզի, ժողովո՛ւրդ Հայոց, ազնուական, յաւերժական, մեծարժան ։ Գիտեմ, ծանր է բեռդ։ Դեռ երէկ, մեր վաւերական արժէքներէն մին կ'ըսէր ինծ․ «Հայ ժողովուրդը մեծ ու ծանր գլուխ մը ունի, եւ ազազուն ու փոքրիկ մարմին մը, ի՞նչպէս վերցնէ այսքան բեռ»։ Բայց հրաշքնե՛ր կը գործէ նոյն այդ ժողովուրդը իր ազազուն մարմինով, — արդարեւ լումաներով հիւանդանոցներ է կանգներ, ինչպէս եւ դպրոցներ ու եկեղեցիներ, պետութիւն ունեցող ժողովուրդներն իսկ զարմացնելու աստիճան։ Արդէն ի՞նչ է սպասածս, — մեծարել արուեստագէտը։ Առաքինութիւն է խնամել վիրաւորեալը, բայց քաղաքակրթակա՛ն չափանիշ է խնամել վիրաւորեալ արուեստագէտ մը։

Հոգեր շա՜տ ունինք, նեղութիւններ, դժուարութիւններ, տառապանքներ՝ Աստուած տուեր է ու կուտայ անխնայ։ Եթէ շատ կուտայ, հարկաւ բան մը գիտէ որ կուտայ։ Չէ՞ որ տառապանքներն են որ տաղանդ կը չինեն, ստեղծագործութեան կը մղեն։ Այսպէս է որ տաղանդաշատ եւ յաւիտենապէս ստեղծագործ է դարձեր հայ ժողովուրդը։ Կը սխալի՞ն մեր վարդապետները թէ չեն սխալիր՝ երբ կը պնդեն թէ Աստուած հայերէն խօսեցաւ Ադամին հետ, — չեմ գիտեր։ Բայց, վստահ եմ թէ այսքան տառապանքներէ ետք՝ ապրող եւ ստեղծագործող հայ ժողովուրդին կամքն ու հանճարը գնահատելու համար, ի վերջոյ Աստուած պատիւ պիտի համարի խօսիլ հայերէն։

Ահա թէ ինչո՛ւ կ'ըսեմ․

— Մեծարէ՛ արուեստագէտդ, ժողովո՛ւրդ Հայոց ։

Շ․ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Նշակ մը յոյս

Այդ օր Սուրէն սովորականէն շատ աւելի դանդաղ բարձրացաւ աստիճաններէն։ Փոքրիկ դպրոցական պայուսակը զոր միշտ կը նետուէր սենեակին մէկ անկիւնը, կամաց մը դռան ետին տեղաւորուեցաւ։ Այդ օր Սուրէն խոհանոց չմտաւ, մօրը չպատմեց իր դպրոցական յաջողութիւնները։ Չհարցուց նոյնիսկ թէ ինչ պիտի ուտեն կէսօրին..

Այս բոլորը տարօրինակ էին ու աւելի զարմանալի, մանաւանդ փոքրիկ Սուրէնին մօր համար որ խոհանոցին դռնէն ապշած կը դիտէր իր զաւակը։ Վառվռուն ու եռանդուն Սուրէնին մէջ նոր դէպք մը պատահած եւ ընկճած էր զինքը։ Զուր անցան մօր ջանքերը բան մը հասկնալու ։

Հազիւ 12 տարեկան էր Սուրէն։ Նահապետական ընտանիքի զաւակ, կը խօսէր հայերէն, կ'երգէր հայերէն, կը նուագէր հայերէն։ Ֆրանսական «արմօնիքան» հաշտուած էր այն իրողութեան հետ թէ պիտի հնազանդէր հայերէն եղանակներու, Սուրէն վարժ կերպով կը նուագէր հայերէն բոլոր երգերը ։

Առտուան երկրորդ պահուն էր, շատ լաւ կը յիշէր Սուրէն, տասը վայրկեան դասը ընդհատուեցաւ ու ամբողջ դասարանը իրմով զբաղեցաւ ։ Ի՞նչպէս կարելի էր մոռնալ այդ պատմական վայրկեանը, երբ Ֆրանսացի ուսուցիչը, Ֆրանսերէն դասի պահուն, Ֆրանսացի աշակերտներուն առջեւ Սուրէնէն գրաւեց հայերէնի գիրք մը, Սուրէն շատոնց կը սպասէր այդ վայրկեանին։ Քանի քանի օրեր իր հետ բերած էր այդ գիրքը ու համարձակօրէն բացած ու տեղաւորած էր սեղանին վրայ ։

Սուրէն ցրուած աշակերտ չէր եւ եթէ չէր հետեւէր դասին, չէր հետեւէր նաեւ իր առջեւը լայնօրէն բացուած գրքին։ Սուրէնի համար գրքին նիւթը չէր հետաքրքրականը, կը բաւէր որ հայերէն էր։ Շաբաթներէ ի վեր ոչ մէկուն ուշադրութիւնը գրաւած էր։ Կը զարմանար իր ուսուցչին ու ընկերներուն անտարբերութիւնը տեսնելով։ Չէ, անպայման պէտք է տեսնէին, պէտք է գիտնային թէ հայերէն գիրք կայ, ու տպուած գիրք։ Պարա՞պ տեղը Սուրէն զատած էր ամէնէն մեծ հատորը, պարա՞պ տեղը շաբաթներ հետը տարած ու բերած։

Սուրէն մեկուսացաւ իր ընկերներէն ու տեղաւորուեցաւ ճիշդ ուսուցչին դիմացը բոլորէն ուշադրաւ սեղանի մը ետին։ Այդքանը բաւական չէր։ Սուրէն մանկապարտէզի փոքրիկներու նման ցուցամատը դրաւ որեւէ տողի վրայ, գլուխը ծռեց վար, շատ վար, կարծես թէ կարճատես ըլլար, ու սկսաւ փսփսալ ...

Վայրկեաններ անցան։ Սուրէն կրցած էր ոստիկանական գիրք մը կարդացողի ձեւը առնել ․ աչքին տակէն երբեմն կը նայէր շուրջը, երբ պիտի հնչէր մեծ վայրկեանը ...

Ու ահա ուսուցիչը կ'ընդհատէ իր ընթերցանութիւնը ու կը մօտենայ իրեն։ Սուրէնի սիրտը սովորականէն աւելի կը բաբախէ։ Կը նայի ուսուցչին, ու առանց հարցումփորձի կը պատասխանէ ․

— Հայերէն գրուած գիրք մըն է, պարոն։

Ձայնը սովորականէն աւելի բարձր դուրս կու գայ։ Ուսուցիչը չանդրադառնար թէ հոգեկան ինչ ապրումի արդիւնք է այդ յանկարծակի պոռթկումը։ Ուսուցչին համար Սուրէն չէր հետեւէր դասին ու նոյնիսկ անպատկառ էր... երկու ժամ պատիժ ...

Խեղճ փոքրիկ Սուրէն։ Մօնփէլլիէի պէս վայր մը ուր հազիւ տասնըհինգ հայ ընտանիքներ կան, Սուրէն շատ ուշ գիտցած էր թէ ինք ալ կը պատկանի ազգի մը որ գիր ու գրականութիւն ունի, խոշոր հատորով գրքեր ունի։

Այդ ամէնը այնքան գեղեցիկ էր Սուրէնի համար որ չէր կրնար միայն իրեն համար պահել հաճոյքը ։

Ու արդի՞ւնքը։ Երկու ժամուան պատիժ ։

Սուրէն քունէն արթնցողի նման նայեցաւ, աչքերը լեցուեցան ու մանուկի մը պէս հեկեկալով փաթթուեցաւ մօրը․

— Մայրի՛կ, մայրի՛կ... այսօր դասարանին մէջ հայերէն գիրք բանալուս համար երկու ժամ

ՊՈՒՏ'Մ ՍԽՏԱՂ

ԱՍ ՈՐՔԱ՞Ն ՍԷՐ ...

Որքա՞ն համակրանք՝ մեզի Հայերուս հանդէպ :

Մեր ձախ թեւէն կը քաշեն՝ կարմրակրօնները · — Եկէք մեզի միացէք, մեր փողը փչեցէք : Ձեր փրկութիւնը մեզմէ պիտի գայ : Մեր նուիրական պարտականութիւնն է :

Աջ թեւէն կը քաշեն կաթոլիկները, հովուա - կաններ հրատարակելով .— « Հայեր, եկէք կաթոլիկութիւնը ընդունեցէք : Ձեր փրկութիւնը անոր մէջն է : Արքայութեան բանալին մեր մօտն է ...

Հայասէրներ, իրար անցած են մեր դրակա - նութիւնը ուսումնասիրելու : Մեր Նարեկացին ու Քուչակը կը թարգմանեն : Կը գովաբանեն, կը հիանան անոնց վրայ :

Կը գնահատեն, կ'արժեւորեն մեզ : Մեր անսովոր յատկութիւնները կը փառաւորեն : «Ի՜նչ շինարար ազգ : Ի՜նչ հին քաղաքակրթութիւն : Ո՜հ, դուք մենէ շատ առաջ քրիստոնեայ էիք : Երբ մենք տակաւին մեհեաններու մէջ զոհ կը մատուցանէինք, փայտէ աստուածներու, դուք Քրիստոս յարեաւ կ'երգէիք» :

Միսիոնարներ, Ամերիկայի իրենց հանգիստը լքած անձնուիրաբար կուգային մեզ քրիստոնէութեան հրաւիրելու, որպէսզի փրկուինք : Անդին աշխարհումն ալ մեր պատուոյ տեղը ունենանք ...

Տակաւին : Ա՜խ, ո՞ր մէկը թուել :

Հաւատացէք, այսքան համակրանք եւ սէր ... մարդուն համեստութիւնը կը վիրաւորուի պար - զապէս : Որ կողմ դառնանք « Հա՞յ էք » — Այո' :

— Օ՜ ես կը պաշտեմ Հայերը : Ի՜նչ ազուոր սուրճ ունիք : Հապա ձեր մածո՞ւնը, ուղղակի անմահական է : Մահամերձ հիւանդն իսկ կը բուժէ :

— Մեզք որ ես նախարար կամ Լոզանի ժողովին անդամ չեմ եղած, ապա թէ ոչ՝ ձեր դատը կարգադրուած կ'ըլլար այսօր : Թուրքերուն չափը կուտայի ...

Այսպէս, ամէն կողմէ, բոլոր ազգերէն համակրանք, սէր, գորով եւ պատրաստակամութիւն կը տեղայ մեր գլխուն :

Օտար բեմերու վրայ հայ արուեստագէտն է կը փայլի : Հայ գրագէտն է կը փնտռուի :

Ո՞ր մէկուն շնորհակալ ըլլալ : Ո՞ր մէկը վարձատրել :

Կը վախնամ որ բոլոր ազգերը վարակուին հայ սիրելու այս տենդէն եւ օր մըն ալ Հայերը նախանձելով ուրիշներուն, իրենք ալ սկսին սիրել եւ գնահատել Հայը ...

Կ · ՊԵՏՈՒՇ

պատիժ կրեցի :

Սուրէնին մայրը լաւ կը ճանչնար իր զաւակը : Ձեռքը տարաւ գլխուն ու մազերը շոյելով պատմեց թէ տակաւին կան վայրեր ուր հայերէն կ'աւանդեն, ուր պատիժ չեն ստանար հայերէն գիրք բանալով ... : Սուրէն ապշած կը դիտէր մայրը — Երա՞ւ, մայրիկ, հայկական դպրոցնե՞ր կան, հոն ամէնն ալ Հա՞յ են ... ուսուցի՞չն ալ, աշակերտնե՞րն ալ ...

Մօնփէլիէ : Բազմաթիւ ազգի ուսանողներու կեդրոն · տխուր օտարութիւն, ուր հայ ուսանողն ալ իր կարգին փոքրիկ Սուրէններով կը յիշէ իր միջավայրը, իրենինները : ՎԱՐԴԳԷՍ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

4ՐԴ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Փետրուարի 23ին տեղի ունեցաւ «Համազգային» Լսարանի 4րդ դասախօսութիւնը : Դասախօսն էր Պ · Տ · Զիթունի, նիւթը՝ «Հայկական դիւցազնավէպը» :

Դասախօսը յայտնեց, թէ հայկական դիւ - ցազնավէպը, առաջին անգամ գրի առնուեցաւ 1874ին Գարեգին եպիսկ · Սրուանձտեանի կողմէ՝, շատ ամփոփ, իբրեւ Սասունցի Դաւիթի կամ Մհերի Դրան պատմութիւն եւ իբրեւ «Գրոցբրոց»ի յաւելուած : Անկէ 15 տարի վերջն է որ Մանուկ Աբեղեան հրատարակեց աւելի լայն, բայց դարձեալ կիսատ պտմութիւն մը, որ յետագային մշակուեցաւ նաեւ Յ · Թումանեանի կողմէ, շատ համառօտ : Ի վերջոյ 1936ին, Հայաստանի համալսարանէն չորս փրոֆէսէօրներ, ընդարձակելով իրենց պրպտումները, յաջողեցան ի մի բերել դիւցազնավէպի 60 փոփոխակներ :

Այս ամբողջացած փոփոխակներով, դիւցազ - նավէպը կը ներկայանայ 7 ճիւղերով : 1 · Սանասար — Բաղդասար, 2 · Առիւծ Միհր , 3 · Պզտիկ Միհր, 4 · Սասունցի Դաւիթ կամ Թլոլ Դաւիթ , 5 · Սասմայ ծռեր, 6 · Պարոն Տէր Ներսէս եւ 7 · Համզա փահլիվան :

Անդրադառնալով դիւցազնավէպի պատմա - կան ծագման, դասախօսը բացատրեց, թէ սխալ է Մ · Աբեղեանի եզրակացութիւնը Սասունցի Դա - ւիթի ծագման մասին, այն է Դաւիթը շփոթել Դաւիթ Բագրատունի Ուրացողի հետ եւ Ջէնով Օհանը Խութեցի Յովնանի հետ : Դժբախտաբար, Մ · Աբեղեան իր այս սխալը կրկնած է նաեւ յետա - գային (1936ին) հրատարակուած Սասունցի Դա - ւիթի յառաջաբանին մէջ : Նոյն սխալները գոր - ծած են նաեւ Ասատուր Ցակոբեան, Կանայեան , Ատոնց, եւն · : Ու բոլորովին սխալ եղած է տօնել 1939ին հայկական դիւցազնավէպի հազարամեա - կը : Իրականին մէջ պէտք էր տօնել առնուազն 2500ամեակ մը, քանի որ Սանասարի կռիւը Սե - նեքերիմ թագաւորին դէմ մղուած է, իսկ այս թագաւորն ալ ապրած է Քրիստոսէ 7—800 տարիներ առաջ :

Պ · Զիթունի օրինակներով բացատրեց նաեւ , թէ դիցաբանական կամ այլաբանական բազմաթիւ տարրեր ու խորհրդանշաններ կան մեր դիւցազնավէպի 7 ճիւղերուն մէջն ալ :

Ի վերջոյ, իբրեւ արդիւնք իր պրպտումնե - րուն, դասախօսը, դեռ 40 տարիներ առաջ գտած եւ այնուհետեւ եւս հաստատած է , թէ դիւցազ - նավէպի Սասունցի Դաւիթը ստեղծագործելով , ժողովրդական բանահիւսութիւնը անոր մէջ վե - րարտադրած է մեր Տրդատ Մեծ թագաւորի դէմքը : Հիմնաւորումը բրած է ի մէջի այլոց եւ այն նկատումով, որ Վանի շրջանին մէջ Տրդատին կ'ըսեն «Ծռդատ» : «Ծռ»ը ծուռն է, իսկ «դատ»ն ալ Դաւիթի կրճատուած ձեւը, այն է՝ Ծուռ Դաւիթ :

Դասախօսութենէն վերջ ընդդիմախօսեցին, հարցումներ ըրին կամ կարծիքներ յայտնեցին հայագէտ Ֆրանսացին, Պ · Ֆէյտի, Կարօ Գէ - որգեան, Խ · Վշտունի, Բենօ, Հայկունի , Հայկ Սարգիսեան եւ Ս · Քրմոյեան :

Խ · ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Աղջիկը

1

Երբ աշնան մի առաւօտ ես աշխարհ եկայ,
Հաւաքուեցին տունը մեր ազգ ու բարեկամ :
Իմ բարուրին նայեցին տխուր ու անյոյս
— էհ, աղջիկ է, ասացին, էլ ի՜նչ աչքալոյս,
Թեւ ու թիկունք չի լինի աղջիկն հօր համար,
Եւ օջախը հայրական չի պահիր անմար :
Ու երբ անշուք օրօցքում ես արտասուեցի ,
Զոյգ այտերիս արցունքի շիթեր սառեցին, —
— Արցունքով էլ, ասացին, աղջիկը կ'անի ,
Ամէն անգամ միք վազի դուք նրա կանչին ...
Երբ մեծացայ, ուզեցի մանուկների հետ,
Շուի փչել ու գնալ դաշտը ծաղկաւէտ,
Գնալ խաղալ դաշտերի կանաչում թաւիշ ,
Տղայի պէս լինել միշտ ազատ ու անվիշտ ...
Բայց «աղջիկ ես, ասացին, այդ ո՜ւր ես վազում,
Ձե՞ս տեսնում քո մայրիկի հոգսերը բազում,
Նստիր նրա ծնկի մօտ, կարկատան արա,
Որ փեսացուն հաւանի ու յետ չդառնայ ...»
Ես կարկատան արեցի, ասեղի նման
Աղջիկ լինելը խոցեց սիրտն իմ մանկական :
Աղջիկ լինելն ինձ թուաց կակաչ մի բացուած, —
Դրսից կարմիր, իսկ ներսից սիրտը սեւակնած ...
Ու մանկութիւնն իմ անցաւ թախծոտ ու տխուր,
Ինչպէս անցել էր արդէն մանկութիւնն իմ մօր :

2

Հայրենի՜ք իմ, հօյակապ, աննկարագրելի ամրո՜ց,
Այդ դու էիր, որ եղար ինձ նոր օրօրոց ,
Ու մայրական քո սրտի սիրով կարօտագին
Երջանկութեամբ լցրեցիր իմ անվիշտ հոգին :
Դու տուեցիր ինձ արծուի թռիչք ու թեւեր
Ու բարձրացայ ես կեանքի գագաթներով վեր ,
Ես ըմպեցի կենսատու շունչն ազատութեան ,
Եւ օջախը վառեցի իմ հայրենի տան ·
Իմ մօր աչքից սրբելով եղեամն արցունքի ,
Հաղորդեցի ես նրան բերկրանքը կեանքի ·
Երջանկացան ինձ նման աղջիկներ բազում ,
Որ բախտ էին որոնել իրենց երազում :
Նրանց կեանքի կոչեցիր քո ջերմ գրկի մէջ ,
Ինչպէս կանաչ դաշտերը ծաղիկներին պերճ :
Աղջիկներն այդ դառնալով խիզախ արծիւներ ,
Նուաճեցին քեզ համար կապոյտ երկինքներ :
Նուաճեցին ծովեր լայն ու կապտերից ,
Գագաթները գիտութեան հպարտ լեռների ,
Նուաճեցին նրանք ծով բերքը հողի
Ու անպարփակ սէրը ջինջ նրա հերկողի :
Աղջիկները լծի տակ գլուխ չեն թեքի,
Ազատութիւնն իրենց չեն տայ ոչ ոքի :
Հպարտացիր նրանցով, երկիր իմ ազատ,
Եւ դուք . անուշ ծնողներ, մայրեր հարազատ :
Դու էլ, երկրիս արեգակ, պայծառ հուրհուրա՛,
Ամէն ծնուող աղջկայ օրօցքի վրայ :

ԱՂԱՒՆԻ

Լսարանին յաջորդ դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 9ին : Դասախօսն է Պ · Արշակ Զօպանեան : Նիւթը՝ «Հայկական բանաստեղծութիւնը Ֆրանսական գրականութեան մէջ» :

Երջուն Թղթակից

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (83)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՑԶԻՇ)

ԱՐԿԱԾԱԽՆԴՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱԽՃԱՆԸ

Անգարա վերադառնալուս պէս, խոր քննու - թենէ մը անցուցեր էի դրամարկղս : Ոչ, պակաս բան չկար · Գօրնէլլին իր գիտցածը միայն տարած էր Անգլիացիներուն, եւ թերեւս ալ քանի մը նամակի օրինակ :

Կանոնաւոր աշխատանքէ զրկուած, խոր վհատութեան ճանկերուն մէջ, հիւանդ զգացի ինք - զինքս · անկողով պառկեցայ քանի մը օր · երբ ելայ, հայելիին մէջ տեսայ թէ փոխուած եմ եւ առա - ջին ճերմակ մազերը երեւան եկած էին քունքերուս վրայ :

Պերլին լուռ էր մեռեալի մը նման : Վերջին պահուն տեղեկացուցեր էի թէ Գօրնէլլին Անգլիացիներուն մօտ է, բայց այս լուրս ալ ընդուներ էին լռութեամբ : Պերլին չերթալուս համար ալ որ եւ է բողոք չէր եղած : Այս բոլորը չարագուշակ կը թուէին ինծի : Հաշիւս չէին մաքրած, բայց պիտի ներկայացնէին զայն օր մը :

Երբ կը խորհէի գործած սխալներուս ցանկին վրայ, ահաւոր մտահոգութեան մը մէջ կ'իյնայի : Գօրնէլլին, քարտուղարուհին զոր պաշտօնի կոչէր էին իմ խնդրանքիս վրայ, անցեր էր թըշ - նամիին կողմը եւ ես չէի կրցեր նախատեսել կամ արգիլել իր այդ քայլը : Մեծագոյն ոճիրս այդ էր ահա :

Ծանօթ էի առաջին դասալիքին եւ երկրորդին ալ : Նոյնիսկ ժամանակին առիթը ունեցեր էի միջամտելու ի նպաստ այս վերջինին : Եւ բարեկա - մըն էի ասոնց գերադասին :

Ամբաստանութեան բազմաթիւ կէտեր կը կազմէին ասոնք :

Այս բոլորէն զատ, առենօք սաստիկ զայրա - ցուցեր էի Ռիպէնթրոփը որ բառ չէր խնայած , յիշեցնելու համար այդ պարագան : Այժմ իր բարկութիւնը պիտի թափէր վրաս, հոգ չէ թէ չար - ժաւիթը տարիներու հնութիւն մը ունենար :

Մարդկային թէ քաղաքական պատճառներով, Ֆօն Փափէնի կողմը բռնած էի միշտ Գերմաններու անվերջանալի ներքին պայքարներու ընթացքին · եւ ասիկա բարենիշ մը չէր կրնար կազմել Ռիպէնթրոփի, ոչ ալ Քալթէնպրուննէրի աչքին :

Գալով Ֆօն Փափէնի, զոր այնքան կ'ատէին , ցոյց տուեր էի անոր Կիկերոնի փաստաթուղթերը, հակառակ ինծի տրուած բացարձակ հրահանգին : Եւ ասիկա առիթ տուեր էր նորանոր բարդութիւններու : Բացի այս բոլորէն, կատարեր էի պարտականութիւնս, բայց Պերլինի մէջ, կարծես կը մոռնային այս պարագան :

Ցուցումներս վերջ գտած չէին տակաւին : Տասնըհինգ օր վերջ, դարձեալ գրասենեակ : Ժանտախտաւոր մը ըլլալու տպաւորութիւնը ունէի : Կը թուէր ինծի թէ բոլոր ծանօթներս եռեւէս կ'ըսէին .

— « Նայեցէք, այս այն մարդն է, որուն քարտուղարուհին թշնամիին անցաւ » :

Շատեր կը կարեկցէին ինծի, բայց ուրիշ շատեր ալ կ'ուրախանային իմ դժբախտութենէս : Համակերպելու էի : Այն զգացումը ունէի որ կը խուսափէին ինձմէ :

Օր մը, տուն դարձիս սպասուհիս ըսաւ թէ երկու պարոններ կը սպասէին ինծի : Ֆրիցը եւ Հանսն էին, բայց չունէին այլեւս երեւոյթը եր - կու խեղճ ուսանողներու, որոնք ստիպուեր էին իջնել թրքական հողի վրայ, Սեւ Ծովին վերեւ եղերական պայքար մը մղելէ վերջ : Ոչ, երկու գերման դասալիքներ էին անոնք պարզապէս :

Ասոնց մասին բացուած քննութեան արդիւնքը Պերլինէն հասած էր քանի մը օր առաջ, շատ ուշ, ինչպէս արդէն, ամէն բան որ անկէ կուգար : Անմիջապէս սկսան խօսակցութեան եւ վար առին դիմակները :

— Կուգանք անգլիական դեսպանատան կող - մէ ...

— Կտրեցի իրենց խօսքը : Այդ եղանակը ծանօթ էր ինծի : Խնդրեցի, որ տունէս ելլելէ վերջ ըսեն ինծի թէ ինչ պաշտօն էր իրենց :

Դուրսը, վերսկսան խօսիլ : Հանսը կ'ըսէր ·

Մեծն Բրիտանիոյ դեսպանատան անունով եկած ենք խնդրելու որ իր տրամադրութեան տակ դնէք դուք ձեզ : Ամէն բան պիտի ներուի ձեզի , բայց եթէ մերժէք այս հրաւէրը, դուք գիտէք, որովհետեւ կը գուշակէք անշուշտ թէ ինչ պիտի գայ ձեր գլխուն :

(Շար ·)

տերազմ մը պայթի, բրիտանական ընդծովեանե - րու ուժը պիտի կրնայ կրկնապատկուիլ մէկ ամ - սուան մէջ: Իսկ ամբողջ նաւային ուժը — չորս մեծ զրահաւորներու հետ միասին — պիտի կրնայ բաց ծովը իջնել վեց ամիսէն: Քանի մը տասնեակ մարտանաւեր կ՚արդիացուին արդէն: Անմիջապէս գործածելի պահեստի մարտանաւերը կը լեցուին ածուխով, պարէնով եւ չատ մը պարագաներու տակ զինամթերքով, այնպէս որ տագնապի մը պարագային, հնոցները վառելու գործն է որ պիտի մնայ:

Պահեստի նաւատորմին մէջ կան 65 Թորփիլահալածներ, 113 երկյարկանի ռազմանաւեր, 47 ականահաւաքներ, եւն.: Այս գարնան 6000 պահեստի նաւազներ եւս 18 ամսուան ծառայութեան պիտի առնուին եւ այսպէսով կարելի պիտի ըլլայ ծով իջեցնել ուրիշ մարտանաւեր եւս:

ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

Չորս արտաքին նախարարներու փոխանորդներուն ժողովը պիտի բացուի վաղը, Փարիզի մէջ: Այսօր, դաշնակից պետութեանց երեք պատուիրակութիւնները պիտի ունենան նախնական խորհրդակցութիւն մը ճշդելու համար, թէ որ հարցերը պիտի ներկայացուին Չորսերու ժողովի օրակարգը պատրաստելու առթիւ:

Նախապատրաստական ժողովի յաջողութեան շուրջ յոյսերը չեն պակսիր եւ կը կարծուի թէ առնուազն համաձայնութիւն պիտի գոյանայ գերմանական և աւստրիական հարցերը օրակարգի անցընելու մասին: Մոսկուայի մասնակցութիւնը յոյս կը ներշնչէ, որ կարելի պիտի ըլլայ ընդլայնել ... ճարանութիւնները եւ նկատի առնել ուրիշ վի... ու կենսական հարցեր եւս:

Ամերիկեան պատուիրակութիւնը, սակայն, ...դհանրապէս վերապահ է եւ խանդավառ տրա... ...ադրութիւն մը չունի: Ամերիկեան շրջուն դեսպանը, Պ. Ճէսըփ յայտարարեց, թէ Խ. Միութիւնը, այս անգամ, խօսքէն աւելի գործ պէտք է ցոյց տայ:

Խորհրդային պատուիրակութիւնը Փարիզ կը սպասուի այսօր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՈՒԺԻ յանձնաժողովին նախորդ նախագահը, Լիլընթոլ, յօդուածով մը դիտել կու տայ թէ Մ. Նահանգները ի զուր դրամ, թանկագին ուրանիոմ եւ գիտական միտք վատնած պիտի ըլլան, ջրածին ռումբ շինելու համար: Իր կարծիքով, ներկայ հիւլէական ռումբերու գործածութիւնը պիտի կազմէ սկիզբը եւ ոչ թէ «վախճանը համաշխարհային ընդհարումի մը: Անկարելի է կանոններ սահմանել անոր գործածութեան համար: Միայն ծայր աստիճան ծանր կացութիւն մը կ՚արդարացնէ անոնց գործածութիւնը: Հիւլէական ռումբը զօրաւոր զէնք մըն է, բայց ոչ բացարձակ է, ոչ ալ վճռական: Անոր գործածութիւնը չի կրնար մեզ ազատել հզօր բանակ մը կազմելու տաժանելի հարկէն»:

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԻ եւ մեթրոյի նոր գործադուլի մը վտանգ չկայ առ այժմ, սպասելով նոր դահլիճին կազմութեան:

ՓՈՒՌԵՐԸ գոց պիտի ըլլան չորեքշաբթի օր: (Փռապանները կը պահանջեն աւելցնել հացին գինը): Երեքշաբթի օր սովորականէն աւելի հաց պիտի պատրաստուի, որպէսզի ժողովուրդը չնեղուի:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ ձերբակալուեցան «Թիթոյական» մեղքով ամբաստանուած 200 համայնավարներ եւս:

ՈՒԹ ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐ (վեց Իտալացի, մէկ Եուկոսլաւ եւ մէկ Սպանիացի), որոնք հիւս. Ֆրանսայի հանքային մէկ շրջանը կը բնակէին, արտաքսուեցան երկրէն, Ֆրանսայի ներքին գործերուն միջամտած ըլլալով:

ԵՕԹԸ ԳԵՐՄԱՆ մահապարտները (պատերազմի ոճրագործներ) եթէ կախուին, վրէժ պիտի լուծուի ամերիկեան մարզպան Պ. Մէք Քլոյի զաւակներէն, կ՚ըսէ սպառնագիր մը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Գոյունեան եւ Փաստըր - մաճեան ընտանիքները իրենց շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց հօր եւ ազգականին Պ. ԳՐԻԳՈՐ ԳՈՅՈՒՆԵԱՆի մահուան առթիւ:

20ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպուած Փարիզի շրջանի երէցներուն, սկաուտներուն, գայլիկներուն եւ արենոյշներուն կողմէ: Կիրակի Մարտ 11ին, ժամը ճիշդ 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis, rue St. Dominique, Paris (8) (Métro Invalides):

Արենոյշները պիտի ներկայացնեն հայկական կեանքէ տեսարաններ, երգեր եւ պարեր: Սկաուտական ներկայացումներ արիներուն եւ գայլիկներուն կողմէ: Մոգական լապտերով պիտի ներկայացուին նկարներ արենոյշներու եւ սկաուտներու կեանքէն:

ՅԱՐԳԱՆՔ MARC SANGNIERի

Ցիշատակի ցոյց ի պատիւ հայ արիներուն մեծ բարեկամին:

Մեծ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացուի Shakespeareի հանրածանօթ կատակերգութիւնը՝ ԸՆՏԱՆԵՑԱԾ ՋԱՏՈՒԿԸ (La Mégère Apprivcisée):

Մուտք 300 եւ 200 փրանք — Պիւֆէ

Թատրոն և ներկայացում

Վարդանանց պատերազմի 1500ամեակի առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէին:

Կը ներկայացուի Ս. Բիւրատի «ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒ»ը: Շաբաթ, 17 Մարտ, ժամը 20.30ին: Պետական թատրոնի շքեղ սրահին մէջ:

Ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Աշոտ Առաքելեանի, մասնակցութեամբ Տիկին եւ Օր. Գափուսուզեաններու:

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Տոմսերու գինը 100 եւ 75 ֆրանք: Մանուկներու համար 50 ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տիկին Հայկուհի Միսաքեան եւ Աւստրիոյ Լինց քաղաքի գաղթակայանին բոլոր հայ տարագիրները, իրենց սրտագին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն Թէնիսի ախոյեան եւ Միլիոնատէրին ... Պ. Մաքս Պարոնեանին, որ պարզ խնդրանքի մը ընդ առաջ երթալով, բոլորին համար նոր հագուստեղէնի ծրարներ ղրկած էր, իբրեւ նուէր:

ՁԵԿՈՅՑ ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒՆ

1.— Կը խնդրենք Ֆրանսական բանակի բոլոր Հայ Նախկին Ռազմիկներէն որոնք որեւէ չքանշան կամ citation ունին, հաճին մեզի տեղեկացնել:

2.— Նոյնպէս անոնք որ ճակատներուն վրայ, պատերազմի ատեն որեւէ չքանշան կամ սիթասիոն ստացած են, առանց պաշտօնական թուղթի, բարեհաճին մեզի տեղեկացնել: 3.— Այն Հայ Նախկին Ռազմիկները որոնք պատերազմի ժամանակ, կամ որեւէ ատեն, որեւէ զինուորական արտակարգ կամ հետաքրքրական դէպքի մասնակից կամ ականատես եղած են, մանրամասնօրէն հաղորդեն մեզի, որպէսզի կարենանք հետեւիլ Հայ Նախկին Ռազմիկներուն չքանշաններ ստանալու գործին եւ միաժամանակ կազմել Հ. Ն. Ռազմիկներուն փառագիրքը: Բոլոր այս տեղեկութիւնները ղրկել.— Association des A. C. Arméniens, 31 rue Saint Lazare, Paris (9):

Հ. Ն. Ռ. Միութեան վարչութիւն

Հ. Յ. Դ. ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կ. Կոմիտէն արտակարգ ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ, 10 Մարտ, ժամը 20.30ին, Քատէ սրճարանի վերնայարկը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԵՈՒՐՕԱԾԱՏ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Առնուվիլի ժողովը՝ այս կիրակի, ժամը 15ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ՚ըլլայ Կեդր. վարչ. ներկայացուցիչը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին: Կարեւոր օրակարգ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿ. վարժարանի Վարդանանց տօնի առթիւ սարքուած ներքին հանդէսը, որ յետաձգուած էր, տեղի պիտի ունենայ, կիրակի 11 Մարտ, ժամը 3ին, վարժարանին մէջ:

ՇԱՎԻԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ երկուշաբթի 12 մարտ, ժամը 21ին, դպրոցին սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՇԱՎԻԼԻ Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը «Կապոյտ Խաչի» օրը կը տօնէ Ապրիլ 8ի կիրակին, ժամը 16ին: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապ. Խաչի քաղաքի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամ եւ անդամուհիները այս չորեքշաբթի ժամը 3ին «Ահարոնեան» ակումբը: Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր Վ. ՕՇԱԿԱՆ: Նիւթ՝ «Սփիւռքի գրականութիւնը»: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8-9:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հաւաքոյթը որ մեթրոյի գործադուլին պատճառով յետաձգուած էր, տեղի պիտի ունենայ այս երկուշաբթի երեկոյ, Քլէման ճաշարանին մէջ (մէթրօ Քատէ կամ Փէլըթիէ): Զեկոյց՝ Պ. Գ. ԳՈՐԵԱՆԻ: Նիւթ՝ Սովետական գրականութեան գծած ուղին: Ազատ մուտք:

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ

Դերձակութիւն սորվիլ ուզող աշկերտ մը: Պէտք է ներկայացուի իր ծնողքին կողմէ: Դիմել ՄԻՆԱՍԵԱՆ, 74 rue d'Hauteville, Paris (10), Tél. Pro. 24-58:

Շատ լարող երիտասարդ մը, 22 տարեկան, զերծ՝ զինուորական պարտականութենէ, որ լաւ ֆրանսերէն գիտնայ, աւարտած ըլլայ H. E. C.ը կամ նուազագոյն bachelier, աշխատելու համար Փարիզ, առեւտրական տան մը մէջ: Դիմել référencesով եւ անձամբ ՅԱՌԱՋի վարչութեան, ամէն օր ժամը 11էն 17:

Դերձակի աշկերտ մը որ արդէն աշխատած ըլլայ նոյն արհեստին մէջ: Դիմել՝ Tchalmanian, 51 rue Meslay Paris (3):

Քոնֆէքսիոնի համար քուփէօզ փաթրոնիէր մը, գործաւորուհիներ, ռոպի, գորսաժի: Խնամուած աշխատանք: Ներկայանալ մօտէլով հաստատութեան E. Albert, 32 rue du ...tier, Paris (2):

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur–Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Dameme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63

Mardi 6 MARS 1951 Երեքշաբթի 6 ՄԱՐՏ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Ar... No. 6399–Նոր շրջան թիւ 1810

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄՈՒՐՀԱԿ ՄԸ ԵՒՍ Կ'ՈՒԶԵՆ

Պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ Ուաշինկթընի Թուրք դեսպանը Յունուար 23 թուակիր ծանուցագրով մը առաջարկած է Մ. Նահանգներուն՝ միանալ 1939ի անգլեւֆրանքեւթուրք զինակցութեան, ապահովելու համար Թուրքիոյ եւ Միջին Արեւելքի պաշտպանութիւնը ։

Ինչպէս հաղորդած էինք, Ամերիկացիները խոստացեր են ուշադրութեամբ քննել այս առաջարկը, որ շատոնց կը զբաղեցնէ քաղաքական շրջանակները ։

Այս նոր դիմումն ալ կ'ապացուցանէ թէ Թուրքիան միշտ մտահոգ է ապագայի մասին ։ Թէ՛ հողային ամբողջութեան եւ թէ քաղաքական անկախութեան տեսակէտով ։

Ան ոչ միայն նոր օգնութիւններ, նիւթական եւ ռազմական պիտոյքներ կը սպասէ Մ. Նահանգներէն, այլեւ գրաւոր յանձնառութիւն։ Տեսակ մը մուրհակ, որպէսզի վստահ ըլլայ թէ Ամերիկացիները իրապէս եւ անմիջապէս օգնութեան պիտի հասնին, եթէ յարձակում կրէ ։

Անցեալ տարի Անգարան ամէն միջոց փորձեց, Ատլանտեանի զինակցութեան մէջ մտնելու համար, Յունաստանի հետ։ Բայց, ոչ միայն փոքր պետութիւններ, այլեւ իր զինակիցներն ու հովանաւորներն ալ յարմար չտեսան ։

Ամիսներով բանակցելէ վերջ, Երեք Մեծերը հաւանեցան որ Թուրքիան եւ Յունաստանն ալ մասնակցին արեւելեան Միջերկրականի պաշտպանութեան խնդիրներուն քննութեան ։

Այս զիջումը աւելի սրեց Թուրքերուն ախորժակը։

Եւ ահաւասիկ նոր ձեռնարկներ, որպէսզի կամ Ատլանտեանի դաշինքին մէջ մտնեն, եւ կամ նոր զինակցութիւն մը կազմուի Միջերկրականի եւ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար ։ «Պայմանաւ որ Մ. Նահանգներն ալ մասնակցին»։

Ինչպէս կ'երեւայ, Ուաշինկթընի վարիչները այնքան ալ տրամադիր չեն նոր յանձնառութեանց տակ մտնելու։

Արդէն ոտքով ձեռքով խրած՝ արեւմտեան Եւրոպայի գործերուն մէջ, անոնք ստիպուած են նկատի առնել նաեւ ներքին կարծիքը եւ իրենց զինակիցներուն ռ[illegible]ը։

Նոյնիսկ իրենց անմիջական գործակիցները, Ֆրանսա ու Մեծն Բրիտանիա համաձայն չեն ընդլայնելու Ատլանտեանի դաշինքին շրջանակը ։

Անոնք վերապահ դիրք մը բռնած են նաեւ Միջերկրականեան դաշինքի մը հարցին մէջ, նկատի առնելով արաբական երկիրներու կացութիւնը ։

Բայց եւ այնպէս, երեքն ալ ամէն միջոց կը փորձեն, փարատելու համար Թուրքիոյ մտավախութիւնները։

Այդ էր պատճառը որ քանի մը շաբաթ առաջ, իրարու ետեւէ Պոլիս եւ Անգարա ղրկեցին Միջերկրականի բրիտանական եւ ամերիկեան ուժերուն հրամանատարները։ Միեւնոյն ատեն ռազմափորձեր տեղի կ'ունենային եւ ռազմական ծրագիրներ կը մշակուէին Մալթայի մէջ ։

Հակառակ այս ցուցադրական գործունէութեան, Անգարա ակնդէտ կը սպասէ նոր եւ աւելի շօշափելի օգնութեանց ։

Ինչպէս դիտել կուտան մասնագէտներ, Անգարայի անձկութեան գլխաւոր պատճառներէն մէկն ալ այն է որ, Թուրքիան իբրեւ խարիսխ պիտի ծառայէ անգլեւսաքսոն օդանաւային եւ ծովային ուժերու։ Պարագայ մը, որ կրնայ գրգռել Մոսկուան ։

Արդ, որքան ալ զօրացած եւ արդիացած ըլլայ, թրքական տորմիղը ի վիճակի չէ դիմադրելու Սեւ Ծովու ռուսական վիթխարի նաւատորմին ։

Այս առթիւ, յատկանշական են Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանին՝ Le Mondeի հետեւեալ հարցումները ․

— « Ինչո՞ւ համար Ատլանտեանի դաշինքը արեւմտեան Միջերկրականի ճակատ մը կը նախատեսէ, մինչդեռ յարձակում մը կրնայ գալ միայն արեւելեան Միջերկրականէն։ Եթէ նախայարձակումը տեղի ունենայ ցամաքի ճամբով, Թուրքիան պիտի կրնա՞յ յոյս դնել Միջին Արեւելքի մէջ խարսխած օդատորմիղներու անմիջական օգնութեան վրայ»։

Այս հարցումներն ալ կը հաստատեն թէ Թուրքիան լուրջ պատճառներ ունի աջ–ձախ նայելու։

Շ.

Երկու դիակ եւ երկու վիրաւոր ընտանեկան վէճի մը հետեւանքով

ԱԼԵՔ ՆՈՒՐԻՃԱՆԵԱՆ ՍՊԱՆՆԵՑ ԻՐ ԿԻՆԸ, ՎԻՐԱՒՈՐԵՑ ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆԸ ԵՒ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ ԵՂԱՒ.— ԱՂՋԻԿԸ ՊԱՏՈՒՀԱՆԷՆ ՎԱՐ ՆԵՏՈՒԱԾ

Շաբաթ ցերեկ զարհուրելի ողբերգութիւն մը տեղի ունեցաւ հայաշատ արուարձանի մը, Պանեէօյի մէջ։

Կիւսթավ Քուռպէ փողոցին մէջ կը բնակին երկու ընտանիքներ, տանտէրը՝ Լեւոն Տօնիկեան (Մշեցի) եւ վարձակալն ու խնամին՝ Ալեք Նուրիճանեան (Ալաշկերտցի) ։

Նախապէս չափազանց սիրալիր, տեսակ մը պաղութիւն յառաջ եկած էր երկու ընտանիքներուն միջեւ։ Իրազեկներ կը պատմեն թէ Ալեք համաձայն չէր որ իր տղան ամուսնանայ Լեւոնի աղջկան հետ։ Այն ատենէն որ, շարունակ վէճեր տեղի կ'ունենային տունին մէջ, ամուսնութենէն վերջ ։ Ատեն մը Ալեք հեռացած էր տունէն, բայց բարեկամներ միջամտելով յաջողած էին վերահաստատել խաղաղութիւնը։

Ինչպէս կ'երեւայ, խաբուսիկ էր այս հաշտութիւնը եւ շարունակ անախորժութիւններ կը ծագէին երկու ընտանիքներուն, մասնաւորապէս Ալեքի եւ Լեւոնի միջեւ ։

Այդպիսի միջադէպ մըն ալ շաբաթ օր կը ծագէր, արիւնալի վախճանի մը յանգելով։

Կարգ մը մանրամասնութիւններ ճշդուած չեն տակաւին։ Տեղական թերթերն ալ հակասական մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն, խելագարութեան վերագրելով դէպքը։ Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը. —

Շաբաթ կէսօրէ առաջ, ժամը 10ին ատեններ, Ալեք, իր կնոջ հետ, Պանեէօյի շուկան կ'երթեն գնումներու համար։ Կէսօրուան մօտերը տուն կը վերադառնան, իրարու հետ խօսակցելով։ Տուն դառնալէ վերջն է որ ողբերգութիւնը կը պայթի, (տակաւին պարզ չէ թէ ինչպէս)։ Ժամը 12ը 20 անց, կը լսուի ատրճանակի առաջին պայթում մը տան գետնայարկէն, ուր կը բնակի Տօնիկեան ընտանիքը։ Ալեք,որ վար իջած էր,սենեակին մէջ կը յարձակի Տօնիկեանին վրայ եւ գնդակ մը պարպելով, փորին, գետին կը փռէ զայն վիրաւոր։ Այնուհետեւ անմիջապէս, սանդուխի աստիճանները երկ – երկու բարձրանալով; զէնք ի ձեռին կը մտնէ իրենց սենեակը, ուր կինը կէսօրուան ճաշը պատրաստելու վրայ էր։ Խօսելու կարգ չի մնար, երբ Ալեք, այս անգամ, ինքն իրմէ ելած, ատրճանակը կ'ուղղէ կնոջը վրայ եւ քանի մը հարուած եւս արձակելով, անշունչ գետին կը փռէ զայն ։

Ողբերգութեան այս պահուն է, որ վերի սենեակը կը գտնուի նաեւ Ալեքին հարսը (Տօնիկեանին աղջիկը), որ կը սկսի խելայեղ ճիչերով օգնութիւն աղաղակել, եւ կը փորձէ փախիլ։ Ալեք կը կտրէ անոր ճամբան եւ երկու գնդակ կը պարպէ։ Գնդակները բարեբախտաբար կը վրիպին եւ հարսը, ինքզինքը կորսնցուցած ու ճարահատ պատուհանէն դուրս կը նետուի(5—6 մեթր բարձրութենէ մը), կոտրելով քանի մը ոսկորները։ Այդ միեւնոյն սենեակին մէջն է որ կը գտնուէր նաեւ Ալեքին թոռնիկը (6 ամսու), որ կը ճչար եւ որուն սակայն Ալեք կը խնայէ։ Հարսը պատուհանէն դուրս նետուելէ վերջն է որ Ալեք ատրճանակը կ'ուղղէ իր վրայ եւ գնդակ մը փորին, գնդակ մըն ալ գանկին տալով, իր կարգին անշունչ կը փռուի գետին։ (Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ Ալեք փակուած էր սենեակի մը մէջ, եւ երբ ոստիկանները հրաւիրեցին որ դուռը բանայ, զէնքը իր գլխուն պարպեց եւ անձնասպան եղաւ)։

Ոստիկանութիւնը, դէպքին վայրը կը հասնի ժամը 1ին ատենները, երբ ամէն ինչ վերջացած էր։ Տօնիկեանն ու աղջիկը անմիջապէս կը փոխադրուին հիւանդանոց։ Երեկոյեան դէմ երկու դիակներն ալ կը փոխադրուին դիազննարան։ Քննութիւն բացուած է այժմ ողբերգութեան շարժառիթները ստուգելու եւ դէպքը, իր մանրամասնութիւններով կազմելու համար։ Երկու վիրաւորներուն վիճակը վտանգաւոր չի համարուիր։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ժամբորդէ մը կ'իմանանք թէ երեք օր առաջ մեռեր է Պ. Գրիգոր Առաքելեան, «գինիի թագաւորը» ,ինչպէս կը կոչէին Ամերիկայի մէջ ։

Երրորդ թեկնածուն պիտի յաջողի՞

Դահլիճի կազմութեան տագնապը կը շարունակուի։ Կը շարունակուին նաեւ կուսակցութեանց միջեւ համաձայնութեան գետին մը ստեղծելու ճիգերը։ Այս անգամ Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Պ. Կի Մոլէն է, որ Հանրապետութեան նախագահի հրաւէրին վրայ կ'աշխատի ելք մը գտնել ։

Պ. Կի Մոլէ, իր բանակցութիւնները փոխադրած է տնտեսական, ելմտական եւ ընկերային հիմնական հարցերու շուրջ — գիներ, օրավարձեր, եւն.— եւ երկրորդական գծի վրայ դրած է ընտրական օրէնքի բարեփոխման խնդիրը։ Իր կարծիքով, այդ խնդիրը արգելք մը չէ կառավարութիւնը կազմելու։ Ան ընտրական խնդիրը կը նկատէ գերազանցապէս խորհրդարանական հարց մը եւ կառավարութիւնը, պարզ ճնշում մը միայն պէտք է բանեցնէ զայն արագօրէն լուծելու համար։ Եւ ասիկա տեղի պիտի ունենայ նոր դահլիճի կազմութենէն վերջ միայն։Էականը այն է,որ գործակից կուսակցութիւնները համաձայնին տնտեսական եւ յարակից խնդիրներու շուրջ ։

Ըստ երեւոյթին, համաձայնութեան մը գալու յոյսերը չեն պակսիր, թէեւ, տնտեսական հարցերու շուրջ ալ տակաւին տարակարծութիւններ կան։ Գործակից փոքր կուսակցութիւնները — աջակողմեան հանրապետականներ, անկախներ, եւն.— սկզբունքով համաձայնած են Պ. Կի Մոլէի առաջարկներուն։ Առաջարկուած է որ կազմուի խմբակցութեանց պետերով հաշտարար յանձնախումբ մը, բարձրաստիճան անձի մը, հաւանաբար Պ. Էռիոյի նախագահութեամբ ։

Ամէն պարագայի տակ, բոլոր կուսակցութիւնները կ'ուզեն օր առաջ կարգադրել ընտրական օրէնքի բարեփոխման հարցը, որպէսզի յա[illegible] Մայիսին կամ Յունիսին տեղի ունենան խորհրդարանական նոր ընտրութիւնները ։

Չորս փոխանորդներու ժողովը

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆ Է ՕՐԱԿԱՐԳԻ ՄԱՍԻՆ

Երէկ, երկուշաբթի, բացուեցաւ Չորս մեծ պետութեանց արտաքին նախարարներու փոխանորդներուն ժողովը, Փարիզի վարդագոյն պալատին մէջ։ Բացման ճառը խօսեցաւ Ֆրանսայի պատուիրակը, Պ. Փարոտի ։

Բոլոր մայրաքաղաքներուն մէջ լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին այս խորհրդակցութեան, վասն զի անոր ելքէն կախում ունի բուն Չորսերու խորհրդաժողովին գումարումը ։

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ արեւմտեան երեք պետութիւնները բոլորովին համաձայն են օրակարգի մասին։ Իրենց վերջին ծանուցագրին մէջ, անոնք հաղորդած էին Մոսկուայի թէ ժողովին օրակարգը պիտի պարունակէ հետեւեալ խնդիրները.— 1. Քննութիւն սպառազինութեանց. 2.— Գերմանական հարց. 3.— Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, երեքն ալ վճռած են անդրդուելի մնալ այս կէտին վրայ։ Անոնք ոչ միայն պիտի մերժեն օրակարգին սահմանափակումը, այլեւ պիտի բացատրեն թէ Խ. Միութեան եւ իր արբանեակներուն յարաճուն սպառազինութեանց հետեւանքով է որ այսքան լարուած են յարաբերութիւնները։

Տակաւին յայտնի չէ որ ինչ հրահանգներ ստացած է խորհրդային գլխաւոր պատուիրակը, Պ. Կրոմիքօ ։

✕ Մինչ այս մինչ այն, միջազգային մամուլը կը շարունակէ հակասական տեղեկութիւններ հաղորդել ընդհանուր կացութեան մասին։

Այսպէս, Պուլկարիոյ արտաքին նախարարը ծանուցագիր մը ուղղելով Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարութեան, կը գանգատի թէ Թուրքիա, Եուկոսլաւիա եւ Յունաստան «օդանաւային հետազօտութիւններ կը կատարեն Պուլկարիոյ դէմ ։ Այս առթիւ կը յիշէ եօթը դէպքեր ։

✕ Անգլիոյ փոխ – վարչապետը, Պ. Մորիսըն,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ ՄԵՐ ՄԷՋ

Շաբաթ օր ամերիկեան օդանաւով Փարիզ հասաւ Պ. Ճորճ Մարտիկեան, իր կնոջը հետ։

Կ'իմանանք թէ Anchaի գլխաւոր հիմնադիրը նախ քննական պտոյտ մը պիտի կատարէ Գերմանիոյ մէջ, յետոյ պիտի երթայ Միջին Արեւելք, այցելելով բոլոր գաղութները, իսկ Ամերիկա պիտի վերադառնայ Ծայր. Արեւելքի ճամբով ։

ՎԵՐԱԴԱՐՁ.— Առջի օր Փարիզ վերադարձաւ Տիկին Արմենուհի Գեւոնեան, որ Մ. Նահանգները կը գտնուէր մէկուկէս տարիէ ի վեր եւ որ այնքան խանդավառութիւն ստեղծեց հայրենակարօտ բազմութեանց մէջ, Տարօնի երգերը թրթռացնելով մինչեւ Քալիֆորնիա ։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԵՒ ԽՐԽԸԶԻՍՏԱՆ

ԹԷՀՐԱՆ, 3 Փետր.— Ներկայ 1951 թուին, բախտաւոր զուգադիպութեամբ, լրացաւ Աւարայրի դիւցազնամարտի 1500ամեակը: Հետեւաբար 1951ը մի տեսակ յոբելինական տարի է համահայկական չափանիշով յաւերժացնելու այն, ըստ արժանւոյն :

Բոլոր յառաջադէմ, բարձր մշակոյթի տէր քաղաքակիրթ ազգերը ցեղային հպարտանքով են տօնակատարում նման դարադարձներ : Տուեալ ազգի բոլոր զաւակները, առանց դասակարգի խտրութեան, մտաւորական, ռամիկ, արհեստաւոր, բանուոր թէ գիւղացի, համադրուած աշխատանքով ի յայտ կը բերեն իրենց մասնակցութիւնը: Բոլոր երջանիկ ազգերը, իրենց պետական կազմակերպութեամբ, յաւերժացնում են նման հազարամեակներ 20րդ դարու յառաջդիմական ոգու համապատասխան գրական վաստակներով, նոր հրատարակութիւններով, նաեւ պատմական յուշարձաններով եւայլն:

Մենք եւս, քառասուն եւ աւելի դարերի պատմական անցեալ ունեցող մի ժողովուրդ, ազգային բոլոր ստորոգելիներով, այսօր ահա բախտ ունինք տօնակատարելու Վարդանանց անմահ 1500ամեակը: Նորից երջանիկ ենք, որ մեր բզկտուած պատմական հայրենիքից մի անկիւն ունինք, Մայր Հայրենիք անուամբ, խորհրդային պիտակով: Ուստի եւ ակնկալելի էր որ այդ հայրենիքը՝ իր վարիչներով, Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան հետ համընթաց, հրապարակ իջնէր Վարդանանց նուիրական 1500ամեակի տօնակատարման իբր նախաձեռնարկ:

Այստեղ, սակայն, բացակայում են Մայր Հայրենիքը եւ իր «կառավարութիւն»ը :

Չկայ նաեւ Հայաստանի Ակադեմիան, Հայկական Կաճառը, որ, նման պարագաներին, լինելով հայ մտքի կենտրոն, դրօշակիր մեր ազգային մշակութային եւ պատմական արժէքներին, պիտի հանդէս գար իր հեղինակութեամբ ու հմայքով :

Եթէ մի «Սասունցի Դաւիթ»ի դիւցազներգութեան ստեղծման հազարամեակը այնքան փառաշուք կերպով տօնակատարուեց Մայր Հայրենիքում, մասնակցութեամբ ժողովրդի եւ իշխանութեան ու մշակութային հաստատութեանց, ապա նրանից ոչ նուազ շուքով պիտի տօնակատարուէր Վարդանանց պատերազմի 1500ամեակը, որն ակունքներից մէկն է, թերեւս խոշորագոյնը, «Սասունցի Դաւիթ» դիւցազներգութեան :

Ցաւով պիտի խորհիլ ակամայ, որ «Սասունցի Դաւիթ»ի 1000ամեակը պատահական զուգադիպութեամբ ընկաւ Սովետների հռչակած հայրենական պատերազմի տարիներին: Առ այդ չարաշահուեցաւ խորհրդային քարոզչութեան եւ պատերազմական նպատակների համար: Չէ՞ որ այդ տարիներին Երեւանի «Սով. Հայաստան» օրաթերթը նոյն նպատակը հետապնդող քարոզչութեան համար տպագրեց Վարդան զօրավարի նկարը, յարակից հայաշունչ ու հայրենասիրական յօդուածներով: Այդ նոյն շրջանին չէ՞ր, որ Դ. Դեմիրճեանը հրատարակեց, պետական հրատարակչութեամբ, իր յաջող պատմական վէպը՝ «Վարդանանք» ը:

Իսկ ա՞յժմ ...

Ո՞ւր է Մայր Հայրենիքի «հայ կառավարութիւն»ը, որի համար ասում են՝ ազատ իշխանապետութիւն է Մոսկուայի մականին ենթակայ :

Հապա ո՞ւր են Հայաստանի մշակութային մարդեր ընդգրկող ակադեմականները, պրոֆէսէօրները, գրողները, բանաստեղծները, երաժիշտները եւ այլն, եւայլն:

Նրանք բոլորը լուռ են, համր, խորապէս հաւատում ենք, որ բոլորի սրտերում ապրում է խորհուրդը Վարդանանցի եւ Աւարայրի 1500ամեակի: Սակայն մի անլուր պարտադրանք խցել է նրանց արտայայտութեան սրբազան ակունքները «սոցիալիզմի եւ կոմունիզմի» պողպատեայ փականքով:

Սփիւռքը, իր հոգեկան հայրենիքով մէկտեղուած, օտար երկինքների տակ, տօնակատարեց 1500ամեակը, նրան համազգային բնոյթ տալու բաղձանքով :

Եղան հոծ գաղութներ, ուր այդ օրը հայ առեւտրականներ, արհեստաւորներ, խանութպաններ փակեցին իրենց հաստատութիւններն ու խանութները :

Հայ մամուլը բացառիկ թիւեր նուիրեց. դպրոց, եկեղեցի եւ մշակութային մարմինները ոգեկոչումի այս 1500ամեակին արձագանգեցին, իւրաքանչիւրն իր հիւրընկալուած երկրի պայմաններին համաձայն :

Փետրուար 1ին ով որ ունկնդրեց Երեւանի ձայնասփիւռը, խոր հիասթափութիւն ունեցաւ : Երեւանի խօսնակին ձայնը թրթռաց անհարազատութեամբ, խորթ, օտարաշունչ, ինչպէս հիւսիսի սառը: Նա հաղորդում էր, թէ Մայր Հայրենիքը այդ օրը տօնակատարում է Խրխըզիստանի Սովետ. Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկայի 25ամեակը :

Ինչպիսի հեգնանք հայ ոգու, հայ աշխարհում եւ հայերէն բառերով հեռարձակուած :

Ահա այդ օրուայ ձայնասփիւռային հաղորդումի յայտագիրը, Հայոց աշխարհի մայրաքաղաք Երեւանից լսուած :

Ա.— Սովետական կենտրոնական կառավարութեան եւ համառուսական բոլշեւիկների պարտիայի Կ. Կոմիտէի ողջոյնի հեռագիրը, ուղղուած Խրխըզիստանի Սովետ. Ռեսպուբլիկայի հիմնադրման 25ամեակի առթիւ :

Բ.— Սարիման Վլադիրամի հանդիսաւոր քայլերգը :

Գ.— Այսօր Խըրխըզիստանը տօնում է սովետ. համակարգութեան մէջ մտնելու 25ամեայ տարեդարձը, 25 տարում նրա ունեցած յառաջդիմութիւնը տնտես., շինարարական, կուլտուրական մարզերում, միշտ փայլուն, միշտ շողշողուն ու յաղթական... Ապա Խրխըզիստանի մայրաքաղաք Ֆրունզէում 25ամեակի շքեղ տօնակատարումը, որի զարդն ու փառքը կազմում էին Լենինի եւ Ստալինի հսկայական նկարները ... :

Ապա մի քանի մանր մունր լուրեր:

Դ.— «Սով. Հայաստան»ի եւ կոմունիստ թերթերի նոյն օրուայ համարների տեսութիւնը: Բոլոր թերթերը իրենց Ա. էջերում տպել են ողջոյնի հեռագրի պատճէնը, ուղղուած Խրխըզիստանի սովետ. իշխանաւորներին ...

Ե.— Կորէայում Ամերիկացիների վայրագութիւնները եւայլն:

Զ.— Համերգի բաժնում մանր մունր երգեր Սպենդիարեանի եւ ոմն երաժիշտ Գրիգոր Եղիազարեանի ստեղծագործութիւններից :

Է.— Մի յօդուած, որի վերնագիրն էր «Սովետ. կառավարութիւնը հոգում է աշխատաւորութեան կոմունիստական դաստիարակութեան խնդիրները»:

Ահա 1951 թ. Փետրուար 1ի հաղորդագրութեան բաժինը իր գլխաւոր նիւթերով, որ Երեւանի ձայնասփիւռը լրիւ մէկ ժամ հեռասփռեց ի վայելումն Սփիւռքի հայութեան :

Սակայն ոչ մի խօսք, ոչ մի ակնարկ Վարդանանց հազարհինգհարիւրամեակի մասին ...

Այս է սառն իրականութիւնը մեր Մայր Հայրենիքում: Նա ընթանում է դէպի կոմունիզմի արեւածագը :

Ապաբախտ Երեւան, ապաբախտ ժողովուրդ :

Հ. ՕՐԻՈՆ

ԱԶԱՏ ԲԵՄ

Երկու պատրիարքներ

Կարդինալ Աղաջանեանի մտասեւեռեալ փափաքը եղած է « դարձի բերել հայ եկեղեցւոյ զաւակները, այսինքն առաջնորդել զանոնք դէպի հռովմէական եկեղեցին: Այդ փափաքը իրմէ առաջ ալ ունեցած են ուրիշ պապական կրօնապետներ, բայց չեն յաջողած, անտարակոյս միեւնոյն վախճանին կը հասնի կարդինալ պատրիարքին գաղափարն ու փափաքը եւ ձախողութեան կը մատնուի :

« Դարձի գալու» խնդրին առնչութեամբ այս օրուան պէս կը յիշեմ «դարձի եկած» պատրիարքի մը եւ հռովմէական վարդապետի մը միջեւ եղած շատ հին խօսակցութիւն մը:

— Մաղաքիա եպ. Օրմանեան, երբ Արմաշի դպրեվանքին վանահայրն էր, 1892ի Ծնունդի տօնին ծննդավայրս հրաւիրուեցաւ եւ այդ առիթով պատարագեց ու քարոզեց Պարտիզակի Ս. Յակոբ եկեղեցիին մէջ: Այդ շրջանին եկեղեցական էր մեծ հայրս եւ Մաղաքիա եպիսկ. մեր տունը հիւրասիրուած էր: Բարի գալուստի համար այլեւ այլ անձերու եւ պատուիրակութեանց կարգին այցելեց նաեւ պապական վարդապետը: Այս վերջինը խօսքը Օրմանեան սրբազանին ուղղելով քանի մը անգամ «Գերապայծառ» տիտղոսը կրկնեց: Օրմանեան արտաքնապէս խնդումերես, այլ ներքնապէս զառնացած՝ կատարեալ լրջութեամբ պատասխանեց .

— « Ես Գերապայծառ չեմ, եթէ ուզէի կըրնայի ոչ միայն գերապայծառ ըլլալ, այլեւ կարդինալ, որովհետեւ օրուան պապին սիրելին էի. բայց Գերապայծառ ըլլալէ առաջ, Վատիկանի շքեղ պալատը ձգեցի եւ եկայ Գում Գափուի խարխուլ շէնքին հպատակեցայ, ազգային միութիւնը պահելու համար»: Յետոյ միշտ խնդումերես՝ կէս կատակ կէս իրաւ աւելցուց.— « Պէտք է իմ օրինակիս հետեւիլ, եթէ կ'ուզէք այս ազգին օգտակար ըլլալ եւ ազգային միութիւնը պահել»:

Գրեթէ 60 տարի առաջ Օրմանեան եպիսկ.ի կողմէ եղած այս թելադրութիւնը ճշմարիտ նկատած էի դպրոցական հասակովս ու պատանեկան խելքովս, իսկ հիմակ յառաջացած ու խելահաս տարիքիս մէջ առաւել եւս ճշմարիտ ու տրամաբանական կը գտնեմ զայն:

Ինչ գեղեցիկ քայլ մը առնուած պիտի ըլլար, եթէ դարձի գային մեզմէ բաժնուած մեր հարազատ եղբայրները: Անոնք ինչ գանգատ ու դըժգոհութիւն որ ունին մեզի դէմ, մեր ազատամիտ Եկեղեցին պատրաստ է զիրենք լսելու եւ իրենց գոհացում տալու: Մենք ամէն ժամանակէ աւելի պէտք ունինք միանալու եւ հաւաքուելու Լուսաւորչի լուսապայծառ կանթեղին շուրջը, որ անշէջ մնացած է մինչեւ այսօր :

Օրմանեանէն առաջ ալ «դարձի եկող» պապական կղերականներ ունեցած ենք, օրինակ՝ Խորէն Նարպէյ եւ Գաբրիէլ Այվազեան արքեպիսկոպոսները, որոնք մեր եկեղեցական պատմութեան մէջ կարեւոր տեղեր գրաւած են: Իսկ Մաղաքիա եպ. Օրմանեան դարձի գալէ ետքը եղած է Էջմիածնի Գէորգեան Ճեմարանին կրօնքի ու փիլիսոփայութեան ուսուցիչ, Կարնոյ առաջնորդ, Արմաշի դըպրեվանքին վանահայր եւ վերջապէս պատրիարք Կոստանդնուպոլսոյ: Առաջին երեք պաշտօններուն մէջ անձնուիրաբար աշխատած է, մանաւանդ վանահայր եղած ատեն, գործակցութեամբ հոգելոյս Եղիշէ արք. Դուրեանի հասցուցած է բազմաթիւ ուսեալ եկեղեցականներ: Եթէ պատրիարքական աթոռին վրայ չկրցաւ այնչափ օգտակար ըլլալ, պատճառը ոչ թէ իր ապիկարութիւնը կամ ազգասիրութեան պակասը եղած էր, այլ առաւելապէս քաղաքական աննպաստ պայմանները, որովհետեւ, ինչպէս ամէնուս ծանօթ է, անոր պատրիարքութեան շրջանը եղած էր Թրքահայ պատմութեան ամէնէն փոթորկայոյզ եւ տագնապալից ժամանակամիջոցը :

Ի՞նչ պիտի ըլլար եթէ Օրմանեան արք. դարձի եկած չըլլար, շատ շատ կարդինալ մը՝ հարիւրաւորներու շարքին մէջ: Իսկ այսօր՝ թէեւ վախճանած՝ բայց իր անունը անջնջելի պիտի մնայ մեր եկեղեցական ու ազգային պատմութեան մէջ իբրեւ բազմահմուտ ու ազգասէր եկեղեցական :

Օրմանեան պատրիարք պապական ծնողքէ սերած էր եւ իր տղայ հասակէն հռովմէական կրթութիւն ստացած, այսուհանդերձ «ազգային միութիւնը պահելու փափաքով» ամէն նկատում ու ակնկալութիւն մէկ կողմ դրած եւ դարձի եկած էր: Պարագան նոյնը չէ Աղաջանեան պատրիարքի համար, որ իբրեւ կովկասահայ՝ լուսաւորչականի զաւակ է անշուշտ եւ իրեն համար աւելի դիւրին է դարձի գալ ու իր ծնողքին հաւատքին վերադառնալ: Իր զգեստաւորուած կարդինալեան պատմուճանը փառաւոր ու պատմական արժէք մը չի ներկայացներ բազմացեղ ու բազմալեզու անհամար ծիրանաւորներու մէջ: Մինչդեռ իր վերադարձը դէպի մայրենի Եկեղեցին իրեն կրնայ վերապահել բացառիկ դիրք մը մեր եկեղեցական պատմութեան մէջ, ուր իր անունը ոսկի տառերով պիտի գրուի ապահովաբար :

Կ. Յ. ԽԱՉԵՐԵԱՆ

Դաշնակահար Զաւէն Խաչատուրեան

Երբ դաշնակահար մը ստեղնաշարին առջեւ կատարելապէս գիտակից իր կոչումին եւ վստահ իր ուժերուն կրնայ ազատօրէն մխրճուիլ նաեւ խոկումներու եւ յոյզերու աշխարհին մէջ, ազատօրէն արտայայտելու համար իր ներշնչումները, այն ատեն է որ կը յայտնուի ինչ որ կայ գեղեցիկ ու հմայիչ արուեստին մէջ :

Այս մտածումը անգամ մըն ալ կը ծագէր մտքին մէջ, երբ, կը մեկնէի Սալ Կավոյէն ներկայ ըլլալէ վերջ դաշնակահար Զաւէն Խաչատուրեանի նուագահանդէսին:

Մեզի համար անակնկալ մըն էր իր ներկայութիւնը Փարիզի մէջ: Մին այն հաճելի անակնկալներէն որոնք տեւական հետքեր կը թողուն ամէն երաժշտասէրի սրտին մէջ:

Զաւէն Խաչատուրեան արուեստագէտ մըն է բառին իրական իմաստով՝ եւ իր մասին՝ ամէն բան ըսած պիտի չըլլայինք, եթէ մեր հիացումը սահմանափակուէր միայն իր այն արժանիքներուն մէջ որոնք կը բխին թեքնիք կատարելութիւններէ:

Հազիւ թէ սկսած՝ իր նուագածութեան հըմայքը արդէն մեզ անջատելով արտաքին աշխարհի իրականութենէն, թոյլ չէր տար այլեւս որ մեր մտածումները ցրուին այլուր եւ կ'առաջնորդէր զանոնք մերթ ընդ մերթ դէպի Պախ, դէպի Մաքս Րէկըր, Արամ Խաչատուրեան, դէպի Լիցթ, Շօփէն, եւն.:

Երաժշտութիւնը բոլոր արուեստներուն մէջ բացառիկ դիրք մը կը գրաւէ: Մինչ արձանագործութիւնը, նկարչութիւնը, գիրը եւն. թանձրացեալ նիւթին կերպաւորման արուեստներն են եւ այդպէսով մեր աչքերուն միջոցաւ ուղղակի կը թափանցեն մեր մտքէն կամ հոգիէն ներս, երաժշտութիւնը եթերային թրթռացումներէ գոյացած ձայներու կամ հնչիւններու արուեստն է որ կ'արտայայտուի տարածութեան մէջ եւ ժամանա-

ՁԱՅՆ ԱՌ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ԹԱԹՈՒԼ» ԽՈՒՄԲԻՆ ԽՆՋՈՅՔԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Ց. Դ. Սէնթ Անի «Թաթուլ» խումբի ընկերհամակրական խնջոյքը տեղի ունեցաւ փետրուար 24ին, Դաշնակցութեան 60ամեակի առթիւ, դպրոցին մէջ։ Ժամը 10ին արդէն կոկիկ բազմութիւն մը բոլորուած էր սեղաններուն շուրջ ։

Ընկերական տաք մթնոլորտին մէջ նոր սերունդի տղաքը յեղափոխական երգեր կ'երգէին, մասնակցութեամբ ներկաներուն։

Միջանկեալ խօսք արտասանեց ընկեր Տիգրան Թաղոյեանի որ յստակօրէն բացատրեց Դաշնակցութեան գործունէութիւնը։ Ընդհանուր խանդավառութեան մէջ Պ. Միհրան Մեծիկեան յուզիչ խօսքերով առաջարկեց եղբայրական օգնութիւն

կը տեւողութեան միջոցաւ։ Հետեւաբար երաժշտական գործ մը որ ելած է հեղինակին ձեռքերէն իր գրի առնուած այդ վիճակին մէջ գաղափարական գոյութիւն մը միայն կը նշանակէ դեռ, մինչեւ որ ուրիշ արուեստագէտ մը այդ ձայները նուագարանի մը վրայ վերարծարծէ եւ տայ անոնց կարելիութիւնը հասնելու մեր ականջներուն, ուրկէ միայն պիտի թափանցէ նաեւ անոր յուզական պարունակութիւնը մեր հոգեկան աշխարհէն ներս։

Մշտնջենական կերպով վերակայացման կարօտող արուեստ մըն է ուրեմն ան եւ այդ միջոցաւ միայն մեզի կարելի է հաղորդակից ըլլալ հեղինակին ստեղծագործութեան մէջ խտացած թաքուն իղձերուն եւ յոյզերուն ։

Ներկայ պարագային դաշնակահարը ուրեմն միջնորդ մըն է որ պիտի վերստեղծէ այդպիսի գործ մը ։

Եւ իբրեւ այդ, իրեն ներկայացող գեղագիտական խնդիրները Զ. Խաչատուրեան գիտէ լուծել ճաշակի ազնուութեամբ ու վարակիչ յուզականութեամբ։ Եւ կը խորհինք թէ, ուրիշ կտորներու կարգին, գլխաւորաբար Մաքս Րէկըրի դաշնամուրային թէքնիք մեծ դժուարութիւններ յարուցանող ու հոյակապ վարիասիօններու շարքին նուագածութիւնը իր կարողութիւններուն փայլուն մէկ հաստատութիւնն էր։ Յաղթահարել դժուարինը, անվթար պահելով անոր մէջ ոճի շունչը եւ տալ նաեւ անոր ցայտք եւ գոյն։ Ան նոյնիսկ շնորհաւորելի է, Ա. անգամ ըլլալով, Փարիզի մէջ Մաքս Րէկըրի ասպարէզ կարդացող այդ գործը ներկայացուցած ըլլալուն համար։

Վիպային Շօփէն եւ Լիցթ, իսկ հայ երաժշտութենէն ալ Արամ Խաչատուրեան ունեցան նոյնպէս յանձինն Զաւէն Խաչատուրեանի իրենց հաւատարիմ արտայայտիչը որ իր զգայուն ու նրբին հպումով կը ստեղծէր թափանցիկ ու պայծառ., սակայն նաեւ մտածումի խորութիւն արտայայտող հնչականութիւն մը ։

Զ. Խաչատուրեան մեկնեցաւ Փարիզէն կարճ երեւումէ մը վերջ, բայց իբրեւ արուեստագէտ մեզի նոր առիթ մը տուաւ զգալու թէ հոգեկան մեր այս շնորհազուրկ վիճակին մէջ կրնանք միշտ արուեստէն բերկրութեան պահեր ակնկալել, երբ ան մատուցուի մեզի ի ազնուագոյն ձեւին մէջ ։

Գ. ՔԷՐԷՍԹԷՃԵԱՆ

հասցնել Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին ։ Անմիջապէս հաւաքուեցաւ կոկիկ գումար մը ։ Ահաւասիկ մասնակցողներուն ցանկը. — Ոսկեան Յովակիմեան 1400 փրանք, Միհրան Մեծիկեան, Եղիա Եղիկեան, Ոմն 200ական, Գարեգին (Լա Սիոթայէն), Յարութիւն Թօթօեան, Աւետիս Թօթօեան, Սարգիս Տէր Արսէնեան, Տիրուհի Սրապեան, Յարութիւն Մինասեան, Սաթենիկ Տօնապեան, Լեւոն Վարդանեան 100ական, Աննա Գասփարեան 30, Ոմն 70, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղ 1000 փրանք։ Ահաւասիկ փոքր ածուէն բաժին մը հեռաւոր եւ կրկնապէս տարագիր Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին համար։ (Ստանալ Յառաջէն)։ Շատ ու շատ բարեւ անոնց որ հարստութեան մէջ կը լողան ։— Վտարանդի

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Փետրուար 25ի կիրակին Վալանսի Հայ Մարզականին, U. S. A. Ա. խումբը՝ (Promotion d'Honeur) իր ախոյենական 14րդ մրցումը կատարեց, անուանի Lanceyի դէմ, որ միեւնոյն ատեն փուլին առաջինն է։ U. S. A. այս տարի իր ախոյենական մրցումները կը վերջացնէր մեծ մասը հաւասար եւ պարտուած ։

Լանսէյ՝ եղանակին սկիզբէն բնաւ չէր պարտուած, միշտ յաղթական դէպի division d'honneur կը սուրար։ Վալանսի Փօլիկոնի դաշտին վրայ, խուռն բազմութեան մը առջեւ, Հայ Մարզականը, հակառակ իր վիրաւոր մարզիկներուն, որոնք կաղալով կը խաղային ըդեւսեց Լանսէյի հռչակաւոր խումբը, ապշութիւն պատճառելով Տրոմ-Արտէշի մարզական շրջանակներուն։ Այս անուանի խումբին դէմ է որ երեք տարիէ ի վեր կը պայքարինք։ Որքան վէճերու, կռիւներու պատմութիւններ կան։ Մեր սիրելի Յ. Գազանճեանին սրունքը կոտրեցաւ այս խումբին հետ կատարուած մրցումի մը առթիւ, աւելի քան 100.000 փրանք արժելով Միութեան։ Մինչեւ այսօր ալ զրկուած ենք այդ անման տղուն խաղարկութենէն (կեդրոնի յառաջապահ)։

Ժամը ճիշդ 3ին յաղթական Լանսէյ մտաւ դաշտ առնուազն 6ով, մեզի յաղթելու ինքնավստահութեամբ։ Մերոնք սակայն պաղարիւն եւ խիստ ամփոփ, իւրաքանչիւրը իր տեղը բռնեց, պարզապէս ախոյենական մրցում մըն էր իրենց համար եղածը։

23րդ վայրկեանին Լանսէյ նշանակեց առաջին կէտը, մեծ յուզում պատճառելով հայ հանդիսականներուն ։ Մեր տղաքը ուժգնօրէն առաջ նետուեցան, 35րդ վայրկեանին, հակառակորդին բերդին առջեւ, դիրկնդխառն հրմշտուքէ մը վերջ, գնդակը մեր յառաջապահներէն Ժամագործեանին անցաւ, որ նշանակեց կէտ մը։ Շունչ առինք բայց ....։ Վերջապէս 1—1 հաւասար ։

Բ. կիսախաղին մերիններուն տեղը աւելի յարմար էր։ Պահ մը Լանսէյ տիրապետեց դաշտին, չուշացաւ սակայն մերիններուն հակայարձակումը, դաշտը կը թնդար այս խրախուսումին մէջ ։ Մերոնք անառարկելի կէտ մը եւս շահեցան (Թիւ 1 Ժամագործեան, կեդրոնի յառաջապահ)։

Մեր ուրախութեան աղաղակներուն կը մասնակցէին նաեւ տեղացիները։ Լանսէյը խաղին դէմ կը այլեւս կորսնցուցած էր, իրենց խաղացողները սկսան իրարու հետ վիճիլ։ Խաղը վերջացաւ մերոնց յաղթութեամբ 2—1 ։

Այս մրցումով Հայ Մարզականը անգամ մը եւս փրկեց իր վարկը։ Մնացեալ 4 խաղերուն յաջողութիւն կը մաղթենք ։— Թղթակից

ԿԱՐԵԼԻ՞ Է ԲՆԱԿԱՐԱՆ ԳՏՆԵԼ

Արտասահմանէն թէ Ֆրանսայէն բոլոր անոնք որ պիտի մասնակցին Լիոնի մեծ տօնավաճառին, (31 Մարտէն — 9 ապրիլ) այժմէն կը հարցնեն թէ պիտի կրնա՞ն բնակարան գտնել ։

Կը փութանք հաղորդել թէ տօնավաճառին վարչութիւնը ինչպէս ամէն տարի, ձեռք առած է բոլոր միջոցները եւ ամէն մարդ հանգստաւէտ իր բնակարանը պիտի ունենայ ։

Այսպէս, այն ցուցադրողները եւ գնորդները որոնք երեք գիշերէն աւելի պիտի մնան, քաղաքին բնակչութեան մէջ պիտի տեղաւորուին։ Բոլոր տրամադրելի սենեակները քննուած են։ Գիները՝ 310 — 1100 փրանք մէկ գիշերը։

Կառքով եկած գնորդները պիտի գտնեն գեղեցիկ պանդոկներ, Լիոնի արուարձանին մէջ, ամէն յարմարութիւններով եւ խնայողական գիներով ։

Կարգ մը վայրերու մէջ օթօքարերու մասնաւոր սպասարկութիւն մը հաստատուած է այն գնորդներուն համար որոնք անձնական կառքով եկած չեն։ Մարդ գլուխ 1000—1200 փրանք վճարելով իւրաքանչիւր անհատ պիտի ունենայ երթեւեկ, իրիկուան ճաշը, գիշերուան սենեակը, եւ առտուան նախաճաշը։

Օթօքարները պիտի մեկնին ամէն իրիկուն Perracheի կայարանէն ժամը 19ին։ Առտուան պանդոկէն մեկնումը ժամը 8ին։

Լիոնի պանդոկներուն մէջ նախապատուութիւն պիտի վայելեն օտար երկիրներէ եկած գնորդները եւ, որքան կարելի է Ֆրանսայի հեռաւոր անկիւններէն եկող Ֆրանսացիները ։

Նոյն իսկ Aix les Bainsի մէջ գեղեցիկ պանդոկները պիտի տրամադրուին այն ճամբորդներուն որոնք աւելի հանգստաւէտ պայմաններ կը փնտռեն։ Մասնաւոր օթօքար մը ժամը 18.30ին, Տօնավաճառի վայրէն պիտի մեկնի եւ Aix պիտի հասնի 19.45ին։ Գնորդը պիտի կարենայ հոն ճաշել եւ հաճելի գիշեր մը անցընել Casinoն ։

Յաջորդ առաւօտուն նոյն ճեպընթացը զիրենք Լիոն կը բերէ ժամը 9ին, ժամը 7.45ին մեկնելով Aixէն։ Երթեւեկը (Բ. կարգ), պանդոկը, ճաշը, նախաճաշը եւն. պիտի արժեն 2250—2950 փրանք։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔ Բ. տարի (1949-50. Նուիրուած Հայրապետական ՄայրԱթոռի Էջմիածին փոխադրութեան 500ամեակին (1441 - 1941)։ 355 մեծադիր էջ, ցուցադրուած բազմաթիւ պատկերներով ։կը պարունակէ նաեւ Վ. Թէքէեանի «Եկեղեցին Հայկական» ձայնագրուած (35 էջ)։ Գին 4 տոլար։ Հասցէ.— Catholicossat Arménien, Antélèas (Liban)։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (84)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԱՐԿԱԾԱԽՆԴՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱԽՃԱՆԸ

Ասիկա բացայայտ սպառնալիք մըն էր, բայց սաւառնորդներէն կուգար եւ ոչ թէ Անգլիացիներուն կողմէ։

Ետ դարձայ յանկարծ, թողուցի զիրենք այդպէս փողոցին մէջ եւ գացի տուն ։

Եւ սակայն, թշնամիին կողմը անցնելու վերջին ճնշում մըն ալ պիտի կատարուէր տակաւին վրաս։

Ճափոնական դեսպանատունը հրաւիրուած էինք կնոջս հետ։ Կէս գիշերէն քիչ առաջ սպասաւոր մը ըսաւ թէ հեռաձայնէն կ'ուզէին զիս։ Մեր սպասուհին էր, ըսաւ որ անմիջապէս տուն վերադառնամ եւ գոցեց գործիքը, առանց պատասխանիս սպասելու։ Խորհեցայ տղոցը վրայ եւ սկսայ վախնալ ։ Հապա՞ եթէ բան մը պատահած ըլլար անոնց։ Առանց հրաժեշտ առնելու, աճապարեցի տուն երթալ ։

Մտայ հիւանդանոց, որ լուսաւորուած էր ։ Մարդ մը, զոր կը ճանչնայի, ելաւ ոտքի ։

— Ներեցէք որ անհանգիստ ըրի ձեզ, բայց, պէտք էր որ անպայման խօսէի ձեզի հետ։ Մենք գիտենք թէ շնորհազուրկ եղած էք Պերլինի մէջ. այսօր, վերջին փորձը կը կատարեմ, դիւրացնելու համար ձեր ճամբան գալիք օրերու ընթացքին։

Նոյն տեղէն, ուրիշներ դիմած են արդէն ձեզի բայց ապարդիւն եղած է ցարդ։ Հաւանութիւն տուէք ինծի, տեսակցութիւն մը ունենալու համար անգլիական դեսպանատան պարոններէն մէկուն հետ։ Պիտի տեսնէք որ ամէն բան կրնայ կարգադրուիլ։ Լուրջ մէկն էք եւ փորձառութիւն ունիք։ Անգլիացիները գիտեն գնահատել ձեր արժէքով մարդիկը։ Խորհեցէք մանաւանդ թէ Գերմանիան արդէն իսկ կորսնցուցած է պատերազմը » ։

Երկար ատենէ ի վեր կը ճանչնայի այս մարդը, բայց չէի գիտեր որ ուս փոխեր էր իր հրացանը, ան ալ ուրեմն ։

Ստիպուա՞ծ էի իսկապէս խոյս տալու դպրոցականի մը պէս, որ կը վախնայ ծեծ ուտելէ ։

Անհուն ճիգ թափեցի, համոզելու համար թշնամիին պատուիրակը։ Ըսի թէ պատրաստ էի ամէն ինչ ընել փութացնելու համար այս ահաւոր պատերազմին վախճանը, նոյնիսկ քանի ժամով այդ ուղղութեամբ կատարեր էի քանի մը փորձեր, որոնք ապարդիւն մնացեր էին, աւաղ ։

Բայց կրկնեցի, թէ երբեք պիտի չանցնիմ թշնամիին կողմը, ցորչափ որ տեւէ պատերազմը ։

Խօսեցայ երկարօրէն, որպէսզի նոր փորձերու չձեռնարկեն իմ մասիս։ Երբ վերջացուցի, դիւցերային այցելուս ելաւ ոտքի։

— Կը հասկնամ ձեզ. ըսաւ, պիտի ուզէի յաջողած ըլլալ առաքելութեանս մէջ դրական պատասխան մը տանելով եւ սակայն գրեթէ կը նախընտրեմ որ այս այսպէս ըլլայ ։

Երկարեց ինծի ձեռքը, զոր սեղմեցի ։

Այսպէս վերջացաւ Անգլիացիներու վերջին փորձը, լքել տալու համար ինծի, կորսուած պահակի դիրքս ։

Բայց ահաւոր պայքարը որ տեղի կ'ունենար իմ մէջ, դիմադրելու համար այդ փորձութիւններուն, բոլորովին խանգարեց ջիղերս ։ Այդ պատճառաւ էր որ վերջին հարուածը անխացուց զիս։

Օր մը, երբ կը պատրաստուէի մեկնիլ, տեսայ նամակաբերը, որ հազուադիպօրէն տունս կը հանդիպէր, որովհետեւ նամակներս դեսպանատուն կուգային միշտ ։

Նամակ մըն էր։ Սեմին վրայ, բացի պահարանը։ Մէկ տող մը կար անոր մէջ, մեքենագրուած, գերմաներէն.—

« Անգլիական դեսպանատան մէջ ամէն բան գիտեն «Կիկերոն ձեռնարկ»ի մասին։

Աւելի վերջ միայն խորհեցայ թէ բարեկամ մը ունենալու էի տեղ մը ։

Նոյն օրը, ժամ մը վերջ, Պերլինէն ստացայ նամակ մը որ զգետնեց զիս։ Իմ հայրենիքէս կուգար ան եւ ուղղուած էր ինծի, մարդու մը, որ արտասահման մը գտնուէր ։

— «Կը տեղեկացնենք ձեզի թէ դատական քննութիւն մը բացուած է ձեզի դէմ, ստուգելու համար թէ ինչպէս տեղի ունեցած են դէպքերը եւ թէ ինչ չափով մեղսակից էք փախուստին ձեր քարտուղարուհի Գորնէլի Գ.ի, որ ձեր իսկ տեղեկատուութեան համաձայն դասալիք եղած է Ցունուար 6ին , միանալու համար Անգլիացիներուն »։

Ահա այս էր հայրենիքիս ամբողջ երախտագիտութիւնը ։

(Շար.)

որ արտաքին նախարարութեան թեկնածու կը համարուի, ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ Սթալին պէտք է փոխէ իր միտքը եւ քաղաքականութիւնը, եթէ կ'ուզէ խուսափիլ պատերազմէն։

X Պ. Մոշէ Փիժատ, Եուկոսլաւիոյ գլխաւոր վարիչներէն մէկը, յայտարարեց թէ իր երկիրը աւելի զօրաւոր է այժմ ։ «Ոչ միայն արեւմտեան երկիրներու կառավարութիւնները պատրաստակամութիւն յայտնած են օգնելու նախայարձակման մը պարագային, այլեւ արդ երկիրներու ժողովուրդներն ալ պատրաստ են աջակցելու մեզի»։ Իրմէ առաջ սպարապետն ալ, զօր. Քոչա Փոփովիչ յայտարարած էր թէ Եուկոսլաւիան աւելի զօրաւոր է այժմ, քանի որ վերջնապէս ձախողեցան Խ. Միութեան փորձերը՝ զայն մեկուսացնելու համար։ Երկուքն ալ ազդարարեցին թէ Խ. Միութիւնը անպարտելի չէ այլեւս եւ եթէ արշաւանք մը դրղէ, «արշաւողները պիտի նահանջեն ջախջախուած գլուխներով»։

ՅԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԿՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՑ առէՓ այսօր, երեՓշաբթի, որովհետեւ բոլոր փուռերը պիտի փակուին չորեՓշաբթի օր, փռապանններու որոշումով, իբրեւ բողոՓի ցոյց։

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ Միջազգայինը վերակազմելու որոշում տրուեցաւ Լոնտոնի մէջ։ Այս առթիւ ընդհ. ժողով մը պիտի գումարուի Յունիս 28ին, Ֆրանքֆորթի մէջ ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարութեան պաշտօնատարներէն Պ. Տըլէս, վերջերս յայտարարած էր, թէ խորհրդակցութիւններ պիտի ունենայ խորհրդային պատուիրակ Պ. Մալիքի հետ, Ճափոնի հաշտութեան դաշնագրի կնքման շուրջ։ Պ. Մալիք վճռապէս կը հերքէ այս յայտարարութիւնը եւ կ'ըսէ, թէ այդ մասին ոչ մէկ խորհրդակցութիւն պիտի ունենայ Պ. Տըլէսի հետ ։

ՔՈՐԷԱՅԻ կեդր. ճակատամասին վրայ կարմիրներու դիմադրութիւնը երթալով աւելի կը զօրանայ։ ՄԱԿի ուժերը, վերջին երկու օրերու ընթացքին, բնաւ չեն կրցած յառաջանալ։ Ամէն մէկ յարձակման կը յաջորդէ կարմիրներու հակայարձակումը։ Արեւելեան ծովեզերքին վրայ եւ Փանկնիմի մօտերն է որ դաշնակից ուժերը յաջողութիւններ կը գտնեն ։ Մարտանաւերն ու օդանաւերը կը շարունակեն իրենց ռմբակոծումները ։

ԱԹԱԹԻՒՐՔԻ արձանին քիթն ու ծնօտը կոտրած են Գըրշէհիրի մէջ (Անատոլու)։ Թուրք թերթերը հաղորդելով այս լուրը, կը գրեն թէ «տեսնողները լացեր են տեսնելով ամօթալի արարքը»։ Յանցաւորները կը փնտռուին ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԷՄ նոր ցոյցեր տեղի ունեցան Գահիրէի մէջ, իբրեւ հետեւանք Մարոքի մասին տարածուած լուրերու։ Կարգ մը թերթեր գրած էին թէ Ֆէսը ռմբակոծուած է զօր. Ժիւէնի հրամանով, բայց թէ Մարոքի եւ թէ Ֆրանսայի պաշտօնական շրջանակները հերքեցին այդ գրոյցները։ Ցոյցերու ընթացքին ուսանողները կը պահանջէին որ Արաբական Դաշնակցութիւնը գլուխն անցնի արաբական ըմբոստութեան։ Եգիպտոսի արտաքին նախարարը հաղորդեց թէ Ազգաժողովի քաղաքական յանձնախումբին պիտի ներկայացնեն Մարոքի խնդիրը ։

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ համայնավար կուսակցութիւնը տեղեկագիր մը հրատարակեց որով կ'ըսէ թէ անարիւն յեղափոխութիւն մը սարքուած է, երկիրը արեւմտեան աշխարհակալութեան ենթարկելու համար։ Ձերբակալուած է նաեւ նախկին նախարար Քլեմենթիսի կինը։

Մոսկուայէն Չեխոսլովաքիա բերուած է ամերիկացի նախկին լրտես մը, Նոէլ Ֆիլտ, որ 1949ի Մայիսէն ի վեր անհետացած էր։ Ֆիլտ, որ Հունգարիոյ նախկին արտաքին նախարար Ռայքի (կախաղան հանուած) դատավարութեան ամբաստանիչ վկաներէն մէկն էր, Փրակա բերուած է վկայելու համար նաեւ Քլեմենթիսի դէմ ։ Նմանապէս Մոսկուայէն Փրակա հասած են խորհրդային ընդհ. դատախազ մը եւ 20 դատական մասնագէտներ, որոնք պիտի կազմակերպեն Քլեմենթիսի, Սլինկի եւ իրենց մեղսակիցներուն դատավարութիւնը ։ Հնդկաստանի չեխոսլովաքեան դեսպանը, Տոքթ. Քրաչուիլ մերժեց Փրակա վերադառնալ ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ 1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

«Իմ հայրենեաց արեւ Վարդան» քառաձայն երկսեռ խումբի համար, ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի երգացանկէն, Ա. շարք, թիւ 1.— Մշակեց՝ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ։

Դիմել հայ գրավաճառներու կամ երգչախումբի ղեկավարին. W. SARXIAN, 339 Ave. du Prado, Մարսէյլ։ Գին 100 Ֆր.,փօսթի ծախքով 125 Ֆր.։

20ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպուած Փարիզի շրջանի երէցներուն, սկաուտներուն, գայլիկներուն եւ, արենոյշներուն կողմէ։ Կիրակի Մարտ 11ին, ժամը ճիշդ 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis, rue St. Dominique, Paris (8) (Métro Invalides)։

Արենոյշները պիտի ներկայացնեն հայկական կեանքէ տեսարաններ, երգեր եւ պարեր։ Սկաուտական ներկայացումներ արիներուն եւ գայլիկներուն կողմէ։ Մոգական լապտերով պիտի ներկայացուին նկարներ արենոյշներու եւ սկաուտներու կեանքէն ։

ՅԱՐԳԱՆՔ MARC SANGNIERի

Յիշատակի ցոյց ի պատիւ հայ արիներուն մեծ բարեկամին ։

Մեծ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացուի Shakespeareի հանրածանօթ կատակերգութիւնը՝ ԸՆՏԱՆԵՑԱԾ ՋԱՏՈՒԿԸ (La Mégère Apprivcisée)։

Մուտք 300 եւ 200 փրանք   Պիւֆէ

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԻ 1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

«ՇԱՆԹ» ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԻ ԿՈՂՄԷ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէի (Պօմոն), մասնակցութեամբ Կ. Խաչին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ։

Կը ներկայացուի ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ ԿԱՄ ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

12 Մարտ Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Սինէմա Ֆլօրեալի մէջ, Պօմոն։

Շուշանիկի դերը կը կատարէ Օր. Ա. Սէրէնկիւլեան, Յազկերտի Պ. Կ. Մութաֆեան, Վարդանի Պ. Վ. Տէր Վարդանեան, Վասակի Պ. Ա. Սարգիսեան ։

Ն. Ս. ՊԱՆ. ՔԱՇԱՆԻ մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Ս. Գոչեանէ (Մէօտօն) հազար ֆրանք, իր հանդէսին առթիւ։

ՍԷՎՐԱՆԻ ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ

Կանոնաւորապէս կը շարունակուի Կապոյտ Խաչի դասընթացքը, Չորեքշաբթի օրերը ժամը երեկոյեան 9—11, աշխատաւոր երիտասարդներուն համար, իսկ հինգշաբթի ժամը 2—5.30 դպրոցական աշակերտներուն համար, ուսուցչութեամբ Պ. Մ. Մեսումենցի։ Կը հրաւիրուին Օլնէի, Պլանմէնիլի, Լիվրի - Կարկանի, Վերկալանի եւ շրջականներու ծնողքները որ իրենց զաւակները ղրկեն Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցը, Պ. Պապիկեանի նորակառոյց շէնքին մէջ, 18 Ave. Felix Faure, Sévran ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Տէր եւ Տիկին Վահան Փաստրմաճեան եւ զաւակները 1500 ֆրանք կը նուիրեն Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, փոխան ծաղկեպսակի, ուսուցիչ ԳՐ. ԳՈՅՈՒՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ ։

Այրի Տիկին Խոնարհիկ Պասմաճեան եւ զաւակը՝ Նուպար Պասմաճեան, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Յովնանեան եւ զաւակը՝ Արա Յովնանեան, Այրի Տիկին Արաքսի Յովնանեան եւ զաւակը՝ Մարտիրոս Յովնանեան, Տէր եւ Տիկին Արշաւիր Խանէտանեան եւ զաւակները՝ Ժիրայր եւ Սիրվարդ Խանէտանեան, Տէր եւ Տիկին Սաղաթէլ Յովնանեան եւ զաւակները՝ Արամ եւ Մարի Յովնանեան (Կ. Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Գէորգ Սէմէրճեան եւ զաւակները Հմայեակ (Ամերիկա), Արամ Սէմէրճեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ֆաքիրեան, խորունկ վիշտով կը ծանուցանեն իրենց մօր, քրոջ, մեծ մօր, եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԹԱԳՈՒՀԻ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ, 3bis, rue des Brochets, Alfortville։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Ալֆորվիլի հայկ. եկեղեցին ։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել ։

Հաղորդ. միջոցներ.— առնել 103 թիւ օթոպիւսը Charenton Ecoles,իջնել PetitPont, Ալֆորվիլ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Կ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղի կողմէ, հովանաւորութեամբ՝ Թաղական Խորհուրդի եւ օժանդակութեամբ՝ Նոր Սերունդի, Մարտ 11ին, կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, «Պառ ԷնԹէրնասիօնալի սրահին մէջ (230 Chemin de la Madrague, Ville)։ Ծոխ եւ նոբոյթներով լի յայտագիր։

Մուտքը՝ հրաւիրատոմսով ։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի «Եգիպտացի» եւ Իսիի «Զաւարեան» կոմիտէներու պարահանդէսը Մարտ 18ին, Իսիի քաղաքապետարանի սրահին մէջ ։

Հ. Յ. Դ. ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կ. Կոմիտէն արտակարգ ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ, 10 Մարտ, ժամը 20.30ին, Քատէ սրճարանի վերնայարկը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿ. վարժարանի Վարդանանց տօնի առթիւ սարքուած ներքին հանդէսը, որ յետաձգուած էր, տեղի պիտի ունենայ, կիրակի 11 Մարտ, ժամը 3ին, վարժարանին մէջ ։

ՇԱՎԻԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ երկուշաբթի 12 մարտ, ժամը 21ին, դպրոցին սրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՇԱՎԻԼԻ Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը «Կապոյտ Խաչի» օրը կը տօնէ Ապրիլ 8ի կիրակին, ժամը 16ին։ Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապ. Խաչի քաղաքի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամ եւ անդամուհիները այս չորեքշաբթի ժամը 3ին «Ահարոնեան» ակումբը։ Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը խօսի ընկեր Վ. ՕՇԱԿԱՆ։ Նիւթ՝ «Սփիւռքի գրականութիւնը»։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8–9։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ապրիլ 29ին Ֆր. Կապ. Խաչի Օրը, նախաձեռնութեամբ Փարիզի մասնաճիւղին, Cercle Militaireի մէջ ։

ՇԱՏ ՔԻՉ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ ՄՆԱՑԻՆ

«ՆՈՐ ՔՆԱՐ»

Պատկերազարդ, ձայնագրուած եւ ընդարձակ երգարանէն (640 մեծ էջեր, 715 երգեր, 109 նկարներ)։ Գեղատիպ կողքով, այս շատ արժէքաւոր գիրքը ստանալու համար դիմել հրատարակչին, «Յառաջ»ի հասցէով։ Գինը՝ 1500 ֆրանք, կանխիկ, թղթատարի ծախքով միասին ։

Ծախու է

Կօշկակարի խանութ մը իր բոլոր կազմածներով եւ լաւ ու մատչելի պայմաններով, Rue Gabriel Péri, Քոլոմպ։ Դիմել Պ. Պ. Պալըգճեանի, 43 rue des Petits Carreaux, Paris (2), Tél. Gut. 8[illegible]–48։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Դերձակութիւն սորվիլ ուզող աշկերտ մը։ Պէտք է ներկայացուի իր ծնողքին կողմէ։ Դիմել ՄԻՆԱՍԵԱՆ, 7[illegible] rue d'Hauteville, Paris (10), Tél. Pro. 24–58։

Շատ լարող երիտասարդ մը, 22 տարեկան, զերծ՝ զինուորական պարտականութենէ, որ լաւ ֆրանսերէն գիտնայ, աւարտած ըլլայ H. E. C.ը կամ նուազագոյն bachelier, աշխատելու համար Փարիզ, առեւտրական տան մը մէջ ։ Դիմել référencesով եւ անձամբ ՅԱՌԱՋի վարչութեան, ամէն օր ժամը 11էն 17։

Դերձակի աշկերտ մը որ արդէն աշխատած ըլլայ նոյն արհեստին մէջ։ Դիմել՝ Tchalmanian, 51 rue Mesiey Paris (3)։

Քոնֆէքսիոնի համար քուփէօզ փաթրոնիէր մը, գործաւորուհիներ, ռոպի, գորսաժի։ Խնամուած աշխատանք։ Ներկայանալ մօտէլով հասցէաւ տութեան E. Albert, 32 rue du [illegible]tier, Paris (2)։

Լաւ կար կարող կարուհիներ իրենց բնակարանին մէջ աշխատելու համար ։

Դիմել՝ Minassian, 32 rue des Annelets, Paris métro Botzaris կամ Jourdain։

Տան մէջ աշխատող գործաւորներ, մասնագէտ պլուզի եւ գոգնոցի, ամառուան հագուստի եւ շորթի։ Ներկայանալ վկայականներով (non capables s'abstenir)։ Ets. Orléans, 170 rue St. Martin, Ա. յարկ ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur–Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63

Mercredi 7 MARS 1951 Չորեքշաբթի 7 ՄԱՐՏ

27րդ Տարի — 27 Année No. 6400–Նոր շրջան թիւ 1811

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ո՜ՐՔԱՆ ԳՈՒԵՀԿԱՅԱՆ...

Խ. Հայաստանի երեսնամեակին առթիւ, բացառիկ թիւ մը հրատարակեց «Սովետական Հայաստան» ամսագիրը (1950 Նոյեմբեր)։

« Ճոխ ու այլազան» բովանդակութեամբ այս բացառիկը, 95 էջ, կը պարունակէ նաեւ բազմաթիւ պատկերներ, իբրեւ լրացուցիչ մասը քարոզչական տարփողանքի ։

Գրաւոր թէ լուսանկարչական բոլոր ցուցադրութեանց մէջ, ամէնէն պատկերաւորը ստորագրած է Աւ. Իսահակեան,— «բանաստեղծ–ակադեմիկոս, ստալինեան մրցանակի լաուրիատ»։

Յօդուածին խորագի՞րը,— «Շնորհակալութիւն Ձ՛զ, հարազատ ընկեր Ստալին»։

Գետնաքարշ երկրպագութեան եւ փառաբանութեան այս նամակին մէջ, որ երբեք տարբերութիւն չունի հասարակ դպիրներու դռեհիկ շռայլաբանութիւններէն, ձեր ուշադրութեան կը յանձնենք ալեւոր բանաստեղծին հետեւեալ տողերը·

— « Մենք Հայերս, ընկեր Ստալինին անուանում ենք մեր ազատարարը, որովհետեւ երբ թիւրքական մոլագար ենիչէրիները իմպերիալիստների արիւնալի վարձկանների՝ Դաշնակների հետ միասին հրով ու սրով բնաջնջում էին հայ ժողովրդին, Մեծ Ստալինը ասաց.— « Մեր պարտքն է փրկել Հայաստանը»։ Եւայլն։

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ ան որ այս զարշելի թրքապատումը ստորագրած է 1950ին, երբեմն կը կոչուէր Հայ Գուսան, գործօն Դաշնակցական եւ մնայուն աշխատակից «Դրօշակ»ի։

Այն ատեն, ի՜նչ երգեր, ի՜նչ մարտական տաղեր ու կանչեր կը հոսէին իր գրչին տակ.—

Անհաւասար գոռ կուի մէջ — Ընկա՛ք, իմ վե՛հ ընկերներ.— Ա՜խ, ձեր շիրի՛մն իմ սրտումն է.— Իմ վեհ, իմ սո՛ւրբ ընկերներ ...

Այդ նոյն ձայնը կ'աղաղակէր, երբ Սթալին–ները գպրանոց կամ գպրոց կը հոտէին ·

« ... Հայ ախպրտանք, ձեր ժանգ շղթան — Իմ երկաթէ սուր կտուցով.— Ես կը կըտցեմ, կը քրծրծեմ,— Մէկտեղ կ'երգենք ազատ կրծքով ,— Ազատութի՛ւն, ազատութի՛ւն »։

... Մասսից բա՛րձր ազատութիւն — Դու կեանքից վե՛ր, դու լո՛յս – արեւ.— Ազատութիւն, ազատութիւն։

Իմացանք թէ ի՛նչ կ'ըսէ նոյն մարդը այսօր, 75 տարեկան հասակին մէջ։

— « Թիւրքական մոլագար ենիչէրիները Դաշնակների հետ միասին հրով ու սրով բնաջնջում էին հայ ժողովրդին »։

Տարիք՝ բերումո՞վ թէ բոլշեւիկեան թաթին տակ ցնորած, Աւ. Իսահակեան կը մոռնայ որ երբ հայ ժողովուրդը կը կոտորուէր հրով ու սրով, ինքն ալ թեւ թեւի, սիրտ սրտի կը քալէր «իմպերիալիստներու վարձկան Դաշնակներու» հետ։ Անոնց փառքը կ'երգէր բանիւ եւ գործքով։ Կը ներշնչէր, կը խրախուսէր, որպէսզի կրակը նետուին անվկանդ ։

Այն ատեն, իրեն համար ալ Ազատութիւնը ամէն բան էր։ «Մասիսէն ալ բարձր»։

Այն ատեն, «Սիփան սարերը» կայծեր կ'արձակէին իր սրտին եւ աչքերուն մէջ։

Իսկ այսօ՞ր։ Բարեհաճեցէք ուշադրութեամբ կարդալ եւ չափել անկումին խորութիւնը ·

« ... Ապրէք յաւերժ, մեծ Առաջնորդ — չէ՞ որ արեւը փայլում է դարեր, իսկ դուք արեւ էք բոլորի համար, արեւից աւելի պայծառ է Ձեր հզօր բանականութեան լոյսը. արեւի ճառագայթներից աւելի ջերմ է աշխատաւոր ժողովրդի նըկատմամբ հայրական սիրով լի ձեր մեծ սրտի ջերմութիւնը»։ (էջ 7—8)։

Բարեմիտներ կ'ըսէին թէ գոնէ այս մէկը — նահապե՛տը — կրցած է աստիճան մը պահել իր անհատականութիւնը եւ բարեխառնութեան մըթնոլորտ մը ստեղծել ։

Այդ երանելիները տակաւին չսորվեցան թէ բոլշեւիկեան կարգուսարքը միշտ ալ պիտի մնայ անվերադանցելի՝ մէկ տեսակէտով.—

Ամէն բանէ առաջ մա՛րդը սպաննել մարդուն մէջ։ Ցրորել եւ փոշիացնել։ Առանց ազգի, դիրքի, տարիքի, սեռի կամ դաւանանքի խտրութեան։

Եթէ ենթական գլուխ վերցուց, ինք իր ձեռքով պատրաստած կ'ըլլայ խեղդկապը ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ ԱԼ ՈՒՐԻՇ ՓՈՐՁԱՆՔ

Անոնք որ տպարան չեն տեսած, դժուար թէ կարենան գաղափար կազմել որ եւ է տպագրութեան մասին։

Արդարեւ, մեծ բան մը չէ անոնց ըրածը,— Գրաշարը կը շարէ, մեքենավարը կը տպէ, եւ թերթը կամ գիրքը պատրաստ են ։

Տպագրութեան դասընթացք մը բանալու միտք չունիմ։ «Յառաջ»ի գլխուն պատահած փորձանք մըն է որ գրել կուտայ այս տողերը ։

Անշուշտ շատերը նկատեցին,— քանի մը օրէ ի վեր «Յառաջ»ը լաւ չի տպուիր։ Երբեմն թերթեր պատռտած կ'ըլլան։ Երբեմն ալ՝ մէկ երեսը ճերմակ։ «Մեքենայէն փախած»։

Պատճա՞ռը,— բարեհաճեցէք ուշադրութեամբ կարդալ եւ... տարածել ։

Չորս օր առաջ երեսուն ծրար թուղթ ստացանք միեւնոյն հաստատութենէն որ ոչ միայն «Յառաջ»ի, այլ եւ փարիզեան բազմաթիւ թերթերու հայթայթիչն է տարիներէ ի վեր ։

Ծրարները հազիւ բացուած, երեւան եկաւ որ թուղթերը իրարմէ չեն բաժնուիր։ Ելեկտրականացած, մագնիսացա՛ծ են։ Եւ երբ զատես կամ դպչիս, կը պատռին ։

Ուրբաթ օր, քանի մը հարիւր օրինակ տպելէ վերջ, մեքենավարը կէս ճամբան մնաց ։

Հարկ եղաւ մաս մը թուղթեր հատ – հատ զատել եւ տպագրութեան յանձնել։ Մնացեալներն ալ՝ գետինը փռել կամ չուաններու վրայ կախել լուացուած ճերմակեղէններու պէս, որպէսզի ելեկտրական հոսանքը ցնդի ։

Անշուշտ թղթավաճառին ալ հաղորդուեցաւ այս փորձանքը։

— Ճար չկայ։ Ամբողջ մթերքը այդպէս է ։ Եթեր ցանեցէք ։ ...

= Ելեկտրական հոսանքէն առաջ եթերը կը ցնդի ։

— Ուրիշ ճար չկայ։ Ամերիկացիներն անգամ չեն կրցած գտնել դարմանը ։

= Բայց թերթը ուշ կը մնայ։ Հարիւրաւոր օրինակներ փճացած են ։

— Պիտի համբերէք։ Եթէ նոր ապրանք ղրկենք, նոյն դժուարութեան պիտի մատնուիք ։

Եթէ թղթավաճառին քարոզած համբերութեան հետեւէինք, երկու օրը անգամ մը թերթ կ'ունենայիք ։

Ի՞նչպէս կրցանք այս փորձանքն ալ անցնել ։

ՎԱՀԷ

ՏԻԿԻՆ Ա. ՇԱՀՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Վեզինէէն Պ. Վահրամ Մոսկոֆեան հազար ֆրանք կը տրամադրէ։ Ընդհ. գումարը՝ 21000 ֆրանք։

Արաբներու խլրտումը Մարոքի համար

Եգիպտական թերթերը կը շարունակեն ընդարձակ տեղ մը տալ Հիւսիսային Ափրիկէի անցուդարձերուն, գրելով՝ թէ Մարոքի հակաֆրանսական ցոյցերը կը ծաւալին նաեւ Ալժերիոյ եւ Թունուզի մէջ։

«Ալ Մըսրի» թերթին համաձայն, Թունուզի սահմանադրական կուսակցութիւնը Արաբական Դաշնակցութեան ուղղած է յուշագիր մը, ուր կ'ըսէ թէ կացութիւնը օրէ օր աւելի կը յոռուի ։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, Ալժերիոյ մէջ ֆրանսական դատարան մը դատապարտած է 74 ազգայնականներ, իբրեւ անդամ զինուորական գաղտնի կազմակերպութեանց ։

«Ալ Ահրամ» թերթն ալ կը գրէ, թէ հաւանաբար, Միջին Արեւելքի արաբական պետութիւնները պիտի խզեն իրենց դիւանագիտական յարաբերութիւնները Ֆրանսայի հետ, Մարոքի վերջին դէպքերուն հետեւանքով ։

Իսլամական գերագոյն հիմնարկութիւնը, Իւլէմաներու ժողովը որոշած է ազդարարել ֆրանսական կառավարութեան, թէ աշխարհի բոլոր Իսլամները պիտի հրաւիրէ պոյքոթի ենթարկել ֆրանսական ապրանքները, եթէ վերջ մը չտրուի « յարձակողական քայլերու» Մարոքի մէջ։ Արաբական Դաշնակցութիւնը ժողովի հրաւիրուած է Մարտ 10ին, քննելու համար Մարոքի հարցը ։

Բոլոր այս անցքերն ու տեղեկութիւնները զարմանք պատճառած են Փարիզի մէջ, ուր կ'ըսեն թէ կատարեալ անդորրութիւն կը տիրէ Մարոքի մէջ ։ Ամբողջ աղմուկը կը համարուի անհիմն ու արուեստական ։

Եգիպտական կառավարութիւնը բացառիկ միջոցներ ձեռք առած է Գահիրէի, Աղեքսանդրիոյ եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ, ֆրանսական դեսպանատունը, հիւպատոսարանները եւ ուրիշ հաստատութիւններ պաշտպանելու համար ։

Երկուշաբթի օր Գահիրէի մէջ ընդհարում մը տեղի ունեցաւ ցուցարար ուսանողներու եւ ոստիկանութեան միջեւ։ Հանրակառք մը գիծէն դուրս հանուեցաւ եւ չորս ոստիկաններ վիրաւորուեցան։

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Յորդանանի թագաւորը հեռագիր մը ուղղած է նախագահ Թրումընի, խնդրելով անձամբ միջամտել, Մարոքի խնդիրը կարգադրելու համար։ Սուրիոյ վարչապետն ալ յայտարարեց թէ պիտի աջակցին, եթէ Մարոքի խնդիրը յուզուի Ազգաժողովին մէջ։ Դամասկոսի, Պէյրութի եւ Պաղտատի մէջ ալ ուսանողները ցոյցեր կատարեցին։

Նոր վարչապետը Ազգ. ժողովին առջեւ

Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Պ. Կի Մոլէ, գործակից կուսակցութեանց վարիչներուն հետ խորհրդակցելէ վերջ, ժողովի հրաւիրեց կուսակցութեան ազգային խորհուրդը, քննելու համար նոր դահլիճը կազմելու հարցը։ Խորհուրդը, իր լիազօրեալ ձայներու 713ի դէմ 2696ով եւ 366ի ձեռնպահութեամբ, որոշեց արտօնել Պ. Կի Մոլէի, որպէսզի կազմէ նոր դահլիճը ։

Նորընտիր վարչապետը, պատրաստելով նոր կառավարութեան քաղաքականութիւնը ճշդող յայտարարութիւնը, երէկ ներկայացաւ Ազգ. ժողովին, ստանալու համար անոր վաւերացումը ։ Քաղաքական շրջանակները բաւական յոռետես են եւ կը տարակուսին, թէ Պ. Կի Մոլէ պիտի յաջողի ապահովել 311 ձայնի օրինական (նուազագոյն) մեծամասնութիւնը։ Ամբողջ կացութիւնը կախում ունի արմատական ընկերվարականներու դիրքէն ։ Այս վերջինները տակաւին կը վարանին հաւանիլ ընկերվարականներու ելմտական, տնտեսական եւ ընկերային քաղաքականութեան, որ կը հանդիսանայ նոր դահլիճի կազմութեան նախապայմանը։ Ընտրական օրէնքի բարեփոխման խնդիրը դրուած է երկրորդական գծի վրայ ։

Եթէ Ազգ. ժողովը վաւերացնէ Պ. Կի Մոլէի յայտարարութիւնը, այն ատեն պիտի պատրաստուի նախարարներու ցանկը, որպէսզի ներկայացուի Հանրապետութեան նախագահին ։

Չորս փոխանորդներու ժողովը

ԲԱՐԵՆՇԱՆ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

Չորս արտաքին նախարարներու փոխանորդներուն ժողովը որ բացուեցաւ երկուշաբթի օր, լսեց անգլիական ներկայացուցիչին զեկուցումը, արեւմտեան երեք պատուիրակութեանց կողմէ՝ Չորսերու ժողովին համար պատրաստուած օրակարգի մասին։ Անկէ վերջ, խորհրդային պատուիրակ Պ. Կրոմիքօ ներկայացուց իր կազմած օրակարգը ։

Արեւմտեան պատուիրակութիւններուն պատրաստած օրակարգը կը պարունակէ երեք հիմնական կէտեր.—

1) Քննել՝ Եւրոպայի այժմու միջազգային լարուած կացութեան պատճառները, ինչպէս նաեւ այն միջոցները, որոնք պիտի ապահովէին իրական ու հաստատուն բարելաւում մը Խ. Միութեան, Մ. Նահանգներու, Ֆրանսայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ յարաբերութեանց միջեւ ։

2) Վերջացնել հաշտութեան դաշնագրի մը կնքումը, որ պիտի ապահովէր անկախ եւ ժողովրդավար Աւստրիոյ վերահաստատումը ։

3) Քննութիւնը բոլոր այն հարցերուն, որոնք կապուած են Գերմանիոյ միութեան վերահաստատման եւ հաշտութեան դաշնագրի մը պատրաստութեան հետ ։

Իսկ խորհրդային պատուիրակութեան մշակած օրակարգը հիմնուած է հետեւեալ կէտերու վրայ.—

1) Կիրարկել Փոցտամի համաձայնութիւնը որ ստորագրուած է չորս պետութեանց կողմէ, Գերմանիոյ ապազինման եւ վերազինման արգելքի մասին։

2) Փութացնել Գերմանիոյ հետ հաշտութեան դաշնագրի մը կնքումը եւ գրաւման բանակներու Գերմանիայէն հեռացումը ։

3) Բարելաւել Եւրոպայի կացութիւնը եւ որո–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՄԱԿԱՐԳԵԼ ՈՒԺԵՐԸ

Կը վախնանք, որ օր մը որոշ մարդիկ երատունք տան իրենց ըսելու հայ հրապարակագրութեան եւ հայ հրապարակագիրներու համար, «Կիկերոն են, երբ ճառախօսեն, Զաքարիա են, երբ կարգը գայ ստեղծագործելու»։

Մեր մասին՝ մենք արդար չենք գտներ այսպիսի վերագրում մը, նախ՝ որովհետեւ հրապարակագրութիւնը «գրական» ստեղծագործութիւն մը չէ եւ պէտք չէ, որ ըլլայ։ Ապա՝ որովհետեւ իր գիտումն է շինարար քննադատութիւնը, իսկ իր նպատակն է արթուն պահել հանրային խիղճը եւ ուղիղ ճամբու մէջ դնել հանրային կարծիքը։

Այս բաները ընելու համար պէտք է ունենալ հաւատք, բայց ոչ յաւակնութիւն։

Ամուլ ոգի մըն է յաւակնութիւնը, մինչ ստեղծագործ ուժ է հաւատքը։ Յաւակնոտ մարդը միշտ կ'ուսուցանէ, բնաւ չի սորվիր. միշտ խրատ կուտայ, բնաւ չի գործեր. միշտ կը խօսի, բնաւ չի ներշնչուիր։

Յաւակնոտը ժլատ է տալու մէջ, «վեհանձ» է առնելու մէջ։ Լիաբուռն «կը ցանէ» բառեր ու խօսքեր, սակայն երբեք՝ գործեր։

Յաւակնոտը լեզու է միայն, սիրտ չէ. ձեւ է միայն, խորք չէ։ Ոչ անձնուէր է, ոչ ալ ընդունակ է զոհողութեան։ «Առատաձեռն» է միայն չհաւնելու, դժգոհելու, մեղադրելու եւ ամբաստանելու մէջ։ Աւելի շատ Պղատոնը կը սիրէ, քան ճշմարտութիւնը։

Իր ըրածին վրայ հաւատք ունեցող մարդն է, որ բոլոր խաղաթուղթերը կը դնէ իր հետապնդած նպատակին վրայ եւ ընդունակ է ամէն զոհաբերութեան՝ այդ նպատակին հասնելու համար։

Հետեւաբար, մենք ճիշդ կը գտնենք այն սահմանումը, որուն համաձայն պատմութիւնը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ հաւատաւոր, անձնուէր, զոհաբերող մարդոց Յայսմաւուրք մը։

Մեր ամենօրեայ հակառակորդները, երբ այլեւս ուրիշ բան չգտնեն ըսելիք, մեզ կը մեղադրեն յաւակնութեան մեղքով։ Իբր թէ մեր ոգին ամուլ ոգի մը եղած ըլլար։ Իբր թէ մենք գոհացած ըլլայինք միայն խրատ տալով եւ մեր ժամանակը անցընէինք միայն խօսելով, յորանջելով եւ փռնգտալով։ Իբր թէ մենք ալ իրենց պէս ձեւ ըլլայինք, առանց խորք ըլլալու եւ բառեր ցանէինք, փոխանակ գործեր ցանելու։

Պարզ է, որ խօսքի այս «Կիկերոն»ները հաւատքը կը շփոթեն յաւակնութեան հետ։

Եւ կը շփոթեն կամովին, գիտակցաբար։

Արդարեւ, մենք «յաւակնութիւն»ը ունինք ըսելու, թէ իրենցմէ քիչ մը աւելի լաւ կը ճանչնանք Դաշնակցականը եւ շատ աւելի լաւ՝ Դաշնակցութիւնը։ Այս պատճառով ալ կրնանք անվարան յայտարարել, թէ Դաշնակցութիւն ըսելը յաւակնութիւն ըսել չէ, այլ հաւատք։ Եւ Դաշնակցութեան պատմութիւնը ձանձրացող, յորանջող մարդոց եղելագրութիւն մը չէ, այլ անձնուէր, զոհաբերող, հաւատաւոր մարդոց Յայսմաւուրք մը։

Ու եթէ երբեմն այս կուսակցութիւնը Կիկերոն է՝ տեղին ու պարագային համաձայն, սակայն երբեք Զաքարիա չէ եղած ոչ տեղին, ոչ ալ պարագային համաձայն։

Իր մեծութեան յատկանիշներէն մէկն է իր հաւատքը ոչ միայն ըսածին, այլ եւ ըրածին համար։

Իր մեծութեան միւս յատկանիշներն են չօրկարանալ գովեստի կամ պարսաւի առջեւ, տեղի չտալ ոչ բռնութեան, ոչ հալածանքի առջեւ. չխուսափիլ իրմէ պահանջուած զոհողութենէն։

Այս բոլորին գումարը մենք կը կոչենք «ազգին համար վաստակիլ»։

Մեր հաւատքն է, որ կը մղէ մեզ ըսելու բաներ, որոնք «դեղին շուկայ»ին մէջ կրնան յաւակնութեան տեղ դրուիլ։

Չենք վախնար ատկէ։

Այստեղ, այս գաղութին մէջ, մենք հասած ենք արդէն կարեւոր հանգրուանի մը։ Քանի մը ամիսէն պատրաստ կ'ըլլայ «Յուսաբեր»ի տունը եւ մենք, մեզի հետ նաեւ մեզի գործակից ու համակիր մարմինները, կը փոխադրուինք մեր սեփական շէնքին մէջ։

Այս շէնքը քարէ կառոյց մը չէ մեզի համար։ Մեր հաւատքը բարձրացուց զայն եւ դարձեալ մեր հաւատքն է, որ լիովին պիտի իրագործէ ու արդարացնէ այն դերը, որուն սահմանուած է ան։

«Յուսաբեր»ի Տունը պիտի ըլլայ մշակոյթի կեդրոն մը։

Այս նպատակին հասնելու համար մենք ունինք անհրաժեշտ երկու տարրերը,— ՀԱՒԱՏՔ եւ ԵՌԱՆԴ։

Այն «սերունդ»ը, այսինքն հաւատաւոր մարդոց այն խմբակցութիւնը, որ ճամբայ ելաւ առաջադրուած նպատակին հասնելու վճռականութեամբ, պիտի դողայ յաջորդ ու գալիք սերունդներուն առջեւ, երբ կէս ճամբան մնայ եւ գործը չվերածէ իր ծրագրին «առաւելագոյն պահանջներ»ը։

Այն դրամագլուխը,— նիւթական, բարոյական եւ հոգեկան,— որ կը կոչուի «Յուսաբեր»ի Տուն, պէտք է շահարկուի առաւելագոյն չափով եւ տայ իր արդիւնքը դարձեալ առաւելագոյն չափով։

Քառորդ դարու ընթացքին «Յուսաբեր»ի Տունը, իբրեւ հայ մշակոյթի կեդրոն, պէտք է իր հետքը ձգէ այս գաղութին եւ շրջակայ գաղութներուն մէջ։

Պէտք է գտնել միջոցը ընելու այնպէս, որ մեր հաւատքը դառնայ գործ, մեր եռանդը՝ իմաստ, մեր թռիչքը՝ շարժում, մեր ոստումը՝ յառաջդիմութիւն։

Պէտք է կարենանք ստեղծել Զարթօնքի, Վերածնութեան նոր շրջան մը, որպէսզի մեր հաւատքը յաւակնութիւն նկատողներն իսկ ուզեն մասնիկ մը գոնէ ունենալ այդ «յաւակնութիւն»էն։

Ոչ միայն պէտք է օգտագործել գոյութիւն ունեցող կենսունակ տարրերը մեր մէջ եւ մեր շուրջ, այլ եւ աշխատիլ նոր զինուորներ հասցնել թէ ի պաշտպանութիւն հայ մշակոյթին եւ թէ մեր ըրածը, մեր ընել ուզածը մեզմէ անդին երկարաձգելու համար։

Իրականութենէն չկտրուելով, միայն «զօդս չծեծել»ով հանդերձ, պէտք է գիտնալ դժգոհ ըլլալ իրականութենէն, որովհետեւ այս դժգոհութեան մէջ է յառաջդիմութիւնը։

Եւ չմոռնալ հիմնականը, զոր կարելի է խտացնել միակ բառի մը մէջ.— ԾԱՌԱՅԵԼ եւ ոչ թէ իշխել։

Դեմոկրատիկ կուսակցութիւն մը, ինչպէս է Դաշնակցութիւնը, չի կրնար դաւաճանել իր առաքելութեան եւ կոչումին։ Ան իշխած է ծառայելու համար եւ ոչ թէ ծառայած է իշխելու համար։

Ծառայելու այս ոգին կը բխի մեր ժողովուրդին հոգեկան կառոյցէն։ Մենք չէ, որ անհաւատարիմ պիտի ըլլանք այդ կառոյցին։

(Խմբագրական՝ ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Կենդանիներու ձմեռը

Մարդը հազարումէկ միջոցներ հնարած է, պայքարելու համար ձմրան խստութեանց դէմ։ Իսկ անասուննե՞րը։

Փօլ Պէքքըրէլ կատարած ուսումնասիրութիւնները կը հաստատեն որ անոնք ալ անճար չեն, շնորհիւ բնութեան հրաշալիքներուն։ Այսպէս, գիտականը քիմիական միջոցներով ստացուած բացարձակ զերօ աստիճանին (այսինքն՝ զերոյէն վար — 273 աստիճանին) եւ օդի բացարձակ բացակայութեամբ ապակեայ յատուկ աստաշի մը մէջ, զետեղած է ձերմակ, լոռեր, մանրադիտային սունկեր, գաղտասերերու եւ այլ բոյսերու սերմեր, սատուռներ, եւ անասնիկներ, նախապէս զանոնք վերջին աստիճան չորցնելով (deshydratation)։ Երկու ժամ վերջ երբ դարձեալ զանոնք դրած է բնական պայմաններու եւ խոնաւ միջավայրի մէջ անոնք առանց բացառութեան շարունակած են իրենց կենսական գործունէութիւնը։

Այլապէս շահեկան են զուիցերիացի գիտուն Ռաուլ Փիկդէի կատարած բազմազան փորձերը։ Ան ոչ միայն չրածինը, թթուածինը եւ բորակածինը հեղուկի վերածեց, այլեւ ուսումնասիրելով պաղին ազդեցութիւնը կենդանիներու վրայ, ձուկեր սառեցուց — 20 աստիճան սառոյցի մէջ ու յետոյ շաբաթներու աստիճանական հալեցումով ձուկերը վերստացան իրենց կենսունակութիւնը։ Այժմ այս միջոցը գործնականացած է եւ շուտով ողջ ձուկեր պիտի տեղափոխուին նաւերու մէջ կաշկանդուած կարճ մահով մը։

Բոլորս ալ գիտենք ընտանի կենդանիներու ձմեռնային կեանքը։ Օրինակ՝ փիսիկն ու շնիկը տան յարկին տակ վառարանին տաքուկ անկիւնը կը մրափեն՝ դունչերը իրենց տակը առած։ Հաւը, սագն ու բադը առատ փետուրներով զրահաւորուած կը ճեմեն հաւնոցին բակը։ Շատ մը թռչուններ կը գաղթեն դէպի տաք կլիմաներ։ Թիթեռնիկները, շերամը եւ այլ միջատներ փոխակերպուած կը նիրհեն իրենց հարսնեակներուն կամ թժժներուն մէջ պարուրուած՝ սպասելով բնութեան զարթումին։ Բզէզը՝ այդ վնասակար միջատը երեք փոխակերպութիւն կը կրէ։ Առաջին երկու ձմեռները կ'անցընէ հողին մէջ ճերմակ որդերու կերպարանքով։ Երրորդ ձմեռը դարձեալ հողին տակ, սակայն չափահաս ու թռչելու պատրաստ։

Սարդերը իրենց ձուերը կ'ածեն աշնան եւ մասնաւոր բոժոժներու մէջ զանոնք խնամքով կը զետեղեն ծերպերու մէջ, յետոյ սատկելու համար։ Մարախները կէս մէջքով կը թաղուին հողին մէջ ու կը սատկին՝ իրենց ձուիկները այդ կերպ հողին ջերմութեան յանձնելով։ Սողուններ, օձերէն մինչեւ հասարակ երկրմայրը, որոնք պաղարիւն կենդանիներ են թմրած վիճակի մէջ հողին տակ կ'անցընեն ցուրտ եղանակը։ Մրջիւնները, հակառակ իրենց շուրջ հիւսուած առակներուն ու շատերու համոզումին, բնաւ պաշար չեն ամբարեր ձմրան համար, այլ խոր թմբիրով կը ննջեն։ Նոյնը կ'ընեն պիծակները, որոնց արուները կը սատկին, իսկ էգերէն մաս մը հողին թէ այլ պատսպարանի տակ կը տոկայ ցուրտին, գարնան վերաշինելու համար աւերուած բոյնը։

Մկնարջը, (marmotte) կրծողներու ընտանիքէն՝ ձմեռնային կենդանիներու իրական տիպարը կարելի է համարել։ Այս կարգին են, առնէտը, դաշտաշունը, իսկ միջատակերներէն՝ ոզնին, եւ ոզնին։ Երբ արտաքին ջերմութիւնը կ'իջնէ 15 աստիճանէն վար, մկնարջը կը մտնէ իր ստորերկրեայ որջը, ուր կը քնանայ խորունկ քունով, խոտէ կակուղ խշտիքի մը վրայ։ Մօտաւորապէս երեք շաբաթը անգամ մը ան կ'արթննայ արտաքսելու համար իր բնական պէտքը։ Կ'արթննայ նաեւ երբ ցուրտը սաստիկ է։ Կը շարժի ու կը տաքցընէ իր սառած մարմինը, խոր քունէն մահուան գիրկը չիյնալու համար։ Իր ձմեռնային թմբիրի ընթացքին շնչառութիւնը շատ դանդաղ ու անըմբռնելի է։ Արեան շրջանը եւ սրտին զարկը եւս կը դանդաղին։ Բնական ժամանակ մէկ վայրկեանի մէջ ան 16 շնչառութիւն եւ 88 սրտի զարկեր կ'ունենայ, մինչդեռ քունի շրջանին եւ նոյն ժամանակամիջոցին մէջ իր շնչառութիւնը կ'իջնէ երկուքի, իսկ սրտին զարկը՝ 15ի։ Մարմնին ջերմութիւնն ալ 37 աստիճանէն կ'իջնէ մօտաւորապէս տասնի։

Զղջիկները նոյնպէս ձմեռնային նոյն կենցաղին ենթարկուած են։ Սակայն խոնաւ ու ցուրտէն պատսպարուած քարանձաւներ կ'ընտրեն։ Այլապէս կրնան սատկիլ ցուրտէն ու չոր մթնոլորտէն, նկատի ունենալով իրենց մորթային համեմատաբէն լայն մակերեսը։ Գորշ արջը ձմեռը կ'անցընէ քարայրներու խորը, նախապէս զննելով շրջապատը եւ վստահ ըլլալով թէ թշնամիներ չկան շրջակաները։ Աշնան կ'ունենայ իր ձագերը։ Ամբողջ ձմրան ընթացքին զանոնք կը դիեցնէ ամենայն խնամքով, հակառակ անոնցմէ բացարձակապէս զրկուած ըլլալուն։

Երկար պիտի ըլլար մի առ մի կանգ առնել բոլոր կենդանիներու վրայ։

Գ. ՓՕՅԱՃԵԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ո՛չ սխալ եւ ոչ ալ մոռացում

Ի պատիւ Պ. Ժ. Պալառի եւ Պ. Լ. Ա. Մարսէյլ սարքած ճաշասեղանին նկարագրութեան մէջ ինծի վերագրուած քանի մը բառերուն ճշդումին առթիւ գրած տողերս (Յառաջ, 15 Փետր.)։ Պ. Աստուածատուր Վաչէանցը մղած են նախ մէկ սխալս մատնանշելու եւ յետոյ իրեն «յարմար առիթ» ընծայելու հին հաշիւ մը կարգադրելու համար։

Որչափ որ կարելի է հասկնալ իր տողերէն, սխալս սա է.— 1774ին Մալաքքայի մէջ մեռած եւ թաղուած Հայը «Հայ երիտասարդ» մը չէ, ինչպէս գրած էի, այլ Յակոբ Շահամիրեան որ «մեր ազատութեան նուիրուած հայրենասէր հայ մարդոցմէն» մէկն է։

Կը ցաւիմ որ Պ. Ա. Վաչէանցի պիտի չկրնամ վայելել տալ սխալս հրապարակաւ բռնած ըլլալու հաճոյքը։

Ճշդումիս մէջ Յակոբ Շահամիրեանի անունը չէի յիշած, որովհետեւ «Յառաջ»ի տեղեկատուն անուն չէր յիշած, եւ չէր յիշած որովհետեւ «ճառ»իս մէջ անուն չէի արտասանած։ Ճշդումին նըպատակն էր միմիայն հրատարակուած տեղեկութեան մէջ սպրդած սխալները ուղղել։

«Ինչպէս երեւում է, կը գրէ Պ. Վաչէանց, ոչ ինքը, Պ. Հ. Պէրպէրեանը, ոչ էլ ուեւէ մէկը հայ սեղանակիցներէն ծանօթ չեն եղած «մեր ազգային ազատութեան գործին նուիրուած հայրենասէր հայ մարդկանց անուններին» եւ «չեն փութացեր տեղն ու տեղը ուղղել այս սխալը»։ (Յօդուածին մէջ բառեր կը պակսին, բայց յայտնի է որ այս ըսել ուզած է)։

Թէ անուն մը չյիշատակելը ինչո՞ւ «սխալ» մըն է եւ ոչ՝ «մոռացում» մը, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ պարտաւոր էի յիշել Յակոբ Շահամիրեանի անունը։ «Ճառ»իս մէջ երկար պարբերութիւն մը կար Մովսէս Խորենացիէն եւ կարծիք մը՝ Անթուան Մեյյէէն։ Ոչ առաջինին եւ ոչ ալ վերջինին անունը տուի։ Մ՛ե՞ղք որ Պ. Վաչէանց այս պարագային չէ տեղեկացեր։ Սխալս մէկի տեղ երեք պիտի ըլլար։

Դժբախտաբար Պ. Վաչէանց չէ հաճած բացատրել թէ «ի՞նչպէս երեւում է» որ ոչ ես գիտէի

եւ ոչ ալ՝ ուրիշները թէ յիշուած տապանագիրը Յակոբ Շահամիրեանցինն է։

Պ. Վաչեանց ոչ լսած է եւ ոչ կարդացած «Ճառ»ս։ Չի գիտեր, հետեւաբար, թէ ինչ խօսեցայ եւ թէ ի՛նչ նպատակով յիշեցի Մալաքքայի տապանագրին քանի մը տողերը։ Հակառակ առոր, յաւակնութիւնը ունի «սխալ» մատնանշելու։ Եթէ հայ ազատագրական շարժման պատմութիւնը եղած ըլլար «Ճառ»իս նիւթը եւ Յակոբ Շահամիրեանի անունը յիշած չըլլայի, մոռացումը գործած կ՚ըլլայի եւ ոչ սխալ։ Նիւթս ատիկա չէր։ Եթէ Մալաքքայի տապանագիրը քանդակուած ըլլար օտար երիտասարդի մը կամ օտար տարէց անձի մը շիրիմին վրայ, այդ պարագային է որ սխալ մը գործած կ՚ըլլայի։ Ըսելով թէ հայ երիտասարդի մը տապանագիրն է։ Իրեն հաճելի ըլլայ կամ ոչ, Պ. Վաչեանց պէտք է գիտնայ որ յիշուած տապանագիրը «հայ երիտասարդ»ի մը կը վերաբերի։

Թէ այդ Հայը Յակոբ Շամիրեանը կամ Շահամիրեանն է, ծանօթ է տապանագրին արձանագրութենէն, զոր Պ. Վաչեանց չէ տեսած ոեւէ հրատարակութեան մէջ։ Այլապէս գիտցած պիտի ըլլար որ հայերէն արձանագրութեան մէջ ննջեցեալին անունն է ՅԱԿՈԲ ՇԱՄՇՐՇԱՄԵՆՑ, իսկ հոլանտերէնին մէջ՝ Յակոբ Շամիր։

Իբրեւ յաւելուածական տեղեկութիւն աւելցընեմ որ այս Հնդկահայ հայրենասէրներուն մասին մեզի դասաւանդուած է, ուրիշ նիւթերու հետ, երբ հազիւ 14 տարեկան էինք, եւ թէ տապանագրին նոյն տողերը, ուրիշ առիթով մը եւ միշտ առանց անուն տալու, յիշած եմ 1946ին, Ապագայի մէջ ֆրանսերէն լեզուով հրատարակուած յօդուածի մը մէջ։

Յակոբ Շամիրը, Շահամիրեանը կամ Շամիեան մեռած է երիտասարդ, 29 տարեկանին, ծնած ըլլալով Մատրաս 1745ին (թերեւս Յունիսին կամ Յուլիսի սկիզբը), թաղուած է Յուլիս 1774ին։ Պ. Վաչեանց ինք է որ սխալներ գործած է Յակոբ Շամիրը 1726ին Համատան ծնած ցոյց տուած ըլլալով։

Բացարձակապէս ճիշդ է, հետեւաբար, որ Մալաքքայի մէջ 1774ին մեռած անձը, որուն գերեզմանին վրայ յուզիչ արձանագրութիւն մը փորագրուած է, հայ երիտասարդ մըն է։

Աւելի չերկարելու համար, զանց կ՚առնեմ խօսիլ Յակոբ Շահամիրեանի կամ Շամիրեանի կամ Շամիրի կամ Շամռշամենցի (թերեւս Շամռշահենցի) Պարսկաստանէն Հնդկաստան փոխադրած տպարանին, իր հրատարակած գործերուն եւ հայրենասիրական գործունէութեան ու ծրագիրներուն մասին։ Պ. Ա. Վաչեանց Յակոբ Շամիրի հայրը՝ Աղա Շամիր, ծնած 1723ին, Նոր Ջուղա, շփոթած է անոր զաւկին հետ, եւ իր տըւած մնացեալ տեղեկութիւններուն մեծագոյն մասըն ալ սխալ է։ Բայց հոս տեղը չէ այդ սխալները մատնանշելու։

Պ. Վաչեանցի յօդուածին երկրորդ հատուածը նիւթէն շեղում մըն է եւ առնչութիւն չունի ինծի հետ։ Բայց վերջին հատուածը կը պարունակէ վերագրում մը, որուն մասին՝ յաջորդ անգամ։

2 Մարտ, 1951 — ՀԱՅԿ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ՏԻԳՐԱՆ ԽԱՆ ՔԵԼԷԿԵԱՆԻ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ամերիկեան թերթերը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն Տիգրան խան Քելէկեանի անձնասպանութեան մասին.—

Ոստիկանութիւնը կ՚ըսէ, որ Խանին հողաթափերը իրարու մօտ դրուած էին այն պատուհանին տակը, ուրկէ վար ցատկած էր։ Հնութիւններու առեւտրականը վար նետուած էր շապիկով եւ շապկընկերով։

Ան հիւանդացած էր եւ քթին մէջ բորբոքում ունէր։ Իր ինքնասպանութեան օրը հիւանդապահուհին եկած չէր, եւ պանդոկին միւս վարձակալները տեսած էին վար նետուիլը։ Առանձին մնացած էր սենեակին մէջ։

Հնութեանց եւ արուեստի գործերու առեւտրականները լսելով անոր մահը տխրեցան։ Գրեթէ կէս դար զարմանալի դէմք մը եղած էր։ Իր առեւտրական տունը ճիւղեր ունէր Լոնտոն, Փարիզ եւ Գահիրէ։ Եւ այդ վայրերու արուեստագէտները եւ հնութեանց առեւտրականները զինքը կը սիրէին։ Ան հովանաւորած էր Պրաքը, Մաթիսը, Փիքասօն եւ ուրիշներ։

Պատկառազդու սպիտակահեր եւ սպիտակամօրուս ծերունի մըն էր եւ բարեսէր։ Քէլէկեան գնած էր հսկայական թեւաւոր ցուլ մը, եւ թեւաւոր առիւծ մը, որ դրուած է Մէթրոփոլիթըն Արուեստի Թանգարանի դրան առջեւ։ Ատոնք, 1843ին կատարուած պեղումներու ընթացքին, երեւան հանուած էին։ Կը գտնուէին Քրիստոսէ 800 տարի առաջ Ասորեստանի Նեմրութ քաղաքին մէջ, ուր կ՚իշխէր Ասուրնազիրփալ Բ.։ Առիւծը եւ ցուլը 1932ին գնուած էին Րաքըֆէլըրի կողմէ Թանգարանին համար։ Ատոնց հետ կային նաեւ Ասուրնազիրփալի պալատի պատերուն քանդակները։

Քէլէկեան փոխ տուած էր Լոնտոնի «Վիքթորիա» եւ «Ալպէրթ» Թանգարաններուն հին պարսկական կաւեղէն եւ խեցեղէն ամաններ։

Իր խանութին մէջ կան արուեստի մեծ գործեր, արժէքաւոր առարկաներ հին խեցեգործութիւններ, մանրանկարներ, գորգեր եւ նկարներ։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Հրանտ Խանճեան, ուսուցիչ եւ հեղինակ, մեռած է Պոլսոյ մէջ։ 77 տարեկան էր։ Տարիներով պաշտօնավարած է Կեդրոնականի, Մխիթարեանի եւ Պէզազեանի մէջ։ Մեծապէս գընահատուած էին իր պատրաստած աշխարհագրութեան գիրքերը։ Պատրաստած էր նաեւ առեւտրական թուաբանութեան եւ տոմարակալութեան գիրքեր։ Քաջ գրաբարագէտ էր ու գրասէր։ Գեղեցիկ թարգմանութիւններ կատարած է ֆրանս. գրականութենէն եւ ստորագրած տնտեսական, պատմական եւ աշխարհագրական բազմաթիւ յօդուածներ, ցրուած Հիւանդանոցի Տարեգիրքներուն եւ հանդէսներուն մէջ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԻԷՆ.— Եղանակին բացումէն ի վեր Հ. Մ. Ը. Մ.ը ախոյենական մրցումներուն շարքին կատարած է նաեւ բարեկամական երեք մրցումներ, երեքն ալ յաղթական։ Այս առթիւ ֆրանսական շրջանակները գովեստով կը խօսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի յառաջդիմութեան մասին։

Միութիւնը սիրայօժար ապահոված է քանի մը մրցումներ։ Պատասխանելով ստացած հրաւէրներուն, այժմէն առնցմէ Սէն Ժանպուրնէի քաղաքի խումբը բարեկամական մրցումի հրաւիրած էր մեզ, Փետրուար 25ին։ Կ՚աճապարենք ընկերակցելու համար մեր սիրելի երիտասարդ մարզիկներուն, ճամբուն վրայ կը հանդիպինք, Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկներուն, որոնք կը սպասեն օթօքարին։ Մեզի հետ են նաեւ տարէց ընկերներ։

Սէն Ժանպուրնէ գիւղաքաղաքը Վիէնէն 20 քիլ. դէպի Կրընոպլի ճամբուն վրայ։ Պատերազմի շրջանին, ձիւն ձմրան ուտելիք ճարելու համար բազմաթիւ Հայեր այս գիւղը կ՚երթային հեծելանիւներով, դուռնէ դուռ հաւկիթ, պանիր կը մուրային իրենց դրամով։

Երբ հասանք հոն, ֆրանսական խումբին ներկայացուցիչը մեզ դիմաւորեց։ Քիչ վերջ մեր տըղաքը ելան դաշտ, դատաւորի սուլիչին վրայ եւ անմիջապէս սկսան յարձակողականի։ Կոկիկ «փաս»երով կը յառաջանան, ութերորդ վայրկեանին կը շահին առաջին նշանակէտը։ Հակառակորդը կը ջանայ շահիլ հաւասարեցուցիչ նշանակէտը, բայց մեր վերջապահները (Կ. Խօքսիւզեան եւ Ռ. Արամեան) պատնէշ կը քաշեն հակառակորդին դէմ։ Միջնապահները Զարդարեան եւ Բարսեղեան լաւագոյն կերպով կատարեցին իրենց պարտականութիւնները։ Մեր աննման բերդապահ Ս. Մուրատեան (Ջէքիճ) գնդակները ճարպիկութեամբ կը բռնէր, արժանանալով բուռն ծափերու։ Մեր յառաջապահները վարպետ խաղարկութեամբ կը յառաջանան եւ կը շահին երկրորդ նշանակէտը։ Կիսախաղը վերջանալու մօտ, Ս. Զարդարեան 25 մեթրի հեռաւորութեամբ կը նշանակէ երրորդ սքանչելի նշանակէտը։ Կիսախաղը կը վերջանայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթութեամբ 3—0։ Կարճ դադարէն վերջ կը սկսի Բ. կիսախաղը, մեր յառաջապահներէն Գ. Զարդարեան (խմբապետ) Ծովակին «փաս»ին վրայ կը նշանակէ Դ. նշանակէտը։ Հակառակորդը շատ կը ջանայ իր պատիւը փրկել, բայց անօգուտ։ Ծովակ եւ Զարդարեան կը նշանակեն հինգերորդ եւ վեցերորդ նշանակէտները, չարաչար պարտութեան մատնելով հակառակորդը։ Խաղը վերջացաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթութեամբ 6—0։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբի ախոյենական մըրցումը տեղի ունեցաւ 18 Փետր. Պրոնի ֆրանսական խումբի դէմ հաւասար արդիւնքով 2—2։

Յ. Մարուխեան

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՆԱՅԻՐԻ, ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի, որ նախապէս կը հրատարակուէր Հալէպի մէջ։ Զ. տարի թիւ 1 (1951 Յունուար), ճոխ բովանդակութեամբ (80 էջ)։ Հասցէ.— A. Djzaroukian, B. P. 1426, Beyrouth (Liban)։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (85)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԱՐԿԱԾԱԽՆԴՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱԽՃԱՆԸ

Դարձայ տուն։ Կը քալէի մեքենայի մը նման ու բառերը զոր կարդացեր էի, կը հետեւէին քայլերուս կշռոյթին։ «Կը տեղեկացնենք թէ ... դաստական... ձեզի դէմ ...»։

Կինս դուրս ելած էր, տղաքս կը խաղային պարտէզը։ Դուրս ելայ վերստին, քալեցի ուղիղ, հետեւելով ճամբուն անվերջանալի ժապաւէնին։ Ամայի դաշտին մէջն էի։

Կը հպատակէի կարծես խորհրդաւոր հրաւէրին հեռաւոր անկիւններու, որոնք խաղաղութիւն ու հանգիստ կը խոստանային ինծի պէս հալածական խեղճ արարածին։

Եւ եթէ վերադառնայ տրամաբանութեան ճամբան, կամ կրցայ իրերը տեսնել ինչպէս որ են, ատիկա կը պարտիմ Անատոլուի դաշտագետնին, այնքան անսահման, նոյնքան խաղաղ ու յաւերժական։

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Կեանքիս ամէնէն հետաքրքրական գլուխն է որ գրեցի, պատմելով այս պատմութիւնը։ Մինչեւ վերջին կաթիլը խմեցի բաժակը զոր ներկայացուցեր էր ինծի Կիկերոն, եւ խմեցի նոյնիսկ դառն մրուրը։

Բայց, եթէ անհրաժեշտ է վերջաբան մը, պէտք է գրել զայն աւելի եւս լուսաբանելու, եզրակացութեան մը յանգելու համար եւ նաեւ՝ անորոշութեան խաղով մը վերջացնելու համար։

Տրամաբանօրէն պատմութիւնս վերջ կը գտնէ 1944 Ապրիլի դէպքերուն հետ։ Լուսաբանեցին Կիկերոնի հարցը, որ այնքան երկար ատեն հիւանդագին վախ մը ունէր ամէն տեսակ լոյսէ։ Թատերախաղը վերջացած է, ինչ պէտք կայ ուրեմն տակաւին բառերու։

Մոռցայ փոքրիկ պարագայ մը որ կրնար տեղեկագրի մը նիւթ կազմել։ Թուրքիայէ մեկնած պահուն, Գոռնէլին, երկար խարտեաշ խոպոպներով այդ Գերմանուհին վերափոխուեր էր կարճ սեւ մազերով «փին – ըփ» աղջկան մը։ Աստուած գիտէ թէ ինչ բանի կը համապատասխանէր այս ծպտումը։

Բայց այս վերջաբանը այդ փոքրիկ մանրամասնութեան համար չէ որ կը գրեմ։ Օր մը գրեցին թէ պատմական կարեւոր փաստաթուղթեր գնուած են 300 հազար սթերլինի աստեղագիտական գումարին փոխարէն։

Կիկերոն իր վտանգաւոր գործունէութեան համար ստացաւ այս հսկայ գումարը որ կը համապատասխանէ մէկ միլիոն տոլարի։ Եւ այս պարագան բաւական է, որ իր ձեռնարկը գերազանցէ բոլոր միւս լրտեսական գործերը, որոնք ծանօթ են ցարդ։

Խնդրոյ առարկայ չեմ ըներ այստեղ թէ որքան օգտակար եղաւ Կիկերոնի մատուցած ծառայութիւնը, այդ դրամին փոխարէն։ Թէ Գերմանները որքան գնահատեցին անոր արժէքը, կամ ինչ չափով օգտագործեցին զայն, ոչինչ կը փոխէ իրականութենէն։

Պիտի խօսիմ այստեղ միայն տրուած ահագին գումարին մասին, որովհետեւ վերջին գաղտնիք մը կը պարունակէ ան։

Արդարեւ, պահեցի այդ գաղտնիքը մինչեւ այսօր. ատեն է որ վերցուի քօղը։

Կիկերոնի հետ վերջին հանդիպումէս ետք, իմացայ թէ ոչ մէկ արժէք կը ներկայացնէր 300 հազար սթերլինի կլորիկ գումարը, զոր վճարած էի իրեն։

Կիկերոն, հարուստ Կիկերոնը, որ իր անգին ծառայութիւնները մատոյց Գերմանիոյ, աղքատ մնաց առաջուան պէս։ Քալթէրպրուննէրի եւ Ռիպէնթրոփի թղթադրամները կեղծ էին, «շինուած Գերմանիոյ մէջ»։ Այո, կեղծ էին, թէեւ ես, իմ իսկ նախաձեռնութեամբ, քննած էի զանոնք, առանց Պերլինի գիտցնելու։ Պէտք է ըսեմ, Իսթանպուլի դրամատան մասնագէտները մեղադրանքէ զերծ կացուցանելու համար, թէ այս թղթադրամները այնքան վարպետութեամբ շինուած էին, որ միւս դրամատուները առին իբրեւ իսկական, մինչեւ որ Զուիցերիացի մասնագէտ մը, բացառաբար բարեխիղճ, առանց նախապէս ուրանալու վաւերականութիւնը, ճիշդ դատումի համար Անգլիոյ մէկ դրամատունը ղրկեց ստուգումի։ Հոն էր որ երեւան հանեցին խարդախութիւնը։

(Շար.)

չել մեծ պետութեանց զինեալ ուժերուն անմիջական կրճատումը ։

Իրարու հակասող բազմաթիւ կէտեր կան այս երկու օրակարգերուն մէջ, այդ պատճառով ալ կը նախատեսուին ծանր վիճաբանութիւններ։ Սակայն բարենշան կը համարուի ժողովին առաջին օրուան մթնոլորտը ։ Լաւատեսներ կը կարծեն թէ անկարելի պիտի չըլլայ հասկացողութիւն մը ապահովել փոխադարձ զիջումներով, կազմելու համար Չորսերու խորհրդաժողովին վերջնական օրակարգը ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ԵՐԿՈՒ Պուլկարներ Եուկոսլաւիա ապաստանած են վերջին երկու շաբաթներու ընթացքին։ Փախստականները, որոնց մէջ կան ուսանողներ, բանուորներ, գիւղացիներ եւ ոստիկաններ, կը պատմեն թէ դիմադրական բազմաթիւ խումբեր կը գործեն Պուլկարիոյ մէջ եւ կը կռուին իշխանութեանց դէմ ։

ՔՈՐԷԱՅԻ կեդր. ճակատամասին վրայ կացութիւնը կը մնայ անփոփոխ։ Թէեւ ՄԱԿի ուժերը տեղական յարձակումներ կը փորձեն, բայց ետ կը մղուին կարմիրներու կողմէ, որոնք լաւ ամրացած են իրենց պաշտպանողական դիրքերուն վրայ ։ Սէուլի շուրջն ալ կացութիւնը հանդարտ է ։ Կը հաղորդուի թէ նոր ուժեր հասած են այնտեղ ։ — Չինական կառավարութիւնը 250.000 նոր երիտասարդներ առած է զէնքի տակ եւ հրամայած է զօրաշարժի ենթարկել նաեւ կէս միլիոն գիւղացիներ։

« ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՁԱՅՆԸ» (ռատիօ) աւելի ընդարձակելու համար, նախագահ Թրումըն 97 միլիոն տոլարի նոր վարկ մը պահանջեց ։

ԻՏԱԼԻՈՅ ընկերվարական վարիչներէն Իկնացիօ Սիլոնէ կը տեղեկացնէ թէ վերջին շաբաթներու ընթացքին տասը հազար անդամներ հրաժարած են համայնավար կուսակցութենէն, ինչ որ նշանակելի երեւոյթ մը կը համարուի։ Հրաժարումները կը շարունակուին երկրին գլխաւոր կեդրոններուն մէջ։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ առաջին զինուորական հանդէսը (պատերազմէն վերջ) լոյս տեսաւ Մարտ 6ին, «Եւրոպական ապահովութիւն» անունով։ Պարբերականը կը պարունակէ նաեւ քաղաքական տեսութիւններ։ Մասնագէտ մը բաղդատելով օդանաւային ուժերը, կ'եզրակացնէ թէ ամերիկեան օդատորմիղը կը գերազանցէ սովետականը, ամէն տեսակէտով ։

ԱԼԵՔ ՆՈՒՐԻՃԱՆԵԱՆԻ կատարած սպանութեան եւ ինքնասպանութեան մասին կարգ մը նոր լուրեր հաղորդելով, տեղական թերթերը կ'ըսեն թէ արիւնալի ողբերգութեան միակ վկան էր հինգ ամսուան նրախայ մը։ «Իր աչքերուն առջեւ էր որ մեծ հայրիկը սպաննեց մեծ մայրիկը, եւ մայրը պատուհանէն վար նետուեցաւ»։ Ալեք Նուրիճանեան երկար ատենէ ի վեր կը դանդատէր իր կնոջմէն, զաւկէն եւ հարսէն թէ այլեւս ընտանիքի պետ չէն նկատեր զինքը։ Միշտ կ'ըսէր. — « Ես այլեւս տէր չեմ իմ տունիս մէջ, պէտք է վերջ դնել այս վիճակը»։ Ամէնքն ալ իր մտային տկարութեան կը վերագրեն այս ահռելի սպանդը ։— Երկու վիրաւորները ամէն վտանգ անցուցած կը համարուին ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ բանակին մէջ պիտի առնուին 2500 եւրոպացի կամաւորներ, մեծ մասով Եւրոպա բնակող եւ Երկաթեայ վարագոյրի միւս կողմէն փախած տարագիրներէն։ Հինգ տարի վերջը, այս կամաւորները պիտի կրնան ամերիկեան քաղաքացի դառնալ։

ԱՆԻԷՌԻՆ Պ. Յակոբ Ադամեան կը գրէ թէ Փետրուար 26էն ի վեր անհետացած է շրջուն վաճառորդ մը, Սիվրիհիսարցի Յակոբ Ճէնտէրէճեան որ ինքնաշարժի արկած մը անցուցած էր քանի մը ամիս առաջ։ Կը խնդրուի Փարիզի, Լիոնի, Մարսէյլի, Սէն Շամոնի, Պոռտոյի եւն. հայ շրջուն վաճառորդներէն տեղեկացնել «Յառաջ»ի միջոցաւ։ 47 տարեկան է, երկայնահասակ ։

ԾՆՈՒՆԴ.— Տէր եւ Տիկին Անուշաւան Շտիկեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց երկրորդ զաւկին ԺԻՐԱՅՐի ծնունդը, 5 Մարտին ։ Այս առթիւ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին կը նըւիրեն 3000 ֆրանք ։

Պ. Սարգիս Ղազարեան, Պ. Միհրան, Մառիռոզ եւ Ժանիկ Ղազարեաններ, Տէր եւ Տիկին Պէկեան (Մարսէյլ), Պ. Գեղամ Ադամեան (Երեւան), խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր, զոքանչին եւ հարսին՝

ՏԻԿԻՆ ԲԵՐՍԱՓ ՂԱԶԱՐԵԱՆի

(Ծնեալ Յովհաննէսեան)

մահը, որ տեղի ունեցաւ 2 Մարտին, 60 տարեկանին Ռուէնի իր բնակարանին մէջ ։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Կիրակի, 4 Մարտ եւ մարմինը անփոփուեցաւ տեղւոյն գերեզմանատունը։

Ծանօթ.— Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Պ. Սարգիսեան, Տիկին Ներկարարեանի մահուան առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրէ Անթիլլիի ծերանոցին, փոխան ծաղկեպսակի։ Ստանալ «Յառաջ»էն ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme – (13)

Հ. Յ. Դ. ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կ. Կոմիտէն արտակարգ ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ, 10 Մարտ, ժամը 20.30ին, Քատէ սրճարանի վերնայարկը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՎԻԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ երկուշաբթի 12 մարտ, ժամը 21ին, դպրոցին սրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապ. Խաչի քաղաքի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամ եւ անդամուհիները այս չորեքշաբթի ժամը 3ին «Ահարոնեան» ակումբը։ Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը խօսի ընկեր Վ. ՕՇԱԿԱՆ։ Նիւթ՝ «Սփիւռքի գրականութիւնը»։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8–9:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, «Հ. Օհանջանեան» սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խընդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, դըպրոցին սրահը 78 rue Rabelais։ Կարեւոր օրակարգ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Ա. Ահարոնեան ակումբը։

ՀԱՄԱ-ԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Կարտանի հայկ. դպրոցի սրահին մէջ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Կը հրաւիրուին նաեւ ոչ – անդամ Խարբերդցիները ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿ. վարժարանի Վարդանատօնի առթիւ սարքուած ներքին հանդէսը, որ յետաձգուած էր, տեղի պիտի ունենայ, կիրակի 11 Մարտ, ժամը 3ին, վարժարանին մէջ ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur–Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63

Jeudi 8 MARS 1951 Հինգշաբթի 8 ՄԱՐՏ

27րդ Տարի — 27 Ann. No. 6401–Նոր շրջան թիւ 1812

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՉ ԻՍԿ ԵՐԵՍՈՒՆ ՏՈՂ

Նորէն եւ նորէն կը թղթատենք «Սովետական Հայաստան» ամսագրին բացառիկ թիւը (1950 Նոյեմբեր), գտնելու համար որեւէ ակնարկ՝ հայկական իրաւունքներու մասին:

Ամսագիրը մանրամասնօրէն կը նկարագրէ երեսուն տարուան ընթացքին կատարուած յառաջդիմութիւնները՝ տնտեսութեան, մշակոյթի, ճարտարարուեստի, արհեստագիտութեան, գիւղատնտեսութեան, վերջապէս մարդկային գործունէութեան բոլոր ասպարէզներուն մէջ:

Սկիզբէն ի վեր, Դաշնակցական մամուլը պարտք սեպած է արձանագրել այդ յառաջդիմութիւններն ու նուաճումները: Ոչ թէ իբրեւ չորուցամաք լուր, այլ մասնաւոր վերլուծումներով եւ ուսումնասիրութիւններով: Մանաւանդ երկրորդ աշխարհամարտէն առաջ, երբ աւելի դիւրին էր թերթ եւ գիրք ճարել Երեւանէն, բաժնեգրութեամբ կամ փոխանակութեամբ:

Հայրենիքին մէջ կատարուած որեւէ շինարար աշխատանք արդար հպարտութեամբ կը լեցնէ տարագիր բազմութեանց սիրտը:

Այդ բազմութիւնները շատ լաւ գիտեն թէ ի՛նչ տաժանելի պայմաններու մէջ կը կատարուի որեւէ աշխատանք: Բայց եւ այնպէս, երբեք չեն կորսնցներ իրենց հաւատքը՝ լաւագոյն օրերու մասին: Ինչպէս չեն կորսնցուցած դարերու ընթացքին:

Արդ, կրկին եւ կրկին թղթատելով «Սով. Հայաստան» ամսագրին 95 պատկերազարդ էջերը, ի զուր փնտռեցինք որեւէ խօսք՝ ազգային – քաղաքական հողերու մասին: Գոնէ երեսուն տող հաւաստիք, այս կամ այն ուղղութեամբ:

Այդ հրատարակութիւնն ալ, ինչպէս ուրիշ խորհրդային թերթեր ու գիրքեր, կրնայ կոչուիլ «Սթալինապատում» — նման երբեմնի «Շահնամէ»ներուն:

Որեւէ գրութիւն, ուսումնասիրութիւն, յուշ կամ տպաւորութիւն կը սկսի եւ կը վերջանայ Սթալինով:

Բազմավաստակ բանաստեղծէն մինչեւ յետին տիրացուն, գիտնականէն մինչեւ «բռունցքամարտ»ի (կռփամարտ) վարպետը, նոյն շարականը կ'երգեն: Նոյն բառերը՝ նոյն երաժշտութեամբ:

Արիւն – քրտինք մտած են բոլորն ալ, ապացուցանելու համար թէ ինչ որ կատարուած է երեսուն տարիներու ընթացքին, կը պարտին «Արեւ – Սթալինի»:

Այն աստիճան որ, երիտասարդ բանաստեղծի մը ոտքը գետնէն կը կտրի, երբ կ'իմանայ թէ «Թանկագին Առաջնորդը» բարեհաճած է ընդունիլ Հայաստանի «դեպուտատ»ի թեկնածութիւնը.

Ցնծա՛, Հայոց ժողովուրդ, քո մեծ իղձն է կատարուած.— Կրկին անգամ բոցավառ սիրտդ կեանքիդ պէս բացած.— Դու հայրենի աշխարհի քո Գերագոյն Սովետում.— Ընտրելու ես մարդկութեան, ազատութեան մե՛ծ մարդուն: (Սով. Հայաստան օրաթերթ, 25 Յունուար 1951. Ցնծութիւն, Հէնրի Թումանեան):

Երբ «Արու Լալա»յի հեղինակը «արեւէն աւելի պայծառ» կը գտնէ Սթալինը, երիտասարդներու այս ցնծութեան աղաղակները չեն որ զարմանք պիտի պատճառեն:

Կարդալով այս «ռեւոլուցիոն» զուասներգութիւնները, չե՞ք փորձուիր հարցնել.

— Այսքան զուրգուրանք եւ սէր, այսքան հաւատարմութիւն եւ համբերութիւն երեսուն թիզ հող, գոնէ երեսուն տող արդարութիւն, իրաւունք չե՞ն արժեր:

Այս այն ժողովուրդը չէ՞ որ իր զաւակներէն 250.000 կորիճներն ալ տրամադրեց, ընդհանրական յաղթանակին համար:

Անոնց արի՞ւնն ալ բաւական չէ, վերահաստատելու համար մեր Հայրենիքին բնական սահմանները՝ Ախուրեանէն եւ Արաքսէն անդին...

Հիմա՞ որ «Հանճարեղ»ը իր արձանով ալ բազմած է Երեւանի մէջ, երեսուն մեթր բարձրութեամբ, ո՞ր օրուան կը սպասէ, արձագրելու համար իր իսկ պարտադրած անիրաւութիւնները:

Սրբագրութիւն մը որ ոչ իսկ երեսուն տող պիտի բռնէր...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿՐԱԿ ՎԱՌԵՑԻՆՔ, ՋՈՐՑՈՒՑԻՆՔ...

Ուրեմն իմացաք թէ ինչո՛ւ անկանոն կը տըպուի «Յառաջ»ը, չորս – հինգ օրէ ի վեր:

Չեմ գիտեր ո՛վ թելադրած էր վառարանը միշտ վառ պահել եւ տպագրելի թուղթերը շարել բոլորտիքը, որպէսզի ելեկտրական հոսանքը կամ մագնիսականութիւնը ցնդին տաքէն:

Այդ ալ փորձեցինք եւ դեռ կը փորձենք:

Հետեւա՞նքը,— Երեւութապէս դիւրաւ կը տպուին ներսի երկու էջերը: Բայց, յաջորդ երկու էջերուն տպագրութիւնը կրկնապէս դժուարացած է:

Թուղթերը չորցած ըլլալով, դարձեր են աւելի դիւրաբեկ: Ձեռքդ հազիւ դպած, կը պատռին: Կա՛մ լաւ չեն ծծեր մելանը: Կամ նորէն իրար կը փակչին եւ հարկ է զատել մէկ–մէկ:

Մեքենավարը, արդէն դիւրագրգիռ, ձգեց գընաց: Տուքն է որ կը քաշէ անոր մեղքը, իբրեւ աւելի պաղարիւն:

Փճացումները հաշուելով, պատուիրեր էինք հարիւր օրինակ աւելի տպել:

Երէկուան «Յառաջ»ի համար 150 օրինակ աւելի տրուած էր թուղթը: Իսկ փճացած թիւերուն գումարը անցաւ 300ը:

Նորէն հեռաձայն աջ – ձախ: Անշուշտ ամէնէն առաջ թղթավաճառին:

— Բացառիկ երեւոյթ է (փէնոմէ՛ն): Հետեւանք՝ մթնոլորտային փոփոխութեանց: Ճար չկայ: Կը ջանանք նոր ապրանք ղրկել:

Դիմեցինք բարեկամի մը, որպէս զի թուղթ ճարէ ազատ շուկայէն:

— Տեղ մը կայ, կարծեմ, բայց չեմ գիտեր թէ չափը կը յարմարի՞: Անշուշտ աւելի սուղ պիտի ըլլայ, փոխադրութիւնն ալ ձեր վրայ:

Մասնագէտ մը բացատրեց թէ՝ բաւական ատենէ ի վեր փայտ չի գար Շուէտէն եւ Ֆինլանտայէն. եւ տեղական գործարանները հարկադրուած են քիմիական նիւթեր խառնել, որով թուղթերը «կը մագնիսանան»:

Այս բարեկամն ալ կը կարծէ թէ ճար չկայ: Պէտք է թուղթերը «հանգիստ ընեն» երկար ատեն, որպէսզի մագնիսականութիւնը ցնդի եւ դիւրաւ տպագրուին:

Եւ այս փորձանքը... Փարիզի մէջ:

Երէկ նոր թուղթ մը ճարեցինք, փորձի համար: Կը մնայ որ դուք ալ համբերէք, ցնոր տնօրինութիւն...

ՎԱՀԷ

ՏԻԿԻՆ Ա. ՇԱՀՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Տարօն – Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութենէն (Մարսէյլ) տասը հազար ֆրանք, որով ընդհ. գումարը կը բարձրանայ 31.000 ֆրանքի:

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆ.— Պատրիարքը յօդացաւի տագնապ մը ունենալով շաբաթ մը յետաձգեց իր մեկնումը դէպի Պոլիս: Գաղթային վարչութեան Նախագահ Բժ. Երուանդ Արզումանեան անձնուիրաբար կը դարմանէ սրբազանը, որ այժմ աւելի լաւ է: Ծրագրած է մարտ 8, Հինգշաբթի օր մեկնիլ կառախումբով դէպի Հռոմ, անկէ Մարտ 10ին օդանաւով Պոլիս, ուր պիտի հասնի նոյն օրը կէսօրէ վերջ:

Ճամբորդութեան յետաձգումը հեռագրով հաղորդուեցաւ Պոլսոյ պատրիարքարանին, ուսկից հեռագրով տեղեկութիւններ կ'ուզուէին պատրիարքի տկարութեան մասին:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ կատարուած թշնամական ցոյցերուն առթիւ, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը իր մօտ հրաւիրեց Փարիզի եգիպտական դեսպանը, բացատրութիւն պահանջելու համար: Գահիրէի ֆրանսական դեսպանն ալ Եգիպտոսի վարչապետին դիմեց, նոյն առիթով: Ազգ. ժողովի առջի օրուան նիստին մէջ, նախագահը՝ Պ. Էռիօ, բողոքեց բարեկամ երկրի մը մէջ եղած անարդանքներուն դէմ: Ալժերիացի երեսփոխան մը քննադատեց Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը Մարոքի մէջ: Ներկաները ուժգնօրէն բողոքեցին, բացի համայնավար երեսփոխաններէն:

Դանիէլի կազմութիւնը կը դժուարանայ

ԵՐՐՈՐԴ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ ԱԼ ՁԱԽՈՂԵՑԱՒ

Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Պ. Կի Մոլէ եւս ձախողեցաւ դահլիճը կազմելու իր ձեռնարկին մէջ: Ստանձնելով հաշտարար միջնորդի դերը եւ բոլոր կողմերն ալ սիրաշահելու քաղաքականութեամբ ներկայացաւ ան Ազգ. ժողովին եւ պարզեց իր ծրագիրը, որուն մէջ առաջին տեղը կը գրաւէին ընկերային, տնտեսական ու ելմտական հարցերը, իսկ երկրորդական գծի վրայ կը դրուէր ընտրական օրէնքի բարեփոխումը:

Իր ծրագրի ընթերցումէն վերջ, Պ. Կի Մոլէ շատ վերապահ ընդունելութիւն մը գտաւ ժողովին առջեւ, իսկ կարգ մը կուսակցական պետերու կողմէ ալ խստօրէն քննադատուեցաւ: Նախկին վարչապետ Պ. Փոլ Ռէյնօ պահանջեց անմիջապէս կատարել ընտրական օրէնքի բարեփոխումը, որովհետեւ «հոգեվարքի մատնուած երեսփ. ժողով մը չէ որ պիտի կրնայ տնտեսական եւ այլ բարեկարգութիւններ կատարել»: Ուրիշ կուսակցութիւններ ալ իրենց վերապահութիւնը յայտնեցին Պ. Կի Մոլէի տնտեսական եւ ընկերային ծրագիրներուն շուրջ:

Ի վերջոյ, ընդհանրապէս վերապահ մթնոլորտի մը մէջ կատարուեցաւ քուէարկութիւնը եւ ժողովը, 259ի դէմ 286 ձայնով միայն ընդունեց Պ. Կի Մոլէի ծրագիրը: Պ. Կի Մոլէ ձախողած էր, քանի որ չէր կրցած ապահովել 311 ձայնի նուազագոյն մեծամասնութիւնը:

Պ. Կի Մոլէ անմիջապէս Հանրապետութեան նախագահին մօտ երթալով, յայտնեց իր ձախողանքը: Այժմ, Պ. Վ. Օրիոլ պիտի նշանակէ նոր դէմք մը, անոր յանձնելով դահլիճը կազմելու պարտականութիւնը: Հաւանական է որ այս անգամ, Պ. Էռիոյին վստահուի միջնորդի դերը, միջին ճամբան գտնելու համար:

Կը կարծուի թէ նախագահը նորէն Պ. Փլեվէնի պիտի յանձնէ նոր դահլիճին կազմութիւնը:

Չորս փոխանորդներու ժողովը

ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ՀԵՏԶՀԵՏԷ ԿԸ ՊՂՏՈՐԻ

Չորս արտաքին նախարարներու փոխանորդներուն ժողովը կը շարունակուի «Վարդագոյն պալատ»ին մէջ: Ինչպէս դիտել կուտան տեղական թերթերը, ժողովին մթնոլորտը հետզհետէ կը ծանրանայ, իբրեւ հետեւանք խորհրդային ներկայացուցչին անհաշտութեան: Իրազեկներ այժմ աւելի յոռետես են արդիւնքի մասին:

Երկրորդ նիստին խօսք տրուեցաւ ամերիկեան պատուիրակ Պ. Ճէսըփի, որ յայտարարեց, թէ ժողովը գումարուած չէ օրակարգի հարցերը ըստ էութեան քննելու նպատակով, այլ պարզապէս Չորսերու ժողովին օրակարգը կազմելու համար: Պէտք է առարկայօրէն մօտենալ ներկայացուած հարցերուն, որոնք որեւէ յանձնառութեան տակ պիտի չդնէին գումարուելիք խորհրդաժողովը: «Կրնայ ըլլալ որ մեր նախագիծը անկատար է: Հետեւաբար Ռուսերուն կը մնայ ամբողջացնել զայն»:

Ֆրանսական պատուիրակը, Պ. Փարոտի, իր կարգին խօսք առնելով երկրորդեց Պ. Ճէսըփի տեսակէտը եւ ըսաւ թէ խորհրդային պատուիրակութիւնը ազատ է պարզելու իր նախագիծը: Միայն զարմանք յայտնեց, որ Սովետները իրենց այդ նախագծէն դուրս ձգած են Աւստրիոյ խնդիրը:

Խօսք առաւ նմանապէս բրիտանական պատուիրակը, Պ. Տէյվիս, յիշեցնելու համար խորհրդային պատուիրակին, թէ գերմանական հարցը պէտք չէ ընդունիլ իբրեւ անջատ խնդիր մը: «Եթէ այս տեսակէտը չընդունուի խորհրդ. պատուիրակութեան կողմէ, Չորսերու խորհրդաժողովը բոլորովին աւելորդ պիտի դառնայ»:

Տեսակէտներու այս ակադեմական պարզաբանումէն վերջ, խորհրդային պատուիրակը, Պ. Կրոմիքօ մէկ անգամէն փոխեց ժողովի հանդարտ մթնոլորտը: Պ. Կրոմիքօ, վճռապէս ընդունելէ վերջ, թէ երկու նախագծերը կրնան ընդլայնուիլ եւ աւստրիական հարցն ալ, օրինակի համար, կրնայ մտնել օրակարգին մէջ, սկսաւ քննադատել արեւմտեան երեք պետութեանց նախագիծը, որ «շատ աղօտ կը թուի իրեն», մինչ խորհրդային նախագիծը միանգամայն յստակ է եւ որոշ, յատկապէս Գերմանիոյ ապազինման կէտին մէջ: Եւ, առանց նկատի առնելու Պ. Ճէսըփի ազդարարութիւնը հարցերու էութեան մէջ չմտնելու մասին, սկսաւ բուռն լեզուով մը քննադատել արեւմտեան պետութեանց քաղաքականութիւնը եւ մինչեւ իսկ շօշափեց ճափոնական հարցը, որ ոչ մէկ կապ ունի այս ժողովին հետ:

Պ. Ճէսըփ, ինքզինքը զսպելու բացայայտ ճիգով մը իր զարմանքը յայտնեց Պ. Կրոմիքոյի դիրքին համար եւ հրաւիրեց զայն մտածել այն հետեւանքներուն վրայ, զորս կրնայ ունենալ իր անհաշտութիւնը: Պ. Փարոտի, իր կարգին, պար–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՄԱՐԱՇԻ ԱՂԷՏԸ ԵՒ «ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ»Ը

Այսօր (12 Փետր. 1920) 31րդ տարելիցն է Մարաշի աղէտին։ Երեսունը մէկտարիներ առաջ, Ֆրանսական քաղաքականութիւնը յարմար տեսած էր պարպել քաղաքը եւ թողուլ հայ բնակչութիւնը՝ իր բախտին։ Այդ չար բախտը հեռացուց մեզ, կարծես անդառնալիօրէն՝ մեր հինաւուրց հայրենիքէն. եւ չորս հովերուն տուած, ցիր ու ցան ըրաւ Սփիւռքի չորս անկիւններուն մէջ։

Մարաշցիներուն անհասկնալի եղաւ «քաղաքականութիւն» բառին իմաստը։ Դժբախտաբար, բովանդակ Կիլիկիոյ հայութեան համար անհասկնալի եղաւ այդ չարաշուք բառին բովանդակալից պարունակութիւնը, որ դեռ մինչեւ այս վայրկեանիս կը հալածէ մեզ, կը տրորէ, կը սպառնայ, եւ Հայուն անբիծ նկարագիրը, անոր առնական կեցուածքը կը մրոտէ եւ կը խափանէ։

«Քաղաքականութիւն» ! ...։ Հայու ճակատագրին անկործանելի սեւ բիծը։ Ի՞նչ է արդեօք բառին իսկական իմաստը... Եթէ այդ բառը կռիւ կը նշանակէ, մենք՝ Մարաշցիներս, լաւ կռուած ենք, եւ նոյնիսկ փախուստի մատնած քաղաքամէջի Թուրքերը՝ գրաւելով բազմաթիւ Թրքական թաղեր եւ անոնց ամրացեալ դիրքերը։

Եթէ «քաղաքականութիւն» բառը իրաւունք կը նշանակէ՝ բայց մերն է, եւ էր բովանդակ Կիլիկիան՝ անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր, երբ դեռ Թուրքերը՝ Ասիոյ տափաստաններու մէջ մազէ վրաններուն տակ խաշնարածութեամբ կը պարապէին։

Մեր վանքերը՝ եւ հոն մշակուած քաղաքակրթական վերելքը. մեր բերդերը՝ եւ հոն բոյն դրած մեր իշխանները եւ անոնց սխրագործութիւնները, առասպելական կոչուելու արժանի հետքեր ձգած են իրենց ետեւ, իսկ հայ գիւղացիութիւնը՝ իր արիւն քրտինքովը ողողած է լեռները, ձորերը ու դաշտերը։

Զարկ բրիչդ կիլիկեան այդ հողերուն, անպայման պիտի հանդիպիս Հայու ստեղծագործութենէն բեկորի մը։ Ուրեմն, մերն է նաեւ իրաւունքը, մենք ենք ու եղած ենք այդ հողերուն տէրերը՝ դարերու մէջ, «քաղաքականութիւն»ը պէտք էր ըլլար պաշտպան մեր իրաւունքներուն, եւ ոչ թէ մեր հողերը յանձնել բռնակալին, եւ նեցուկ ըլլալ անոր չարաշահութիւններուն։

«Քաղաքականութիւն»ը եթէ՝ արդարութիւն հաստատելու իմաստը ունի... մենք արդար եղած ենք հնուց ի վեր։ Մեր պատմութիւնը այդ կ'արձանագրէ։ Մենք մեր հարեւաններուն հետ եղած ենք միշտ արդարամիտ, ոչ յափշտակած ենք, եւ ոչ ալ անիրաւ տեղ արիւն թափած։ Արդարութեամբ պաշտպանած ենք մեր հողերը ու մեր կրօնքը, եւ արդարութեամբ վարուած ենք մեր դրացիներուն հետ։ Արդարութեան նժարը վեր բռնած ենք, եւ միշտ այդ նժարով չափած ենք մեր գործերը։

Եթէ «քաղաքականութիւն»ը համերաշխութիւն ու եղբայրասիրութիւն է, մենք հետեւած ենք այդ քաղաքականութեան՝ դարերով, համերաշխ ապրած ենք բոլոր աշխարհի բնակչութեանց հետ, ոչ պատերազմ փնտռած ենք, ոչ ալ կռիւ։ Եղած ենք քրիստոնէավայել քարոզիչ մը, սէր ու համերաշխութիւն քարոզելով չարունակ՝ մեր ժողովուրդին եւ մեր դրացիներուն մէջ, որ կարենան ապրիլ անդորրութեան եւ սիրոյ ամպհովանիին տակ։

Պակասութիւն պէտք չէ համարել սա վերջին քանի մը տարիներու մէջ եղբայրասիրութեան չգոյութիւնը։ Մրրիկ մըն է որ սրարշաւ կ'ընթանայ եւ կը խլրտի պառակտել եղբայրը եղբօրմէն։ Բայց, պիտի դադրին այս չփոթ ու փոթորկալից օրերը, եւ կրկին մենք պիտի միանանք իրարու հետ։ «Եղբայր եմք մեք որ մրրկաւ եմք զատուած»։

Արդ, համերաշխութիւնը եւ եղբայրասիրութիւնը մեր առաքինութիւններն են. նախանձ շարժելու աստիճան զիրար ճանչցած սիրած ու ապրած ենք իրարու մօտ, եւ կրնանք նոյն ոգիով յարատեւել, երբ սա «քաղաքականութիւն» ըսուած մրրիկը հանդարտի եւ օտարի տմարդի միջամտութիւնը վերնայ մեր մէջէն։

Մեր իսկ փորձառութեամբ, եւ մեր մորթին վրայ զգացած եւ ըմբռնած ենք որ՝ «քաղաքականութիւն» ըսելով պէտք է հասկնալ, փոխադարձ շահերու վրայ հիմնուած սակարկութիւն մը։ «Քաղաքականութիւն»ը՝ շահ մը, օգուտ մը կը փնտռէ այն ազգէն՝ որուն գոյութիւնը խնդրոյ առարկայ դարձած է. եթէ ունիս տալիք պարգեւ մը, եթէ կրնաս ցոյց տալ շահագործուելու դաշտ մը քու հողէդ, այն ատեն վստահ կրնաս ըլլալ՝ թէ իրաւունքը, արդարութիւնը, համերաշխութիւնը, քու կողմդ են։ Պատմական փաստերու ալ կարիք չկայ։ Բոլորն ալ քու բարեկամներդ են. կը պաշտպանեն քեզ, եւ կ'օգնեն քեզի՝ դրամով, զէնքով, զինուորներով ու թնդանօթներով։

Ուրեմն, այդ անբարոյ «քաղաքականութիւն»ն էր՝ որ մեզ, Հայերս, պարտութեան մատնեց Մարաշի մէջ, ոչ թէ ուժը թշնամիին, որ արդէն քաղաքը լքած ու փախուստի ճամբան բռնած էր, շրջակայ գիւղերու հիւղակներուն տակ ապահովութիւն փնտռելով։ Անդին, յաղթական Հայերը ստիպուեցան նոյնպէս փախուստի ճամբան բռնել, «քաղաքականութեան» հետ ձեռք ձեռքի տուած, լքելով իրենց հայրենական օճախը եւ բոլոր սրբութիւնները։

Կ'ըսեն, թէ «քաղաքականութիւն»ը երկերես է։ Մենք տեսանք անոր «ձախ երեսը», որ խոժոռ էր, անհանդուրժելի, ու անկարեկից։ Եւ այդ «ձախ երես»էն վհատած, երեսուն երկար տարիներ աստանդական կեանք մը ունեցանք, հոս ու հոն ցիր ու ցան եղած։

«Քաղաքականութիւն»ը անպայման իր երկրորդ «աջ երեսը» պիտի դարձնէ մեզի, եւ մենք պիտի տեսնենք այդ «աջ երես»ը՝ ժպտուն ու քաջալերիչ։ Պիտի համախմբուինք կրկին մեր հին օճախին շուրջ, եւ միեւնոյն ատեն պիտի կարողանանք հասկացողութեան գալ աշխարհի հզօրներուն հետ, ապրելու համար ընդհանուր անդորրութեան մը մէջ, տեւականապէս։

Ահա այս է բոլոր Հայերուն ըղձանքը, նոյնպէս նաեւ Մարաշցիներուն։

ՏՈՔԹ. Ց. ՏԷՐ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(Արեւելք)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Կարմիր գիծէն անդին

Քանի մը տարի առաջ Խ. Միութեան մէկ կարեւոր պաշտօնեան՝ ճարտարապետ Վիքթոր Քրավչէնքօ, ձգելով իր կարեւոր ու հանգստաւէտ պաշտօնը Ուաշինկթընի մէջ, ինքզինքը յանձնեց Մ. Նահանգներու պաշտպանութեան։ Իր գիրքը «Ազատութիւնս ընտրեցի», մեծ աղմուկ հանեց համաշխարհային շրջանակներու մէջ։ Այս առթիւ դատավարութիւն մըն ալ տեղի ունեցաւ Փարիզի մէջ, շռնդալից յայտնութիւններով։

Իրմէ առաջ ալ արդէն շատեր փախուստ տուած էին Խ. «Դրախտէն», աւելի կամ նուազ արժէքով պաշտօնեաներ։ Փախուստները փոխանակ կանգ առնելու, կը կրկնապատկուին ամսէ ամիս։

Մասնաւորաբար բախտաւոր կը համարուին անոնք, որ կառավարական պաշտօնով պատեհութիւնը կ'ունենան արտասահման մեկնելու։ Շատերը հակառակ իրենց վրայ կատարուած խիստ հսկողութեան, ապրուստի լաւագոյն պայմաններուն, կը նախընտրեն ազատութիւնը՝ քան «աշխատաւորներու երկրին» բարիքները։ Ու կը հեռանան զզուանքով, իրենց տէրերուն ձգելով մարդկային անլուր տառապանքներու գնով ձեռք ձգուած հանգստաւէտ կեանքը ու անոր առթած վայելքները։ Կը դառնան աշխարհաքաղաքացի, ենթակայ դարանակալ փորձանքներու։

Ատոնցմէ մէկն է ճարտարապետ Իվան Մարքին, կարկառուն դէմք մը Խ. Միութեան մէջ։ Նաւաշինարաններու գլխաւոր ճարտարապետ, ընդհանուր տնօրէն Սիպերիոյ եւ Ծայր. Արեւելքի ճարտարարուեստական կեդրոններուն։ Իսկ 1946էն սկսեալ նախագահ Հելսինքիի (Ֆինլանտա) պատերազմական պարտքերու հատուցման յանձնախումբին նաւային բաժնին։

Ահա այս մարդն է որ 1950ի վերջերը, առտու մը գաղտնի՝ դասաւորելով իր պաշտօնաթուղթերը եւ իր ստորադաս պաշտօնեաներուն ուղղելով գրաւոր մնաք բարով մը՝ կը փախչի Շուէտ եւ ինքզինքը կը յանձնէ շուէտական կառավարութեան պաշտպանութեան։

Ինքն է որ կը պատմէ.— «Ես կը սիրեմ Հայրենիքս։ Իմ ամենաբուռն բաղձանքս է, որ ան ըլլայ զօրաւոր, երջանիկ եւ ազատ ամէն վտանգէ։ Հակառակ, այն բոլոր առաւելութիւններուն, որոնք շնորհուած էին ինծի, խորհրդային վարչաձեւը այլեւս անտանելի դարձած էր ինծի համար։ Ի՞նչ արժէք ունին, աւաղ, այդ ամէն առանձնաշնորհները, նոյն իսկ Ռուսիոյ մէջ, երբ կը պակսի ազատութիւնը։

Պաշտօնակիցներուս մեծ մասը կը թուի գոհ ըլլալ իր ներկայ կեանքէն։ Պատճառն այն է որ ուրիշ կեանք չեն տեսած երբեք։ Ես ինքս, Հէլսինքի մեկնելէն առաջ, այսինքն ամբողջ քսան տարի, կը կարծէի թէ շատ բնական բան է ապրիլ՝ լրտեսական ցանցով թունաւորուած միջավայրի մը մէջ։ Ենթարկուիլ որոշումներու, որոնք յանկարծ կը փճացնեն ամիսներու եւ տարիներու աշխատանքը։ Պէտք էր չորս տարի բացակայէի երկրէս, ըմբռնելու համար, որ խորհրդ. սահմաններէն այս կողմը, կարելի է աշխատիլ ազատ ու անկաշկանդ»։

Ականատեսն ու գործադրողը կը բացատրէ տակաւին, այս անլուր զոհողութիւնները, որոնց ենթարկուեցան Ֆինները, վճարելու համար 250 միլիոն անգլ. ոսկի, իբրեւ պատերազմական հատուցում, պահանջուած Կրեմլինի կողմէ։

Իբրեւ նաւաշինութեան գլխաւոր ճարտարապետ, Իվան կը պատրաստէ Արխանկէլի համար փայտ փոխադրող նաւեր։ Կը ստեղծուի մեծ ոգեւորութիւն։ Քիչ ժամանակ վերջ յայտնի կ'ըլլայ որ, նաւերը՝ որոնց իւրաքանչիւրին շինութիւնը արժած էր 400 միլիոն փրանք, մեծ չափով կը կորսնցնեն արագութիւնը։

Երկու անգամ նոյն տեսակէն կը շինեն նաւեր։ Երրորդին հազիւ կը յաջողին։

Ի՞նչ է պատճառը այս ձախողանքին.— Անտեղի միջամտութիւնը կուսակցութեան ներկայացուցիչներուն, որոնք ոչինչ կը հասկնան գործէն։ Միջամտութիւնը կէփէուին, որ կը սարսափեցնէ աշխատաւորութիւնը, ու նաեւ դիւանակալութեան (պիւռօքռասի) անվերջ գրութիւնները։

Ենթական կը նկարագրէ գործաւորներուն «եռանդ»ը, ժամանակէն առաջ լրացնելու պահանջուած գործը։ Արդիւնքը կ'ըլլայ վարնոց արտադրութիւն։ Ապրանքի եւ նաւերու փճացում։ Աշխատաւորներու դատավարութիւն, բանտ ու աքսոր։

Արտասահմանի մէջ կը տիրէ այն կարծիքը թէ Խ. Միութեան աքսորավայրերու «գործաւորները» չեն վճարուիր։ Իրականութիւնը այս է, որ անոնք կը ստանան սովորական ռոճիկը, ու կայանէն մեկնելու ատեն ալ տիրացած կ'ըլլան բաւական կարեւոր գումարի մը։ Սակայն այդ գումարը իրենց ձեռքը չհասնելէ զատ, պարտատէր ալ կը դառնան։

Օրինակ, այդ դժոխային պայմաններուն մէջ աշխատողներէն շատեր, որոնք ամսական միջին հաշուով 7500 փրանք կը ստանան, եթէ բախտը ունենան վերապրելու, ստիպուած են կայանին վճարելու 90 առ հարիւրը իրենց շահածին, իբրեւ սնունդի եւ այլ պէտքերու ծախք։ Մնացած 10 առ հարիւրը իսկ եթէ իրենց թողուն, դարձեալ կարեւոր գումար մը կը մնայ։ Բայց այդ դրամն ալ կը ծախսեն հեռաւոր վայրերէն մինչեւ Վլատիվոստոք իրենց ճամբորդութեան ընթացքին։ Անոնց սահմանուած կ'ըլլայ որոշ պայմանաժամ, հասնելու համար իրենց համար որոշուած վայրը, Ուրալի մէջ։ Աննկարագրելի խճողում երկաթուղիներու կայարաններուն մէջ։ Անվերջ «պոչ»եր տոմսակ գնելու համար։ Եւ օր մըն ալ Չեկան կը ձերբակալէ զիրենք, որոշուած ժամանակամիջոցին մեկնած չըլլալու ամբաստանութեամբ։ Այս անգամ կը դատապարտուին հինգ տարուան տաժանակիր աշխատանքի։

Մարքին պաշտօնով կը դրկուի Զինանքայի շրջանը, Քոլիմա գետին եզերքը։ Զինանքա՝ Սիպերիոյ մետաղներու գաղտնի կայսրութեան կեդրոնն է։ Այս շրջաններէն է որ կ'արտադրեն ոսկի, զինկ, անագ։ Շնորհիւ այս հարստութիւններու Խ. Միութեան ժողովուրդները պիտի ազատին դրամատիրական երկիրներու կեղեքումներէն, ինչպէս կը յայտարարեն պետական վարիչները։

Անոր տրամադրութեան տակ էին 10.000 բանտարկեալներ, ենթակայ նոյն տաժանելի պայմաններուն։

Քարիւղաբարձ նաւու մը նորոգութեան առթիւ, մեր մեքենագէտը իբրեւ խափանարար կը դատուի, կին դատախազի մը նախագահութեամբ. կամ յանցանքի խոստովանութեան եւ կամ մահուան։ Կը մերժէ խոստովանագիրը ստորագրել, կ'ազատի դատապարտութենէն, շնորհիւ յետագային այդ կնոջ հետ մշակած յարաբերութեան։ Մինչեւ դատապարտութենէն քանի մը ամիս առաջ, խորհրդային մամուլը մեծ գովեստներ կը շռայլէ իր արժանիքներուն եւ աշխատանքի մասին։

— Թող արեւմուտքը Հիթլէրի սխալը չգործէ, ստորագնահատելով Խ. Միութիւնը իբրեւ հաւանական հակառակորդ, կ'ազդարարէ Մարքին։ Մենք ունինք շատ տկար կողմեր։ Բայց եթէ խաղաղութիւն կ'ուզէք, պէտք է ստեղծել մեր ուժէն աւելի զօրաւոր ուժ մը, ոչ միայն ցամաքի այլ եւ ծովու վրայ։

Չըրչիլ կը յայտարարէր օր մը Սթալինի, թէ Ռուսիան ցամաքային կենդանի մըն է, իսկ Մեծն Բրիտանիան ծովային։ Ճիշդ էր այս բացատրութիւնը այն ժամանակ։ Բայց անկէց ի վեր մենք շինած ենք ծովային հսկայական ամրութիւններ ու նաւեր, այս անգամ ոչ թէ Ֆինլանտայի ծոցին կամ Սեւ ծովուն, այլ հակարջային ովկէանոսին եւ Մուրմանսքի խարիսխներուն մէջ։ Անցեալ ամսուան քանի մը խորհրդային փոքր նաւերու Մանշի մէջ երեւումը մարզանքի փորձ մըն էր։ Որովհետեւ Սթալին կ'ուզէ բրիտանական հիւսիսային նաւաբաժինի առաւելութիւնը իր նուազագոյնին իջեցնել։

Խ. Միութեան մէջ միայն երկու հոգի իրենք զիրենք ապահով կը զգան.— Սթալին եւ Մալենքով։ Պետական հարուածի ոչ մէկ հաւանականու-

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Ամփոփուած «Սով. Հայաստան» ամսագրէն)

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ նոր ստեղծագործութիւններէն «Հերոսուհին» (Ցարօ Ստեփանեանի) վերջերս ներկայացուեցաւ Սպենդիարեան Օփերայի մէջ: Նաիրի Զարեանի «Արմենուհին», Գ. Յովհաննէսեան եւ Վ. Աճէմեան թատերգութեան վերածեցին եւ կ'աշխատին բեմադրութեան վրայ: Ա. Սաթեան իր «Զանգեզուրի Լեռներում» համանուագային նոր ստեղծագործութեամբ կը գովերգէ Զանգեզուրի հողագործներու, հանքագործներու աշխատանքը: Երաժշտագէտ Արտէմի Այվազեան լարային քառեակի համար գրած է նոր երաժշտութիւն:

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳԵՐԵԶՄԱՆ մը երեւան հանուած է Գոլովինօ գիւղին մէջ (Դիլիջանի շրջան): Պեղումները կը հաստատեն որ հոն կը գտնուի հնադարեան մեծ գերեզմանատուն մը Է. եւ Ը. դարէն (Ք. Ա.): Բոլոր գերեզմանները ծածկուած են մեծ քարերով: Գտնուած են նաեւ շատ մը իրեր, որոնք կարեւոր ապացոյցներ են այն ատենուան Հայաստանի մէջ ապրող ժողովուրդներու մշակոյթը ուսումնասիրելու: Կան կաւային եւ պղնձեայ առարկաներ, սարդիոնէ եւ ագաթէ ուլունքներ, գեղեցիկ սափորներ ծածկուած խեցեգործական նուրբ զարդարանքներով: Գտնուած են նաեւ զէնքեր, որոնց մէջ ուշագրաւ է լաւ պահպանուած պղնձեայ սուր մը:

ԲԱՄՊԱԿ հաւաքող նոր մեքենաներ ղրկուած են Արտաշատի մեքենաշարժ արօրներու կայանը, որոնց միջոցով Անաստասաւանի, Նորաշէնի, Վ. Արտաշատի, Շահումեանի եւ կարգ մը ուրիշ գիւղերու մէջ պիտի ըլլայ բերքահաւաք: Իւրաքանչիւր մեքենայ պիտի կատարէ օրական 20—25 կոլտնտեսականի աշխատանք:

ԱՊԱԿԻԻ ՆՈՐ ԳՈՐԾԱՐԱՆ մը շինուած է Արզնի գիւղի մօտ, հանքային ջուրի կէս լիտրանոց շիշ արտադրելու համար: Մինչեւ այս տարուան վերջ մէկ միլիոն շիշ պիտի արտադրուի:

ՀԻԴՐՕ — ԳԷՈԼՈԳԻԱԿԱՆ (ջրա—երկրաբանական) արշաւախումբ մը ուսումնասիրելով Ջերմուկի շրջաններու հանքային ջուրերը, մէջտեղ հանած է շատ մը հանքային աղբիւրներ Արփա գիւղի ձորին մէջ: Ուսումնասիրած է նաեւ Միկոյեանի շրջանի հանքային ջուրերու աղբիւրներու վայրերը եւ գտած է որ շատ հարուստ են: Նախապէս այդ աղբիւրները պարզ ջուրեր կը համարուէին:

ԳԻՆԻԻ նոր գործարան մը կը շինուի Էջմիածնի շրջանի Միկոյեան սովխոզին մէջ: Գործարանը պիտի արտադրէ տարեկան 7 հազար հեկտոլիտր բարձր որակի սեղանի գինի:

ՔԱՐԱՄԷԼԻ նոր գործարան մը կը շինուի Լենինականի մէջ, որուն համար յատկացուած է աւելի քան կէս միլիոն ռուբլի:

ՕՏԱՐ ԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒ ՀԱՅԱՑՈՒՄԸ.— Պետական հրամանագիր մը Հայաստանի կարգ մը կայարանները կը վերակոչէ հայկական անուններով: Այսպէս՝ Քօյագերանը եղած է «Թումայեան», Համամլուն՝ «Սպիտակ», Օրթաքիլիսան՝ «Մայիսեան», Թոմարտաշը՝ «Վարդաքար», Արփաչայը՝ «Ախուրեան», Բուղտաշէնը՝ «Բագրաւան», Ղարաղուլան՝ «Գետափ», Ալագեազը՝ «Արագած», Բողութլուն՝ «Արտենի», Ղարապունը՝ «Կարմրաշէն», Ղամշլուն՝ «Սովետական», Ուլուխանլուն՝ «Մասիս», Իմանշանլուն՝ «Միջեւան», Ղամարլուն՝ «Արտաշատ» եւ Շիմալլուն՝ «Այգաւան»:

Թին: Բանակը իրենց ձեռքերուն մէջ ամուրբռնած են Վորոշիլով եւ Բուլկանին, վերին հրամանատարութեամբ Սթալինի:

Սթալինի ամէնէն հաւանական յաջորդը կը համարուի իր նախկին անձնական քարտուղարը Մալենքով: Ասոնց երկուքին,— Սթալինի եւ Մալենքովի միջեւ, մեծ տարբերութիւն չկայ. եւ կարելի չէ ակնկալել մեծ փոփոխութիւն Խ. Միութեան կամ աշխարհի համար, ինչպէս յայտարարած է Մարքին, տեղական թերթի մը թղթակիցին:

Ա. Հ.

Գաղութէ գաղութ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Օգն. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ինչպէս ամէն տարի այս տարի ալ, Բարեկենդանի կիրակին այցելած է եւ տարած ճաշ (լահմաճուն, թերթանուշ եւ նարինջ) կուրանոցի 50 բախտագուրկ հիւանդներուն, որոնք կը խնամուին տէր եւ տիկին K. M. Meyerներու կողմէ:

ՍԱՆ ՓԱՈՒԼՕՅԻ (Պրազիլիա) հայ մանուկները մեծ մասով կառավարական դպրոցներ կը յաճախեն քանի որ ձրի են, իսկ կրօնականները կը ջանան որսալ զանոնք շարժանկարներով եւ ուրիշ միջոցներով: Գաղութը ունի փառաւոր եկեղեցի մը, շինուած բարերար Ռըզդալլահ Ծորճի նուէրով: Նոյն հողին վրայ շինուած է դպրոց մը որ ունի տասը սենեակ, եւ մեծ սրահ մը: Կառավարական օրէնքով կրնան հոն 400 աշակերտներ ուսանիլ, 1950ին դպրոցը ունեցաւ միայն 180 աշակերտներ: Գաղութին մէջ կան այնպիսիներ որոնք աւելորդ կը համարեն հայեցի դաստիարակութիւնը: Միջին դասակարգ մը միշտ կ'օժանդակէ նիւթապէս թէ բարոյապէս եւ զաւակները կը կրթուին հայ դպրոցներու մէջ: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ի գին ամէն զոհողութեան կը պահէ դպրոցը: Անհրաժեշտ է բարձրացնել դպրոցին մակարդակը եւ չքաւոր ընտանիքներու զաւակները ձրիաբար ընդունիլ դպրոց:

ԾԱՆՐ ԱՐԿԱԾ ՄԸ պատահած է Յունուար 29-ին Պ. Այրէս վերադարձող կառքի մը: Շարժավարը, Միսաք Այնաճեան 36 տարեկան, հազիւ հիւանդանոց փոխադրուած մեռած է, ընկեր Ստեփան Տէօքմէճեան «Արարատ» տպարանի տէրը եւ իր կինը վիրաւորուած եւ փոխադրուած են հիւանդանոց:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՌՈՊԻՆՍՈՆ ՔՐՈՒԶՕԷ, իր կեանքն ու արկածները, Դանիէլ տը Ֆօէ: «Համազգային»ի Մանկական . պատանեկան մատենաշար թիւ 5—6: Պատկերազարդ: Անգլ. բնագրէն թարգմանեց Հ. Ի.:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը Լիյէի երրորդ տարեշրջանը թեւակոխեց հոկտ. 1ին, 70 աշակերտուհիներով: Տնօրէնութեան պաշտօնին կոչուեցաւ Պոլսոյ Կեդր. Վարժարանի նախկին տեսչուհին՝ Տիկին Էլիզ Այվազեան: Մինչեւ իր ժամանումը Պ. Թովմաս Պօյաճեան, վաղեմի ծանօթ դաստիարակը, յօժարեցաւ անձնուիրաբար ստանձնել վարժարանի տեսչութիւնը, ամբողջ երկու տարի, արժանալով խնամակալութեան եւ աշակերտութեան շնորհակալութեան:

Այս տարի արդէն կազմուած է երրորդ դասարանը որուն աշակերտուհիներըտարեշրջանինվերջը պիտի անցընեն brevetի քննութիւն, երկրորդ դասարան անցնելէ առաջ:

Խնամակալութիւնը կը ձգտի միշտ հաստատութեան պակասները լրացնել եւ հասցնել զայն արդիական երկրորդական վարժարանի մը համապատասխան բոլոր պահանջներուն լրացումին:

Այդ նպատակին օժանդակելու համար արտասահմանի իր բարեկամները պարբերական նպաստներով իրենց համակրութիւնը կը յայտնեն:

Վերջին անգամ խնամակալութեան անդամուհիներէն Տիկին Լ. Խտրեան օգտուելով իր ճամբորդութենէն դէպի Արժանթին, յաջողած է իր բարեկամներու շրջանակին մէջ հաւաքել 1500 տոլարի գումար մը, վարժարանին շէնքին երկաթեայ սանդուխի մը շինութեան համար:

Այս առթիւ խնամակալութիւնս սրտագին կոչ կ'ուղղէ Փարիզահայ գաղութին, հաստատութեան մնացեալ անհրաժեշտ կարիքներուն վրայ, հանդիսասրահի շինութիւն, մարզադաշտ, պատուհաններու երկաթեայ փեղկեր, սառնարան, լուացքի գործիք, անկողինի ծածկոցներ:

Խնամակալութիւնս երախտապարտ պիտի մնայ անոնց որ պիտի ուզեն լրացնել այս պէտքերուն մէկն ու մէկը:

(ԿՆԻՔ)

ՏԽՐՈՒՆԻ

Պալքաններէն մահազդ մը կը գուժէ մահը Անթառամ Տաթեւեանի:

Ողբացեալ ընկերուհին քոյրն էր ընկեր Վահագն Տաթեւեանի, որ մասնակցելէ վերջ Պանք-Օթօմանի գրաւման, իր ամբողջ գործունէութիւնը նուիրած էր յեղափոխական շարժումներուն:

1909ին անդամ Հ. Յ. Դ. Պոլսոյ պատասխանատու մարմնի, Մարտ 31ի յետադիմական շարժման օրերուն, երբ Իթթիհատականները կը հետապնդուէին շանսատակ Թալէաթ, ընկեր Վահագնի պաշտպանութիւնը վայելած էր: Իսկ 1915ին, Վահագն ձերբակալուեցաւ Ատանայի մէջ, Օր. Անթառամ անձնապէս դիմեց Թալէաթին, որպէսզի փոխադարձաբար փրկէ իր եղբայրը, յիշեցնելով իր երդումը: Աւելորդ է ըսել թէ հրէշը չուզեց միջամտել եւ Վահագն կախուեցաւ:

Իբրեւ մօտէն ծանօթ ողբացեալ Անթառամի զոհողութեանց, կը հրաւիրենք մեր հայրենակիցները ներկայ ըլլալ հոգեհանգստեան, այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, յարգելու համար անմոռաց յիշատակը քոյր եւ եղբայր Տաթեւեանի:

Վ.շտակից

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (86)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դիւանագէտ Լցօրգ ՄՈՅԶԻՇ)

ԱՐԿԱԾԱԽՆԴՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱԽՃԱՆԸ

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Հիմա վերջին հարցում մը ինքնաբերաբար մէջտեղ կու գայ: Ծիշդ ո՞ւր կը կայանայ Կիկերոնի վաւերաթուղթերուն կարեւորութիւնը, վաւերաթուղթեր որոնք նոյնպէս չէին կրնար կանխել Գերմանիոյ պարտութիւնը:

1943ի վերջը եւ 1944ի սկիզբը կը կազմէ Գերմանիոյ տագնապալի շրջանը: Գերման հրամանատարութիւնը պէտք էր որ հասկնար պարտութեան մը հաւանականութիւնը, գիտէր իր թշնամիին քաղաքական դիտումները, շնորհիւ Կիկերոնին:

Եալթայի համաձայնութիւնները տակաւին չէին նուիրագործած Գերմանիոյ կորուստը: Եթէ Հիթլէր եւ Ռիպպէնթրոփ իսկական դիւանագէտներ եղած ըլլային, կրնային տակաւին վերջին որոշում մը տալ, այսինքն ընտրութիւն ընել պարտութեան եւ անէացումի միջեւ: Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի ծրագիրներուն յայտնութիւնը եւ քաղաքական մտածումները, պէտք է որ մղէին Գերմանիան նախաձեռնութիւնն ստանձնելու, որպէսզի փրկուէր աղէտէ մը: Կիկերոնը վերջին առիթն էր որ ներկայացաւ Գերմանիոյ, ճակատագրական պահուն, երբ այլեւս յաղթութեան կամ պարտութեան խնդիր չկար, այլ պարտութեան կամ ոչնչացման:

Գերման հրամանատարութիւնը նախընտրեց իր եւ ժողովուրդին անէացումը: Ան մերժեց գերման ժողովուրդին ապրելու իրաւունքը, պարզապէս այն պատճառով որ այս ժողովուրդը չէր կրնար այլեւս իբրեւ յենարան ծառայել աշխարհի տիրապետութեան եւ փառքին անոնց որոնք Գերմանիոյ ճակատագրին հետ խաղացին:

Արդէն ցոյց տուի թէ Ռիպէնթրոփ գլխաւոր յանցաւորն էր: Ի վերջոյ Կիկերոնին վրայ վստահութիւն ունենալու համար սպասեց որ Յունուար 14ի սարսափելի փորձը ամէն կասկած փարատէր: Նոյնիսկ այս թուականէն վերջն ալ, կարելի էր օգտագործել Կիկերոնի վաւերաթուղթերը:

Երբ կը խօսիմ այս կարելիութեան մասին, երբեք յաւակնութիւն չունիմ ակնարկութիւն ընելու թէ այս փորձը յաջողութեամբ պիտի պսակուէր, սակայն կը ցաւիմ որ Գերմանները այս տեսակէտով որեւէ ճիգ չըրին:

Կիկերոնի փաստաթուղթերուն «վաւերականութեան» մասին կասկածները թերեւս գոյութեան իրաւունքը ունենային սկիզբը, բայց ասիկա հիմնական եւ վճռական պատճառ չեղաւ այս հեզգութեան: Եթէ բան մը չըրին իբրեւ դրամագլուխ օգտագործելու այս տեղեկութիւնները, քաղաքական գետնի վրայ, կարծեմ ես պատճառը գտայ աւելի վերջը: Իմ կարծիքով, այդ կասկածները պարզապէս յերիւրանք էին եւ ծառայեցին միմիայն իբրեւ պատրուակ, խուսափելու համար եղերական եզրակացութենէն:

Կիկերոնի վաւերաթուղթերուն լեզուն երկդիմի ոչինչ ունէին: Պարզ կարելիութիւն մը ցոյց կու տային եւ ոչ թէ այս կամ այն ելքը: Անհեթեթ բան էր անտեսել այդ կարելիութիւնը: Նախընտրեցին մինչեւ ծայրը երթալ, ապաւինելով նախախնամութեան:

Ապացոյցներէն մէկը Րունտշթեթի յարձակողականն է 1944 Դեկտեմբերին որ պարզապէս պիտի յետաձգէր Գերմանիոյ բնաջնջումը, մինչեւ իսկ յաջողութեան պարագային:

Ռիպէնթրոփ կ'օգտագործէր Կիկերոնի մասին իր կասկածներով, երբ ան իր զործին գար: Այսպէս, 1943 Դեկտեմբերի կիսուն իբրեւ կանխիկ դրամ կը հաշուէր Կիկերոնի այն վաւերաթուղթը որ կը յայտնէր թէ Չըրչիլ ծանրապէս հիւանդացած էր, մինչդեռ կասկածամտութեամբ կ'ընդունէր ուրիշ վաւերագիրներ որոնք եկած էին միեւնոյն աղբիւրէն եւ միեւնոյն ատեն: Անմիջապէս անգլիացի վարչապետին մահը նախատեսեց, որովհետեւ այդ պարագան կը համապատասխանէր իր տեսակէտներուն: Այդ մահը նախախնամութեան մէկ նշանը պիտի ըլլար:

Ռիպէնթրոփ իբրեւ «վաւերական» կ'ընդունէր նաեւ վաւերաթուղթերուն այն զաղտնի մասերը որոնք լարուած կը ցուցնէին անգլեւամերիկեան եւ Սովետ յարաբերութիւնները:

(Շար.)

վելէ վերջ մինչեւ ... մտահոգութիւնը, նիստը յետաձգուեցաւ յաջորդ օրուան :

Քաղաքական շրջանակներու կարծիքով, ժողովը ձախողման դատապարտուած է, եթէ Պ. Կրոմիկօ չարունակէ պահանջել գերմանական հարցին քննութիւնը, փոցտամի համաձայնութեանց հիման վրայ :

Նոր զիջումներ Գերմանիոյ

Արեւմտեան երեք դաշնակիցներու որոշումով, Արեւմտեան Գերմանիոյ գրաւման վարչաձեւը որոշ բարեփոխութեանց ենթարկուեցաւ: Տոքթ. Ատընաուըրի կառավարութիւնը ճանչցաւ Գերմանիոյ նախապատերազմեան արտաքին պարտքերը եւ խոստացաւ գործակցիլ նախանիւթերու արդար բաշխումին մէջ: Այս պայմաններու մէջ, դաշնակիցները, իրենց կարգին կատարեցին զգալի զիջումներ, որոնց հիման վրայ 1) կը հիմնուի Արեւմտեան Գերմանիոյ արտաքին նախարարութիւնը, 2) կը վերնայ՝ գերմանական օրէնքները նախ քան քուէարկութիւնը քննելու դրութիւնը եւ 3) կը մեղմացուի Գերմանիոյ արտաքին առեւտուրի հակակշիռը:

Արտաքին Նախարարութեան հաստատումով, Արեւմտեան Գերմանիա պիտի կրնայ այսուհետեւ դիւանագիտական կանոնաւոր յարաբերութիւններ ունենալ ոչ համայնավար բազմաթիւ պետութեանց հետ, բացառութեամբ Մ. Նահանգներու, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի, որոնք կապ պիտի պահեն իրենց մարզպաններուն միջոցով, իսկ Գերմանիա, դեսպաններու տեղ, «պաշտօնական ներկայացուցիչներ» պիտի ղրկէ Ուաշինկթըն, Լոնտոն եւ Փարիզ: Այս զիջումը սակայն չի նշանակեր թէ Արեւմտեան Գերմանիոյ ձեռքերը բոլորովին ազատ պիտի ըլլան: Դաշնակիցները միշտ իրաւունք պիտի ունենան միջամտելու, եթէ դիւանագիտական որեւէ ձեռնարկ կը հակասէ իրենց շահերուն: Արեւմտեան Գերմանիա, օրինակի համար, պիտի չկրնայ որեւէ դաշինք կնքել Խ. Միութեան հետ, ոչ ալ պիտի կրնայ դեսպան ղրկել Մոսկուա, առանց դաշնակիցներու հաւանութեան, եթէ նոյնիսկ Կրեմլը ճանչնայ Պոննի կառավարութիւնը :

╳ Դաշնակից զօրամասերու փոխանակութիւնը սկսաւ Արեւմտեան Գերմանիոյ երեք գրաւման գօտիներուն մէջ: Ֆրանսական զօրամասեր տեղաւորուեցան արդէն ամերիկեան գօտիի կարգ մը քաղաքներուն մէջ եւ ամերիկեան զօրամասեր ալ մտան ֆրանսական գօտիի քաղաքները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԻՆԱԿԱՆ նոր բանակ մը (9 – 12 զօրաբաժին) հասած է Քորէայի կեդր. ճակատամասը, ուր կը սպասուի կարմիրներու նոր յարձակողականին: Դաշնակից հրամանատարութիւնը վստահ է սակայն, թէ Չինացիներու այս նոր փորձն ալ պիտի ձախողի: ═ Հարաւ Քորէայի բանակը ցարդ ունեցած է 169.000 կորուստներ: Ամերիկեան կորուստները կը հասնին 49.132 հոգիի: Մնացեալ դաշնակիցները կորսնցուցած են 2805 հոգի :

ԱԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ Նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ 1931 Ապրիլ 1էն 15 ծնած երիտասարդները, որոնց զօրակոչը յետաձգուած էր մինչեւ 1951 Հոկտեմբեր, պիտի կանչուին 1951ի զօրադասի առաջին չարքին հետ, այսինքն յառաջիկայ Ապրիլի երկրորդ կիսուն: Անոնք որ ընտանեկան պատճառներ ունին, մասնաւոր գործի մը յատկացուելու համար, կրան իրենց դիմումները կատարել մինչեւ Ապրիլ 1:

ԻՏԱԼԻՈՅ երեսփ. ժողովը 16ի դէմ 326 ձայնով վստահութիւն յայտնեց դահլիճին, որ 750 միլիառ լիրի (1.245.000.000 տոլար) վարկ մը կը պահանջէր վերազինման համար (կրկինը մինչեւ հիմա եղած վարկերուն): Ազգ. պաշտպանութեան սովորական նախահաշիւն է 300 միլիառ լիր: Կառավարութիւնը կը պահանջէր աւելցնել 5/6 համեմատութեամբ: Վիճաբանութեանց ընթացքին բուռն տեսարաններ պարզուեցան եւ համայնավար երեսփոխանները առին քալեցին: Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը դիտել տուաւ այս առթիւ — « Ատլանտեանի դաշինքը մեզի աւելի կ՚օգնէ քան մեր դաշնակիցներուն: Անոնք զօրաւոր են արդէն: Մենք տկար ենք»:

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ լրացնելով իր սպայակոյտին կազմակերպութիւնը, պաշտօնի կոչեց եօթը բարձրաստիճան սպաներ, իբրեւ փոխանորդ կամ օգնական : Նշանակուած եօթը անձերէն վեցը Եւրոպացիներ են : Ֆրանսացի զօր. Քառփանթիէ պիտի վարէ սպայակոյտին վարչական ճիւղը, անգլիացի մարաջախտ Հըտըլսթըն օդանաւային գործողութեանց մասը, իտալացի ծովակալ Քափոնի՝ անձնականնեւ վարչական գործերը եւն. : Եօթներորդը Ամերիկացի է :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ նորընտիր Գերագոյն Խորհուրդին Բ. նստաշրջանը (սեսեա!) բացուեցաւ Երեքշաբթի օր: Օրակարգի գլխաւոր խնդիրներն են 1) Քննութիւն 1951ի ելմտացոյցին: 2) Օրէնք մը՝ խաղաղութիւնը պաշտպանելու համար: Անշուշտ երկուքն ալ պիտի վաւերացուին միաձայնութեամբ :

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Ուրբաթ օր ժամը 21ին, Քատէի սրճարանին վերնայարկը: Դասախօս՝ Պ. Ա. ԶՕՊԱՆԵԱՆ :

Նիւթը՝ «Հայ թարգմանածոյ բանաստեղծութիւնը Ֆրանսական գրականութեան մէջ»:

ՄԵՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Ստիպողաբար կը խնդրուի մեզի վերադարձնելանմիջապէս Մարտ 3ի, 4ի, եւ 6ի ՅԱՌԱՋները, եթէ աւելցած են:

Մեր բաժանորդներէն անոնք որ հաւաքածոյ չեն պահեր, շնորհապարտ պիտի ձգեն մեզ, եթէ հաճին վերադարձնել նոյն թիւերը :

Փետրուար 18ը կը տօնուի

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի Ռոստոմ խումբի կողմէ, Հանդէս խնջոյքով մը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 4—12, Լիլայի Caisse d'Epargneի սրահին մէջ, 32–34 Ave. Porte des Lilas:

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ ԳԱՐԵԳԻՆԻ ԵՒ ԲԵՆՈՅԻ, կովկասեան նուագ, երգ, արտասանութիւն եւ պար :

Առատ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

Հաղորդ. միջոց.— Métro Porte des Lilas:

20ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպուած Փարիզի շրջանի երէցներուն, սկաուտներուն, գայլիկներուն եւ, արենոյշներուն կողմէ: Կիրակի Մարտ 11ին, ժամը ճիշդ 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis, rue St. Dominique, Paris (8) (Métro Invalides):

Արենոյշները պիտի ներկայացնեն հայկական կեանքէ տեսարաններ, երգեր եւ պարեր: Սկաուտական ներկայացումներ արիներուն եւ գայլիկներուն կողմէ: Մոգական լապտերով պիտի ներկայացուին նկարներ արենոյշներու եւ սկաուտներու կեանքէն :

ՅԱՐԳԱՆՔ MARC SANGNIERի

Ցիշատակի ցոյց ի պատիւ հայ արիներուն մեծ բարեկամին :

Մեծ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացուի Shakespeareի հանրածանօթ կատակերգութիւնը՝ ԸՆՏԱՆԵՑԱԾ ՔԱՏՈՒԿԸ (La Mégère Apprivcisée) :

Մուտք 300 եւ 200 ֆրանք Պիւֆէ

Գ. Տէրվիշեան եւ Ա. Գաբրիէլեան

կը խաղան

ՏՕՆ - ԺՈՒԱՆ

Քօմէտի 5 արար, 1 պատկեր, Մօլիէռի

12 Մարտ, Երկուշաբթի գիշեր ժամը ճիշդ 8.30ին, Théetre Ienaի մէջ

10, Avenue d'Iéna Métro Iéna

Մասնակցութեամբ Փարիզահայ լաւագոյն ուժերու : Ապահովեցէք ձեր տոմսերը, K. Dervichian 66, Bld. Mortier, Paris (20):

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3էն կէս գիշեր, Թաղապետական սրահին մէջ, rue Voltaire:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մուտք 150 ֆր.

Հաղորդ. միջոց.— Charenton Ecolesէն առնել թիւ 103 օթօպիւսը եւ իջնել rue de l'Union:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— ԼԻՈՆ, Մ. Մ.— Ստացած ենք այդ գումարը:

ՎԻԷՆ.— Անիրաւ են: Երկու անգամ նոր թըղթակիցը գրած էր, երկուքն ալ տպուեցան :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Ռիէզէն Պ. Միհրան Ղազարեան, Տիկին Բերսափ Ղազարեանի մահուան առթիւ հազարական ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին, Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին, Փարիզի Հանգստեան Տան (Անտիյյի), Վեթ. ֆոնտին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին: Ստանալ «Յառաջ»էն :

╳ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Ահարոնեան խումբը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք Մկրտիչեան ընտանիքէն, Պ. Մարգար Սարգիսեանի մահուան առթիւ :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Սէվրանի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ

ՄԱՐՏ 11ԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ, ԺԱՄԸ 15—24

Livryի քաղաքապետութեան սրահին մէջ :

Գեղարուեստական բաժին.— Խմբերգ, երգ զաւեշտ մը :

Հայկական եւ եւրոպական պարեր :

Հաղորդ. Միջոց.— Eglise de Pantinէն 14, թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Mairie de Livry:

Հ. Յ. Դ. ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կ. Կոմիտէն արտակարգ ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ, 10 Մարտ, ժամը 20.30ին, Քատէ սրճարանի վերնայարկը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՑՈՒՐՑԱԿՏՏ

ՇԱՎԻԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ երկուշաբթի 12 մարտ, ժամը 21ին, դպրոցին սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր Վ. ՕՇԱԿԱՆ: Նիւթ՝ «Սփիւռքի գրականութիւնը»: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8–9:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, «Հ. Օհանջանեան» սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Ա. Ահարոնեան ակումբը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթ. հինգշաբթի, ժամը 21ին:

ԱԿՆՈՒՆԻ ենթ. Ուրբաթ ժամը 21ին:

ԽԱԺԱԿ խումբ, կիրակի ժամը 16ին:

ԻՇԽԱՆ խումբ, երկուշաբթի ժամը 21ին :

ՔԵՌԻ խումբ երեքշաբթի ժամը 19ին :

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ՚ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները: Ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais, ճիշդ ժամը 20.30ին: Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ:

ՀԱՄԱ–ԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Կարտասի հայկ. դպրոցի սրահին մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կը հրաւիրուին նաեւ ոչ – անդամ Խարբերդցիները :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿ. վարժարանի Վարդանանց տօնի առթիւ սարքուած ներքին հանդէսը, որ յետաձգուած էր, տեղի պիտի ունենայ, կիրակի 11 Մարտ, ժամը 3ին, վարժարանին մէջ :

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Կապ. Խաչի վարչութեան, ի նպաստ իր երեք դպրոցներուն, այս շաբաթ ժամը 20ին « Հ. Օհանջանեան » սրահի մէջ :

Նոր Սերունդի կողմէ կը ներկայացուի «ԵՍ ԹԱՆԱՍՈՒՆՆՈՑ ՓԵՍԱՅՈՒՆ»: Առատ կերուխում մատչելի գիներով :

Տ Ա Մ Ա Ս

ՊԱՆԴՈԿ ԵՒ ՃԱՇԱՐԱՆ

1, RUE D'AIXի ՍԿԻԶԲԸ

4, Rue du Mont de Piété, MARSEILLE

Téléphone : COL. 41–92

Վերաբացուած է մեր հանրածանօթ ճաշարանը, ԱՐԴԻԱԿԱՆ ԲՈԼՈՐ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ

Ուր պիտի գտնէք

ՇԱՏ ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ՏԱՔՑՈՒԱԾ ՍՐԱՀ, ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԹԱՐՄ ՄԻՍԵՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾՆԵՐ ԶՈՒՏ ԿԱՐԱԳՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՀԱՄԵՂ ԵՒ ԱՌԱՏ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ ԵՒ ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ԹԱՐՄ ՁՈՒԿԵՐ, ԽՄՈՐԵՂԷՆՆԵՐ ԵՒ ԿԱԹՆԵՂԷՆՆԵՐ ԵՒ ԸՆՏԻՐ ԳԻՆԻՆԵՐ

Պատրաստուած փորձառու հայ եւ ֆրանսացի խոհարարներու կողմէ :

Ամէն քսակի յարմար եւ դիւրամատչելի գին

Ընկերութիւնս իր յարգելի յաճախորդները գոհացնելու փափաքով, ճաշերէն առաջ ԱՌԱՏ ՄԷԶԷՆԵՐՈՎ կը սպասարկէ ախորժահամ ըմպելիներ, մանաւանդ հանրածանօթ ՌԱՔԻ ՏԻԻԶԸ :

Պ Ա Ն Դ Ո Կ

Ամենավերջին կահաւորումով մեր արդիական պանդոկին մէջ պիտի գտնէք ջերմութիւն, տաք եւ պաղ ջուր, բաղնիք եւ հեռաձայն սենեակի մէջ՝ շատ յարմար գիներով :

Թերթիս կտրօնով ներկայացող յաճախորդներուն մասնաւոր զեղչ :

Այցելեցէք եւ փորձեցէք մէկ անգամ համոզուելու համար :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme – (13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur–Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63
Vendredi 9 MARS 1951 Ուրբաթ 9 ՄԱՐՏ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6402–Նոր շրջան թիւ 1813
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՑԱՏԱԿ ՈՒՂԵԳԻԾ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Երեսուն տարուան փորձառութենէն վերջն ալ, կը շարունակուին բիւզանդաբանութիւնները՝ տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան մասին :

Միշտ նոյն թարթափումները, առանց գործնական ելքի մը յանգելու: Տեսակ մը ժամանց, որ կը ծառայէ հիմնականը մոռացութեան տալու : Պարտականութենէ խուսափելու :

Եթէ փորձէք տեսակէտ փնտռել տարիներու ճարտասանական կամ լրագրական ժխորին մէջ, կը հասնիք հետեւեալ եզրակացութեան .—

Գաղութները կորսուելու դատապարտուած են : Ինչ որ ալ փորձենք, անօգուտ է: Կայ եւ կը մնայ Հայաստանը (անշուշտ սովետակա՛ն): Ուրիշ ելք չունինք :

Այս խորթ եղանակին դիմաց, ուրիշ ձայն մը, աջէն .

— Ազգապահպանումի «աղդակներէն գլխաւորը կը մնայ միշտ հայ եկեղեցին: (Գրէ՝ Հայ. Եկեղեցին), որ հոգեկան շաղախն է հայ ամբողջականութեան »:

Անշուշտ կայ նաեւ «հայրենիքի իրականութեան զգացումը, որ կը մնայ իբրեւ գլխաւոր գրաւը հայ ժողովուրդին «օտար աշխարհ թափառող զաւակներուն»:

Եւ անմիջապէս երկչոտ մրմունջ մը.

— « Պայմանաւ որ հայրենի երկիրն ալ երբեմն փնտռէ իր զաւակները»:

Մի՛ հարցնէք թէ ինչո՛ւ «երբեմն» եւ ոչ միշտ, իբրեւ բնական եւ տարրական պահանջ: Ինչպէս ո եւ է իշխանութեան համար :

Բացատրութեան կը կարօտի՞ն այս երկու գիրքերը,— մէկը նահանջական, ժխտական, միւսը՝ թարթափուն, պահպանողական: Երկուքն ալ հետեւանք մտքի ծուլութեան : Այլ մանաւանդ հաւատքի, կամքի թուլութեան :

Ուրեմն անհրաժեշտ է կրկին եւ կրկին յիշեցնել կարգ մը տարրական ճշմարտութիւններ, եթէ կ'ուզենք իրապէս ծառայել ե՛ւ հայրենիքին ե՛ւ Հայկական Արտասահմանի :

Ո՛ր եւ է խարխափում կամ ձգձգում այս ճակատին վրայ, պիտի փութացնէ տարագիր բազմութեանց կորուստը :

Ամէն օր կը տեսնենք ապացոյցները, նախատեսելու համար մօտաւոր ապագան :

Աւելի քան երբեք ժամանակն է ինքնապաշտպանութեան յստակ ուղեգիծ մը մշակելու եւ հաւաքական աշխատանքի լծուելու :

Այդ ուղեգիծը պիտի բխի օրուան իրականութենէն, եւ ոչ թէ ակադեմական մարզանքներէ, որոնք չափազանց երկար տեւեցին :

Ամէնէն մոլեռանդ աղանդաւորն ալ գիտէ որ Երեւանը երբեք ի վիճակի չէ հոգալու տարագիր բազմութիւնները:

Գիտէ որ ան մինչեւ անգամ իրաւունք չունի ուղղակի յարաբերութիւն հաստատելու Հայկական Արտասահմանի հետ: Ոչ դեսպանական, ոչ ալ հիւպատոսական :

Այդ հոգը յանձնած է չինծու կազմակերպութեան մը, որ կը կոչուի «Արտասահմանի հետ կուլտուրական կապի հայկ. Ընկերութիւն» եւ որ հազիւ կը համարձակի նամակներ կամ գիրքեր փոխանակել յատկապէս նշանակուած գրասենեակներու կամ անհատներու հետ :

Տարիներու փորձը անգամ մը եւս հաստատեց Արսէն Եսայեանի պատմական խոստովանութիւնը, — Մենք ամենայն Հայոց կառավարութիւն չենք:

Երեւանը այս պարագան կը յիշեցնէր նաեւ քաղաքական գետնի վրայ, 1945ին:

Այս պայմաններուն մէջ, ո՞ր հրաշագործ ուժը պիտի կրնար հայրենի կառավարութեան մը դերը կատարել տալ Երեւանի: Ստիպել որ «երբեմն փնտռէ իր զաւակները»:

Այս անողոք իրականութեան հանդէպ, ի՞նչ կը թելադրեն տարրական տրամաբանութիւնը եւ ճշմարիտ հայրենասիրութիւնը :

Բազկատարած աղօթել եւ հառաչե՞լ: «Մեծ Առաւօ՞տ»ին սպասել: Թէ՞ համաձայնիլ հիմնական ուղեգծի մը շուրջ եւ նուիրուիլ յարատեւ աշխատանքի: Կարելին փորձել, փրկելու համար ցիրուցան համրանքները:

Հայրենիքը կը տուժէ՞ թէ կը շահի, եթէ ինքնապաշտպանութեան զօրաւոր ճակատ մը կազմեն գաղութները : Շ.

Իրանի վարչապետը սպաննուեցաւ մզկիթին մէջ

«ԵՍ ԻՍԼԱՄ ԵՄ ԵՒ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՍՏՐՈՒԿԸ », Կ'ԸՍԷ ՄԱՐԴԱՍՊԱՆԸ

Զօրեքշաբթի առտու սպաննուեցաւ Պարսկաստանի երկաթեայ վարչապետը, զօր. Ալի Ռազմարա, Թէհրանի «Մասճիտ Սալթանէ» մզկիթին մէջ, ուր գացած էր ներկայ ըլլալու Շահին կողմէ կազմակերպուած հոգեհանգիստի մը :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ մարդասպանը եւ իր երկու մեղսակիցները փորձեցին անձնասպան ըլլալ, բայց ոստիկանութիւնը կրցաւ կաշկանդել երեքն ալ :

Մարդասպանը երեք գնդակներ արձակեց վարչապետին դէմ որ վայրկենապէս մեռաւ : Գնդակներէն մէկը մտած էր ուղեղին մէջ, երկրորդը՝ վիզը, երրորդը՝ կուրծքը: Ոստիկան մըն ալ վիրաւորուեցաւ, իսկ ուրիշ մը դաշունահարուեցաւ անծանօթի մը կողմէ որ անհետացած էր բազմութեան մէջ :

Ձերբակալուած ատեն, ահաբեկիչը, Ապտուլլահ Ռասկետար, յայտարարեց ոստիկանութեան .

— « Ես, Ապտուլլահ, Իսլամ եմ եւ ստրուկը Աստուծոյ: Ես պատուհասն եմ Իսլամի եւ Իրանի թշնամիներուն»:

Երբ հարցուցին թէ ինչու սպաննեց վարչապետը, Ապտուլլահ պատասխանեց .

— Ինչո՞ւ օտարներուն ծախեցիք երկիրը, ստիպելով որ այս ձեռնարկը կատարեմ:

Ոճիրէն անմիջապէս վերջը, Շահը հրամայեց զինուորական եւ քաղաքային իշխանութեանց պաշարման վիճակ հաստատել, անդորրութիւնը ապահովելու համար: Առժամեայ վարչապետ նշանակուեցաւ անպաշտօն նախարար մը, Խալիլ Ֆահմի:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, մարդասպանը անդամ է մոլեռանդ աղանդի մը, «Ֆիտայանը Իսլամ» (Իսլամի անձնուէրներ, ֆետայիներ), որ խստօրէն կը քննադատէր վարչապետը, քարիւղի մենաշնորհին առթիւ եւ կը պահանջէր ազգայնացնել այդ ճարտարարուեստը:

Անցեալ ուրբաթ օր աղանդը մասնաւոր ժողով մը գումարելով Շահի մզկիթին մէջ, «Անգլիական գործակալ»անուանած էր վարչապետը, որ կ'ընդդիմանար ազգայնացման: Կառավարական շրջանակներէ կը հաղորդեն թէ նախապէս լուր տրուած էր մահափորձի մը մասին, բայց զօր. Ռազմարա կարեւորութիւն չէր ընծայած:

ԿՐՆԱ՞Ն ՋՆՋԵԼ ՔԱՐԻՒՂԻ ՄԵՆԱՇՆՈՐՀԸ

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ վարչապետը անցեալ կիրակի խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ խորհրդարանին քարիւղի յանձնախումբին հետ, Անգլօ-իրանեան ընկերութեան մենաշնորհի մասին: Այս առթիւ 7000 բառերէ բաղկացած տեղեկագիր մը ներկայացուց, որ կը բացատրէ թէ չեն կրնար ջնջել մենաշնորհը, վասնզի Պարսկաստան ոչ ելմտական եւ արհեստագիտական միջոցներ ունի քարիւղի ճարտարարուեստը վարելու համար, ոչ ալ կրնայ օրինապէս ջնջել մենաշնորհը, որ իր ուժը կը պահէ մինչեւ 1993:

Զօրավարը այս առթիւ յիշեց պարսիկ մասնագէտներու կարծիքը, որուն համաձայն Իրան ահագին գումար պիտի կորսնցնէ ամէն տարի, արտաքին փոխանակութենէ, եթէ ջնջէ քարիւղի մենաշնորհը, գումար մը որ կը կազմէ երկրին պէտքերուն 4/5ը: Յետոյ անյաղթելի դժուարութեանց պիտի մատնուի, գործ ճարելու համար հարիւր հազարաւոր բանուորներու, որոնք այժմ կ'աշխատին Անգլօ-իրանեան քարիւղի ընկերութեան մէջ: Ասկէ զատ, Պարսկաստան պէտք ունի առ նուազն հազար մասնագէտներու, բազմաթիւ նաւերու, զտարաններու եւ ուրիշ յարմարութեանց, ինչպէս եւ քարիւղի շուկաներու, որպէսզի կարենայ ջնջել մենաշնորհը եւ ազգայնացնել ճարտարագործութիւնը: Յետոյ, Իրան պարտաւոր է 300 — 500.000.000 սթերլին վճարել Ընկերութեան, եթէ ջնջէ մենաշնորհը: Եւ եզրակացուց.

— « Քարիւղի ճարտարարուեստը ազգայնացնել առանց որոշ առաւելութեան, կը նշանակէ կորսնցնել ներկայ եկամուտը եւ երկիրը տնտեսապէս անելի մատնել տարիներով»:

╳ Զօր. Ռազմարա, որ 48 տարեկան էր, իր զինուորական կրթութիւնը ստացած է Փարիզ, Սէն Սիռի վարժարանը: Պարսկական բանակին սպարապետն էր երբ վարչապետութեան կոչուեցաւ տասը ամիս առաջ: Ինքն էր որ 1948ին խորտակեց Ատրպատականի խորհրդային կառավարութիւնը: Սակայն վերջերս բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատեց Մոսկուայի հետ, առեւտրական դաշնագիր մը կնքելով, արգիլելով ամերիկեան եւ անգլիական անթելներուն փոխանցումը եւն.:

Նոր վարչապետը (չորրորդ) կը յուսայ յաջողիլ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՊԻՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՆԱՅ ԱՅՍՕՐ (ՈՒՐԲԱԹ)

Պ. Կի Մոլէի ձախողումէն վերջ Պ. Վէնսան Օրիոլ, յաջորդաբար խորհրդակցութիւններ ունեցաւ Ժողովրդական Շարժման (M. R. P.) եւ Արմատական կուսակցութեան վարիչներուն հետ, լուծելու համար դահլիճի տագնապը որ կը շարունակուի ութ օրէ ի վեր: Ի վերջոյ, նոր դահլիճի կազմութեան պաշտօնը անգամ մըն ալ յանձնեց նախկին վարչապետ եւ ներքին նախարար Պ. Անրի Քէօյի (արմատական), որ նախապէս ձախողած էր:

Պ. Ա. Քէօյ անմիջապէս սկսաւ իր խորհրդակցութիւնները երկու գլխաւոր կուսակցութեանց՝ Ժողովրդականներուն եւ ընկերվարականներու հետ, ջանալով գտնել բոլորին համար ընդունելի «մոգական բանաձեւը»: Խորհրդակցութիւնները դարձան առանձնապէս ընտրական օրէնքի բարեփոխման շուրջ: Ժողովրդական Շարժման ներկայացուցիչները, որոնց ձեռքը կը գտնուի տագնապի լուծման բանալին, այս անգամ լաւատես են, որ Պ. Քէօյ պիտի յաջողի իր ձեռնարկին մէջ: Անոնք եւս կը փափաքին, որ դահլիճը կազմելով, Պ. Քէօյ, ներկայ Ազգ. ժողովի լուծումէն առաջ ապահովէ նաեւ ընկերային եւ տնտեսական անհրաժեշտ բարեկարգութիւնները: Եթէ Ժողովրդականները եւ արմատականները կարենան հաշտեցնել իրենց տեսակէտները, տագնապը պիտի լուծուի անմիջապէս: Այս աշխատանքն է որ պիտի վերջանայ մինչեւ այսօր: Պ. Քէօյ եւս յայտնեց իր լաւատեսութիւնը եւ յայտարարեց, թէ այսօր, ուրբաթ, պիտի կարենայ Ազգ. ժողովին ներկայացնել իր գործունէութեան ծրագիրը, որ նախօրօք գործակից կուսակցութեանց հաւանութեան արժանացած պիտի ըլլայ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ՎԱՂԸ ՊՈԼԻՍ ԿԸ ՀԱՍՆԻ

ՄԻԼԱՆ.— Պոլսոյ Հայոց պատրիարքը, Գարեգին արքեպ. երէկ ժամը 12.30ին Միլանոյէն մեկնեցաւ Հռոմ, ուրկէ ճամբայ կ'ելլէ այսօր կէսգիշերին, օդանաւով եւ Պոլիս կը հասնի վաղը (շաբաթ) առտուան ժամը 5ին:

ՏԽՐՈՒԻ.— Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ (ՊԷՅՐՈՒԹ)

Պէյրութի մեր թղթակիցը կը գրէ Մարտ 4 թուականով.—

Լիբանանի Ազգ. Առաջնորդարանը ցաւով հաղորդեց մահը Պ. Գէորգ Փափազեանի եւ որոշեց ազգային թաղում կատարել: (Շաբաթ, 3 մարտ):

Հանգուցեալը անդամ էր Ազգ. Կեդր. Վարչութեան եւ ատենապետը Ազգ. Գաւառական Ժողովին: Միշտ ալ ապրած է մեր ժողովուրդի հոգերով եւ անձնուիրաբար աշխատած է օգտակար հանդիսանալ: Երկար ատեն մեծ ձեռնհասութեամբ վարած է Լիբանանի Ելմտ. Նախարարութեան մէջ պետական քննիչի պաշտօն՝ վայելելով անվերապահ վստահութիւն:

Անոր մահը զգալի կորուստ մըն է մեր գաղութին համար :

Պէյրութի ֆրանսերէն եւ արաբերէն թերթերն ալ ցաւով կը հաղորդեն այս գոյժը, ջերմապէս գնահատելով Պ. Գէորգ Փափազեանի գործունէութիւնը: Le Soir կը գրէ թէ հանգուցեալը բարձր պաշտօններ վարած է նաեւ ֆրանսական մարզպանութեան մէջ :

ԶՕՐ. ՄԷՔ ԱՐԹԸՐ յայտարարեց, թէ զինուորական գործողութեանց այս եղանակով, Քորէայի պատերազմը անելի մը մէջ մտած է: Այս պայմաններու մէջ կարելի չէ ամբողջական յաղթանակ մը ապահովել, թէեւ կարմիրներն ալ պիտի չկրնան, զինու զօրութեամբ իրենց կամքը պարտադրել Քորէայի մէջ: Զօրավարը կը պահանջէ միջազգային նոր որոշում մը տալ, զինուորական գործողութեանց այժմու ձեւը փոխելու համար:

ՓՈՍԹԱՊԱՆՆԵՐԷՆ վերջ, հացագործ բանուորներն ալ գործադուլ յայտարարեցին երէկ: Այսուհանդերձ, հացի տագնապը զգալի չեղաւ: Բանթողները կը պահանջեն 100ին 25 յաւելում օրավարձքերու վրայ:

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ՄԸ

« Յուսաբեր » Մշակութային Ընկերակցութեան արձանագրած յաջողութիւնները եւ Քալիփորնիոյ մէջ «Հայ Կրթական Հիմնարկութեան » կազմութիւնը մեզ կը մղեն կարգ մը խորհրդածութիւններ ընել եւ վեր առնել լայն հնարաւորութիւնները, զորս ունի արտասահմանի հայրենասէր հայութիւնը :

Նախ քանի մը խօսք առաջինի մասին: Ընկերակցութիւնը երբ հիմնուեցաւ քանի մը տարի առաջ, հիմնադիրներէն քանի մը հոգի 3000 ոսկի տրամադրեցին, իսկ Փալանճեան քոյրերը՝ 2000 ոսկի, իրենց եղբօր յիշատակին: Հանգանակութիւնը շարունակուեցաւ եւ տարի մը ետք կարելի եղաւ գնել հողը 12.500 ոսկի արժէքով (այժմ նոյն հողին գինը բարձրացած է 30 հազար ոսկիի):

« Յուսաբեր» Մշակութային Ընկերակցութեան Տան կառուցումը սկսաւ անցեալ տարի. մինչեւ Մայիսի վերջը կ'աւարտի շինութիւնը : Ութ յարկանի հսկայ շէնքին մէջ կան «Յուսաբեր»ի խմբագրութեան, վարչութեան, տպարանի բաժինները, երկրորդ յարկը յատկացուած է ժողովրդական ակումբին, մեծ թատրոնի մը եւ Նշան Փալանճեան մատենադարանին, յաջորդ յարկերուն մէջ են Հ. Կ. Խաչը, «Համազգային»ը, «Նաւասարդ»ը, Հ. Ց. Դ. Եգիպ. Միութեան ընդարձակ սենեակները, երկու մեծ սրահներով: Վերի չորս յարկերը յատկացուած են բնակութեան յարկաբաժիններու, որոնք վարձու պիտի տրուին, ինչպէս նաեւ գետնայարկի չորս խանութները, եւ ընդարձակ մթերանոցը, որ արդէն վարձու տրըուած է տարեկան 600 ոսկիով :

Շէնքին կառուցումը պիտի արժէ մօտաւորապէս 40.000 ոսկի, առանց հաշուելու հողին արժէքը: Մինչեւ հիմա հանգանակուած է 35 հազար եգ. ոսկի, մեծ մասամբ Եգիպտոսի մէջ, արտասահմանէն ստացուած գումարը 3 հազար ոսկիէն պակաս է :

Իմաստուն ու հեռատես կարգադրութեամբ անմիջապէս գնուեցան շինանիւթերը, որոնց գիները այժմ կրկնապատկուած են :

Ընկերակցութիւնը այս հիմնարկութիւնը իր բուն կոչումին՝ մշակութային նպատակներու ծառայեցնելու համար, մեծ զոհողութիւն մը եւս ստանձնեց, ապսպրելով երկու տողաշար մեքենաներ, 5000 ոսկի արժէքով: Ասոնք պիտի տեղաւորուին նոր տպարանին մէջ, շէնքին կառուցումէն քանի մը ամիս ետք :

Այժմ կ'ուզէինք վեր առնել այն կէտը, թէ ինչպէս պատահեցաւ այս յաջողութիւնը, որ կրնայ օրինակ ծառայել ուրիշ գաղութներու :

Անտարակոյս ամէնէս առաջ գաղափարը, նպատակը, ձեռնարկի ոգին :

Բայց ամէնէն գեղեցիկ գաղափարները գործի չեն վերածուիր, երբ չկան համապատասխան կազմակերպութիւն ու ղեկավարութիւն :

« Յուսաբեր » Մշակութային Ընկերակցութիւնը բախտաւոր եղաւ, որ առաջին օրէն ղեկավարութեան մէջ մտան, հայ մտաւորականին ու գործիչին կողքին, հայ դրամատէրը, ճարտարապետը, գործարանատէրը, մարդիկ՝ որոնք գրպանով ու սրտով հաւասարապէս հարուստ էին:

Կարելի է ըսել, որ լայն չափի վրայ առաջին ազգային տնտեսական ձեռնարկն է, ուր հայ միտքը ու հայկական դրամը այնքան սերտ գործակցութիւն կ'ունենային :

Պէտք առարկուի, թէ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը կայ: Տարբերութիւնը մեծ է, վերջինը իր նիւթական միջոցները կարողացած չէ լաւագոյն կերպով օգտագործել ու յաճախ օգնած է ոչնչութիւններու, որպէսզի անոնք պայքարին հայ կազմակերպութեան մը դէմ: Եգիպտոսի մէջ կան տասնեակ մը միութիւններ, Հ. Բ. Ը. Մ.ը անոնցմէ աւելի մեծ գործեր չտեսաւ գոնէ Եգիպտոսի մէջ:

Բայց մենք չենք ուզեր զբաղիլ ուրիշին ձախողութիւնով, այլ միայն պարզել նոր Ընկերակցութեան յաջողութեան գաղտնիքը :

Կարելի եղաւ հաւաքական խտէալով մը վարակել գործին մասնակցողները անխտիր: Փառքը փնտռուեցաւ հաւաքական յաջողութեան մէջ, նուիրատուները պէտք անգամ չտեսան, որ իրենց տուած գումարները ովսաննաներով յայտարարուին : Բայց, գործի զարգացման հետ զուգընթաց զոհողութեան նոր քայլեր առնուեցան: Հանգանակութեան երրորդ եւ չորրորդ անգամ մասնակցողներ եղան :

Եւ հաւասարապէս գնահատելի էին դրամատէրի մը մէկ անգամով տուած հազար ոսկին, ու պարզ բանուորի մը, արհեստաւորի մը խնայելով տրամադրած 1 ոսկին: Ազգային խիկապէս սքանչելի ձեռնարկ մը, իրապէս ժողովրդավար սկզբունքներու հիման վրայ կառուցուած կազմակերպութիւն մը հրապարակ կ'իջնէր :

Հայու շինարար, պաշտելի ոգին գեղեցկօրէն արտայայտուեցաւ նոր ժամանակներու այս «տաճար»ի կառուցման մէջ: Անշահախնդրութեան բազմաթիւ օրինակներ. երկրաչափը, հաշուապահը, գործիչը, քարտուղարը ոչ մէկ նիւթական վարձատրութիւն կ'ակնկալէին: Կազմակերպական ոչ մէկ ծախք, այս բազմանիւղ ձեռնարկը ստեղծելու եւ զարգացնելու համար:

« Յուսաբեր » եւ անոր շուրջ հաւաքուած մշակութային կազմակերպութիւնները, առանց նիւթական լայն հնարաւորութիւններ ունենալու, երեսնամեակի մը ընթացքին, Եգիպտոսի եւ առհասարակ Միջին Արեւելքի հայ գաղութներուն համար բարերար գործ կատարած էին: Այժմ աւելի լայն հնարաւորութիւններ կը ներկայանան անոնց առջեւ :

Եւ ահա նման կազմակերպութիւն մը Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ՝ «Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը», տարբեր է անունը, բայց ազգային գաղափարականով տոգորուած նոյն մարդիկն են, հայ մշակոյթի զարգացումով խանդավառ հաւատաւոր ազգայիններ: Հիմնադիրները նիւթական կարողութիւններու կողքին ունին նաեւ ձեռնահասութիւն, փորձառութիւն եւ զոհողութեան ոգի: Անոնք տարիներէ ի վեր արդէն կ'օժանդակէին մշակութային ձեռնարկներու, բայց այս անգամ գործը կը դնեն կազմակերպուած հիմերու վրայ, նոյն ատեն տրամադրելով կարեւոր գումարներ : Անոնց օրինակը պիտի ըլլայ վարակիչ եւ մօտաւոր ու հեռաւոր շրջանակներէն անպայման պիտի ստանան նոր օժանդակութիւններ :

Հիւսիս. Ամերիկայի եւ Եգիպտոսի գաղութներէն ետք կուգան Լիբանանի ու Ֆրանսայի գաղութները, որոնք իրենց թիւով ու տնտեսական դիրքով ի վիճակի են նման գործեր գլուխ հանելու: Գիտակցութիւնը եւ ազգային ոգին չեն պակսիր երկու գաղութներուն մէջ ալ: Նոյն վայրերուն մէջ ալ կան մարդիկ, որոնք տեսած են տարագրութիւն, մասնակցած են հայ ազատագրական շարժման, տեսած են կեանքի նեղ պայմաններ, իսկ այսօր յաջողած են տնտեսական կեանքի մէջ եւ ունին փորձառութիւն, ազգային զգացում ու նիւթական լայն միջոցներ: Այս երեք ազդակներով կարելի է հրաշքներ գործել :

Ապացոյց — « Համազգային »ի փառաւոր գործը՝ Հայ Ճեմարանը, որ, իբրեւ համազգայնային ջահ, Պէյրութէն իր լոյսերը կը տարածէ գաղթաշխարհի վրայ :

Ատենօք մեր հայ հարուստները ընդհանրապէս լըվանդէններ էին, որոնք մտաւոր ու հոգեկան ոչ մէկ կապ ունէին իրենց ժողովուրդին հետ եւ այդ պատճառով իսկ դէմ էին անոր ազգային շարժումներուն: Ոչ թէ անոնց աջակցելու, այլ անոնց դէմ պայքարելու համար ստեղծեցին բարեսիրական ու քաղաքական կազմակերպութիւններ:

Հայ նոր գաղութներու մէջ աննշմարելի կերպով մեծ փոփոխութիւն մը կատարուած է: Զարքաշ հայ արհեստաւորէն ու գիտակից Հայէն առաջ եկած են նիւթական լայն միջոցներ ունեցող գործարանատէրեր, ազատ ասպարէզի հետեւողներ, կալուածատէրեր: Մարդիկ, որոնք դրամը իրենց հայրերէն չժառանգեցին, չարքաշկեանք ապրեցան, տառապանքներ կրեցին, հոգիով աղնուացան ու երբ նիւթական յաջողութիւններ ունեցան, զգացումներով ու բարքերով մնալով համեստ, միջոցներ փնտռեցին իրենց ազգին ու հայրենիքին յառաջդիմութեան սատարելու համար :

Հայ մտաւորականին, գործիչին ու դրամատէրին ներդաշնակ գործակցութիւնը հրաշքներ պիտի գործէ մեր ժողովուրդին մէջ: Ոչ մէկը իրաւունք ունի միւս դասին վրայ նայելու արհամարհանքով: Մտաւորականներ, գործիչներ ունեցած ենք, որոնք ոչինչով օգտակար եղած են իրենց ժողովուրդին, նոյնը կարելի է ըսել կարգ մը հարուստներու համար :

Բայց էական է, հանրային գործի յաջողութեան համար, որ հայ միտքին, հայ հոգիին, հայ բազուկին կողքին հրապարակ գան նիւթական գործօնները :

Այս տեսակէտէն լայն հնարաւորութիւններ ստեղծուած են մեր գաղութներուն մէջ, որոնք մեծամասնութեամբ այլեւս « գաղթական » չեն, այլ տնտեսական զօհացուցիչ դիրքեր ստեղծած են, նոյն ատեն ազգային գիտակցութիւնը բարձրացած է:

Նախաձեռնութեան ոգի եւ կազմակերպական շնորհ ունեցող գաղափարապաշտ մարդիկ նախախնամական դեր մը ունին կատարելիք նոր շրջանին մէջ, ի փառս ազգային վերելքին: Գ. Լ.

Պատմական եկեղեցի մը

ԽՄԲ.— «Սիոն» Երուսաղէմի պատրիարքութեան պաշտօնաթերթը, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մասին, նկարազարդման առթիւ (1950 Դեկտեմբեր).—

Երուսաղէմի Ս. Յարութիւն Մայր Տաճարին մէջ, Հայոց Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին ուշագրաւ է իր ոճի միութեամբ, եւ նմանը չունի բովանդակ սրբավայրին մէջ: Ոճը ռոման է բայց յօրինուածքը հայկական է, ըստ օտար եւ հայ հնագէտներու վկայութեան :

Մեր ազգ. աւանդութեան համաձայն Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ երբ այցելած է Երուսաղէմ, ճգնած է Գիւտ Խաչի մէջ, այդ պատճառով իր անուանը վերանուիրած են Հայերը այս եկեղեցին, զոր Եւրոպացիները Ս. Հեղինէ կը կոչեն, իսկ նախապէս Ս. Խաչ կը կոչուէր :

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին առաջին կառուցումը կը վերագրուի Հայերուն : Համաձայն արդի հնագէտներուն, եկեղեցին գոյութիւն ունեցած է նախ քան Խաչակիրները: Հ. Վէնսան, Ս. Տեղերու հնաբանութեան արդի մեծագոյն հեղինակութիւններէն, իր «Նոր Երուսաղէմը» գըլխաւոր աշխատութեան մէջ, մանրամասն քննութենէ վերջ կուգայ այն եզրակացութեան թէ Խաչակիրները չեն որ կառուցած են զայն նախապէս այլ վերանորոգած միայն: Հայութեան պէտք է վերագրել եթէ Խաչակիրներէն չիգար: Որովհետեւ Ս. Յարութիւն բովանդակ Տաճարը, թէ Կոստանդիանոսի շինել տուածը եւ թէ վերջը զայն իր աւերակներէն վերականգնող Մոտէստոսինը, հռովմէական կաթողիկէի ոճով եղած է: Ս. Գրիգոր եկեղեցին իր յօրինուածքով դուրս կը մնայ այս ոճէն, նոյնիսկ հակադիր յօրինուածք ունի վերոյիշեալին հետ :

Խաչակիրներէն առաջ եւ անոնց օրով, ինչպէս եւ արաբական եւ թրքական տիրապետութեանց շրջանին՝ Հայերու սեփականութիւն ճանչցուած է եկեղեցին, ինչ որ կը փաստէ թէ շատ հաւանօրէն նախապէս ալ Հայերու ձեռքով պէտք է կանգնած ըլլար :

Հակառակ իր դարերու հնութեան եւ քայքայումին, արուեստի ճաշակ ունեցող բոլոր այցելուները խոր տպաւորութեամբ միշտ դիտած են զայն, հմայուած մասունքի ճարտարապետական գիծերուն էական համեմատութիւններէն, եւ կառուցուածքին հնադրոյմ ներդաշնակութենէն: Անհրաժեշտ էր փրկել, վերարժեցնել այս գեղեցկութիւնը, ենթարկելով զայն վերանորոգումի :

Ս. Աթոռի Միաբանութիւնը, ի գին բազմապիսի դժուարութեանց, տարիներ առաջ յաջողեցաւ ստանալ պետական մարմիններէն վերանորոգման անհրաժեշտ արտօնութիւնը. եւ իր սնտուկէն տրամադրել պէտք եղած վարկերը :

Տասը տարի առաջ վերանորոգումը եղած եւ վերջացած էր արդէն: Եկեղեցին ամբողջովին սալարկուեցաւ սրբատաշ մարմարով, վար առնուեցան որմերուն բոլոր դժբախտ ծեփերը, եւ երեւան ելաւ եկեղեցիին քարեղէն մասը իր բովանդակ շքեղութեամբ :

Դասերուն փայտեայ հինցած բազրիկները փոխանակուեցան հայկական գծագրութեամբ պղնձեայ բազրիկներով: Քանդուեցան փայտակերտ քանդակ խաչկալները եւ եկեղեցիին 2 կողակներուն մէջտեղ շինուեցան հայկական կաթողիկէի ոճով եւ գունաւոր մարմարէ սիւներով երկու խորանի նոր խաչկալներ: Եւ Հայոց Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին կը յայտնուէր իր հայկական ճարտարապետութեան հարազատ գեղեցկութեամբ:

Կը մնար իր դարաւոր ոճին մէջ վերակառուցուած Հայոց այս սեփականութիւնը զարդարել մեր արուեստին իրական ձայնը, խորհուրդը ստեղծող նկարներով, որոնք սրբատաշ այդ տաճարի ներքին ոգեղէն հանդերձանքը պիտի կազմէին: Նկարիչն էր ծանօթ ճարտարապետ եւ արուեստագէտ Պ. Մարտիրոս Ալթունեան: Շրջանաւարտ Փարիզի Գեղարուեստական վարժարանէն:

Հանգուցեալ Կիւրեղ պատրիարք 1944ին Պէյրութէն Ս. Աթոռ հրաւիրեց Ալթունեան: Համաձայն պատրիարքին եւ նկարիչին միջեւ կնքուած պայմանագրին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին համար պիտի պատրաստուէին քսան եկեղեցական պատկերներ, որոնց հինգ հատը մեծադիր, շուրջ 12 քառակուսի մեթր տարածութեամբ: Նըկարները պէտք է ըլլային ինքնատիպ յօրինումներ, կրօնական եւ ազգային միաւորումներով, որոնց պիտի խառնուէին բիւզանդա-հայկական ոճի տարրեր, ներդաշնակ Եկեղեցւոյ յօրինումին եւ մթնոլորտին :

Կամքէ անկախ պատճառներով, պատերազմի աղէտ եւայլն, գործը երկարաձգուեցաւ: Սակայն Հոկտեմբերի (1950) մէջ արդէն վերջացաւ եւ ընկուզէ գեղարուեստական շրջանակներու մէջ առնուած եւ օծուած, կը զարդարեն Հայոց Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին պատերը, վերածելով սրբավայրը ազգային արուեստի եւ խորհուրդի հրաշալիքի մը: Արուեստը կրօնքին մէջ ծնած կը միտի վերստին դէպի կրօնքը, աւելի ճիշդ կը ձգտի ինքը կրօն դառնալու: Ահա թէ ինչու նկարիչ Պ. Մ. Ալթունեանի եկեղեցական այս պատկերները կը դադրին կարծես կրօնական պատկերներ ըլլալէ, կը դառնան պատկերներու կրօնը, որոնք ներձուլուած ազգային նկարագիրներու եւ ոճի ինքնուրոյն տարրերու եւ գեղեցկութեանց, կը ստեղծեն մթնոլորտ մը՝ որ աստուածութիւնը ընդունելու համար սրբագործուած է այլեւս ...

Գաղութէ գաղութ

ՇԱՀԻՆ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Պարսկաստանի Շահի՝ Մոհամմադ Ռըզա Փահլաւիի ամուսնութեան առթիւ Թեհրանի Հայոց Թեմական Խորհուրդը նուիրած է Հոլանտայէն մասնաւորապէս ապսպրուած հաղուագիւտ եւ աննման ծաղիկներ։ Իսկ Թեհրանի Հայ կանանց Բարեգործական ընկերութեան միջոցով Թեմական Խորհուրդը ճաշ մը տուած է 3000 աղքատներու եւ 500 չքաւոր աշակերտներու ։

Բախթիար պերդաստանի նուէրը ադամանդակուռ շրջանակ մը (լայնքը եւ երկայնքը 70 եւ 50 սանթիմեթր), պատրաստուած է հայ ոսկերիչ Սարգիս Ոսկանեան, որ ուրիշ տասը վարպետներու ընկերակցութեամբ 45 օր աշխատած է։ Շրջանակին տակը դրած է Բախթիարի լեռներէն մէկը, իսկ վրան կ'երեւայ Իրանի եռագոյնը, Թիթեռնիկի ձեւով. որուն գոյները կարմիր, կանանչ եւ սպիտակ քարերով բնորոշուած են։ Արեւը ծագած է դրօշին վրայ, որուն տակը դրուած է արքայական Թագը։ Շրջանակը մաքուր ոսկիէ է գոյն-գոյն, ադամանդներ Իրանի դրօշի գոյնը կը ներկայացնեն։ Թագաւորին եւ Թագուհիին նկարները զետեղուած են շրջանակին մէջ, կողք կողքի ։ Այս նկարները պատրաստած է Սպահանի յայտնի մանրանկարիչ Ռոստամ։

Թեհրանի բոլոր կարեւոր թերթերը հրատարակած են նուէրը եւ 3500 հոգիի ճաշը ։

ՈՒՐԻՇ ԼՈՒՐԵՐ ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

Վարդանանց 1500ամեակը տօնուած է Թեհրանի մէջ, նախաձեռնութեամբ «Հայ Մշակութային Արարատ Միութեան» եւ մասնակցութեամբ «Կոմիտաս» երգչախումբի։ Բանախօսած է Պ. Անտէ Տէր Օհանեան։ Գեղարուեստական բաժինն ալ ճոխ էր։ Մեծ անկանկալ մը եղած է վիճակախաղը Վարդան զօրավարի արձանիկներուն, որուն տիպարը գծած է իրանահայ յայտնի նկարիչ Պ. Ցարութիւն Մինասեան ։

Ջարմահալի շրջանը նախքան ներգաղթը ունէր ինը հայաբնակ գիւղեր։ Վեց գիւղի հայ բնակիչները (1144 հոգի) հայրենիք ներգաղթեցին 1946-ին։ Ներկայիս կան երեք գիւղեր 187 տուն, 836 հոգի։ Սակայն հետզհետէ կը նօսրանայ հայ բնակչութիւնը, որովհետեւ գիւղացիները դէպի քաղաքները կը գաղթեն։ Ջարմահալի մէջ «Ուսումնասիրաց Միութիւնը» կը նպաստէ կրթական գործին ։ Փերիայի շրջանը ունի 1789 տուն հայ բնակիչ, 11979 հոգի։ 1262 տունը հողագործներ են, 527 տունը արհեստաւորներ եւ ծառայողներ։ Բացի խանութպաններէն եւ սովորական արհեստաւորներէն կան ջուլհակներ, փականագործներ, ոսկերիչներ, երկաթագործներ եւն.։ Շատեր կը գտնուին Խոյգանի մէջ։ Կան նաեւ որոշ թիւով աշուղներ եւ նուագածուներ ։

ԱԶԱԶՈՒՐԿՆԵՐՈՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ հայկ. վարժարանը կը կառավարուի Զուիցերիացի Հայասէրներու Միութեան կողմէ։ Դպրոցը ունի երկու բաժին աչազուրկներու համար մանկապարտէզ եւ նախակրթարան, իսկ խուլերու եւ համրերու համար նախակրթարան 8 աշակերտներով, ասոնք աչազուրկ չեն։ Հայերէնէ զատ կ'ուանդուին նաեւ արաբերէն եւ անգլերէն, թուաբանութիւն եւ գիտական ուրիշ դասեր։ Հաստատութիւնը ունի 900 հատորներէ բաղկացած գրադարան մը, փոքր երաժշտանոց, մեծ աշխատանոց ուր կը շինուին խողանակներ, կողովներ, աթոռներ եւն.։ Կիները կը զբաղին նաեւ կարով եւ ձեռագործով։ Դպրոցը ունի երկամսեայ թերթ մը «Լոյս»։ 18 աշակերտ, 36 աչազուրկ գիշերօթիկ գործաւորներ, 10 ցերեկօթիկ գործաւորներ, 7 ուսուցիչներ, հինգը աչազուրկ, 8 այլ պաշտօնեայ, երկու տնօրէն ։ Ասոնց 78ը Հայ են, երկուքը Զուիցերիացի, մէկը Արաբ։ Հաստատութեան տարեկան ելեւմտացոյցն է 45 հազար լիբ. ոսկի, որուն եօթը առ հարիւրը եկեղեցիներէ եւ Հայերու միջոցաւ կը գոյանայ, մնացեալը՝ Զուիցերիացի Հայասէրներու Միութեան կողմէ ։

Փետրուար 12—17 տեղի ունեցաւ խորհրդակցական ժողով մը 11 երկիրներու ներկայացուցիչներէ, Պէյրութի Իւնէսքոյի պալատին մէջ։ Ժողովին նպատակն էր Պրայլ դրութիւնը այնպէս մը կազմակերպել որ միջազգային եւ պարզ ձեւի մը վերածուի, ինչ որ կարելի պիտի ըլլայ, որովհետեւ Պրայլ դրութիւնը հնչաբանութեան վրայ հիմնուած է ։

ՊԵԼԺԻՔՈՅ երեսփ. ժողովը 87ի դէմ 103 ձայնով վաւերացուց այն օրէնքը որով զինուորութեան շրջանը մէկ տարիէն երկու տարուան կը բարձրանայ ։ Այժմ կը մնայ ծերակոյտին վաւերացումը որ պարզ ձեւակերպութիւն մը կը համարուի ։

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆ, 3 Մարտ (Ցառաջ) — Ինչպէս ծանուցած էր «Ցառաջ», Փետր. 24 շաբաթ օր ժամը 5ին քաղաքս հասաւ Պոլսոյ նորընտիր պատրիարք Գարեգին արքեպս. Խաչատուրեան, եւ առաջնորդուեցաւ Կռանտ Օթէլ ։ Քաղաքիս ծանօթ անձնաւորութիւններէն Պ. Երուանդ Հիւսիսեան իր կառքը եւ շարժավարը դրած էր պատրիարքի տրամադրութեան տակ։ Փետր. 28ի երեկոյեան ընդունելութիւն մը սարքուած էր հիւրանոցին մէջ, լսելու համար Գարեգին պատրիարքը, որ տաք մթնոլորտի մը մէջ իրեն յատուկ մտերմական ոճով շուրջ երեք քառորդ ժամ խօսեցաւ, Սփիւռքի մէջ հայապահպանման անհրաժեշտութեան մասին եւ գծեց իւրաքանչիւրին պարտականութիւնը։ Պարզեց մասնաւորաբար խառն ամուսնութեանց վտանգը ու երիտասարդներուն թելադրեց հայերէն սորվիլ եւ սիրել իրենց ազգը։ Շնորհաւորելով եկեղեցիի հիմնարկէքը եւ ազգ. տան համար կատարուած ձեռնարկները, նաեւ քաջալերեց գաղութին արդէն իսկ ունեցած բարի տրամադրութիւնները նոր սերունդին համար հայերէնի դասընթացք մըն ալ հաստատելու մասին։

Եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան կողմէ Պ. Մոստիչեան քանի մը խօսքով ներկայացուցած էր օրուան հիւրը։ Ներկաներու փափաքին վրայ, Հրանտ Սամուէլ, որ տասը օրէ ի վեր քաղաքս կը գտնուի, խօսեցաւ Գարեգին պատրիարքի կէս դարէ ի վեր ունեցած ազգային բեղուն գործունէութեան մասին, կրթական, առաջնորդական եւ գրական մարզերու մէջ, սկսեալ 1901էն՝ երբ Արմաշի մէջ վարդապետ ձեռնադրուեցաւ Եղիշէ եպիսկ. Դուրեանէն ։

✕ Մենք ալ հանդիսաւորապէս պիտի տօնենք Վարդանանց 1500ամեակը Մարտ 6ին երեքշաբթի գիշեր։ Բացի տեղական ուժերէն (Բժ. Արամայիս Սրապեան, Բժ. Մանուկ Խանպէկեան եւ Ցար. Ալէքսանեան), պիտի խօսի նաեւ Հրանտ Սամուէլ ։ Փակման խօսքը պիտի ընէ Գարեգին պատրիարք ։

« ՔԱՐՈԶՉԱԿԱՆ ԳՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆ »

Արեւմտեան Գերմանիոյ գրաւման ամերիկեան իշխանութիւնը, տեսակ մը « Քարոզչական Գրաքննութիւն» հաստատած է վերջերս։ Այս կարգադրութեան նպատակն է մէկ կողմէ աւելի ամրապնդել գերմանեւամերիկեան բարեկամութիւնը, միւս կողմէ հակազդել համայնավարներու հակամերիկեան քարոզութեանց ։

Գերմանիա բնակող Ամերիկացիներու յատուկ հրատարակութեանց խմբագիրներուն հրահանգուած է, օրինակի համար, խուսափիլ «Գերմանիոյ վերազինումը» բացատրութենէն եւ անոր տեղ գրել « Գերմանական մասնակցութիւնը Արեւմըտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան » նախադասութիւնը ։

Ջնջուած կամ ուրիշ բացատրութեամբ փոխարինուած է «Գրաւում» բառը զանազան հրատարակութեանց, ձեռնարկներու կամ հիմնարկութեանց մէջ։ Բանակին կողմէ եղած հրատարակութիւնները, որոնք կը կոչուէին «Մ. Նահանգներու գրաւման ուժեր Գերմանիոյ մէջ » բացատրութեամբ, այժմ կը կոչուին «Մ. Նահանգներու զինեալ ուժերու եւրոպական հրամանատարութիւն»։

Ֆրանքֆուրթի բանակի մարզական խումբերը մինչեւ այսօր կը ճանչցուէին իբրեւ «Արշաւողներ», այժմ վերամկրտուած են եւ կը կոչուին «Սեւ ասպետներ»։

Ալֆրէտ Քրուփ Ֆօն Պոլէնի պատկերին հրատարակութիւնը արգիլուած էր զինուորական թերթերու կամ գիրքերու մէջ, բայց երբ Քրուփ բանտէն արձակուեցաւ, զայն, բանտի դրան առջեւը առաջին անգամ լուսանկարողը եղաւ ամերիկեան բանակէն լուսանկարիչ մը ։

Պատերազմի ոճրագործներուն Լանտսպէրկի բանտէն արձակման շուրջ, վերջերս, Գերմանիոյ ամերիկեան զինուորական թերթերուն մէջ աւելի բան գրուեցաւ, քան ուրիշ որեւէ գերմանական դէպքի մասին, Պոննի կառավարութեան հաստատումէն ի վեր։

« Գերմանիոյ վերազինում » բացատրութենէն խրտչող Ամերիկացիները չեն ուզեր նաեւ «Օտար Լեգէոն» անուանել կամաւորական այն զօրամասը, որուն կազմութեան համար առաջարկներ կ'ըլլան այս վերջերս Մ. Նահանգներու մէջ ։

Այս « Քարոզչական գրաքննութիւն»ը, սակայն, ամէնէն շատ կապ ունի Ռուսերուն հետ, կամ «Սովետներուն» հետ, ինչպէս կը կոչեն Խ. Միութիւնը, համաձայն բանակի հրամանին ։

Հրատարակիչները ազատօրէն կրնան գործածել «Կրեմլինի քլիք», «Խորհրդային մենատիրութիւն», «Ստալինական», «Խորհրդային գաղթավայրեր» եւ «Խորհրդային բռնակալութիւն » բացատրութիւնները, ուր որ կարելի է։ Նպատակն է զանազանութիւն մը դնել ռուս ժողովուրդի եւ անոր այսօրուան վարիչներուն միջեւ ։

ՋԱՇՆ.ԽՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԻՆՉՈ՞Ւ ԱՅՍ ԽՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Որքան գիտեմ, Բարեգործականը ոչ մէկ նախաքայլ առած է իր միջոցներով դպրոց բանալու Մարսէյլի շրջանին մէջ։ Այլ ստանձնած է հովանաւորութիւնը այն դպրոցներուն որոնք նախապէս գոյութիւն ունէին։ Մեծահարուստ Բարեգործականը շատ լաւ գիտէ որ այս 11 ծաղկոցներէն զատ կան ուրիշ դպրոցներ, Դաշնակցական կամ չէզոք, ինչո՞ւ անոնց ալ չօգներ։ Անոնց սորվեցուցածը հայերէն չէ՞։ Բարերարները երբ իրենց հարստութիւնը կտակեցին, հայկական մշակոյթը կենդանի պահելու, պայմա՞ն դրին որ միայն «յառաջդիմականները» օգտուին ։ Պարոնայք Բարեգործականներ, գոնէ մեռնողներու կտակը մի խեղաթիւրէք։

Վերոյիշեալ 11 դպրոցներէն մէկը Սէնթ Անիի մէջ կը գտնուի։ Թաղեցիներս ամբողջ ժողովուրդին անունով շինեցինք զայն։ Մենք ալ կրնայինք անունը դնել «Դաշնակցական Տուն», բայց չըրինք, որովհետեւ մենք խտրութիւն չենք դներ։

Բարեգործակա՛ն ինչո՞ւ «յառաջդիմական»ներուն ամսական 5000 ֆրանք կուտաս, իսկ Նոր Սերունդին ոչինչ։ Ինչո՞ւ չես օգներ ողբացեալ Շահ Մուրատեանի անդամալոյծ կնոջ, — Ֆրանսուհի մը որ կապ չունի ոեւէ կուսակցութեան հետ ...

Վտարանդի

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակոյտը 21 ամիսէն 2 տարուան բարձրացուց զինուորութեան շրջանը։ Մայիսին զէնքի տակ պիտի առնուին 60.000 հոգի եւս։

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ Ազատութեան Կոմիտէն (Նիւ Եորք) տեղեկութիւն ստացած է թէ նախորդ արտաքին նախարարը, Պ. Քլեմենթիս, սպաննուած է, երբ կը փորձէր փախչիլ։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, նախագահ Կոթվալտ եւ վարչապետ Զափոթոք բանտարկուած են, ընդդիմացած ըլլալով Խ. Միութեան պահանջներուն։ Ամբաստանութեան տակ են չորս բարձր պաշտօնատարներ՝ ոստիկանական վարչութեան մէջ ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (87)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ Ա ԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅՋԻՇ)

ԱՐԿԱԾԱԽՆԴՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱԽՃԱՆԸ

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Իսկ միւս բոլոր կարգադրածները նկատի չէր առներ, պնդելով թէ ի վերջոյ այդ Կիկերոնը կրնար Անգլիացիներու գործակալը ըլլալ եւ ծուղակ լարել։ Ռիպէնթրոփ ձեռնածալ նստաւ այն յոյսով որ Նախախնամութիւնը վերջնական խզումի պիտի վերածէ ձգտումը որ կար իր թշնամիներուն միջեւ։ Վհուկներու բժշկութեան ձեւով այս քաղաքականութիւնը սնանկութեան դատապարտուած էր ։

Այժմ կը տեսնէք յստակօրէն, թէ ինչու Կիկերոնի թանկարժէք փաստաթուղթերը չէին կրնար որեւէ յաջողութիւն գտնել գերմանական ճակատին վրայ։ Պէտք չէ ասոր պատասխանատու նկատել քանի մը մեկուսացած մարդոց սահմանափակ միտքն ու տգիտութիւնը։ Կիկերոնը մէկ կողմ նետեցին, որովհետեւ իր փաստաթուղթերը կը պատմէին անհաճոյ ճշմարտութիւններ եւ նկատի առնել զանոնք, պիտի նշանակէր զոհողութիւններ պահանջել կարգ մը անձերէ եւ ինչ որ աւելին է, հրաժարիլ անձնապէս ։

Բայց որովհետեւ դժուար էր խոստովանիլ ասիկա, հնարեցին անգլիական գործակալ Կիկերոնի մը պատմութիւնը եւ պլըֆի պարագան, զոր պաշտպանեցին մինչեւ վերջին վայրկեանը, հակառակ ակներեւ ճշմարտութեան եւ վստահ ըլլալով հանդերձ թէ սուտ է ։

Առատաձեռնօրէն վարձատրեցին Կիկերոնը, կեղծ դրամներով, ինչ որ կը համապատասխանէ միւս բոլորին ։

Անգնահատելի արժէքով այս չորս հարիւրէ աւելի փաստաթուղթերը կեղծ դրամով վճարելու պարագան, առաջին իսկ օրէն անդարմանելի վնաս մը հասցուց անոնց ներքին արժէքին ։

Ահա այս կերպով է որ Անգարայի մէջ վերանորոգուեցաւ «խաբողին խաբուելէն» անճաշակ զաւեշտը. սա տարբերութեամբ որ մենք իսկ եղանք մեր խաղին զոհերը ։

(Վերջ)

Զօրս փոխանորդներու ժողովը

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԸ ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ԿԸ ԴՆԷ

Զօրս փոխանորդներու ժողովը կը շարունակէ իր աշխատանքները «Վարդագոյն Պալատ»ին մէջ: Վերջին նիստին խօսք առնելով, խորհրդային պատուիրակը, Պ. Կրոմիքօ յայտարարեց, թէ իր կառավարութիւնը կը հաւանի Զօրսերու ժողովի օրակարգին մէջ առնել Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը, պայմանով որ ատիկա կապուի իտալական հաշտութեան դաշնագրի գործադրութեան հարցին եւ յատկապէս այդ դաշնագրին Թրիէսթէի վերաբերեալ տրամադրութեան հետ: Պ. Կրոմիքօ այս առթիւ դարձեալ մեղադրեց արեւմտեան պետութիւնները, ըսելով թէ «մինչեւ հիմա չգործադրեցին իտալական դաշնագրին Թրիէսթէի վերաբերեալ մասը»: Ոչ միայն չգործադրեցին, այլ եւ «այս հողամասը դարձուցին անգլեւամերիկեան նաւային եւ օդանաւային խարիսխ մը»: Եւ վերջապէս մեռեալ տառ մնացին հակակշռի յանձնախումբի եւ կառավարիչի մը նշանակման որոշումները, եւն.:

— «Դուք բռնաբարեցիք իտալական դաշնագիրը, եզրակացուց Պ. Կրոմիքօ: Ո՞վ կրնայ ըսել, թէ պիտի չբռնաբարէք նաեւ աւստրիականը: Ի՞նչ երաշխիքներ կրնաք մեզի տալ, թէ խաբէութիւններ պիտի չհաստատէք Աւստրիոյ մէջ»:

Առաջին պատասխանողը եղաւ ամերիկեան պատուիրակը, Պ. Ճէսըփ:

— «Եթէ արծարծենք դաշնագիրներու բռնաբարման հարցը, օրինակներ շատ ունինք ուղղակի Խ. Միութիւնը խնդրոյ առարկայ դարձնելու համար: Ինչո՞ւ այս պարագային պիտի չխօսէինք Արեւելեան Եւրոպայի արբանեակներուն հետ կնքուած դաշնագիրներու բռնաբարման մասին: Եթէ Մոսկուա հիմակուընէ կը կարծէ թէ նոր դաշնագիրներն ալ պիտի բռնաբարուին, այն ատեն միջազգային ամէն համաձայնութիւն անկարելի կը դառնայ»:

Ֆրանսական եւ բրիտանական պատուիրակներն ալ յայտնեցին իրենց զարմանքը: Պ. Տէյվիս (Մեծն Բրիտանիա) կարճ եւ կտրուկ հարց տուաւ.

— «Եթէ վստահութիւն չունիք, ապա ուրեմն ինչո՞ւ կ'ուզէք գերմանական դաշնագրին կնքումը: Վստահութիւն չունիք Աւստրիոյ մասին, հապա Գերմանիա՞ն: Ո՞ւր է տրամաբանութիւնը»:

Պ. Կրոմիքօ նորէն խօսք առաւ եւ անգամ մըն ալ կրկնեց իր մեղադրանքները արեւմտեան պետութեանց հասցէին, ըսելով թէ Աւստրիոյ դաշնագրի յապաղման պատասխանատուները անոնք են: Եւ ապա վճռապէս հարցուց.— «Կ'ընդունի՞ք, այո կամ ոչ, մեր բանաձեւը աւստրիական հարցի արձանագրման մասին»:

Ամերիկեան պատուիրակը ըսաւ թէ համաձայն են Թրիէսթէն օրակարգի անցնելու, բայց առանց կապելու զայն Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին հետ:

Վիճաբանութիւնները կը շարունակուին, այս կարգի խորհրդային խաղերով լարուած մթնոլորտի մը մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՕՐԱԹԵՐԹԵՐՈՒ ԳԻՆԸ 12 ֆրանքի պիտի բարձրանայ յառաջիկայ շաբթու: Այս առթիւ համայնավար պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», երէկուան խմբագրականով կը բացատրէ թէ 215.000 օրինակի համար հետեւեալ ծախքերն ունի.— Թուղթ՝ 2.75, տպագրութիւն՝ 1.76, խմբագրութեան եւ վարչութեան ծախք՝ 1.75 (նուազագոյն), փոխադրութեան ծախք՝ 0.66: Համագումար 6·92: Ուրիշ ծախքեր եւ եկամուտներն ալ հաշուելով, թերթը կ'եզրակացնէ թէ օրական կորուստ է 1.62 իւրաքանչիւր օրինակի վրայ. այսինքն օրական 350.000 ֆրանք:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակոյտը որոշեց չորս միլիոնի հասցնել ամերիկեան բանակի զինուորներուն թիւը, խաղաղութեան շրջանին:

ՄԱՐՈՔԻ ֆրանսական ներկայացուցիչը, զօր. Ժիւէն Փարիզ հասնելով, յայտարարեց թէ կացութիւնը երբեք այնքան հանդարտ եղած չէր: Ֆրանսայի դատ. նախարարութիւնը հրահանգեց քննութիւն կատարել, սուտ լուրերու տարածման առթիւ:— Իրաքի երեսփ. ժողովը բողոքի բանաձեւ մը ստորագրեց Ֆրանսայի դէմ: Ամմանի մէջ ցոյցեր կատարուեցան: Պէյրութի մէջ ինը հոգի ձերբակալուեցան, մասամբ խորտակած ըլլալով ֆրանսացի զինուորի մը արձանը:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ այս տարուան զինուորական եմտացոյցի գումարը կը հասնի 96·376 միլիոն րուբլիի (7710 միլիառ ֆրանք), որ կը ներկայացնէ ամբողջ եմտացոյցին 21.3 առ հարիւրը (2.8 առ հարիւր աւելի անցեալ տարուան եմտացոյցէն): Քուէարկութեան ներկայ էր Սթալին, զինուորական համազգեստով:

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ Օսկար Քոլածօ, որ անցեալ Նոյեմբերին փորձած էր սպաննել նախագահ Թրումընը: (Այս առթիւ սպաննած էր պահակ մը):

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Ուրբաթ օր ժամը 21ին, Քաղէի սրճարանին վերնայարկը: Դասախօս՝ Պ. Ա. ԶՕՊԱՆԵԱՆ:

Նիւթը՝ «Հայ թարգմանածոյ բանաստեղծութիւնը ֆրանսական գրականութեան մէջ»:

Փետրուար 18ը կը տօնուի

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի Ռոստոմ խումբի կողմէ, հանդէս խնջոյքով մը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 4—12, Լիլայի Caisse d'Epargneի սրահին մէջ, 32–34 Ave. Porte des Lilas:

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ ԳԱՐԵԳԻՆԻ ԵՒ ԲԵՆՈՅԻ, կովկասեան նուագ, երգ, արտասանութիւն եւ պար:

Առատ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

Հաղորդ. միջոց.— Métro Porte des Lilas:

2ՕՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպուած Փարիզի շրջանի երէցներուն, սկաուտներուն, գայլիկներուն եւ, արենոյշներուն կողմէ: Կիրակի Մարտ 11ին, ժամը ճիշդ 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis, rue St. Dominique, Paris (8) (Métro Invalides):

Արենոյշները պիտի ներկայացնեն հայկական կեանքէ տեսարաններ, երգեր եւ պարեր: Սկաուտական ներկայացումներ արիներուն եւ գայլիկներուն կողմէ: Մոգական լապտերով պիտի ներկայացուին նկարներ արենոյշներու եւ սկաուտներու կեանքէն:

ՅԱՐԳԱՆՔ MARC SANGNIERի

Երիշատակի ցոյց ի պատիւ հայ արիներուն մեծ բարեկամին:

Մեծ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացուի Shakespeareի հանրածանօթ կատակերգութիւնը՝ ԸՆՏԱՆԵՑԱԾ ՋԱՏՈՒԿԸ (La Mégère Apprivcisée):

Մուտք 300 եւ 200 ֆրանք Պիւֆէ

ԱՑՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ս. Աննի մէջ (Մարսէյլ) Հ. Յ. Դ. 60ամեակի խնջոյքին առթիւ հաւաքուած է 4000 Ֆր.: (Յառաջ, 6 Մարտ):

Շաթուէն Տիկին Բարսեղեան 1000:

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Տէսինէն ընկեր Հախվէրտեան 500 ֆրանք:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3էն կէս գիշեր, Թաղապետական սրահին մէջ, rue Voltaire:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մուտք 150 ֆր.

Հաղորդ. միջոց.— Charenton Ecolesէն առնել թիւ 103 օթօպիւսը եւ իջնել rue de l'Union:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Սէվրանի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ ՄԱՐՏ 11ԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ, ԺԱՄԸ 15—24

Livryի քաղաքապետութեան սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին.— Խմբերգ, երգ զաւեշտ մը:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր:

Հաղորդ. Միջոց.— Eglise de Pantinէն 1[illegible] թիւ օթօպիւսը եւ [illegible]նել Mairie de Livry:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Կապ. Խաչի վարչութեան, ի նպաստ իր երեք դպրոցներուն, [illegible] շաբաթ ժամը 20ին «Հ. Օհանջանեան» սրահ[illegible] մէջ:

Նոր Սեւրունդի կողմէ կը ներկայացուի «ԵՍ ԹԱՆԱՍՈՒՆՆՈՑ ՓԵՍԱՅՈՒՆ»: Առատ լերուխումտչելի գիներով:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ.— Թովմաս Արապեան (Սեւերեկցի) կը փնտռէ եղբայրը Լեւոն Արապեանը եւ հօրեղբօրը որդին՝ Թուխման Արապեանը, որոնք 1914ի պատերազմին, 8—10 տարեկան, Ճէմալ փաշայի օրով, Հալէպի որբանոցէն կը ղրկուին Պոլիս եւ յետոյ կը վերադարձուին Հալէպ, ուրկէ կ'անցնին Եւրոպա: Իմացնել Tomas Arabian, P. O. Box 1774, Պէյրութ, (Լիբան):

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme – (13

Հ. Յ. Դ. ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կ. Կոմիտէն արտակարգ ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ, 10 Մարտ, ժամը 20.30ին, Քաղէ սրճարանի վերնայարկը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԾԱՆՈՒՑԱԾԵՑԻ

ՇԱՎԻԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ երկուշաբթի 12 մարտ, ժամը 21ին, դպրոցին սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, «Հ. Օհանջանեան» սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Ա. Ահարոնեան ակումբը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ԱԿՆՈՒՆԻ ենթ. Ուրբաթ ժամը 21ին:

ԽԱԺԱԿ խումբ, կիրակի ժամը 16ին:

ԻՇԽԱՆ խումբ, երկուշաբթի ժամը 21ին:

ՔԵՌԻ խումբ երեքշաբթի ժամը 19ին:

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները: Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais, ճիշդ ժամը 20.30ին: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր շրջաններու վարչութիւնները այս երկուշաբթի, 12 Մարտ, ժամը 8ին, Ահարոնեան ակումբի մէջ: Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կոմիտէի եւ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒՆ

Տարեկան հանդէս – ցերեկոյթը Մայիս 6ին, կիրակի, կէսօրէ վերջ, Théâtre Verdi, 50 rue d'Alger: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Կ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղի կողմէ, հովանաւորութեամբ՝ Թաղական Խորհուրդի եւ օժանդակութեամբ՝ Նոր Սերունդի, Մարտ 11ին, կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, «Պառ էնթէրնասիօնալի սրահին մէջ (230 Chemin de la Madrague, Ville): Ճոխ եւ նորոյթներով լի յայտագիր:

Մուտքը՝ հրաւիրատոմսով:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հայրենակից Պ. Լեւոն Տօնիկեանի եւ իր աղջկան վիրաւորման առթիւ, Մարսէյլի Տարօն–Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ, արագ ապաքինում մաղթելով:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Meudonի դէմ այս կիրակի Stade Fort, rue Rabelais: Ժամը 2ին պահեստի, առաջինը ժամը 15.30ին:

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԻ 1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ «ՇԱՆԹ» ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԻ ԿՈՂՄԷ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէի (Պօմոն), մասնակցութեամբ Կ. Խաչին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

Կը ներկայացուի ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ ԿԱՄ ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

12 Մարտ Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Սինէմա Ֆլօրեալի մէջ, Պօմոն:

Շուշանիկի դերը կը կատարէ Օր. Ա. Սէրէնկիւլեան, Ցաղկերտի Պ. Կ. Մութաֆեան, Վարդանի Պ. Վ. Տէր Վարդանեան, Վասակի Պ. Ա. Սարգիսեան:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Քոնֆէքսիոնի համար քուփէօզ փաթրոնիէ[illegible] մը, գործաւորու[illegible], ռոպի, գորսաժի: Խնամուած աշխատանք: Ներկայանալ մօտէլով հաստատութեան E. Albert, 32 rue du [illegible]ier, Paris (2):

Տան մէջ [illegible] գործաւորներ. [illegible]ասնա պէտ պլուզի եւ զողնոցի, ամառուան հ[illegible] [illegible]ւտի [illegible]օրթի: Ներկայանալ վկայականներով ([illegible]n capables s'abstenir): Ets. Orléans, 170 rue St. Martin Ա. յարկ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63

Samedi 10 MARS 1951 Շաբաթ 10 ՄԱՐՏ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6403–Նոր շրջան թիւ 1814

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼԱՐԵԼ ԲՈԼՈՐ ՈՒԺԵՐԸ

Միայն մենք չենք որ ցիրուցան բազմութիւններ ունինք ի սփիւռս աշխարհի։

Եւ ամէնքս ալ գիտենք թէ ինչո՛ւ եւ ինչպէս այս օրին հասանք, ճակատագրական պահու մը ։

Ուրիշ ժողովուրդներ ալ — աւելի մեծ եւ բախտաւոր — միլիոններ կը հաշուեն իրենց հայրենի սահմաններէն դուրս ։

Այսպէս, Իրլանտայէն աւելի քան երկու միլիոն գաղթականներ հաստատուած են Մ. Նահանգներուն մէջ։

Ֆինլանտան մօտ երեք միլիոն տարագիր գաղթակա[ն] ունի, նոյնպէս ամերիկեան ափերուն վրայ ։

Մեր հարեւան Լիբանանի ժողովուրդին թերեւս մէկ երրորդը դուրսն է ։

Եւ դեռ ուրիշ բազմաթիւ օրինակներ, մեծ ու փոքր ժողովուրդներէ ։

Իբրեւ մխիթարանք չէ որ կը յիշենք այս պարագաները։

Կարելի՞ է մխիթարուիլ, երբ կորսնցուցած ես հայրենի հողերդ։ Երբ կը յածիս օտարութեան ալիքներուն մէջ, դառնալով տաշեղ մը տարուբեր։

Մանաւանդ որ, բոլորովին տարբեր խնդիրներ են անոնց արտագաղթը եւ մեր տարագրութիւնը։

Անոնք իրենց երկիրներէն հեռացած են առաւելապէս տնտեսական պատճառներով։

Հարիւր հազարաւորներ գացած են բախտ փնտռել օտարութեան մէջ։ Եւ միշտ կրնան վերադառնալ։

Նոյն իսկ անոնք որ վերջնապէս հաստատուած են, միշտ կրնան կենդանի կապ հաստատել իրենց հայրենիքին հետ։ [Կը]րնան երթալ – գալ։

Կրնան թանկա[գ]ին ծառայութիւններ մատուցանել դուրսէն։

Անոնց համար սովորական բան է նիւթապէս օգնել հայրենիքին։ Զարկ տալ ազգային մշակոյթին։ Տնտեսական եւ ընկերային ձեռնարկներ հաստատել կամ քաջալերել ։

Այս իրական եւ գործնական կապերուն շնորհիւ, հայրենիքի սէրն ալ միշտ վառ կը մնայ այդ օտար գաղութներուն մէջ։

Ամէնքն ալ կը զգա[ն] թէ անտէր համրանքներ չեն։ [Կը] [ներշնչուին] [ու] կը ներշնչեն։ Իրար կը լրացնեն, հայրենի[քի] ժողովուրդին հետ ։

Եւ [բ]նականաբար կը [ն]ուազին օտարացման փորձութիւններն ու վտանգները։

Շնորհիւ սերտ եւ ազատ յարաբերութեանց, մեծին թէ փոքրին համար հայրենիքը բնազդաբար կը դառնայ ոչ միայն լուսապայծառ իրականութիւն, այլեւ շօշափելի պատկեր։ Խօսուն շարժանկար եւ ներշնչարան ։

Այժմ բարեհաճեցէք այս պատկերը բաղդատել հայկական իրականութեան հետ,— ցիրուցան բազմութիւններ եւ հայրենիք մը անմատչելի ։ Երկիր մը ուր տերեւ չի շարժիր առանց Մոսկուայի հրամանին։ Ո՛ւր չես կրնար երթալ հիւպատոսարան դիմելով։ Ուր...

Անհրաժեշտ չէ կրկնել հանրածանօթ ճշմարտութիւններ։

Կը նշանակէ թէ՝ շատ աւելի ծանր պարտականութիւններ կը ճնշեն մեր վրայ, տարագիր բազմութեանց փրկութեան համար։

Ուրիշ խօսքով, երկու – երեք անգամ աւելի պիտի յոգնինք։ Պիտի լարենք մեր բոլոր ուժերը։ Նոյն իսկ անկարելին պիտի փորձենք, զօրացնելու համար ինքնապաշտպանութեան դօտիներն ու ցանցերը ։

Մենք մեզի ապաւէն՝ բոլոր ճակատներուն վրայ։ Սպասելով որ հայրենիքին հետ եղած բարոյական, երբեմն կապերը վերածուին բնական, գործնական, շօշափելի [յ]արաբերութեանց, [ի]նչպէս որեւէ երկրի եւ իր [գ]աղթական գաղութներու[ն] միջեւ ։

Ф[ա]նի դուռ – պատուհան ամուր փակուած են տարագիր բազմութեա[ն]ց առջեւ, Հայկական Արտասահմանի յետ[ին] համրանքը դատապարտուած է իր գլխու[ն] [ճար]ը նայելու ։

Տեսակ մը գոյամարտ ալ՝ այս։ Իբրեւ լրացուցիչ մասը ազատ հայրենիքի զօրացման եւ ամբողջացման։

Շ.

Մեծ յուզում Իրանի մէջ

ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ ՋՆՋԵԼ ՔԱՐԻՒՂԻ ՄԵՆԱՇՆՈՐՀԸ

« ՌԱԶՄԱՐԻ ԴԺՈԽՔ ԳՆԱՑ, ՈՒՐԻՇՆԵՐ ԱԼ ՊԻՏԻ ԵՐԹԱՆ» — ԹՇՆԱՄԱԿԱՆ ՑՈՅՑԵՐ ԱՆԳԼԻՈՅ ԴԷՄ — ԵԹԷ ՄԵՆԱՇՆՈՐՀԸ ՋՆՋՈՒԻ...

Երէկ հաղորդած էինք Պարսկաստանի վարչապետին՝ զօր. Ռազմարայի սպանութիւնը Թէհրանի արքայական մզկիթին մէջ ։

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, դէպքէն անմիջապէս վերջը պաշարման վիճակ յայտարարուած եւ գրաքննութիւն հաստատուած է ; Ձերբակալուած են հարիւրաւոր կասկածելիներ ։

Հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ խորհրդարանին մասնաւոր յանձնախումբը միաձայնութեամբ քուէարկած է բանաձեւ մը որ կ՚առաջարկէ ազգայնացնել Անգլեւիրանեան քարիւղի ընկերութիւնը ։

Ինչպէս բացատրած էինք երէկ, զօր. Ռազմարա հակառակ էր ազգայնացման եւ կ՚առաջարկէր ընդունիլ քարիւղի ընկերութեան նոր պայմանները, որոնք աւելի նպաստաւոր կը համարուին։

Պաշարման վիճակի հետեւանքով, զօրամասեր կը պաշտպանեն պետ. պաշտօնատուները ։ Ցոյցերը արգիլուած են, բայց նոր խլրտումներէ կը վախցուի ։

Իրազեկներ դիտել կուտան թէ Պարսկաստանի կացութեան ելեւէջներէն կախում ունի Անգլեւիրանեան Քարիւղի ընկերութեան ճակատագիրը ։ Այս ընկերութեան մենաշնորհը կը վերջանայ 1993ին։ Նկատելով որ հին պայմանները գոհացում չէին տար Իրանի, Ընկերութիւնը անցեալ տարի նոր պայմանագիր մը առաջարկեց, որուն համաձայն Պարսկաստան անմիջապէս պիտի ստանար 45 միլիոն սթերլինի գումար մը եւ յետնեալ վճարումները, իսկ այնուհետեւ տարեկան 22 միլիոն սթերլին։

Զօր. Ռազմարա համաձայն էր ընդունելու այս պայմանները, բայց խորհրդարանը մերժեց վաւերացնել եւ մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմեց, խնդիրը քննելու եւ նոր ծրագիր մը առաջարկելու համար։ Յանձնախումբին նախագահը, Տոքթ. Մուսատեղ, վարիչն է Իրանի Ազգային Ճակատին, թունդ ազգայնական եւ կուսակից՝ անմիջապէս ազգայնացնելու Քարիւղի ճարտարարուեստը ։

Վերջերս կացութիւնը այնքան ծանրացած էր որ, Թէհրանի բրիտանական դեսպանը դիտել կուտար զօր. Ռազմարայի թէ իր կառավարութիւնը չի կրնար անտարբեր մնալ, եթէ ազգայնացում առաջարկեն։ Վարչապետը նոր առաւելութիւններ պահանջելով հանդերձ, գիտէր որ Պարսկաստան ի վիճակի չէ մենաշնորհը ջնջելու եւ քարիւղի ճարտարարուեստը անկախօրէն վարելու։

✕ Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ ահաբեկիչը, Ապտուլլահ խոստովանելով իր արարքը, կրկներ է.

— « Ես անդամ եմ Ֆետայեանը Իսլամ կազմակերպութեան։ Մեր նպատակն է կռուիլ Իսլամի թշնամիներուն դէմ։ Ես Ռազմարան սպաննեցի որովհետեւ մեր թշնամիներուն ծառան էր»։

Յետոյ շարունակեր է Գուրան կարդալ, մերժելով որեւէ նոր բան ըսել ։

Կ՚ըսուի թէ հսկողութեան տակ առնուած է Ապու Ալ Քաշանի, Ֆետայեանը Իսլամ կազմակերպութեան նախագահը, որ 83 տարեկան է եւ ականաւոր կրօնապետ մը։ Այս ծերունին չորս օր առաջ ընդհ. գործադուլի կոչ մը ուղղած էր, քարիւղի ճարտարագործութեան ազգայնացում պահանջելու համար ։

Կը վախցուի որ նոր ահաբեկումներ կատարուին։ «Նապարտ Մելլաթ» (Ազգին Պայքարը) թերթը, որ յաճախ կը ցոլացնէ Իսլամ Ֆետայիներու տեսակէտները, հետեւեալ խորագիրը տըպած էր Եչ. օր .— « Ռազմարա դժոխք գնաց։ Ուրիշ դաւաճաններ ալ պիտի երթան իր ետեւէն»։

✕ Վարչապետին յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Սպահ Սալահ մզկիթին մէջ, ի ներկայութեան 600 հրաւիրեալներու, հանգուցեալին կնոջ եւ ազգականներուն։ Իմամը, Այաթուլլահ, աղաչեց Ալլահին, որ «ներէ հանգուցեալին մեղքերը եւ օգնէ դրախտ մտնելու »։

ՊՈԼՍՈՅ մէջ մեռած են երկու հայ բժիշկներ, Աբէլ Կիւլպէնկեան եւ Մարտիրոս Նահապետեան։

Նոր վարչապետը Ազգ. ժողովին առջեւ

ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ ԱՊԱՀՈՎՈՒԱԾ ԿԸ ՀԱՄԱՐՈՒԻ

Նախկին վարչապետ եւ ներքին նախարար Պ. Անրի Քէօյ, որուն յանձնուած էր նոր դահլիճը կազմելու պաշտօնը, իր խորհրդակցութիւնները վերջացնելով, երէկ իրիկուն ներկայացաւ Ազգ. Ժողովին, իր ծրագիրը պարզելու համար ։

Գործակից բոլոր գլխաւոր կուսակցութեանց միջեւ հիմնական հարցերու շուրջ որոշ համաձայնութիւն մը գոյացած ըլլալով, վստահօրէն կարելի է ըսել, թէ Պ. Քէօյ պիտի կրնայ կազմել նոր կառավարութիւնը։ Արմատականները ըրած են կարգ մը զիջումներ եւ համաձայնած են միւս կուսակցութեանց հետ, թէ պիտի պահեն իրենց ազատութիւնը ընտրական օրէնքի բարեփոխման հարցին մէջ։ Ժողովրդականներն ալ հաւանութիւն յայտնած են։ Սակայն, պահանջած են որ Ազգ. ատկէ առաջ պէտք է բարեփոխել ընտրական օրինագծեր, որոնց կարգին եւ ընտանեկան նպաստներու օրինագիծը։ Համաձայնած են նաեւ Սահմանադրութեան բարեփոխման մասին, բայց ասկէ առաջ պէտք է բարեփոխել ընտրական օրէնքը։ Ընկերվարականներն ալ յաջողած են համաձայնութեան հիմեր գտնել Պ. Քէօյի հետ։ Կը մնայ միայն նոր ընտրութիւնները երկու յաջորդական քուէարկութիւններով կատարելու հարցը, որուն լուծումը կախում ունի միայն ժողովրդականներէն։

Պ. Քէօյ, նոր դահլիճի կազմին մէջ կարեւոր փոփոխութիւններ պիտի չմտցնէ ։ Պ. Պ. Փլեվէն, Պիտօ եւ Կի Մոլէ պիտի նշանակուին փոխ վարչապետներ։ Հաւանաբար ներքին նախարարութիւնը պիտի տրուի Պ. Ռընէ Մայէրին ։

ՆՈՐ ՅՈՅՍԵՐ ՋՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻ ՄԱՍԻՆ

Չորս փոխանորդներու ժողովը, իր չորրորդ նիստին կրցաւ կարգ մը որոշումներ տալ։ Խորհրդային պատուիրակը համաձայնեցաւ օրակարգի անցնել Թրիէսթէի խնդիրը աւստրիական հարցէն անկախաբար, ինչպէս նաեւ Գերմանիոյ միացման հարցը ։

Ամերիկեան պատուիրակը, Պ. Ճէսըփ պարզեց թէ ինչպէս պիտի խորանայ ընդհանուր անձկութիւնը, եթէ հաւասարակշռութիւն մը չստեղծուի արեւմտեան աշխարհի եւ Խ. Միութեան ուժերուն միջեւ։ Ապա յոյս յայտնեց թէ պիտի գումարուի Չորսերու ժողովը եւ այս մասին խորհրդային կառավարութիւնը պիտի կրնայ տալ անհրաժեշտ հաւաստիքները։ Եզրակացնելով, Պ. Ճէսըփ ըսաւ թէ պէտք է գտնել լաւագոյն բանաձեւը, օրակարգին մէջ ամփոփելու համար բոլոր կարեւոր հարցերը, առանց անշուշտ մատնանշելու թէ ինչ լուծում պիտի ստանան անոնք ։

Քաղաքական շրջանակները այս չորրորդ նիստէն վերջ աւելի լաւատես են եւ կը յուսան, թէ ի վերջոյ կարելի պիտի ըլլայ կազմել Չորսերու ժողովին օրակարգը ։

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Միջերկրականի եւ Միջին Արեւելքի անգլեւ-ամերիկեան պաշտպանութեան ծրագիրները քննելու համար երկօրեայ ժողով մը պիտի գումարուի Մալթայի մէջ, երկուշաբթի օր։

Արեւելեան Ատլանտեանի եւ Միջերկրականի ամերիկեան նաւատորմին հրամանատարը, ծովակալ Շէրման, որ խորհրդակցութիւններ ունեցաւ սկսի իր խորհրդակցութիւնները Միջերկրականի եւ Միջին Արեւելքի բրիտանական ծովային, օդանաւային եւ ցամաքային ուժերու հրամանատարներուն հետ։ Քննական պտոյտով Միջերկրականի շրջանը կը գտնուի նաեւ ամերիկեան նաւատորմի ռազմական գործողութեանց պետը, ծովակալ Շէրման, որ խորհրդակցութիւններ ունեցաւ զօր. Այզընհաուըրի եւ Մեծն Բրիտանիոյ ծովային նախարարին հետ։ Այս տեսակցութեանց առթիւ զօր. Այզընհաուըր անհրաժեշտ գտած է Հիւսիսային Ատլանտեանի պաշտպանութիւնը ապահովել աջ կողէն, Միջերկրականի եւ Միջին Արեւելքի մէջ, այդ պատճառով ալ բացարձակ նախապատուութիւն պէտք է տրուի անգլեւամերիկեան պաշտպանողական ցանցի մը Հարաւային Եւրոպայի եւ Հիւսիսային Ափրիկէի մէջ ։

Մալթայի խորհրդակցութիւնները գլխաւորաբար պիտի դառնան այս հարցին շուրջ ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԿԱՐՄԻՐՆԵՐԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Ֆրանսայի Դեմոկրատական ճակատի թերթերէն «Combat» վերջերս յօդուածաշարք մը հրատարակեց, պարզելով Խ. Միութեան գործունէութիւնը իսլամական երկիրներու մէջ։

Յօդուածագիրը այս առթիւ կը յիշէր նաեւ Հայերու անունը, Լիբանանի մասին խօսած ատեն, ինչպէս դիտել տուած էր «Զարթօնք», խմբագրականով մը։

Կ'ամփոփենք յօդուածաշարքին հիմնական մասերը.—

Պարզ է թէ համայնավարները այսօր ուղղակի կամ անուղղակի կը տիրեն երկրագունդի բնակչութեան գրեթէ մէկ երրորդին վրայ, եւ այժմէն մինչեւ Հայնան «ընդհանուր գիծը» կ'անցնի Մոսկուայէն։

Համայնավարները այժմ հրաժարելով իրենց երբեմնի խոհեմութենէն, վերադարձած են Հոկտեմբերեան քաղաքականութեան.— քանդել գաղթային կառուցուածքը եւ հին ատապետական դրութիւնները Ասիոյ եւ Ափրիկէի, շնորհիւ իրենց զինուորական զօրութեան եւ յեղափոխական ուժականութեան։

Հնդիկներն ու իսլամ երկիրները ամենապատուար որսերն են՝ մտնելու համար համայնավար ուռկանին մէջ, իբրեւ հետեւանք իրենց քաղաքական ու տնտեսական դժուարութեանց։ Ազգայնական յեղափոխութիւն եւ ընկերային ազատագրում։ Գեղեցիկ նշանախօսքեր, որոնց ախոյեանը կը հանդիսանայ, յաչս անոնց, Խ. Միութիւնը։

Տրամաբանական վերլուծումի չի դիմանար այն թիւր կարծիքը թէ՝ «արեւելեան կրօնապաշտութիւնը տեղի պիտի չտայ նիւթապաշտ համայնավարութեան առջեւ»։

Երեսուն տարիէ ի վեր Խ. Միութիւնը կը կառավարէ եօթ իսլամ հանրապետութիւններ, զանոնք համայնավարացնելու պարզ մտադրութեամբ։ Եւ մենք տեսանք թէ պատերազմի միջոցին, այդ հանրապետութիւններէն ոչ մէկը արտայայտեց որեւէ կարեւոր ըմբոստացում կամ խմբական դասալքում։

Վերը յիշուած եօթ իսլամ հանրապետութիւնները կը ներկայացնեն երեսուն միլիոն թրքածին Իսլամներ։ Գրեթէ 1/6ը Խ. Միութեան ամբողջ բնակչութեան։ Այս հանրապետութիւններէն հինգը ասիական ժողովուրդներ են,— անծայրածիր Ղազախստանը, Ուզպէկիստանը, Տաճկստանը, Թիւրքմենիստանը եւ Քըրկըզներուն երկիրը։ Երկու եւրոպեաններն են՝ Վոլկայի Թաթարներուն եւ Ատրբէյճանի հանրապետութիւնները։

Այս երեսուն միլիոն խորհրդային իսլամներուն մէջ 13 առ հարիւրը միայն Ռուսեր են։ Ու այս իսլամ ժողովուրդները գրեթէ միակ արտադրիչներն են Խ. Միութեան քարիւղին (Պաքու) եւ բամպակին։

Խ. Միութիւնը իւրաքանչիւր հանրապետութեան խոստացաւ անկախ կառավարութիւն մը, ընտրուած ժողովրդական քուէարկութեան ներկայացուցիչներէն, Գերագոյն Սովէտ։ Անոնք իրաւունք պիտի ունենային դասականօրէն պահելու իրենց կրօնը, սովորութիւններն ու մշակոյթը։ Տարիներու ընթացքին սակայն, այդ երկիրներու ռուսական պաշտօնեաները կամայական փոփոխութեան ենթարկեցին սահմանադրութեան ոգին եւ լաւ կամ ընդվզեցուցիչ օրէնքներ հաստատեցին։ Բայց ամէնքն ալ հեռու, իսլամութեան հանդէպ նուազագոյն յարգանքէ։

Աստիճանաբար ջնջուեցան շարք մը հիմնական առանձնաշնորհներ, որոնց կարգին եկեղեցիին բաժանումը պետութենէն, որ կը նշանակէ իսլամութեան ժխտումն իսկ, իբրեւ հիմնովին աստուածապետական։ 1930ին փակուեցան մեծ մզկիթներն ու Գուրանի ուսուցման համալսարանները, վերածուելով մշակութային տուներու։ Փակուեցաւ նաեւ Քազանի կրօնական մեծ տաճարը։ Ինչպէս փակուեցան եկեղեցիները։

Պատերազմի շրջանին բոլշեւիկները աւելի զիջող քաղաքականութիւն մը վարեցին։ Զիջում որ տեւեց մինչեւ 1947 թուականը միայն։

Իսլամութիւնը հարուածելու այս քաղաքականութեան հետ մէկտեղ, համայնավարները հաստատեցին ուրիշ ուղղութիւն մը։ Այն որ Մուսթաֆա Քէմալ կատարեց Թուրքիոյ մէջ։ Ցանդուղն եւ, ըստ երեւոյթին բարերար բարեփոխումներ։ Օրինակ, կնոջ ազատագրում, հողերու բաշխում, վաչկատուն ցեղախումբերուն նստակեաց վիճակի մէջ դնել եւն։

Սակայն իսլամ բնակիչներուն շատ ալ հաճելի չեղան այս կարգադրութիւնները, մանաւանդ կոլխոզի աշխատանքն ու վաչկատուններուն պարտադրուած նստակեաց վիճակը։ Ասոնց ընդդիմութիւնը ցարդ կը շարունակուի։

Հակառակ անոր որ Միջին Արեւելքը կը հանդիսանայ նպաստաւոր միջավայր մը համայնավարական սկզբունքներու համար — աշխատաւոր դասակարգին թշուառ վիճակը եւ անգործ ու զարգացած մտաւորականներու պատկառելի թիւ մը, — այնտեղ տակաւին չէ արմատացած անոր դաւանանքը։ Եղածն ալ շատ աննշան փոքրամասնութիւն մըն է։ Համայնավարական շարժումը առաւելապէս արմատ ձգած է փոքրամասնութիւններուն կամ իսլամութեամբ նուաղ տոգորուած ազգայնական զանգուածներուն մէջ։

Իրանի մէջ է որ ամէնէն աւելի խոր արմատ ձգած է Մարքսեան վարդապետութիւնը, շնորհիւ Թուտեհ կուսակցութեան։

Այդ մասին երկար խօսած էինք Իրանի նուիրուած մեր նախորդ յօդուածներով։

Թուտեհ կուսակցութեան հիմնադիրը եղաւ Տքթ. Արանի, Գերմանիոյ մէջ ուսած բժիշկ մը։ Այս կուսակցութիւնը իր յաջողութիւնը կը պարտի երեք գլխաւոր ազդակներու.— 1) Իրան Միջին Արեւելքի երկիրներէն միակն է, թերեւս, ուր ազգային գիտակցութիւնը աւելի խոր արմատացած է։ Եւ Թուտեհի ղեկավարները կը պայքարին հայրենասիրական պահանջքներու հիմերուն վրայ։ 2) Այնտեղ կրօնքը, միւս արաբական երկիրներու նման, հասարակաց խղճմտանքին էական հիմը չէր կազմեր։ 3) Ան գիտցաւ Մոսկուայի առջեւ արժեցնել իր անկախ ապրելու կամքը։ Քննադատելով հանդերձ եկող գացող իշխանութիւններուն միապետական – դիկտատորական սխալներն ու ծայրայեղութիւնները։ Օտար կառավարութիւններուն անտանելի միջամտութիւնները եւն.։

Ծանօթ է որ 1945ին, այդ կուսակցութիւնը ըմբոստանալով Թէհրանի կառավարութեան դէմ, ստեղծեց ինքնավար Ատրպատական մը, շնորհիւ Մոսկուայի գործօն միջամտութեան։ Կառավարութիւնը վերջ տուաւ այդ անկախութեան։ Ղեկավարները մահուան կամ բանտարկութեան դատապարտուեցան։ Լուծուեցաւ կուսակցութիւնը։

Սակայն հարցը այսպէսով չլուծուեցաւ։ Ընդհակառակն, ժողովուրդին դժգոհ տարրը միշտ կը զանգատի։ Անշուշտ այս է պատճառը, որ Ռազմարայի կառավարութիւնը վերջերս մեղմացուց հետապնդումները եւ մերձեցում հաստատեց Մոսկուայի հետ։

Ա. ՀԱՐԷԼԵԱՆ

Ներկայ հայ մամուլը

Ներկայիս ո՞րքան է թիւը հայ թերթերու։ Այս հարցումին պատասխանը ամէն հայ կը հետաքրքրէ։ Իծբախտաբար անկարող ենք հայատառ ներկայ մամուլի մասին ճշգրիտ տեղեկութիւն մը տալ։ Բայց սփիւռքի հայ մամուլի մասին մօտէն տեղեակ ենք եւ կրնանք շօշափելի թիւեր ներկայացնել։

Մեր կազմած ցանկին համաձայն՝ 1950 – 51ի ընթացքին 120 հայերէն թերթ կը հրատարակուին արտասահմանի մէջ, 111ը հայերէն, 9ը օտար լեզուով։ Վիէննայի Մխիթարեան Վանքը կը ստանայ ներկայիս 114 հայաթերթ, որոնց 106ը հայերէն, 8ը օտար լեզուով են։ Այս 106 թերթերէն 16ը օրաթերթ են, 9ը երկօրեայ կամ եռօրեայ, 24ը շաբաթաթերթ կամ կիսամսեայ, 38ը ամսաթերթ եւ 17ը պարբերաթերթ։

Հայկ. մամուլի մեծագոյն կեդրոններն են Նիւ Եորք՝ իր 13 թերթերով, Պէյրութ եւ Պոլիս՝ 12ական թերթերով եւ Փարիզ՝ 11 թերթերով(?)։ Թուղթի եւ տպագրութեան տեսակէտով լաւագոյն նմոյշներն են Հանդէս Ամսօրեայ (Վիէննա), Բազմավէպ (Վենետիկ) եւ Յուշարար (Նիւ Եորք)։ Կան թերթեր, որոնք թէ թուղթի, թէ տպագրութեան եւ թէ ճաշակի տեսակէտով չափազանց անգոհացուցիչ են։ 20րդ դարու կէսին, երբ ամէն տեղ զարգացած են արուեստն ու ճաշակը տպագրութեան եւ Հայը — ուր որ ալ գտնուի — օտար լեզուով լաւագոյն մամուլի հրապոյրն ունի՝ հայ թերթերու խմբագիրները պէտք չէ որ գոհ ըլլան անխնամ հրատարակութիւններով։ Թերթը հրապուրիչ ընելու համար՝ բովանդակութենէն վերջ՝ արտաքին կազմին ալ մեծ կշիռ ընծայելու է։

Այս առթիւ քանի մը մատնանշումներ։ Շատ անգործնական են ՄԵԾԱԾԱՒԱԼ թերթերը։ Ոչ միայն դժուար է կազմելը, պահելը եւ գործածելը, այլեւ այդ լրագիրները ենթակայ են շուտով փճանալու եւ քայքայուելու։ (Զանազան տեղերէ խնդրանքներ կ'ընդունինք թերթերու լուսանկարումի (photocopie) եւ առաքումի համար, որքան ծանր եւ դժուար է փոխադրութիւնը հին Արեւելքի, Բիւզանդիոնի, Մաճ. էփճեարի, եւն., որոնց լուսանկարումը յաճախ անկարելի կ'ըլլայ)։ Կազմի եւ կանոնաւոր կտրուելու արգելք կ'ըլլան այն թերթերը, որոնց երկու կողմերու լուսանցքները շատ նեղ են։ Ցանկի եւ դասաւորման դժուարութիւն կը յարուցանեն այն թերթերը, որոնք չունին իրենց ճակատին վրայ ԱՆՈՒՆ, ՏԱՐԻ, ԹԻՒ ԵՒ ՀԱՍՑԷ, պէտք է տարի եւ թիւ նշանակել թերթին ճակատի վերի ձախ անկիւնը։

Ինչպէս ծանօթ է, հայերէն թերթերու մեծագոյն հաւաքածոն ունենալու պատիւը Վիէննայի Մխիթարեան Մատենադարանին կը պատկանի։ Այդ հաւաքածոն նաեւ հնագոյնն է մեր մէջ։ Երբ տակաւին ոչ մէկ տեղ հաւաքածոյ կազմելու գաղափար կար, Վիէննայի Մխիթարեանք ջանացած են յետին հայերէն թերթն ալ Մայր Վանք ղրկել եւ գուրգուրանքով պահել։ Հայ լրագրութեան պատմութեան առաջին հեղինակն ալ Վիէննական Մխիթարեան մըն է — Հ. Գրիգորիս Վ. Գալէմքեարեան, որ 1893ին լոյս ընծայած է 1794–1860ի շրջանի թերթերու պատմութիւնը, մասնագիտական ուսումնասիրութեամբ։ Հայ թերթերու այս մեծ հաւաքածոն պատիւ մըն է եւ ուրախութիւն մը հայութեան համար։

Ներկայիս Վիէննայի վանքի դրադարանի եւ թանգարանի բոլոր խորշերը բռնած են թուարկուած, դասաւորուած եւ խնամքով կապուած հայերէն թերթերու անկազմ հաւաքածոներու ծրարները, որոնց թիւը 750ի կը հասնի։ Այդ ծրարներու մէջ կան 1500 թերթեր, որոնք բարերար ձեռքերու կը կարօտին՝ կազմուելու համար։

Քանի մը Յուշեր

Դեռ 1887 — 88 թուականներուն, երբ Պոլսոյ Պէշիքթաշ թաղը Սուլթանին ոստանն էր, Թուրք երեւելիներու հետ հոն կը բնակէին նաեւ ծանօթ հայ ընտանիքներ, Գարակէօզեան, Կիւմիւշեան, Ալալէմճեան, Հալաճեան, Տատեան, եւայլն։ Տիկին Մաքրուհի Տատեանը յայտնի էր իբրեւ ազգային բարերար, եւ երկսեռ վարժարան մը կառուցած էր, որ մինչեւ այսօր իր անունը կը կրէ «Մաքրուհեան»։

Եթէ չեմ սխալիր, այդ թուականներուն էր, որ Պէշիքթաշի քարոզիչ Նար Պէյ Լուսինեանը, օր մը հրաւէր մը կը ստանայ Սուլթան Համիտէն որ անձամբ մեծարելով զայն, թունաւոր սուրճ կը հրամցնէ ...

Թէեւ 63 տարի անցած է այդ օրերէն, բայց քանի մը յուշեր ունիմ «Մաքրուհեան»վարժարանի աշակերտներու մասին։

Երբ ես նոյն դպրոցը կ'երթայի, Պ. Արշակ Զօպանեան աւարտած էր շրջանը եւ կեդր. Վարժարան կը յաճախէր։

Նոյն վարժարանի աշակերտներէն երկրորդ մը, Արմենակ Կարինեան, հազիւ 15 տարեկան, ինծի անծանօթ կազմակերպութեան մը կողմէ, ահաբեկիչի դեր մը ստանձնած է, թէեւ Տատեան Տրդատ Պէյի պաշտպանեալն էր եւ իրենց տունը կը բնակէր իբրեւ որբ մը։ Տղան անոր թանգարանէն դաշոյն մը կ'առնէ եւ կը սպաննէ փաստաբան Խաչիկ էֆէնտի անունով հայ մատնիչ մը, Էյուպի ծառաստաններուն մէջ։ Նախ նամակ մը կը ներկայացնէ հետեւեալ բովանդակութեամբ, — «Ազգին դաւաճաններուն վախճանը այսպէս է» եւ ապա դաշոյնը կը խրէ փաստաբանին փորը, աղիքները դուրս կը թափէ։ Յետոյ կ'անհետանայ, հոն ձգելով Խաչիկի յոյն տարփուհին եւ դաշոյնը, որուն կոթին վրայ փորագրուած էր Տրդատ Պէյ Տատեան։

Թուրք ոստիկանութիւնը, անմիջապէս կը ձերբակալէ Տրդատ Պէյը, մինչեւ որ ահաբեկիչը յայտնուելով, 15 տարուան բանտարկութեան կը դատապարտուի։

Այդ վարժարանէն երրորդ մըն ալ կայ, յայտնի մատնիչ Արթին Մկրտիչեանը, երբեմն ուսուցիչ, ապա մուխթար, որ հազարաւոր հայ ընտանիքներու դժբախտութեան պատճառ եղաւ 1915 – 18ին, բայց պատիժը կրեց երբ համաձայնական բանակները գրաւեցին Պոլիսը, այդ մատնիչը երեկոյ մը իր բնակած տանը պատուհանին առջեւ, օղի խմած ատեն, իր գանկին ուղղուած «սուրբ» գնդակով մը դարձաւ դիակ։

Այդ վարժարանի աշակերտներէն չորրորդ մը, այս տողերս գրողն է։ Երբ կը տեսնէի Թուրքերու տմարդի վարմունքը Հայերու հանդէպ, անհուն գայրոյթ մը կը զգայի, թէեւ Պոլսեցին երկչոտ համբաւը ունէր։ Պատճառը այն էր, որ մեծ հայրս Հայաստանցի էր, Տիֆլիս քաղաքէն։ Ան իր երիտասարդութեան ատեն, ապտակած էր քաղաքա-

Ի վերջոյ խնդրանք մը բոլոր հայ խմբագիրներուն.— «Հաճեցէք ձեր թերթը կանոնաւորապէս ղրկել վանքը, ուր ամէն հայ պիտի կրնայ օգտուիլ անկէ։ Կանոնաւոր առաքումով հարկ չի մնար դիմումներ կատարել, թերթին պակասները ամբողջացնելու համար եւ յետոյ կարելի կ'ըլլայ ժամանակին ծրարել ու վերցնել։ Եղած են խմբագիրներ, որոնք իրենց թերթերու ամբողջական հաւաքածոյին պէտք ունենալով՝ միայն մեր քով կրցած են գտնել զայն ...

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

պետին տղան, «կեավուր» բառին համար եւ Պոլիս ապաստանած։

Այդ միջոցներուն էր որ կը կազմուէր «Համիտիյէ» հեծելազօրքը, եւ ահուսարսափի լուրեր կը հասնէին գաւառէն ։

Կարծեմ 1889ին, Պէշիքթաշի ոստիկանապետ Հասան փաշան օր մը իր մօտ հրաւիրելով հայրս, կը պահանջէ մեր սեփական տունը յանձնել Համիտի ասպատակներու կառավարիչհազարապետին (գերմանացի)։ Եթէ մերժէինք ...

Հայ ընտանիքները մի առ մի կը հեռանային արդէն, մենք ալ ընտանիքով կը փոխադրուէինք Ենի Գափու թաղը եւ ես յաճախեցի Պոլսոյ գեղարուեստից վարժարանը, գրեթէ տարի մը շարունակ ։

Միշտ սրտաճմլիկ լուրեր կը հասնէին գաւառէն,— Մուսա պէկի դատ, Կուլիզար եւն.։ Պոլսոյ կեդրոնական բանտին մէջ պարապ տեղ չէր մնացած այլեւս։

Նախկին կղերական Մամբրէն գործի վրայ էր։ Կաչառքը մեծ դեր կը կատարէր։ Իրիկուն մը, երբ խումբ մը երիտասարդներու հետ կը վերադառնայինք, Կէտիկ Փաշայի վերը, Ճիպրայէլ–Կարկուռի մէջ տրուած անգլերէն դասաւանդութենէ մը, մեր ամբողջ խումբը Գում Գափուի ոստիկանատունը առաջնորդեցին գիշերանց, եւ անկէ բանտ, հասարակ ոճրագործներու մէջ։

1890ին, իբրեւ առաջին վկայ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, ուխտած եմ մնալ նոյն դրօշին տակ։ Ահա 60 տարիներ են անցած այն օրէն ի վեր, եւ մնացած եմ միշտ հաւատարիմ ։

Մեր Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը օտար կառավարութիւններէ հովանաւորուած ընկերութիւն մը չէ, այլ՝ անկեղծ ազգասէրներէ բաղկացած կազմակերպութիւն մը, որ բռնի չի պարտադրեր իր օրէնքները, ինչպէս «յառաջադիմական»ները, եւ վաթսուն տարիէ ի վեր կը տքնի ազգին ազատութեան համար ։

ԽԱՆԱՍՈՐՑԻ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Վաղը, Կիրակի տեղի կ'ունենայ Հայ Արիներու տարեկան հանդէսը, Salle de la Chimieի մէջ ։

Դժբախտաբար այս տարի, մեր մեծ բարեկամը՝ Marc Sangnier, որ մեռաւ անցեալ տարի, բացակայ պիտի ըլլայ այս հաւաքոյթէն։ Սկաուտական միջազգային գրասենեակի տնօրէնը, Col. Wilson գրաւոր ուղերձով մը, համաշխարհային սկաուտութեան յարգանքը պիտի բերէ, իսկ միջազգային սկաուտական կոմիտէի անդամ Պ. Pierre Delsuc պիտի խօսի Marc Sangnierի յիշատակին։ Արիները պիտի ներկայացնեն տեսարաններ եւ կենդանի պատկերներ բանակումի կեանքէն, եւ հայերէն պզտիկ կատակերգութիւններ։ Արենոյշները իրենց յայտագրին մէջ ունին զանազան հայկական երգեր եւ պարեր ինչպէս նաեւ հայերէն ներկայացումներ ։

Մոգական լապտերով պիտի ցուցադրուին տեսարաններ Հայ Արիներու եւ Արենոյշներու անցեալ տարուան բանակումներէն, եւ միջազգային հաւաքոյթներէն ։

Երէցները եւ սկաուտները պիտի ներկայացնեն Շէյքսփիրի հանրածանօթ կատակերգութիւնը Ընտանեցած Զատուկը, զոր Հայ Արիներու համար մասնաւորապէս հայերէնի թարգմանած է մեր բարեկամը, Պ. Նաւավարեան ։

Անշուշտ մեծ թիւով հայրենակիցներ եւ բարեկամներ ներկայ պիտի ըլլան վաղուան ցերեկոյթին, քաջալերելու համար Հայ արիներու եւ արենոյշներու աշխատանքը, տեսնելով կատարուած յառաջդիմութիւնները ։

ՀԱՅ ԱՐԻ

ՔՈՐԷԱՅԻ կեդր. ճակատամասի աջ թեւին վրայ, կարմիրները անցան յարձակողականի եւ յաջողեցան ճեղքել Հարաւ–Քորէայի ուժերու պաշտպանողական գիծը։ Կարմիրները դէպի արեւմուտք եւս մեծ կեդրոնացումներ կը կատարեն եւ կը կարծուի թէ այնտեղ ալ յարձակման պիտի անցնին։ Միւս կողմէ, օդանաւային եւ մանաւանդ հրետանիի սաստիկ ռմբակոծումներէ վերջ, ՄԱԿի ուժերը ճեղքեցին Հան գետը, Սէուլի արեւելեան կողմը։ Մէկ օրուան ընթացքին, դաշնակիցներու ծանր հրետանին արձակեց 50.000 ռումբեր։ Ռմբակոծումը այնքան բուռն էր, որ այս ռումբերուն 7000ը արձակուեցան 20 վայրկեանի մէջ։ Այժմ դաշնակիցները պաշարման պիտի ենթարկեն Սէուլը ։

ԳԵՐՄԱՆԱՅԻ զօր. Ռամքէ, որ անցեալ Յունուար 18ին Փարիզէն փախելով Գերմանիա գացած էր, վերադարձաւ եւ յանձնուեցաւ իշխանութեանց։ Իբրեւ պատերազմի ոճրագործ պիտի դատուի Մարտ 19ին, Շէրշ Միտիի զինուորական ատեանին առջեւ։ Կը մեղադրուի իբրեւ պատասխանատու այն ոճիրներուն, զորս իր զինուորները գործած են Պրէսթի շրջանին մէջ, ազատագրութեան նախօրեակին ։

ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒ ԹԻՒԸ ԿԸ ՊԱԿՍԻ

Արդարեւ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան Արեւմտեան Եւրոպայի բաժնին վարիչը, Պ. Հոմեր Պայլինկթըն, վիճակագրական թուանշաններով կը հաստատէ թէ ինչ կորուստներ ունեցած է համայնավարութիւնը, 1946էն մինչեւ 1950։

Այս թուանշաններուն համաձայն, առաւելագոյն կորուստը ունեցած է Լիւքսէմպուրկի համայնավար կուսակցութիւնը, 100ին 84 համեմատութեամբ։ Յետոյ կուգան Պելժիան եւ Նորվեկիա (100ին 65) եւ Տանըմարքա (100ին 63)։ Ֆրանսա ունեցած է նուազագոյն կորուստը (100ին 30)։ Մեծն Բրիտանիա եւ Արեւմտեան Գերմանիա կորսնցուցած են իրենց ուժին մէկ երրորդը։ Իտալիոյ համայնավար կուսակցութիւնն ալ, որ 1948ին ունէր 2.300.000 անդամներ, կորսնցուցած է 700 հազար հոգի։ Մեծն Բրիտանիոյ համայնավարները, 1946ին, 60.000 հոգի էին, այժմ 20.000 պակսած է անոնց թիւը։ Նոյն թուականին, Արեւմըտեան Գերմանիոյ համայնավարները կը ներկայացնէին 300.000նոց ուժ մը, որ այսօր իջած է 200.000ի։

Ընդհանուր առումով, երկրորդ աշխարհամարտի վախճանին, Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ կային 3.973.000 համայնավարներ։ Այս թիւը, 1950ին, իջած է 2.678.000ի (կորուստ՝ 100ին 32)։

Պ. Հ. Պայլինկթընի վիճակագրական տախտակը կը ներկայացնէ հետեւեալ պատկերը.—

ԵՐԿԻՐՆԵՐ	1946	ԱՅՍՕՐ	ԿՈՐՈՒՍՏ
Աւստրիա	150.000	100.000	34%
Պելժիա	100.000	35.000	65%
Դանըմարքա	60.000	22.500	63%
Ֆրանսա	850.000	600.000	30%
Իտալիա	2.300.000	1.600.000	31%
Լիւքսէմպուրկ	3.000	500	84%
Հոլանտա	50.000	33.000	34%
Նորվեկիա	40.000	14.000	65%
Շուէտ	60.000	33.000	45%
Մ. Բրիտանիա	60.000	40.000	34%
Արեւմտ. Գերմ.	300.000	200.000	34%

Պ. Հ. Պայլինկթըն կ'ըսէ այս առթիւ, թէ այս քաջալերական պատկերը պատիւ մըն է Արեւմըտեան Եւրոպայի ժողովուրդներուն համար։ Համայնավարութեան ճամբուն վրայ ինկած ըլլալով հանդերձ, անոնք հետզհետէ աւելի կը զօրանան եւ աւելի ազդու կերպով կը դիմագրաւեն կարմիր վտանգը ։

« Այս կացութիւնը, պատիւ կը բերէ նաեւ Մ. Նահանգներու ժողովուրդին, որ Մարշըլի ծրագրով եւ Հիւսիսային Ատլանտեանի դաշինքով, քաջութիւնն ու նախաձեռնութիւնը ունեցաւ ըստանձնելու՝ ազատ աշխարհի պաշտպանութեան ղեկավարութիւնը »։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ը կրկին հաւասար խաղարկութիւն մը ունեցաւ 1—1, St. Loupի խումբին դէմ ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի հանդիսականները խուներամ դիմած էին մարզադաշտ եւ հակառակ իրենց ակընկալութեան, մերոնք չկրցան շահիլ յաղթանակը, թէեւ լման մէկ ժամ հակառակորդի սահմաններուն մէջ տեղաւորուած էին եւ անխնայ կը հարուածէին։ Առաջին անգամ էր որ կը տեսնէինք թէ մեր մարզիկներն ալ գիտեն հարուածել, բայց անօգուտ։ Երբ բերդապահը չէր կրնար բռնել գնդակը, նշանափայտն էր որ բերդապահին դերը կը կատարէր եւ այս քանի քանի անգամներ կրկնուեցաւ։ Մեր մարզիկները ըրին իրենց կարելին եւ բոլորն ալ գովասանքի արժանի են, բայց զուր անցան իրենց ջանքերը։ Օրուան Ֆրանսացի դատաւորն անգամ զարմացաւ որ այսքան գեղեցիկ խաղարկութեամբ մը բախտը չժպտեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի։

Այս հաւասար խաղարկութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ը գրեթէ կորսնցուց promotion excellenceի բարձրացումը, բայց դեռ վերջին յոյս մը կայ։ Եթէ այս կիրակի Հ. Մ. Ը. Մ.ը որ կը կատարէ իր ախոյեանական վերջին մրցումը G. S. C.M.ի դէմ, պէտք է ամէն գնով շահի յաղթանակը ։

G. S. C. M.ի մարզադաշտը երթալու համար առնել Cannebièreէն 41 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Bld. Perier կամ 74 թիւ Barré օթօպիւսը Castellaneէն եւ իջնել Bld. Perier։

Վ. Շամլեան

ԼԻՈՆ – ՏԷՍԻՆ

ԼԻՈՆ, 5 Մարտ.— Լիոն – Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի պատանիներու խումբը, որ գովեստի արժանի է, իր ճարպիկ ու ճկուն խաղացողներով, յաճախ օգնութեան կը հասնի մեր պահեստիին, նոյնիսկ Ա. խումբին ։

Կիրակի առաւօտ (4 Մարտ), մեր առոյգ պատանիները, կը մեկնին U. S. Vaulxի պատանիներուն խումբին դէմ մրցելու։ Ժամը 10էն մեր տղաքը կազմ ու պատրաստ կը սպասեն դատաւորին ազդարարութեան ։ Խմբապետը, Վարդգէս Գարակէօզեան, դասաւորումը կատարելէ վերջ, 10.15ին կը սկսի խաղը։ Մեր պատանիները փոքրիկ «փաս»երով կը յառաջանան, հակառակորդի բերդին ։ Հազիւ հինգ վայրկեան անցած Վարդգէս կը նշանակէ Ա. կէտը, ծափեր խլելով ներկայ օտարներէն։ Օտար խումբն ալ օժտուած է ընտիր խաղացողներով եւ մեր շրջանի պատանի խումբերուն, լաւ դասակարգին կը պատկանին։ Կրկին Վարդգէս կը նշանակէ 2րդ կէտը Լիւլէճեանի մէկ գեղեցիկ «փաս»ով ։ 3րդ կէտը փէնալթիով, կրկին Վարդգէս կը շահի։ Առաջին կիսախաղը կը վերջանայ 3—0։

Երկրորդ կիսախաղը կը սկսի հակառակորդի վայրէջքներով, բայց ապարդիւն։ Մերոնք կը նըշանակեն 4րդ, 5րդ կէտերը, իսկ հակառակորդը ամենավերջին րոպէին կը շահի կէտ մը ու խաղը կը վերջանայ մեր յաղթանակով 5—1։ Նոյնպէս կը վերջանան տարուան ախոյեանական մրցումները դասաւորուելով երկրորդ ։

Նոյն օրը մեր դաշտին վրայ տեղի կ'ունենայ մեր պահեստի խումբին ու R. C. Lyonի պահեստիին միջեւ 13րդ ախոյեանական մրցումը։ Հակառակորդը իր լման կազմով դաշտ իջած էր։ Մենք ալ նախատեսած ըլլալով այդ պարագան, համապատասխան միջոցները ձեռք առած էինք։

Ժամը 3ին խաղը կը սկսի պաշտօնական դատաւորով։ Հակառակորդի յաղթանդամ տղաքը առաջին վայրկեաններին իսկ վհատեցան, իրենց դէմ գտնելով զօրաւոր խումբ մը։ Սիմոնեան Ժ. յաջորդաբար նշանակեց 3 կէտ։ Երկրորդ կիսախաղը վերջացաւ 5—0։ Մերինները երկրորդ կիսախաղին թոյլ խաղալ սկսան ։ Հակառակորդը առիթէն օգտուելով նշանակեց երեք կէտ։ Մերինները կրկին սթափելով, նշանակեցին երկու կէտ եւս ու խաղը վերջացաւ մեր յաղթութեամբ, 7—3։ Լաւ խաղարկութիւն ունեցան Կոստանտինեան, Տէմիրճեան, Պետրոսեան, Մասկամեան, Գոռանեան ։

Այս կիրակի, 11 Մարտին, մեր Ա. խումբը պիտի կատարէ իր վերջին մրցումը (14րդ)։ Եթէ յաղթէ դասաւորման 3րդ ով պիտի վերջացնէ 50—51ի Ֆութպոլի եղանակը ։

Լիտես

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ԹԻՒԸ

Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարն ալ՝ Պ. Էչիսըն վերջերս կ'ամբաստանէր Պալքանեան պետութիւնները թէ աւելի զինուոր կը պահեն քան ինչ որ դաշնագրերով արտօնուած է ։

Ահաւասիկ մօտաւոր թիւերը.—

Պուլկարիա.— Արտօնուած թիւը 55.000, իսկական թիւը 195.000, Ռումանիա արտօնուած թիւը 120.000, (300.000), Հունգարիա 65 հազար (165 հազար), Ալպանիա 40.000 (40.000)։ Համադումար.— արտօնուած՝ 280.000, իսկական 700.000։

Եուկոսլաւիոյ բանակը կը հաշուէ 400.000 զինուոր ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Փրավտա»ն, կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, իր Փետրուար 5ի խմբագրականին մէջ, սովետական գիտութիւնը փառաբանելէ վերջ, կը պատմէ թէ անոնք են գտած հիւլէական ուժի գաղտնիքը։ Յետոյ դիտել կուտայ.— «Տակաւին կան անհատ գիտուններ եւ գիտական հաստատութիւններ մեր երկրին մէջ որոնք բացարձակ աւանդութեան ճիրաններուն մէջ են։ Ինչո՞ւ, օրինակ հոգեբանութիւնը եւ կրթական տեսութիւնը նոր պահանջներէն լրջօրէն ետ կը մնան եւ քիչ գիտական գործեր կ'արտադրեն։ Այս կարեւոր գիտական ճիւղերուն մէջ աշխատողները գործունէութիւն ցոյց չեն տար կենսական հարցերու հետազօտութեան մէջ, ստեղծագործական քիչ վիճաբանութեան կ'ենթարկեն գիտական հարցերը, հազիւ թէ կը զարգացնեն քննադատութիւնը եւ ինքնաքննադատութիւնը ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ, ամսաթերթ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։ Դ. տարի թիւ 3 (39). 1951 Յունուար–Փետրուար։ Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, կէս առ կէս հայերէն եւ ֆրանսերէն։ Տարեկան բաժնեգին 350 ֆրանք։ Հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer Paris ։

ԼՈՒՍԱԲԵՐ, մանկական – պատանեկան ամսագիր։ Գ. տարի թիւ 1 (1951 Յունուար)։ Այլազան բովանդակութեամբ եւ պատկերազարդ ։ Հասցէ.— Ave. Naderi, Magasin Hovar, Téhran, (Perse)։

ԱԿԱՄԱՅ ԱՆԴՐԱԴԱՐՁՈՒԹԻՒՆՔ Տ. Գրիգոր Պետրոս ԺԵ. Աղաճանեան կարդինալին իր հովուական թուղթերուն առիթով։ Գրեց՝ Եղիշէ վրդ. Տէրտէրեան, Երուսաղէմ, 1950։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ արտաքին նախարարը, Պ. Պեւին որոշեց վերջնապէս հրաժարիլ իր պաշտօնէն։

ՄԱՄՈՒԼԻ աջնուրքան կը ծանուցանէ թէ օրաթերթերը 12 ֆրանքի պիտի ծախուին երկուշաբթի օրուընէ սկսեալ։ Այս հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ տպագրական թուղթին թօնը, որ 36.640 ֆրանք էր անցեալ Մայիսին, 60.642 ֆր.ի բարձրացած է 1951 Փետրուար 1ին, այսինքն 65 առ հարիւր յաւելում (երեսուն անգամ, բաղդատելով 1939ի գիներուն հետ)։ Այս արտակարգ աղուլթեան հետ՝ 30 — 40 % աւելցած են թերթերու հրատարակութեան ծախքերը, այնպէս որ հատավաճառի երկու ֆրանքի յաւելումը նուազագոյն փոխարինութիւնն է։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ մէջ կազէն թունաւոր ուելով ֆրանսացի մը եւ իր աղջիկը մեռած էին անցեալ հոկտ. 30ին, աւելի վերջն ալ՝ Տիկին մը, մինչդեռ կազ չէր իրենց բնակարաններուն մէջ (գետնայարկ)։ Կատարուած քննութիւններէն կը հաստատուի թէ կազը սողոսկած է փողոցի խողովակներէն, որոնք նորդման կը կարօտին։

ՅՈՒՆԱԿԱՆ բանակէն տասը զօրավարներ հանգստեան կոչուեցան։ Ուրիշ կարեւոր փոփոխութիւններ ալ կատարուած են։

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ, կարմիրները տկար դիմադրութիւն մը ցոյց կուտան Սէուլի սպառնացող պաշնակից ուժերուն դէմ, որոնք յաջողած են գետին դիմացի կողմը հաստատել երեք կամրջագլուխներ։ Բոլոր ճակատամասերու վրայ, կարմիրները, մէկ օրուան մէջ ունեցած են 11.000 մեռեալներ եւ վիրաւորներ։

ԻՏԱԼԻՈՅ երեսփ. ժողովը 250 միլիառ լիրէթի յաւելուածական վարկ մը քուէարկեց վերազինման համար։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ֆրանսական դեսպանը, ունկնդրութեան ընդունուելով Ֆարուք Թագաւորին կողմէ, խօսեցաւ Մարոքի մասին կատարուած հրապարակային ցոյցերու մասին։

ԿՈՉԵՐ ՈՒ ԹՌՈՒՑԻԿՆԵՐ պիտի նետուին Խ. Միութեան եւ արբանեակ երկիրներու վրայ, ամերիկեան օդապարիկներու միջոցով։ Արշաւները պիտի կատարուին Թուրքիայէն, Սեւ Ծովու ճամբով։

Գ. Տէրվիշեան եւ Ա. Գմբէրեան

կը խաղան

ՏՕՆ - ԺՈՒԱՆ

Քօմէտի 5 արար, 1 պատկեր, Մօլիէրի

12 Մարտ, Երկուշաբթի գիշեր ժամը ճիշդ 8.30ին, Théâtre Iénaի մէջ

10, Avenue d'Iéna Métro Iéna

Մասնակցութեամբ Փարիզահայ լաւագոյն ուժերու։ Ապահովեցէք ձեր տոմսերը, K. Dervichian 66, Bld. Mortier, Paris (20)։

---

24 PROGRAMMES BIEN TEMPERÉSի

Առաջին շարքը կը սկսի

ՎԵՑ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՎ

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

ԿՈՂՄԷ

Ecole Normale de musique, 78 rue Cardinet (Métro Malesherbes)

Հետեւեալ թուականներուն. —

ՄԱՐՏ 10, 13.. 17.. 20, ժամը 21ին։

Մարտ 10ի յայտագրին մաս կը կազմեն, Պաճ, Սօլէր, Շուպէրթ, Շումանն, Պրամս, Շօփէն, Լիսթ, Ղազարոսեան։

Գիները 200, 300 եւ 400 ֆրանք։ Վեց նուագահանդէսներուն համար, բաժանորդագրութիւն 20 առ հարիւր զեղչով։

Դիմել Ecole Normale, Durand եւ S. V. P.։

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐ

ՆԿԱՏԻ ԱՌԷՔ 7 ԱՊՐԻԼԻ ԹՈՒԱԿԱՆԸ

Հ. Բ. Ը. Երիտասարդաց Միութեան շքեղ պարահանդէսը Splendidի մէջ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒՆ

Տարեկան հանդէս - ցերեկոյթը Մայիս 6ին, կիրակի, կէսօրէ վերջ, Théâtre Verdi, 50 rue d'Alger։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ։

Ծախու է

Կօշկակարի խանութ մը իր բոլոր կազմածներով եւ լաւ ու մատչելի պայմաններով, Rue Gabriel Péri, Քոլոմպ։ Դիմել Պ. Պ. Պալըգճեանի 43 rue des Petits Carreaux, Paris (2), Tél. Gut. 80-48։

Փետրուար 18ը կը տօնուի

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի Ռոստոմ խումբի կողմէ, հանդէս խնջոյքով մը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 4—12, Լիլայի Caisse d'Epargneի սրահին մէջ, 32–34 Ave. Porte des Lilas։

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ ԳԱՐԵԳԻՆԻ ԵՒ ԲԵՆՈՅԻ, կովկասեան նուագ, երգ, արտասանութիւն եւ պար։

Առատ պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է։

Հաղորդ. միջոց. — Métro Porte des Lilas։

20ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպուած Փարիզի շրջանի երէցներուն, սկաուտներուն, գայլիկներուն եւ, արենոյշներուն կողմէ։ Կիրակի Մարտ 11ին, ժամը ճիշդ 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis, rue St. Dominique, Paris (8) (Métro Invalides)։

Արենոյշները պիտի ներկայացնեն հայկական կեանքէ տեսարաններ, երգեր եւ պարեր։ Սկաուտական ներկայացումներ արիներուն եւ գայլիկներուն կողմէ։ Մոգական լապտերով պիտի ներկայացուին նկարներ արենոյշներու եւ սկաուտներու կեանքէն։

ՅԱՐԳԱՆՔ MARC SANGNIERի

Ցիշատակի ցոյց ի պատիւ հայ արիներուն մեծ բարեկամին։

Մեծ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացուի Shakespeareի հանրածանօթ կատակերգութիւնը՝ ԸՆՏԱՆԵՑԱԾ ՋԱՏՈՒԿԸ (La Mégère Apprivcisée)։

Մուտք 300 եւ 200 ֆրանք Պիւֆէ

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3էն կէս գիշեր, Թաղապետական սրահին մէջ, rue Voltaire։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մուտք 150 ֆր.

Հաղորդ. միջոց. — Charenton Ecolesէն առնել թիւ 103 օթօպիւսը եւ իջնել rue de l'Union։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Սեվրանի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ ՄԱՐՏ 11ԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ, ԺԱՄԸ 15—24 Livryի քաղաքապետութեան սրահին մէջ։

Գեղարուեստական բաժին. — Խմբերգ, երգ, զաւեշտ մը։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր։

Հաղորդ. Միջոց. — Eglise de Pantinէն 14 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Mairie de Livry։

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Կապ. Խաչի վարչութեան, ի նպաստ իր երեք դպրոցներուն, այս շաբաթ ժամը 20ին «Հ. Օհանջանեան» սրահին մէջ։

Նոր Սերունդի կողմէ կը ներկայացուի «ԵՍ ԹԱՆԱՍՈՒՆՆՈՑ ՓԵՍԱՑՈՒՆ»։ Առատ կերուխում մատչելի գիներով։

Ցովնան Նուրիճանեան եւ հայրենակիցները ցաւով կը ցանուցանեն եղերական մահը, իրենց եղբօր եւ հայրենակցին՝

ԱԼԵՔ ՆՈՒՐԻՃԱՆԵԱՆԻ

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, շաբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 4.30ին Պանթէօ, Cimetière Communalի մէջ։ Մարմինը պիտի փոխադրուի 2 Quai de la Rapéeէն ժամը 4ին։ Մասնաւոր օթօքար տրամադրելի է յուղարկաւորներուն համար։

Կը խնդրուի ներկայս իբր մահազդ ընդունիլ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Հրանտ Ցովնանեանի եւ պարագաներուն, իրենց մօր՝ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԹԱԳՈՒՀԻ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Վեթ. Ֆօնտին։

Նոյն տխուր առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը, Տէր եւ Տիկին Հրանտ Ցովնանեանի։

Նոյնպէս Տէր եւ Տիկին Հայկ Թէնէքէճեան եւ փոխան ծաղկեպսակի 500 ֆրանք կը նուիրեն Անճարի «Յառաջ» վարժարանին։

Հ. Յ. Դ. ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կ. Կոմիտէն արտակարգ ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ, 10 Մարտ, ժամը 20.30ին, Քատէ սրճարանի վերնայարկը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՅԱՌԱՋԱՊԵՏ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Cadet սրճարանին վերնայարկը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՇԱՎԻԼ. — Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ երկուշաբթի 12 մարտ, ժամը 21ին, դպրոցին սրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, «Հ. Օհանջանեան» սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Ա. Ահարոնեան ակումբը։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ. —

ԽԱԺԱԿ խումբ, կիրակի ժամը 16ին։

ԻՇԽԱՆ խումբ, երկուշաբթի ժամը 21ին։

ՔԵՍԻՐ խումբ երեքշաբթի ժամը 19ին։

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղին։

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais, ճիշդ ժամը 20.30ին։ Իւրաքանչիւրը նկատի պիտի առնուին։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր շրջաններու վարչութիւնները այս երկուշաբթի, 12 Մարտ, ժամը 8ին, Ահարոնեան ակումբը մէջ։ Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կոմիտէի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։

ԼԻՈՆ. — Հայ Ուս. Միութեան դասախօսութիւնը այս երեքշաբթի ժամը 20.30ին, 7 Passage Costeի սրահը (Cours Lafayette)։ Նիւթ՝ Խաչատուր Աբովեանի կեանքը եւ գործը։ Դասախօս Պ. Բարսեղ Խրիմեան։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատետրով։

✕ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր անդամները երեքշաբթի օրուան հաւաքոյթին։ Համախմբուիլ Պ. Մ. Փաշայեանի արհեստանոցը։

ԼԻՈՆ. — Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 20.30ի, 78, rue Rabelais։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս երկուշաբթի երեկոյ Քիւ[illegible]ան ճաշարանը։ Կարծիքներու փոխանակութիւն Պ. Գ. Գորեանի դասախօսութեան՝ Սովետական գրականութեան անցած ուղին։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Կ. Խաչի Պուլվար [illegible] մասնաճիւղի կողմէ, հովանաւորութեամբ՝ Թաղական Խորհուրդի եւ օժանդակութեամբ՝ [illegible] Սերունդի, Մարտ 11ին, կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, «Պառ Ենթէրնասիօնալի սրահին մէջ (230 Chemin de la Madrague, Ville)։ Ճոխ եւ նորոյթներով լի յայտագիր։

Մուտքը՝ հրաւիրատոմսով։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Meudonի դէմ այս կիրակի Stade Fort, rue Rabelais։ Ժամը 2ին պահեստի, առաջինը ժամը 15.30ին։

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԻ

1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

«ՇԱՆԹ» ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԻ ԿՈՂՄԷ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէի (Պօմոն), մասնակցութեամբ Կ. Խաչին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։

Կը ներկայացուի ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ ԿԱՄ ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

12 Մարտ Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Սինէմա Ֆլօրեալի մէջ, Պօմոն։

Շուշանիկի դերը կը կատարէ Օր. Ա. Սէրէնկիւլեան, Ցազկերտի Պ. Կ. Մութաֆեան, Վարդանի Պ. Վ. Տէր Վարդանեան, Վասակի Պ. Ա. Սարգիսեան։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur–Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63

Dimanche 11 MARS 1951 Կիրակի 11 ՄԱՐՏ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Ann. No. 6404–Նոր շրջան թիւ 1815

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՈԳԵՐԷՆ ՄԷԿԸ - ՄՇԱԿՈՅԹ

Երբ կրկին եւ կրկին կը յանձնարարենք լարել բոլոր ուժերը՝ յանուն ինքնապաշտպանութեան, մեր առջեւ կը պարզուին լեռ մը հոգեր ու պահանջներ :

Ցաճախ վայրերէն կանչեր կ'արձակուին, բերանացի թէ գրաւոր:

Ինչո՞ւ: Վասնզի շատեր կը սարսափին լերան բարձրութենէն կամ ծանրութենէն: Կը նախընտրեն կծկուիլ իրենց պատեանին մէջ, ուրիշներուն ձգելով ամէ պարտականութիւն :

Կան ալ որ վարժուած են լեռն ի վեր նայելու կամ անոր բոլորտիքը շրջելու, որոշ գործեր կատարելով: Բայց չունին հիմնական տեսակէտ, որպէսզի աւելի արդիւնաւորուի աշխատանքը :

Եւ կան աւելի համարձակ, սրատես եւ եփուն տարրեր, որոնք պատրաստ են ի հարկին լեռն ի վեր մագլցելու, յանուն ցիրուցան բազմութեանց բարօրութեան :

Ամէն գաղութի մէջ ալ իրար կը հրմշտկեն այս տարրերը: Մանաւանդ վեհերոտներն ու դասալիքները:

Եւ եթէ յաճախ կէս ճամբան կը մնանք այս կամ այն ձեռնարկին առթիւ, պատճառը այն է որ ամբողջ բազմութիւններ կտրուած են իրական կեանքէն: Ոչ կը հետաքրքրուին, ոչ ալ կը տառապին:

Ուրեմն անհրաժեշտ է միշտ հնչեցնել ահազանգը, իւրաքանչիւրին յիշեցնելով իր պարտականութիւնը: Իր իսկ փրկութեան համար :

Բոլորս ալ կը տեսնենք թէ ինչպէս տեղի կ'ունենան այլասերումը եւ օտարացումը :

Նախ անհատներ են որ կը վարակեն իրենց շրջապատը, քար անտարբերութեամբ, տգիտութեամբ կամ դասալքութեամբ :

Յետոյ կը կազմուին խմբակներ, խումբեր : Ամբողջ բազմութիւններ: Բոլորն ալ անձնատուր՝ հոգեկան թշուառութեան: Մոռնալով որ կազմալուծումը կը սկսի տունէն,— իրենց ընտանեկան բոյներէն :

Ի վերջոյ ի՞նչ կ'արժեն իրենց ճարպիկութիւնն ու բանգիտութիւնը, իրենց դիրքն ու փառքը, երբ ոչ ժառանգորդ պիտի ունենան, ոչ ալ որեւէ հոգեկան կապ՝ ամբողջութեան հետ:

Ինքնապաշտպանութեան առաջին հոգերէն մին կը կազմէ ազգ. մշակոյթին պահպանումը :

Անկարելի բան մը չէ որ կը պահանջենք, շարունակ յիշեցնելով այս պարտականութիւնը :

Եթէ ճիշդ է որ մենք Արեւմուտքի ջահակիրներն եղած ենք խաւարակուռ Արեւելքի մէջ, այսքան շո՞ւտ պիտի յոգնէինք: Ծերացա՞նք թէ «նոր բաներ» սորվեցանք :

Ինչո՞վ կ'արդարացնենք մեր յաւակնութիւնները, իբրեւ ուշիմ եւ յառաջադէմ ժողովուրդ :

Կարելի՞ է քաղաքակիրթ ազգերու կարգը դասուիլ, առանց տէր դառնալու սեփական մշակոյթին: Առանց ապահովելու անոր տարածումը, զարգացումը, յարատեւութիւնը :

Ցետին վրանաբնակն անգամ կը գուրգուրայ իր անգիր աւանդութիւններուն վրայ, սերունդէ սերունդ փոխանցելով զայն :

Իսկ մե՞նք... Հարցումն անգամ սարսուռ կ'ազդէ :

Կը թուի թէ ամբողջ բազմութիւններ անգիր ուխտ մը կնքած են, օր առաջ մոռացութեան տալու համար մեր գրաւոր ժառանգութիւնները: Սերունդներու տքնաջան երկունքն ու թանկագին վաստակը:

Արդէն իսկ անդունդ մը բացուած չէ՞ հայրերուն եւ զաւակներուն միջեւ: Երէկուան եւ այսօրուան միջեւ ...

Մրցումի՞ ելած ենք ուրիշներու, աւելի զօրաւորներու հետ, քաղաքական տապանաքարին հետ մշակոյթի տապանաքար մըն ալ գլորելու համար, մենք մեր ձեռքով ...

Դժբախտաբար գրող – բրոցներ ալ կը փայլին այս ճամբուն վրայ: Մանաւանդ արեւմտեան գաղութներուն մէջ :

Բազմութիւն մը կը կազմեն անոնք որ, շլացած՝ օտարին — մինչեւ անգամ Երեւանի — լոյսերէն, տեսակ մը արհամարհանքով կը նային «գաղթահայ» կոչուած ստեղծագործութեանց վրայ :

Յաճախ առանց հետեւած, կարդացած ըլլալու..

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԻՏԵՑԷՔ ՁԱՆՈՆՔ

Երբեմն կարօտով կը թղթատեմ մեր այն հրատարակութիւնները, որոնք նուիրուած են մեր ծննդավայրին, այս կամ այն գաւառին: Մանաւանդ երբ նկարագրութեանց կցուած են պատկերները մեր պատմական եկեղեցիներուն, վանքերուն, դպրոցներուն եւ յիշատակարաններուն :

Այս հրատարակութիւնները թէեւ կ'արծարծեն մեր կսկիծը, մեր չսպիացած վէրքերը, բայց եւ այնպէս կ'օգնեն մեզի որ չմոռնանք մեր Երէկը, մեր մշակոյթին, ազգային կեանքին, աշխատանքին ազնուական յիշատակարանները :

Եթէ հրէշային ձեռք մը ախոռներու, մթերանոցներու, զօրանոցներու, մզկիթներու է վերածեր զանոնք, ատիկա պատճառ չէ որ մեր սիրտերուն մէջ ալ վերածուին աղօտ պատկերներու եւ ջնջուած յիշատակներու :

Վերջերս կը թղթատէի փոքր տետրակ մը, «Կարին ու Կարնեցին եւ Կարնոյ վանքերը»: Հիացումով դիտեցի Մուտուրկայ Ս. Լուսաւորիչ վանքին նկարը :

Ո՛րքան խօսուն էր հոչակաւոր վանքը, իր երեք եկեղեցիներով: Կռնակը տուած սեպ ժայռերու, կ'ունկնդրէ կարկաչը հոսուն վտակներու եւ ջրվէժներու, եւ կը դրկէ հպարտ ակնարկով մը Բարձր Հայքի, Հայոց աշխարհին, մէկ գեղեցիկ դաշտանկարը:

Ու չարժանկարի ժապաւէնի մը նման կը քալուէին աչքիս առջեւ, մեր անթիւ ու անհամար միւս վանքերն ու եկեղեցիները, Սսոյ մայրավանքէն մինչեւ Մշոյ Սուլթան Ս. Կարապետը, Վարագայ մենաստանէն ու Աղթամարէն մինչեւ Արմաշի դպրեվանքը, որոնք մեր ժողովուրդին ստեղծագործ հանճարին վկաներն ըլլալով, բարբարոս կրունկներով կոխկռտուեցան, բայց երբեք չսրբուեցան մեր սիրտերէն ու հոգիներէն:

Փոքրիկ նկար մը կը վառէ կրակը: Անշէջ է այդ կրակը եւ կը լուսաւորէ մեր ժողովուրդին ճամբան մնալու ամուր եւ յաղթ, նման մեր վանքերուն ու եկեղեցիներուն :

ՍՕՍԻ

ՏԻԿԻՆ Ա. ՇԱՀՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք.— Պ. Անդրանիկ Այրամճեանէ, Փարիզ, 5000 ֆրանք: Պ. Մ. Ճիլէրճեանէ, Մոնթէ Քարլօ 5000 ֆրանք :

Մարտ 8ի գումարը՝ 31.000: Ընդհ. գումար 41.000 ֆրանք :

Սպառնալիքներ եւ ցոյցեր Պարսկաստանի մէջ

Թէհրանէն կը հեռագրեն Ուրբաթ օրուան թըւականով.— Բուռն ցոյցեր կատարուեցան Անգլիոյ եւ Ամերիկայի դէմ, խորհրդարանի հրապարակին վրայ: Տասնեւհինգ հազար հոգի կը մասնակցէին ցոյցերուն : Կազմակերպիչները կրքոտ ճառեր խօսեցան, պահանջելով ջնջել մենաշնորհը եւ ազգայնացնել քարիւղի ճարտարարուեստը : Ֆետայեանը Իսլամ կազմակերպութեան վարիչը խստօրէն ձաղկեց անգլիական եւ ամերիկեան միջամտութիւնը Պարսկաստանի գործերուն մէջ: Ցուցարարները թռուցիկներ ցրուած էին ուր կ'ըսէին թէ ահաբեկիչը, Ապտուլլահ Ռասթէկար «դժոխք ղրկեց ամենամեծ ոճրագործը»:

Ձախակողմեան տարրերէն հինգ հազար հոգի ցոյցմը կատարեցին ամերիկեան դեսպանատան առջեւ, լման երկուքուկէս ժամ, աղաղակելով.— «Անկցի Մէք Արթըր»:

Ցուցարարները սպառնագիր ուղղած են նաեւ Շահին եւ կառավարութեան անդամներուն, պահանջելով «երեք օրէն արձակել իրենց սրբազան եղբայրը»:

Ոստիկանութիւնը կ'ըսէ թէ ցոյցը ներշնչուած է ձախակողմեան Թուտեհ կուսակցութենէն որ սերտ կապ ունի համայնավարութեան հետ :

Խորհրդարանի մասնաւոր յանձնախումբը, որ կը բաղկանայ 18 անդամներէ եւ որ կազմուած էր քարիւղի խնդիրը քննելու համար, խնդրեց երկու ամիս երկարաձգել իր պայմանաժամը, որպէսզի կարենայ ճշդել Անգլեւիրանեան քարիւղի ընկերութեան ազգայնացման ծրագրին մանրամասնութիւնները: Թէեւ ուղղակի ազգայնացում չի պահանջեր, բայց սկզբունքով համաձայն է:

Ինչպէս բացատրած ենք արդէն, սպանեալ վարչապետը, զօր. Ռազմարա, հակառակ էր ազգայնացման, քաղաքական եւ տնտեսական պատճառներով :

X Ամերիկեան գործակալութիւն մը կը ծանուցանէ թէ ցուցարարները կառքի մը մէջ տեղաւորած էին խոշոր նշանատախտակ մը որ կը ներկայացնէր սպանիացի նկարիչ Փիքասոյի «Խաղաղութեան աղաւնին»: Բազմութեան մէջ կը լուէին Ստոքհոլմի յայտարարութեան նշանախօսքերը.— «Խաղաղութիւն կ'ուզենք: Անկցին պատերազմի հրձիգները: Կեցցէ՛ Քորէայի ազատ ժողովուրդը: Կեցցէ՛ կիներու ժողովրդավար շարժումը»:

Դահլիճի տագնապը կը լուծուի

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՅԱՅՏՆԵՑ Պ. ՔԷՕՅԻ, 205Ի ԴԷՄ 359 ՁԱՅՆՈՎ

Ամբողջ ինն օր շարունակուած դժուարութիւններէ վերջ, կարելի եղաւ վերջապէս լուծել դահլիճի տագնապը: Նախատեսուածին համաձայն, նախկին վարչապետ եւ ներքին նախարար Պ. Անրի Քէօյ շահեցաւ Ազգ. ժողովի մեծամասնութեան վստահութիւնը, իր ծրագրի ընթերցումէն վերջ :

Պ. Քէօյ, պարզելով յառաջիկայ քանի մը ամիսներու իր գործունէութեան ծրագիրը, շեշտեց թէ նախ քան Ազգ. ժողովի լուծումը, նախապատւութեան կարգով պիտի ներկայացուի, քննուի եւ քուէարկուի 1951 – 52 տարեշրջանի ելմտացոյցը, ինչպէս նաեւ պիտի վաւերացուի կարգ մը տնտեսական օրինագծեր, որոնց մէջ նաեւ ընտանեկան նպաստներու յաւելման օրինագիծը: Պարզեց նաեւ, թէ պէտք է օրէնսդրական միջոցներ ձեռք առնել գիները հակակշռելու, դրամին արժէքը պահպանելու եւ աշխատավարձքի խնդիրը կարգադրելու համար:

Գալով ներքին քաղաքական խնդիրներու, Պ. Քէօյ ըսաւ որ իր կազմելիք դահլիճը հաշուեյարդարի դահլիճ մը ըլլալով մէկտեղ, պէտք է ըլլայ գործի դահլիճ մը եւ վայելէ Ազգ. ժողովի աջակցութիւնը: Ընտրական օրէնքը պէտք է բարեփոխուի եւ իւրացուի մեծամասնական դրութիւնը, համեմատական ներկայացուցչութեամբ : Այս հարցը կը ներկայանայ ազգային կենսական կարեւորութեամբ եւ մեծամասնութեան պատկանող բոլոր կուսակցութիւնները պէտք է ըստ այնմ եւ արագօրէն կարգադրութիւն մը ընեն: «Առանց նկատի առնելու գաղափարական նրբութիւնները, ժողովուրդը իրաւունք ունի ընտրութիւն մը կատարելու խորհրդարանական վարչաձեւի կողմնակիցներուն եւ համայնավարներու միջեւ : Քառասուն տարիներէ ի վեր իմ կուսակցութեանս (արմատականներուն) կապուած ըլլալով, կ'ուզեմ հաւատարիմ մնալ անոր ու չդաւաճանել անոր վարդապետութեան, բայց եւ կ'ուզեմ նոյնիսկ վեր մնալ իմ համոզումներէս, որպէսզի կարենամ օգտակար ըլլալ երկրիս»:

Ի վերջոյ Պ. Քէօյ շեշտեց, թէ մինչեւ ամառ պէտք է կատարուին նոր ընտրութիւնները, համաձայն բարեփոխուելիք ընտրական օրէնքին :

Թեր ու դէմ վիճաբանութիւններէ վերջ, Ազգ. ժողովը 205ի դէմ 359 ձայնով վստահութիւն յայտնեց նորընտիր վարչապետին :

Պ. Քէօյ, որ այժմ պիտի կազմէ իր կառավարութիւնը, յայտնեց, թէ գործը պիտի շարունակէ գրեթէ միեւնոյն նախարարներով, որոնք կ'անդամակցէին Պ. Փլեվէնի հրաժարած դահլիճին :

Ջորսերու ժողովը

ԱՆԵԼԻ ՄԱՏՆՈՒԱԾ

Խորհրդային քարոզութեամբ թանձրացած մթնոլորտի մը մէջ յառաջ կ'երթան չորս փոխանորդներու ժողովին աշխատանքները : Վերջին նիստին, ֆրանսական պատուիրակը, Պ. Փարոտի, պարզեց իր կառավարութեան տեսակէտը սպառազինումներու կրճատման մասին: Ֆրանսա այս կրճատման համաձայն ըլլալով հանդերձ հակառակ է խորհրդային այն տեսակէտին, թէ մեծ պետութիւնները, հաւասար համեմատութիւններով պէտք է կատարեն այդ կրճատումը, որովհետեւ այդպիսի քայլ մը, զինական ուժով տկար կառավարութեանց միայն կը վնասէ :

Բրիտանական պատուիրակ Պ. Տէյվիս եւս մատնանշեց, թէ արեւմտեան պետութեանց նախագիծը կը պարունակէ Գերմանիոյ ապազինման վերաբերեալ հարցերը, որոնցմով այնքան կը հետաքրքրուի Խ. Միութիւնը :

Հակառակ այս բոլոր հաւաստիքներուն, Պ. Կրոմիքօ, առանց ծիծաղելու յայտարարեց անգամ մըն ալ.— «Ֆրանսայի, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչները կը մերժեն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ

Ե.

Եղբայրները.— Յիշատակարաններէ քաղուած՝ ծանօթ են երեք անուններ, որոնք, ըստ ոմանց, կը վկայեն թէ երեք եղբայր ունէր Գրիգոր Նարեկացի,— Վարդան, Սահակ, Յովհաննէս, եւ ինք՝ Գրիգոր :

1.— Երբ Տրէօտէր գրեց թէ Նարեկացիի կը պատկանի այն աննշան գործը, որ «Հրահանգ հաւատոյ» կը կոչուի Նալեան պատրիարքի հրատարակութեան մէջ, կամ «Խրատ դաւանութեան »՝ ըստ Դուրեան պատրիարքի, կամ «Բանք խրատու վասն ուղիղ հաւատոյ» համաձայն Վենետիկեան ձեռագրի մը, Նարեկացիի եղբայրներուն թիւը երեքի բարձրացուցին ոմանք :

Արդարեւ, այդ գործին խորագրին մէջ կը յիշատակուի գիւանագրի մը, Վարդան անունով. — « Սրբոյ վարդապետի յոքներանեան մենաւորի Գրիգորի՝ համառօտիւք Բանք խրատու վասն ուղիղ հաւատոյ եւ մաքուր վարուց առաքինութեան, ի խնդիր նորին հարազատի Վարդանայ դիւանադպրի »:

Ահա այստեղ գործածուած « հարազատ » բառն է, որ ոմանք կ'առնեն «եղբայր» իմաստով: Ընդհակառակն, Զամչեան կը հասկնայ «ազգական ».— (Նարեկացի) «արար եւ զՀրահանգութիւն հաւատոյ եւ վարուց ի խնդրոյ ազգականին իւրոյ Վարդանայ՝ որ էր դիւանադպիր Սենեքերիմայ արքային Արծրունեաց»:

Ի՛նչպէս կ'ուզէք հասկցէք « հարազատ » բառը, եղբայր կամ ազգական իմաստով, աւելի կարեւոր է հասկնալ թէ, ըստ բանասէրներուն, ո՛րքան հարազատ է « Հրահանգ հաւատոյ» գործը, եւ ինքնին կը լուծուի հարցը :

Զարպհանալեան դիտել կուտայ թէ յիշատակուած չէ Գրիգորի ամբողջական անունը, ուստի հարկ կ'ըլլայ այդ գործը վերագրել համանուն ուրիշ դպիրի մը, եւ ոչ երբեք Նարեկացիի(1) : Իր կարգին՝ Դուրեան եւս կը մերժէ Նարեկացիի վերագրել այդ գրութիւնը, որուն ոչ ոճը եւ ոչ ալ լեզուն կ'ազգակցին կամ կ'եղբայրանան Նարեկայ մեծանուն վանականին ստեղծագործութեանց: Եւ որովհետեւ, աւելի ստոյգ վկայութիւն մը տալու համար, ուրիշ յիշատակութիւն չունինք Վարդանի եղբայրութեան մասին, Գրիգոր Նարեկացիի եղբայրներուն թիւը կ'իջնէ երկուքի, — կը մնան Սահակ եւ Յովհաննէս :

2.— Սահակի մասին ունինք երկու վկայութիւն,— յիշատակարան մը եւ Սամուէլ Անեցիի մէկ պարբերութիւնը :

Անձեւացեաց եպիսկոպոսին « Մեկնութիւն աղօթից պատարագին» աշխատութեան իբրեւ վերջաբան՝ ծանօթ է յիշատակարան մը, որ ահաւասիկ.—

« Շնորհիւն Աստուծոյ եղեւ մեկնութիւն այսմ գրոց՝ ի ձեռն Խոսրովայ Անձեւացեաց եպիսկոպոսի, յոյժ հետեւողի պատուիրանացն Աստուծոյ. զոր մեզ եւ զովել անճահ է, զի մի՛ գայթակղեսջիք ի նոյն, վասն զոլոյ նորուն հայր իմ ըստ մարմնոյ. որոյ չեմ արժանի կոչիլ որդի եւ ոչ վարձկան, ըստ գրեցելումն. այլ ի գրելոյդ լինիցին հասու խնդրողքն վասն նորա, որք սրտի մտօք ունկն դնիցեն. որք եւ աղօթիւք փոխադարձել պարտին ընդ տուիցելոյս. եւ հասարակացն տուողըն Աստուած եւ ձեզ հայցողացդ ձիրեսցէ զիւրականն պարգեւ: Այլ յոյժ ամաչեցեալ եւ տարակոյս գտանիմ ես Գրիգոր, պարտաւոր պատուիրանաց սուրբ գրոց :

Արդ առաջին սուրբ գրոցս այսօրիկ գծագրութիւն՝ եղեւ ձեռամբ Սահակայ որդւոյ տեառն Խոսրովու՝ սոյն սուրբ գրոցս մեկնողի, յերեք հարիւր իննսուն եւ ինն թուականութեանս Հայոց » (399 + 551 = 950 Քրիստոսի Թուականով):

Այս յիշատակարանն է որ կենսագիրներուն ձեռքը ապացոյց կը ծառայէ պնդելու թէ Գրիգոր Նարեկացի ունէր երկու եղբայր,— Սահակ եւ Յովհաննէս: Զարպհանալեան, Դուրեան , Ալիշան եւ ուրիշներ կը գրեն՝ տարիքի կարգով Սահակ , Յովհաննէս եւ Գրիգոր: Բայց ուրիշ յիշատակարանի մը մէջ, զոր նոյնպէս պիտի ներկայացնեմ քիչ վարը, Նարեկացի կը գրէ թէ Յովհաննէսը իր անդրանիկ եղբայրն է: Օրմանեան, այս յիշատակարանէն ներշնչուած ապահովաբար , տարիքի կարգը փոխելով կը գրէ Յովհաննէս, Սահակ եւ Գրիգոր :

Սահակի անունը կուտայ նաեւ, ինչպէս ըսինք, Սամուէլ Անեցի, որ կը գրէ թէ «Խոսրով Անձեւացեաց եպիսկոպոս արար զմեկնութիւն Աղօթամատոյցին, զոր գրէր Սահակ որդի իւր» : Այս վկայութենէն մեկնելով, ոմանք կը կարծեն թէ Խոսրով վանք դրաւ երկու զաւակները, Յովհաննէսն ու Գրիգորը, իսկ իր քովը պահեց Սահակը, որ գեղեցիկ գիր ունենալով՝ կ'ընդօրինակէր հօրը գրութիւնները: Կը նշանակէ թէ Սահակ աւելի մեծ էր տարիքով քան Յովհաննէս,— եւ ահա Սահակ դարձեալ կը դրուի եղբայրներուն գլուխը :

Զարմանալին այն է, որ Նարեկացի ոչ միայն անդրանիկ կը կոչէ Յովհաննէսը, այլեւ Սահակը կը ներկայացնէ... «որդի տեառն Խոսրովու» եւ ոչ երբեք եղբայր :

Բաղդատեցէք եւ տրամաբանութեան եզր կազմեցէք հիմա: Նարեկացի կը ներկայացնէ Յովհաննէսը՝ «զեղբայրն իմ զանդրանիկ զՅովհաննէս ցանկալի անուն ի միում կարգի, որ գիտնականն է եւ հաճարեղ իմաստասէր քան զիս առաւել ի յամենայնի» (Ներբող Ս. Աստուածածնի), իսկ Նարեկ մատեանին վերջաբանին մէջ՝ կը ներկայացնէ ինքզինքը եւ Յովհաննէսը «միաշունչք միակրօնք համապատիւք զուգահաւանք, ի քառից աչաց առ միեւնոյն շաւիղ խորհրդոյ տեսեալք»: Եւ այժմ կրկին կարդացէք յիշատակարանը, ուր Գրիգոր կը ներկայացնէ Սահակը... «որդի տեառն Խոսրովու», եւ այսքան: Ո՛չ զեղումը, որ ցոյց կուտայ Յովհաննէսի, ո՛չ ալ «եղբայր» անունը:

Ի՞նչ հարկ տնտնալու: Կը յայտնեմ թէ կասկած կը ներշնչէ երկար յիշատակարանը, որ մեզի կը տրուի Նարեկացիի գրիչով ու բերնով :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

(1) Ոմանք կը վերագրեն Գրիգոր Սկեւռացիին կամ Լամբրոնացիին: Դիտել կուտամ թէ Սենեքերիմ թագաւորին դիւանադպրին հետ «հարազատութիւն» ստեղծելու համար, Լամբրոնացի շատ հեռու կը մնայ ժամանակով եւ տարածութեամբ, Ռշտունիքէն մինչեւ Կիլիկիա: Գալով Դուրեանի դիտողութեան, կարելի չէ լեզուական բաղդատական քննադատութիւն փորձել այս գործին մասին՝ անոր համար որ «համառօտուած» է, ուրեմն ուրիշ գրիչ մը սեղմած, կտրատած, զեղչած ու կարճեցուցած է:

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆ

Երբ իր ՄԱՐՄՆԱԿԱՆ ներկայութիւնը ունէինք մեր մէջ, յաճախ կը մոռնայինք զինք :

Յաճախ, նաեւ, կը դառնայցնէր զինք,— իրաւ թէ ամբողջ սխալներով :

Այդպէս էինք, որովհետեւ Օշական կը սիրէր անկեղծութիւնը, երբ ամուսնանալ ծակատ ծակատ կ'ըսէր իր ըսելիքը :

Երբ իր ԲԱՑԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆ է որ կը ստուերէ այսօր մեր իրականութեան վրայ, մենք չենք կրնար մոռնալ զինք եւ թէ նոյնիսկ առօրեայ կլանած է մեզ ու մեր սրտաբաց ըստուգութեան կը հրաւիրէ մեզ իր հակառակ տաղանդներով եւ ստահօգութիւններով :

Օշական կ'անձնաւորէր ԱՃԽԱՏԱՆՔԻ ԿԻՐՔԸ: Իրեն համար ստեղծած էր իր աշխարհը, — որ իր դերքերն էին, գիրքը, թուղթն ու խստաբիբ նայուածքը՝ գիրքերուն վրայ...

Իր մահուան երրորդ տարելիցն էր երէկ : 1948ի Փետրուարին մեր մէջ էր, Հալէպ, ալեւոր երիտասարդի մը իր աւիւնով. տաքարիւն, «ճի՛մը բերանը» , — պատրաստ՝ կռուելու ...

Նոյն օրերուն կը զուգադիպէր, նաեւ, մեր մէջ ներկայութիւնը ընկեր Շ. Միսաքեանի: Յուզիչ էր տեսնել երկու «նահապետական» տիպարներու յաճախակի հանդիպումները՝ «Արեւելք»ի խմբագրատան մէջ: «Ներկայ»ի վերածուած «անցեալ» մը ըլլային կարծես. ժամանակակից սերունդէն մեզի փոխանցուած շունչ ու ոգի, մեր սերունդին պլացուած երբեմնի խանդավառութիւնը ու հաւատքը, գրի եւ մշակոյթի վառ խանդաղատանքը ...

Օշականի հետ մեր վերջին մտերիմ հանդիպումը եղաւ սիրկա: Բայց այդ կարճատեւ ներկայութիւնը հալեցուց արուեստական սառոյցներ եւ բազմաթիւ թիւրիմացութիւններ, երկու կողմէ:

Այս անդրադարձումը անոր համար, որ կ'ուզէինք ընդգծել Օշական մարդուն ցայտուն մէկ դիծը, — խրտչումը:

Իր գործին մէջ, այդ խրտչումը յաճախ վերածուած է դառնութեան եւ քէնի: Քէն, որ անտարբերութեան քողով արտայայտուած է միշտ, բայց չէ դադրած իր քննադատութեան համար խոց մը դառնալէ:

Օշական ունէր, սակայն, հազուագիւտ առաքինութիւն մը: — Իր սխալները ճանչնալու եւ սրբագրելու առաքինութիւնը :

Զինք անձնապէս ճանչնալէ վերջ է որ կրնանք ըսել, թէ իր քննադատութիւնը, հակառակ պարբերական զեղումներու եւ կողմնակալ զգացականութեան, շինարար եւ ստեղծագործ քննադատութիւնը եղաւ :

Մեր գրականութեան մէջ՝ Օշական այն միակ քննադատն էր, որ ՎԵՐԾԱՆՈՂ մը եղաւ: Այսինքն՝ իրեն ընծայուած ամէն գործ ու ատաղձ վերածեց նոր ստեղծագործութեան մը :

Աշխատանքը այն գերագոյն սրբութիւնն է, որ անդատապարտ կը դարձնէ մարդկային սայթաքումներն ու պատահական սխալները: Օշականի ընթացիկ քննադատութեանց եւ դատումի վրիպումները՝ կարելի է անտես առնել, խոնարհելու համար իր վաստակին առջեւ՝ որ իր ՈՐԱԿՈՎ թէ ՔԱՆԱԿՈՎ կ'ընկճէ մեզ :

Զենք ուզեր գրքունակ սիրով մը հիանալ «քրմապետ»ի գործին: Եւ կը մերժենք այն տեսակէտը՝ թէ «գէշ չեն խօսիր մեռնողին եւեւէ»: Օշական, իր վերջին օրերուն, իր «պարապ» մէկ վայրկեանին, չփոթեց նաեւ հողին եւ հայրենի իրականութեան սէրը: Եւ սակայն, մինչեւ իր վերջին շունչը՝ անկաշառ ու անխորտակ մնաց այն անայլայլ համոզումին մէջ, թէ խորհրդահայ գրականութիւնը հայ գրողին ՊԱՐՏԱԴՐՈՒԱԾ « պլանային » ճիգ մըն է: Եւ եթէ այդ ճիգը երբեմն յուսադրիչ արդիւնքներ է տուած՝ ատիկա կը պարտինք հայ գրողին արեան եւ ծննդական տաղանդին:

Հայ գրողին հանդէպ անհուն գուրգուրանքն ու խանդաղատանքը՝ ընկերացան միշտ իր քննադատի խոժոռ հայեացքին, եւ, յաճախ, չեշտակի հաշուեյարդարներուն : Իր ամէնէն կծու հաստատումներուն մէջ իսկ, պէտք է փնտռել այն քաղցր ու հայրական տրոփը՝ որ յատուկ էր իր խառնուածքին :

Օշականի մուտքը՝ մեր գրականութեան մէջ , կը զուգադիպի մեր իմացական կեանքի ամէնէն եռուն շրջանին, երբ ռոմանթիք եւ իրապաշտ սերունդները արժեցուցած էին իրենց առաքելութիւնը (1850 – 1900) եւ արուեստագէտ սերունդը (1900 – 1922) իր ձայնը տիրաբար լսելի կը դարձնէր մեր գրական կեանքին մէջ: Իր ներկայութիւնը, վերջին կէս դարու գրական մեր կեանքին եւ տագնապներուն մէջ, հայ ժողովուրդի կեանքին քովն ի վեր, ձեւով մը կը լեցնէր իրաւ քննադատութեան մը պակասը. կը հանդիսանար խթան եւ ուղեցոյց՝ լոյսի յորդ ալիքի մը տակ բերելու ՀԱՅ ՀՈԳԻՆ, որուն հաւատաց միշտ, եւ որուն հաւատքով փակեց իր աչքերը :

Պարզ, խոնարհ մարդոց եւ հոգիներու երգի-

ՆՈՒԻՐՈՒՄ

(Քնարերգութիւն Ռ. Թակորի)
(GITANJALI)

Կը մուրայի ես դուռնէ դուռ
Գիւղի նամբաներուն վրայ.
Երբ յայտնուեցաւ հեռուէն՝
Ոսկի զառակառդ փառահեղ,
Շքեղ երազի մը հանգոյն :
Սքանչացումով մը արբշիռ ,
Հարցուցի ես սրտատրոփ
Թէ, ո՛վ է այս արքայից – արքան :
Յանկարծ յոյսը սրտէս պոռթկաց
Եւ խորհեցայ ուրախալիր,
Թէ՝ այլեւս լրացան հուսկ
Թշուառ օրերն իմ անբաժան :
Եւ յուսալից սպասեցի
Ողորմութեան անակնկալ ,
Եւ հարստութեան շէնշող
Ցրուած հոս հոն առատօրէն
Փոշիներուն մէջը նոյնիսկ :
Կառքդ կեցաւ ուր ես կայի,
Դու նայեցար խանդով ինծի ,
Ժպիտով մը պայծառափայլ,
Երբ վար իջար դու յամրաբար ,
Ինքնավստահ՝ ես զգացի
Ալ երջանիկ ու բախտաւոր :
Դուն գլխիկոր ու մտացիր
Յանկարծ աջդ երկարեցիր
Ու հարցուցիր ձայնով աղու.
— «Ի՞նչ ունիս դու ինծի տալու» :
Ո՛հ, ի՛նչ կատակ արքայական.
Ափն երկարել մուրիկի մը
Ողորմութեան ակնկալ :
Շփոթած էի. ու մնացի վարանական.
Բայց վերջապէս դանդաղօրէն
Դուրս հանեցի
Իմ հնամաշ բակղեթէն
Աննշան հատիկ մը ցորենի
Ու ես տուի զայն քեզի :
Բայց որքան մեծ եղաւ զարմանքս ,
Երբ օրուարտին
Մախաղս պարպելով գետին,
Գտայ փոքրիկ ոսկիի հատիկ մը
Ընդ մէջ աղազուն
Շեղջ մը ցորենի :
Ես լացի դառնակսկիծ
Ու խոկացի երկա՛ր
Որ սիրտ չունեցայ
Քեզի տալու
Իմ էութիւնս համակ :

Թարգմ. ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

Մախիմ Գորկի եւ Հայ գրողներ

(Ամփոփուած Երեւանի թերթերէն)

Մաքսիմ Գորքի մեծ ազդեցութիւն ունեցած է ոչ միայն ռուս այլեւ խորհրդային բոլոր ժողովուրդներու յեղափոխական մտքի վրայ: Ըստ Վ. Մ. Մոլոթովի Գորքիի գեղարուեստական խօսքի ազդեցութիւնը յեղափոխութեան ճակատագրին վրայ աւելի անմիջական եւ ուժեղ է քան ուրիշ գրողի ազդեցութիւն:

Ս. Շահումեան թարգմանած է Մ. Գորքիի « Մի անգամ աշնանը», որ առաջին հայերէն գիրքն է Գորքիէն: Բանաստեղծ Աւետիք Իսահակեան թարգմանած է Գորքիի « Մրրկահաւ»ը, Ա. Իսահակեան որ անձամբ ծանօթ էր Գորքիին, բացառիկ տեղ կը յատկացնէ անոր հիմանիզմին եւ լաւատեսութեան: Գորքին կը սիրէր բնութիւնը, գեղարուեստը, գիտութիւնը, բայց ամէնէն աւելի մարդը: Ամէն լաւ բան՝ բնութիւնը, գեղարուեստը, գիտութիւնը պէտք է ըլլան մարդուն համար:

Հայ իրականութեան մէջ, Մ. Գորքիի յեղափոխական գաղափարներուն եւ գեղարուեստական հանճարեղ խօսքի լաւագոյն քարոզութիւն ըրողն է Յակոբ Յակոբեան: Անոր համար Գորքիի առաջին շրջանի յեղափոխական վիպերգութիւնը (ռեւոլուցիոն ռոմանտիկան) ստեղծագործական ոգեշնչման անսպառ աղբիւր հանդիսացաւ: Յակոբեանի բանաստեղծութեանց մէջ ուժգնութեամբ կը սկսին հնչել Գորքիի « Մրրիկը», «Ամպրոպը», «Որոտը», «Յասումը» եւայլն:

Յակոբեան գրած է Գորքիի ստեղծագործութիւններու մասին, թարգմանած անոր առանձին գործերը:

Յակոբեան կը գրէ.— «Գորքին յեղաշրջեց մեր դարու ամբողջ գրականութիւնը, նոր սերունդի մտքերն ու հայեացքները, անոր սպառնալիքներն ու ակնկալութիւնները ... Անոր գործերը բողոք են ցարական վարչաձեւի դէմ: Անոր ամէն մէկ տողին մէջ թաքնուած են ցասումն ու զայրոյթը տիրող կարգերու դէմ, դրամատիրական բռնակալութեան դէմ»:

Սովետահայ արձակի ականաւոր ներկայացուցիչ Արազին, որ Գորքիի գրական աւանդութեանց լաւագոյն շարունակողներէն մէկն է հայ գրականութեան մէջ, տարիներ առաջ թարգմանած է Գորքիի «Մանկութիւնը», «Ծառայութեան մէջ», «Իմ համալսարանները»:

Մաթաթ Պետրոսեան՝ կը գրէ թէ Գորքիի « Մակար Զուդրան» առիթ տուաւ նետուելու պրոլետարական գրականութեան ասպարէզը: Այնուհետեւ Մաքսիմ Գորքին դարձաւ իմ սիրելի եւ ամենամեծ ուսուցիչը: Եւ անոր գործերու ընթերցման ատեն կը զգայի կեանքիս ամենաերջանիկ րոպէները:

Դերենիկ Դեմիրճեան բազմաթիւ անգամներ իր գրական գործունէութեան ընթացքին խօսած եւ գրած է Գորքիի մասին: Շեշտած է Գորքիի ստեղծագործութեանց համամարդկային նշանակութիւնը: « Ժամանակից գրողներէն ամէնէն մեծը եղաւ Մաքսիմ Գորքին, որուն խօսքը համաշխարհային արձագանգ կուտար: Գորքիի ստեղծագործութիւններու այդ մասնայատկութիւնը կուգայ ժողովուրդի ուժէն: Անկէ առաւ մեծ գրողը, կռուելու, ստեղծելու հանճարը: Անկէ սորվեցաւ լաւատես ըլլալ, սիրել ճշմարտութիւնը, արդարութիւնը, աշխատանքը, կեանքի ուրախութիւնը: Մաքսիմ Գորքին իր գոյութիւնը կապեց ժողովուրդի յաւիտենական կեանքի հետ:

Ստեփան Զօրեան ռուս դասական եւ սովետական գրականութեան լաւագոյն թարգմանիչներէն մէկը կը համարուի: Հայ իրականութեան մէջ ան մեծ դեր է կատարած երկու ժողովուրդներու մշակութային մերձեցման մէջ: Անոր կը պատկանի Թոլթոյի, «Պատերազմ եւ Խաղաղութիւն» քառահատոր վէպին, Թուրկենեւի, Գարշինի, եւ ուրիշ ռուս դասականներու երկերու թարգմանութեան պատիւը: Զօրեան առաջինն էր որ սովետական շրջանին հաւաքեց եւ 1928ին երկու հատորով հրատարակեց Մաքսիմ Գորքիի ընտիր պատմուածքները:

Գորքի 1916ին խմբագրած է « Հայ գրականութեան ժողովածուն», ուստի եւ ծանօթ էր գրականութեան պատմութեան, ինչպէս եւ մեր կարեւոր երկերու հեղինակներու հետ: Կը յիշէր հեղինակներու անունները, երկերու վերնագրերը, եւ բովանդակութիւնը:

Անգամ մը խօսելով Հայաստանի գրողներուն առջեւ, Գորքի կ'ըսէր.

— «Մեր ներքին հոգեկան միացման տեսակէտէն, ինչպէս եւ յետագայ գործունէութեան համար, անհրաժեշտ է այնպէս կազմակերպուիլ, որ ճանչնանք իրար: Լաւ կ'ըլլար հրատարակել հանդէս մը, ուր ոչ միայն գրականութիւնը արձանագրուի, այլեւ մշակութային կեանքի ամէն մէկ քայլ՝ գործարաններ, նոր դրուած օփերա եւն. :»

Աշխարհի մեծանուն գրողներէն եւ ոչ մէկը, թէ՛ իր ստեղծագործութիւններով եւ թէ՛ իր գրական ու հանրային գործունէութեամբ, սովետահայ իրականութեան մէջ այնքան հմայք չէ ունեցած, այնպիսի սրտաբուխ սէր չէ վայելած, ինչպէս Գորքին:

Այդ անսահման հմայքը, սէրը հանճարեղ գրողի, անմահ մրրկահաւի հանդէպ՝ արտայայտած են հայ բանաստեղծներէն շատեր Մաքսիմ Գորքիի նուիրած իրենց բանաստեղծութեանց մէջ:

չը եղաւ անիկա: խուզարկու գրագէտը՝ որ նախանականութիւնը կը նկատէր հայ մարդուն անկապտելի «զէնք»երէն մէկը, արդի քաղաքակրթութեան ապականութեանց դէմ: Կ'որոնէր ԱՊՐՈՒՄԸ եւ ոգին՝ մեր գրողներու սեւեռումներուն մէջ, եւ կ'ատէր չպարն ու սեթեւեթը:

Օտարին, եւրոպական թէ նոր — աշխարհեան գրականութեան հանդէպ աժան հիացում չճանչցաւ երբեք, որովհետեւ ՄԱՐԴԿԱՅՆԱԿԱՆԻՆ միայն կը հաւատար:

Օշական մարմնացեալ խռովքն էր իր ժողովուրդին: Անոր արեան բոլոր բջիջներուն ընդունարան, եւ անոր հոգիին բոլոր ճառագայթումներուն,— տխրութեան եւ ուրախութեան, ցաւին ու ժպիտին անվրէպ ցոլարան:

Իր գործը՝ վկայութիւնն է իր կեանքին:

(Խմբագրական ԱՐԵՒԵԼՔԻ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱԾՆԵՐ

= Շուռ ակօսը մեծ եղնէն է:

= Եզը երբ իյնայ դանակաւոր կը շատնայ:

= Ճնճղուկը ըսաւ՝ երբ գարուն գայ գուլպայ պիտի հիւսեմ, գարունն երբ եկաւ՝ ըսաւ.— Ես ուր, գուլպայ գործելն ուր:

= Ատամ քչփորելով փոր չի կշտանար:

= Ջրին ըսին, ի՞նչ կը գոռաս, ըսաւ. Տեղս քարուտ է:

= Տանն երէցին «Օրհնեա տէր» չկայ:

= Գողը ի՞նչ կ'ուզէ.— Մութ գիշեր:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՓԱՐՈՍ, երգիծաթերթ. Թիւ 1, 2, 3 (Յունուար 1, Փետր. 20): Պատկերազարդ (ծաղրանկարներ): Տարեկան բաժնեգին 2 անգլ. ոսկի:— Հրատ. Հայկ Մինասեան, Imprimerie La Renaissance Bab Edris, rue Chartouni, Պէյրութ (Լիբան):

ԱԿՕՍ, երկամսեայ հանդէս 7րդ տարի, Թիւ 3 (1951): Հրատ. Համազգային ընկերութեան, 128 էջ, այլազան բովանդակութեամբ: Հասցէ.— B.P. 1245, Beyrouth (Liban):

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԿՈՐՍՈՒԱԾ ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մի անգամ Արդարութիւնը կորսուեցաւ:

Ասենք՝ նա յաճախ էր կորսւում:

Խուսափելով իրեն ծիւրող, պատն է պատ խփող, ըկող անձերից, յաճախ նա փախչում էր լեռները, պահւում աշխարհիս հեռաւոր անկիւններում: Բայց ամէն անգամ, այսպէս կամ այնպէս, յաջողւում էր նրան գտնել, բռնել, վանդակի կամ սնտուկի մէջ դնել, ուզածին պէս գործածել, չարչարել:

Այս անգամ, սակայն, չգիտեմ ինչ հնարքով, Արդարութեանը յաջողուեց լաւ անհետանալ. այնպէս լաւ թագնուեց, որ մարդիկ աղօթքով, խորամանկութեամբ, ուժով կամ ոսկիով իսկ անկարող եղան նրան գտնելու:

Սկսեց մեծ իրարանցում. Առանց Արդարութեան դժուար էր ապրել, մանաւանդ որ նրա անհետանալովը բազմանում էին շատ աղտոտութիւններ, որպիսիք են կեղծաւորութիւն, անիրաւութիւն, խաբէութիւն, արիւնահեղութիւն եւ այլ այդպիսի շատ թոյներ:

Եւ ահա Արդարութիւնը փնտռելու ելաւ նախ մի պատերազմիկ – ազնուական: Շատ զօրք ժողովեց, վաշտ ու գունդ կազմեց եւ երդուեց, որ Արդարութիւնը, որ ծակը մտած լինէր, պիտի հանէր, ձեռքն ու ոտքը կապած պիտի մէջտեղ բերէր:

Այդ պատճառով իսկ, ոտնակոխ տալով գիւղ ու քաղաք, արիւն սփռելով դաշտ ու ձոր, ջարդեց, սրամաշ արաւ ամէն ինչ, տակնուվրայ դարձրեց ամէն բնականութիւն եւ այդպէս առաջ էր գնում՝ յուսալով բռնել Արդարութիւնը:

Նրանից յետոյ ճանապարհ ընկաւ, Արդարութիւնը որոնելու համար, մի շատ հարուստ մեծատուն: Ոսկի ու արծաթ, զարդ ու զարդարանք բարձեց ուղտերի, եւ վստահ՝ իր ոսկու վրայ, տնից դուրս եկաւ: Ասում են, որ մի քանի էլ սիրուն կանայք վերցրեց, որ ոսկու փայլի վրայ գեղեցկութեան հրապոյրն էլ աւելացնէր:

— Կը տեսնէք, պնդում էր նա, Արդարութիւնը ոսկովս պիտի գնեմ, կանանցով պիտի գրաւեմ եւ սնտուկիս մէջ դրած պիտի մէջտեղ բերեմ:

Այսպէս էր ահա որ բռունցքն ու ոսկին գնացին Արդարութիւնը որոնելու:

Եւ դեռ գնում են: Թող գնան:

Տեսնենք այժմ, թէ ո՞վ էր այն երրորդ անձը, որ, խեղճուկրակ, ցնցոտիներ հագած, ճակատը վշտերով խորխոր ակօսուած, մտածեց ելլել Արդարութիւնը որոնելու:

Ասենք՝ ազնուականը սուր ունէր, հարուստը՝ ոսկի, իսկ սա ի՞նչ ունէր, ինչո՞վ պիտի գտնէր Արդարութիւնը:

Թշուառն էր դա: Ընծաների փոխարէն իր տարածն էր մի չնչին սրուակ, որ ամուր կերպով սեղմել էր կրծքին: Բանն այն է, որ սրուակը լցրել էր մի չլսուած հեղուկով: Որբից մի չիթ արցունք, ընկածից մի հառաչ, գործաւորից մի դառն քրտինք...: Մի խօսքով՝ վշտերի արցունքներից մի – մի կաթիլ ժողոված, լցրել էր շիշը, պինդ փակել եւ կարծում էր, թէ տարածը անշուշտ պիտի գրաւէր Արդարութիւնը:

Ու քայլում էր: Անցնելով մեծ – մեծ քաղաքներից, խուլ ու հեռաւոր գիւղերից, քայլում էր անխոնջ, ձորեր ցած իջնում, լեռներն ի վեր ելնում, ամէն քայլափոխին էլ կանգ առնելով կանչում.

— Ո՞ւր ես, Արդարութիւն:

Արդարութիւնը չկար. Ոչ երեւում էր, ոչ էլ ձայն տալիս:

Անօթի, ծարաւ, յոգնած, վշտալից, երկար թափառեց Թշուառը ամէն ուղղութեամբ, սրտի վրայ սեղմած ունենալով սրուակը, որի հեղուկը սկսել էր եռալ ու տաքնալ: Արդարութիւնը, սակայն, չխղճաց նրան էլ: Ոչ երեւաց, ոչ էլ գոյութիւնը յայտնեց:

Վերջապէս, երբ յուսաբեկ եւ ուժասպառ, հասել էր լերան կատարին, նստեց մի ժայռի վրայ եւ սկսեց մտածել, թէ զուր էր Արդարութիւնը որոնել, քանի որ խուսափում էր նա Թշուառից անգամ:

Այսպէս մտածելուց յետոյ՝ բարկացած հանեց ծոցից սրուակը եւ խփեց ժայռին:

— Գնա, ոչնչացիր, գոչեց նա, զուր են բոլոր վշտերն ու արցունքները. Արդարութիւնը Թշուառին չի սիրում ...

Բայց հազիւ թէ սրուակը փշրուել էր, լսուեց մի ահեղ որոտում: Հոսած արցունքներից թանձր ծուխ բարձրացաւ, փրփրաց, որորուեց եւ նրա միջից ահարեկ Թշուառի առաջ դուրս ցցուեց մի ահեղ հսկայ:

Սարսափած՝ Թշուառը ընկաւ երեսի վրայ:

— Ելիր, կանչեց հսկան մեծաձայն, ելիր եւ մի վախենար:

— Ո՞վ ես դու, ահեղ ոգի, հարցրեց Թշուառը:

— Ե՞ս,— գոչեց հսկան,— ես բողոքն եմ, որ ծնայ այդ թափուած արցունքներից եւ պիտի աշխարհ բերեմ անյայտացած Արդարութիւնը... Նայիր ...

Ապա արշալոյսի կարմրորակ լոյսի մէջ ցցուեց հսկայի վեհ հասակը, դարձած դէպի բարձրութիւնները, ուր սկսել էր մի փոթորիկ եւ ուր գետինն ամբողջ դողում էր դղրդիւնով:

Ու հեռուն, հսկայի պարզած ձեռքի կողմը, մի կոյտ մաքուր ամպերի բացուածքից երեւան եկաւ թագնուած Արդարութիւնը խորունկ, տխուր հայեացքով, առանց կշիռքի, առանց մեծ սրի:

— Եկ, Արդարութիւն, կանչեց Բողոքը, ես ծնուել եմ եւ իմ ձայնը թող քեզ համար կշիռք ու սուր դառնայ. եկ, Արդարութիւն ...

Բայց Արդարութիւնն, անշարժ ու տխուր, նայեց նրան, նայեց Թշուառին եւ ասաց.

— Դեռ ոչ... դեռ դու փոքր ես. գնա, քայլիր, կուտակիր արցունք, կուտակիր վշտեր, մեծացիր որպէս ովկիան, կատաղիր որպէս հեղեղ, եւ այն ժամանակ միայն ես կը գամ իմ սրով եւ իմ կշիռքով ...

Ապա ամպը սահեց, եւ Արդարութիւնը նորից անհետացաւ իր անմատչելի բարձրութեան մէջ...

Այդ օրուանից ահա պատերազմիկ զօրեղը արիւնի մէջն է որոնում Արդարութիւնը, հարուստը՝ ոսկու, եւ Թշուառը, նստած իր վշտերի մօտ, արցունքներով մեծացնում է Բողոքին, որ նա վերակոչէ աշխարհում՝ կորսուած Արդարութիւնը:

ՎՐԹԱՆԷՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

խօսիլ Գերմանիոյ ապազինման մասին, իսկ Ֆը-րանսա հակառակ է սպառազինումներու կրճատ-ման ... Պ. Ճէմըփ եւս, առանց անուններ տալու, կ'ուզէ մեզի որպէս խաղաղութեան հրեշտակներ ներկայացնել իր Ատընաուըրներն ու Քրուփները, որոնք, մեզի համար, պատերազմի դեւեր են ... Մեզի համար անընդունելի է ամէն օրակարգ, ուր չէ դրուած Գերմանիոյ ապազինման եւ չորս մեծ պետութեանց սպառազինումներու կրճատման խնդիրները»:

Ամերիկեան պատուիրակ Պ. Ճէմըփ, որ յա-ջորդ նիստին հանգամանօրէն պիտի պատասխանէ Պ. Կրոմիքոյին, այս անգամ յայտարարեց, կարճ եւ կտրուկ.— «Հանդիսաւոր կերպով կը յայտա-րարեմ, թէ զինեալ ուժեր չկան Արեւմտեան Գեր-մանիոյ մէջ: Իրականօրէն սպառազինուած է մի-այն Արեւելեան Գերմանիան»:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԻԱՑՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Արեւմտեան Գերմանիոյ երեսփ. ժողովը, բա-ցի համայնավար քանի մը երեսփոխաններէ, բա-նաձեւ մը քուէարկեց Գերմանիոյ միացման ան-հրաժեշտութեան մասին: Բանաձեւը ծանուցա-գրով մը անմիջապէս յղուեցաւ արեւմտեան երեք մեծ պետութեանց:

Այս միացումը իրագործելու համար, երեսփ. ժողովը կը պահանջէ 1) Իրապէս ազատ ու գաղտ-նի ընտրութիւններ կատարել ամբողջ Գերմանիոյ մէջ միաժամանակ, 2) Ընտրութիւններէն առաջ, անոնց ընթացքին եւ անոնցմէ վերջ ապահովել բո-լոր Գերմանացիներու անհատական ազատութիւ-նը, 3) Ջնջել Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ հաս-տատուած «խաղաղութեան պաշտպանման օրէն-քը» եւ 4) Արձակել բոլոր քաղաքական բանտարկ-եալները: Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարու-թիւնը պէտք է յստակօրէն այո կամ ոչ պատաս-խանէ այս պահանջին:

Տոքթ. Ատընաուըր կը պահանջէ նաեւ, որ մեծ պետութիւնները լսեն Գերմանիոյ տեսակէտ-ները ամէն անգամ որ կը քննուի գերմանական հարցը:

╳ Արեւմտեան Գերմանիոյ ելմտական կացու-թիւնը ծանրացած է: Մարշըլի օգնութեան կազ-մակերպութիւնը կը սպառնայ դադրեցնել ամէն օգնութիւն, եթէ գերմանական կառավարութիւնը չբարեկարգէ իր ելեւմուտքը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ՅԱՌԱՋԴԻՄԱԿԱՆ ԺԷՕՆ ԹԻՒՐՔԵՐՈՒ ՄԻ-ՈՒԹԻՒՆ» ստորագրութեամբ նամակ մը ստացանք որ կը տեղեկացնէ թէ նորէն «վտանգի տակ է Թուրք բանաստեղծ Նազըմ Հիքմէթի կեանքը»: Այս առթիւ կը յայտնէ թէ կառավարութիւնը մերժած է անցագիր տալ, որպէսզի բանաստեղծը Զուիցերիա երթայ դարմանելու համար իր առող-ջութիւնը որ խանգարուած է իբրեւ հետեւանք 13 տարուան բանտարկութեան: Յետոյ կարգ մը նոր սպառնալիքներ յիշելով, կը հրաւիրէ բոլոր ժո-ղովրդավար կազմակերպութիւնները, «բողոքել այս ապօրէն եւ տմարդի ընթացքին դէմ»:

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարար նշանակուե-ցաւ Պ. Հըրպըրթ Մորիսըն, յաջորդելով Պ. Պե-ւինի: Արտաքին քաղաքականութիւնը անփոփոխ կը մնայ, բայց թերթերը դիտել կուտան թէ նոր նախարարը աւելի վճռական տեսակէտներ ունի համայնավարութեան հանդէպ, մինչդեռ նախոր-դը ճկուն էր:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ դահլիճը հրաժարեցաւ ներքին պատճառներով: Նոր դահլիճին կազմութիւնն ալ յանձնուեցաւ Պ. Ատնան Մենտերէսի, որ կարգ մը փոփոխութիւններ պիտի կատարէ:

ՄԱՐՈՔԻ կացութիւնը քննելու համար, երեք հոգինոց յանձնախումբ մը նշանակուեցաւ Ազգ. ժողովի արտաքին գործերու յանձնախումբին կողմէ: Այս առթիւ յանձնախումբը ցաւ յայտնեց Եգիպտոսի մէջ կատարուած հակաֆրանսական ցոյցերուն համար, դիտել տալով թէ Ֆրանսայի եւ Մարոքի յարաբերութիւնները ճշդուած են 1912ի դաշնագրով եւ ուրիշներ իրաւունք չունին խառնուելու:— Դամասկոսէն կը հեռագրեն թէ Սուրիոյ բոլոր առեւտրական հաստատութիւննե-րը պիտի փակուին կիրակի օր, կէս ժամ, իբրեւ բողոքի ցոյց: Քարաչիի մէջ 100.000 հոգի ցոյց մը կատարեցին Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգ-ներուն դէմ, ի նպաստ Մարոքի:— Մարոքի կրօ-նապետներէն Ալի Շէրիֆ հեռագիր մը ուղղելով Ֆրանսայի հանրապետութեան նախագահին եւ Պ. Թրումընի, կը բողոքէ սուտ լուրերուն դէմ եւ ջերմապէս կը գնահատէ ֆրանսական թեւարկու-թեան բարիքները:

ՔՐՈՒՓԻ տնօրէնին արձակման դէմ բողոքեց Ֆրանսայի ազգ. ժողովին արտաքին յանձնա-խումբը:

ԴԱՒ ՄԸ երեւան հանուեցաւ Փաքիստանի մէջ (իսլամական Հնդկաստան): Վարչապետին յայ-տարարութեան համաձայն, դաւադիրները կ'ու-զէին բռնութիւն բանեցնել եւ օգտագործել բա-նակը, իրենց նպատակին հասնելու համար: Ձեր-բակալուեցան սպարապետը՝ զօր. Աքպար խան եւ կինը, զօր. Լաթիֆ, խմբագիր մը եւն.:

Փետրուար 18ը կը տօնուի

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի Ռոստոմ խումբի կողմէ, հանդէս խնճոյքով մը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 4—12, Լիլայի Caisse d'Epargneի սրահին մէջ, 32-34 Ave. Porte des Lilas:

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ ԳԱՐԵԳԻՆԻ ԵՒ ԲԵՆՈՅԻ, կովկասեան նուագ, երգ, արտասանութիւն եւ պար:

Առատ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

Հաղորդ. միջոց.— Métro Porte des Lilas:

Ցերեկոյթ պար հանդէս

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3էն կէս գիշեր, Թաղապետական սրահին մէջ, rue Voltaire:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մուտք 150 ֆր.

Հաղորդ. միջոց.— Charenton Ecolesէն առնել թիւ 103 օթօպիւսը եւ իջնել rue de l'Union:

Գ. Տէրվիշեան եւ Ա. Գմբէթեան

կը խաղան

ՏՕՆ - ԺՈՒԱՆ

Քոմէտի 5 արար, 1 պատկեր, Մօլիէռի

12 Մարտ, Երկուշաբթի գիշեր ժամը ճիշդ 8.30ին,

Théâtre Iénaի մէջ

10, Avenue d'Iéna Métro Iéna

Մասնակցութեամբ Փարիզահայ լաւագոյն ու-ժերու: Ապահովեցէք ձեր տոմսերը, K. Dervichian 66, Bld. Mortier, Paris (20):

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԻ

1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

«ՇԱՆԹ» ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԻ ԿՈՂՄԷ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ջաւարեան» ենթակոմիտէի (Պօմոն), մասնակցութեամբ Կ. Խաչին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

Կը ներկայացուի ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐՇԻՒԸ

ԿԱՄ ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

12 Մարտ Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Սի-նէմա Ֆլօրեալի մէջ, Պօմոն:

Շուշանիկի դերը կը կատարէ Օր. Ա. Սէրէն-կիւլեան, Ցագկերտի Պ. Կ. Մուշթաֆեան, Վա[illegible]-դանի Պ. Վ. Տէր Վարդանեան, Վասակի Պ. Ս Սարգիսեան:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՀԱՄԱՐ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը կը խնդրէ բարեսէրներէ որ չմոռնան Հանգստեան Տունը (Անտիյյի), երբ գործածուած բայց մա-քուր եւ հագնուելիք զգեստներ ունենան տրա-մադրելի, ինչպէս եւ ճերմակեղէններ՝ այր թէ կին ծերունիներու համար:

Ծրարները կրնան ղրկել Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, վրան գրելով «Աղքատախնամի ծերանոցին համար»:

Envoi sur L'ARMENIE

ՄԻՆԱԿ MORY et CIE. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐ-ՏՕՆՈՒԱԾ Է ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԾՐԱՐՆԵՐ ՂՐԿԵԼ ՀԱ-ՅԱՍՏԱՆ, ՌՈՒՍԵՍՏԵՂԷՆԻ, ՀԱԳՈՒՍՏԻ, ԿԵՐԱԿ-ՐԻ ԵՒԱՅԼՆ, ՒԲՐԵՒ ՆՈՒԷՐ:

Բոլոր ծախսերը կը վճարուին ծրարները ղրկ-կուած ատեն, ՈՉ ՄԷԿ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ, ՈՉ ՄԷԿ ԾԱԽՔ ՍՏԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ:

ԴԻՄԵԼ MORY et CIE. (Service VAUQUELIN)

3 rue St. Vincent de Paul. Paris (10)

Tél. TRU. 72-60

Գրասենեակը բաց է ամէն օր ժամը 9էն 11 եւ 14էն 16.30, բացի Շաբաթ եւ Կիրակիէ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ճարտարագործական կամ ընտանեկան

ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ ԳՆԵԼՈՒ, ԾԱԽԵԼՈՒ, ՓՈ-ԽԵԼՈՒ ԿԱՄ ՆՈՐՈԳԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ամենայն վստահութեամբ կրնաք դիմել Հա-յերու շատ ծանօթ մասնագէտի մը

E. DONAT

Mécanicien, 16 rue d'Aubervilliers, Paris (19)

Tél. Bot. 59-57

ԾՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Ca-det սրճարանին վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ:

ՇԱՎԻԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ երկուշաբթի 12 մարտ, ժամը 21-ին, դպրոցին սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ԽԱԺԱԿ խումբ, կիրակի ժամը 16ին:

ԻՇԽԱՆ խումբ, երկուշաբթի ժամը 21ին:

ՔԵՌԻ խումբ երեքշաբթի ժամը 19ին:

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները: Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais, ճիշդ ժամը 20.30ին: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը խորհրդակցական ժողովի կը հրա-ւիրէ իր բոլոր շրջաններու վարչութիւնները այս երկուշաբթի, 12 Մարտ, ժամը 8ին, Ահարոնեան ակումբի մէջ: Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կոմիտէի եւ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ԼԻՈՆ.— Հայ Ուս. Միութեան դասախօսութիւ-նը այս երեքշաբթի ժամը 20.30ին, 7 Passage Costeի սրահը (Cours Lafayette): Նիւթ՝ Խաչատուր Ա-բովեանի կեանքը եւ գործը: Դասախօս Պ. Բար-սեղ Խրիմեան:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան են-թակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ըն-կերները այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորա-կան հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկա-յանալ անդամատոմսով:

╳ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր անդամները երեքշաբթի օրուան հա-ւաքոյթին: Համախմբուիլ Պ. Մ. Փաշայեանի սր-ճարանը:

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, 78, rue Rabelais: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հա-ւաքոյթը այս երկուշաբթի երեկոյ Քլ[illegible]եան ճա-շարանը: Կարծիքներու փոխանակութիւն Պ. Գ. Գօրեանի դասախօսութեան՝ Սովետական գրա-կանութեան անցած ուղին:

Ծախու է

Շատ բանուկ նպարատուն մը (alimentation), լաւ թաղի մը մէջ: Ծախու է հիւանդութեան պատ-ճառով: Դիմել Աղապէկեանի, 38 rue de Varennes, Paris (7):

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (1

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur–Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63

Mardi 13 MARS 1951 Երեքշաբթի 13 ՄԱՐՏ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6405–Նոր շրջանի թիւ 1816

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԵՒԵԼՔԸ ՄԻՇՏ ԿՌՈՒԱԽՆՁՈՐ

Արհեստով դիւանագէտներուն և գոյնզգոյն բանգէտներուն հետ, միջազգային մամուլն ալ կը չարունակէ ամէն օր արծարծել Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքի վերաբերեալ խնդիրներ: Անշուշտ ի նախատեսութիւն Երրորդ աշխարհամարտի մը :

Այս ժխորին մէջ, առաջին տեղը կը բռնեն Թուրքիան եւ Յունաստանը. յետոյ Պարսկաստանն ու արաբական երկիրները :

Առաջին երկուքը միշտ ալ կը զբաղեցնեն մասնագէտները, իրենց աշխարհագրական դիրքին բերումով: Երկուքն ալ կը համարուին վճռական ազդակներ, ապագայ զինաբախումի մը պարագային :

Անշուշտ նոյնքան կարեւորութիւն ունին Իրանը եւ արաբական երկիրները: Բայց, բոլոր խորհրդակցութեանց մէջ, որեւէ ծրագիր մշակուած ատեն, Թուրքիան եւ Յունաստանը կը վայելեն տեսակ մը նախապատուութիւն: Կը համարուին հիմնական հանգոյց, պաշտպանութեան թէ յարձակման պարագային:

Ռազմականէն զատ, քաղաքական եւ տնտեսական շահերն ալ իրար կը հրմշտկեն Արեւելքի այդ մասին մէջ:

Այն աստիճան որ, յաճախ թիւրիմացութիւններ կը ծագին դաշնակիցներու միջեւ :

Օրինակ, Մեծն Բրիտանիան եւ Մ. Նահանգները տակաւին չեն յաջողած միացեալ ճակատ կազմել արաբական երկիրներուն մէջ — թէեւ նոյն տեսակէտներն ունին հիմնական հարցերու մասին:

Քիչ անդին պիտի կարդաք յատկանշական տեղեկութիւն մը, որուն համաձայն Միջերկրականի ծովային ուժերուն հրամանատարութիւնը պիտի յանձնուի անգլիացի ծովակալի մը:

Երեւութապէս բնական համարուած այս կարգադրութիւնը տեղի կուտայ զանազան խորհրդածութեանց :

Իբրեւ առաջնակարգ ծովային պետութիւն, անշուշտ Մեծն Բրիտանիոյ կ'իյնար այս պաշտօնը:

Իրականին մէջ, տեսակ մը հատուցում է որ կը կատարուի, փարատելու համար Լոնտոնի մտավախութիւնները:

Արդարեւ, Լոնտոն դառնացած էր վերջերս :

Մ. Նահանգները ամէն տեղ չեշտելով իրենց գերազանցութիւնը, վերջերս ամերիկացի ծովակալ մը նշանակեր էին, իբրեւ ընդհ. հրամանատար Հիւս. Ատլանտեանի ծովային ուժերուն :

Այս որոշումը ծանր տպաւորութիւն գործեց եւ բուռն տեսարաններ պարզուեցան Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ: Նախկին վարչապետը, Չըրչիլ, պոռթկաց բրիտանական հպարտութեամբ:

Ըսել կուզէր, սովորական աշխարհաբարով. — Մենք ծովային պետութիւն չե՞նք: Նաւատորմիղ վարելու կարողութիւն չունի՞նք: Բրիտանացի ծովակալ չմնա՞ց ...

Մինչ այս մինչ այն, ահա Մեծն Բրիտանիոյ կը յանձնուի արեւելեան Միջերկրականի պաշտպանութեան հոգը:

Ինչպէս կը հաղորդեն օրուան լուրերը, այս կարգադրութիւնը մէկ մասն է ընդարձակ ծրագրի մը, ի խնդիր Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի ապահովութեան եւ պաշտպանութեան :

Անգլիան եւ Ֆրանսան Թուրքիոյ զինակիցներն ըլլալով, բնականաբար պիտի գործակցին այս ճակատին վրայ :

Եւ սակայն Թուրքիան (եւ Յունաստանը) տակաւին կը սպասէ որ Մ. Նահանգներն ալ դաշնագիր մը ստորագրեն, զինուորական յանձնառութիւններով :

Կը թուի թէ Ուաշինկթըն բազմաթիւ պատճառներ ունի վարանելու :

Այդ պատճառներէն մէկը այն է որ, նախ՝ չուզեր նոր բեռներ շալկել, զինուորական յանձնառութիւններով: Երկրորդ, շատ բարդ է կացութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ , քաղաքական թէ տնտեսական տեսակէտէն :

Կարճ խօսքով, աշխարհի այդ մասը կը մնայ միշտ կռուախնձոր, արեւելքի թէ արեւմուտքի համար:

Խ. Միութիւնը այս պարագան ալ կը շահագործէ գրաւոր եւ բանաւոր քարոզութեամբ, տեսակ մը դուրգուրանք ցոյց տալով Թուրքիոյ հանդէպ :

Շ.

Միջերկրականն եւ Թուրքիա

ՆՈՐ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՍՊԱՐԱՊԵՏՆԵՐՈՒՆ ՄԻՋԵՒ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Մեծն Բրիտանիոյ եւ Մ. Նահանգներուն զինուորական վարիչները ժողով գումարեցին Մալթայի մէջ երէկ, երկուշաբթի, քննելու համար Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան եւ Միջեւկրականի հրամանատարութեան խնդիրը :

Չի հաստատուիր այն լուրը թէ ծովակալ Քէրնի— Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչը այս խորհրդաժողովին մէջ — նշանակուած է ընդհ. հրամանատար Միջերկրականի դաշնակից տորմիղներուն, վերին հրամանատարութեամբ զօր. Այզընհաուըրի: Ընդհակառակն, կը կարծուի թէ անգլիացի ծովակալի մը պիտի յանձնուի Միջերկրականի հրամանատարութիւնը , քանի որ Ամերիկացի մը նշանակուեցաւ հիւս. Ատլանտեանի համար, մեծ դժգոհութիւն պատճառելով Անգլիոյ մէջ :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, ո՛վ որ ալ ըլլայ հրամանատարը , արեւելեան Միջերկրականի պաշտպանութեան պատասխանատուութիւնը պիտի ստանձնէ Մեծն Բրիտանիա, իսկ ամերիկեան վեցերորդ տորմիղը պիտի գործէ արեւմտեան Միջերկրականի մէջ :

Մալթայի խորհրդակցութեանց օրակարգին երկրորդ տեղը կը բռնեն Թուրքիա եւ Յունաստան: Երկուքն ալ ընկերակից – անդամ են Հիւս. Ատլանտեանի դաշինքին կազմակերպութեան : Տակաւին պաշտօնապէս ճշդուած չէ այս անդամակցութեան իրաւական հանգամանքը: Առ այժմ երկու ազգերը զինամթերք եւ ուրիշ կազմածներ կը ստանան Մ. Նահանգներէն, առանց որեւէ յանձնառութիւն ստանձնելու :

Անգլեւսաքսոն աղբիւրներու համաձայն, թէ զօր. Րապըրթսըն (անգլիացի) եւ թէ ծովակալ Քէրնի (ամերիկացի), որոնք վերջերս Թուրքիա այցելեցին, խորապէս ազդուած են այդ երկրին ռազմագիտական կարեւորութենէն: Անոնք անգամ մը եւս հաստատած են թէ Թուրքիա ոչ միայն կը տիրապետէ Տարտանէլի, որ միակ ելքն է Սեւ Ծովու խորհրդային տորմիղին համար, այլեւ կրնայ իբրեւ խարիսխ ծառայել կողէն զարնելու համար ռուսական որեւէ արշաւանք Միջին Արեւելքի մէջ:

Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ կը հաւատան թէ Թուրքիա եւ Յունաստան ի վերջոյ պիտի ընդունուին Ատլանտեանի դաշինքին մէջ իբրեւ լիազօր անդամներ, եւ կամ պիտի օգնեն, պաշտպանողական նոր կազմակերպութիւն մը հաստատելու համար Միջին Արեւելքի մէջ :

Նոյն շրջանակներուն կարծիքով, եթէ պատերազմ ծագի, Միջերկրականի բրիտանական տորմիղը նոր նաւահանգիստներ պիտի գտնէ բարեկամ երկիրներու մէջ: Կը յուսացուի թէ՝ հակառակ վերջին ցոյցերուն, Եգիպտոսի կառավարութիւնը պիտի թոյլատրէ որ Աղեքսանդրիան օգտագործուի, իբրեւ երկրորդ խարիսխ Միջերկրականի տորմիղին :

╳ Ուաշինկթընէն կը գրեն.— Թուրքիա եւ Աւստրալիա ստիպողաբար կը պահանջեն որ Մ. Նահանգները երաշխաւորութիւններ ընծայեն Միջերկրականի եւ Խաղաղականի ապահովութեան համար: Այս խնդիրը այժմ կը քննուի մասնաւոր յանձնախումբի մը կողմէ, նախագահութեամբ Թրումընի: Ամիսներէ ի վեր Թուրքիա կ'արծարծէ այս խնդիրը: Արտաքին նախարարութեան բարձր պաշտօնատարները համոզուած են թէ ապահովութեան ձեւ մը պէտք է գտնել Խաղաղականի համար ալ, միացնելով Աւստրալիան, Նոր Զելանտան եւ Փիլիպպեան կղզիները եւ դուռը բաց թողլով Ճափոնի առջեւ: Շատեր աւելի ստիպողական կը գտնեն այս դաշինքը, քան Միջերկրականեան զինակցութիւնը: Այս վերջին ճակատին համար, Ուաշինկթընի մէջ կը թելադրեն դաշինք մը որ ընդգրկէ Սպանիայէն մինչեւ Թուրքիան, թերեւս Պարսկաստանը :

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը Լոնտոն գացին երէկ, խորհրդակցելու համար բրիտանական կառավարութեան հետ: Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս այցելութեան:

Նոր դահլիճը գործի ձեռնարկեց

Ազգ. Ժողովին վաւերացումը ստանալէ անմիջապէս վերջ, Պ. Քէօյ գործի ձեռնարկեց, վերահաստատելով նախորդ կառավարութիւնը: Միայն մէկ նախարար փոխուած է (Պ. Ծիաքօպպի) : Վարչապետը միեւնոյն ատեն պիտի վարէ ներքին գործերու նախարարութիւնը: Պ. Շուման կը պահէ արտաքին նախարարութիւնը: Կան երեք փոխվարչապետներ,— Պ. Պ. Փլեվէն, Ժորժ Պիտօ եւ Կի Մոլէ, որոնք չէին կրցած կազմել նոր դահլիճը:

Թերթերը կը գրեն թէ ընկերվարական կուսակցութիւնը հակառակ էր Պ. Պիտոյի, նոյնիսկ պահանջած էր իբրեւ չորրորդ փոխ – վարչապետ նշանակել Ռամատիէն, եթէ Պիտօն պիտի մնար : Բայց Պ. Քէօյ մերժեց այս պայմանը եւ պիտի հրաժարէր, երբ հանրապետութեան նախագահը միջամտեց: Ի վերջոյ կարելի եղաւ կարգադրել ամէն բան :

Նոր դահլիճը իր առաջին նիստը գումարեց երէկ, երկուշաբթի, պատրաստելով իր ծրագիրը: Ինչպէս յայտարարած էր Պ. Քէօյ Ազգ. Ժողովին առջեւ, ծրագիրը կը պարունակէ տնտեսական միջոցներ թղթադրամի աճման դէմ, վաւերացում 1951ի էլմտացոյցի՝ Մարտ 31էն առաջ, քուէարկում նոր օրէնքի մը, որպէսզի կարելի ըլլայ Երեսփ. ընտրութիւնները կատարել Յունիսի սկիզբը :

Նոր վարչապետը տակաւին չէ յայտնած թէ ինչպէս պիտի ձեւակերպէ ընտրական օրէնքը, որ պատճառ եղաւ Փլեվէնի դահլիճին հրաժարման : Շատ բան կախում ունի արմատականներու եւ ժողովրդականներու դիրքէն :

«ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ, ԵԹԷ...»

Զօր. տը Կոլ կիրակի օր քաղաքական ճառ մը խօսեցաւ իր կազմակերպութեան հազար պատուիրակներուն առջեւ: Այս առթիւ ազդարարեց թէ «քաղաքացիական պատերազմ պիտի ծագի, եթէ որեւէ փորձ կատարուի երկարաձգելու ներկայ խորհրդարանին կեանքը՝ օրինական պայմանաժամէն վերջ»: Յետոյ շեշտեց թէ հարկ է ընտրութիւն մը կատարել համայնավարներուն, Երրորդ Ուժի կուսակցութեանց եւ «ազգին միջեւ որ համախմբուած է իր կազմակերպութեան շուրջը : Անհրաժեշտ է միջոցներ ձեռք առնել անջատական (համայնավար) դաւադրութեան դէմ. բայց դատաւորները եւ ոստիկանութիւնը բաւական չեն ազգային միութիւն ստեղծելու համար: Գէշ է ներկայ ընկերային եւ տնտեսական կարգուսարքը: Պէտք է ազգային փարախը վերադարձնենք հեռացած բանուորական զանգուածները: Ֆրանսան ամէն բան ունի զօրաւոր բանակ մը կազմելու համար իր ներքին միջոցներով. բայց ոչինչ կ'ընեն : Մեր գործը պիտի ըլլայ վերստին կռել Ֆրանսայի Սուրը, աւելցնելու համար խաղաղութեան պատեհութիւնները: Ատլանտեանի Միութիւնը բացարձակ անհրաժեշտութիւն մըն է, բայց տակաւին ոչինչ եղած է զայն պէտք եղածին պէս կազմակերպելու եւ մեր սահմաններուն պաշտպանութիւնը ապահովելու համար » :

Զօրավարը այս առթիւ ալ յայտարարեց թէ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Կացութիւնը Պարսկաստանի մէջ

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ Շահին հրամանով նոր դահլիճը կազմելու պաշտօնն ստանձնեց Ուաշինկթընի նախկին դեսպանը, Հուսէյն Ալի, այժմ պալատական նախարար, որ 68 տարեկան է: Շահը այս որոշումը տուաւ, վասն զի խորհրդարանը 39ի դէմ 64 ձայնով մերժած էր վաւերացնել Խալիլ Ֆահիմիի վարչապետութիւնը :

Ծերակոյտը այս գիշեր միաձայնութեամբ վաւերացուց Հուսէյն Ալիի անուանումը: Կը կարծուի թէ Երեսփ. Ժողովն ալ պիտի վաւերացնէ:

Տեսակցութեան մը առթիւ, նոր վարչապետը յայտարարեց թէ զօր. Ռազմարայի սպանութենէն անմիջապէս վերջը, իրեն առաջարկուած էր այս պաշտօնը, բայց ինք մերժեց, առողջութիւնը խանգարուած ըլլալով: «Բայց Ն. Վեհափառութիւնը պնդեց թէ կարելի չէ հայրենիքը լքել տագնապալի պահու մը, եւ համակերպեցայ» :

Արեւմտեան պետութեանց դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ բարեդէպ կը համարեն այս անուանումը: Այս առթիւ կ'ըսեն թէ Հուսէյն Ալին էր որ ճակատեցաւ Խ. Միութեան դէմ, իբրեւ Իրանի պատուիրակը Ազգաժողովին մէջ, Ատրպատականի տագնապին ատեն :

«Ֆետայանը Իսլամ»ը, որ կազմակերպած էր վարչապետ Ռազմարայի սպանութիւնը, իր թերթիւ այս օրուան թիւին մէջ «սրբազան պատերազմ» (ճիհատ) կը յայտարարէ Անգլիոյ դէմ :

╳ Նոր վարչապետը Շահին վստահութիւնը կը վայելէ եւ շատ քիչ թշնամիներ ունի: Անցեալ տարի երկու ամիս վարեց արտաքին գործերու նախարարութիւնը: Նախագահն է այն յանձնախումբին որ ծրագիր մը պիտի մշակէ, արքունի հողերը գիւղացիներուն ծախելու համար :

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ

Ե.

(Բ. եւ վերջին մաս)

Արդարեւ, առաջին իսկ ընթերցումը ցոյց կու տայ թէ այդ յիշատակարանը գրուած է երկու գրիչով(2), — առաջին մեծ հատուածը մէկ գրիչով, երկրորդ փոքր հատուածը ուրիշ գրիչով :

Յիշատակարանը կը վկայէ թէ առաջին ընդօրինակութիւնը կատարուած է « ձեռամբ Սահակայ», 950ին, երբ Գրիգոր ծնած չէր տակաւին՝ ըստ Զամչեանի: Յետոյ աշխարհ կուգայ Գրիգոր, կը մեծնայ, գիր ու գրականութիւն կը սորվի եւ հօրը աշխատութեան կոնակը, ընդօրինակելէ ետք Սահակի ընդօրինակութիւնը, կը դրէ յիշատակարան մը, ուր Սահակ կը ներկայացուի միայն... « որդի տեառն Խոսրովու»:

Ըստ իս, տրամաբանական է պնդել թէ առաջին հատուածը գրուելէ ետքը, ուրիշ գրիչ մը աւելցուցած է ինչ որ կը վերաբերի Սահակին: Եւ այս յաւելուածը՝ թերեւս Սամուէլ Անեցիի վկայութենէն ներշնչեալ, ուրեմն յետ ԺԲ. դարու, ապահովաբար շատ ուշ :

Ճիշդ է թէ Սամուէլ Անեցի կը ճանչցուի ստուգապատում մատենագիր մը, բայց իր «Գաւազանագիրքը» ընդօրինակողները կը խոստովանին թէ յաւելումներ կատարած են: Այնպէս որ կարելի է ենթադրել թէ զրոյց մը, արձագանգ գտնելով «Գաւազանագիրք»ին մէջ, Սահակ անունով եղբայր մը տուած է Գրիգորի: Եւ կամ Սահակը աշխարհական անունն է Յովհաննէսի, բայց յաւելում կատարողը, չփոթելով, Սահակ անուն անդրանիկ եղբայր մը տուած է Գրիգորի, որ ստուգապէս կը վկայէ թէ իր անդրանիկ եղբայրը կը կոչուէր Յովհաննէս(3):

Այս հաշուով Նարեկացիի եղբայր կը մնայ միայն Յովհաննէսը :

3.— Յովհաննէս միակ եղբայրն է, որու մասին բանասիրութեան կասկածները կը պակսին: Ինչպէս տեսնուեցաւ, Գրիգոր երկու անգամ կը յիշէ զայն գովեստով եւ հիացումով, ու զայն կը ներկայացնէ աւելի հանճարեղ եւ իմաստուն քան ինքը: Ըստ Զամչեանի, վանահայրութեան կոչուած է՝ Անանիա Նարեկացիի մահէն ետքը, քաջալերած է եղբօր գրաւոր աշխատանքները, մեռած է Գրիգորի մահէն մէկ կամ երկու տարի առաջ: Իր անունով որեւէ գրական գործ հասած չէ մեր ձեռքը :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

---

(2) Դժուար չէր ինձ ցոյց տալ յիշատակարանին ճեղքը լեզուական բաղդատական քննութեամբ մը եւս, — երկրորդ հատուածը կը հետեւի դասական տարազին, որ յատուկ է յիշատակարաններու, մինչ առաջին հատուածը կը մատնէ **affecté** ոճ մը, որ երբեմն կը դառնայ **emphatique**: Չեմ հասկնար թէ ինչո՛ւ «վարձկան» պիտի կոչէին յիշատակաբանը գրողը՝ եթէ զաւակն էր հեղինակին, եւ ինչո՛ւ պիտի ամչնար: Քերականութիւնը եւս կը մատնէ յետին դարերու լեզուական ցեցոտում մը: Մասնաւորաբար ուշադրութիւնս գրաւեց *ում* հոլովակերտ մասնիկին գործածութիւնը բայերու վրայ: Բագրատունի կը վկայէ թէ մեր հին ընտիր մատենագիրներն ալ յաճախակի կը գործածէին հոլովակերտ *ում* մասնիկը տրական հոլով շինելու համար, բայց պէտք է արձանագրել թէ ոմանք այլանդակութեան հասցուցած են այդ ձեւը,— *միոյ* հոլովեալ ձեւը դարձած է նախ *միում*, յետոյ... *մում*: Նոյն այլանդակութեան հասած ձեւ մըն է *գրեցելումը* վերի յիշատակարանին մէջ, նմանօրէն *գիտելում*; *պարտեցելում* այլանդակութեանց, որոնք կը մատնեն յետին դարերու դրոշմ, եթէ ոչ խաթարեալ ճաշակ: Կ'ընդունիմ թէ **euphonique** է *ումը*, բայց ծագումով ռամկունակ. արդարեւ մեր ժողովուրդը *ոյ* վերջաւորութիւնը կը վերածէ *ուի*, — աղաւնոյ = աղաւնու, քոյ = քու, այս օրէնքով՝ կը խորհիմ թէ վերջեկ է *ում* ձեւը (մերոյ = մերում): Այսուհանդերձ, մեր լեզուին ամէնէն ծաղկուն շրջանին՝ *ումը* երաժշտական աղուոր խաղեր կը ստեղծէր ոսկեղնիկ մատենագիրներու գրչին տակ: Աստուածաշունչէն կը բերեմ նման գեղեցիկ օրինակ մը. «ի շաբաթու յերկրորդում առաջնոյն» (Ղուկ. Զ. 1): Աւելցնեմ որ անկարելի է բացատրել այս ասացուածքը, ի՞նչ կը նշանակէ «երկրորդ առաջին շաբթուն», յունարէնը՝ **en sabbato deutéro – proto**: Բազմաթիւ մեկնութիւններ տրուած են, բոլորն ալ բռնազբօսիկ: Յերոնիմոս անգամ չէ հասկցած , Գրիգոր Նազիանզացիին հարցուցած եւ պատասխան չէ ստացած: Փիւէշ կ'ըսէ թէ լեզուաբանական տարազ մըն է, զոր կ'անուանէ **crux**, բայց ես չկրցայ հասկնալ այդ տարազն ալ, տարազին տրուած անունն ալ:

(3) Նարեկի ԾԱ. ողբին առաջին հատուածը ըստ ոմանց կը պարունակէ կարգ մը վկայութիւններ, որոնց, ինչպէս գրեցի նախապէս, կը մերժեմ տալ ինքնակենսագրական որեւէ արժէք: Հետաքրքրութեան համար՝ այդ հատուածէն կ'առնեմ հետեւեալ պարբերութիւնը. «Առ եղբա՞յր ոք հարազատ, եթէ կարօտ է կամելոյն առ անձինն անդորրութիւն»: Գարեգին պատրիարք կը թարգմանէ. «Հարազատ եղբօ՞ր...»: Եղանի, բայց ինչո՞ւ եղանի՝ եթէ երկու կամ երեք եղբայր ունէր: Կը կրկնեմ, աւելորդ է ինքնակենսագրութիւն փնտռել Նարեկի մէջ:

Շ. Ն.

Ի՞նչպէս կատարուեցաւ 3000 հայ տարագիրներու տեղաւորումը

ՅԱՐԴ 300.000 ՏՈԼԱՐ ԾԱԽՍՈՒԱԾ.— ՆՈՅՆՔԱՆ ԱԼ՝ ԳԱՂԹԱԿԱՅԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

(ՄԵՐ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ Պ. ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆԻ ՀԵՏ)

Պ. Ճորճ Մարտիկեան , Anchaի նախագահը , որ անցեալ շաբթու Փարիզ կը գտնուէր, շահեկան տեղեկութիւններ տուաւ մեզի, երեք տարիէ ի վեր կատարուած աշխատանքներուն մասին:

— Կարելի է ըսել թէ Գերմանիա, Աւստրիա եւ Իտալիա գտնուող հայ տարագիրներու մեծագոյն մասին փոխադրութիւնն ու տեղաւորումը վերջացած է: Երբ ԱՆՉԱն գործի ձեռնարկեց, 4000 տարագիրներու համրանք մը ցրուած էր այս երեք երկիրներու եւ մանաւանդ Գերմանիոյ մէջ: 1948ի վերջերը, շատ փոքրաթիւ տարագիրներ կրցած էին ճամբայ ելլել դէպի Մ. Նահանգները: Բուն փոխադրութիւնները սկսան 1949ի Յունիսին, երբ գործադրուեցաւ տարագիրներու վերաբերեալ օրէնքը: Փոխադրութեան բոլոր ձեւակերպութիւնները եւ այդ առթիւ IROի եւ ամերիկեան իշխանութեանց հետ բոլոր յարաբերութիւնները կատարուեցան ԱՆՉԱյի կողմէ, վերոյիշեալ երեք երկիրներու եւ Մ. Նահանգներու մէջ: Խնամատարական հոգը ստանձնեցին ՀՕՄի եւ ԱՆՉԱյի մասնաճիւղերը, գործակցաբար, ամերիկեան բազմաթիւ քաղաքներու մէջ :

Տարագիրներու մեծագոյն թիւը փոխադրուեցաւ 1949ի երկրորդ եւ 1950ի առաջին վեցամսեաններու ընթացքին: Անկէ վերջը խումբերը նօսրացան, որովհետեւ նօսրացաւ նաեւ Եւրոպա գտնուող տարագիրներու համրանքը: Այսուհանդերձ, մինչեւ այսօր ալ, ամէն ամիս, զանազան պատճառներով ետ մնացածներէն 40—50 հոգի կը հասնին Ամերիկա :

Յարդ Մ. Նահանգները հասած եւ տեղաւորուած են 3000 հայ տարագիրներ, որոնց 2800ը՝ ԱՆՉԱյի ղրկած «էֆիտէվիթ»ներով եւ տրամադրած նիւթական միջոցներով (փոխադրութեանց ծախքը, մինչեւ ամերիկեան առաջին նաւահանգիստը, կը վճարէ ԻՐՕն): Մնացած 200 հոգին եկան ուրիշ օտար կազմակերպութեանց աջակցութեամբ :

Տարագիրներուն մեծագոյն մասը, մօտ 800 հոգի, համախմբուած են Քալիֆորնիոյ շրջանին մէջ (Ֆրէզնօ, Լոս Անճէլըս եւ Սան Ֆրանչիսքօ) : Տիթրոյիթի մէջ տեղաւորուած են 500 հոգի, Պոսթըն 400, Նիւ Եորք 400, Ֆիլատէլֆիա 250, Շիքակօ 150, Փրովիտէնս 150 եւ մնացեալ 3—400 հոգին ալ զանազան վայրերու մէջ :

Տարագիրները ոչ միայն տեղաւորուեցան , այլեւ գործի կապուեցան ու դարձան ինքնապահ: ԱՆՉԱյի մօտ արձանագրուած են այժմ միայն 17 անգործներ, ինչ որ աշխատելու ընդունակներուն 100էն 1ը միայն կը կազմէ, մինչդեռ ուրիշ ազգերու տարագիրներուն մօտ այս համեմատութիւնը 100էն 15 — 20ի կը հասնի:

Կլոր թիւով, իւրաքանչիւր տարագիր, Ամերիկա հասնելէ վերջ, 100 տոլար արժած է ԱՆՉԱյին, կը նշանակէ որ ծախսուած է յարդ 300.000 տոլար միայն Ամերիկայի մէջ: Մասնաւոր նուէրներէ գոյացած է 130.000 տոլար, որուն 25.000ը տուաւ ՀՕՄը, իբրեւ սկզբնական հիմնադրամ : Մնացած 170.000ը ճարուեցաւ մեծ մասով հրապարակային ձեռնարկներու շնորհիւ, իսկ 20.000ի չափ գումար մըն ալ ստացուեցաւ տարագիրներէն, իրենց եղած փոխատուութեանց հաշւոյն :

Իւրաքանչիւր տարագիր, Ամերիկա հասած ատեն ստորագրեց յանձնառագիր մը, խոստանալով ԱՆՉԱյին վերադարձնել՝ Ամերիկայի մէջ իրենց համար ծախսուած գումարները: Այսպէսով, տարագիրը կը դադրէր ըլլալէ սոսկական նպաստընկալ մը եւ կը ճանչնար՝ իրեն համար եղած զոհողութիւնը հատուցանելու պարտականութիւնը: Տարագիրները սկսան արդէն վերադարձնել իրենց փոխ տրուած գումարները, ոմանք ամբողջութեամբ, ուրիշներ մասամբ: Այս դրութեան շնորհիւ ալ, մէկ կողմէ, Ամերիկայի հայութիւնը գիտցաւ որ բարոյական զոհողութիւն մը միայն ըրաւ, իսկ միւս կողմէ, տարագիրներն ալ ըմբռնեցին, որ իրենց իսկ պատիւը կը պահանջէ այդպէս չարժիլ :

ԱՆՉԱյին համար բացառիկ ծանրութիւն մը եղան հիւանդ տարագիրները, որոնցմէ ոմանց համար 800էն մինչեւ 1000 տոլար ծախսուեցաւ: Այս հոգը ամբողջութեամբ ինկած է մեր վրայ, որովհետեւ ամերիկեան մարմիններ կամ կազմակերպութիւններ մեր հիւանդներով չեն զբաղիր :

Պէտք չէ սակայն անտեսել նաեւ այն զոհողութիւնը, զոր խնամատարական դետնի վրայ կատարեց ամերիկահայութիւնը յօգուտ տարագիրներուն, երբ անոնք կը գտնուէին դեռ Գերմանիոյ կամ Աւստրիոյ եւ Իտալիոյ մէջ: ՀՕՄի, ԱՆՉԱյի կողմէ եւ անհատական միջոցներով եղած այս օգնութիւնը արժեց առ նուազն 300.000 տոլար, ինչ որ մեր տարագիրներուն համար, ամերիկահայ գաղութին ըրած այս բացառիկ զոհողութեան գումարը կը բարձրացնէ 600.000 տոլարի: Միայն Սան Ֆրանչիսքոյէն հազարէ աւելի ուտելիքի եւ զգեստեղէնի ծրարներ ղրկուեցան: ՀՕՄի եւ ԱՆՉԱյի միւս 45—50 մասնաճիւղերն ալ նոյն օգնութիւնը հասցուցին առատօրէն :

Զմոռնամ ըսել, որ ամբողջ այս զոհաբերութիւնը կատարուեցաւ Հայու սիրտ կրող եւ ազգայնական զգացումներով տոգորուած ազգակիցներու կողմէ: Գտնուեցան մինչեւ իսկ մեր քաղաքական համոզումները չբաժնող ազգակիցներ, որոնք ոչ միայն փարեցան ԱՆՉԱյի գործին, այլեւ ամէն մէկը 1500—2000 տոլար նուիրեց: Այդպէս եղաւ, որովհետեւ լաւ Հայեր էին անոնք եւ չտարուեցան բնաւ հակառակորդ թերթերու պայքարէն, մեր ստանձնած այս կարեւոր գործին դէմ: ԱՆՉԱն, առաջին օրէն որոշեց արհամարհել իրեն եւ տարագիր բեկորներու դէմ բացուած այդ պայքարը: Լաւ որ այդպէս եղաւ,որովհետեւ այլապէս մենք ալ իջած պիտի ըլլայինք անոնց մակարդակին: Մինչդեռ լուռ գործելով եւ մեր խղճի ձայնին անսալով, աւելի արդիւնաւոր գործ տեսանք:

Պէտք է յիշեմ մասնաւորաբար զոհողութիւնը Նիւ Եորք բնակող հինգ պատուական Հայուհիներու, որոնք սկիզբէն մինչեւ այսօր, առաջին ուղեցոյցը եղան Նիւ Եորք հասնող տարագիրներուն: Առտուընէ մինչեւ իրիկուն եւ ցուրտին ու բուքին, ամէն օր սպասեցին նաւահանգստր, որպէսզի դիւրացնեն անոնց առաջին քայլերը: Բախտաւոր էին նորեկները, որ այսպէս, առաջին օրէն եւ Ամերիկայի ամէն կողմը պաշտպաններ գտան, մինչ հին ժամանակներուն, Ամերիկա հասնող պանդուխտներով հետաքրքրուող չկար եւ անոնցմէ իւրաքանչիւրը, իր ճամբան ինք կը գտնէր :

(Մնացեալը յաջորդով)

Տիկին Մանիշակ Գեորգեան

Նախընթաց կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ ողբացեալ Տիկին Մանիշակի հոգեհանգիստը : Այդ տխուր արարողութեամբ իր ամուսինը՝ Պ. Կարօ Գէորգեան նուիրական պարտականութիւն մը կը կատարէր, որովհետեւ իր տիկնոջ երկարատեւ հիւանդութեան միջոցին արտասահման կը գտնուէր եւ չկրցաւ իր վերջին յարգանքը յայտնել իր կողակցին :

Հանգուցեալ Տիկինը Փարիզահայերէն քիչերուն միայն ծանօթ է, իսկ Յունահայերուն եւ մասնաւորապէս Սելանիկի հայութեան համար անանց բացառութեան սիրելի եղած էր ամբողջ քառորդ դար :

Դեռատի Մանիշակը պարագաներու բերումով Սեբաստիայէն փոխադրուած է Պոլիս եւ ամերիկեան աղջկանց վարժարանէն ընթացաւարտ ըլլալէ ետքը ամուսնացած եւ հաստատուած էր Սելանիկ :

Հոն իր ընտանեկան բոյնը կազմելէ անմիջապէս ետքը կը ձեռնարկէր հանրային գործունէութեան: Ինք կազմակերպած ու երկար տարիներ ղեկավարած է Գթութեան Խաչի մասնաճիւղը, որ մինչեւ այսօր օգտակար ծառայութիւններ կը մատուցանէ կարօտեալ հիւանդներու եւ մատաղ սերունդին: Պահ մը Փարիզ եկած ու ձեւագիտութեան դասընթացքի հետեւելէ ետքը վերադարձին մասնաւոր դասեր տուած է փափաքողներու: Միեւնոյն ատեն ձեւագիտութեան ուսուցչուհի եղած է Կիւլպէնկեան վարժարանի բարձրագոյն դասարանի ուսանողուհիներուն: Ստանձնած է նաեւ ամերիկեան աղջկանց վարժարանի հայուհիներուն մայրենի լեզուի դասաւանդութիւնը: Իր աշակերտուհիներէն ոմանք, որոնք այժմ ամուսնացած ու Փարիզ հաստատուած են, գովեստով ու

96 ՀԱՅ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐ ապաստանած էին Ֆիլիպպեան կղզիներու Տաբարաբորի մէջ, Զինաստանի կարմրելէն վերջ: Աս 96էն 85 հոգի արդէն տեղափոխուած էին Ամերիկա եւ Աւստրալիա : Վերջին կարաւանի մը մէջ, բաղկացած 1124 տարագիրներէ, որ Յունուար 25ին հասան Սան Ֆրանչիսքօ, կը գտնուէին նաեւ 22 Հայեր: Դիմաւորելու գացած էին Պ. Ճ. Մարտիկեան, Պ. Սարոյեան, Գեղամ Ալիքսանեան եւ ուրիշներ: Ասոնց մէջն էր Պ. Գ. որ Սիպերիոյ աքսորավայրերէն փախչելով հասած էր Շանկայ, եւ անկէ ալ ապաստանած էր Փիլիպպեան կղզիները :

յարգանքով կը յիշեն իր անունը: Իր ամէնէն կարեւոր գործը եղած է «Հորիզոն» օրաթերթի աշխատակցութիւնը: Ինքը աջ բազուկը եղած է իր ամուսնին, որ մօտաւորապէս տասը տարի ձեռնհասօրէն վարեց այդ թերթին խմբագրութիւնը: Այդ անխոնջ տիկինը, իր ինքնագիր յօդուածներէն զատ, անգլիերէնէ ու ֆրանսերէնէ թարգմանած է գրական ու բարոյական գիրքեր, որոնք թերթօնի ձեւով հրատարակուած են նոյն օրաթերթին մէջ:

Մարդ կը զարմանայ թէ այդ Տիկինը, իր տնական ամենօրեայ զբաղումներէն դուրս ի՞նչպէս ժամանակ կը գտնէր հանրային, գրական եւ ուսուցչական այսչափ բազմապահանջ գործերու մէջ եւ այնչափ ճշդապահօրէն :

Բայց իր ամենամեծ արժանիքը եղած են իր նկարագրի վեհութիւնը եւ հեզահամբոյր բնաւորութիւնը: Զկայ մէկը, որուն ծանր խօսք մը ըսած եւ կամ զայն վշտացուցած ըլլայ: Խօսակցութեան միջոցին, երբ մէկը իրեն համակարծիք չէր ըլլար, գիտէր քաղաքավարութեամբ զայն համոզել առանց վշտացնելու: Մասնաւոր գնահատանքի արժանի է այս բարեմասնութիւնը,— ընդդիմախօսին սխալն ուղղել առանց անոր ցաւ պատճառելու կամ զայն անարգելու :

Ողբացեալ Տիկին Մ. Գէորգեան այս օրինակելի վարքով եւ իր բազմակողմանի հմտութեամբ մեր իգական սեռի հազուագիւտ գոհարներէն մէկը եղած էր եւ ինքզինքը պաշտելի ըրած էր ամէնուն: Վերջապէս ինքը իր անուանակից քաղցրաբոյր ծաղիկին պէս խոնարհ եղած էր մինչեւ վերջը, օժտուած ըլլալով հանդերձ շնորհալի բարեմասնութիւններով:

Սելանիկի Հայութիւնը կը յուսար թէ Տիկին Մանիշակ դեռ երկար տարիներ պիտի ապրի ու անխոնջ օգտակար պիտի ըլլայ իր բոլոր ազգակիցներուն, սակայն անողոք հիւանդութիւն մը բոյն դրած էր էր ներսը եւ ի վերջոյ գգետնեց իր քաջառողջ ու գեղակազմ մարմինը, հակառակ վիրաբուժական ճարտար գործողութեան եւ բժշկական ու ընտանեկան խնամքներու :

Սելանիկի Թաղ. Խորհուրդը երախտագէտ գտնուեցաւ ողբացեալին բազմարդիւն գործունէութեան հանդէպ եւ ազգային թաղում կատարուեցաւ արժանավայել կերպով :

Իր վաղահաս մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ պարտաւորութիւն կը զգամ այս տողերով վերյիշել իր խնկելի յիշատակը, իբրեւ սփոփանք իր բազմաթիւ սիրելիներուն ու համակիրներուն եւ ի մխիթարութիւն այրիացեալ ամուսնոյն :

Կ. Յ. ԽԱՉԵՐԵԱՆ

ԽՄԲ.— Նոյն օրը հոգեհանգիստ կատարուեցաւ նաեւ ողբացեալ ընկեր Արտաւազդ Ատոմեանի համար (Արտօ): Այս առթիւ յարգանքի խօսք ուղղեց Կարօ Գէորգեան, պարզելով հանգուցեալին արժանիքները եւ այն անձնուէր գործունէութիւնը, զոր ան ունեցած էր Հայաստանի մէջ, Անկախութեան շրջանին :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ կուսակալը Նաժըլըն, հրաժարեցաւ, մեծ զարմանք պատճառելով :

ՊՈԼԻՍ, Բանկալթիի բաղնիքին մէջ աշխատող կին մը, Եղիսաբէթ Մելիքեան, ձերբակալուած է իբրեւ համայնավար :

Գաղութէ գաղութ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Յորդանանի թագաւորը մասնաւոր հրովարտակով մը հրամայեց անփոփոխ պահել Երուսաղէմի գոյավիճակը:

« Սիոն » կը գրէ թէ Յունուար 15ին հաւաքոյթի մը հրաւիրուած էին բոլոր կրօնական պետերը: Հայերուն կողմէ ներկայ եղած է Պատր. Տեղապահը ընկերակցութեամբ Գարեգին արեղայ Գազանճեանի եւ քարտուղար Պ. Կարպիս Հինդլեանի: Սուրբ Տեղերու բաժնեկից ազգերէն ամէնէն ազդեցիկներն են եղած Հայերը եւ Յոյները, իսկ Խաչակիրներու արշաւանքէն վերջ նաեւ Լատինները: Այս ազգերը ցարդ կը պահեն իրենց այդ հանգամանքը: Սակայն Բեթղեհէմի Ս. Ծննդեան տաճարին մէջ Լատինները բաղդատմամբ Հայերու եւ Յոյներու շատ չնչին առանձնաշնորհներ կը վայելեն, իսկ Գեթսեմանի Ս.Աստուածածնի գերեզմանի տաճարէն ներս Լատինները ոչ մէկ իրաւասութիւն ունին:

Այս տաճարը սեփականութիւնն է միայն Հայ եւ Յոյն եկեղեցիներուն: Ղպտի, Ասորի եւ Հապէշ համայնքներ Հայոց Պատրիարքարանի հովանաւորութեան տակ կը վայելեն աննշան առանձնաշնորհներ, առանց որեւէ սեփականութեան հանգամանքի: Ցարդ երեք գլխաւոր ազգերուն (Հայ, Յոյն, եւ Լատին) միջեւ շատ բախումներ տեղի ունեցած են եւ դարաւոր այս բախումներէն Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց Միաբանութիւնն ու Պատրիարքարանը պատուով դուրս եկած են: ԺԹ. դարուն այս բախումները սաստցած էին սուր հանգամանք : Քաղաքական շրջանակներու մէջ յունադաւան եկեղեցին պաշտպանեց Ռուսիան, Պապական եկեղեցին Ֆրանսան եւ Եւրոպայի կաթոլիկ պետութիւնները: Մինչ Հայաստանեայց եկեղեցին իր հաւատքի ուժով, յանձին Ս. Յակոբեանց Միաբանութեան վերցուց պայքարի իր բաժինը: Սրբատեղերու հարցը պատճառներէն մէկն է 1852ի ռուսեւթրքական պատերազմին : 1924ին Լոնտոն եւս վճռագրով մը հրամայեց Ս. Տեղերու գոյավիճակը անխախտ պահել, ինչպէս ըրած էր 1852ին Թուրքիոյ Ապտիւլ Մէճիտ Սուլթանն ալ :

ԲՈՒՐԿԱՅԻ գլխաւոր քաղաքին՝ Թունասի հայ գաղութը կը բաղկանայ եօթը ընտանիքէ, 36 հոգի: Ժամանակին այս գաղութը երեք անգամ աւելի էր: Ունէր Հ. Յ. Դ. «Շանթ» կոմիտէն, 17 էռանդուն անդամներով: Ներկայիս կոմիտէն ինքնաբերաբար լուծուած է եւ Թունասը ամայի է ազգային տեսակէտով: Ժամանակին կազմուած էր Ալիանզա–Քուպահայ համաձայնութիւն մը : Ալիանզա 20 հանրապետութեանց հետ յարաբերութեան մտած էր եւ խոստում ստացած Միացեալ Ազգերու ժողովին մէջ քուէարկելու Հայկ. Դատին ի նպաստ, երբ օրակարգ դառնար: 13 ազգեր յայտնած էին իրենց պատրաստակամութիւնը: Միջազգային կացութիւնը փոխուելով, ջուրն ինկան այս որոշումները: Գաղութը բարեկեցիկ է: Շատեր կը զբաղին նպարեղէնի, զարդեղէնի գործերով, ինչպէս եւ առեւտուրով: Կան նաեւ չորս հողային կալուածատէրեր: Իբրեւ գաղութ մաս կը համարէ ինքզինք Միացեալ Նահանգներու հայ գաղութին: Իբրեւ թերթ կը ստանան «Հայրենիքներ»ը, «Յառաջ», «Արմենիա», «Կռունկ», «Մըշակ», «Ասպարէզ»:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԻԷՆ, 5 Մարտ, (Յառաջ).— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը Մարտ 4ին պայծառ օդով մը 13րդ ախոյենական մրցումը կատարեց սեփական մարզադաշտին վրայ ընդդէմ F. C. Fezinի Ա. խումբին, ժամանակէն առաջ մարզասէր հասարակութիւնը եկած էր քաջալերելու հայ մարզիկները:

Նոյն օրը առտուան ժամը 10ին նաեւ մեր պատանիները ունեցան իրենց ախոյենական մրցումը Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտին վրայ: Հակառակորդն էր F. .C Grenirի պատանիներու խումբը: Մեր պատանիները լաւ խաղարկութիւն ունեցան: Դժբախտաբար դատաւորի անարդար վճիռին վրայ երկու լաւագոյն խաղացող Հ. Մ. Ը. Մ.ի պատանիներ խաղէն դուրս ձգուեցան եւ ինը հոգիով խաղացին մինչեւ վերջ: Խաղը վերջացաւ հաւասար, 2—2 :

Ա. խումբը ժամը 15ին կազմ ու պատրաստ կը սպասէր: Երբ երկու խումբերը դաշտ մտան, լիսանսները քննելէ վերջ երեւան ելաւ որ հակառակորդը ունէր կեղծ խաղացողներ: Մեր խմբապետը անմիջապէս բողոքեց: Հակառակորդը ստիպուեցաւ երկու հոգի դուրս ձգել :

Խաղը սկսաւ մեծ ոգեւորութեամբ, մեր մարզիկները որոշեր էին բարոյական դաս մը տալ իրենց պեղծարարութեան համար: Ա. կիսախաղին 5րդ վայրկեանին Հ. Մ. Ը. Մ.ը նշանակեց առաջին կէտը, յաջորդաբար երեք նշանակէտ եւս շահեցան: Առաջին կիսախաղը վերջացաւ 4—0: Հինգ վայրկեան դադարէ վերջ սկսաւ Բ. կիսախաղը : Հ. Մ. Ը. Մ.ը տիրապետելով դաշտին շահեցաւ 5 նշանակէտ եւս: Հակառակորդը շատ փորձեց փրկել իր պատիւը, բայց անօգուտ: Խաղը վերջացաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթութեամբ 9—0:

Յ. Մաթոսեան

ՀԱՅԵՐԷՆ համերգ մը պիտի տրուի առաջին անգամ ըլլալով Իսթանպուլի անթէլէն ծանօթ խմբավար Տոքթ. Տիգրան Մամիկոնեանի ղեկավարութեամբ, ուրբաթ Մարտ 16ին ժամը 21.10ին: Յայտագրին մաս կը կազմեն Կոմիտասի «Գութաներգ – Քաղհան», «Գարուն ա», «Կաքաւի երգ», «Օրօր» :

ԹԷՀՐԱՆԷՆ Բժշկուհի Օր. Մարիա Ջիլոյեան հետեւելով Փարիզի բժշկ. համալսարանի կանացի հիւանդութեանց, յաջողապէս աւարտած է: Իր աւարտական ճառը (թէզ) եղած է կանանց ամլութիւնը: Ան արժանացած է լաւագոյն գնահատանքի: Թէզը ամբողջութեամբ տպուած է Bulletin Medical ամսագրին մէջ: Ներկայիս վերադարձած է Թէհրան եւ հիմնած սեփական բուժարանը :

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ապայակոյտին համար ծրագրուած շէնքերու շինութիւնը պիտի սկսի երկուշաբթի օր, Մարլիի անտառին մէջ, Փարիզէն 15 քիլոմեթր հեռու: Կէս – մնայուն շէնքերուն տարածութիւնը պիտի ըլլայ 30—35.000 քառ. մեթր: Շինութիւնը յանձնուած է Ֆրանսական ընկերութեան մը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Ա.— ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

Ժան Փալէօլօկ, համանուն թագաւորներուն ութերորդը, որ 1425 Յուլիս 21ին յաջորդած էր իր հօրը, գրեթէ 58 տարեկանին մեռաւ: Իր երեք յաջորդական կիներէն ոեւէ զաւակ չէր ունեցած ան, ոչ ռուս Աննայէն, Մոսքովիստանի Մեծ-Դուքսին աղջիկը, ոչ Սօֆի Փալէօլօկինայէն՝ Մօնֆէրրայի մարքիզին աղջիկը եւ ոչ ալ Մառի Կոմնենոսէն՝ Տրապզոնի կայսեր աղջիկը, որ մեռած էր իր ամուսնոյն Իտալիա գտնուած պահուն: Իր եղբայրներէն անդրանիկը, Կոստանդին Տրակաչէս 1443էն ի վեր կը թագաւորէր Մորէայի մէջ: Նկատելով որ Մայր Թագուհին, կղերը, ծերակոյտը, բանակը եւ ժողովուրդը այս իշխանին կողմնակից կը գտնուէին, անիկա Ժան Ը.ի յաջորդեց: Անհունապէս անկեալ էր գահը:

Այս քաջ, որքան դժբախտ, Կոստանդին իշխանը, որ բիւզանդական պատմութեան մէջ Կոստանդիանոս ԺԱ. անունով ճանչցուած է, իր հօր՝ Մանուէլ Թագաւորին տասը զաւակներուն ութերորդը, Կ. Պոլսոյ թագաւորներու նշանաւոր ու հինաւուրց շարքին՝ վերջինը պիտի ըլլար, ծնած էր 9 Փետրուար, 1404ին: Գրեթէ 45 տարեկան էր:

Կայսր օծուեցաւ Մորէայի Միսթրա աւանին մէջ (միջնադարեան Սպարտան), 1449 Յունուար 6ին, Հոգեգալստեան օրը, Կ. Պոլսէն ժամանած պատուիրակութեան կողմէ: Ֆրանցէս պատմագիրը ներկայ եղաւ այդ արարողութեան: Կոստանդին, Քաթալան տորմիղ մը եռեւէն, իր մայրաքաղաքը «Աստուծոյ պահած» քաղաքը (Կ. Պոլիս) հասաւ յաջորդ Մարտ 12ին: Հոն յաղթական ընդունելութիւն մը եղաւ իրեն: Պատմագիրները կ'ըսեն թէ պարտաւորուեցաւ շատ մը պարտքեր ընել, ամէն մարդ գոհ ձգելու համար :

Ժան Փալէօլօկի մահէն աւելի քան երկու տարի ետքը, 1451 Փետրուար 3ին, իր մեծազօր ու ահարկու թշնամին, Արեւելքի քրիստոնեաներուն կատաղի հակառակորդը, անուանի Սուլթան Մուրատը, որ սարսափ ազդած էր բոլոր բիւզանդական բանակներուն, թէ Փոքր Ասիա եւ թէ Պալքաններ, կը մեռնէր Ադրիանուպոլսոյ մէջ, հացկերոյթի մը միջոցին, չնչահեղձ՝ 30 տարուան փառաւոր թագաւորութենէ մը թէ Եւրոպայի եւ թէ Ասիոյ մէջ, գրեթէ անընդհատ յաջողութիւններէ վերջը :

« Ժամանակակից արեւելքցի պատմագիրները, կ'ըսէ Պ. Շ. Շէֆէր, այս թագաւորը իբր բարեպաշտ, արդարադատ եւ գթասիրտ անձ մը կը ներկայացնեն: Հաճոյքով կը համբեն Ադրիանուպոլսոյ, Պրուսայի ու իր կայսրութեան ուրիշ քաղաքներուն մէջ իր բարեպաշտական հաստատութիւնները: Անվերջ գովեստներ կը հիւսեն այն պաշտպանութեան, զոր կը շնորհէր իր իշխանութեան պատիւը կազմող գիտնականներուն եւ բանաստեղծներուն :

Սուլթան Մուրատը, կ'ըսեն, միջահասակ էր եւ գոյնը ճերմակ, աչքերը կապոյտ, յօնքերը եւ մօրուքը գրեթէ շագանակագոյն, իսկ ակռաները իրարմէ անջատ էին: Խիստ ուժով էր եւ քաջ նետաձիգ: Հինգ զաւակ ունեցաւ. Սուլթան Մէհմէտը՝ որ իր յաջորդը եղաւ, Ահմէտ եւ Ալաէտտին սուլթանները, որոնք մեռան Ամասիայի մէջ, Հասան եւ Օրխան՝ սուլթանները, որոնք Ադրիանուպոլսոյ մէջ մեռան եւ թաղուեցան Թունճայի (Դանուբ) ափերուն վրայ :

Մուրատի անդրանիկ զաւակը, Մէհմէտ Բ., Պոլսոյ ապագայ յաղթականը, որ հազիւ 21 տարեկան կար եւ որ երկու ամիս առաջ Թիւրքմէն իշխանի մը աղջիկը կնութեան առած էր, անմիջապէս իր հօրը յաջորդեց եւ Սուլթան հռչակուեցաւ: Երիտասարդ իշխանը այդ պահուն իր կնոջը հետ Մանիսա կը գտնուէր :

Արեւելքի պատմութեան այս ամէնէն եղերական վայրկեանին, բիւզանդական դարաւոր կայսրութիւնը օսմանցի սուլթաններու անդադար յարձակումներուն նշաւակ, քայքայուած էր ու կը բաղկանար միմիայն Կ. Պոլսոյ համբաւաւոր քաղաքէն (Թագուհի քաղաքը) եւ Եւրոպայի եւ Ասիոյ մէջ եղած՝ հեղեղի հիւսիս ուղէպի արեւմուտք՝ մօտ հարիւր փարսախի չափ տարածուող իր արուարձաններէն: Ասոնց վրայ աւելցնել պէտք է նաեւ Պելոպոնէսի թերակղզիին մէկ մասը, իսկ Մեծն Կոստանդիանոսի, Յուստինիանոսի եւ պուլկարասպան Վասիլի պէս փառաւոր կայսրերու իշխանութիւնը կազմող երկիրները, յաջորդաբար ինկած էին Մուհամմէտի զաւակներուն իշխանութեան տակ: Պալքանեան թերակղզին Թուրքերուն ձեռքն էր եւ սուլթանները իրենց մայրաքաղաքը փոխադրած էին Ադրիանուպոլիս, զոր Էտիրնէ կոչեցին:

(Շար.)

պատրաստ են ստանձնելու իշխանութեան պատասխանատուութիւնը ։

Նոր յոյսեր Չորսերու ժողովին համար

Չորս փոխանորդներու ժողովը իր նիստերը վերսկսաւ երէկ, երկուշաբթի։ Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Պ. Կրոմիքօ (Խ. Միութիւն) տրամադիր կ'երեւայ հաւանելու միջին բանաձեւի մը, իբրեւ օրակարգ չորս արտաքին նախարարներու յառաջիկայ խորհրդաժողովին։

Փարիզի մէջ այս տպաւորութիւնը գոյացած է, վեց ամուլ նիստերէ վերջ։ Որոշ լաւատեսութիւն կը տիրէ նաեւ Լոնտոնի մէջ։ Իրազեկներ դիտել կուտան թէ Պ. Կրոմիքօ իր տեսակէտներուն վրայ հաստատ մնալով հանդերձ, դուռը բաց թողած է համաձայնութեան մը համար։ Կը թուի թէ կ'ուզէ որ ժողովը յաջողի։ Շարունակ նոր հրահանգներ կ'ուզէ Մոսկուայէն, հեռաձայնով ։ Անցեալ շաբթուան վիճաբանութիւններէն կը հետեւի թէ Խ. Միութեան գլխաւոր ճիգն է արգիլել Գերմանիոյ վերազինումը եւ ստուարաթիւ զօրամասերու կեդրոնացումը։ Մոսկուա վարպետօրէն կ'օգտագործէ փոխանորդներու ժողովը եւ կ'ուզէ ի հարկին արեւմտեան պետութեանց վրայ ձգել ձախողման պատասխանատուութիւնը ։

Կը կարծուի թէ Կրոմիքօ երկար ճառ մը պիտի խօսի այսօր, վերջնական օրակարգի մասին ։

X Եուկոսլաւիոյ դիկտատորը ճառ մը խօսելով, պահանջեց որ Թոյլ չտրուի Չորսերու ժողովին օրակարգը անցընել Թրիէսթէի խնդիրը, ինչպէս կը պահանջէ Խ. Միութիւնը։ Իր կարծիքով, Մոսկուայի պահանջը ուղղուած է Եուկոսլաւիոյ դէմ։ Ինք կ'ուզէ որ Թրիէսթէի խնդիրը կարգադրուի Եուկոսլաւիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ կառավարութիւնը աքսորեց Փրակայի արքեպիսկոպոսը, դերապայծառ Պերան, որ հսկողութեան տակ էր երկար ատենէ ի վեր։ Պետական անթէլը հաղորդելով այս լուրը, կ'ըսէ թէ արքեպիսկոպոսը ժխտական դիրք բռնած էր կառավարութեան եւ եկեղեցական օրէնքներուն հանդէպ։ Անթելը միեւնոյն ատեն հաղորդեց թէ ամբաստանութեան տակ առնուած են ազգ. պաշտպանութեան նախորդ նախարարը, զօր. Ռեյսին եւ գնդապետ մը։ Մաքրագործումները կը շարունակուին ։

ՄԱՐՈՔԻ հարցին առթիւ խորհրդակցութիւն մը կատարուեցաւ Գահիրէի մէջ, նախագահութեամբ Արաբական Դաշնակցութեան։ Ներկայ էին նաեւ Եգիպտոսի վարչապետը եւ արտաքին նախարարը։ Ապտ էլ Քրիմ, Ռիֆի ապստամբութեան վարիչը, բուռն ճառ մը խօսելով հրաւիրեց Հիւս. Ափրիկէի ամբողջ ժողովուրդը միացեալ ճակատ կազմել եւ զինուոր հաւաքել։ — Պաշտօնական շրջանակներու մէջ դարձեալ կը հերքեն Մարոքի կայսրութեան մասին շրջած գրգռիչ լուրերը»։

ԵՐԿՈՒ ԱՆԾԱՆՕԹՆԵՐ կիրակի գիշեր Փլաստ'Իթալիի անկիւնի մեծ սրճարանը մտնելով, սրճարանապետին վրայ յարձակեցան, երբ կը փոխադրէր օրուան հասոյթներուն սնտուկը։ Չարագործները յաջողեցան թռցնել սնտուկը, եւ փախան։ Թոլպիաք հասած ատեն, իրենց կառքը ուրիշ ինքնաշարժի մը զարնուելով, խորտակեց զայն։ Ինքնաշարժին ուղեւորները վիրաւորուեցան, իսկ անծանօթները փախան ։

ՔՍՏՄՆԵԼԻ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Պ. Լեւոն Տոնիկեան, որ վիրաւորուած էր անձնապան Ալեք Նուրիճանեանի կողմէ, երկար նամակով մը կը բացատրէ ամբողջ անցուդարձը ։

Կը կարծենք թէ աւելորդ է մամուլին յանձնել երկու ընտանիքներու ներքին յարաբերութեանց մանրամասնութիւնները, մանաւանդ որ զոհերէն երկուքը մեռած են։ Կ'ամփոփենք նամակին վերջին մասը.—

« Ես իրեն (Ալեքի) նայեցայ եղբօր աչքով ։ Այսօր ինք չկայ, իսկ ես, փա՛ռք Բարերարին, մէկ օրուան մշուշէն վերջ ոտքի եմ։

« ... Ոճիրը ոչ քաղաքական հանգամանք ունի, ոչ ալ սնած է իմ գրգռութիւններով ։

« Ծնած օրէս մինչեւ 1948ը, Դաշնակցականի հանգամանքս երբեք չէ վնասած Հնչակեան կամ Համայնավար իմ հայ եղբօր։ Անկէ ի վեր ալ, ոչ Դաշնակցականի իմ հանգամանքը չէ վնասած Դաշնակցական իմ հայ եղբօր։ Հաւատացած եմ, եւ երկրպագուն եմ Դաշնակցութեան անցեալի մեծագործութեանց։ Նոյնքան կը հաւատամ եւ երկրպագուն եմ այսօրուայ իրականութեան եւ իր ապագայի գեղեցիկ հեռանկարին, որ կը հանդիսանայ մեր Ջարդարարին մեծագոյն մղձաւանջը»։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Վանի Սղնայ գիւղացի (Վանոյի տունէն) Լուսիկ Մալօեան կը փնտռէ քոյրը Զարուհի Օտապաշեանը, հօրը անունը Մարտիրոս, մօրը Բեբրոն։ Տեղեկացնել Mme. Vve. Lucie Maloyan, Puget sur Argens, Var, France։

Թատերական ներկայացում

Վարդանանց պատերազմի 1500ամեակի առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէին։

Կը ներկայացուի Ս. Բիւրատի « ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒ»ը։ Շաբաթ, 17 Մարտ, ժամը 20.30ին։ Պետական Թատրոնի շքեղ սրահին մէջ։

Ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Աշոտ Առաքելեանի, մասնակցութեամբ Տիկին եւ Օր. Գափուսուզեաններու ։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։ Տոմսերու գինը 100 եւ 75 ֆրանք։ Մանուկներու համար 50 ֆրանք ։

Տոմսերու գինները.— Ա. կարգ 150 ֆրանք, Բ. կարգ 100 ֆրանք, Գ. կարգ 75 ֆրանք ։

---

24 PROGRAMMES BIEN TEMPERÉSի

Առաջին շարքը կը սկսի

ՎԵՑ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՎ

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

ԿՈՂՄԷ

Ecole Normale de musique , 78 rue Cardinet (Métro Malesherbes)

Հետեւեալ թուականներուն.—

ՄԱՐՏ 13, 17, 20, ժամը 21ին

Գիները 200, 300 եւ 400 ֆրանք։ Վեց նուագահանդէսներուն համար, բաժանորդագրութիւն 20 առ հարիւր զեղչով ։

Դիմել Ecole Normale, Durand եւ S. V. P.։

Բացառիկ ներկայացում

ՄԻՇԱ ԱԶՆԱՒՈՒՐԵԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

6 Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 15ին, Palais de la Mutualitéի մեծ սրահին մէջ, 24 rue Saint Victor։

ՍԱՅԵԱԹ ՆՈՎԱՅԻ

Երաժշտական դրամ, 4 արար, մէկ պատկեր

Բեմադրութեամբ Տիկին Աննա Բուդաղեանի ։

Մասնակցութեամբ՝ Տիկիններ Ազնաւուրեանի, Տիկ. Էքիզեանի, (Քառքանթիէ) եւ Օր. Խըտըշեանի։ Պ. Պ. Գմբէթեանի, Միսիրեանի, Զարդարեանի, Պշտիկեանի եւ սիրողներու։

Երաժշտութիւնը կը վարէ քէմանչիստ Օնանեան, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Ա. Նիզամեանի։

Բ. արարին վրայ Թագաւորի եւ Թագուհիի դերերը կը խաղան վրացի յայտնի դերասաններ Օր. Սթռուա եւ Պ. Պերիձէ ։

Սոյն արարին տեղի կ'ունենայ վրացական պալէտ, կազմութեամբ պրօֆ. Ծապատարիի, մասնակցութեամբ եւ առաջնորդութեամբ երգի եւ պարի յայտնի ղեկավար Կոխքէիձէի, (իրենց ազգային տարազներով ու նուագով)։

Տեղի կ'ունենան նաեւ երգեր ու պարեր Շալախօ Գէորգեանի եւ կենտավուրի Կինտօ Ասաեանի կողմէ ։

Տոմսերը կարելի է հայթայթել հայ գրատուններէն, ճաշարաններէն եւ նպարավաճառներէն, կեդրոնական հասցէ՝ M. Aznaourian, 22 rue de Navarin, Paris (9)։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի (Մարսէյլ) Վռամեան ենթակոմիտէն, իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Վահան Յակոբեանի եւ իր պարագաներուն, իր հօրը Պ. ՊԱՐՈՒՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Պուլվար Օտտոյի ազգ. դպրոցին։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Ռիէզ.— Մ. Ղ.— Մահազդը գրուած է Մարտ 7ին, չորեքշաբթի։ Հօգեհանգիստը ստացանք շաբաթ օր, երբ կիրակիի թիւը լոյս տեսած էր։ Վճարումը կը կարգադրէք բաժնեգինին հետ ։

ՓԱՐԻԶ.— Տիկին Մաննիկ Պապիկեան, — Տիկին Էլմասեանը Իտալիա գացած է։ Վերադարձին կը հարցնենք ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ.— Թովմաս Արապեան (Սեւերեկցի) կը փնտռէ եղբայրը Լեւոն Արապեանը եւ հօրեղբօրը որդին՝ Թուխման Արապեանը, որոնք 1914ի պատերազմին, 8—10 տարեկան, ձմեռ փաշայի օրով, Հալէպի որբանոցէն կը ղրկուին Պոլիս եւ յետոյ կը վերադարձուին Հալէպ, ուրկէ կ'անցնին Եւրոպա։ Իմացնել Tomas Arabian, P. O. Box 1774, Պէյրութ, (Լիբան)։

ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կեդր. Կոմիտէն արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Քատէի սրճարանի վերնայարկը ։ (Շար. նախորդ ժողովի)։

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, ընկեր Ալթունեանի բնակարանը, (17 rue Ampère, Քաշան) ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այսօր, երեքշաբթի, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 21ին, կայարանի սրճարանը։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Cadet սրճարանին վերնայարկը։ Կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆ.— Հայ Ուս. Միութեան դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 20.30ին, 7 Passage Costeի սրահը (Cours Lafayette)։ Նիւթ՝ Խաչատուր Աբովեանի կեանքը եւ գործը։ Դասախօս Պ. Բարսեղ Խրիմեան ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատետրով ։

X Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր անդամները երեքշաբթի օրուան հաւաքոյթին։ Համախմբուիլ Պ. Մ. Փաշայեանի սրճարանը ։

ՔՂԻՒ Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ժողովը այս կիրակի օր ժամը 3ին, Ս. Անի դպրոցին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Ստիպողական ներկայութիւն ։

Պ. ՉՕՊԱՆԵԱՆի հերթական դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 17ին, Սիթէ Իւնիվէրսիթէրի Հայ Ուս. Տան մէջ, 57 Պուլվառ Ժուռտան։ Նիւթ՝ «Ոսկեդարեան հայ գրականութիւնը (Փաւստոս Բիւզանդացի, Մովսէս Խորենացի)։ Մուտքը ազատ է ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ.— Պէյրութէն Մարաշցի Մինաս Ջօպուեան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Ղազարոս Ջօպուեանը, բնիկ Մարաշցի (Գասարճը Թաղէն), նոյնպէս իր հօրեղբօր որդին Ազատ Ջօպուեանը։ 1922ին Պոլսէն Ֆրանսա գաղթած են։ Տեղեկացնել Haïgaz Dadian, Nor Marache djeser, Beyrouth (Liban)։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme – (13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur–Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս· 800 ֆր·, Տար· 1600, արտ· 2500 ֆր·
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր· C. C. P. Paris 1678–63
Mercredi 14 MARS 1951 Չորեքշաբթի 14 ՄԱՐՏ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6406–Նոր շրջան թիւ 1817
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆԱԽ ՇՂԹԱՆԵՐԸ ՓՇՐԵՑԷՔ

Ինչպէս պիտի կարդաք լուրերու բաժնին մէջ, Խ· Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը օրէնք մը քուէարկած է իր փակման նիստին մէջ, «խաղաղութիւնը պաշտպանելու համար»:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, քուէարկութիւնը տեղի ունեցած է ի ներկայութեան Սթալինի, «որ իր քուէն ձգած է անձամբ, ապացուցանելով ձեռնարկին կարեւորութիւնը»:

Օրինագծին տեղեկաբերը, Տիխոնով, որ նախագահն է Խաղաղութեան կուսակիցներու խորհրդային յանձնաժողովին, բացատրած է թէ օրէնքը «ահարկու հարուած մը պիտի տայ նախայարձակման դրդիչներուն»:

Աւելորդ է ըսել թէ քուէարկութիւնը կատարուած է միաձայնութեամբ: Ցոտնկայս եւ խանդավառ ծափերու մէջ:

Ահաւասիկ օրէնքին տրամադրութիւնները· —

1.— Պատերազմի քարոզութիւնը, ի՛նչ ձեւով ալ կատարուի, վնասելով խաղաղութեան եւ պատերազմի սպառնալիք մը ստեղծելով, ամենամեծ ոճիրն է մարդկութեան դէմ:

2.— Անոնք որ այդ յանցանքը կը գործեն, ատեան պիտի քաշուին եւ պիտի դատուին իբրեւ ամենավատ քրէական ոճրագործներ:

Ինչպէս կը հաստատէ Փարիզի համայնավար պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», տեղեկաբերը իր զեկուցման մէջ ապացուցած է թէ «աշխարհակալներու պատերազմի պատրաստութիւնները հասած են մինչեւ հիմա չտեսնուած համեմատութեանց»:

Տիխոնով գրագէտ ըլլալով, պատկերազարդ բացատրութիւններ ալ գործածեր է, ձաղկելու համար «մարդակերներու կոչերը եւ պատերազմի հրձիգներու ջղագար ոռնոցները»:

— «Ան հաստատեց թէ Խ· Միութեան մէջ, շնորհիւ համայնավար կուսակցութեան եւ Սթալինի (միշտ գլխագիր) ղեկավարութեան, ոչ ոք պատերազմի գաղափարներ կը տարածէ»:

Այսպէս ուրեմն, ամբողջ աշխարհ պատերազմի կը պատրաստուի, բացի Խ· Միութենէն եւ իր արբանեակներէն:

Եւ քանի որ մեծ թէ փոքր, բոլորն ալ կը զինուին, մեքենաբար կ'իյնան Մոսկուայի մէջ քուէարկուած օրէնքին տրամադրութեան տակ, իբրեւ «պատերազմի հրձիգներ»...

Դժբախտաբար, ազատ աշխարհը զրկուած է ոտքի վրայ քնանալու եւ ամէն ցնդաբանութիւն միաձայնութեամբ քուէարկելու շնորհէն:

Այդ «սկզբնական մեղք»ին պատճառով ալ, ափ ի բերան կը մնայ, երբ կը բաղդատէ կոպիտ, անողոք իրականութիւնը՝ շռայլաբան հաւաստիքներուն եւ քնարեր զառանցանքներուն հետ:

Այսպէս, ազատ աշխարհը գիտէ — եւ միշտ ալ կը յիշեցնէ — թէ բոլոր պատերազմներուն սկզբնապատճառը բռնապետութիւնն է,— ժողովուրդներու ստրկացումը եւ կեղեքումը: Ուրիշ խօսքով՝ Ազատութեան խորտակումը:

Ան գիտէ նաեւ — եւ միշտ ալ ի վիճակի է փաստերով ապացուցանելու — թէ «խաղաղութեան կուսակից» Մոսկուան մինչեւ ակռաները զինուած է:

Գիտէ որ ան կը կազմէ ահարկու սպառնալիք մը ժողովուրդներու ազատութեան, անկախութեան, ինքնորոշման համար: Շատ մը պարագաներու մէջ՝ կը սպառնայ անոնց գոյութեան ալ, իբրեւ դամոկլեան սուր:

Գիտէ, վերջապէս, թէ աշխարհի այն մասն ալ ուր մարդը ազատ է տակաւին, ուր ժողովուրդները տէրն են իրենց հայրենիքին ու ճակատագրին, պիտի վերածուի դժոխքի մը, եթէ չկարենայ ապահովել ինքնապաշտպանութեան ազդու միջոցներ:

Հետեւաբար, ազատ մարդկութիւնը մէկ պատասխան ունի Մոսկուայի մէջ քուէարկուած օրէնքէն.

— Համաձայն ենք ի բոլոր սրտէ: Մենք ձեզմէ աւելի կ'ատենք պատերազմը եւ պատերազմի հրձիգները, ի՛նչ ազգի կամ երկրամասի ալ պատկանին:

Բայց, թերի է օրէնքը: Բարեհաճեցէք առաջին քայլը առնել, փշրելով բռնութեան, ստրկացման, ահուսարսափի ձեր շղթաները: Խաղաղութիւն՝ ազատութեամբ:

Շ.

Գարեգին պատրիարք Պոլսոյ մէջ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (11 Մարտ) կը տեղեկանանք թէ շաբաթ գիշեր ժամը 2.15ին Եշիլ գիւղի (Սան Սթէֆանօ) օդակայանը հասած է նորընտիր պատրիարքը, Գարեգին արք· Խաչատուրեան:

Անսովոր բազմութիւն մը խռնուած էր օդակայանին մէջ: Շատեր սպասման սրահներուն մէջ անցուցած էին նախընթաց գիշերը: Ժամը 19էն մինչեւ կէս գիշեր անընդհատ երթեւեկ մը տեղի կ'ունենար քաղաքէն Եշիլքէօյ բանող ճամբաներուն վրայ: Դիմաւորելու գացած էին Պատրիարքարանի վարչական խորհուրդին ներկայացուցիչները եւ բազմաթիւ հայրենակիցներ:

Օդանաւը իջած պահուն, 17 տարեկան Հայուհի մը ոստիկանական շղթայէն սպրդելով, կը ցատկէ սանդուղին վրայ եւ առաջնութիւնը կը վայելէ պատրիարքին աջը համբուրելու: Ընդունելութեան ներկայ էին նաեւ բազմաթիւ Թուրք լրագրողներ: Կուսակալին մասնաւոր հրահանգին վրայ, պատրիարքին բոլոր գոյքերը փոխադրուեցան առանց մաքսային քննութեան:

Պատրիարքը Մայր Եկեղեցի առաջնորդուեցաւ մեծ հանդիսաւորութեամբ: Հարիւր ինքնաշարժներ կը հետեւէին թափօրին, որ Գում Գափու հասաւ ժամը 3.30ին: Անհամար բազմութիւն մը խռնուած էր եկեղեցին եւ շրջակայ փողոցները: Երբ Գարեգին արք· եկեղեցի մտաւ, դպիրներն ու ժողովուրդը երգեցին գիշերային մաղթանքները եւ ամէնէն վերջ «Հայր Մեր»ը: Շատեր կուլային իրենց յուզումէն: Պատրիարքը մեծ դժուարութեամբ անցնելով բազմութեան մէջէն, առաջնորդուեցաւ Ազգ· պատրիարքարան, ուր ընդհ· ժողովի եւ Մայր Դիւանի անդամները պաշտօնապէս բարի գալուստ մաղթեցին:

Ուրիշ մանրամասնութիւններ յաջորդով:

× Կիրակի օր Գարեգին պատրիարք ծաղկեպսակ մը դրած է Թագսիմի յուշարձանին վրայ:

«Զօրաւոր» կը շարունակեն վիճիլ

Զօրս փոխանորդներու երկուշաբթի օրուան նիստն ալ ամուլ անցաւ: Խ· Միութեան պատուիրակը, Պ· Կրոմիքօ, մերժեց արեւմտեան պետութեանց առաջարկած օրակարգը: Անգլիոյ պատուիրակը ցաւով դիտել տուաւ թէ ներկայ յարուած վիճակը կրնայ պատերազմի յանգիլ: «Մենք կը պահանջենք վերջ տալ այն քաղաքական խաղերուն որոնք կը սպառնան պետութեանց անկախութեան»:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, արեւմտեան ներկայացուցիչներուն առաջարկած նոր օրկարգը կը պարունակէ Խ· Միութեան թելադրած բոլոր կէտերը, բացի արեւմտեան Գերմանիոյ զինուորական պարպումէն:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Պ· Կրոմիքօ ձայնը բարձրացնելով յայտարարեց թէ նոր բանաձեւը «աւելի գէշ է քան նախորդը, թէ «խճողուած է տարտամ, անիմաստ եւ երկդիմի բառերով եւ կը ծածկէ կարեւոր կէտերը»: Ցետոյ բացատրեց թէ Խ· Միութիւնը կը պնդէ որ Գերմանիոյ ապազինման եւ վերազինման խնդիրը օրակարգին մէջ դնեն իբրեւ առանձին հարց: Այս առթիւ զայրոյթ յայտնեց որ եւրոպական բանակի մը կազմութեան համար ժողով կը գումարուի Փարիզի մէջ, մասնակցութեամբ գերման պատուիրակներու, գերմանական բանակի վերակազմութեան համար:

Իր կարծիքով, այս բոլորը կը կազմեն բռնաբարում Փոցտամի համաձայնութեան: Պ· Կրոմիքօ առաջարկեց նաեւ որ Թրիէսթէի խնդիրը քննուի իբրեւ առանձին օրակարգ:

ՔՈՐԷԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, կարմիրները կը քաշուին բոլոր ճակատներէն եւ հաւանական է որ Սէուլն ալ ձգեն:

ՓԱՐԻԶԻ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ ընդհ· դասադուլ պիտի յայտարարեն հինգշաբթի օր:

ԻՐԱՔԻ խորհրդարանը գաղտնի նիստ մը գումարելով, որոշեց արգելքի տակ առնել հպատակութենէ հրաժարած Հրեաներուն կալուածները: Հարիւր հազար կը հաշուեն այն Հրեաները որոնք իրենց երկիրը վերադառնալ կ'ուզեն:

Կրնա՞ն կեցնել կարմիր բանակը

ԶՕՐ· ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ԿԱՐԾԻՔՈՎ, 12 ԶՕՐԱԲԱԺԻՆ ԲԱՒԱԿԱՆ Է, ԿԵՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ.— 150 ՄԻԼԻՈՆ 190 ՄԻԼԻՈՆԻ ԴԷՄ.— «ԱՄԷՆ ՄԻՋՈՑ ՊԻՏԻ ԳՈՐԾԱԾԵՆՔ, ՆՈՅՆԻՍԿ ՀԻՒԼ· ՌՈՒՄԲ»:

Միջազգային մամուլը երէկ հրատարակած էր ամփոփումը գաղտնի տեղեկագրի մը զօր արեւմտեան Եւրոպայի ընդհ· հրամանատարը՝ զօր· Այզընհաուըր ներկայացուցած է Մ· Նահանգներու Ծերակոյտի մասնաւոր յանձնախումբերուն:

Համաձայն այս տեղեկագրին, 12 զօրաբաժին եւ բաւարար քանակութեամբ օդանաւային եւ ծովային ուժեր բաւական են, պաշտպանելու համար Ֆրանսայի Պրըթանյըի թերակղզին ռուսական ռեւէ բանակի դէմ: «Մեր 150.000.000 լուսամիտ ժողովուրդը տակաւին կրնայ հարուածել 190 միլիոն յետադէմ ժողովուրդ Ռուսիոյ մէջ, եթէ պատերազմ ծագի: Խորհրդային վարիչները իրապէս խելագար պէտք է ըլլան, պատերազմ յայտարարելու համար ներկայիս: Անոնք չեն կրնար չահիլ, համաշխարհային չափանիշով, անմիջապէս կամ արագօրէն: Հետեւաբար, երկարատեւ եւ կատաղի պայքար մը պիտի մղուի, մաշեցնելու կռիւ մը, եւ մեր 150 միլիոն ժողովուրդը, երբ միացած ըլլայ այդպիսի յարձակումի մը դէմ, տակաւին կը մնայ ամէնէն զօրաւոր ուժը երկրի վրայ, ընդ հովանեաւ Ամենակարողին: Եթէ Ռուսաստան ուզէ տիրել արեւմտեան Եւրոպայի, Մ· Նահանգները պիտի հարկադրուին գործածել ամէն բան»:

Ակնարկելով հիւլէական ռումբին, զօրավարը անոր գործածութիւնը կը նախատեսէ ընդհանուր զինաթափումի մը պարագային: Այս առթիւ դիտել կուտայ թէ պէտք է չափել անոր զինուորական արժէքը՝ բարոյական անպատեհութեանց հետ:

Ժողովին ընթացքին, ծերակուտական մը անհրաժեշտ գտած ըլլալով հիւլէական ռումբի գործածութիւնը, զօրավարը հասկցուցած է թէ «ամէն բանը» կրնայ նշանակել նաեւ «մթերուած իւրաքանչիւր հիւլէական ռումբ»:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, զօրավարը անհրաժեշտ կը գտնէ նաեւ որ Ատլանտեանի զինակցութեան մէջ առնուին Սպանիան, Յունաստանը, Թուրքիան եւ Եուկոսլաւիան: Իր կարծիքով, այս չորս պետութեանց տրամադրութիւնները Խ· Միութեան հանդէպ՝ ամէնէն ապահով երաշխիքներն են անոնց գերազանցութեան՝ իբրեւ զինակիցներ: Գալով Գերմանիոյ, կ'ըսուի թէ զօրավարը կանխահաս կը նկատէ անոր վերազինումը, նախ անհրաժեշտ գտնելով հոգեբանական պատրաստութիւն մը:

Ամերիկեան թերթերը այս տեղեկութիւնները հաղորդելով հանդերձ, դիտել կուտան թէ դժուար է երաշխաւորել զօրավարին վերագրուած բոլոր խօսքերը, քանի որ ժողովը տեղի ունեցած է դռնփակ:

Ծանր դէպքեր Սպանիոյ մէջ

ԸՆԴՀ· ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ՊԱՐՍԵԼՈՆԱՅԻ ՄԷՋ, ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ 300.000 ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ.— ՑՈՒՑԱՐԱՐՆԵՐԸ ԿԸ ՓՈՐՁԵՆ ԿՐԱԿԻ ՏԱԼ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԸ

Երկուշաբթի օր 300.000 բանուորներ գործադուլ յայտարարեցին Պարսելոնայի մէջ: Այս առթիւ ծանր խռովութիւններ ծագեցան քաղաքին մէջ եւ զօր· Ֆրանքօ հարկադրուեցաւ արտակարգ նիստի հրաւիրել դահլիճը: Ցուցարարները փորձեցին կրակի տալ քաղաքապետարանը, կեցուցին հանրակառքերը եւ ինքնաշարժները, կրակի տուին հինգ կառքեր եւ շարժուն հիւանդանոց մը: Երեք հոգի սպաննուեցան, վեց հոգի վիրաւորուեցան:

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ գործադուլը բողոքի ցոյց մըն էր ապրուստի սղութեան դէմ:

Կէս օրէն վերջ ցոյցերը տարածուած էին հարեւան ճարտարարուեստական շրջաններուն մէջ: Կառավարական շրջանակներէ կը հաղորդեն թէ գործադուլը կազմակերպուած էր Քաթալոնիոյ համայնավարական գաղտնի կոմիտէին կողմէ, թէ դրամը ճարած էին տեղացի գործարանատէրներ որոնք հակառակ են ներկայ կառավարութեան: Բոլոր աղբիւրներն ալ կը հաստատեն թէ շատ լաւ կազմակերպուած էր գործադուլը, այնպէս որ տեղական իշխանութիւնները յանկարծակիի եկան: Կազմակերպութիւնը տեղի ունեցած էր գաղտնի եւ բոլոր հրամանները տրուած էին մասնաւոր նշանախօսքերով:

Գործադուլը միաժամանակ սկսաւ բոլոր գործարաններուն մէջ: Միայն քանի մը անհրաժեշտ սպասարկութիւններ, ճաշարաններ եւ օրաթերթերու տպարանները կը բանէին: Բազմութիւնը արագօրէն խռնուեցաւ քաղաքապետարանին եւ գիներու վերստուգիչ յանձնաժողովի պաշտօնատան առջեւ, ուր շարժումին միացան բոլոր պաշտօնեաները եւ բանուորները: Ցուցարարները քարիւղ թափեցին շէնքը վառելու համար, կրակի տուին վարագոյր մը, բայց ներսէն կրցան մարել: Ցուցարարները կը պահանջէին ընջել սնունդի հայ–

(Կարդալ շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՆՉՈ՛Ւ ԿԸ ԽԼՐՏԻՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Փարիզի ձախակողմեան օրաթերթին՝ Combatի աշխատակիցը շարունակելով իր վերլուծումները, դիտել կուտայ թէ Սովետներու հմայքը եւ Մոսկուայի հրապուրիչ քարոզութիւնները այնքան ազդեցութիւն գործած չեն Եգիպտոսի, Իրաքի կամ Սուրիոյ թշուառ եւ ընչազուրկ բնակիչներուն վրայ: Եւ ընդհակառակն, այդ խոստումներէն եւ քարոզչութիւններէն առաւելապէս ազդուած են իսլամ երկիրներուն քաղաքական ու մտաւորական շրջանակները:

Տակաւին վերջերս Վաֆտի ղեկավարներէն մէկը, կը յայտարարէր Եգիպտոսի երեսփ. ժողովին առջեւ, թէ Եգիպտոս որպէսզի կարենայ պայքարիլ անգլեւամերիկեան աշխարհակալութեան դէմ, պէտք է փոխէ իր զինակցութիւնը՝ ի նպաստ Խ. Միութեան:

Փաքիստանի կառավարական թերթը կը գրէր թէ Հնդկաստանի հանրապետութեան մէջ ապրող, բայց մոռցուած Իսլամներուն վիճակը այնքան անտանելի դարձած է, որ շատ բնականօրէն այսուհետեւ պէտք է Մոսկուայի կողմէ փնտռել «փրկութեան կարմիր ճամբան»:

Նոյնիմաստ յայտարարութիւններ Դամասկոսի քաղաքական շրջանակներուն մէջ,, եւս:

Կը տեսնուի որ փորձութիւնը թելադրիչ է: Այդ յայտարարութիւնները ներշնչուած չեն մասնաւորաբար համայնավարութեան հանդէպ համակրանքէ, այլ պարզապէս կը նշանակեն վտանգին առջեւ դաշնակցիլ՝ սատանային հետ անգամ:

Յայտնի է թէ Միջին Արեւելքը հրաբուխի վրայ նստած է եւ Գահիրէի ու Պաղտատի կառավարութիւնները կը սպասեն ծանր դէպքերու: Ամէն պարագայի մէջ՝ սակայն, ատոնց աղբիւրը պէտք չէ փնտռել, համայնավարական բջիջներուն մէջ, այլ առաւելապէս «Իսլամ եղբայրներու կազմակերպութեան մէջ, որուն հիմնադիրը՝ շէյխ Հասան Պաննա՝ սպաննուեցաւ Նոքրաշի փաշայէն քանի մը օր վերջ:

Այս հսկայական համակրանքն ու յուզումը զոր ցոյց տուաւ ժողովուրդը Շէյխին սպաննութեան առթիւ,իրական ապացոյցն է անորվայելած ժողովրդականութեան, իբրեւ մարմնացումը ժողովուրդի պահանջներուն եւ պաշտպանը զրկուածներուն: Եւ ասոր մէջ պէտք չէ փնտռել աջերու կամ ձախերու ազդեցութիւնը:

Թշուառութիւնն ու կենցաղի անհաւատալի պայմանները, ընկերային անարդար վիճակն են որ կը զայրացնեն ժողովուրդի զանգուածները:

Յատկանշական է հեղինակի մը սա խօսքը ·

— «Եգիպտոսի մէջ մահապարտ մը մահուան դատապարտուած օրը հինգ, վեց քիլօ աւելի կը կշռէ քան ձերբակալման օրը»:

Արաբական երկիրներուն մէջ Լիբանանը միակն է, ուր արգիլուած չէ համայնավարութիւնը: Իրենց պաշտօնաթերթը «Ժողովուրդի Ձայնը» կը տպուի 15.000 օրինակ: Ունին 40—50.000 անդամներ, մեծ մասով օտար փոքրամասնութիւններ, ըստ Ֆրանսացի թղթակցին: Արաբական միւս երկիրներուն մէջ համայնավարական գաղտնի մամուլը լծուած է տենդագին աշխատանքի:

Մոսկուա իսլամ երկիրներուն առջեւ կը ձեւանայ իբրեւ պաշտպանը անոնց ազատման օտար ազդեցութիւններէն: Բացարձակ ինքնիշխանութիւն: Ինչպէս կը պահանջէ Արաբական Դաշնակցութիւնը:

Եւ սակայն խորհրդային քաղաքականութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ, կը կայանայ պարզապէս եւ ամէն պատեհութեամբ, հակառակիլ բրիտանական քաղաքականութեան: Այսպէս, Մոսկուա հակառակեցաւ, երբ Անգլիա ճանչցաւ Լիբիոյ անկախութիւնը, պարզապէս անոր համար որ այդ յայտարարութիւնը կատարուած էր Մեծն Բրիտանիոյ կողմէ: Եւ Էմիր Սընուսի այս վերջինին բարեկամն էր:

Բոլշեւիկները նախապէս նպաստաւոր դիրք բռնեցին Իսրայէլի հանդէպ, յետոյ դարձան թշնամի, որովհետեւ հիմնադիրը հանդիսացան Մ. Նահանգները, եւ նոր հանրապետութեան քաղաքական ներշնչողները՝ Անգլիացիները:

Ինչպէս կը տեսնուի, արտաքին պայմանները նպաստաւոր են, իսլամական երկիրներուն մէջ՝ համայնավարական զօրաւոր եւ յանկարծական ներխուժումի մը: Դեռ քանի մը տարի, թերեւս, իսլամական հաւատքը տոկայ անօթիներու բազմութեան զայրոյթին: Բայց յետո՞յ ...

Հնդկաստանի եւ Փաքիստանի մասին երկարօրէն խօսած էինք այս սիւնակներուն մէջ: Կրկին յիշեցինք, որ այնտեղ 250 միլիոն հնդիկ գիւղացիներ, իրենց կեանքերը կը մաշեցնեն անօթութեամբ, կեղեքումներով, համաճարակ հիւանդութիւններով եւ ցեղային հակամարտութիւններով: Անոնց գլխուն կախուած է՝ սովն ու մեծ կալուածատէրներուն (Զամինտար) մօտ ունեցած մշտնջենական պարտքերը: Վերջերս հնդիկ խորհրդարանը մեծ դժուարութիւններէ վերջ, օրէնք մը քուէարկեց, բարեփոխելով հողագործական անտանելի դրութիւնը: Առաջին կարեւոր քայլերէն մէկն է ասիկա, պէտք է յաջորդեն ուրիշներ, խափանելու համար ճամբան՝ դէպի համայնավարական յեղափոխութիւն: Ինչպէս պատահեցաւ Հայտէրապատի Թելենկանա նահանգին մէջ:

Այս շրջանը, որ կը գտնուի Մատրասի արեւմըտեան կողմը, ունի Զուիցերիոյ տարածութիւնը, չորս միլիոն բնակչութեամբ: Այստեղ է որ, 1947ին հիմնուեցաւ Հնդկաստանի առաջին եւ միակ «ժողովրդական ռամկավարութիւնը»:

Գիւղացիները ջղայնացած կալուածատէրներուն եւ հարկահաւաքներուն անլուր բռնութիւններէն, ընդվզեցան եւ դիմեցին ապստամբութեան: Նիզամը, իսլամ Հայտերապատի վեհապետը՝ ուզեց զինուզօրութեամբ զսպել գիւղացիներու ըմբոստութիւնը: Յաջորդեց ջարդը: Պայքարին մէջ գիւղացիները յաղթական դուրս եկան եւ Թէլէնկանայի մէջ կազմուեցաւ համայնավար իրական կառավարութիւն մը: Կատարուեցաւ հողերու հաւասար բաշխում, իւրաքանչիւրին հինգ հեքտար: Ջնջուեցան հին պարտքերը: Տարեկան շահատուրք սահմանուեցաւ 6 առ հարիւր համեմատութեամբ: «Ժողովրդային դատարանները» պատժեցին «դաւաճանները»: Կազմակերպուեցան «քաղաքական դաստիարակութեան» ակումբներ, առաջնորդութեամբ յանկարծ բուսած համայնավար քարոզիչներու: Բաժնուեցան գրքոյկներ եւ զէնք:

1948ին, Նիւ Տէլհիի կառավարութիւնը արշաւեց Հայտէրապատի վրայ: Ըմբոստները ամբողջ երկու տարի դիմադրեցին հնդկական լաւագոյն բանակներուն: Ու դեռ այսօր համայնավար այդ փոքրիկ պետութիւնը ամբողջութեամբ չէ ոչընչացած:

Կան տակաւին Պիրմանիոյ եւ Չինաստանի օրինակները:

Համայնավարական գործունէութիւնը Հնդկաստանի մէջ, քանի մը խումբերու կամ անկազմակերպ շարժում մը չէ: Անոր անդամագրուածներուն թիւը կը հաշուեն աւելի քան հարիւր հազար: Հնդկական մամուլը լրջօրէն կը մտահոգուի իրմով, որովհետեւ անոր իրական ուժը՝ անդամագրուած անձերէն շատ աւելի մեծ է: Անսահման ազդեցութիւն ունի սէնտիքաներուն եւ համալսարաններուն մօտ, եւ կառավարութիւնը ստիպուած է հաշուի առնել զայն:

Կազմուած 1930ին, համայնավար կուսակցութիւնը որոշ ատեն մը հետեւեցաւ մեղմ քաղաքականութեան: Մինչեւ իսկ գործակցեցաւ կառավարութեան հետ: Վերջերս սկսաւ աւելի յախուռն գործունէութեան: Համաձայն համաշխարհային Սէնտիքաներու Դաշնակցութեան փոխ–նախագահ հնդիկ համայնավար Տանժի յայտարարութեան, «Հնդիկ համայնավար կուսակցութեան նոր քաղաքականութիւնը պիտի հիմնուի չինական ազգային ազատագրութեան օրինակին վրայ»:

Բոլորովին տարբեր է գործունէութիւնը Պէնկալի համայնավարներուն, որոնք ուղղակի յեղափոխական են: Այս ընդարձակ նահանգը, օրրանը դրեթէ բոլոր հնդկական խլրտումներուն, աներեւակայելիօրէն խճողուած է: Վաթսուն միլիոն բնակիչ՝ սեղմուած 1000 հոգի, իւրաքանչիւր քառ. քիլոմեթրի վրայ:

Մասնագէտներ կը կարծեն թէ հնդկական յեղափոխութիւնը օր մը պիտի պայթի Պէնկալէն: Մանաւանդ թէ Պէնկալցիները ընդունակ են կտրուկ լուծումներու:

«Կալկաթան եւ Պէնկալը Հնդկաստանի մէջ՝ հինգերորդ գունդն են դէպի Ասիա արշաւանքին»:

Եւ սակայն, Հնդիկները, իրենք չեն հաւատար համայնավարական յեղափոխութեան, պատճառաբանելով ժողովուրդին խորին կրօնապաշտութիւնն եւ աւանդապահութիւնը:

Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

Ի՞նչպէս կատարուեցաւ 3000 հայ տարագիրներու տեղաւորումը

ՑԱՐԴ 300.000 ՏՈԼԱՐ ԾԱԽՍՈՒԱԾ — ՆՈՅՆՔԱՆ ԱԼ՝ ԳԱՂԹԱԿԱՅԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

(ՄԵՐ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ Պ. ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆԻ ՀԵՏ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

— Երբ տարագիրները խումբ խումբ սկսան գալ, շատերը կ՚ենթադրէին, թէ երկար ժամանակ բեռ պիտի ըլլան զիրենք բերողներուն վրայ: Ընդհակառակն, կը տեսնենք այսօր, թէ բոլորն ալ գործի մը կապուած են եւ ինքնաբաւ դարձած ընդհանուր առմամբ: Անոնք տեղացի Հայերէն կը զանազանուին անով, որ տարբեր մտայնութիւն ունին եւ ասիկա շատ բնական է, քանի որ երկար տարիներով ապրած են բոլորովին ուրիշ միջավայրի մէջ: Այլապէս, երբ խառնուին իրենց նոր միջավայրին եւ մոռնան անցեալը, անոնք ալ պիտի ըլլան այն, ինչ որ են այսօր իրենց ամերիկահայ ազգակիցները: Եւ ասիկա՝ շատ չանցած:

Իրողութիւնը այն է, որ տարագիրները արդէն իսկ նոր կեանք, եռանդ ու շինուկ մը ներարկեցին ամերիկահայ գաղութին: Այսքանն իսկ բաւական եղաւ, որ փակուի տարագիրներուն ու ԱՆՉԱյի գործունէութեան դէմ պայքարող մամուլի լեզուն:

Մէկ խօսքով, տարագիրներէն ստացուած տպաւորութիւնը առհասարակ լաւ է: Ժամանակի ընթացքին անշուշտ աւելի լաւ պիտի ըլլայ, որովհետեւ ժամանակն է որ պիտի սրբագրէ կարգ մը բաներ:

Տասնամեակներով ահաբեկչական մթնոլորտի մէջ տառապած մեր այս ազգակիցներուն վրայ ուժեղ տպաւորութիւն ձգած է այն ազատութիւնը, զոր այսօր իրենք ալ կը վայելեն Ամերիկայի մէջ: Ու մանաւանդ կը զարմանան, որ հազարաւոր մղոններով իրենց ճամբորդութեանց ընթացքին ոչ կը հետապնդուին եւ ոչ ալ ոեւէ մէկը կը հարցնէ թէ ով են իրենք: Ու գիշերը երբ կը քնանան, վախը չունին թէ մէկը պիտի գայ ու ձերբակալէ զիրենք:

Վեց ամիսէն պիտի վերջանայ ԱՆՉԱյի գործունէութիւնը Եւրոպայի մէջ: Եւ ատկէ վերջը պիտի կատարուի հրապարակային հաշուետուութիւն, ԱՆՉԱյի կողմէ ստացուած եւ ծախսուած բոլոր գումարներու մասին:

Մեծ յաջողութիւն մը պիտի ըլլայ ԱՆՉԱյի եւրոպական գործերուն այս հաշուեյարդարը եւ ԱՆՉԱՆ միակը պիտի ըլլայ IROի գործակցող ամերիկեան եւ միջազգային բոլոր կազմակերպութեանց մէջ, որ համեմատաբար այսքան կարճ ժամանակի մը մէջ եւ այնքան օգտակար արդիւնքներով վերջացուցած պիտի ըլլայ իր գործունէութիւնը:

Այս յաջողութիւնը պիտի լրանայ այն վերջին գործով զոր ԱՆՉԱՆ որոշած է գլուխ հանել, յառաջիկայ քանի մը ամիսներու ընթացքին: Ատիկա՝ տակաւին Գերմանիա եւ Աւստրիա գտնուող հիւանդ հայ տարագիրներու վերջնական տեղաւորման գործն է:

Եւրոպա եկած եմ՝ ի միջի այլոց եւ այդ գործը գլուխ հանելու համար: Եկած եմ եւՄարտ 20էն վերջ, Ժընեւի մէջ ժամադրութիւն ունիմ ԻՐՈյի ընդհ. տնօրէն Պ. Ճ. Տանըլտ Քինկսլիի հետ, որպէսզի ապահովեմ հիւանդներու փոխադրութեան եւ յատուկ ապաքինարանի մը մէջ անոնց տեղաւորման համար պէտք եղած գումարը ԻՐՈյի սընտուկէն: Պ. Ճ. Տ. Քինկսլի, զոր անձամբ կը ճանչնամ, շատ լաւ տրամադրուած է մեզի հանդէպ եւ խոստացած է ամէն դիւրութիւն ընծայել, մեր ուզած եղանակով կարգադրելու համար այս հարցը: Չեմ կրնար ըսել, թէ վերջնական կերպով ուր պիտի փոխադրուին մեր հիւանդ ազգակիցներն ու անոնց պարագաները: Նկատի ունիմ զանազան վայրեր, որոնց մէջ Լիբանանը պիտի նախընտրէի բազմաթիւ նկատումներով, բայց եւ այնպէս որոշ պայմաններու գործադրութեամբ: Մերձաւոր Արեւելքի եւ յատկապէս Պէյրութի մէջ, տեղին վրայ պիտի ուսումնասիրեմ այս խնդիրը եւ կը յուսամ ընել լաւագոյն կարգադրութիւնը, մինչեւ յառաջիկայ ամառ: Հիւանդներու եւ անոնց անմիջական պարագաներուն թիւը կը հաշուենք 150—200:

Պիտի զբաղիմ, նաեւ, զանազան պատճառներով տարագիրներէն ոմանց Ամերիկա մուտքին դէմ դրուած արգելքը վերցնելու խնդրով: Կը յուսամ այս գետնի վրայ ալ որոշ յաջողութիւններ ապահովել: Արդէն, ամէն ամիս, Ամերիկա կը հասնին մերժուած բայց վերաքննութեան շնորհիւ վերընդունուած տարագիրներու փոքր խումբեր:

Գերմանիա մնացած հայ տարագիրներու թիւը 400էն աւելի չէ: Հիւանդներու եւ վերաքննուածներու փոխադրութեան շնորհիւ այս թիւը պիտի պակսի կէսէն աւելիով: Եւ ատով ալ, ինչպէս ըսի, ԱՆՉԱյի գործունէութիւնը Եւրոպայի մէջ:

ԱՆՉԱՆ, որուն գործունէութեան գլխաւոր դաշտը Ամերիկան եղաւ, իր ամբողջ յաջողութիւնը կը պարտի այն հարիւրաւոր Հայուհիներուն եւ Հայերուն, որոնք իրենց հանգիստը զոհելով, անձնուիրաբար եւ տարիներով աշխատեցան տարագիրներու փրկութեան համար:ԱՆՉԱՆ, նմանօրինակ բոլոր կազմակերպութեանց մէջ միակը եղաւ, որ նուազագոյն թիւով ու ծախքերով պաշտօնեաներ պահեց: Աշխատողներուն մեծ մասը կամաւորներ եղան եւ լաւագոյնս կատարեցին իրենց պարտականութիւնը:

× Նիւ Եորք Հէրըլտ (Փարիզեան տպագրութիւ) ծանուցանելով Պ. Մարտիկեանի ժամանումը, կը պարզէ անոր ճամբորդութեան նպատակները: Այս առթիւ կը գրէ թէ աղբիւր մը պիտի շինէ Թէհրանի հասարակաց պարտէզին մէջ, ուրիշ բարեզարդումներով:

Նորայրեան Ձեռագիրների չուրջը

(Նամակ Յառաջի խմբագրութեան)

ՈՒՊՍԱԼԱ, 7 Մարտ.— Այսօր Ուպսալայի Համալսարանի գրադարանը ուղարկեց Հայաստանի Գիտութիւնների Ակադեմիայի Երեւան՝ միկրօ–ֆիլմերը «Աբրահամ Երիցու ձեռագիրք» ժողովածուի չորս տետրերի (327+315+369+366 էջերից բաղկացած):

« Աբրահամ Երիցու ձեռագիրք»ին չորս տետրերի «միկրօ – ֆիլմէ» անելը կատարուած է մեծարգոյ Տիկին Եվգինէ Բուդաղեանի (Թաւրիզաբնակ) նուիրատուութեամբ (250 շուէտական քրօնն կամ 50 տոլար մօտաւորապէս): Ես թոյլ եմ տալիս ինձ մեծարգոյ Տիկնոջ Փետրուարի 20ին ինձ ուղղած նամակից սորեւ առաջ բերել մի փոքրիկ պարբերութիւն.—

« Ես անվերջ երջանիկ եմ, որ հանգուցեալ յայտնի բանասէր Նորայր Բիւզանդացու գըրուածքները կը լինեն իմ ծննդավայր Երեւանում, իմ հայրենիքում »:

Այս տողերը պատիւ են բերում ոչ միայն նրա հայրենասէր հեղինակին, այլեւ հայ կնոջ ընդհանրապէս եւ մեր ժողովուրդին:

Մնում է Ուպսալայի Համալսարանի գրադարանում «միկրօ – ֆիլմէ» անել Նորայրի ստուաբէջ ձեռագիրներից.—

1. Բառագիրք Ստորին Հայերէնի ի մատենագրութեանց ԺԱ — ԺԷ դարուց,— հինգ հաստ տետրեր (1·038 + 1157+1·461+1·478 եւ 738) — 5.872 էջ:

2. Տաղարան միջնադարեան քնարերգութեան, երկու տետր (346+300) — 646 էջ.

Կը յուսամ թէ այդ երկու ձեռագրերի «միկրօ ֆիլմ»երը նոյնպէս կը յաջողի հանրային օգնութեամբ, եւ մօտ ապագայում Ուպսալայի համալսարանի գրադարանը այդ ձեռագիրների «ֆիլմէ» պատճէնները կ'ուղարկէ Հայաստանի գիտական հաստատութիւններին:

Կը մնան այնուհետեւ Նորայրեան բազմաթիւ ուսումնասիրութիւնները, ծաւալով սակաւէջ՝ բայց նոյնպէս նշանաւոր բանասէրի ստեղծագործ մտքի արտադրութիւններ: Սրանց «միկրօ ֆիլմէ» անելը ինձ հնարաւոր է կազմակերպել առանց հանրային օգնութեան դիմելու, եւ նոյնպէս ուղարկել Հայաստանի պետական մատենադարանին:

Եթէ թոյլատրելի է ինձ նամակիս վերջում մի դանկութիւն յայտնել,— կ'ուզէի յիշեցնել մեր Բարեգործականին, թէ իր պարտքն է ստեղծել հընարաւորութիւն Փարիզի Նուպարեան Մատենադարանում եւս ունենալ Նորայրեան կարեւոր ձեռագիրների լուսանկարուած պատճէնները, արտասահմանում ապրող ու գործող մեր մտաւորականներին մատչելի դարձնելու համար Նորայրեան բանասիրական ուղղումներն ու յարդարումները: Միաժամանակ, դա կը բարձրացնէր Նուպարեան Մատենադարանի հանրային եւ բանասիրական նշանակութիւնը:

Ս. ԼՕՐԵԼԼԻ

« ՅԱՌԱՋ » Ը
ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

«ԺՈՒՌՆԱԼ»ՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Թուրքիոյ փոխ – վարչապետը հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրած է, շատ մը փաստաթուղթեր ալ ցուցնելով.—

Նախորդ իշխանութիւնը մինչեւ իր տապալման օրը սեւցուցած եւ մրոտած է իր հակառակորդ տարրերը. կ'ուզենք որ հանրային կարծիքը վերահաստ ըլլայ այս իրականութեան: «Ժուռնալճի»ութեամբ ղեկավարեր են պետական հաստատութիւնները, ոստիկանական հսկողութեան տակ պահելով նախարարները, պաշտօնատարները, եւն.: Այս փաստերուն առջեւ, իրենց կատարած հերքումները ոչ մէկ արժէք ունին այլեւս:

«Ժուռնալ»ներ տրուած են 946—950 թուականներուն, Ճէլալ Պայարի, Մառէշալին, Մէնտէրէսի, Օսման Գափանիի, Սըտըը Երըճալըի դէմ, եւ «ժուռնալճի»ները յետին մանրամասնութեամբ տուած են անոնց նիստուկացը, մինչեւ իսկ անոնց կերած կերակուրը:

Իսթանպուլի ոստիկանութեան միջոցաւ գանազան «ժուրնալ»ներ տրուած են լրագրողներու դէմ եւ մատնանշուած է փակուած թերթերու տէրերուն վիճակը, եւն.: Ապահովութեան նախկին տնօրէն Տէմիր տեղեկագիրներ ղրկած է այն ատենուան ներքին գործավարին, Շիւքրիւ Սէօքմէնսիւէրի ճշդելով թէ ովքեր կ'այցելեն Մարէշալին տունը, Ճէլալ Պայար եւ Ֆուատ Քէօփրիւլիւ որ ժամերուն ուր կ'երթան, երբ Գատըգիւղ կ'այցելեն, երբ Պէյօղլու կ'անցնին, եւն.:

« ԱՆԻԾԵԱԼ ԸԼԼԱՍ »

Ինչպէս հաղորդած էինք, Գըրշէհիրի մէջ (Անատոլու) անծանօթներ խորտակած են Աթաթիւրքի արձանին քիթը եւ ծնօտը:

Դէպքը մեծ զայրոյթ պատճառեց Թուրքիոյ մէջ եւ ուսանողները ցոյցեր կատարեցին: Փրոֆ. Նիյէթուլլահ Էօզթիւրք այս առթիւ կը գրէ « Սօն Սաաթ»ի մէջ, «Ստորին, հազար անգամ նզովեալ ըլլաս» խորագրով.

— « Այդ ո՞ր կոտրելիք ձեռքն է որ այդ յանդգնութիւնը ունեցեր է, ո՞ր անարդ ուղեղին մէջ բոյն դրեր է այդքան եպերելի մտածում մը: Արձանին դէմ երկարած ձեռքը անկասկած այն ձեռքըն է որ կատղած մոլեռանդութեամբ մը Մարտ 31ի դէպքը կազմակերպեց, եւ ուրուականի մը պէս ցցուեցաւ Մէնէմէնի մէջ:

... Մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ, ո՞ր ազգը ունեցաւ արեօք այդ Մեծ Մարդը, որ մօտաւոր կամ հեռաւոր ապագան գուշակեց իր ամբողջական տարողութեամբ, եւ հայրենիքի փրկութիւնը ապահովեց այդ ապագային համաձայն, իր գծած ճամբէն բնաւ չշեղեցաւ, քալեց ամէնէն ապահով ճամբէն եւ հայրենիքին կենսունակութիւնը գտաւ:

Դուն, թշուառական մարդ: Այն արձանը, որուն դուն ձեռք երկարեցիր, նուիրական յիշատակարան մըն է, եւ ան է որ ամբողջ հայրենիք մը, ամբողջ ազգ մը վերակենդանացնող մեծ մարդուն գոյութիւնը կը նուիրագործէ, սերունդէ սերունդ անվթար փոխանցելով:

Անհայրենիք ստորին, այն արձանը որուն ձեռք երկարեր ես, Մեծ Թուրքն է, որ աշխարհի վրայ անհատի մը վիճակուած ամենամեծ ծառայութիւնները մատուցած է, մահկանացուի մը ամենաբարձր պատիւներուն արժանանալով իր անմեռ էութեամբ:

Անէծք քեզի եւ քեզի պէսներուն, հազար անգամ անէծք »:

ՀՈՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԾՆԵՐՈՒ ԱՐԴԻԱՑՈՒՄԸ

ԼԻՈՆ.— Հողագործական նախարարը վերջերս այցելեց Լիոնի շրջանը, ստուգելու համար կազմածներու արդիացման, աշխատանքի եւ կեանքի պայմանները գիւղերու մէջ:

Լիոնի յառաջիկայ տօնավաճառը (Foire de Lyon, 31 Մարտ — 9 Ապրիլ 1951), նախորդներէն աւելի պիտի պատկերացնէ հողագործական կազմածներու եւ մեքենաներու արդիացումը, որ յարատեւօրէն կը հետապնդուի Ազատագրութենէն ի վեր:

350 տուներ պիտի մասնակցին այցուցադրութեան, աւելի քան 15.000 քառ. մեթր տարածութեան մը վրայ: Այս առթիւ պիտի ներկայացուին հողամշակութեան եւ ագարակներու սարքաւորման ամէնէն արդիական մեքենաները, մեծ թէ փոքր տնտեսութեանց համար, բանջարեղէններէն մինչեւ պտղատու ծառերու մշակումը: Մեքենաները մեծ մասով պիտի բանին, արդիւնքը ցոյց ալ տալով տեղին վրայ իսկ:

Ամէն տարի աւելի թիւով Ֆրանսացի գործարանատէրեր կը մասնակցէին, բայց այս տարի զուիցերիական, ամերիկեան, գերմանական եւ պելժիական տուները մասնաւոր ճիգ մը թափած են եւ ստուարաթիւ ներկայացուցիչներ պիտի ունենան:

Տօնավաճառին պիտի մասնակցին նաեւ պարտիզանութիւնը, մեղուաբուծական փոյթը եւ քիմիական արտադրութեանց գործարանատէրեր:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ Միութեան Կ. Խաչի դարմանատունը կը ծանուցանէ թէ 1950ի ընթացքին ալ խնամած է բազմաթիւ հիւանդներ, կատարելով աւելի քան 1500 ախտաճանաչում:

Դարմանատունը յաջողած է Փարիզի հիւանդանոցները տեղաւորել 19 հիւանդներ:

Դարմանատուն դիմող հիւանդներու կը տրուի ձրի խնամք եւ դեղ: Հիւանդանոցի պատսպարեալներուն կը ղրկուին դրամական օգնութիւններ եւ ֆօլիներ: Ի հարկին բժիշկ կը ղրկուի չքաւոր հիւանդներու տուները: Պարբերաբար այցելութիւններ կը տրուին թէ կեդրոնի եւ թէ մասնաճիւղերու կողմէ, սանաթօրիոմ գտնուող հիւանդներուն, որոնք առ հասարակ թոքախտէ կը տառապին եւ որոնց յատկացուած է ամսական գումար մը: Անոնց կը ղրկուին նաեւ «ֆօլի»ներ: Դարմանատան միջոցաւ կը տրամադրուի նոյնպէս չքաւոր հայրենակիցներու հագուստեղէն եւ ուտելիք: Այս գործը անձնուիրաբար ձեռնհասութեամբ եւ բարեխղճօրէն կը կատարեն բարեսիրտ տիկիններ:

Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Օքլէնտի (Քալիֆորնիա) եկեղեցասէր Տիկնանց Միութենէն կարեւոր քանակութեամբ հագուստեղէն, նաեւ Նիւ Եորքէն, Հ. Բ. Ը. Միութենէն, Տիրան եպիսկ. Ներսոյեանի միջոցով:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (2)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Ա.— ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

Թուրքերը 1432ին արդէն տեղաւորուած էին Սկիւտար, որ մեծ Քռիզօպոլիսն (Ոսկեքաղաք) է եւ բիւզանդական մայրաքաղաքին ճամբան գոցած էին, ի մեծ նուաստացում յունական կայսրութեան: Պէրթռանտօն կը պատմէ.— Նեղուցէն անցայ երեք ճենովացի վաճառականներու հետ որոնք Պուրսայէն հետս կը ճամբորդէին եւ իրենց գաղթաբերքերը Բերա կը տանէին: Հոն Թուրքեր կային որոնք ճամբան գոցած էին եւ տուրք կը գանձէին, նաւուղղութեան արտօնագիր տալու համար: Յոյներու երկու նաւերով անցանք ու Կալաթա հասանք: Այս քաղաքին բնակիչները ճենովացի վաճառականներ են, որոնք քաղաքը կը կառավարեն: Փօտէսթա մը եւ ուրիշ պաշտօնատարներ՝ ունին իրենց սովորութեան համեմատ: Գաթալաններ, Յոյներ, Մալթէզներ եւ Հրեաներ ալ կը բնակին հոն: Հայերը, յատուկ թաղամաս մը ունին եւ երկու աղօթատեղի՝ Ս. Ծըրճիս ու Լուսաւորիչ անուններով: Ճենովական բերդաքաղաքին ստորոտը կանգուն կը մնայ Արապճամի, որ նախկին եկեղեցի է:

Կալաթա շատ վաճառաշահ քաղաք մըն է եւ Թուրքերու հետ մեծ յարաբերութեան մէջ, որոնք այն աստիճան ազդեցութիւն ունին որ ինծի պատմեցին թէ եթէ քրիստոնեայ գերի մը փախչի եւ հոն ապաստանի, եւ Թուրքերը զայն պահանջեն, պարտաւոր էին զայն յանձնելու:

Աւելի անդին կը գրէ.— « Կ. Պոլսոյ կայսրը, Մեծ Թուրքին (Սուլթանին) գրեթէ հպատակի պէս է, որովհետեւ ըսին ինծի թէ ամէն տարի տասը հազար տուքաթ հարկ կը վճարէ եւ հարճեր ու գերուհիներ ընծայ կը ղրկէ՝ Սուլթանին ու վէզիրներու հարէմին:

Այժմ այլեւս ուրիշ կալուած չունի, բացի պզտիկ քաղաքէ մը որ Սէլէմպրիա կը կոչուի: Թուրքերը Վենետիկցիներուն յար եւ նման Պոլսոյ մէջ իրենց ըրած առեւտուրին համար յատուկ պաշտօնեայ մը ունին եւ կայսեր պաշտօնատարներուն ոեւէ պատասխան տալու պարտաւոր չեն: Եւ ինչպէս ըսի, եթէ Թուրքի մը տունէն ոեւէ քրիստոնեայ գերի մը փախչի, եւ Պոլիս գայ, պէտք է որ կայսրը կամ իր մարդիկը զայն յանձնեն Թուրք իշխանութեան:

Ժան Ը.ի եւ Սուլթան Մուրատի մահուան մէջ – տեղի կարճ շրջանին՝ Պալքանեան ցամաքակղզիին քրիստոնեաներուն վիճակը քիչ մը բարելաւած էր: Համբաւաւոր Իսքէնտէր պէկ գրեթէ ամէն տեղ յաղթականօրէն դիմադրած էր եւ յաջորդաբար շատ մը Թուրք բանակներու յաղթած: Ահարկու կռիւներ տեղի ունեցած էին Ալպանական Քրոյայի եւ Սվէնթիկռատի պարիսպներուն տակ:

Մէհմէտ Բ.ի գահակալութիւնը չփոթութեան մատնեց բիւզանդական արքունիքը եւ Պոլսոյ բընակիչները: Շատոնց ի վեր քրիստոնեաներուն մէջ տարածայնուած էր թէ այս երիտասարդ իշխանը, յանդուգն եւ խելացի, ծրագրած էր վերջնականապէս գրաւել՝ Քաղաքներու Քաղաքը, զոր քանիցս զուր տեղը պաշարեր էին իսլամական բանակներ, վերջին անգամ ալ Սուլթան Մուրատի կողմէ 1422ին: Կ'ըսէին թէ երդում ըրած էր որ ռազմական այդ մեծ ձեռնարկը իր իշխանութեան առաջին գործը պիտի ըլլար. «Այդ միջոցին, ըսած են իրաւամբ, բիւզանդական կայսրութիւնը կը ներկայանար միմիայն Պոլսոյ չուրջը Թէոդոսեան պատնէշով շրջապատուած եռանկիւնով մը: Բիւզանդական բանակը քանի մը վճարուած զօրականներէ կը բաղկանար միայն եւ նաւատորմը՝ խեղճուկրակ հինգ ցռկանաւերէ »:

Անգամ մըն ալ պաղատագին դեսպաններ մեկնեցան Պոլսէն Արեւմուտքի իշխաններուն մօտ, օգնող մը գտնելու համար: Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ Հռոմի եւ Բիւզանդիոնի միջեւ կրօնական մեծ հերձուածին դժուարութիւնները, երկու եկեղեցիներուն միացման անկարելիութիւնը ապարդիւն դարձուցին բոլոր ջանքերը: Նիկողոս Ե. Պապը իրաւ է որ իր օգնութիւնը կը խոստանար, բայց այն միակ պայմանաւ որ կայսրը, Պոլսոյ պատրիարքական աթոռին վրայ դարձեալ բազմեցնէր Գրիգոր Պատրիարքը, որ Արեւելքի միւս 3 պատրիարքներուն նախագահութեան տակ գումարուած 1450ի Սինօդին կողմէ աթոռէն վար առնուած էր, եւ ամէնէն ազդու միջոցները պիտի հրովարտակէր՝ Ֆիօրէնցայի Ս. Ժողովոյն մէջ երկու կողմի վերջնական հաւանութեան արժանացած միութիւնը մեռեալ տառ չձգելու համար:

(Շար.)

թայթիչ կազմակերպութիւնը, անոր վերագրելով գիներու սղութիւնը: Քարկոծուեցաւ Պարսելոնայի նշանաւոր պանդոկը, Ռից, վասնզի անոր բանուորները կը մերժէին միանալ գործադուլին: Ցուցարարները խորտակեցին պանդոկին պատուհանները եւ ապակիէ դուռ մը: Քարկոծուեցան բազմաթիւ հանրակառքեր:

Պարսելոնայի կառավարիչը զեկոյց մը հրատարակեց, որ կ'ըսէ թէ գործադուլին պատասխանատուներն են բոլշեւիկ խռովարարներ: Զեկոյցը այս առթիւ կը յիշեցնէ համայնավար գործունէութեան չարիքները՝ անցեալին մէջ եւ կը հրաւիրէ ժողովուրդը օգնել կառավարութեան:

Այս երկրորդ պայքարն է որ կը մղուի Պարսելոնայի մէջ, ապրուստի սղութեան դէմ: Տասնեւհինգ օր առաջ ալ բողոքի ցոյցեր տեղի ունեցան: Թերթերը կ'ըսեն թէ ամբողջ Սպանիոյ մէջ ամէնէն սուղ քաղաքը Պարսելոնան է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ Ազգ. ժողովին ներկայացաւ երէկ, երեքշաբթի: Վարչապետը վստահութեան քուէ պահանջեց, առաջարկելով յետաձգել հարցապնդումները՝ դահլիճին կազմութեան մասին: Կառավարութեան գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ վաւերացնել ընտրական նոր օրէնքը եւ 1951ի ելմտացոյցը:

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը, Տէ Կասփերի եւ արտաքին նախարարը, Կոմս Սֆորցա, երկուշաբթի օր Լոնտոն հասնելով, ջերմ ընդունելութեան արժանացան: Վարչապետը յայտարարեց, բարի գալուստի խօսքերէն վերջ.— «Ուրախ եմ որ եկայ ապատութեան եւ ժողովրդապետութեան տեւական միջնաբերդը»: Երկու պետութեանց ներկայացուցիչները անմիջապէս ձեռնարկեցին հետեւեալ հարցերու քննութեան.— Թրիէսթէ, իտալական գաղթավայրեր, տնտեսական խնդիրներ եւն.: Միեւնոյն ատեն Լոնտոն կը գտնուի Եուկոսլաւիոյ վարիչներէն մէկը, Փիժատ, այնպէս որ Անգլիոյ արտաքին գործերու նոր նախարարը, Պ. Մորիսըն, ղժուարութեանց պիտի մատնուի, Թրիէսթէի հարցին առթիւ:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ խորհրդարանը 27ի դէմ 69 ձայնով վաւերացուց Հոսէյն Ալայի անուանումը իբրեւ վարչապետ: Կը կարծուի թէ նոր վարչապետը պիտի ջանայ սանձել ռուսական ազդեցութիւնը որ կ'աճէր վերջերս, իբրեւ հետեւանք զօր. Ռազմարայի կողմէ կնքուած առեւտրական համաձայնութեան:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդը իր փակման նիստին մէջ օրէնք մը քուէարկեց, որով «մարդկութեան դէմ ոճիր» կը հռչակէ ի նպաստ պատերազմի կատարուած քարոզութիւնը եւ պատիժներ կը տրամադրէ:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ կառավարութիւնը Ճերմակ Տետրակ մը հրատարակեց, որով «յարձակողական գործունէութիւն» կը վերագրէ Խ. Միութեան: Այս առթիւ կը յիշէ զանազան դէպքեր՝ սկսելով 1948 Յունիսէն, երբ Մոսկուա խզեց իր դաշնագիրը, վտարեց 145 դիւանագիտական եւ ուրիշ ներկայացուցիչներ, 6732 ձայնասփիւռ կոչեր ուղղեց Եուկոսլաւիոյ դէմ, 2000 միջադէպեր ստեղծեց: Իբրեւ եզրակացութիւն, կը յայտարարէ թէ «Եուկոսլաւիա պիտի հարկադրուի Ազգաժողովին դիմել, եթէ Խ. Միութիւնը չդադրեցնէ իր յարձակողական ճնշումը: Այս առթիւ դիտել կու տայ թէ Մոսկուա ոչ մէկ պատասխան տուած է 97 բողոքներու:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ, այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ: Կը ներկայացուին«ԵՐԿՈՒ ԾԱՅՐԱՅԵՂՆԵՐԸ» եւ «ԳԻՒՂԱԿԱՆ ՀԵՌԱԽՕՍԸ»:

Այրի Տիկին Գոհարիկ Էտիրնէլեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Էտիրնէլեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Մեսրոպ Մեսրոպեան, Տէր եւ Տիկին Հմայեակ Փէմպէեան եւ զաւակները, Պ. Ռօժէ Մեսրոպեան, Mr. et Mme. Paul Oury եւ զաւակները, ինչպէս եւ Գրիգորեան, Զաքարեան, Ներսէսեան, Մեսրոպեան, Պզտիկեան, Գասապեան, Փափազեան, Թաթուլեան, Խաչատուրեան, Խաչէրեան, Պալըգճեան ընտանիքները խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, եւ ազգականին՝

Պ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԷՏԻՐՆԷԼԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Մարտ 11ին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, չորեքշաբթի ժամը 2.25ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 rue Jean Goujon), ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Cimetière de Montrouge (Porte d'Orléans):

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

Թատերական ներկայացում

Վարդանանց պատերազմի 1500ամեակի առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէին:

Կը ներկայացուի Ս. Բիւրատի «ԱԻԱՐԱՅՐԻ ԱՐՇԻՒ»ը: Շաբաթ, 17 Մարտ, ժամը 20.30ին: Պետական Թատրոնի չքեղ սրահին մէջ:

Ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Աշոտ Առաքելեանի, մասնակցութեամբ Տիկին եւ Օր. Գափուսուզեաններու:

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Տոմսերու գինը 100 եւ 75 ֆրանք: Մանուկներու համար 50 ֆրանք:

Տոմսերու գիները.— Ա. կարգ 150 ֆրանք, Բ. կարգ 100 ֆրանք, Գ. կարգ 75 ֆրանք:

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Ողբացեալ Հրանտ Յովնանեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Իզա 500 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման համար:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նիկոլ–Դուման ենթակոմիտէի, Պիվէռի «Գեղունի» տան մէջ, ընկերահամակրական գինեձօն – խընջոյքով մը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, նուագ, երգ, արտասանութիւն:

Առատ կերուխում: Մուտքը ազատ է

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ»

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ: Կիրակի 1 Ապրիլ, ժամը 3էն 12, Mairie du XIի սրահին մէջ, Métro Voltaire:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Վանի Աղնայ գիւղացի (Վտնոյի տունէն) Լուսիկ Մալօեան կը փնտռէ քոյրը Զարուհի Օտապաշեանը, հօրը անունը Մարտիրոս, մօրը Բեբրոն: Տեղեկացնել Mme. Vve. Lucie Maloyan, Puget sur Argens, Var, France:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Հ. Յ. Դ. Արեւ. Եւր. Կ. Կ.ի հրաւիրած ժողովը որ տեղի պիտի ունենար այս շաբաթ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Cadet սրճարանին վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ:

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, ընկեր Ալթունեանի բնակարանը, (17 rue Ampère, Քաշան):

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն, Խրիմեան դպրոցը:

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 21ին, կայարանի սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ:

Այս ժողովներուն պիտի մասնակցի Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԼԻՈՆ.— Հայ Ուս. Միութեան դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը20.30ին,7 Passage Costeի սրահը (Cours Lafayette): Նիւթ՝ Խաչատուր Աբովեանի կեանքը եւ գործը: Դասախօս Պ. Բարսեղ Խրիմեան:

ՔՂԻԻ Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ժողովը այս կիրակի օր ժամը 3ին, Ս. Անի դպրոցին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Ստիպողական ներկայութիւն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ Ապրիլ 8ի կիրակին, 77 rue de la Voie Verteի չքեղ սրահներուն մէջ, Փարիզ:

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ հերթական դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 17ին, Սիթէ Իւնիվէրսիթէռի Հայ Ուս. Տան մէջ, 57 Պուլվառ Ժուռտան: Նիւթ՝ «Ոսկեդարեան հայ գրականութիւնը (Փաւըստոս Բիւզանդացի, Մովսէս Խորենացի): Մուտքը ազատ է:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս. Միութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները եւ հայրենակիցները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Իսի, Խրիմեան դպրոցին մէջ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ.— Պէյրութէն Մարաշցի Մինաս Զօպուեան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Ղազարոս Զօպուեանը, բնիկ Մարաշցի (Գասարճը Թաղէն), նոյնպէս իր հօրեղբօր որդին Ազատ Զօպուեանը: 1922ին Պոլսէն Ֆրանսա գաղթած են: Տեղեկացնել Haïgaz Dadian, Nor Marache djeser, Beyrouth (Liban):

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme – (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur–Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63

Jeudi 15 MARS 1951 Հինգշաբթի 15 ՄԱՐՏ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6407–Նոր շրջան թիւ 1818

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ ՁԱՅՆԸ ՉԼՍԵՑԻՆ. ԻՍԿ Ա՞ՅՍ

Իսրայէլի կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղելով Չորս Մեծերուն 535.000.000 սթերլին հատուցում կը պահանջէ Գերմանիայէն, ի նպաստ վեց միլիոն Հրեաներու, «որոնք բնաջնջուեցան չարչարանքով, սովամահութեամբ եւ զանգուածային անճիտումով, հիթլէրական իշխանութեան ատեն»։

Կառավարութիւնը կը խնդրէ Չորս արտաքին Նախարարներու խորհրդաժողովին օրակարգը անցընել այս խնդիրը։

Միեւնոյն ատեն կը թելադրէ կատարեալ իրաւասութիւններ չտալ գերման կառավարութեան, իբրեւ անկախ պետութիւն, առանց բացորոշ վերապահումներ հաստատելու այս հատուցման համար։

Ուրեմն, Գերմանիան պատասխանատու համարելով հրէական կորուստներուն համար, Իսրայէլ առեւտրական հաշիւ մըն ալ կ'ընէ։

Կը բացատրէ թէ պահանջուած գումարը «մօտաւորապէս կը համապատասխանէ 1950ին միայն Արեւմտեան Գերմանիայէն կատարուած արտածումներու արժէքին, որ հաւանաբար մեծապէս պիտի աւելնայ 1951ին, նկատի առնելով Գերմանիոյ տնտեսական վերելքը»։

Յետոյ կը յայտնէ թէ պահանջուած հատուցումը պիտի յատկացուի 500.000 Հրեաներու տեղաւորման՝ իրենց հայրենիքին մէջ։

Կ'արժէ ամփոփել, նաեւ, իրենց պատճառաբանութիւնը.

— «Մեռեալները չեն կրնար ողջննալ, անոնց կրած չարչարանքը չի դարմանուիր։

Որեւէ հատուցում, ինչքան ալ մեծ ըլլայ, չի կրնար դարմանել մարդկային կեանքի եւ մշակոյթի արժէքներու կորուստը, կամ սփոփել այրերու, կիներու եւ մանուկներու տառապանքը եւ հոգեվարքը։ Կը մնայ հատուցում ապահովել զոհերու ժառանգորդներուն եւ ողջ մնացողներուն համար»։

Հատուած մը եւս, որ կը բացատրէ նորազատ երկրին տրամադրութիւնները.

— «Հրեաներ սպաննուեցան, բայց գերման ժողովուրդը կը շարունակէ վայելել իր եբբեմնի վարիչներուն կատարած ջարդին եւ կողոպուտին պտուղը։ Ինչպէս կ'ըսէ Աստուածաշունչը, «անոնք սպաննեցին եւ տիրացան ստացուածքներուն»։

Այսպէս ուրեմն, ծանր փորձի մը կ'ենթարկուին Չորս Մեծերը, որոնք որոշեր էին աշխարհը խաղաղեցնել, ջախջախիչ յաղթանակէ մը վերջ։

Ճիշդ է որ ճակատը ճեղքուած է այսօր։ Բայց, խնդիրներ կան, ուր ստիպուած են դիրք բռնել, հաւաքաբար։ Գոնէ իրենց տեսակէտները յայտնել։

Այդպիսի պարագայ մը կը ներկայացնէ Իսրայէլի պահանջը։

Հաւատա՞նք թէ աւելի բախտաւոր պիտի ըլլան նորազատ Իսրայէլի զաւակները, այս դիմումը կատարելով օրուան հզօրներուն։

Երէկ ալ մենք նոյն ահուսարսափին մատնուեցանք, իրենց աչքին առջեւ, կորսնցնելով Թուրքիոյ հայ ժողովուրդին 2/3ը, հայրենի հողերը եւ անհաշուելի հարստութիւն։

Այն ատեն հանդիսաւորապէս կը խոստանային պատժել պատասխանատուները։

Բայց, հազիւ համարձակեցան կառավարիչ մը կախել տալ։ Գերիներու հետ փոխանակեցին Մալթա աքսորուած ջարդարարները։

Դեռ քայլ մըն ալ ընկրկելով, Օսմ. կառավարութեան կողմէ Պերլինի մէջ ի պահ դրուած հինգ միլիոն ոսկին անգամ իրենց վերապահեցին, փոխանակ հայ որբերուն յատկացնելու։ Եւ այս՝ հակառակ անգլիացի երեւելիներու հանդիսաւոր կոչին…

Կը մաղթենք որ աւելի բախտաւոր ըլլան Իսրայէլի ժառանգորդները։

Եթէ նոյնիսկ իրենց պահանջած գումարին մէկ մասն ստանան, փառաւոր նախընթաց մը ստեղծուած պիտի ըլլայ։

Այդ պարագային, իսկապէս գործնական հանգամանք մը առած կ'ըլլայ Ցեղասպանութեան օրէնքը։

Մեր ձայնը չլսեցին անցեալ զինադադարին։ Պիտի լսե՞ն հրէականը, աւելի հզօր եւ հնչուն։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԵՌ ԱՍՊԵՏՆԵՐ ԿԱՆ…

Վարչապետութիւնը կորսնցնելէ ի վեր, Չըրչիլ պարբերաբար ելոյթներ կը կատարէ Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ։ Մանաւանդ որ վարիչն է ընդդիմադիր հոսանքին։

Այսպէս, վերջերս երբ կը քննադատէր կառավարութիւնը, ակնարկ մը ուղղեց Իտալացիներուն։

Քանի մը օր վերջը, նկատելով որ Իտալացիները դառնացած են, ներողութիւն խնդրեց հրապարակաւ։ «Երբեք մտքէս չէ անցած վիրաւորել ձեզ»։

Մինչ կը կարծուէր թէ միջադէպը փակուած է, 34 տարեկան Իտալացի կոմս մը, Վաննի Թէոդորանի Ֆայրի Սերպելլոնի, երկու շաբաթ առաջ նամակ մը ուղղելով Չըրչիլի, մենամարտի հրաւիրեց զայն։

Եւ որովհետեւ Չըրչիլ 77 տարեկան է, կոմսը յանձն կ'առնէր ի հարկին մենամարտիլ անոր զաւկին՝ Րէնտոլֆի հետ։

Միեւնոյն ատեն կ'ըսէր թէ պիտի ապտակէ Չըրչիլը, ո՛ւր որ ալ հանդիպի։

Նախկին վարչապետը այս մարտակոչին չէ պատասխանած մինչեւ այսօր։

Իտալացի կոմսը առջի օր հրապարակաւ կը պարծենար թէ շատ անարգական ոճով գրած է նամակը եւ կը յիշէր քանի մը նախադասութիւններ.

— «Դուն արժանի չես նոյնիսկ լզելու կօշիկները այն Իտալացիներուն զոր սպաննել տուիր։ Ինծի համար հպարտութիւն պիտի ըլլար զոյգ մը ապտակ իջեցնել երեսներուդ։

— Ես այս գործը կը կատարեմ յանուն այն բոլոր իտալացի զինուորներուն որոնք մեռան եւ ի յիշատակ իմ պետիս եւ մօրեղբօրս՝ Մուսոլինիի։

Ի վերջոյ կը սպառնայ երեւան հանել Չըրչիլի եւ Մուսոլինիի միջեւ փոխանակուած կարգ մը նամակներ։

Ուրեմն տակաւին միջին դարեան ասպետներ կան ազատ աշխարհի մէջ։

Խեղճերը չեն գիտեր որ այսօրուան դիւանագէտները ոչ արցունքէն կ'ազդուին, ոչ նախատինքէն, ոչ ալ արեան ճապաղիքներէն։

«Աստուած եւ իմ իրաւունքս»…

ՎԱՀԷ

ԻՍՐԱՅԷԼ ծանուցագիր մը ուղղելով Չորս մեծ պետութեանց, 535.000.000 սթերլին հատուցում կը պահանջէ հիթլէրական հալածանքներու հետեւանքով սպաննուած կամ չարչարանքէ եւ անօթութենէ մեռած վեց միլիոն Հրեաներու համար։

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը, որոնք Լոնտոն կը գտնուին, առջի օր արծարծեցին Թրիէսթէի խնդիրը։ Անգլիոյ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը նոր յոյսեր ներշնչեցին, թելադրելով խնդիրը բարեկամաբար կարգադրել Եուկոսլաւիոյ հետ։

ՌՈՒՄԲ ՄԸ ՊԱՅԹԵՑԱՒ Գշ. օր Հռոմի ամերիկեան դեսպանատան բակին մէջ եւ Իտալիոյ արտաքին նախարարութեան առջեւ։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 14 կասկածելիներ։ Կ'ըսուի թէ նոր-ֆաշականներ են դաւադիրները։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակոյտը հաւանեցաւ որ չորս զօրաբաժին ղրկուի Եւրոպա։ Յառաջիկային ուրիշներ ալ պիտի ղրկուին։

ՈՍԿԻ «ՆԱՓՈԼԷՈՆ» կը ծախէին խումբ մը կեղծարարներ, Ֆրանսայի մէջ, հազար ֆրանք շահելով իւրաքանչիւրէն։ Ոստիկանութիւնը հաստատեց թէ դրամները պատրաստուած էին Իտալիոյ մէջ եւ Ֆրանսա կը փոխադրուէին օրական հազար հատ, օրական մէկ միլիոն ֆրանք շահեցնելով կեղծարարներուն։ Ընդհ. շահը կը հաշուեն 200 միլիոն ֆրանք։

ԲՈՒՌՆ ՓՈԹՈՐԻԿ մը ահագին աւերներ գործեց ամբողջ Ֆրանսայի մէջ։ Տեղ տեղ 100 քիլոմեթրի կը հասնէր հովին արագութիւնը։ Փարիզի մէջ ալ բազմաթիւ տանիքներ եւ ծխնելոյզներ փլան, ապակիներ խորտակուեցան։

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԻ եւ մեթրօյի գործադուլ մը կը նախատեսուի այսօրուան համար (հինգշաբթի)։ Կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առած է, երթեւեկը մասամբ ապահովելու համար։

Դաշինքը վստահութիւն շահեցաւ

Նոր դահլիճը երեքշաբթի օր Ազգ. Ժողովին ներկայանալով, պարզեց իր ծրագիրը եւ վստահութեան քուէ առացաւ 388 թեր, 180 դէմ (համայնավար)։

Վարչապետը անմիջապէս պահանջեց նկատի առնել ընտրական օրէնքին բարեփոխումը։ Շատեր կը կարծէին թէ քանի մը շաբաթ պիտի յետաձգէ այս խնդիրը, պահանջելով նախ քուէարկել 1951ի ելմտացոյցը, որ կը ձգձգուի երեք ամիսէ ի վեր։ Բայց, ինչպէս կ'երեւայ Պ. Քէօյ վճռած է ամէն բանէ առաջ կարգադրել այս խնդիրը որ պատճառ եղաւ նախորդ կառավարութեան հրաժարման։

Ինչպէս բացատրած ենք արդէն, գլխաւոր վէճը հետեւեալն է. — Ընտրութիւնները կատարել երկու յաջորդական քուէարկութիւններո՞վ, երբ որեւէ կուսակցական ցանկ բացարձակ մեծամասնութիւն չէ ստացած, թէ գոհանալ մէկ քուէարկութեամբ։

Բոլոր հոսանքներն ալ համաձայն են որ փոխուի համեմատական ընտրութեան ձեւը, որպէսզի համայնավարները չկարենան մեծամասնութիւն շահիլ, ինչպէս 1946ին։ Եթէ մեծամասնական դրութիւնն ընդունուի, համայնավարները կրնան կորսնցնել շատ մը աթոռներ։

Այս վէճին գլխաւոր պատճառը արմատական եւ ժողովրդական կուսակցութեանց բռնած դիրքն էր. բայց այժմ կը յուսան միջին ճամբայ մը գտնել։ Իրապէկներու կարծիքով նոր վարչապետը աւելի նպաստաւոր պայմաններու մէջ կը գտնուի քան Պ. Փլեվէն։

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Ազգ. Ժողովը մերժեց երկու բանաձեւեր, որոնց առաջինը կը պահանջէր հարցաքննել կառավարութիւնը, դահլիճին վերակազմութեան, իսկ երկրորդը՝ Հիւս. Ափրիկէի դէպքերուն առթիւ։

Ռուսական «պորշ»ը Չորսերու ժողովին մէջ

Չորս փոխանորդներու երեքշաբթի օրուան նիստն ալ ամուլ անցաւ, առանց սակայն անելի մը յանգելու։ Ընդհակառակն, աւելի յուսատու նշաններ կ'երեւային։

Արեւմտեան պետութեանց ներկայացուցիչները յայտարարեցին թէ պատրաստ են որոշ չափով ընդունելու Խ. Միութեան առաջարկները՝ գերմանական հարցի մասին։ Բայց առաջարկեցին մէկդի դնել այս խնդիրը, մինչեւ որ ուրիշ հարցեր ալ մշակուին։ Պ. Կրոմիքօ պնդեց Գերմանիոյ ապազինման եւ վերազինման խնդիրը օրակարգ անցընել իբրեւ անջատ հարց։ Արեւմտեան ներկայացուցիչներն ալ հաստատ մնացին իրենց տեսակէտին վրայ։

Վիճաբանութեանց ընթացքին, բրիտանական պատուիրակը դիտել տուաւ թէ Մոսկուայի անթելը Արեւմուտքի նոր առաջարկները որակած էր «միեւնոյն ռուսական կաղամբէ ապուրը (պորշ), ջուր խառնուած»։ Եւ աւելցուց.

— «Ես կը սիրեմ ռուսական կաղամբէ ապուրը, բայց ան համով կ'ըլլայ երբ համեմները խառնուին համեմատական չափով»։

Պ. Կրոմիքօ պատասխանեց թէ քիչ մը ֆրանսական համեմ կայ ապուրին մէջ։

Փարիզի ռուսական շրջանակներուն մէջ կը հաւաստեն թէ իրենք վճռած են չորս փոխանորդներու ժողովը շարունակել մինչեւ որ համաձայնութիւն գոյանայ օրակարգի մը մասին։ Ուրեմն, պիտի խուսափին խզումէ։

— «Մենք այստեղ եկած ենք օրակարգը յաջողցնելու մտքով։ Մենք իրապէս կ'ուզենք այդ օրակարգը, վասնզի մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայենք չորս արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովի մը»։

Թերթերը կը գրեն թէ տասը օրուան ընթացքին երկրորդ անգամ ըլլալով Պ. Կրոմիքօ շեշտեց թէ անհրաժեշտ է կարելին փորձել խզումէ մը խուսափելու համար։ «Շատ կանուխ է ձախողանքի մը մասին խօսելու համար։ Եթէ կրնանք համաձայնիլ մեր ուզածին վրայ, դիւրին է գտնել բառերը»։

Բրիտանական պատուիրակը դիտել տուաւ. — «Եթէ պատահի որ ձախողինք, աշխարհի ժողովուրդները պիտի հասկնան թէ ո՛վ է մեղաւորը»։

Ամերիկեան պատուիրակը յայտարարեց թէ ինք պատրաստ է շարունակելու խօսակցութիւնները, մինչեւ որ յաջողին։ «Եթէ արագ համաձայնութիւն չգոյանայ, ես պատրաստ եմ այնքան ժամանակ տրամադրելու որքան որ անհրաժեշտ է»։

Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ Պ. Կրոմիքօ փորձեց ճեղք մը բանալ Մ. Նահանգներուն եւ Ֆրանսայի միջեւ, գնահատելով ֆրանսական պատուիրակին դիտողութիւնները։ Այս վերջինը (Պ. Փառոտի) դիտել տուաւ թէ միջազգային կացութիւնը ծանրացաւ «անցեալ Յունիսին պատահած

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔՍԱՆ ՏԱՐԻ ՍՈՒՏ ՔՈՒՆ...

Ոչ մի ժողովուրդ այնքան քմահաճօրէն, գռեհկաբար ու անխնայ չի շահագործուել մեծ ու փոքր քաղաքագէտների կողմից, որքան մեր ժողովուրդը: Սուլթանները հալածում եւ կոտորում էի՞ն մեզ: Բայց, ահաւոր ոճիրներին մեղսակից չէին նրանք, ովքեր քաղաքակիրթ, ազատասէր, ճնշուածների պաշտպան կոչումներով պճնուած՝ օգնեցին, խրախուսեցին կամ պաշտպանեցին ջարդարարներին:

Ազգերը պատասխանատու չեն, պատասխանատու են նրանց վարիչները — ասում է Կարլ Մարքս: Քաղաքացին չորս հինգ տարին մի անգամ քուէ կուտայ իրեն անյայտ թեկնածուին եւ կը քաշուի: Ստեղծւում է ընտրեալների մի խմբակցութիւն, որ իր հերթին անզօր խաղալիք է դառնում աւելի փոքրաթիւ ընտրեալների կամ միակի ձեռքին:

Թող չկարծուի թէ այսպէս կոչուած «կարեւորագոյն պետական գործիչները» գերմարդեր են — ամենագէտ, հեռատես, արդարն ու ճշմարիտը փնտռող, հանրային ու համամարդկային իտէալին զոհուելու պատրաստ էակներ: Ոչ:

Նրանց մեծամասնութիւնն իշխանութեան տէր է դառնում շնորհիւ ծագումի, «կոմբինացիա»ների, ճարպիկ լեզուի կամ պատմական դէպքերի դասաւորման: Եւ գործում են նրանք համաձայն իրենց անձնական ըմբռնումներին, դիտումներին ու նպատակներին: Ցաճախ ոգիտաբար ու ժողովրդի կամքին հակառակ:

Ո՞ր գերման բանուորը կ'ուզէր, որ Վիլհէլմ Բ.ի Թրքասիրութիւնն ու անիմաստ ընդդիմութիւնը հայկական նահանգների ինքնավարութեան՝ պատճառ դառնայ հարիւր հազարաւոր անմեղների բնաջնջման:

1895 – 96ի ջարդերի ժամանակ ո՞ր Անգլիացին կ'արգիլէր Գլադստոնին ճառով միայն չսպառնալ «Կարմիր Սուլթանին», այլ Հայաստանի առջեւ փրկութեան դուռը բանալ ռազմանաւերով:

Հայերը ռուսասէր են, ասում էին եւրոպացի քաղաքագէտները, Հայաստանի ազատագրման նպատակը նշանակում է Ռուսաստանի ջրաղացին ջուր լցնել: Սխալ կարծիք: Անգլիութեան, եթէ չասենք յիմարութեան հետեւանք: Մեր ժողովուրդը ռուսասէր էր միայն այն պատճառով, որ աւելի շատ Ռուսներից էր սպասում իր փրկութիւնը, քան մի ուրիշից: Բայց եթէ այդ ուրիշը գտնուէր, նա ամենայն խանդավառութեամբ պիտի փարէր նոր հովանաւորին:

Աւա՛ղ: Քաղաքականութեան մէջ աւելի կարճատես մարդ քան Ռուսը՝ գոյութիւն չունի: Ցարական իշխանութիւնը հակառակ էր «ռուսասէր» Թրքահայերի ազատագրման, որովհետեւ նախ՝ Հայերը յեղափոխականներ էին, եւ երկրորդ՝ վախենում էր Կովկասեան Հայաստանի ապագայի համար: Նա ուզում էր, ոտնակոխելով իր իսկ շահերը, «Հայաստան առանց Հայերի»:

Լենինեան Ռուսաստանը կուրօրէն գնաց ցարականի ճանապարհով եւ կարելի է ասել՝ հասաւ միապետական նախարար Լոբանով – Ռոստովսկուվերը յիշած պատգամի իրականացման, բայց տէր չդարձաւ Հայաստանին ու Հայը հարուածելու մէջ գնաց աւելի հեռուն քան Նիկոլա Բ.: Սատն դատողութիւնն ու տրամաբանութիւնը յանգում են զարհուրելի եզրակացութեան — Հոկտեմբերեան Ցեղափոխութիւնը նոյնքան ծանր հետեւանքներ ունեցաւ մեր ժողովրդի համար, որքան Թալէաթէնվէրի կազմակերպած ջարդն ու տեղահանութիւնը:

Ազգերը պայքարի մէջ են նետւում, կանգ չեն առնում որեւէ զոհաբերութեան առջեւ իրենց հողը պաշտպանելու համար: Կենդանի ուժը կամ մարդկային քանակը աճող եւ ծաւալուող մեծութիւն է. մինչդեռ երկրային տարածութիւնն ընդմիշտ անփոփոխ է: Հողը հող չի ծնում եւ չի աւելանում: Հայրենի հողը դերագոյն արժէքն է մարդու համար:

Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնից յետոյ Լենինի ընդգրկած «արեւելեան քաղաքականութիւնը» մեզ զրկեց քսանեւհինգ դարերի ընթացքում մեր արիւնով ու քրտինքով առատօրէն թրջուած հողերից, ցրեց աշխարհի չորս կողմն եւ Հայն ու Հայաստանի մի փոքրիկ մնացորդը դարձրեց զանցառելի քանակութիւն: Երկաթեայ վարագոյր քաշեց Արաքսի եւ Ախուրեանի եւ միաժամանակ սեւ վարագոյր հայ ազգի պատմական առաքելութեան վրայ:

Խորհրդային իշխանութիւնը մի բան շահե՞ց Թուրքիոյ բարեկամութիւնից: Երբեք: Աւելի քան քսան տարի Անգարացիները քաշեցին նրա երեսիսերը, տակի թանը ձգելով Մոսկուային: Եւ միթէ՞ դեռ 1918 թուին պարզ չէր խորհրդային ղեկավարների համար, թէ Թուրք «յեղափոխական» փաշաները նոյնքան են տարբերւում նախկին Շէյխիւլ Իսլամներից ու վէզիրներից, որքան հոգեւորականը տարբերւում է կղերականից:

Հայի երեխային իսկ հարցնես, նա քեզ կ'ասէ, որ Թրքական քաղաքականութիւնը մէկ է ու անփոփոխ — սողալ ուժեղի առջեւ, տրորել թոյլին, օգտուել առիթից, շահագործել հրեշտակին ու սատանային միաժամանակ, եթէ հնարաւոր է: Ուղղամիտ եւ շիտակ ուղեգիծ Թուրքիան չի կարող ունենալ, որովհետեւ ժողովուրդը չէ — քաղցած, բոկոտն ու տգէտ— որ կառավարում է երկիրը, այլ կիսամտաւորականների մի շերտ, որի համար գրպանի եւ պետութեան շահերը նոյնացած են: Եւ նա միջոցների մէջ խտրութիւն չի դնում:

«Պրաւդա»ներն էլ միւս կողմից են կեղծում: Իբր թէ նոր են հասկացել, որ երկու տասնեակ տարի իրենց կրծքին տաքցրածի գլուխը սոխակի չի եղել, այլ օձի: Ողորմելի ստախօսներ: Փոխանակ 1951 թուին լալու Մուսթաֆա Սուպհիների վրայ, 1921 Ցունուարի 29ին լայիք, այն ժամանակ արցունքից ձեր աչքերը կը պարզուէին, իրականութիւնը կը տեսնէիք այնպէս, ինչպէս որ է եւ մի ամիս յետոյ, Մարտ 3ին Կարսի՝ «պատմութեան մէջ ամէնէն խայտառակ դաշնագիրը»— ըստ մեծամասնական Բորեանի —չէիք ստորագրել ի հաշիւ մի նահատակ, բայց հերոս ժողովրդի, որպէսզի ձեր կրծքի օձ – սոխակը կշտանայ:

«Պրաւդան», Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, գրում է.

— «Երեսուն տարի առաջ, Ցունուար 28ից 29ի գիշերը Տրապիզոնում կատարուեցաւ Թուրք յետադիմութեան (բայց ո՞վ էր այդ յետադիմութեան պետը. Հ. Ս.) ամէնէն սեւ չարագործութիւններից մէկը: Գազանօրէն սպաննուեցաւ Թուրքիոյ համայնավար կուսակցութեան կազմակերպիչը՝ Մուսթաֆա Սուպհին, նրա հետ բարբարոսաբար մեռցրին կնոջը եւ 13խիզախ պայքարողների Թուրքիոյ աշխատաւորութեան — Էտհէմ Նէջաթ, Իսմայիլ Հագգը, Հիլմի օղլու Հագգը, Քեազիմ Ալի, Հայրէտտին եւ ուրիշներ:

«Մուսթաֆա Սուպհին ուրախութեամբ ողջունեց Հոկտեմբերեան Ցեղափոխութիւնը: Նա հասկանում էր, որ այդ յեղափոխութիւնը վճռական ազդեցութիւն կ'ունենայ բոլոր ժողովուրդների եւ մասնաւորաբար Թուրք բազմաչարչար ժողովուրդի ճակատագրի վրայ: Սուպհին մեծ աշխատանք կատարեց մուսուլման ժողովուրդների քաղաքական դաստիարակութեան համար: Նա Թուրքերէնի թարգմանեց Լենինի եւ Ստալինի 20 կարեւոր գրուածքները:

«1921 Ցունուարին քեմալական կառավարութիւնը հրաւիրեց Մուսթաֆա Սուպհիին վերադառնալ Թուրքիա: Նաեւ իր ընկերները մեծ ոգեւորութեամբ գնացին մտնելու անգլեւֆրանսիական աշխարհակալների դէմ կռուի ելած ժողովուրդի մէջ: Բայց հազիւ Սուպհին եւ ուղեկիցները հասել էին Տրապիզոն, երբ դահիճները նրանց նստեցրին նախօրօք պատրաստած նաւակները եւ տարան բաց ծով, այնտեղ Ենիչէրիները նրանց կոտորեցին ու Սեւ Ծովը գերեզմանն եղաւ Թուրք ժողովրդի երջանկութեան արի ռազմիկների»:

Որովհետեւ Սովետները այսօր կատաղել են հակամերիկեան թոյնով, պէտք էր իրենց դաշնակից Քէմալի այս ստոր արարքը կապել մի Ամերիկացու հետ: Եւ «Պրաւդան» առանց ամօթից պատռուելու թխում է սուտը:

— «Այս արիւնոտ ոճիրը կատարեց Թուրք յետադիմութիւնը այն օրերին, երբ Անգորայում էր գտնւում ամերիկեան կառավարութեան յատուկ ներկայացուցիչ զօրավար Հարբորդը (Հայաստան ղրկուած նախագահ Ուիլսընի կողմից, պատմութիւնը ծանօթ է ամէնքին, Հ. Ս.): Դժուար չէ տեսնել կապը այս երկու երեւոյթների միջեւ. Թուրք խաւարապաշտները եւ նրանց թիկունքում կանգնած անգլեւամերիկեան աշխարհակալները, որոնք միշտ ձգտել են Թուրքիան ունենալ իբրեւ գաղթավայր եւ ռազմակայան, խորապէս շահագրգռուած էին Սուպհիի եւ իր ընկերներին ոչնչացումով»:

Մ. Սուպհին մերկացնում էր դաժան գործերը Թուրք յետադիմութեան, նրա գազանային քաղաքականութիւնը բանուորների, գիւղացիների եւ ազգային փոքրամասնութիւնների հանդէպ, նրա դաւաճանութիւնը Թուրքիոյ ազգային շահ[illegible]: Սուպհին գրում էր.

— Երբեք պիտի չմոռանալ, որ թշնամին նենգ է եւ խորամանկ, Թուրք յետադիմութիւնը չի կորցրել յոյսը դրամ կորզել անգլեւամ[illegible]րիկեան դրամատուներից: Նա պատրաստ է ստո[illegible]րել ամէն տեսակ դաշինք եւ ծախել Թուրք ազգը. ո[illegible]քեր երէկ ծախում էին երկիրը Գերմանիոյ Վիլհելմին, այսօր կը ծախեն Անգլիացիներին, վաղը Ամերիկացիներին»:

Շատ բնական է, որ Մուստաֆա Քէմալ իր յետին նպատակները այսքան քաջաբար մերկացնողներին ծովը նետէր, բայց մնում է անհասկանալի, թէ ինչու դրանից անմիջապէս յետոյ Լենին եւ Ջիչէրին Թուրք խորհրդային բարեկամութիւնը ծով չնետեցին...

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՇՈՒԼԻՍ

Ջուրը եւ կենդանական կազմը

Արդի գիտութիւնը կ'ընդունի թէ կեանքի սկզբնաւորութիւնը ծագում առած է ջուրին մէջ: Կ'ենթադրուի թէ անհաշուելի տարիներ առաջ, երբ երկրիս մակերեսը պաղեցաւ եւ մթնոլորտին մէջ թթուածինի կազմութեամբ կեանքի պայմաններ ստեղծուեցան, այն ատեն եթէ մարդկային էակ մը պատահաբար գտնուէր մեր երկրագունդին վրայ, իր աչքին պիտի պարզուէր այժմու պատկերէն բոլորովին տարբեր տեսարան մը: Ջուրի անհուն ու վհատեցուցիչ տարածութիւններ: Հոս ու հոն, անկենդան, լերկ ցամաքամասեր: Եւ սակայն այդ քաոսային վիճակով, անծայրածիր ջուրերուն մէջ, կեանքը ծնունդ առած էր արդէն, դոնդողային նիւթերու ստեղծման շնորհիւ:

Արդարեւ եթէ այդ առանձնաշնորհեալը մանրադէտով ջուրը քննելու միտքը յղանար, դարմանքով պիտի նշմարէր որ մանր էակներու աշխարհ մը կ'ապրի այնտեղ, օժտուած՝ բազմապատկուելու, յարատեւելու յատկութեամբ: Ահա այս միաբջիջ նախակենդանիներն էին, որ միլիոնաւոր տարիներու ընթացքին սերունդէ սերունդ յեղաշրջուելով, ճիւղաւորուելով, կատարելագործուելով, կազմեցին բազմաբջիջ գործարանաւոր մարմիններու բուսական թէ կենդանական ճիւղերու այն անհամար ընտանիքները, որոնք կ'ապրին ու կը բազմանան այս մոլորակին վրայ եւ որոնց ամենակատարեալ ներկայացուցիչն է մարդը:

Հասկնալի է որ կեանքը առանց ջուրի անհնար է: Փորձերով հաստատուած է որ մարդիկ թէ կենդանիները կրնան աւելի երկար տոկալ ու ապրիլ առանց սնունդի քան թէ ծարաւ: Հնդիկ հայրենասէրը, հռչակաւոր Կանտի երբ շաբաթներով ծոմ կը պահէր, օրական քանի մը լիտր ջուր կը խմէր: Տարակոյս չկայ թէ առանց ջուրի ութ օրուան ընթացքին պիտի մահանար:

Զարմանալի չթուի եթէ ըսենք որ մեր կազմը ջուրով ողողուած է: Մեր դնդերները, մորթը, վերջապէս բոլոր գործարանները մեծ մասամբ ջուրով կազմուած են: Գարէլ կ'ըսէր թէ մարդկային մարմինը կազմուած է ջուրի մէջ լուծուած աւիւն մը աղով...: Այս զուարճալի արտայայտութիւնը գիտական բանաձեւի մը վերածելով, կ'ունենանք հետեւեալ պատկերը.— Առնենք 60 քիլօ կշռող մարդ մը: Ի՞նչ կը գտնենք իր կազմին մէջ.— մօտաւորապէս 43 քիլօ ջուր, այսինքն՝ իր ծանրութեան 70 առ հարիւրը: Մնացեալ 30 առ հարիւրին բաղկացուցիչ գլխաւոր նիւթերն են.— Փրօդիտներ, այսինքն՝ բնասպիտային, մածիտային նիւթեր: Լիփիտներ, (ճարպային նիւթեր), կլիւսիտներ, (շաքարային նիւթեր) եւ հանքային նիւթեր:

Երեխաներուն մարմնական ջուրի քանակութիւնը աւելի բարձր է: Նորածինի մարմինը 76 առ հարիւրը ջուր կը պարունակէ: Իսկ սաղմը, բեղնաւորումէն երեք ամիս վերջ երբ կը ներկայացնէ մարդկային կերպարանք եւ օժտուած է կեանքի անհրաժեշտ գործարաններով, 94 առ հարիւր ջուր կը պարունակէ:

Շատեր պիտի հարցնեն թէ ջուրի այսքան բարձր համեմատութեամբ մարդկային մարմինը ի՞նչպէս հաստատուն կը մնայ եւ հեղուկ վիճակ մը չի ներկայացներ:

Իրօք, եթէ այս տրամաբանութեամբ մօտենանք հարցին եւ փորձենք 43 քիլօ ջուրին մէջ խառնել վերոյիշեալ նիւթերը, կը ստանանք կրպչուն, բաւական թանձր նիւթ մը, եւ ուրիշ ոչինչ: Եւ սակայն բնութիւնը այդ նոյն նիւթերը այնքան ներդաշնակօրէն դասաւորած է մարմնոյն իւրաքանչիւր գործարանին մէջ որ մեր կազմին կուտան պէտք եղած տոկունութիւնը, ճկնութիւնը, ուժը եւ հաստատուն վիճակը:

Պէտք է ըսել նոյնպէս որ մարմնին պարունակած ջուրը կը ներկայանայ դոնդողային, մածուցիկ վիճակով (état colloïdal): Այդ ջուրին քանակութեան պահպանումը կը պարտինք արեան գործունէութեան: Թէեւ այդ կարմիր հեղուկը իր մէջ կը պարունակէ մարմնի ջուրին 5 առ 100ը միայն: Եթէ մարմնի ուրիշ մասերուն մէջ ջուրի քանակը կրնայ փոփոխութիւններ կրել, նոյնը չէ պարագան արեան մէջ, ուր ջուրի հաւասարակշռութիւնը պէտք է պահպանուի ամէն գնով: Որովհետեւ, ինչպէս գիտենք, արեան կէս մասը կազմուած է փլազմա կոչուած հեղուկով, որուն մէջ լուծուած են հանքային թէ այլ կենսական նիւթեր: Հանքային նիւթերու համեմատութիւնը փոփոխութեան չի դիմանար: Ամէն անգամ որ արեան ջուրը կը պակսի, հանքային նիւթերու խտացում

Գաղութէ գաղութ

ԼՈՒՐԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷՆ

Ամերիկայի Դաշնակցական գործիչ ընկեր Արամ Սահակեան, որ Նիւ Եորքի Արաբական գործակալութեան կողմէ հրաւիրուած էր ճառ մը խօսելու անթելի կայանէն, Ամերիկայի մասին իր ընդհ. տպաւորութեան հետ պատկերացուցած է հայկ. գաղութներու կեանքը եւ ճշդած այն յարգանքը զոր կը վայելեն արաբական երկիրներու եւ Լիբանանի պետական դէմքերը Ամերիկայի մէջ :

Նոյն շրջանին երկրորդ գործիչը, ընկեր Բէգլար Նաւասարդեան Պոսթընէն վերջ ունեցած է յաջող եւ բազմամարդ ժողովներ նաեւ Փրովիտենսի եւ Ուստըրի մէջ :

Փրովիտէնսի մէջ խօսած է հայերէն եւ անգլերէն լեզուներով: Ուստըրի մէջ ներկայ եղած է ընկերներու խուռն բազմութիւն, ինչպէս եւ «Վուստըր Թէլէկրամ»ի թղթակիցը, որ առած է ընկերոջ լուսանկարը եւ իր թերթին մէջ տուած է նաեւ անոր ճառին գլխաւոր միտքերը: Ընկեր Բէգլարի ժամանումով հայ երիտասարդութեան մէջ վերջերս սկսած է կենդանի շարժում եւ ջերմ հետաքրքրութիւն դէպի Դաշնակցութիւնը :

X Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան օգնելու համար յանձնախումբ մը կազմուած է Մ. Նահանգներուն մէջ: Այս առթիւ հրատարակուած կոչ մը կը հրաւիրէ նուէրներ տրամադրել, նկատելով որ ինկած են կալուածներու հասոյթները, նուազած աշակերտներու թոշակներէ գոյացած գումարները, բազմապատկուած տպարանական եւ այլ ծախքերը՝ դրամի արժեզրկման պատճառով: Մեծադոյն Տիթրոյթի հայութիւնը արդէն տուած է եօթը հազար տոլար, ի պատիւ Արքահայր Սրապիոն Վ. Ուլուհոճեանի սարքուած ճաշին առթիւ :

X Լորէնսի գաղութը 60 տարուան կեանք ունի: Այս գաղութը վաթսուն տարուան մէջ գոհաբերած է աւելի քան քառորդ միլիոն տոլար, ազգային, կրթական եւ բարեգործական նպատակներու համար: Առաջին անգամն է որ գաղութը սեփական շէնք մը կ'ունենայ, իր ազգային, կրթական եւ հանրային պէտքերուն համար: Ընտրուած մասնաւոր մարմին մը պիտի վարէ շէնքին օգտագործումը: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, Օգն. Միութիւնը, Երիտ. Կոմիտէն եւ «Վարդանանց Ուխտը կը հանդիսանան մղիչ ուժը այս ձեռնարկին: Սակայն շէնքը պիտի ծառայէ Լօրէնսի ամբողջ հայ գաղութին եւ պիտի դառնայ կրթական ասքուկ վառարան մը: Փետրուար 25ին տեղի ունեցած է բացումը: Քաղաքին գլխաւոր փողոցներէն մէկուն մէջ կը գտնուի աղիւսաշէն եւ բոլոր յարմարութիւններով այս շէնքը :

X Արիզոնա նահանգին (Մ. Նահանգներ) մէջ Պ. Պերճ Մուսեղեան Շրջանային Դատախազ ընտրուած է ժողովուրդին 75 առ հարիւրի քուէներով: Նորընտիր դատախազը ինքնաշխատութեամբ աւարտած է այս նահանգին համալսարանին օրէնսդրկան ճիւղը, ծառայած է իբրեւ փաստաբան եւ առաջինն է որ յաջողած է բարձր պաշտօնի մը հասնիլ:

Տխրունի.— Միհրան Քէօրիւկեան մեռած է Նիւ Եորքի մէջ Դեկտեմբեր 21ին: Ծնած էր Կեսարիոյ՝ Պալակէսի զուտ հայաբնակ գիւղը 50 տարի առաջ: 1912ին գացած էր Ամերիկա: Սակայն երկրի տարագրութեան ատեն կորսնցնելէ վերջ իրծընողքը, կը թողու Ամերիկան եւ կը մեկնի Կիպրոս, ուր կիլիկեան կամաւոր կ'արձանագրուի: Երկու տարի զինուորական ծառայութենէ վերջ, կը դառնայ քաջամարտիկ հայ կամաւոր, կը մասնակցի Արարայի ճակատամարտին: Դէպքերը գահավէժ կ'ընթանան: Միհրան չի յանձներ զէնքերը, կը մասնակցի Մարաշի կռիւներուն, ցուրտին կիսամեռ կիներ ու մանուկներ շալկած, կ'ազատէ Թուրքերու ձեռքէն: Ուսամբարձ կը տանի հայ մանուկ մը Մարաշէն Ատանա: 1920ին կը վերադառնայ Ամերիկա եւ դրամ ղրկելով իր զէնքի ընկերներուն, անոնք ալ կը տանի Ամերիկա:

Պաստառին վրայ

Ամէն անգամ որ շարժանկարի մը սրահէն ներս կը մտնեմ, առաջին հետաքրքրութիւնս կ'ըլլայ, խաղացանկին մէջ փնտռել ազգակցի մը անունը :

Եւ ինչ ուրախութիւն, իրապէս, երբ պաստահաբար կը հանդիպիմ Հայու մը անունին :

Ալ մոռցած խաղին բովանդակութիւնն ու օրուան հերոսին խաղարկութիւնը (եթէ Հայ մը չէ ան) ամբողջ ուշադրութիւնս կը կեդրոնանայ, մեր արենակցին ամէն մի շարժուձեւին, ելեւմուտին վրայ:

Ահա այսպիսի ուրախութիւն պարագաներու բերումով է, որ մեր միտքերուն մէջ սկսան դրոշմուիլ՝ Ա. Շահխաթունիի, Բագրատունիի (դժբախտաբար շատ սակաւ), երէց Մաքսուտեանի, Գօգօ Ասլանի, ինչպէս նաեւ դիմայարդար Արայի (Յակոբ Առաքելեան) անունները :

Ազատագրութենէն վերջ ողջունեցինք նոր տաղանդներ ու դէմքեր, ինչպէս բեմադիր Ա. Մալաքեան (Henri Verneuil), Օր. Ռօզի Վարդ, Էտմօն Թէմիզեան եւ Վաղինակ Ալթունեան:

«Յառաջ» պարբերաբար կ'արձանագրէ Պ. Մալաքեանի բեղուն ու պատուաբեր գործունէութիւնը :

Գալով երեք նոր անուններուն, կը կարծեմ թէ անոնց երեւումը տեղական պաստառներուն վրայ, դեռ ծանօթ չէ շատերուն:

Օր. Rosy Varte (Նուարդ Մանուէլեան), գըրաւման շրջանին հազիւ իր նախաքայլը նետած հայ բեմէն ներս, (Շանթի «Հին Աստուածներ»ու Սեդայի դերին մէջ), ասուպի մը պէս անհետացաւ, մեր թատերական գորշ երկնակամարէն ...

Ազատագրութենէն վերջ, սակայն, իր անունը կը փայլէր, Ֆրանսացի հռչակաւոր կատակերգակ Bachի եւ Bernard Blierի անուններու կողքին: Իսկ վերջերս, Jean Tissierի հետ կը խաղար, նոր ու զուարթ ժապաւէնի մը մէջ :

Անցեալները նոյնպէս առիթը ունեցայ դիտելու ծանօթ դերասան, Վաղինակ Ալթունեանի առաջին խաղը՝ «Un Certain Monsieur» ժապաւէնին մէջ, René Daryի հետ :

Այս նոյն խաղին մաս կը կազմէր նոյնպէս ուրիշ երիտասարդ հայորդի մը՝ Էտմօն Թէմիզեան, որ շնորհիւ ֆիզիքական կազմին եւ տեղական լեզուին հմտութեան, արդէն իսկ հրաւիրուած է գերմանացի սպայի մը գլխաւոր դերը ստանձնելու, նոր ժապաւէնի մը մէջ :

Շնորհաւորելով մեր արուեստագէտ ազգակիցներու այս յայտնութիւնը՝ ֆրանսական ժապաւէններէն ներս, կը մաղթենք նորանոր յաջողութիւններ: Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ

առաջ կուգայ, ինչ որ կը գրգռէ մեր ծարաւի կեդրոնը ու մեր մէջ կ'արթնցնէ ջուր խմելու պէտքը: Ահա այս կերպով կը պահուի մարմնին ջրային հաւասարակշռութիւնը :

Մեր մարմինը օրական երեք լիտր ջուր կը կորսնցնէ զանազան արտաքսումներով: Անշուշտ այս քանակը կը տարբերի համաձայն եղանակին ու մարմնական գործունէութեան: Պէ՞տք է նոյնքան ջուր խմել: Ոչ: Որովհետեւ մեր կերած սընունդներէն կը ստանանք արդէն բաւականաչափ ջուր: Հետեւաբար օրական մէկ լիտր ջուր լիովին կը բաւէ:

Ինչպէս կը տեսնէք, ջուրը, այդ անմահական հեղուկը, կեանքն իսկ է բոլոր գործարանաւոր մարմիններուն: Եւ Ծննդոց Գրքին յիշատակած Աստուծոյ պատգամը Ադամի մասին այլաբանօրէն գործածելով, կարելի է ըսել մարդուն.

— Ջուրէն ծնար ջուր պիտի դառնաս :

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՕԲԱՃԵԱՆ

ԹԻՒՐԻՄԱՑՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Պ. Հայկ Պէրպէրեան երկրորդ գրութիւն մը ուղղած է մեզի, ի պատասխան Պ. Ա. Վաչեանցի մէկ դիտողութեան (Յառաջ, 15 Փետր.):

Այդ գրութիւնը ամփոփ արտատպումն է իր այն յօդուածին որ տեղի տուած էր մեր ալեւոր բարեկամին քննադատութեան, եւ որ տպուած է «Ապագայ» շաբաթաթերթի 1946 Յունիս 26ի թիւին մէջ :

Մեր կարծիքով, ինչ որ Պ. Պէրպէրեան «ըլըպարտութիւն »կը կոչէ, պարզապէս թիւրիմացութեան հետեւանք է. ուստի փակուած կը նկատենք բանավէճը :

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՓԱՐԻԶ, 9 Մարտ.— Թոյլ տուէք «Յառաջ»ի միջոցով յայտնել իմ խորին շնորհակալութիւնները Բժ. Լեւոն Գրիգորեանին, որ իր յաճախակի եւ կանոնաւոր այցելութիւններով խնամեց ինձ եւ դարմանեց սիրայօժար իմ ծանր հիւանդութիւնը:

Շնորհակալութիւններս նաեւ «Յառաջ»ին, իմ հիւանդութեանս՝ լուրին հրատարակութեան եւ արագ ապաքինման բարեմաղթութիւններու համար:

Ա. Խանդկարեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Ա.— ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

Կոստանդին կայսրը անձնապէս շատ տրամադիր էր գոհացում տալու Պապին, բայց իր ջանքերը տեւական կերպով կը ջլատուէին Պոլսոյ ժողովուրդին եւ կղերին մեծամասնութեան յամառ եւ մոլեռանդ ընդդիմութեամբ: Իսկ Վենետիկ ալ դժգոհ էր, որովհետեւ կայսրը 1442էն ի վեր իտալական ծագում ունեցող կնոջմէ մը այրի մնացած՝ ու Ֆոսքարի դուքսին աղջկան հետ ամուսնանալու ծրագիրը մէկ կողմ թողած էր :

Հերջապէս սակայն Վենետիկ տասը նաւու օգնութիւն մը խոստացաւ: Պապն ալ խոստացաւ նաւատորմ մը ղրկել: Նոյնիսկ կայսեր խնդրանքին վրայ, որ Կաթոլիկներու եւ Յոյներու միութիւնը յաջողցնելու ատակ կարող ու ուսումնական հրամանատարներ կ'ուզէր, անոր ղրկեց իբր Ս. Աթոռին նուիրակ Իզիտոռ Կարդինալը, հռոմէական քահանայ մը, Պելոպոնէսի կամ Թեսաղոնիկէի մէջ ծնած, նախկին մետրապոլիտ Քիէվի ի Ռուսիա, նշանաւոր միտք ու խորիմաստ աստուածաբան մը, որ արդէն քանի մը տարի առաջ Ֆիօրէնցայի ժողովին մէջ կարեւոր դեր մը կատարած էր Պէսարիօնի քով, 1438ին: Պապը զինքը կը ղրկէր յոյն եկեղեցւոյն վերջնական հնազանդութիւնը ընդունելու եւ կատարելու համար Հռոմի հետ այն միացումը, որու ամէնէն ջերմ եւ անձնուէր կուսակիցը եղած էր շարունակ :

Նոյն 1452 տարուան Նոյեմբերին ճենովական մեծ նաւ մը որ կարդինալը կը բերէր եւ Քիոսէնն ալ Միտիլլիի եպիսկոպոսը՝ Քիոսցի Լէոնարը առած էր՝ Պոլիս հասաւ: Սակայն կարդինալը շատ ուշ մնացած էր, որովհետեւ պարտաւորեր էր Քիոսի մէջ սպասելու որ իր ճամբու ընկերները, ճենովացի վաճառականներ, իրենց գործերը լմընցնէին: Սեւ Ծովու Քաֆա նաւահանգիստը գացող ուրիշ նաւ մը կ'ընկերանար այդ նաւուն: Կարդինալը իր հետ կը բերէր երկու հարիւր զինուորներու օգնութիւն մը, ոմանք Իտալացի եւ ոմանք Քիոսցի Լատիններ, հրացանակիր կամ նետաձիգ: Ամենամեծ պատիւներով ընդունուեցաւ կայսրէն եւ արքունիքէն: Քիոսցի արքեպիսկոպոս Լէոնառ որ Պոլսոյ պաշարումին դերակատարներէն մէկը եղաւ, անոր գլխաւոր պատմիչներէն մին պիտի ըլլար 1453 Օգոստոս 15ին Նիքօլա Ե. Պապին գրած իր լալկան նամակովը, բաւականացաւ պապական նուիրակին կողմէ միացման ի նպաստ մղուած պայքարին ուժգնօրէն մասնակցելով :

Հոս տեղ չէ անգամ մըն ալ պատմել 1452 տարուան Դեկտեմբեր ամսուն տասնեւհինգօրեակին երկրորդ օրուան համբաւաւոր եւ գերադոյն հանդէսը, Ս. Սփիրիտիոնի տօնին օրը, որ կարծես դարաւոր եւ հինաւուրց Արեւելքը կայսրութեան մահազանգը եղաւ եւ որու մէջ երկու եկեղեցիներու միացումը, Ֆիօրէնցայի ժողովէն նուիրագործուած, հանդիսաւորապէս հռչակուեցաւ Այա Սօֆիայի կամ Ս. Իմաստութեան փառաշուք տաճարին մէջ ի ներկայութեան թագաւորին, պապական նուիրակին եւ Գրիգոր պատրիարքին միաժամանակ պաշտօն մատուցած պահուն, մինչդեռ, երեք հարիւր քահանաներ կը ծառայէին անոնց եւ եկեղեցիին մէջ թափօրով կը պտտցնէին Ս. Սփիրիտիոնի մարմինը եւ ամէնէն սրբազան մասունքները, մինչ միւս կողմէ, այդ միացման կատաղի հակառակորդները՝ «զէլօթ»ները կը վազէին քանի մը գլխաւոր պարագլուխներու շուրջ հաւաքուելու, հռոդոսցի Նէօֆիտոս քահանային եւ մանաւանդ համբաւաւոր Կեննատիոս ճգնաւորին՝ որ աւելի ծանօթ էր Գէորգ Սքոլարիոս անունով :

Այս մոլեռանդ աղանդաւորը անգիտակից, կամ ինչ որ աւելի ծանր է, թերեւս անտարբեր թրքական զարհուրելի վտանգին, մեծ վանքին իր խուցը մեկուսացած, ծոմապահութեան եւ աղօթքներու մէջէն շարունակ կ'որոտար իրերու ներկայ վիճակին պաշտօնական հերձուածին դէմ, ամէնէն սարսափելի պատիժները գուշակելով խորհրդաւոր մարգարէութիւններու մէջ, մանաւանդ նախատեսելով հռոմէական կայսրութեան վախճանը երկնային բարկութեան տակ հեւ ի հեւ ամբոխին նետելով իր սպառնալից պատգամները, մինչդեռ փողոցին խռովարարները՝ էրիկ մարդիկ թէ կին, քահանայ թէ վանական, մայրապետ թէ աշխարհական, ի մի բան ամբոխը, խլացուցիչ աղաղակներու մէջ շարունակ կը պոռչտային. «Ի մահ բազարջակերները եւ անոնց կռապաշտութիւնը», ու բարձրաձայն, բոլորն ալ, ամենասրբուհի Աստուածածնին, երկինքի թագուհիին:

(Շար.)

դէպքի մը հետեւանքով»։ Ուրեմն կ՚ակնարկէր Քորէայի պատերազմին, առանց այդ երկրին անունը յիշելու։ Յետոյ բացատրեց թէ «Խ. Միութիւնը իրեն համար վտանգ մը կը նկատէ Գերմանիոյ մասնակցութիւնը Եւրոպայի պաշտպանութեան։ «Կարծեմ անհիմն են այդ վախերը, սակայն բախտաւոր օր մը պիտի ըլլայ եթէ Խ.Միութիւնը ինք ապացուցանէ թէ անհիմն են»։

Պ. Կրոմիքօ պատասխանեց թէ այդ վախերուն պատասխանատու են այն կառավարութիւնները որոնք ճակատ կը կազմեն Խ. Միութեան դէմ։

ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ՆՈՐ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

Միացեալ Ազգերու Թուրք պատուիրակը, Սէլիմ Սարփէր, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով Նիւ Եորքի մէջ, ըսաւ թէ Եւրոպայի պաշտպանութեան համար անհրաժեշտ է կազմել Միջերկրականի պաշտպանութեան ցանց մը, մէջն ըլլալով Թուրքիան։ «Անհրաժեշտ է հաւաքական ապահովութիւնը տարածել մինչեւ արեւելեան Միջերկրական, որպէսզի արդիւնաւոր ըլլայ։ Գործնական չէ ամրութիւններ կառուցանել արեւմտեան Եւրոպայի համար, անտեսելով արեւելեան կողը։ Իմ կարծիքով, սխալ է պաշտպանութեան անջատ ցանցեր կազմել Հիւս. Ատլանտեանի պետութեանց եւ Միջերկրականի շրջաններուն համար։ Երկուքը միասին ռազմագիտական ամբողջութիւն մը կը կազմեն»։

Այս առթիւ յիշելով Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ կնքուած զինակցութիւնը, Պ. Սարփէր յայտարարեց թէ այդ երկու պետութիւններ անշուշտ պիտի օգնեն, եթէ Թուրքիա յարձակում կրէ։ «Իսկ Ատլանտեանի միւս զինակիցները չէ՞ զո՞ք պիտի մնան։ Վստահ եմ թէ արեւմտեան զինակիցները պիտի գնահատեն Թուրքիոյ դերը՝ աշխարհի ապահովութեան համար»։

Նոր խլրտումներ Սպանիոյ մէջ

Պարսելոնայի ընդհ. գործադուլէն անմիջապէս վերջը, զօր. Ֆրանքօ հինգ մարտանաւեր եւ զօրք ղրկեց, բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար։ Երեքշաբթի օր գործադուլը կը շարունակէին 150.000 բանուորներ, պահանջելով ազատ արձակել երկուշաբթի օր ձերբակալուած քաղաքացիները։

Հեռագիրները կ՚ըսեն թէ զանգուածային ձերբակալութիւններ կատարուեցան ցոյցէն անմիջապէս վերջը։ Այս առթիւ Պարսելոնա ղրկուեցան 2000 պահակներ Սարակոսայէն, հազար ալ Մատրիտէն։ Քաղաքին 8000 շրջուն պահակները հսկողութիւն կը կատարեն փողոցներուն մէջ։

Ներքին նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ գործադուլը ձախողած է, թէ ներշնչուած էր դուրսէն, ապրուստի սղութեան դէմ բողոքելու պատրուակով, թէ ձերբակալուած են վարիչները եւ թէ բարեկարգութիւնը վերահաստատուած է։

Մարտանաւերէն զատ, կառախումբ մը լեցուն ոստիկան ալ ղրկուեցաւ Մատրիտէն եւ նոր կառավարիչ մը նշանակուեցաւ Պարսելոնայի համար։

Սպանիոյ հանրապետական կառավարութեան Փարիզի ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ ժողովուրդը կորանցուցած է ամէն յոյս, քանի որ Ապգաժողովը չկրցաւ իրագործել 1946ին տուած խոստումները, երկիրը փրկելու համար համատիրական կարգուսարքէն։ »Պարսելոնայի գործադուլը սկզբնաւորութիւնն է ընդհանուր ձեռնարկի մը։ Բուռն յեղափոխութեան առաջքը կարելի է առնել ազատ ընտրութիւններ կատարելով»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ Ազգ. Ճակատի անդամները փորձեցին քուէարկել տալ Անգլեւիրանեան քարիւղի ընկերութեան ազգայնացումը, սակայն ձախողեցան, մեծամասնութիւն գոյացած չըլլալով։ Ազգ. ճակատը կ՚ուզէր օգտուիլ վարչապետին սպանութեան հետեւանքով ծագած խուճապէն։ Կը կարծուի թէ այն երեսփոխանները որոնք հակառակ էին ազգայնացման, այժմ տրամադիր կ՚երեւան քուէարկելու օրինագիծը, վախնալով իրենց կեանքէն։ Երեսփ. ժողովը նոր նիստ մը պիտի գումարէ այսօր, հինգշաբթի։

ՄԱՐՈՔԻ ԽՆԴԻՐԸ միշտ կ՚արծարծուի արաբական երկիրներուն եւ մասնաւորապէս Եգիպտոսի մէջ։ Վերջին լուրերու համաձայն, Արաբական Դաշնակցութիւնը ծանուցագիր մը պիտի ուղղէ Ֆրանսայի, խնդրելով «ճնշում չբանեցնել Սուլթանին վրայ եւ օգնել որ Մարոքն ալ անկախութիւն ստանայ»։ Եթէ Ֆրանսա գոհացուցիչ պատասխան չտայ, խնդիրը պիտի յղուի Ազգաժողովին։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, Պ. Նեհրու, ճառ մը խօսելով խորհրդարանին մէջ, յայտարարեց թէ հիւլէական պատերազմը քարուքանդ պիտի ընէ աշխարհը։ «Կարելի չէ նպատակի մը հասնիլ մահուան, տառապանքի ենթարկելով ժողովուրդները։ Այդպիսի պատերազմ մը միայն կրնայ յանգիլ Ֆիզիքական աւարկու քայքայման, խորտակելով քաղաքակրթութիւնը»։

Մեծ պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԵԳԻՊՏԱՑԻ եւ ԻՍԻԻ ԶԱՒԱՐԵԱՆ կոմիտէներու։

Այս կիրակի գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանի ընդարձակ եւ շքեղ սրահին մէջ։

Գեղարուեստական խնամուած եւ ճոխ յայտագիր։ Ընտիր ու առատ պիւֆէ։

Նուագախումբ եւրոպական պարերու համար հռչակաւոր CUBAN PETT։

ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑԻ ԵՒ ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ

ՕՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի։ 24 Մարտ, շաբաթ երեկոյ, Salle Géographie, 184 Bd. St. Germain։

Նախագահութեամբ Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

Թատերական ներկայացում

վարդանանց պատերազմի 1500ամեակի առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէին։

Կը ներկայացուի Ս. Բիւրատի «ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐՇԻԻ»ը։ Շաբաթ, 17 Մարտ, ժամը 20.30ին։ Պետական Թատրոնի շքեղ սրահին մէջ։

Ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Աշոտ Առաքելեանի, մասնակցութեամբ Տիկին եւ Օր. Գափուստգեաններու։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։ Տոմսերու գինը 100 եւ 75 Փրանք։ Մանուկներու համար 50 Փրանք։

Տոմսերու գիները.— Ա. կարգ 150 Փրանք, Բ. կարգ 100 Փրանք, Գ. կարգ 75 Փրանք։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Սէնթ Էթիէնի մէջ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ԱՆՏՈՔ կոմիտէի, եւ նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի «Բաբգէն Սիւնի» խումբին, այս կիրակի ժամը 15ին, 16 rue J. B. David, Républicainsներու սրահը։

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Երգ, մեներգ եւ արտասանութիւն։ Նոր Սերունդի անդամները պիտի ներկայացնեն խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը, Երկու ծայրայեղները։ Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նիկոլ-Դուման ենթակոմիտէի, Պիվէռի «Գեղունի» տան մէջ, ընկերահամակրական գինեձօն – խընջոյքով մը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, նուագ, երգ, արտասանութիւն։

Առատ կերուխում։ Մուտքը ազատ է

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Հ. Մ. Մ. Քլամարի դէմ, մեր նոր դաշտին վրայ։ Բազմութեամբ դալ քաջալերելու համար մեր մարզիկները, U. S. Italienneի դաշտը։ Փորթ Իթալիէն առնել թիւ 186 օթօպիւսը, իջնել Terminus, Route de Villejuif, l'Hay les Roses, Seine։

Հ. Յ. Դ. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հ. Յ. Դ. Կեդր. Դիւանի մէջ կը ծախուին հետեւեալ գիրքերը.—

Հ. Յ. . Պատմութիւն Ա. հատոր	800 փր.
Բ. հատոր	500
Հայկ. շարժմ. նախապատմութիւն Ա. եւ Բ. միասին	700
Բողոքը նորագոյն պատմ. մէջ Ա.հ.	350
Մեր փիլիսոփայական աշխարհայեացքը	250
Ընկերվ. Միջազգ. եւ ճնշուած ժողովուրդները	150
Հայ քաղ. մտքի զարգացումը եւ Հ.Յ.Դ.	150
Թալէաթ փաշայի սպանութեան դատավարութիւնը	200
Փետրուարի 18	125

Ծանապարհածախքը առանձին։ Հասցէ.— K. Balayan, 16 rue des Basserons, Montmorency (S.etO.)։

Կարելի է դիմել նաեւ «Յառաջ»ի։

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

ԴԵՂԱԳՈՐԾ Պ. ԳԱԲՐԻԷԼ ՔԻՐԻՇՃԵԱՆ Ալֆորվիլէն փոխադրուած է Փարիզի իր նոր դեղարանը՝ 97 Ave. Ledru – Rollin, Paris (XI)։

Tél. ROQuette 24–20։ Մէթրօ Bastille։

ՎՐԻՊԱԿ.— Երէկուան թերթին մէջ ծանուցուած նուէրը (Տիկին Լիզա) կարդալ Պ. Հրանտ Յովնանեանի ՄՕՐ մահուան առթիւ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Հ. Յ. Դ. Արեւ. Եւր. Կ. Կ.ի հրաւիրած ժողովը որ տեղի պիտի ունենար այս շաբաթ։

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, ընկեր Ալթունեանի բնակարանը, (17 rue Ampère, Քաշան)։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն, Խրիմեան դպրոցը։

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 21ին, կայարանի սրճարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

Այս ժողովներուն պիտի մասնակցի Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պօմոնի Հ. Կ. Խ.ի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը 16 Մարտ, եկեղեցիին կից սրահին մէջ, ժամը 3.30ին։ Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

ՔՂԻԻ Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ժողովը այս կիրակի օր ժամը 3ին, Ս. Անի դպրոցին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Ստիպողական ներկայութիւն։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ Ապրիլ 8ի կիրակին, 77 rue de la Voie Verteի շքեղ սրահներուն մէջ, Փարիզ։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս. Միութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները եւ հայրենակիցները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Իսի, Խրիմեան դպրոցին մէջ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղին Տարեկան Պարահանդէսը, Ապրիլ 14ին։

---

24 PROGRAMMES BIEN TEMPERÉSի

Առաջին շարքը կը սկսի

ՎԵՑ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՎ

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

ԿՈՂՄԷ

Ecole Normale de musique, 78 rue Cardinet (Métro Malesherbes)

Հետեւեալ թուականներուն.—

ՄԱՐՏ 13, 17, 20, ժամը 21ին

ՇԱԲԱԹ 17 ՄԱՐՏի յայտագրին մաս կը կազմեն՝ Պաէ, Բուրգել, Ռամօ, Սքառլաթի, Մոցարթ, Պեթհովէն, Շուպէրթ, Պռամս, Շօփէն, Ղազարոսեան։

Գիները 200, 300 եւ 400 Փրանք։ Վեց նուագահանդէսներուն համար, բաժանորդագրութիւն 20 առ հարիւր զեղչով։

Դիմել Ecole Normale, Durand եւ S. V. P.։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ, այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ։ Կը ներկայացուին «ԵՐԿՈՒ ԾԱՑՐԱՅԵՂՆԵՐԸ» եւ «ԳԻՒՂԱԿԱՆ ՀԵՌԱԽՕՍԸ»։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme – (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur–Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63

Vendredi 16 MARS 1951 Ուրբաթ 16 ՄԱՐՏ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6408–Նոր շրջան թիւ 1819

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՋՔ ԱՄԵՆԵՑՈՒՆ...

Անշուշտ նկատած էք,— ո՛վ որ նեղը մնայ կամ ծրագիր մը յղանայ, աչքերը կ'ուղղէ դէպի ամերիկահայ գաղութը :

Տարիներէ ի վեր, այդ գաղութը դարձած է տեսակ մը Ազգային կամ Կեդրոնական դրամատուն :

Անոր կը դիմեն անհատներ: Միութիւններ: Քաղաքական կազմակերպութիւններ: Դպրոց, հիւանդանոց կամ ծերանոց :

Եւ մանաւանդ Հայր. Միութիւնները, որոնց համար հոսուն աղբիւր մը դարձած է տոլարի աշխարհը, մարդասիրական թէ կրթական պահանջներ գոհացնելու համար :

Այս անգիր աւանդութեան հետեւանքով, նոյնիսկ բազմահայ եւ ունեւոր գաղութներ յաճախ կ'անճրկին, սովորական պահանջներու առջեւ: Եւ կամ պատրուակներ կը հնարեն, իրենց պարտազանցութիւնը չքմեղացնելու համար :

Օրինակ, Պոլիսը ունի անփոխարինելի հաստատութիւն մը, Ազգ. Հիւանդանոց, որ ճշմարիտ օրհնութիւն մը եղած է աւելի քան հարիւր տարիէ ի վեր :

Տարիներ առաջ Պոլսէն Ամերիկա գաղթած հայրենակիցներ ձեռք ձեռքի տալով, թանկագին օգնութիւններ կը հասցնեն: Կը լրացնեն հաստատութեան պակասները: Կ'օժտեն զայն արդիական յարմարութիւններով: Վիրաբուժական, ելեկտրական գործիքներով եւ մեքենաներով :

Պոլսէն գաղթածները շատ աւելի մեծ թիւ մը չե՞ն կազմեր այս երանելի գաղութին մէջ: Եւ ո՛րքան պարարտ ունեւորներ, հոգ չէ թէ ֆրանքով եւ կալուածով հաշուեն իրենց հարստութիւնը :

Արդ, իմացա՞ք որեւէ շօշափելի օգնութիւն ի նպաստ Ազգ. Հիւանդանոցին: Եղբայրական աջակցութիւն՝ անհատական թէ հաւաքական :

Անցեալ տարի վաստակաւոր ուսուցիչ մը մեռաւ Պոլսոյ մէջ, Յովհ. Հինդլեան :

Իր աշակերտները եւ բարեկամները անմիջապէս հանգանակութեան ձեռնարկեցին, «Հինդլեան» յարկաբաժին մը հաստատելու համար Ազգին Տան մէջ :

Պոլսոյ թերթերէն կ'իմանանք թէ յարկաբաժինը բացուած է արդէն, վաթսուն անկողիններով:

Ֆրանսահայ Պոլսեցիները որեւէ բաժին ունի՞ն այս ձեռնարկին մէջ :

Բոլորն ալ կ'ընդունին թէ անհրաժեշտ է միջնակարգ վարժարան մը՝ Մարսէյլի մէջ: Նոյնիսկ հատ մըն ալ՝ Փարիզ, քանի որ Մուրատեան վարժարանը ի վիճակի չէ գոհացնելու բոլոր պահանջները :

Կը թուի թէ աչքերը նորէն Ամերիկա ուղղուած են: Դարձեալ տոլարի կը սպասեն, ճեմարանի մը հիմը դնելու համար Մարսէյլի մէջ :

Հեռաւոր Ամերիկայի մէջ, ունեւորներ եւ բանուորներ շարունակ դրամ կը ճարեն Յունաստանի, Սուրիա – Լիբանանի եւ ուրիշ կարօտ գաղութներու կրթական եւ մարդասիրական հաստատութեանց համար :

Լեւոն Շանթը մէկ պտոյտով 127.000 տոլար կ'ապահովէ, ի հաշիւ Պէյրութի Ճեմարանին ;

Բարեգործականը 300 հազար տոլարի նոր հանգանակութիւն մը բացած է, Սուրիոյ եւ Լիբանանի դպրոցներուն նորոգութեան կամ նոր շէնքերու շինութեան համար :

Վենետիկի Մխիթարեանց աբբահայրը Ամերիկա գացած է, եւ պատկառելի գումար մը կը սպասէ:

Միեւնոյն ատեն սրտառուչ կոչեր կ'ուղղուին Վիէննայի համար, որ շատ աւելի կարօտ է :

Տակաւին ձեռնարկներ՝ տարագիրներու տեղաւորման, եկեղեցիներու եւ ակումբներու շինութեան եւ ուրիշ ծրագիրներու գործադրութեան համար: Առանց հաշուելու տեւական եւ պարբերական հանգանակութիւնները:

Այս ընդհանուր «շարժ»ին դիմաց, կը տեսնե՞ք որեւէ նախաձեռնութիւն՝ մեր գաղութին մէջ: Եթէ ոչ անճարներուն օգնելու, գոնէ հիմնական ձեռնարկ մը հաստատելու համար, ի խնդիր նոր սերունդին փրկութեան կամ ազգ. մշակոյթի զարգացման :

Միայն ծերանոց – անկելանոցնե՞ր պահելու դատապարտուած ենք: Այն ալ՝ մեծ մասով պետութեան տուած եւ բաշխած գումարներով... Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԲԱՐԿԱՆԱՑՔ ԵՒ ՄԻ ՄԵՂԱՆՉԷՔ»

«Յառաջ»ի հաւատարիմ ընթերցող մը, Տիկին Ա. Զ. նամակ մը ուղղելով խմբագրութեան, կը զարմանայ որ «ցարդ ոչ մէկ գրութիւն երեւցաւ Ա. Պարթեւեանի երաժշտական ցերեկոյթի մասին » :

— « Հակառակ անոր որ, հանդէսէն առաջ երբէք անմահ երաժշտագէտներու կենսագրականները հետաքրքրութեան խթան մը եւ անուղղակի ըմբռնէր մը եղան հասարակութեան, ձեր թերթին միջոցաւ :

... Արդա՞ր չէ որ քննադատներ մամուլի էջերէն տան իրենց ինկած բաժինը, գոնէ չեշտելու համար թէ Սորպոնի մէջ անցուած այդ ժամերը երաժշտական ճշմարիտ վայելքի եւ ազգային հպարտութեան ժամեր էին »:

Պատասխան.— Ոչ մէկ նկատում: Ապացոյց՝ երբեք նշանաւոր երաժշտագէտներուն կենսագրութեանց հրատարակութիւնը :

Կը նշանակէ թէ մեր կամքէն անկախ պարագայ մը կար :

Մենք մեր տրամադրութեան տակ չունինք մէկէ աւելի երաժշտական – թատերական քննադատներ, որպէսզի ամէն տեղ հասնին :

Այդ օրը բացակայ եղած է մեր գեղարուեստական աշխատակիցը :

Ահա կը տեսնէք որ տակաւին որեւէ գրութիւն չերեւցաւ Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեանի երաժշտական երեկոյթներու մասին ալ: Միշտ անկախ՝ մեր կամքէն :

Եթէ նամակագիր տիկինը գեղարուեստէ կը հասկնայ, կրնար ինք գրել Սորպոնի ցերեկոյթին նկարագրութիւնը: Փոխանակ երկդիմի հարցումներ ուղղելու :

Երաժշտական ձեռնարկ մը հասարակ հանդէս չէ, որպէսզի ոեւէ մէկը գրի առնէ, «շքեղ եւ աննախընթաց» մանրամասնութիւններով: ՎԱՀԷ

ՏԻԿԻՆ Ա. ՇԱՀՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ խնամատարութեան համար մինչեւ Մարտ 11 ստացած էինք 41 հազար ֆրանք զոր ամբողջութեամբ յանձնեցինք Օր. Շահմուրատեանի:

Երէկ 1000 ֆրանք եւս ստացանք (Ա. Շ.): Ուրեմն ընդհ. գումար՝ 42.000 ֆրանք :

ՄԵԹՐՈՅԻ ԵՒ ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԵՐՈՒ գործադուլը պիտի սկսի այսօր, ուր. եթէ կառավարութիւնը վերջին պահուն չհաւանի 6000 ֆրանքի յաւելում կատարել ամսավճարներու վրայ :

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ կուսակցութեան արտակարգ ժողովը առջի օր լուծեց փշոտ խնդիր մը, որ կը կոչուի «կրկնամուսնութիւն» : Այսուհետեւ կուսակցութեան անդամները պիտի չկրնան միեւնոյն ատեն անդամակցիլ զօր. տը Կոլի կազմակերպութեան: Պ. Էռիօ այս առթիւ ճառ մը խօսելով, դիտել տուաւ թէ զօրավարին վարդապետութիւնը կը ձգտի միակ կուսակցութեան, դրութիւն մը որուն շնորհիւ Հիթլէր իշխանութեան հասաւ եւ որով կը կառավարուի Խ. Միութիւնը .— զօր. տը Կոլ նոր ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ իր կազմակերպութիւնը բոլորովին առանձին պիտի պայքարի անջատականներուն (համայնավար) եւ միւս կուսակցութեանց դէմ :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ հրամանատարը, զօր. տը Լաթր Թասինյի, որ հոն կը գտնուէր երեք ամիսէ ի վեր, Փարիզ կուգայ, 15—20.000 օգնական զինուոր պահանջելու համար: Կարգ մը տեղեկութեանց համաձայն, Մոսկուայի հետեւորդները կրնան նոր արշաւանք մը կատարել Հանոյի դէմ, 60.000 զինուորներով, յառաջիկայ ապրիլին կամ մայիսին: Ֆրանսա այժմ 160.000 զինուոր ունի Հնդկաչինի մէջ, 50 հազարը ֆրանսացի, մնացեալը բնիկ:

ՔՈՐԷԱՅԻ մայրաքաղաքը, Սէուլ, 89 օրէ ի վեր պարպուած ըլլալով, դաշնակիցները Մարտ 14ին ներս մտան առանց դժուարութեան եւ Ազգաժողովին դրօշը պարզեցին քաղաքին վրայ: Ինը ամսուան մէջ այս չորրորդ անգամն է որ քաղաքը ձեռքէ ձեռք կ'անցնի: Լաւատեսներ կը կարծեն թէ կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութեան գետին մը գտնել, քանի որ կռիւները դադրած են բաւական ատենէ ի վեր :

«Չորսերու» ժողովը տեղ-քայլ կ'ընէ

Պ. ԿՐՈՄԻՔՈՅԻ ՆՈՐ ԶԻՋՈՒՄՆԵՐԸ

Չորս փոխանորդներու ժողովը սկսաւ արդէն քայլ նետել: Բացորոշապէս կը տեսնուի, թէ Պ. Կրոմիքոյի քաղաքականութեան մէջ կայ զգալի փոփոխութիւն մը դէպի լաւը, դէպի հասկացողութիւն, չորս արտաքին նախարարներու ժողովին օրակարգը պատրաստելու տեսակէտով :

Դշ. օրուան նիստին մէջ, խորհրդային պատուիրակը ըրաւ հետեւեալ երեք առաջարկները .—

1) Իր ներկայացուցած օրակարգի առաջին հատուածէն վերցնել «Գերմանիոյ վերազինման արգելքը» նախադասութիւնը եւ փոխարինել զայն հետեւեալ բառերով.— «Կիրարկում Փոցտամի համաձայնութեան Գերմանիոյ ապազինման մասին» :

2) Միացնել խորհրդային օրակարգի երրորդ եւ արեւմտեանի առաջին հատուածները, ստանալու համար հետեւեալ բանաձեւը.— «Եւրոպայի ներկայ լարուած վիճակին պատճառներու քննութիւնը եւ միջոցներ՝ ապահովելու իրական ու տեւական բարելաւում մը չորս մեծ պետութեանց յարաբերութեանց մէջ, նկատի ունենալով նաեւ վերոյիշեալ պետութեանց զինեալ ուժերու կըճատման հարցը »:

3) Խորհրդային պատուիրակութիւնը կը հաւանի ետ առնել իր նախագծին երկրորդ հատուածը եւ անոր տեղ կ'ընդունի արեւմտեան նախագծին երրորդ հատուածը, ուր կ'ըսուի.— «Գերմանական միութեան վերահաստատման եւ հաշտութեան դաշնագրի մը պատրաստութեան վերաբերեալ հարցեր »:

Այս երեք առաջարկները, որոնք պիտի քըննուին արեւմտեան երեք պետութեանց կողմէ, ցոյց կուտան, որ խորհրդային պատուիրակութիւնը տակաւին կը պահանջէ միւս հարցերէն անջատել գերմանական հարցը, որ խորհրդային նոր բանաձեւման մէջ կապուած չէ բնաւ այժմու լարուած վիճակի պատճառներուն քննութեան հետ : Պ. Կրոմիքօ նմանապէս կը պահանջէ Գերմանիոյ ապազինումը քննել Փոցտամի համաձայնութեան հիման վրայ: Դաշնակիցները մէկ սկիզբէն հակառակ են այս բանաձեւումին, դիտել տալով որ Փոցտամի համաձայնութիւնը ամէնէն առաջ բռնաբարուած է Ռուսերու կողմէ :

Զիջելով հանդերձ ուրեմն որոշ կէտերու վըրայ, որոնք իրենց համար երկրորդական կը թըւին, Սովետները կը պահեն իրենց տեսակէտները գլխաւոր հարցերու շուրջ: Այս պատճառով, երկար ու փափուկ վիճաբանութիւններ կը նախատեսուին տակաւին, մինչեւ որ կարելի ըլլայ փոխադարձ հասկացողութիւնով մը կազմել Չորսերու ժողովին վերջնական օրակարգը: Ամէն պարագայի տակ, մթնոլորտը այժմ աւելի պայծառացած է :

Կացութիւնը Իրանի մէջ

Թէհրանէն կը հեռագրեն մարտ 14 թուականով.— Ոստիկանութիւնը այսօր արգիլեց որեւէ ցոյց Թէհրանի փողոցներուն մէջ: Անհրաժեշտ է արտօնագիր ստանալ հրապարակային ժողովներու համար :

Կը կարծուի թէ այս արգելքին պատճառն է այն ցոյցը զոր «Խաղաղութեան կուսակիցները» կատարեցին անցեալ ուրբաթ օր, ամերիկեան դեսպանատան առջեւ, երբ ցուցարարները մահ կը պահանջէին զօր. Մէք Արթըրի համար, ցցելով իրենց բռունցքները :

Առաջին վճռական ձեռնարկն է այս արգելքը, նոր վարչապետին՝ Հուսէյն Ալայի պաշտօնավարութենէն ի վեր: Արտօնագիր պարտադրելով հրապարակային ժողովներու համար, նոր կառավարութիւնը կ'ուզէ նուազեցնել հակօտար ցոյցերու վտանգը :

Շատեր կը վախնան որ օտարներու դէմ թըշնամական ցոյցեր կատարուին ուրբաթ օր (այսօր), հասարակաց նոր պարտէզին բացման առթիւ: Այս շինութեան մէջ կարեւոր բաժին մը ունի ամերիկեան դեսպանին կինը, Տիկին Կրէյսի : (ԽՄԲ.— Այս պարտէզին մէջ է որ աղբիւր մը պիտի կառուցուի Պ. Ճորճ Մարտիկեանի ծախքով):

Կարգ մը ազգայնական տարրեր կը քննադատեն հասարակաց պարտէզի ձեռնարկը, իբրեւ օրինակ օտար միջամտութեան, պահանջելով աղքատներուն յատկացնել դրամը :

Արքայական հրովարտակ մը պաշտօնապէս հաստատելով Հուսէյն Ալայի վարչապետութիւնը, «իր կատարեալ վստահութիւնը կը յայտնէ անոր ճարտարութեան եւ իմաստուն քաղաքականութեան մասին »:

X Հեռագրի մը համաձայն, Ապատանէն հեռանալու հրաման ստացած են անգլիացի ընտանիքներ, 70—80 հոգի: Շատեր Պասրա հասած են

(Կուրհրաւ շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ 1500ԱՄԵԱԿԸ

ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆ, 10 Մարտ (Ցառաջ). — Ինչպէս ծանուցած էր «Ցառաջ», Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութիւնը կազմակերպած էր Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց հերոսամարտին 1500ամեակին առիթով հանդիսաւոր տօնախմբութիւն մը, որ տեղի ունեցաւ Մարտ 6ին երեքշաբթի գիշեր, Angelicumի մեծ սրահին մէջ:

Բացառիկ բախտ մըն էր Միլանի հայութեան համար այս հանդէսին իբրեւ նախագահ ունենալ Թուրքիոյ Հայոց Նորընտիր Պատրիարքը, Գարեգին արք. Խաչատուրեան, որ Պուէնոս Այրէսէն դէպի Պոլիս իր ճամբուն վրայ փափաքած էր այցելութիւն մը տալ գաղութին: Այլ ծունկի յօդացաւին պատճառաւ պատրիարքը փոխանակ չորս օրուան՝ ինչպէս ծրագրած էր՝ մնաց 24 Փետրուարէն մինչեւ Մարտ 8 եւ մենք առիթ ունեցանք երկու անգամ հրապարակաւ լսելու զինքը:

Ամէն դասակարգէ աւելի քան 150 հայրենակիցներ ներկայ էին Վարդանանց հանդէսին, որ սկսաւ «Հայաստան»ով՝ երգուած Շահմուրատեանի կողմէ երգապնակի վրայ: Յետոյ Հայ Մշակութային Միութեան անխոնջ վարիչը, Բժ. Արամայիս Սրապեան նախ կարդաց Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գէորգ Զ.ի Վարդանանցի կոնդակէն հատուածներ եւ Գարեգին Պատրիարքի «Վարդան»ի նուիրուած բանաստեղծութիւնը՝ հրատարակուած «Աշխարհի լոյսն ի Հայս»ի Բ. հատորին մէջ:

Յետոյ յուզիչ բանախօսութեամբ մը, բացատրեց Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց զոհաբերութեան իմաստը:

— «Ինչ որ կը բնորոշէ անոնց զոհաբերութիւնը իբրեւ բարոյական արժէք ու կշիռ, իրենց բացայայտ գիտակցութիւնն է դէպի մահ դիմող իրենց հաստատակամութեան, որպէսզի հայութիւնը ապրէր իբրեւ Հայ, ազատութիւնը իբրեւ գերագոյն ընծայ եւ հայրենի հողը իբրեւ երկնաւոր անփոխարինելի բարիք: ... Բոլորիս մէջ կ'ապրի Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց ոգին, ա'յն ոգին որ մահուամբ է անմահացած, որ ներշնչած է բոլոր փոթորկայոյզ ընդվզումները, պաշտպանելու համար իր կրօնը, եւ Արարատի ստորոտը ծաղկազարդուած Վարուժանեան կարմիր հողը»:

Բանախօսը իր ճառը վերջացուց յիշելով Վարդանանց վեհաշունչ խօսքը՝ զոր անոնք արտասանեցին նախ քան իջնելը փառքի եւ նահատակութեան դաշտը. — »Հաւասարեսցէ մահս մեր ընդ մահու արդարացն եւ հեղումն արեան մերոյ ընդ արեան սուրբ մարտիրոսացն ...»:

Յետոյ խօսքը տուաւ Պ. Հրանտ Սամուէլի, որ հիւրաբար քաղաքս կը գտնուէր:

— «Քրիստոնէութիւնը պաշտպանելու ձեւին տակ, Վարան Մամիկոնեան եւ ընկերները իրականին մէջ պաշտպանեցին հայ ժողովուրդի քաղաքական, կրօնական եւ մշակութային անկախութիւնը: Գրերու գիւտը 412ին սկիզբը դրաւ մեր Ոսկեդարին՝ հայրենի լեզուն եւ մշակոյթը ազատելով յունարէնի եւ ասորերէնի տիրապետութենէն: Քաղաքական գիտակցութեան հասած ազգը կ'ապրէր իր վերածնունդի հոյակապ շրջանը 451ին, երբ Յազկերտ ուզեց սանձ դնել հայութեան վերելքին: Վարդանանք ասպարէզ իջան «Մահ կամ ազատութիւն» գրելով իրենց դրօշին վրայ: Անոնք կը խորհրդանշէին ժողովրդական միահամուռ կամքը, հարազատ արտայայտիչն էին Հայուն ազատ եւ անկախ ապրելու, օտարի բռնակալութեան չենթարկուելու անսասան վճիռին: Աւարայրի դաշտը իրենց կարմիր արիւնով ներկող 1036 հայ դիւցազունները իրենց հերոսական եւ «իմացեալ» մահով ոչ միայն անմահութեան արժանացան եւ սուրբերու կարգը դասուեցան, այլեւ ի սպառ բնաջնջումէ փրկեցին հայութիւնը: Առանց Վարդանները ներշնչող հայրենաշունչ ու ազատատենչ գաղափարականին, հայ ազգը դարերէ ի վեր անհետ կորսուած պիտի ըլլար իրեն ժամանակակից այնքան բազմաթիւ ազգերուն պէս:

« Վարդանանց ոգին երբեք չէ մեռած հակառակ դարերու բռնակալ վարչաձեւերուն: ԺԹ. դարուն մեր վերածնունդը, 80ական Թուականներուն յեղափոխական կուսակցութեանց կազմութիւնը հայ ժողովուրդի անկախ եւ ազատ ապրելու ձգտումին արտայայտութիւնն էին: Վարդանի օրով Վասակ Սիւնին կը խորհրդանշէր օտարին գլուխ ծռելու, բռնակալին առջեւ ծունկի գալու հոգեբանութիւնը: Այսօր ալ կայ դասակարգ մը, որ նոյն հոգեբանութեան արտայայտիչն է: Բարեբախտաբար հայութեան ստուար մեծամասնութիւնը Սփիւռքի — ու նաեւ հայրենիքի — մէջ անկախ ու ազատ ապրելու ձգտումը եւ երբեք յոյսը չէ կտրած օր մը հասնելու այդ նպատակին»:

« ... Վարդանանց 1500ամեակը առիթ կու տայ ի սփիւռս աշխարհի ցրուած հայութեան անգամ մը եւս հաղորդուելու անոնց նուիրական գաղափարականով, ներշնչուելու զանոնք առաջնորդող անխախտ ու աննկուն յոյսով եւ զօտեպնդուելու այն հաստատ եւ անվկանդ հաւատքով թէ Յազկերտները կու գան ու կ'անցնին, սակայն կայ ու յաւիտեան կը մնայ հայ հայրենասէր ու ազատատենչ ժողովուրդը միշտ կանգուն Արարատին պէս, որուն ուղղած է իր աչքերը՝ իբրեւ լուսաշող փարոսի մը»:

Միջնարարէն վերջ խնամքով գրուած եւ ներկայ իտալացի բարեկամներու սահմանուած իտալերէն գեղեցիկ ճառ մը կարդաց բժիշկ Մանուկ Խանպէկեան, շեշտը դնելով բառերուն վրայ: Վարդանանց պատերազմին պատմականն ընելէ վերջ, բանախօսը ըսաւ թէ մինչեւ այսօր կը շարունակուի Ոսկեդարու մեր հայրենակիցները խանդավառող ոգին: Ապացոյց՝ Զէյթունը, Սասունը, Սարդարապատը եւ մեր ժամանակակից բոլոր հերոսամարտները: Քրիստոնէական կրօնքը պաշտպանելով մազտէականութեան դէմ, մեր հայրերը ինքնուրոյն դիմագիծ մը տուին հայութեան: Աւարայրի ճակատամարտին մէջ մեր 1036 նահատակներուն դիմաց Պարսիկները եռապատիկ զոհեր ունեցան, որովհետեւ մեր քաջերը գաղափարի համար կը կռուէին արհամարհելով մահը: Մեծ եղաւ անոնց բարոյական յաղթանակը, որ մինչեւ այսօր հպարտութեամբ կը լեցնէ մեր հոգիները: Մեծ է մեր հաւատքը ապագայ լուսաւոր օրերու համար:

Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարաններէն երիտասարդ Յարութիւն Ալեքսանեան եւս կարդաց ինքնագիր գեղեցիկ ճառ մը՝ խանդավառ շեշտերով:

— «Վարդանանցը բովանդակ հայութեան համար ընդվզումի օրն է՝ ընդդէմ բռնութեան: Այդ պայքարը հայրենիքի մեծասքանչ գաղափարին պաշտպանութիւնն էր՝ ոչ միայն իբրեւ սեփական եւ հարազատ իրաւունք, այլ եւ իբրեւ միացում իր բարոյական արժէքներուն: Վարդանանցի օրը փաստն է նաեւ սերունդի մը զոհողութեան, որուն արդիւնքը տասնեակ դարեր տեւելէ ետք, կը շարունակէ ներշնչել հաւատք՝ չարչարուած ժողովուրդի մը կենսունակութեան:

« Այսօր մեր ազգային գոյութեան հարցը դարձեալ երեւան եկած է: Եթէ 451ին մեր բովանդակ ազգը կ'ընդվզէր բռնակալութեան մը դէմ, այսօր սփիւռքի հայութիւնը իր ինքնապաշտպանութեան կռիւը կը մղէ ահաւոր վտանգի մը դէմ: Նախանձախնդրութիւնը մեր լեզուին եւ մեր պատմութեան հանդէպ՝ սիւնն է մեր ներկայ ու ապագայ գոյութեան: ... Պիտի հասնի յաղթանակի օրը եւ մենք վերադառնալով մեր ազատ ու անկախ հայրենի երկիրը, մեր բազմաբնակ քաղաքներէն, մեր դաշտերէն գեղածիծաղ, անգամ մը եւս պիտի գոչենք միաձայն. «Յաւիտեանս կեցցեն Վարդանանք»:

Բոլոր ճառերն ալ ջերմօրէն ծափահարուեցան:

Փակման խօսքը ըսաւ Գարեգին պատրիարք, հատիկ հատիկ կշռելով բառերը եւ խոր տպաւորութիւն գործելով: Բացատրեց Հայաստանի վիճակը քրիստոնէութենէն առաջ, յետոյ պարզեց Գրիգոր Լուսաւորչի կատարած դերը: Շեշտը դրաւ Մեծն Ներսէսի աշխատանքներուն վրայ, որոնք շատերու կողմէ անտեսուած են դժբախտաբար: Եւ սակայն առանց Մեծն Ներսէսի պատրաստած հողին՝ իր որդին ու յաջորդը Սահակ Պարթեւ Հայրապետ եւ Մեսրոպ Մաշթոց պիտի չկրնային կերտել Ե. դարու մեր Ոսկեդարը:

Գնահատելէ վերջ Քաջն Վարդանի, Ղեւոնդ Երէցի եւ ընկերներուն կատարած զոհողութիւնները, վեր հանեց Վահան Մամիկոնեանի դերը՝ իբրեւ արժանաւոր շարունակողը իր հօրեղբօր գործին: Աւարայրի ճակատամարտէն երեսուն տարի վերջ Վահան յաջողեցաւ Պարսից կայսրէն ստանալ կրօնքի ազատութիւն Հայաստանի մէջ: Առանց Վահան Մամիկոնեանի՝ կիսատ պիտի մնար Վարդանի գործը:

Վերջացնելով, Գարեգին արք. համերաշխութեան եւ միաբանութեան յորդոր ուղղեց: Հանդէսը վերջացաւ սրբազանին Պահպանիչով եւ «Հայր մեր»ով զոր ներկաները միաբերան երգեցին:

Գեղարուեստական բաժնին մէջ իտալացի երաժիշտներ նուագեցին Վիվալտիի եւ Պէթհովէնի Սոնատները, ինչպէս նաեւ Գ. Ալէմշահի «Տըրտունջ եւ Հայկական պարը», ու Արամ Խաչատուրեանի Trioն:

Միլանի հայութիւնը յիշատակելի երեկոյ մը անցուց Մարտ 6ին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԱՂՏՆԻ ԱՆԹԵԼ ՄԸ հաստատուած է, ապըստամբութեան հրաւիրելու համար ռուս ժողովուրդը, նախաձեռնութեամբ «ռուս յեղափոխական կոմիտէ»ի մը, — կը գրեն անգլիական թերթերը: Կոմիտէի նշանախօսքն է. — «Մահ բռնակալներուն»:

ԽԵՆԴ ՄԸ, Սալքազանով, դիրք բռնած էր Վարդադոյն պալատին առջեւ, ծրագիր մը ներկայացնելու համար չորս փոխանորդներուն, աշխարհի խաղաղութեան մասին: Ի վերջոյ պահականոցի մը մէջ գտաւ ինքզինքը:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Զուիցերիոյ ինքնապաշտպանութիւնը

Զուիցերիան վարպետ է ոչ միայն ժամացոյցի եւ շոքոլայի ճարտարարուեստին մէջ, այլ ամէն բանի որ ձեռք կը զարնէ:

Այս փոքր երկիրը այսօր իր պատմութեան մէջ ամէնէն զօրաւոր բանակը կը հաւաքէ, պաշտպանութեան համար: Եւ հպարտ են Զուիցերիացիները որ իրենց գրպանէն կը վճարեն ծախքերը: Թէեւ Զուիցերիոյ ընդհանուր բնակչութեան թիւը 4.250.000 է, սակայն զօրակոչի մը պարագային վեց հարիւր հազար Զուիցերիացիներ մէկէն կրնան զինուորական համազգեստ հագնիլ, եւ պատրաստ գտնուիլ: Եօթէն մէկը զինուոր է, ինչ որ կը համապատասխանէ Մ. Նահանգներուն մօտ 22 միլիոնին:

Զուիցերիացիները կը պարծենան թէ իրենք լաւագոյն բանակը ունին ազատ Եւրոպայի մէջ, բացի մարաջախտ Թիթոյի ուժերէն: Զուիցերիական բանակները երբեք չեն արիւնոտած արդի աշխարհի պատերազմներու մէջ: Թէեւ Ֆրանսայի մէկ տասներորդն է իր բնակչութեամբը, սակայն Զուիցերիոյ ցամաքային ուժերը կարելի է բաղդատել Ֆրանսայի ուժերուն հետ:

Պէտք է շեշտել որ Զուիցերիոյ 600 հազար զինուորները կազմ եւ պատրաստ բանակ չէ: Շատ փոքր է արհեստով զինուորներուն թիւը որ գաղտնի կը պահուի: Ամէն երիտասարդ Զուիցերիացի պարտաւորիչ զինուորական կրթութիւն կը ստանայ, որ կը տարուբերի 9 ամիսէն 2 տարի տեւողութեան մէջ, (համաձայն երիտասարդին ցանկութեան, բարձր աստիճաններու հասնելու համար), եւ մինչեւ իր 45 տարեկանը ամէն տարի երեք շաբաթուան «նորոգում» կ'ունենայ բանակին մէջ:

Արագ զօրաշարժի ազդակներէն մէկն ալ այն է որ երիտասարդը իր համազգեստը եւ զէնքը տունը կը պահէ, պատրաստ ըլլալու համար երբ որ կանչուի:

Նոյնքան կարեւոր գործօն են պաշտպանութեան տեսակէտէն ամրոցները, որոնք առաւելապէս երկրին Ալպեան ամրութիւններն են, հարաւային, սեպաւոր կէսը կարելի է անառիկ դարձնել: «Վիշապի ակռաներուն» ահարկու զանգուածը, կ'անցնի Զուիցերիոյ ամէնէն խոցելի մասէն — իր հիւսիսային սահմանագլուխէն — Հռենոսի հարաւը:

Քանի մը ժամէն կարելի է ճամբաները խցել, ինչ որ կը դժուարացնէ յարձակողին գործը:

Այս հիւսիսային ամրութիւնները շինուած էին գերմանական յարձակման դէմ եւ այսօր Զուիցերիացին կը մտածէ թէ անոնք հաւասարապէս պիտի դիմադրէին Խորհրդային հաւանական յարձակման դէմ: Որովհետեւ այդ է ամբողջ զուիցերիական զինուորական ծրագիրներուն հիմքը — իրենց բլուրները եւ անհարթ լեռները այնքան ահարկու դարձնել որ թշնամին հարկադրուի Զուիցերիոյ քովէն անցնիլ, ինչպէս երկրորդ Աշխարհամարտին:

Ամենադոյզն ապացոյցը չկայ թէ Զուիցերիան կը մտածէ հրաժարիլ իր չէզոքութեան քաղաքականութենէն: Ընդհակառակն կը հակին չէզոքութեան, աւելի քան երբեք:

Անոնք կ'ընդունին թէ իրենց մշակոյթը եւ քաղաքակրթութիւնը Արեւմտեան է, բայց կ'ուզեն իրենց գիտցած ձեւով պաշտպանել զանոնք, քան թէ Արեւմուտքի հետ դաշնակցութեամբ:

Անոնք կ'անդրադառնան թէ Արեւմտեան իշխանութիւնները բոլորովին ծուռ չեն նայիր իրենց այս դիրքին վրայ: Ատլանտեանի Դաշինքի վարիչները պիտի ուզէին անտարակոյս ունենալ Զուիցերիոյ յանդուգն ուժերը իրենց հրամանին տակ, բայց եւ այնպէս անոնք առ նուազն կ'ըմբռնեն թէ Զուիցերիոյ ինքնապաշտպանութեան շնորհիւ, պիտի կրնան տրամադրելի ուժեր ունենալ, պաշտպանելու համար մնացեալ երկայն գիծը Լիւպէքէն (Պալթիկ), Թրիէսթէ (Ադրիական),

Զուիցերիան մեծ անպատեհութիւն մը ունի իր «մեկուսի» քաղաքականութեան մէջ: Ներկայիս Զուիցերիական զինուած ուժերուն ամէնէն մեծ տկարութիւնը արդի գրահապատ հրասայլերու, հետազօտիչ ծանր կառքերու եւ ինքնագործ թընդանօթներու պակասն է: Անոնք անհրաժեշտ են պաշտպանելու ճամբաները, «Վիշապի Ակռայ» հիւսիսային բլուրները:

Զուիցերիան չուզեր ունենալ այս հրասայլերը եւ ուրիշ զէն ու զրահ իբրեւ նուէր կամ փոխառութիւն: Ան պատրաստ է կանխիկ վճարելու գինը, վճարելու սնտուկէն իբրեւ երկիր մը որ Եւրոպայի ամէնէն բարգաւաճն է: Ան բանակցութիւններ կատարած է Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն հետ, իրեն պէտք եղած զրահը գնելու համար: Սակայն պաղ ընդունելութիւն գտած է: Ատլանտեան պետութիւնները իրենք ալ պէտք ունին արդիական հրասայլերու: Եւ առ այժմ քաղաքավա-

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի կէս օրէ վերջ տեղի ունեցաւ Հայ Արիներու միութեան Փարիզի շրջանին քսաներորդ տարեկան ցերեկոյթը, մասնակցութեամբ Փարիզի շրջանի հայ արենոյշներուն: Centre Marcelin Berthelotի ընդարձակ սրահը ամբողջովին լեցուած էր, ծնողքներով եւ բարեկամներով: Ներկայ էին նաեւ Հայկական միութեանց եւ Փարիզի օտար սկաուտական խումբերու ներկայացուցիչները, Մխիթարեան վարժարանի աշակերտները իրենց ուսուցիչներով:

Հանդէսը սկսաւ Փարիզի շրջանին ներկայացումով: Սկաուտական քայլերգէն վերջ բացուեցաւ բեմը ուր շարուած էին Միութեան շրջանի բոլոր խումբերու դրօշակները:

Փարիզի շրջանի սկաուտները ներկայացուցին պզտիկ զաւեշտ մը «Տարօրինակ երազ մը» հայերէն, շատ յաջող: Պատանի դերակատարները լաւ մը զուարճացուցին հասարակութիւնը:

Սկաուտներէն վերջ Փարիզի շրջանի արենոյշները ներկայացուցին «Կեցցէ Հայոց լեզուն», խիստ լաւ պատրաստուած: Իսկապէս հպարտացանք տեսնելով մեր արենոյշները, բոլորն ալ Ֆրանսա ծնած եւ մեծցած, որ երգեցին եւ ներկայացուցին Հայկական ամենագեղեցիկ երգերը, եւ պարերը, մեզի տուին հայկական պատմութենէն տեսարաններ:

Ցետոյ ներկայացուեցան տեսարաններ, բանակումի կեանքէ, Փարիզի շրջանի սկաուտներուն կողմէ: Ներկայ եղանք սկաուտական խումբի մը բանակավայր հասնելուն: Վրանները լարուեցան, եւ խմբակները հաստատուեցան իրենց յատկացուած տեղերը: Հետեւեցանք յաջորդ առաւօտեան զարթումին, մարզանքին, սկաուտական խաղերուն եւ դասախօսութեանց եւ այսպէս բոլորս ալ մօտէն տեսանք թէ ինչ է բանակումի կեանքը: Ամէն պարագայի մէջ՝ կենսուրախ կեանք մը:

Պանեէօ Քաչանէն երկու արենոյշներ յաջողութեամբ ներկայացուցին ֆրանսերէն պզտիկ զուարճալիք մը, «Երջանկութիւնը ընտանիքին մէջ»:

Ինչպէս նախորդ տարիներ, այս անգամ ալ ներկայացուեցան մոգական լապտերով հայ արիներու եւ արենոյշներու ամառուան գործունէութենէն տեսարաններ: Արենոյշներու բանակումը ներկայացուցին իրենց խմբապետուհիներէն Օր. Գշիկեան եւ Գաբրիէլեան: Տեսանք հրաշալի պատկերներ, Կրընոպլի շրջանի իրենց բանակումէն: Փարիզի շրջանային պետ Արմենակ Պաղտասարեան ներկայացուց սկաուտներու եւ գայլիկներու բանակումէն տեսարաններ, նոյնպէս միեւնոյն շրջանին մէջ: Պետրոս Զըկըրկանեան ներկայացուց Սկովտիոյ գայլիկապետերու միջազգային համաժողովէն տեսարաններ, որուն մասնակցած էր ինք, իբր Հայ Արիներու Միութեան գործադիր խորհուրդի ներկայացուցիչ:

Հայ Արիներու Միութեան ընդհ. պետ բժիշկ Գուրգէն Մեծատուրեան ներկայացուց տեսարաններ Լիզպոնայի համաժողովէն, որ տեղի ունեցաւ անցեալ ամառ եւ որուն մասնակցած էր Հայ Արիներու Միութեան կողմէ:

Հանդէսին ամէնէն յուզիչ մասը կը կազմէր Մարք Սանիէի յիշատակին նուիրուած ցոյցը: Վարագոյրը բացուեցաւ եւ բեմին խորը հայ արիներուն մեծ բարեկամին լուսաւոր պատկերը յուզեց բոլորն ալ: Բժ. Մեծատուրեան յարգանքի քանի մը խօսքերէ վերջ, կարդաց սկաուտական միջազգային գրասենեակի տնօրէնին շնորհաւորական ուղերձը, հայ արիներուն հանդէսին առթիւ, որուն մէջ, Col. Wilson, համաշխարհային սկաուտութեան յարգանքի բաժինը կը բերէր նաեւ Մարք Սանիէի յիշատակին: Գայլիկ մը եւ թեւիկ մը ծաղկեփունջ մը նուիրեցին Տիկին Մարք Սանիէի որ ներկայ էր հանդէսին:

Ցետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ, ֆրանսական սկաուտական միութեանց միջազգային ընդհ. պետը, Պ. Pierre Delsuc, որ պարզեց Մարք Սանիէի գործունէութիւնը, իբրեւ քաղաքական մարդ, իբր հռետոր եւ իբրեւ բարեկամ Ֆրանսական եւ հայկական սկաուտական շարժումներուն: Ամէն բանէ առաջ վեր հանեց Մարք Սանիէի արժէքը իբր մարդ եւ իբրեւ առաքեալ մը, նուիրուած մարդասիրութեան եւ խաղաղութեան իտէալին:

Արենոյշները ներկայացուցին հայկական քանի մը պարեր, շատ գեղեցիկ տարազներով եւ մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին ժողովուրդին մէջ:

Հանդէսին երկրորդ մասին ներկայացուեցաւ «Ընտանեցած Ջատուկ»ը, Շէյքսփիրի հանրածանօթ կատակերգութիւնը, զոր հայերէնի թարգմանած էր, յատկապէս այս հանդէսին համար Պ. Սուրէն Նաւավարեան: Բեմադրութիւնը (Փանոսիկ Փանոսեան) շատ յաջող էր թէ տարազներով եւ թէ դերակատարներուն խնամուած խաղարկութեամբ: Մեր տղաքը եւ աղջիկները ամէն ջանք ի գործ դըրած էին որպէսզի յաջող հայերէն ներկայացում մը տան ամիսներ աշխատելով:

Հանդէսը գոհ ձգեց բոլոր ներկաները: Անցեալ տարուան վրայ մեծ յառաջդիմութիւն տեսանք: Ոչ միայն ժողովուրդը աւելի բազմաթիւ էր, այլեւ հանդէսին կազմակերպութիւնը շատ յաջող էր: Բոլոր ներկայացումները խնամքով պատրաստուած էին, եւ արիներու եւ արենոյշներուն ջանքերը գնահատելի են, անկեղծօրէն: Հայ Արիներու Միութեան տարեկան հանդէսը, որ ամէն տարի կանոնաւորապէս կը կազմակերպուի 1928էն ի վեր, ցոյց կուտայ Միութեան յարատեւութիւնը, եւ կենսունակութիւնը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

րութեամբ բայց հաստատապէս պատասխանած են թէ Դաշնակիցներու պէտքերը առաջին գծի վրայ կուգան:

Աւելա անշուշտ կոպիտ անակնկալ մըն է Զուիցերիոյ համար որ գրեթէ միշտ կրցած է գնել ինչ որ կ'ուզէ: Այդպէս ըլլալով հանդերձ չեն վհատած: Զուիցերիան կը շինէ իր զինեալ վարչակազմը, վստահ թէ պիտի գայ ժամանակը, որ հեռու չէ — երբ Արեւմտեան պետութիւնները պիտի համոզուին թէ իրենց համար ալ ռազմական առաւելութիւն մըն է հրասայլեր ծախել Զուիցերիոյ ինչպէս ուրիշ եւրոպական ազգերու: Զուիցերիան վստահ է որ Արեւմուտքը պիտի չկրնայ երկար դիմանալ զուիցերիական ֆրանքին հնչուն երաժշտութեան: Անոնք շատ լաւ գիտեն որ Զուիցերիան լաւ յաճախորդ է, կանխիկ վճարող եւ չի կրնար անտեսուիլ:

Թ. Ա. Թ.

ԿՈՂՔ ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ ԶԱՒԱԿՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հայրենակիցներ, Բարձր Հայքի Հայր. Միութիւնը, որ հիմնուած է 1923ին, 16 տարի անընդհատ ջանք չխնայեց նիւթապէս եւ բարոյապէս սատարելու համար մեր շրջանի հայրենակիցներուն: Վերջին վարչութիւնը, համաշխարհային Բ. Պատերազմին հետեւանքով յարկադրուած էր ընդհատել իր գործունէութիւնը իր կամքէն անկախ պատճառներով:

Երկար չէր կրնար շարունակուիլ այս մեկուսացումը, երբ օր աւուր կը շեշտուի համագործակցութեան մը անհրաժեշտութիւնը, ոչ միայն Մարսէյլի մէջ ապրող մեր հայրենակիցներուն համար, այլեւ Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Ամերիկայի մէջ ապրող եւ գործող մեր հայրենակիցներուն եւ Հայր. միութեանց միջեւ:

Հայրենիքէն հեռու, օտար ափերու վրայ հասակ նետող մեր նոր սերունդը աւելի քան երբեք պէտք ունի մեր պատմութեան, մեր մշակոյթին, մեր տոհմիկ բարքերուն եւ սովորութիւններուն ծանօթանալու, ջրդեղելու համար իր կամքն ու կորովը:

Արմենական արիւնն է որ կ'եռեւեփի անոնց երակներուն մէջ ու երէց սերունդին համար անքաւելի մեղք մը պիտի ըլլար թերանալ մեր ազգային մշակոյթի սրբազան ջահը նոր սերունդին փոխանցելու պարտականութեան մէջ:

Ոչ ոք իրաւունք ունի ժխտելու իր կամքէն անկախ պատճառներով Հայաստանէն դուրս եղած հայութեան պահանջները: Սփիւռքի հայութիւնը հանրային աշխատանքներ ունի զորս անհնար է կատարել առանց համագործակցութեան:

Ճիշդ է որ գոնէ Մարսէյլի շրջանին մէջ մեր հայրենակիցներուն զաւակները առանց բացառութեան մաքուր հայերէն կը խօսին ու կը կարդան, սակայն պէտք է նաեւ որ անոնք տեղեակ ըլլան մեր պատմութեան, մեր մշակոյթին, մեր բարքերուն եւ սովորութիւններուն: Հայերէն երգեն ու պարեն եւ մանաւանդ հայերէն մտածեն:

Բարձր Հայքի Հայր. Միութիւնը տեղեկանալով Պոստընի եւ Լիբանանի քոյր միութիւններուն Կարնոյ պատմութեան հրատարակութեան ձեռնարկներուն սրտանց յաջողութիւն կը մաղթէ, սակայն ինչպէս 1932էն ի վեր ծրագրած էր, կը բաղձայ որ մեր վերապրող հայրենակիցներուն միահամուռ ջանքերով կատարեալ եւ անթերի գործ մը ըլլայ ծրագրուած հրատարակութիւնը:

Ուստի կոչ կ'ուղղենք բոլոր հայրենակիցներուն որ համախմբուին Միութեան շուրջ, իրագործելու համար մեր ձեռնարկները:

Ի դիմաց վարչութեան ատենապետ Վահան Խալօղլեան, ատենադպիր Օ. Ծգնաւորեան:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ծանօթ ջութակահար Ժօրժ Սինանեան, որ վերջերս յաջող նուագահանդէս մը տուաւ Փարիզի մէջ, մեկնած է Պոլիս: Ցետոյ պիտի անցնի Սուրիա, Լիբանան եւ Պարսկաստան, ամէն տեղ տալով նուագահանդէսներ: Ցաջողութիւն կը մաղթենք երիտասարդ արուեստագէտին:

ԼԻՈՆ.— Պրոնէն Պ. Սերոբէ Բարսեղեանի զաւակը, Պօղոս Ecole des Métiersի այս տարուան ընթացաւարտներուն մէջ երկրորդ հանդիսանալով, շրջանը աւարտած է յաջողապէս:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Ա.— ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

Քաղաքին օգոստափառ պաշտպանուհիէն կը հայցէին, կը պաղատէին որ կասեցնէ Թուրքերու հեղեղը, ինչպէս նախորդ դարերու միջոցին այնքան անգամներ ըրած էր Խոսրովի զինուորներուն, արաբ էմիրներու ու Ավարներու Խագանին բանակներուն դէմ: Ամենակարող Աստուածածնի այս բարեպաշտ զաւակներուն խելքով, պէտք չկար բնաւ օգնութեանը այդ հերձուածող Լատիններուն, զորս այնքան կ'ատէին:

Այա Սօֆիայի պատարագը Իզիտոր կարդինալը ինք անձամբ ըրաւ ի նշան հաշտութեան յոյն եւ հռոմէական եկեղեցիներուն: Սակայն Կոստանդին թագաւորը ինքն իսկ, ինչպէս նաեւ իր հպատակներէն բոլոր անոնք որ քաղաքական նպատակներով ընդունած էին միութիւնը եւ ներկայ գըտնուած այս հանդիսաւոր կրօնական արարողութեան, հազիւ իրենց շրթներուն ծայրովը զղջում յայտնեցին իրենց նախկին սխալին: Իրենց սրտին խորը իրենք ալ, բոլոր Յոյներուն պէս, կ'ատէին Լատինները: Միակ զգացումը որ զիրենք կը մղէր այսպէս երդմնադրուժ ըլլալու, զիրենք պաշտող ահարկու անձկութիւնն էր, եւ Թուրքերուն ահարկու ճնշումին դէմ Հռոմի կաթոլիկներէն օգնութիւն ստանալու յոյսը, կարճ խօսքով՝ Արեւմուտքի իշխաններուն մէջ պաշտպանութիններ գտնելու ակնկալութիւնը ընդդէմ Թուրքերու:

Մէհմէտ Բ. ահարկու Սուլթանը, պատերազմ հրատարակեր էր արդէն յունական կայսրութեան դէմ եւ Պոլսոյ պաշարման համար պատրաստութիւնները սկսած էին ուժգնօրէն: Կայսրութեան երեւելիներէն շատեր մինչեւ վերջը բողոքած էին Եկեղեցիներու միութեան դէմ, այս ամբողջ կատակերգութիւնը անմաքուր, անօգուտ եւ պժգալի սակարկութիւն մը համարելով:

Այա Սօֆիայի հանդիսաւոր արարողութենէն վերջ, մեծ դուքս Լուքաս Նօթարաս, Կ. Պոլսոյ մէջ կայսրէն վերջ առաջին ազուականը, չէր քաշուած յայտարարելու թէ պիտի նախընտրէր սուրբ քաղաքին մէջ Իսլամաց փաթթոցները եւ Այա Սոֆիայի վրայ մահիկը տեսնել, քան թէ լատինական խոյրը: Այս պատմութեան վերջը պիտի տեսնենք այնքան եղերական վախճանը այս մարդուն, որ սպաննուեցաւ այն Թուրքերէն, զորս կը գովէր ի հեճուկս Հռոմի:

Կայսրը եւ միութեան կողմնակիցները, բացի Իզիտոր կարդինալէն, գրեթէ առանց բացառութեան կը պատկանէին ԺԵ. դարու զարգացած գըրասէրներու այն դասին, որ բարձրագոյն դասական կրթութեան կը միացնէին կրօնքի մասին կատարեալ անտարբերութիւն եւ ատոր համար իսկ ենթարկուած էին խուժանին յիմար ատելութեան եւ կատաղի անէծքին: Ժողովրդական զանգուածին մոլեռանդ զգացումները շահագործող կղերը անհամար փանականներ բացորոշապէս եւ ծածուկ ռանդօրէն թշնամի մնացած էին Հռոմի Պապին: Թրքական վտանգին մասին անոնք ալ նոյնքան անհոգ էին որքան մեծ դուքս Նօթարասը, որուն խօսքերը յիշեցի քիչ մը վերը:

Ապագայ յաղթականը Ֆաթիհ, շատ երիտասարդ քսանըմէկ տարեկան էր, երբ իր հօր, Սուլթան Մուրատի յաջորդեց: Հաճելի երեւոյթ մը ունէր, գեղակազմ, միջահասակ, սուր աչքերով եւ կամարաւոր յօնքերով: Արծուեռունգն, կարմիր շրթունքներով եւ գեղադէմ: Իր եւրոպական մայրաքաղաքին՝ Ադրիանուպոլսոյ մէջ միակ մտածում մը կը տիրապետէր երիտասարդ վեհապետին բոլոր խորհուրդներուն: Ան մահու եւ կենաց իշխանութիւն ունէր իր ազգին վրայ: Միակ մտածումը, որ իր կեանքին ամէն մէկ ժամը կը լեցնէր, Պոլսոյ տիրանալն էր, զոր իրմէ առաջ զուր տեղը պաշարեր էին իր հայրը՝ Սուլթան Մուրատ 1422ին եւ իր մեծ հայրը՝ Սուլթան Պայազիտ, մականուանեալն Եըլտըրըմ, 1395ին: Պէտք է կարդալ Դուկասի այն եղերական պատմութիւնը զոր Սուլթանին հոգեվիճակին կը նուիրէ ժամանակակից յոյն պատմագիրը.

— «Գիշեր ցերեկ, կ'ըսէ, Մէհմէտ անկողնին մէջ կամ իր խորհրդականներուն հետ՝ ուրիշ բան չէր կրնար մտածել, եթէ ոչ՝ Պոլսոյ առումը: Անքնութենէ տանջուած գիշերներ կ'անցընէր՝ այն միակ մտածումէն արթուն մնալով թէ ինչպէս պիտի գրաւէր այդ քաղաքը:

(Շար.)

արդէն։ Այս քաղաքին մէջ կը գտնուի Քարիւղի Անգլօ-իրանեան ընկերութեան հաստատութիւնները, ուր բազմաթիւ Հայեր ալ կ'աշխատին ։

X Լորտերու ժողովին Դշ. օրուան նիստին մէջ, կառավարութեան ներկայացուցիչը պատասխանելով հարցումի մը, յայտարարեց թէ Պարսկաստան չի կրնար ազգայնացնել քարիւղի բրիտանական մենաշնորհը, մինչեւ 1993։ Եւ աւելցուց.— «Կառավարութեան իրաւունքը եւ պարտականութիւնն է ամէն կարելի միջոց ձեռք առնել, պաշտպանելու համար անդրծովեան բրիտանական առեւտուրի ձեռնարկները։ Որքան գիտեմ, ընկերութիւնը տրամադիր է Իրանի հետ համաձայնաբար լուծելու քարիւղի շահագործման հարցերը։ Հրահանգած է Թէհրանի բրիտանական դեսպանին ծանուցագիր մը ուղղել իրանեան կառավարութեան» ։

X Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ քարիւղի ընկերութեան բաժնեթուղթերը 3.000.000 սթերլին եւս ինկան Դշ. օր. այն օրէն ի վեր որ Պարսկաստանի խորհրդարանական յանձնաժողովը քուէարկեց ազգայնացման օրինագիծը, արժեթուղթերու անկումը եղած է մօտ 9.400.000 սթերլին։ Քարիւղի ընկերութեան արժեթուղթերուն 55 առ հարիւրը, 11.250.000 սթերլին, կը պատկանի բրիտանական կառավարութեան ։

ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ ՍՊԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Սպանիոյ ոստիկանութիւնը կը շարունակէ ձերբակալութիւններ կատարել՝ անցեալ օր Պարսելոնայի մէջ պատահած արիւնալի ցոյցերու հետեւանքով։ Ձերբակալուածներու թիւը հասած է երկու հազարի Պարսելոնայի եւ հարեւան քաղաքներուն մէջ։ Դէպքերու հետեւանքով սպաննուած են երեք հոգի եւ վիրաւորուած բազմաթիւ ուրիշներ։ Պարսելոնայի բանուորներուն 100էն 95ը սկսած են աշխատիլ դարձեալ։ Շրջականերու մէջ միայն գործադուլները կը շարունակուին ։ Այսուհանդերձ նոր դէպքեր կը նախատեսուին շաբաթ օրուան համար, որ վճարումներու օրն է։ Եթէ գործատէրները մերժեն վճարել գործադուլի օրերուն աշխատավարձքերը, նոր պոռթկումներ անխուսափելի կը թուին։ Անհամար ոստիկաններ, նաւազներ եւ քաղաքապահ ուժեր կը շրջին Պարսելոնայի եւ մերձակայ քաղաքներու մէջ ։

Ֆրանսայի «Բանուորական Ուժ»ի (ոչ-համայնավար) նախագահը Պ. Ժուհօ յայտարարեց.— «Այս ցոյցերով սպանիացի ժողովուրդը հաստատեց, թէ չի կրնար այլեւս հանդուրժել այն վարչակարգին, որ անարգանք մըն է մարդկային արժանապատուութեան համար»։ Նոյնիմաստ յայտարարութիւն մըն ալ ըրաւ սպանիական հանրապետական (աքսորական) կառավարութիւնը, ըսելով որ Պարսելոնայի դէպքերը կը հաստատեն «ժողովրդական յարաճուն դժգոհութիւնն ու ֆրանքեան համատիրական վարչաձեւի խախուտ հանգամանքը» ։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

Ամէլի օրուան սարսափելի փոթորիկներէն վերջ, երբ հովը կը փչէր ժամական 180 քիլոմեթր արագութեամբ, երկրաշարժի ցնցումներ ալ զգացուեցան հիւսիսային Ֆրանսայի, Պելժիոյ եւ Հոլանտայի մէջ։ Ամէնէն ծանր շարժը տեղի ունեցաւ Գերմանիոյ մէջ, ուր պատերազմի աւերակները խորտակուեցան հիմնովին։ Գերմանիոյ Այֆէլ լեռներուն մէջ աշակերտները խուճապի մատնուեցան, երբ դպրոցի պատերը կը ճաքճաքէին։ Ծխնելոյզներ եւ աւերակներ փլան շատ մը գիւղերու մէջ, վիրաւորելով բազմաթիւ բնակիչներ։ Հանքային շրջանի մը մէջ ծխնելոյզները կէս առ կէս փլան, տանիքներ քանդուեցան եւ խանութներու պատուհանները խորտակուեցան ։

Շարժագէտներ կ'ըսեն թէ ցնցումին կեդրոնը կը գտնուէր Այֆէլ լեռներուն կամ Թիւրինկէնի մէջ (ռուսական շրջան)։ Ցնցումները տեւեցին հինգ-տասը երկվայրկեան, տարածուելով մինչեւ Պելժիա, Հոլանտա, Ֆրանսա, մինչեւ Անգլիա, Տանըմարքա եւ Շուէտ։ Փարիզի մէջ ալ թեթեւ ցնցումներ զգացուեցան ։

Տեղ-տեղ ցնցումները այնքան զօրաւոր էին որ, շատեր կարծեցին թէ հիւլէական ռումբ մը պայթած է ։

X Շոգենաւային արկածներ ալ պատահեցան փոթորիկին եւ ալեկոծութեանց հետեւանքով ։ Ֆրանսայի մէջ, ցամաքի վրայ մեռան 13 հոգի։ Օդանաւային արկածէ մը մեռան 14 հոգի։ Լիոնի մէջ մարդ մը մեռաւ ծխնելոյզին տակ մնալով ։ Կրընոպլի մէջ պատ մը փլաւ աղջկան մը վրայ ։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ԻՏԱԼԻՈՅ միջեւ կատարուած բանակցութիւնները վերջացան։ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ բրիտանական կառավարութիւնը խոստացած է զարկ տալ երկու երկիրներու առեւտուրին, ինչպէս եւ դիւրացնել Իտալացիներու գաղթը դէպի Ափրիկէ ։ Մասնաւորապէս կը փընտռուին արհեստագէտներ, ճամբաներ եւ ջրանցքներ շինելու համար ։

Մեծ պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ Ե-ԳԻՊՏԱՑԻ եւ ԻՍԻԻ ՋԱՒԱՐԵԱՆ կոմիտէներու ։

Այս կիրակի ժամը 3.30էն կէս գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանի ընդարձակ եւ շքեղ սրահին մէջ ։

Գեղարուեստական խնամուած եւ նոխ յայտագիր։ Մասնակցութեամբ Իսիի եւ Շավիլի երգչախումբին և նուագախումբին, ղեկավարութեամբ ՍԱՀԱԿի ։

Ընտիր ու առատ պիւֆէ։

Նուագախումբ եւրոպական պարերու համար հռչակաւոր CUBAN PETT ։

Թատերական ներկայացում

վարդանանց պատերազմի 1500ամեակի առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէին։

Կը ներկայացուի Ս. Բիւրատի « ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐՇԻՒ»ը։ Շաբաթ, 17 Մարտ, ժամը 20.30ին։ Պետական Թատրոնի շքեղ սրահին մէջ։

Ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Աշոտ Առաքելեանի, մասնակցութեամբ Տիկին եւ Օր. Գափուտաղեանների ։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։ Տոմսերու գինը 100 եւ 75 ֆրանք։ Մանուկներու համար 50 ֆրանք ։

Տոմսերու գինները.— Ա. կարգ 150 ֆրանք, Բ. կարգ 100 ֆրանք, Գ. կարգ 75 ֆրանք ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Սէնթ Էթիէնի մէջ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ԱՆՏՈՔ կոմիտէի, եւ նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի «Բաբգէն Սիւնի» խումբին, այս կիրակի ժամը 15ին, 16 rue J. B. David, Républicainsներու սրահը։

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Երգ, մեներգ եւ արտասանութիւն։ Նոր Սերունդի անդամները պիտի ներկայացնեն խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը, Երկու ծայրայեղները ։ Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նիկոլ-Դուման ենթակոմիտէի, Պիվէռի «Գեղունի» տան մէջ, ընկերահամակրական գինեձօն-խրնջոյքով մը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, նուագ, երգ, արտասանութիւն։

Առատ կերուխում։ Մուտքը ազատ է

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Հ. Մ. Մ. Քլամարի դէմ, մեր նոր դաշտին վրայ։ Բազմութեամբ դալ քաջալերելու համար մեր մարզիկները, U. S. Italienneի դաշտը։ Փորթ Իթալիէն առնել թիւ 186 օթօպիւսը, իջնել Terminus, Route de Villejuif, l'Hay les Roses, Seine։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻՆ.— Տիկին Ագնիւ Գազազեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի դարմանատան, իր ամուսնոյն՝ Պ. Գէորգ Գազազեանի մահուան 17րդ տարելիցի առթիւ ։

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԵՐԳԵՐԸ

ՀԱՅ ՔՆԱՐ 250 ֆրանք, ԳԵՂՋՈՒԿ ԵՐԳԵՐ, 10 մեներգ՝ 250 ֆր. ԳԵՂՋՈՒԿ ԵՐԳԵՐ՝ 10 խմբերգ՝ 250 ֆրանք ։

ՀԱՅ ԺՈՂ. ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ, տետր Ա. ՊԱՐԵՐ՝ 200 ֆր., Բ.՝ ՁՈՐՍ ԵՐԳԵՐ՝ 150 ֆր., Գ. ՍԻՓԱՆԱՅ ՔԱՋԵՐ (խմբերգ)՝ 130 ֆրանք, Դ. ՁՈՐՍ ՄԵՆԵՐԳ ԵՒ 4 ԽՄԲԵՐԳ՝ 150 ֆր., Ե. ՄԵՆԵՐԳՆԵՐ եւ ԽՄԲԵՐԳՆԵՐ՝ 300 ֆր., Զ. ՍԻՐԵՐԳՆԵՐ եւ ՊԱՐԵՐԳՆԵՐ 150 ֆր., Է. ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ԵՐԳԵՐ՝ 250 ֆրանք ։

ՊԱՏԱՐԱԳ՝ 850 ֆր., ՏԱՂՔ ԵՒ ԱԼԵԼՈՒՔ՝ 300 ֆրանք։

Առաքման ծախքը գնողին վրայ ։

ԴԻՄԵԼ LIBRAIRIE H. SAMUELIAN

51 rue Mr. le Prince, Paris (6) Chèque postal 1278–35

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏԱՆ մէջ կը գտնուին նաեւ՝

Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ «ՎԱՐԴԱՆ» խմբերգը՝ 100 ֆրանք, ՀՕՑՆԱՐ՝ 150 ֆր., ԱՆՈՒՇ՝ 250 ֆրանք, Կոմիտասեան ԽՄԲԵՐԳՆԵՐ՝ 250 ֆրանք ։

Վ. ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑԻ՝ ՀԱՅ ԳԵՂՋՈՒԿ ԵՐԳԵՐ, ՊԱՐԵՐ, ՀՈԳԻԻ ՁԱՅՆԵՐ, ՆՈՐ ԵՐԳԵՐ, իւրաքանչիւր տետր՝ 150 ֆրանք։

Նոյնպէս՝ Գ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ, Օ. ՏՈՒՐԵԱՆԻ, Օ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ, ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ եւ այլ երաժիշտներու գործերը ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն, Խրիմեան դպրոցը ։

ԱՆԻԷՌ-ԱՈՒՍ ՔՈԼՈՄԲ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 21ին, կայարանի սրճարանը։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՍԱՐՍԷԼ-ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ «Վարդան» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս կիրակի ժամը 3ին, Սարսէլ, ծանօթ հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ գիշեր ժամը 20.30ին, Քատէի սրճարանի վերնայարկը։ (Շար. նախորդ օրակարգի)։

Հ. Յ. Դ. ՍԵՒԱԿ խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 18ին, Քատէի սրճարանին վերնայարկը ։

Այս ժողովներուն պիտի մասնակցի Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Հայոց մատուռին սրահը։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ՔՂԻԻ Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ժողովը այս կիրակի օր ժամը 3ին, Ս. Անի դպրոցին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Ստիպողական ներկայութիւն ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի Պանեօ Քաշանի մասնաճիւղի ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ Ապրիլ 8ի կիրակին, 77 rue de la Voie Verteի շքեղ սրահներուն մէջ, Փարիզ ։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս. Միութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները եւ հայրենակիցները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Իսի, Խրիմեան դպրոցին մէջ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղին Տարեկան Պարահանդէսը, Ապրիլ 14ին։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Մարսէյլի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առտու ժամը 9ին, Bar de Globeի սրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ճշդապահ ըլլալ ։

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։ Կը տօնուի Ապրիլ 22ին, կիրակի։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ ։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ, այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ։ Կը ներկայացուին«ԵՐԿՈՒ ԾԱՑՐԱՑԵՂՆԵՐԸ» եւ «ԳԻՒՂԱԿԱՆ ՀԵՌԱԽՕՍԸ»։

ՅՈԲԵԼԵԱՆ Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ

Գրական գործունէութեան 65ամեակին առթիւ

Նախաձեռնութեամբ ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ ի ներկայութեան յոբելեարին ։

Այս կիրակի, ժամը 14.30ին, Salle Rameau։

Կը նախագահէ Պ. ԿԻՒՐԵՂ ԽՐԱՅԵԱՆ։ Կը խօսին Պ. Պ. Ա. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ, ՀԱՅԿ ԱՐԱՄԵԱՆ եւ ուրիշներ։ Ուղերձ յոբելինական յանձնախումբին կողմէ։ Մուտքը ազատ է

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Վիէնի Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Պ. Ստեփան Փափազեանէ (դերձակ) 3000 ֆրանք իրենց երրորդ մանչ զաւկին ծնունդին առթիւ։ Նոյնպէս ստացած է Տիկին Վանուհի Նէօվէզեանէ 400 ֆրանք ։

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՈՇ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Այս կիրակի ժամը 15ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 22 rue Voltaire։ Կը ներկայացնէ պատանեկան դերակատարներով եւ մասնակցութեամբ դերասաններու ՊԱՂՏԱՍԻ ԱՂՋԻԿԸ (Հայուհին)

Բազմաթիւ երգեր եւ նուագ։

Մուտք 100 եւ 150 ֆրանք ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme – (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur–Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63

Samedi 17 MARS 1951 Շաբաթ 17 ՄԱՐՏ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6409–Նոր շրջան թիւ 1820

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁԵՌՔԵՐՈՒՆ ՀԵՏ ՄԻՏՔԵՐՆ ԱԼ

Չէ՞ք ընդունիր թէ ձեռքերուն հետ միտքերն ալ կծկուած են մեր գաղութին մէջ, ատենէ մը ի վեր։ Գոնէ բաղդատելով ամերիկահայ գաղութին հետ ։

Այս թերթը օրը օրին արձանագրած է տարագիր բազմութեանց 25 տարուան ճիգերն ու գոհողութիւնները։ Անհամար թղթակցութիւններ եւ ուսումնասիրութիւններ կը լրացնեն պատկերը։

Թղթատելով «Յառաջ»ի հաւաքածոն, ձեր առջեւ պիտի պարզուի կենդանի շարժանկար մը։ Ամէն պարագայի տակ վերելք՝ բոլոր ասպարէզներուն մէջ։

Հազարաւորներ, որոնք սեւ աշխատանքի լծուած էին մեքենաներու ժխորին, մուրին ու քրտինքին մէջ, դարձան ինքնապահ։ Արագօրէն հասան տոկուն դիրքերու։ Հաստատեցին սեփական գործեր, աշխատանք ճարելով ուրիշ հազարաւորներու ։

Անոնք որ դրամագլուխ ունէին, ժառանգութիւն կամ առեւտրական ընդունակութիւն՝ իրենց նժոյգները քշեցին ամէն ուղղութեամբ։ Կատարեցին փայլուն նուաճումներ որոնք երազ կը թուէին երէկ ։

Խուճապահար, երբեմն բազմութեանց յաջորդեցին հաստատուն համրանքներ, իւրաքանչիւրը տեղաւորուած յարմար շրջանի մը մէջ ։

Եւ կատարուեցան գործեր, որոնք հաւատք եւ խանդավառութիւն կը ներշնչէին ։

Մեծամեծ գումարներ տրամադրուեցան, հանրօգուտ ձեռնարկներու համար։ Ունեցանք մատուռներ եւ զանազան համեստ հաստատութիւններ,— անհատական, ազգային, կուսակցական ։

Գաղութը առատաձեռնօրէն մասնակցեցաւ բազմաթիւ հանգանակութեանց։ Նոյն իսկ երբ գործազրկութեան մղձաւանջը կը վերսկսէր պարբերաբար, հակոտար կաշկանդումներով ։

Պատերազմէն առաջ, միայն «Յառաջ»ի հանգանակած գումարները կէս միլիոն ֆրանքի կը հասնէին (հաշուեցէք այսօրուան սակով)։

Ազատագրութենէն վերջ, անհաշուելի գումարներ հոսեցան հանրային սնտուկները։ Միայն ներգաղթի հանգանակութիւնը կը հաշուէին 27 — 29 միլիոն ։

Միջանկեալ յիշէի՞նք սպառնալիքով շորթուած գումարները, որոնց միայն Մարսէյլի բաժինով կարելի էր ճեմարան մը բանալ ...

Ինչո՞ւ կը կատարենք այս պատահական հաշուեմները ։

Ըսելու համար թէ՝ գաղութը ի վիճակի է գոնէ քանի մը հիմնական ձեռնարկներ կատարելու, իր իսկ ինքնապաշտպանութեան համար ։

Արդարեւ, ի՞նչ ունինք իբրեւ տեւական հաստատութիւն, որ համապատասխանէր մեր տարրական պահանջներուն ։

Նուպարեան Մատենադարանը Պօղոս Նուպարի պարգեւն է, ինչպէս Փարիզի Հայոց եկեղեցին՝ Ա. Մանթաշեանի ընծան ։

Մարսէյլի Հայոց եկեղեցին շինուեցաւ ողբացեալ Վ. Խօրասանճեանի ծախքով, իսկ Մխիթարեան վարժարանը մասամբ միայն պարտական է ֆրանսահայ գաղութին։

Գալով տեղական մատուռ – մանկապարտէզներուն, «Աստուած ողորմի», պիտի ըսէր բարեպաշտ քրիստոնեայ մը։

Փող ու թմբուկով ծանուցուած «Ազգ. Տունը» (Փարիզ) ինչո՞վ կրցաւ արդարացնել իր գոյութիւնը ։ Նոյն իսկ անունը ...

Հանգստեան Տո՞ւն, — բազմաչարչար Պոլիսը Ազգ. Հիւանդանոց կը պահէ մօտաւորապէս 120 տարիէ ի վեր, — հաստատութիւն մը պատուաբեր՝ ոեւէ ժողովուրդի համար։ Հաստատութիւն մը որ կը մրցի պետական հիւանդանոցներու հետ։

Եւ յետոյ, գիտենք թէ ի՞նչպէս հիմնուեցաւ Փարիզի Հանգստեան Տունը, եւ ինչպէս պիտի հաստատուի նորը ։

Շօշափելի ձեռնարկ մը կատարուա՞ծ է ուրիշ, իրապէս կարօտ գաղութներու մէջ։

Դժբախտաբար ոչ։ Եւ կարծէք հետզհետէ աւելի կը կծկուին ձեռքերը, ազդուելով միտքերու կծկումէն ։

Թանձր վարագոյր մը ձգուած է ինչպէս Փարիզէն «գաւառ», նոյնպէս միւս գաղութներուն միջեւ ։ Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ

— Ի՞նչպէս խմբագրատուն հասաք։ Մէկ ժամուան ճամբայ, ոչ մեթրօ, ոչ հանրակառք ...

— Բարեկամի մը ինքնաշարժով ։

— Ի՞նչպէս պիտի վերադառնաք ։

— Ոչ թաքսի կը պակսի, ոչ ալ բարեկամ։

— Ի՞նչպէս ցրուեցիք թերթերը ։

— Շնորհիւ ուրիշ բարեկամի մը բարեացակամութեան ։

— Սակայն ձեր Բարթօղը հեծելանիւ ունէր, տարիներէ ի վեր ։

— Վերջերս արկածի մը հանդիպած ըլլալով, հեծելանիւը խորտակուեցաւ ։

— Զարմանալի բան, 25 տարուան թերթ մը կառք չո՞ւնենար ։

— Ունի՛, ունի։ Տախտակէ սնտուկ մը, զինկով պատուած, երեք ոտք։ Կը քալէ քշելով, նամակատուն փոխադրելու համար բաժանորդներուն թերթերը եւ գործակալներուն ծրարները։ Հրելով, հրմշտկելով կը ճռնչէ, բայց կը քալէ ։

— Պաշտօնեանե՞րը ինչպէս եկան ։

— Ան որ հեռուն է՝ վարձու կառքով։ Միւսները տպարանին մօտերը կը բնակին ։

— Ի՞նչ պիտի ընէք, եթէ գործադուլը երկար տեւէ ։

— Պիտի մաղթենք որ բարեկամներու բարեացակամութիւնն ալ երկար տեւէ ։

— Մինչեւ ե՞րբ այս քաշքշուք վիճակը ։

— Երբ ամբողջ Փարիզը անելի մատնուած է եւ հազարաւորներ կարգի կը սպասեն, թաքսի մը կամ կառավարութեան կողմէ տրամադրուած կառք մը ճարելու համար, կ'արժէ՞ մտածել մասնաւոր պարագաներու մասին։ Աղօթեցէք որ այս օրերն ալ չփնտռենք ...

ՎԱՀԷ

Փարիզը առանց մեթրոյի եւ հանրակառքի

ԱՅՍ ԱՆԳԱՄ ԵՐԿԱՐ ՊԻՏԻ ՏԵՒԷ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Եօթը Արհեստակցական Միութեանց որոշումով, երէկ, ուրբաթ, գործադուլ յայտարարեցին Փարիզի մեթրոյի եւ հանրակառքի բոլոր աշխատաւորները ։

Անոնք որ Փարիզ կը բնակին, գիտեն թէ ի՛նչ կը նշանակէ այսպիսի գործադուլ մը։ Նախապէս պատուիրակութիւն մը նշանակուած էր, ներկայացնելու համար աշխատաւորներուն պահանջները,— ամսական 6000 ֆրանք յաւելում առանց խտրութեան։ Վարչապետը մերժեց ընդունիլ պատուիրակութիւնը, եւ գործադուլի որոշումը անմիջապէս գործադրուեցաւ ։

Կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առած էր, մասամբ ապահովելու համար երթեւեկը։ Տրամադրուած էին օթոքարներ եւ զինուորական կառքեր, մարդ գլուխ 40 ֆրանք։ Միեւնոյն ատեն կոչ մը ուղղուած էր անհատներու, որպէսզի բարեացակամութեամբ վարուին ժողովուրդին հետ ։

Անշուշտ այս կարգադրութիւնները բաւական չէին գոհացում տալու բոլոր պահանջներուն ։ Եւ անհելի խճողում տեղի ունեցաւ։ Կառքի տեսակ չէր մնացած որ չլեցուէր խառն ի խուռն բազմութեամբ ։

Ժամանակ սահմանուած չէ գործադուլին համար։ Վերջին գործադուլը, որ տեղի ունեցաւ Փետրուար 26ին, միայն 24 ժամուան համար էր, իբրեւ առաջին ազդարարութիւն ։

Վարչապետը պաշտօնական զեկոյցով մը յայտարարեց թէ արդէն գոհացում տուած է կարգ մը պահանջներու, եւ թէ չէր կրնար ընդունելութիւն մը կատարել երկուշաբթիէն առաջ ։

Կառավարութիւնը կը պատճառաբանէ թէ ստիպուած է երեք միլիառ ֆրանքի նոր ծախք մը ստանձնել կամ երեք ֆրանք եւս աւելցնել մեթրոյի եւ հանրակառքի գիները, եթէ ընդունի ամսական 6000 ֆրանքի ընդհանուր յաւելումը։

Թերթերը կը գրեն թէ առաջին օրը 800 մասնաւոր եւ զինուորական կառքեր տրամադրուած էին կառավարութեան կողմէ։ Այս գործադուլը 25րդն է, Ազատագրութենէն ի վեր եւ որոշուած էր համայնավար թէ ոչ – համայնավար սենտիքաներու կողմէ, մինչդեռ Ինքնավար կոչուած Միութիւնը սովորաբար չէր մասնակցեր ։

Կառավարութիւնը խոստացած էր յաւելումներ կատարել կարգ մը դասակարգերու համար, մերժելով ընդհանուր յաւելումը։ Միեւնոյն ատեն պատասխանած էր թէ չի կրնար բանակցիլ վերջնագրի մը սպառնալիքին տակ ։

Զրոյց կը շրջի թէ արուարձաններու երկաթուղիներն ալ պիտի չբանին, ինչպէս եւ շարժավարները (շօֆէօր), որոնք մեծ մասով անդամ են համայնավար կազմակերպութեանց։ Աւելորդ է ըսել թէ այդ պարագային շատ աւելի ծանր կացութեան մը պիտի մատնուի ժողովուրդը ։

Ընտրական օրէնքին բարեփոխումը

ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ՋՆՋՈՒԵՑԱՒ

Ազգ. Ժողովը կ'աճապարէ օր առաջ քուէարկելու համար ընտրական նոր օրէնքը։ Եշ. օր երեք նիստ յատկացուց այս հարցին, ինչ որ անսովոր կը համարուի ։

Երկար վիճաբանութիւններէ վեր, 282ի դէմ 318 ձայնով քուէարկուեցաւ բանաձեւ մը որ համեմատական դրութեան տեղ կը հաստատէ մեծամասնութեան դրութիւնը, մէկ եւ ոչ թէ երկու քուէարկութեամբ ։

Ինչպէս կը յիշուի, այս հարցին առթիւ էր որ հրաժարեցաւ Փլեվէնի դահլիճը, երկու շաբաթ առաջ։ Այս անգամ բանաձեւին քուէարկութիւնը յաջողեցաւ անոր համար որ շատ մը արմատականներ այլեւս չէին պնդեր երկու յաջորդական քուէարկութեանց պայմանին վրայ ։

Նոր օրէնքին մանրամասնութիւնները պիտի ճշդուին անյապաղ, բայց, ինչպէս դիտել կուտան իրազեկներ, Ազգ. Ժողովը մեծ յառաջդիմութիւն կատարած եղաւ լուծելով կնճռոտ վէճ մը, որ այնքան սրտնեղութիւն կը պատճառէր ։

Ժողովը քուէարկեց նաեւ ուրիշ բանաձեւ մը, 286ի դէմ 313 ձայնով։ Այս բանաձեւին համաձայն, կուսակցութիւնները կրնան միացեալ ճակատներ կազմել ընտրական շրջանակներու մէջ ։ Այսպէս, անոնք ազատ են իրարու դէմ կռուելու ընտրութենէն առաջ, բայց քուէարկութենէն վերջ, կրնան միացնել իրենց քուէները եւ աթոռները բաժնել համեմատական դրութեամբ ։ Այս է որ կը կոչուի «խնամութիւն» երկու կուսակցութեանց միջեւ ։

Համայնավարներու բանաձեւը կ'առաջարկէր վերահաստատել համեմատական դրութիւնը, երկու յաջորդական քուէարկութիւններով ։ Այս բանաձեւը մերժուեցաւ 184ի դէմ 405 ձայնով ։

Մասնագէտներու կարծիքով, համայնավարները շատ մը աթոռներ պիտի կորսնցնեն յառաջիկայ ընտրութեանց մէջ, իբրեւ հետեւանք նոր օրէնքին։ Նոյն պարագան կը նախատեսուի նաեւ զօր. տը Կոլի կազմակերպութեան համար ։

Նոր օրինագիծը արդէն իսկ յղուած է Հանրապետութեան Խորհուրդին (Ծերակոյտ) որ զայն պիտի քուէարկէ բացարձակ մեծամասնութեամբ, ինչպէս կը նախատեսուի ։

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Պ. Ռամատիէ (ընկերվարական) յայտարարեց թէ իր կուսակցութիւնը կը զոհէ իր նախասիրութիւնները, որպէսզի օրէնքին բարեփոխումը յաջողի » ։

Իրան քուէարկեց քարիւղի ազգայնացումը

ԱՆԳԼԻԱ ԱՊՕՐԷՆ ԿԸ ՆԿԱՏԷ ԱՅՍ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

Պարսկաստանի խորհրդարանը Մարտ 15ին միաձայնութեամբ քուէարկեց Անգլեւիրանեան ընկերութեան ազգայնացումը։ (Այս պահանջը մերժելուն համար էր որ սպաննուեցաւ նախորդ վարչապետը, զօր. Ռազմարա)։

Այսպէս ուրեմն, խորհրդարանը կարճ վիճաբանութենէ մը վերջ հաստատեց մասնաւոր յանձնախումբին բանաձեւը որ ազգայնացում կը պահանջէր եւ երկու ամիս եւս պայմանաժամ կը սահմանէր, մանրամասնութիւնները ճշդելու համար ։

Կարգ մը երեսփոխաններ բացատրեցին թէ տակաւին կարելի է խուսափիլ բուն ազգայնացումէն, բանակցելով Անգլեւիրանեան ընկերութեան հետ։ Հուսէյն Մաքքի, Ազգ. Ճակատին ընդհ. քարտուղարը, որ կը վարէր ազգայնացման պայքարը, յայտարարեց, քուէարկութենէն վերջ ․

— « Այս օր ամենամեծ օրերէն մէկն է իրանեան ազգին պատմութեան մէջ ։

Քուէարկութենէն վերջ, ձայն մը լսուեցաւ ունկնդիրներու ամպիոնէն ․

— « Այս գործը յաջողեցաւ շնորհիւ երկու մսխալ (8 կրամ) վառօդի»։ (Կ'ակնարկէ վարչապետին սպանութեան)։

Բանաձեւը կը բաղկանայ մէկ յօդուածէ մը որ կ'ըսէ ․— « Իրանի Մէճլիսը (խորհրդարանը) կը հաստատէ քարիւղի յանձնախումբին մարտ 8 թուակիր որոշումը եւ կը հաւանի երկարաձգել անոր պայմանաժամը » ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳԻՐՔԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Խօսակցութիւնը կը փոխադրենք այս սիւնակներուն մէջ:

Ընթերցողի սով եւ գիրքի պակաս :

Առաջինը՝ պատճառ, երկրորդը՝ արդիւնք :

Երբ չկայ ընթերցող, գիրքը կը դեղնի դարակներու փոշիին մէջ եւ գրողները՝ բարոյական քաջալերութեան պակասէն, — չենք ըսեր նիւթական, որու մասին բնաւ չեն մտածած — ձեռագիրները կը պահեն կամ գրիչը կը նետեն անկիւն մը:

Մեր ժողովուրդը ընթերցասէր չէ: Մեր մշակոյթին վրայ գուրգուրացողներու թիւը շատ քիչ է: Մատի վրայ կը համրուին ընտանեկան մատենադարան ունեցողները : —

Վերջին տարիներուն հրատարակուած Ահարոնեանի եւ Շանթի գործերուն հաւաքածոները հազիւ մէկ քանի յունահայ ընթերցողներուն ձեռքը հասած են :

Ու տակաւին ուրիշ գիրքեր, որոնք արժանի էին ժողովուրդի ուշադրութեան, առանց կարդացուելու մոռցուած են :

Ու կը դժգոհինք՝ որ հիներն ու նորերը — խօսքը սերունդներու մասին է — շատ քիչ գաղափար ունին կամ բնաւ չունին մեր մտաւոր շարժումի եւ գրականութեան մասին :

Երբ չենք հետաքրքրուիր հայ գիրքով ու չենք կարդար, ինչպէ՞ս կրնանք դաստիարակուիլ հոգիով ու միտքով ու հասուննալ եւ պաշար մթերել:

Շատ քիչեր գիտեն ցեղապաշտ վիպասան Րաֆֆիի անունը: Քանի՞ Հայ կարդացած է անոր « Կայծեր »ը կամ « Սամուէլ »ը:

Բաներ մը գիտեն անշուշտ կուսակցականները, որոնց ականջները գոնէ անուններով լեցուած են: Բայց կուսակցութիւններէն դուրս՝ հսկայ զանգուած մը՝ չինական պարիսպով բաժնուած է մեր գրականութենէն:

Այս զանգուածը գաղափար չունի գիրքի եւ գիրի մասին: Թերթ անգամ չի կարդար: Աչքերը փակած է պայծառ հորիզոններուն ու կ'ապրի՝ անդրադէտ Ալպանացիին կամ ռուս մուժիկին պէս:

Դառնութիւն չպատճառեն այս տողերը: Պէտք է սիրել ճշմարտութիւնը եւ մատը դնել վէրքին վրայ :

Ինքնախաբէութիւն է՝ թերութիւնները արդարացնելու ամէն ճիգ: Պէտք է խստօրէն քննադատել՝ ինչ որ քննադատելի է եւ գնահատել առաքինութիւններն ու յատկութիւնները :

Պիտի առարկուի թէ դրամական միջոցներու պակասը գլխաւոր արգելքն է ընթերցասիրութեան:

Անտեղի չքմեղանք :

Մեզմէ ամէն մէկը, ամէն օր, հազարներ կը վատնէ սրճարաններու ժամանցին համար: Շատեր՝ չարժանկարի մնայուն յաճախորդ են: Ուրիշներ՝ վերջին տրախմին անգամ չեն խնայեր իրենց մոլութիւններուն գոհացում տալու համար :

Ու յետոյ, կը գանգատինք որ մտաւորական ղեկավարութիւնը պարտականութեան մէջ կը թերանայ ու առաջնորդի դեր չի կատարեր :

Մտաւորականութիւնը տուած է եւ կուտայ՝ ինչ որ կրնայ: Բոլորովին աննպաստ պայմաններու տակ, հայ միտքին ճրագը վառ պահելու համար, իր անկարելին կ'ընէ: Ու եթէ մինչեւ այսօր մեր մշակոյթը վերելքի ճամբուն վրայ դգալի նուաճումներ ըրած է, անվարան կրնանք այդ յաջողութիւնը վերագրել մտաւորականութեան զոհողութեան, բայց ոչ ժողովուրդին:

Մեր անտարբերութեամբ մտաւորականութիւնը առաջնորդած ենք խաչելութեան ճամբուն: Զայն դարձուցած ենք տնտես, ժամկոչ եւ խանութպան: Իր բարձր պատուանդանէն զայն իջեցուցած ենք փողոց, շարժելու եւ գործելու նուազագոյն միջոցները տրամադրելով :

Կ'ապրինք Եւրոպայի մէջ, բայց կը յամառինք դերի մնալ մեր քարացած մտայնութիւններուն: Յունաստանի օրինակն անգամ տպաւորութիւն չի թողուր մեր վրայ :

Հելլենական ամէն տուն, հարուստ թէ աղքատ, ընտանեկան գրադարան ունի: Ամէն Հելլէն, պահպանողական թէ յառաջդիմական, իր մշակոյթին կապուած է: Կը կարդայ, կ'ուսումնասիրէ, կը հետեւի մտաւոր շարժումին ու կը յարգէ իր մտաւորականները :

Մօրէայի յետին հողագործն անգամ, Փալամասի եւ Տրոսինիսի երկերուն հաւաքածոները կը պահէ, իբր թանկագին յիշատակ :

Իսկ մերիննե՞րը ...

Վաղը՝ մայրենի լեզուն անգամ պիտի մոռնան :

Փակագիծ մը :

Երկու ամիս առաջ, տաղանդաւոր արուեստագէտ մը՝ նկարիչ Եդուարդ Թէրզեան, հելլէն մտաւորականութեան եւ արուեստասէր ժողովուրդին հիացումը հրաւիրեց իր ցուցահանդէսին վրայ: Աթէնական թերթեր չաբաթներով պանծացուցին հայ տաղանդը, լաւագոյն ներբողներով պատուելով հայ նկարիչը :

Նկարները գնուեցան օտարներու կողմէ: Ո՞ւր, էին մեր կազմակերպութիւնները եւ ունեւորները: Անոնցմէ քանի՞ն այցելեց ցուցահանդէսը, հայ արուեստագէտը գնահատելու եւ անոր գործերէն գնելու համար :

Դժբախտաբար, մեր հոգիները ցամքած են :

Երեւոյթը նոր չէ սակայն :

Պատերազմէն առաջ, նոյն ցաւալի պատկերը կար եւ ճիշդ այդ երեւոյթին հակազդելու համար, մեր պատանիները, իրենց անխոնջ ու տաղանդաւոր ղեկավար հանգուցեալ Գրիգոր Գըյըճեանի նախաձեռնութեամբ, հայ գիրքի ցուցահանդէս կազմակերպեցին, աննախընթաց խանդավառութիւն ստեղծելով :

Հայ գիրքը սիրողներու Միութեան մը կազմութեան առաջարկ չենք բերել: Զափէն աւելի անգործ Միութիւններ ունինք: Բայց կը խորհինք թէ Համազգայինի ծրագրէն դուրս չէ հայ գիրքը տարածելու եւ ժողովուրդը ընթերցասիրութեան մղելու աշխատանքը :

Աթէնք ԱԶԱՏ ՕՐ

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ

ԽՄԲ.— Ամերիկեան մեծ օրաթերթի մը՝ «Քրիսչըն Սայընս Մոնիթոր»ի Գահիրէի թղթակիցը կը գրէ իր թերթին (9 Փետր.) .—

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը հակահամայնավար ազգային կուսակցութիւն մըն է, որ շատ անդամներ ունի Միջին Արեւելքի Հայերու մէջ: Այդ կուսակցութիւնը պարզեց իր ծրագիրը: Ան պիտի շարունակէ պայքարը մինչեւ որ Կովկասի Խորհրդային հանրապետութիւններէն Հայաստանը դարձեալ ազատ ըլլայ :

Այդ կուսակցութեան հաստատման 60րդ տարեդարձին առթիւ՝ հրապարակային մեծ ժողովներ եղան Գահիրէ, Աղէքսանդրիա, Պէյրութ, Հալէպ, Թէհրան եւ Աթէնք ուր հոծ հայութիւն կայ: Դաշնակցութիւնը զոր սովորաբար կը կոչեն «Դաշնակ կուսակցութիւն» ազատութեան համար պայքար մղած է ցարական եւ օսմանեան իմփերիալիզմին դէմ եւ անցնող 30 տարիներուն ալ՝ Խորհրդային վարչաձեւին դէմ :

Խօսողները յայտնեցին թէ հազարաւոր հայրենասէրներ կը տառապին բանտերու եւ աշխատանքի ճէմփերուն մէջ, համարձակած ըլլալով յայտարարել թէ իրենց մայր երկիրը աւելի կը սիրեն քան Խորհրդային վարչաձեւը :

Զօր. Դրօն, որ Հայաստանի Անկախ Հանրապետութեան կարճատեւ տեւողութեան ղեկավար դէմք մըն էր, ըսաւ Գահիրէի մէջ թէ՝ Դաշնակցութեան նշանաբանն է անդադար կռիւ մղել ամէն կարգի բռնապետութիւններու դէմ, որ կողմէն ալ որ անոնք գան, որու դէմ ալ որ ուղղուած ըլլան: Կուսակցութիւնը շատ հետեւորդներ ունի

Դաշնակ Կուսակցութեան հետեւորդները Միջին Արեւելքի, Եւրոպայի եւ Ամերիկայի զանազան երկիրներու մէջ գտնուող հայութեան 4/5ը կը կազմեն: Այդ կուսակցութիւնը եղած է գլխաւոր ազդակ մը համայնավարութեան կազմակերպուած պրոպագանտի ծաւալման դէմ՝ հայ գաղութներու մէջ:

Իրապէս, Միջին Արեւելքի մէջ համայնավարութեան գործօն կերպով ընդդիմացող ոչ-կառավարական քաղաքական միակ կազմակերպութիւնը նկատուած է ան :

Մոսկուայի մէջ մարզուած համայնավար գործակալները ի զուր ջանացին քայքայել Դաշնակցականները սպառնալիքներով, ահաբեկումներով: Անոնք ջանացին հեռացնել հայ ժողովուրդը Դաշնակցութենէն՝ հայ երկրի եւ հայկ. եկեղեցիի « պաշտպաններ» ձեւանալով :

Զէզոք դիտողները կը շեշտեն, որ Միջին Արեւելքի Հայերուն մէջ Դաշնակցական կուսակցութեան ժողովրդականութիւնը բարձր է միշտ :

Համաշխարհային Բ. պատերազմէն առաջ՝ այդ կուսակցութիւնը ստորերկրեայ շարժումներու հետ հաղորդակցութիւն ունէր Խորհրդային Հանրապետութեան մէջ, Պարսկաստանի իր մասնաճիւղերու միջոցով :

Հայ քաղաքական գաղթականները, որոնք 1945ին փախած էին Խ. Միութենէն դէպի Արեւմըտեան Եւրոպա, յայտնած են որ Խորհրդային Հայաստանի մէջ զօրաւոր հակաբոլշեւիկ զգացումը երբեք նուազած չէ :

Անկախ Հայ Հանրապետութիւնը գոյութիւն առաւ 1918ին երբ անոր ժողովուրդը կռուեցաւ Դաշնակիցներու կողքին եւ տուաւ ծանր զոհեր: Արեւմտեան ազգերը ճանչցան այդ փոքր Հանրապետութիւնը, խոստացան օժանդակութիւն եւ պաշտպանութիւն արտաքին թշնամիներու դէմ :

Նախագահ Ուիլսըն մասնաւորապէս անձամբ շահագրգռուած էր հայկական նոր Հանրապետութեամբ եւ նոյնիսկ նկատի առած էր ամերիկեան հովանաւորութիւն մը անոր վրայ:

Երկու տարուան գոյութենէ վերջ այդ մանուկ Հանրապետութիւնը յուսահատական կռիւ մը մղեց Թուրքերու եւ Ազրպէյճանցիներու դէմ: Խորհրդային Միութիւնը սակարկեց Թուրք անկանոն զինուորներուն հետ եւ այդ երկիրը գրաւեց : Համայնավարները բանտ լեցուցին Հայաստանի անկախութիւնը կերտողները, հարիւրաւոր մտաւորականները եւ քաղաքական ղեկավարները եւ հրաբացանազարկ ըրին անոնցմէ շատերը:

Խորհրդային վարչաձեւը երեք ամիսէն աւելի չկրցաւ դիմանալ: Հայերը ապստամբեցան 1921ին եւ փախչող համայնավարները քշեցին դէպի հիւսիս :

Քանի մը շաբաթ վերջ, սակայն, համայնավարները մեծ ուժերով ետ եկան եւ աւելի վայրագ մեքենականութեամբ լռեցուցին դժգոհներու ձայները :

Համայնավարներու դէմ ապստամբութիւնը պատեհութիւն մը եղաւ որ հարիւրաւոր հակահամայնավար հայ ղեկավարներ բանտէն ազատին եւ ապաստանին Պարսկաստան: Այդտեղէն անոնք ցրուեցան դէպի հայաշատ կեդրոններ եւ հայ գաղթաշխարհի մէջ շարունակեցին իրենց հակահամայնավար պայքարը :

Համաշխարհային Բ. պատերազմի ատեն՝ երբ Արեւմտեան ժողովրդապետութիւնները եւ Խորհրդային Միութիւնը կը կռուէին նոյն թշնամիին դէմ՝ Դաշնակցականները դադրեցուցին հակասովետ պայքարը: Ռուսերն ալ ընդգրկեցին պրոպագանտի տարբեր գիծ մը: Սովորական Մարքսեան նշանաբաններու փոխարէն, անոնք արթնցուցին Խորհրդ. Միութեան բաղկացուցիչ բազմաթիւ ցեղերու ազգային գիտակցութիւնը, բան մը, որ նախապէս դատապարտած էին իբրեւ «պուրժուական »: Ռուսերը համայնավարութիւնը փրկելու մասին ռեւէ խօսք չըրին, այլ ընդհակառակն ժողովուրդին խօսեցան իրենց հայրենիքը պաշտպանելու մասին: Անոնք նոյնպէս թոյլատու գտնուեցան հանդէպ եկեղեցիներու եւ եկեղեցասէրներու:

Հայաստանի Հանրապետութեան խորհրդային պետերը պահեցին պրոպագանդի նոյն գիծը, պատերազմէն վերջ եւ կոչ ըրին արտասահմանի Հայերուն երկիր վերադառնալու :

Անոնք երեք շարժառիթներ ունէին .—

Աշխատաւորներ ձեռք բերել, խորտակել արտասահմանի մէջ հակախորհրդային գործունէութեան կորիզը, որ կը ղեկավարուի Դաշնակցականներու կողմէ: Ներգաղթը դարձնել պրոպագանտի միջոց Միջին Արեւելքի Հայերուն մէջ եւ « Խորհրդային դրախտի» մասին պրոպագանտ մղել Միջին Արեւելքի ժողովուրդներուն մէջ :

Միջին Արեւելքի մէջ բնակող Հայերուն մէկ հինգերորդը արձանագրուեցաւ ներգաղթի համար: Անոնք հրապուրուած չէին մարքսեան տեսութիւններէն, այլ տարուած էին հայրենիքի սէրէն, եւ բարեկամներու եւ ազգականներու կարօտըն ունէին: Անոնք իրենց որոշման մէջ ազդեցութիւնը կրած էին նաեւ պատերազմի ժամանակ եւ պատերազմի լրանալէն քիչ վերջ Արեւմտեան պետութեանց մղած պրոպագանտէն եւ այն կարծիքը կը կրկնուէր թէ Խ. Միութիւնը առաջուան նման դէշ չէր :

Նոր ներգաղթողները նամակներ ուղարկեցին արտասահման, նոյն իսկ այդ նամակները քըննուած եւ կնքուած էին Չեկայի (ՆՔՎՏ) նամակատան գործակալներու կողմէ: Այդ նամակները ծածկագիր բառերով կը հասկցնէին « Խորհրդային դրախտ»ի զրկանքները եւ սարսափը :

Ժամանակ մը վերջ Խորհրդային Հայաստանէն այլեւս նամակներ չեկան :

Յայտնապէս Ռուսերը դժգոհ մնացած էին ներգաղթողներէն եւ մերժեցին այլեւս գաղթական ընդունիլ: Թէեւ քիչ մը ուշ մնացին, որովհետեւ անոնք որ արձանագրուած էին երթալ, փոխեցին իրենց միտքը, երբ այդ նամակները ստացան :

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Պէյրութի մեր թղթակիցը կը գրէ (11 Մարտ) .—

Վերջին քանի մը օրուան ընթացքին ընտրական պայքարը բուռն թափ մը ստացած է Լիբանանի բոլոր շրջաններուն մէջ: Արդէն շրջան կ'ընեն բազմաթիւ թեկնածուներու անունները: Համաձայն տեղական թերթերու (ֆրանսերէն եւ արաբերէն) Պէյրութի «հսկաներու ցանկ»ին մէջ կը գտնուին, բացի Արաբներէն, Մովսէս Տէր Գալուստեան, Տօքթ. Հայրապետեան, Ռամէզ Սարգիս : Հայ կաթոլիկ թեկնածուին համար վերջնական համաձայնութիւն մը չէ գոյացած :

Լիբանանի յառաջիկայ խորհրդարանը պիտի ունենայ 77 երեսփոխաններ .— 23 մարօնի, 16 սիւննի իսլամ, 14 շիի իսլամ, 8 յոյն օրթոտոքս, 5 յոյն կաթոլիկ, 5 տիւրզի, երեք հայ օրթոտոքս (լուսաւորչական), մէկ կաթոլիկ , մէկ բողոքական եւ մէկ փոքրամասնութիւն :

Անդր Նահրի հայութեան թեկնածուն է ընկեր Վահան Փափազեան :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ « Ց Ա Ռ Ա Ջ » Ը

Տօնապահութեան շաբաթը

Սիրելի հայրենակիցնե՛ր, Զատիկ է…

Յոյսի, ցնծութեան ու բերկրանքի տօն…

Քրիստոնեայ աշխարհը կը պատրաստուի հանդիսաւոր եւ արժանավայել ձեւով տօնել Յարութիւնը՝ սիրոյ եւ գթութեան Մեծ Վարդապետին:

Ամէն ոք կը խորհի որ իր մերձաւորները զատկական այդ օրերուն չզրկուին որեւէ բանէ:

Այս առթիւ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի մտահոգութիւնները կ'երթան իր բոլոր այն հայրենակիցներուն, որոնք ըլլայ հիւանդանոցներու, սանաներու կամ իրենց անշուք բնակարաններու մէջ անկողին գամուած, բանտերու խորքը տուայտող դժբախտներուն, օրուան ապրուստէ զուրկ այրիներուն եւ որբերուն, անկար ծերերուն եւ անգործներուն, որոնց համար Զատիկը երբեք չի գար… Որոնք ոչ ոք ունին գուրգուրացող իրենց վրայ:

Ահա մեր այս դժբախտ հայրենակիցներու կեանքը քիչ մը քաղցրացնելու առաջադրութեամբ Մեծ Պահքի Աւագ Շաբաթը կը յայտարարենք «Տօնապահութեան Շաբաթ»:

Հայ կի՛ն, խնջոյքի քո սեղանէն պնակ մը քաղցրեղէն, տեսակ մը խմորեղէն պակաս ըրէ եւ այդ դրամը յատկացուր անճար այրիի մը:

Հայ այրե՛ր, Աւագ շաբթուն օր մը ձեր ճաշը սովորականէն աւելի համեստ թող ըլլայ եւ խնայուած դրամը ծառայէ թոքախտաւոր հայրենակցի մը մէջ յոյսի ճրագը վառելու:

Հայ մանուկներ, այս շաբթու անգամ մը պակաս գացէք սինէմա եւ փոխարէն անհայր որբի մը, գոնէ օր մը, մոռցնել տուէք, թէ ինք «աշխարհի խորթ զաւակն է»:

Ձեր սրտաբուխ նուէրներով օգնեցէք մեզ տօնական օրերուն զատկական արեւի ճառագայթ մը շողացնել մեր կարօտ հայրենակիցներու անարեւ կեանքին մէջ:

Ամենահամեստ նուէրն իսկ անհուն շնորհակալութեամբ է որ կ'ընդունուի մեր կողմէ:

Վստահ ենք, սիրելի հայրենակիցներ, որ ձեռնունայն պիտի չվերադարձնէք մեր հանգանակիչ անդամուհիները:

Շնորհակալութիւն բոլորիդ:

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակոյտը քուէարկեց որոշում մը, որուն համաձայն պիտի կրնան Մ. Նահանգները գաղթել նաեւ այն բոլոր տարագիրները, որոնք Փաշական, Նացիական, համայնավար կամ այլ համատիրական կուսակցութեանց անդամակցած են ակամայ, այսինքն անդամակցութիւնը պարտադրուած է օրէնքով, կամ անդամակցած են գործ եւ ուտելիք ստանալու համար եւ կամ՝ 14էն վար անչափահաս տարիքի մէջ եղած են:

Եթէ երեսփ. ժողովը հաստատէ այս որոշումը եւ Նախագահ Թրումըն ալ տորագրէ, այն ատեն ցարդ մերժուած հազարաւոր տարագիրներ (Պալթեր, Գերմանացիներ, եւն.) պիտի կրնան Մ. Նահանգները մտնել:

ԲԱԶՄԱԹԻՒ Գերմանացիներ Արեւմտ. Գերմանիոյ մէջ իրենց արիւնը նուիրեցին Քորէայի պաշնակից վիրաւորներուն համար: Հաւաքուած արիւնը ղրկուեցաւ Թոքիօ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԽՆՋՈՅՔԸ

ՎԻԷՆ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը կազմակերպած էր ընտանեկան գեղեցիկ խնջոյք մը ի նպաստ իր երեք դպրոցներուն, Մարտ 10ի գիշերը, «Հ. Օհաջանեան» սրահին մէջ: Ներկաներուն կէսը երիտասարդներ էին, երկու սեռէ:

Գործի վրայ էին մեր սեւաչեայ օրիորդները: Տիկին Արշալոյս Մաղաքեան քանի մը խօսքով բացատրեց խնջոյքին իմաստը եւ յայտարարեց.— « Լաւ գիտէք որ Կապոյտ Խաչը մասնաւոր եկամուտ մը չունի: Կը պահենք երեք դպրոցներ տարբեր թաղերու մէջ, առանձին ուսուցիչներով: Բացի ուսուցիչներուն ամսավճարներէն ունինք բազմաթիւ ուրիշ ծախքեր,— վառելանիւթ, սրահներու վարձք, հիւանդներու եւ անկարներու օգնութիւն եւայլն: Այս բոլորին հասնելու համար մասնաճիւղս գերագոյն ճիգեր կը թափէ: Մեր ընկերուհիները բոլորն ալ աշխատաւորներ են եւ ունին ընտանեկան բազմաթիւ հոգեր: Օգնեցէք մեզի նիւթապէս եւ բարոյապէս, որպէսզի յառաջ տանինք մեր այս ազգասիրական գործը: Կատարուած աշխատանքը կուտայ իր պտուղը: Քիչ վերջ պիտի տեսնէք մեր նոր սերունդը իրենց դերերով, երգերով եւ արտասանութիւններով:

Յարգելի Տիկինը այս առթիւ շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն որոնք եկած էին քաջալերելու ձեռնարկը:

Նոր Սերունդի կողմէ ներկայացուեցաւ «Եօթանասուննոց փեսացուն»: Բոլորն ալ յաջող էին իրենց դերերուն մէջ: Դերակատարներն էին, Թորոսեան, Կ. Եօքսիւզեան, Ա. Բարսեղեան, Ա. եւ Պ. Քզելեան որոնք ջերմապէս գնահատուեցան: Զաւեշտէն վերջ սկսաւ խնջոյքի բաժինը սեղանապետութեամբ Հ. Կ. Տէրմոյեանի: Տեղի ունեցան բազմաթիւ հայրենասիրական երգեր եւ արտասանութիւններ մինչեւ կէս գիշեր: Սպառեցան Կ. Խաչի մեր ժրաջան քոյրերուն պատրաստած բոլոր ուտելիքները եւ խմիչքները:

Ինչպէս այս միութեան բոլոր ձեռնարկները այս խնջոյքն ալ պսակուեցաւ մեծ յաջողութեամբ, նիւթապէս եւ բարոյապէս: Կիմանամ թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տղաքն ալ հանդէս մը ունին այս շաբաթ իրիկուն: Անշուշտ հասարակութիւնը պիտի փութայ քաջալերել:

Ներկայ մը

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ» ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քանի մը օր առաջ Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը տօնեց Մանուկներու Օրը եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Հանդէսը բացուեցաւ Կ. Խաչի քայլերգով:

Ընկերուհի Ն. Քիպրիթճեան իր բացման խօսքին մէջ բացատրեց տօնին իմաստը: «Ի՞նչպէս չոգեւորուիլ երբ մեր կրակ ու բոց մանուկները հայերէն կը խօսին, կ'երգեն ու կը ճռուողեն: Կապոյտ Խաչը զգալով ցեղէն սպառնացող վտանգը եւ իր ուժերուն եւ միջոցներուն կարեւորագոյնը տրամադրեց հայապահպանման գործին: Եւ քանի դեռ մեր մանուկներու մէջ վառ կը պահուի հայրենասիրութեան կրակը, կարելի է տանիլ բոլոր ցաւերն ու դառնութիւնները»:

Մէջ ընդ մէջ երգուեցան «Ծաղկիր ազատ», «Ով մեծասքանչ» եւ ուրիշ երգեր:

Տղաքը արտասանեցին եւ ներկայացուցին փոքրիկ թատերգութիւն մը:

Ապա Օր. Ա. Արզումանեանի քանի մը խօսքէն վերջ, փոխան խաղալիքի գրենական պիտոյքներ բաժնուեցան դպրոցի աշակերտներուն, իսկ դըպրոցականներուն եւ դուրսէն եկած 80 մանուկներու՝ սանտուիչներ, որոնք նուիրած էին տէր եւ տիկին Տոլպաշեան: Արտասանեցին Գափամաճեան, Ա. Տէր Վարդանեան, Պաղտասարեան Մ., Պաղտասարեան Յակոբ, Լափճեան, Վ. Տուրսունեան, Մ. Քէօսէեան: Դերակատարներն էին Ս. Քէօսէեան, Տնից Սախըրեան, Վ. Կարապետեան, Ա. Աւագեան: Իսկ պարողները՝ էմմա Գարաքէօյեան եւ Մ. Քէօսէեան:

Թէեւ ուշ, բայց վերաբացուեցաւ Պօմոնի Կ. Խաչի դպրոցը: Աշակերտներու թիւը օրէ օր կը շատնայ: Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան հինգշաբթի օրերը (կէսօրէն ետք):

Այս տարի պաշտօնի կոչուած է փորձառու ուսուցիչ մը:

Մասնաճիւղն ալ եռանդագին գործի փարած է եւ ամէն միջոց ի գործ կը դնէ դպրոցը նախանձելի վիճակի մը հասցնելու համար:

Ապրին մեր Խաչուհիները:

Անցորդ

« ՄԱՐԴԸ ԵՒ ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ԳԱՂԱՓԱՐԸ »

Պ. Սայապալեան, անդամ Վառ Նահանգի գիտութեանց Ակադեմիային՝ դասախօսութիւն մը տուած է Թուլօնի մէջ, Մարտ 9ին, «Մարդը եւ երջանկութեան գաղափարը» նիւթին շուրջ:

Le Petit Varois եւ République ամփոփելով այս դասախօսութիւնը կը գրեն թէ Պ. Սայապալեան կը մերժէ Շօփէնհաուէրի տեսակէտը, որու համաձայն կեանքը տեսակ մը դիպուած է որ կը խառնէ «Ոչինչին» պաղ մեծութիւնը: Այս տեսակէտը մերժելով հայ գիտնականը կը յարի Այնշթայնին տեսակէտին թէ «Ոչինչ»ը եւ «Մահ»ը կեանքին վախճանը չեն, որովհետեւ դիակի մը քայքայումը միայն պիտի արձակէ ժամական 115 միլիառ քիլովաթ ուժ (energic):

Պ. Սայապալեանի կարծիքով դրամին մէջ չէ երջանկութիւնը, այլ առողջութեան, առանց որու, սէր, փառք եւ դրամ կարծես թէ դառն եւ յուսահատական հեգնութիւն մը կը կազմեն: Մէկ կրամ միսը կը բաւէ մեր մարմնին իւրաքանչիւր քիլոյի համար: Մեր սնունդին մեծ մասը 75 առ հարիւրը պէտք է կանանչ բանջարեղէններէ եւ պտուղներէ բաղկանայ: Լաւ չնչառութիւնը նմանապէս անհրաժեշտ է առողջութեան համար:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԱՆԿՈՒԹԵԱՆՍ ՅՈՒՇԵՐԷՆ, Վրթանէս Փափազեանի: «Համազգային»ի Մանկական պատանեկան մատենաշար թիւ 4, պատկերազարդ: Հասցէ. — Collège Arménien, rue Wadi Abou Djemil, 127, Beyrouth (Liban):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (5)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Ա.— ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

Ցերեկը միշտ զինքը կը տեսնէին քարտէսներու վրայ գլուխը ծռած, ուր գծած էր փառաւոր քաղաքին ու իր ամրութեանց յատակագիծը, կամ տենդագին կը խօսակցէր իր տեղակալներուն հետ պատրաստելով այդ հսկայ պաշարումը, ուզելով ինք անձամբ լուծել բոլոր այն մեծ ու փոքր հազարաւոր հարցերը որոնք ամէն օր կը ներկայանային չարունակ իր արթուն մտքին: Հետիոտն թէ ձիով՝ երկու թիկնապահներ ալ ետեւէն ձգած, անդադար կը պտտէր Ադրիանուպոլսոյ թաղերուն մէջ»:

Այդ մեծ ամբոխավարին բացառիկ մասնայատկութիւնը սա էր որ Միջին Դարու մոլեռանդ եւ ագդայամոլ Թուրքի մը ահարկու անդթութեան, առանց որեւէ տարիքի եւ սեռի խտրութեան իր կրօնքին բոլոր թշնամիները անխնայ բնաջնջելու եռանդին կը միացնէր եզական տենչ մը, փիլիսոփայական, աստուածաբանական, նոյնիսկ երբեմն գեղարուեստական խնդիրներու: Ապահովաբար այդ յատկութիւնը եւ իր մեծ իմացականութիւնը, որոնք այնքան հազուագիւտ էին Թուրք ցեղին մէջ, կը պարտէր իր մօրը՝ հաւանաբար քրիստոնեայ գերի մը:

Մէհմէտ Բ. կը գտնուէր Մանիսա, երբ Փետրուար 5ին իմացաւ գաղտնի նամակէ մը իր հօր՝ Մուրատի մահը: Անմիջապէս թողուց այդ քաղաքը, առանց բան մը ըսելու իր նախարարներուն եւ իր հաւատարիմներուն: « Զիս սիրողը թող ետեւէս գայ» գոչեց, հեծաւ իր արաբական նժոյգին վրայ ու Կէլլիպօլու հասաւ: Կը պատմեն թէ այդ հիանալի կենդանիին շնորհիւ երկու օրուան մէջ կտրեց անցաւ գրեթէ 120 մղոնի այդ ահագին ճամբան: Երկու օր միայն մնաց Կէլլիպօլու, ուր ամէնուն իմացուց իր հօր Մուրատի մահը: Զինուած մեծ խումբեր, գրեթէ անմիջապէս հոն միացան իրեն: Անկէ անցաւ Անդր. Պոլիս, ուրկէ Պայազիտի պարտութենէն եւ մահէն ետքը, Թուրքերը չվռնտելու մեծ սխալը գործեր էր Մանուէլ Բ. Կոմնենոս կայսրը: Իր ժամանումին հետեւեալ օրն իսկ, Սուլթան հռչակուեցաւ: Հրամայեց իր հօրը մեծաշուք յուղարկաւորութիւն մը կատարել Պուրսայի մէջ, որ Օսմանի զաւակներուն պաշտօնական գերեզմանատեղին էր: Խալիլ փաշան վերահաստատեց իր Սատրազամի պաշտօնին մէջ, թէեւ անիկա իր հօրը ողջութեանը իրեն հակառակ էր. իսկ կայսրութեան ամէնէն կարեւոր մասը կազմող Անատոլուի կառավարութիւնը տուաւ իր հօր միւս սիրական խորհրդականին՝ Իսհաք փաշայի: Առ ի զգուշութիւն, լոգանքի ատեն, Ալի անուն մէկու մը խեղդել տուաւ իր եղբայրը՝ Ահմէտը, որ տակաւին օրօրոցն էր եւ յետոյ հրամայեց որ հանդիսաւորապէս իր փառաւոր հօրը հետ թաղեն նաեւ այդ խեղճ փոքրիկ մարմինը: Յետոյ, միշտ առ ի զգուշութիւն խեղդամահ ընել տուաւ նաեւ անոր դահիճը, Ալին:

Շրջակայ բոլոր իշխաններուն եւ թագաւորներուն կողմէ դեսպաններ անմիջապէս Անդր. Պոլիս վազեր էին շնորհաւորելու համար նոր վեհապետը: Եւրոպա եւ Ասիա կը դողային այն ատեն Թուրք անունէն: Այդ սարկական դիրքով դեսպաններուն մէջ էին նաեւ Պոլսոյ եւ Տրապիզոնի անկեալ երկու կայսրերուն, Մօրայի, Թոմա եւ Թիմիթրիոս իշխաններուն, Սերպիոյ թագաւորին, Լեսպոսի իշխաններուն, Կալաթայի եւ Քիոսի Ճենովացիներուն, Հռոդոսի Տաճարական ասպետներուն, Պուլկարիոյ եւ Վալաքիոյ իշխաններուն ներկայացուցիչները:

Մաճառ հերոսը Հիւնեատի հետ ալ երեք տարուան զինադադար մը կնքեց եւ Սերպերը այդպէսով զսպեց: Աստուծոյ եւ Մարգարէին, հրեշտակներուն եւ Գուրանին վրայ երդում ըրաւ թէ կայսեր հետ կնքուած դաշնագիրները պիտի յարգէ եւ նոյնիսկ, երկար ատենէ ի վեր իրեններուն հետ գժտուած ըլլալով, Պոլիս ապաստանած եւ հոն ապրող Օսմանի տան իշխաններէն եւ Սուլթան Պայազիտի թոռ, իր հօրեղբօրորդիին՝ Օրխան Զէլէպիի իբրեւ կենսաթոշակ խոստացաւ իր Թրակեան կալուածներուն հասոյթը, տարեկան հարիւր հազար տուգաթ վճարել: Բոլոր ասոնք մաքիավէլական խորամանկութիւն էին միայն: Սուլթանին միակ մտասեւեռումը Բիւզանդիոնի առումն էր: Այդ մեծ ծրագիրը պիտի հետապնդէր, առանց երկվայրկեան մը վարանումի, մինչեւ որ հասնէր՝ վերջնական արդիւնքին:

(Շար.)

« Նապարտի Միլլաթ » (Ազգին պայքարը), իսլամական ճակատին թերթը բաց նամակ մը հրատարակեց, պահանջելով նոր վարչապետէն՝ Հուսէյն Ալայէն որ անմիջապէս հրաժարի, իբրեւ «անարժան ազգը վարելու» :

X Բրիտանական կառավարութիւնը ազդարարեց Իրանի կառավարութեան թէ պաշտօնապէս կը նկատէ ազգայնացումը եւ խախտում՝ դաշնագրով հաստատուած յանձնառութեանց : Արտաքին նախարարը, Պ. Մորիսըն, Պարսկաստանի պատասխանին կը սպասէ, որոշելու համար իր յաջորդ քայլը :

Լոնտոն կանոնաւորապէս տեղեկութիւններ կը ստանայ Թէհրանի դեսպանէն եւ կը յուսայ թէ տակաւին կարելի է ելք մը գտնել, դիւանագիտական բանակցութիւններով :

Մեծն Բրիտանիա իր քարիւղին մէկ հինգերորդը կը ստանայ Պարսկաստանէն : Կնքուած դաշնագրին համաձայն, իրեն կը պատկանի Անգլօ-իրանեան ընկերութեան արժեթուղթերուն 52.5 առ հարիւրը, 11.250.000 սթերլին : Դաշնագիրը կ'արգիլէ որեւէ միակողմանի ջնջում եւ կը նախատեսէ իրաւարարութիւն՝ որեւէ դժուարութեան առեն : Մասնագէտներ դիտել կուտան թէ «ազգայնացում» բառը սխալ բացատրութիւն է, քանի որ Պարսկաստանի քարիւղը արդէն իրանեան պետութեան կը պատկանի եւ Ընկերութիւնը միայն մենաշնորհ տացած է :

Անգլիա չուզեր տեղի տալ ոչ միայն տնտեսական, այլեւ քաղաքական եւ ռազմագիտական պատճառներով, եւ ի հարկին պիտի խորհրդակցի Մ. Նահանգներուն հետ, համապատասխան միջոցները ձեռք առնելու համար : Այսօր, շաբաթ, Թէհրան կը սպասուի Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին օգնականներէն մէկը :

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԴԱՍԱԴՈՒԼԸ

Թերթերը կը գրեն թէ կատարեալ յաջողութիւն մը եղաւ Փարիզի համալսարանական ուսանողներուն դասադուլը, որուն միացած էին շատ մը դասախօսներ եւս :

Վեց հազար ուսանողներ «նստուկ» ցոյց կատարեցին Սուլֆիօ փողոցին մէջտեղը (Սէն Միշէլ) : Ուրիշ հազարաւորներ փակեցին պողոտան կամ դիրք բռնեցին Փոն Միշէլի վրայ : Երբ ոստիկանութիւնը կը միջամտէր, ճամբաները բանալու համար, ցուցարարները կ'աղաղակէին, — «Լափին (կրթական նախարարը) թող հրաժարի» : Ոստիկանները ամէն միջոց փորձեցին, կողմնակի փողոցներու մէջ թխելու համար ցուցարարները :

Ուշ ատեն ձերբակալուեցան 160 ուսանողներ, երբ կը փորձէին խզել ոստիկանական շղթայ մը, Ազգ. ժողովին ներկայանալու համար :

Ուսանողները կը գանգատին թէ կրթական նախարարը պատճառ եղած է որ 235 միլիոն Փր. զեղչուի իրենց ապահովութեան վարկէն որ նախապէս 535 միլիոն Փրանք էր :

Դասադուլին միացան գաւառի համալսարանական ուսանողներն ալ, որով հարիւր հազար կը հաշուեն ցուցարարներուն թիւը :

Սթրազպուրկի մէջ ընդհարումներ պատահեցան ուսանողներուն եւ ոստիկանութեան միջեւ : Շատ մը դասախօսներ փորձեցին դաս տալ, ուսանողները արգիլեցին : Կրընոպլի մէջ դասադուլը սկսաւ մէկ օր առաջ :

«ՉՈՐՍԵՐՈՒ» ԱԿԱԴԵՄԻԱՆ

Չորս փոխանորդներու ժողովը, Եչ. օրուան նիստն ալ անցուց ակադեմական վիճաբանութիւններով : Առանձնապէս խորհրդային պատուիրակը երկար վիճաբանութեանց դուռ բացաւ արեւմտեան երեք դաշնակիցներու մէկ բանաձեւին առթիւ : Առաջարկեց՝ բառի, շաղկապի եւ ստորակէտի փոփոխութիւններ մտցնել բանաձեւին մէջ եւ երբ դաշնակիցները ընդ առաջ գացին իր պահանջներուն, այս անգամ, սկսաւ ըստ էութեան քննադատել բանաձեւը, նկատելով զայն խորհրդային առաջարկները խեղդելու ծառայող ռազմախաղ մը : Ցարձակեցաւ նաեւ Ատլանտեանի դաշինքին վրայ եւ ի վերջոյ, վճռապէս մերժեց բերուած բանաձեւը, որ կը վերաբերէր միջազգային լարուած վիճակի պատճառներուն քննութեան, զանոնք վերցնելու միջոցներուն, սպառազինումներու հակակշռին եւ կրճատման եւ Գերմանիոյ ապազինման միացեալ հարցերուն :

Ամբողջ մէկ օրուան վիճաբանութիւններէ վերջ այս ձախողանքը բեկում առաջ բերաւ ժողովականներուն մօտ, որոնք, այսուհանդերձ, որոշած են մեծ համբերութեամբ շարունակել խորհրդակցութիւնները :

ՍՊԱՆԻԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, Պարսելոնայի գործադուլը գրեթէ վերջացած է : Գործարանի մը 9000 բանուորներէն 2000ը կը շարունակեն գործադուլը : Կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առած է :

ՔՈՐԷԱՅԻ դաշնակից ուժերը Սէուլը գրաւելէն վերջ կը շարունակեն իրենց յառաջխաղացումը դէպի հիւսիս, առանց դիմադրութեան հանդիպելու : Կարմիրները քաշուած են մայրաքաղաքէն 15 քիլմ. դէպի հիւսիս : Լաւատեսներ կը կարծեն թէ կարելի պիտի ըլլայ զինադադար կնքել 38րդ զուգահեռականին վրայ :

Մեծ պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. ՓԱՐԻԶԻ Ե-ԳԻՊՏԱՑԻ եւ ԻՍԻՐ ՋԱԻԱՐԵԱՆ կոմիտէներու :

Այս կիրակի ժամը 3.30էն կէս գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանի ընդարձակ եւ շքեղ սրահին մէջ :

Գեղարուեստական խնամուած եւ նոխ յայտագիր : Մասնակցութեամբ Իսիի եւ Շավիլի երգչախումբին և նուագախումբին, ղեկավարութեամբ ընկեր Սահակ Ցովհաննէսեանի :

Ընտիր ու առատ պիւֆէ :

Նուագախումբ եւրոպական պարերու համար հռչակաւոր CUBAN PETT :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Սէնթ Էթիէնի մէջ, հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. ԱՆՏՈՔ կոմիտէի, եւ նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի «Բաբգէն Սիւնի» խումբին, այս կիրակի ժամը 15ին, 16 rue J. B. David, Républicainsներու սրահը :

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Երգ, մեներգ եւ արտասանութիւն : Նոր Սերունդի անդամները պիտի ներկայացնեն խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը, Երկու ծայրայեղները : Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ : Մուտքը ազատ է

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ հետեւեալ արարողութիւններուն :

Այս կիրակի Ծաղկազարդ հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ, ժամը 10ին, իսկ երեկոյեան «Դռնբացէք» ժամը 16.30ին :

ՅՈԲԵԼԵԱՆ Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ

Գրական գործունէութեան 65ամեակին առթիւ

Նախաձեռնութեամբ ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ ի ներկայութեան յոբելեարին :

Այս կիրակի, ժամը 14.30ին, Salle Rameau :

Կը նախագահէ Պ. ԿԻՐԵՂ ԽՐԱՅԵԱՆ : Կը խօսին Պ. Պ. Ա. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ, ՀԱՅԿ ԱՐԱՄԵԱՆ եւ ուրիշներ : Ուղերձ յոբելինական յանձնախումբին կողմէ : Մուտքը ազատ է

---

24 PROGRAMMES BIEN TEMPERÉSի

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

ԿՈՂՄԷ

Ecole Normale de musique, 78 rue Cardinet

(Métro Malesherbes)

Հետեւեալ թուականներուն. —

ՄԱՐՏ 17, 20, ժամը 21ին :

ՇԱԲԱԹ 17 ՄԱՐՏի յայտագրին մաս կը կազմեն՝ Պաf, Բուրչել, Ռամօ, Սfառլաթի, Մոցարթ, Պէթհովէն, Շուպէրթ, Պռամս, Շօփէն, Ղազարոսեան :

Գիները 200, 300 եւ 400 ֆրանք : Վեց նուագահանդէսներուն համար, բաժանորդագրութիւն 20 առ հարիւր զեղչով :

Դիմել Ecole Normale, Durand եւ S. V. P. :

Տ Ա Մ Ա Ս

ՊԱՆԴՈԿ ԵՒ ՃԱՇԱՐԱՆ

1, RUE D'AIXի ՍԿԻԶԲԸ

4, Rue du Mont de Piété, MARSEILLE

Téléphone : COL. 41-92

ԱՐԴԻԱԿԱՆ ԲՈԼՈՐ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ

ՇԱՏ ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ՏԱՔՑՈՒԱԾ ՍՐԱՀ,

ԱՌԱՆՁՆԱԿԱՐԳ ԹԱՐՄ ՄԻՍԵՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾՆԵՐ

ՋՈՒՏ ԿԱՐԱԳՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ

ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՀԱՄԵՂ ԵՒ ԱՌԱՏ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ ԵՒ ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ԹԱՐՄ ՁՈՒԿԵՐ,

ԽՄՈՐԵՂԷՆՆԵՐ ԵՒ ԿԱԹՆԵՂԷՆՆԵՐ

ԵՒ ԸՆՏԻՐ ԳԻՆԻՆԵՐ

Ընկերութիւնս իր յարգելի յաճախորդները գոհացնելու փափաքով, ճաշերէն առաջ ԱՌԱՏ ՄԷԶԷՆԵՐՈՎ կը սպասարկէ ախորժահամ ըմպելիներ, մանաւանդ հանրածանօթ ՌԱՔԻ ՏԻՒՉը :

Պ Ա Ն Դ Ո Կ

Ամենավերջին կահաւորումով մեր արդիական պանդոկին մէջ պիտի գտնէք ջերմութիւն տաք եւ պաղ ջուր, բաղնիք եւ հեռաձայն սենեակի մէջ՝ շատ յարմար գիներով :

Թերթիս կտրօնով ներկայացող յաճախորդներուն մասնաւոր զեղչ :

Այցելեցէք եւ փորձեցէք մէկ անգամ համոզուելու համար :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՍԱՐՍԷԼ-ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ «Վարդան» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս կիրակի ժամը 3ին, Սարսէլ, ծանօթ հաւաքատեղին : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Ց. Դ. Եգիպտացի կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ գիշեր ժամը 20.30ին, Քատէի սրճարանի վերնայարկը : (Շար. նախորդ օրակարգի) :

Հ. Ց. Դ. ՍԵԻԱԿ խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 18ին, Քատէի սրճարանին վերնայարկը :

Այս ժողովներուն պիտի մասնակցի Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ՔՂԻԻ Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ժողովը այս կիրակի օր ժամը 3ին, Ս. Անի դպրոցին մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Ստիպողական ներկայութիւն :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս. Միութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները եւ հայրենակիցները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Իսի, Խրիմեան դպրոցին մէջ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Մարսէյլի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առտու ժամը 9ին, Bar de Globeի սրահը : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Ճշդապահ ըլլալ :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական զումարումը այս երկուշաբթի երեկոյ, Քլէման ճաշարանին մէջ, 6 rue Maubeuge (մէթրօ Քատէ կամ Փէլըթիէ) : Զեկոյց Պ. Խոսրով Վչտունիի : Նիւթ՝ Ազգապահպանումը տնտեսական ուղիով : Մուտքը ազատ է :

ՀԱՄԱ - ՔԱՐՍԱՆՃԱԳԻ Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը կազմակերպած է ընտանեկան հանդէս - խնջոյք մը, Ապրիլ 1ի կիրակին, ժամը 15էն 20, Ցոյներու սրահը, 5 rue Bonnefoi : Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Պ. Ցովնան Նուրիճանեան իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք ներկայ եղան իր եղերաբախտ եղբօր՝ Ալեք Նուրիճանեանի թաղման եւ ծաղկեպսակներով զարդարեցին անոր անշունչ հողակոյտը :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Հ. Մ. Մ. Քլամարի դէմ, մեր նոր դաշտին վրայ : Բազմութեամբ գալ քաջալերելու համար մեր մարզիկները, U. S. Italienneի դաշտը : Փորթ Իթալիէն առնել թիւ 186 օթօպիւսը, իջնել Terminus, Route de Villejuif, l'Hay les Roses, Seine :

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի, Մարտ 24 Շաբաթ գիշեր, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Salle des Ecoles, Rue Pierre Brosselet, Քրէմլէն Պիսէթր :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՈՇ ԱԼՖՕՐՎԻԼ

Այս կիրակի ժամը 15ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 22 rue Voltaire : Կը ներկայացնէ պատանեկան դերակատարներով եւ մասնակցութեամբ դերասաններու ՊԱՂՏԱՏԻ ԱՂՋԻԿԸ (Հայուհին)

Բազմաթիւ երգեր եւ նուագ :

Մուտք 100 եւ 150 ֆրանք :

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՃԱՌՈՎ ԾԱԽՈՒ Է

Հարուստ թաղի մը մէջ Alimentationի (Cours des Halles) ԲԱՆՈՒԿ ԽԱՆՈՒԹ ՄԸ

Ունի նաեւ բնակարան մը, երկու սենեակ, խոհանոցով : Դիմել Aghabekian, 38 rue de Varennes, Paris (7) :

ԲՈՒՆ ԿԵՍԱՐԻՈՅ ԱՊՈՒԽՏ

Ընտիր տեսակէ եւ երաշխաւորուած : Կապարով կնքուած է եկած տեղէն :

Կը ծախուի rue des Dominicaines, թիւ 21, ՄԱՐՍԷՅԼ :

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԾԱԽՈՒ Է

ԹՐԻՔՕՅԻ մեքենայ մը, ամբողջովին օթոմաթիf, մայ ռըթուռնէ, մէկ մեթր 20, Jauge 5, շատ լաւ վիճակի մէջ : Նպաստաւոր գին : Դիմել Mr Wolf, 10 rue Croissant, métro Sentier :

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (1։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur–Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 2500 փր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63

Dimanche 18 MARS 1921 Կիրակի 18 ՄԱՐՏ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6410–Նոր շրջան թիւ 1821

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԾԱՂԿԱԶԱՐԴԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Ամէն տօնական օր յիշատակ մը կ'արթնցնէ տարագիր բազմութեանց մէջ: Մանաւանդ երբ հայկական շունչ կը բուրէ:

Այսպէս ալ Ծաղկազարդը: Ինչպէս Վարդավառը:

Աւանդաբար քրիստոնէական այս տօնը հիմնովին հայկական է: Ձեւով միջազգային, բայց բովանդակութեամբ ազգային:

Անոնք որ տեսած են Ծաղկազարդը արեւմտեան թէ արեւելեան Հայաստանի կամ հարեւան գաղութներու մէջ, գիտեն թէ ի՛նչ ըսել կ'ուզենք:

Ամէն տարի գարնան, գարուն կը բացուէր հայկական սիրտերու մէջ:

Պայծառութիւն կը ծորէր մեր Ծաղկազարդէն, եղանակի առաջին ծաղիկներուն բուրման հետ: Խանդավառութիւն եւ հաւատք:

Այնպէս որ, Զատիկէն առաջ, մարդիկ վերակենդանացած կ'ըլլային մտքով եւ սրտով:

Ամէն մարդկային, համաշխարհային դաւանանք իր ուժն ու յարատեւութիւնը կը պահէ համաձայն իւրաքանչիւր ժողովուրդի խառնուածքին: Անոր աշխարհահայեացքին:

Մեր ժողովուրդը կրցած է իր պատմութեան եւ աշխարհագրութեան կնիքը, իր մտածումին դրոշմը դնել այս կամ այն վարդապետութեան վրայ: Ուզած է «հայացնել» որեւէ դաւանանք:

Ամէնէն ճակատագրական պահերուն իսկ, երբ ուրիշներ նախընտրած են տժգոյն եւ ամուլ ծիսակատարութիւններ, մեր ժողովուրդը պահած է իր ինքնուրոյն դէմքը: Ցաջողած է ազգային սարսուռ խառնել միջազգային խոյանքներու:

Այս ինքնավար աշխարհահայեացքին մէջ փնտռեցէք իր յարատեւութեան գաղտնիքներէն մէկը, եթէ ոչ գլխաւորը:

Մեր դիմադրական ոգին եւ ստեղծագործ հանճարը թոյլ չտուին որ դառնանք տեսակ մը հօտ եւ համրանք: Լրացուցիչ մասը՝ ուեւէ կարաւանի: Առանց անհատականութեան եւ որոշ դիմագծի:

Վկայ՝ դարերու պատմութիւնը: Աստուածաշունչի թարգմանութենէն մինչեւ Վարդանանց: Միջին Դարերու փորձութիւններէն, կրօնական եւ քաղաքական բռնութիւններէն մինչեւ այսօրուան դառնութիւնները:

Ամէնէն մռայլ շրջաններուն մէջ ալ, Ծաղկազարդը, ինչպէս Վարդավառը նոր աւիշ ներարկած են անտէր բազմութեանց, վառ պահելով լաւագոյն օրերու հաւատքը: Շտկելով ծռած մէջքերը եւ բարձրացնելով ճակատները:

Այդ ոգին կը տիրապետէր քաղաքական հոսանքներէն շատ առաջ:

Իսկ հիմա քաղաքականութիւն եւ մշակոյթ կը ձգտին աւելի թանձրացեալ եւ տոկուն վիճակի մը վերածել զայն: Բիւրեղացնել, արդիացնել եւ զօրացնել:

Վա՛յ անոնց որ կը փորձեն խեղաթիւրել այս ոգին: Ճկել, ծռել կամ կլորցնել, սնամէջ մարզանքներով:

Ցուրտ հովերը կուգան ու կ'անցնին, ինչպէս պղտոր ջուրերը: Սառնաշունչ քամիներուն կը յաջորդէ տաքուկ արեւը: Ջուրերը կը զտուին, դառնալով հոսուն եւ վճիտ վտակներ:

Այսպէս ալ ժողովուրդներու կեանքը: Մեծ ըլլան թէ փոքր:

Միջազգային փոթորիկներու, ամենօրեայ անակնկալներու վրդովիչ ելեւէջներուն մէջ, միշտ կանգուն պիտի մնան այն ժողովուրդները որ Ծաղկազարդ ունին: Այսինքն գիտեն գարնանաշունչ ծաղիկներ բանալ իրենց միտքերուն եւ սիրտերուն մէջ, անսասան պահելով իրենց հաւատքը լաւագոյն օրերու համար:

Հեռու՝ հայրենիքէն եւ հայրենի հողերէն, այսօր ի վիճակի չենք Ծաղկազարդի սարսուռները տարածելու մեր լեռներուն եւ դաշտերուն մէջ:

Այսօր ամէն ինչ խորթ է եւ արհեստական՝ մեր ճամբաներուն վրայ: Ամէն տեղ փշաթելեր կը կառչին մեր ոտքերուն:

Բայց, աւելի բախտաւո՞ր էինք երէկ, խաւարակուռ Ասիոյ ահուսարսափին մէջ:

Ունէի՞նք ափ մը հող՝ իբրեւ կորիզ հայրենիքի եւ մեկնակէտ վաղուան համար:

Ծաղկազարդը այլեւս բան չի՞ խօսիր մեր սրտին...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՄՉՆԱԼԻՔ ԲԱՆԵՐ...

Հեռագիր մը Ուաշինկթընէն (16 Մարտ). — Պ. Հէրրի Քէյն այսօր ճառ մը խօսելով ծերակոյտին մէջ, յայտարարեց.

— «Թուրքիան նուազ պատճառներ ունէր մասնակցելու Քորէայի պատերազմին քան շատ մը ազգեր: Գտնուելով ճիշդ ռուսական սահմանին վրայ, Թուրքիան իրաւունք ունէր ըսելու.— «Մեր ազգային շահը այստեղ է: Ամէն բանէ վեր է մեր վախը՝ Սովետներէն: Մենք անդամ չենք Ատլանտեանի դաշինքին, ոչ ալ թոյլ տուին որ ըլլանք, հետեւաբար հիմնական պարտաւորութիւն մը չունինք այն ազգերուն հանդէպ որ կը կռուին Քորէայի մէջ»:

«Բայց եւ այնպէս, Թուրքիան այդպիսի բան չըսաւ: Ան Քորէա ղրկեց մաս մը ամէնէն ընտիր զինուորներէն զոր աշխարհ ճանչցած ըլլայ:

«Եթէ ՄԱԿի 53 անդամներէն իւրաքանչիւրը ըրած ըլլար այն ինչ որ ըրաւ Թուրքիան, պատերազմը վերջացած էր: Ինչ որ կատարեց Թուրքիան, պէտք է ամչցնէ շատ մը ազգեր»:

Ինչպէս կ'երեւայ, ամերիկացի ծերակուտականը ոչ իսկ իր երկրի երկու նշանաւոր դեսպաններուն՝ Մորկընթոյի եւ Ճէրըրտի յուշերը կարդացած է:

Եթէ կարդացած ըլլար, գոնէ պիտի կրնար զանազանել «ամչնալիք» եւ պարծենալիք բաները:

Վերջերս ուրիշ հեռագիր մը կ'ըսէր թէ Թուրքերը մէկ հատիկ են սուինամարտի մէջ: Այնպէս որ, Չինացիները լեղապատառ կը փախչին, երբ Թուրք զինուոր տեսնեն:

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ «ընտիրները» ամբողջ դասընթացք մը բոլորած են այդ արհեստին մէջ, սուինով եւ դաշոյնով: Եւ գործնական փորձեր հարիւր հազարաւոր կիներու եւ այրերու վրայ...

ՎԱՀԷ

Ընդհ. գործադուլը կը շարունակուի

Ի ՀԱՐԿԻՆ ՊԱՐՏԱՒՈՐԻՉ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՊԻՏԻ ՀԱՍՏԱՏՈՒԻ

Մեթրոյի եւ հանրակառքի գործադուլը բոլորեց իր երկրորդ օրը: Կառավարական եւ անհատական նախաձեռնութեամբ շարժման դրուած հանրակառքերը, հազիւ թէ կրցան գոհացնել բնակչութեան պահանջները, մանաւանդ իրիկուան ժամերուն, երբ աշխատանքէ վերադարձող բազմութիւններ կը խռնուէին մեկնումի եւ վերադարձի կայաններուն մէջ:

Մեթրոյի տասնեակ մը գիծեր բանեցան շատ փոքրաթիւ կառախումբերով (շատ մը՝ գիծերու վրայ միայն մէկ կառախումբ): Գլխաւոր պատճառը ելեկտրական հոսանքի անբաւարարութիւնն է եւ յետոյ՝ կառախումբի վարիչներու պակասը: Ոստիկանական խիստ հսկողութիւն կայ Մեթրոյի բանող գծերուն վրայ, որպէսզի բանթողները որ եւ է խափանարարութիւն չփորձեն:

Բնականոն ժամանակներուն, Մեթրոյի բոլոր գիծերուն վրայ կը բանին օրական 450 կառախումբեր, փոխադրելով չորս միլիոն ճամբորդներ: Իսկ հանրակառքերու թիւը կը հասնի 2000ի: Կարելի է ուրեմն երեւակայել, թէ որքան անբաւարար են ներկայիս բանող 700 քաղաքային եւ զինուորական հանրակառքերն ու Մեթրոյի քանի մը տասնեակ կառախումբերը:

Կառքերու խճողումը աննկարագրելի է հրապարակներու վրայ եւ փողոցներու մէջ: Կեդրոնական բոլոր կէտերը տառացիօրէն խցուած են եւ շատ դժուար է ճամբայ գտնել: Ինքնաշարժով մը, սովորական պարագաներու տակ կէս ժամէն կտրուած ճամբայ մը, կարելի կ'ըլլայ կտրել երկու-երեք ժամէն:

Թէեւ կառավարական շրջանակները հերքեցին բանթողներու մէկ մասին «բռնի աշխատցուելու» տարաձայնութիւնը, բայց եւ այնպէս գործադուլի մարմինը, այս առթիւ յայտարարեց, թէ «ինքնապաշտպանութեան պիտի դիմեն բոլոր յարձակումներու դէմ»:

Երկաթուղիներու աշխատաւորներու մօտ ալ խլրտումները կը շարունակուին: Անոնք, բանթողներու հանդէպ իրենց համակրանքը յայտնելով կը յայտարարեն, թէ իրենց ալ աշխատավարձքերը անբաւարար են, մինչ գիները անվերջ կը սղեն: Եթէ այսպէս շարունակուի, կ'ըսեն, վէճերը պիտի բազմանան եւ այդ պարագային ամբողջ երկիրը կրնայ տուժել:

Միեւնոյն դժգոհութիւնները կ'արտայայտեն նաեւ փոստ հեռագրական եւ հանրային այլ սպասարկութեանց պաշտօնեաները, մետաղագործական բանուորները, եւն., որոնք նոյնպէս կը սպառնան գործադուլով:

Հաղորդակցութիւնները, բոլոր գիծերու վրայ կանգ կ'առնեն իրիկուան ժամը 8.30ին, ինչ որ կարեւոր վնասներ կը պատճառէ գիշերային զբօսավայրերուն եւ կը դժուարացնէ ուշ մնացող բնակիչներու երթեւեկը: Աւելի մեծ բարդութիւններ պիտի ստեղծուին, եթէ թաքսիներն ալ միանան գործադուլին, ինչ որ միշտ կարելի կը թուի:

Ամէն պարագայի տակ, երկուշաբթի օր միայն պիտի պարզուի գործադուլի յետագայ ընթացքը, որ առ այժմ վերջանալու յոյսը չի ներշնչեր բնաւ:

× Նախարարական խորհուրդը արտօնեց որ փոխադրութեանց նախարարը ի հարկին պարտաւորիչ ծառայութեան հրաւիրէ բանուորները, համաձայն սահմանադրութեան:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Իրանեան քարիւղի ազգայնացումը

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԿԸ ՄԻՋԱՄՏԵՆ ՈՒԺ ՏԱԼՈՎ ԱՆԳԼԻՈՅ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն, յայտարարեց լրագրական ասուլիսի մը մէջ.

— «Մեծ յոյս եւ հաւատք ունինք թէ Անգլիա եւ Պարսկաստան ելք մը պիտի գտնեն, պաշտպանելու համար բոլոր երկիրներուն շահերը, իրանեան քարիւղը հոսեցնելով այն հրապարակները ուր կը ղրկուէին անցեալին մէջ»:

Բանգէտներ այս յայտարարութենէն կը հետեւցնեն թէ Մ. Նահանգներն ալ պիտի չհանդուրժեն որ Պարսկաստանի քարիւղը Ռուսաստան ղրկուի: Անգլիա եւ Ամերիկա շատ ծանր կորուստ մը կրած պիտի ըլլային այն ատեն, ոչ միայն տնտեսական, այլ եւ ռազմագիտական տեսակէտէն, նկատի առնելով իրենց դիրքը Միջին Արեւելքի եւ Միջերկրականի մէջ:

Պ. Էչիսըն չըսաւ թէ ինչ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ Ամերիկա, այս վտանգին առաջքը առնելու համար: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ արտաքին նախարարի օգնականներէն Մէք Կի, որ այսօր Թէհրան կը հասնի, պիտի առաջարկէ Պարսկաստանի կառավարութեան՝ կէս առ կէս բաժնել շահը Անգլեւիրանեան Քարիւղի Ընկերութեան հետ: Եթէ չյաջողի, պիտի ջանայ գործնական ապահովութիւն ստանալ թէ իրանեան քարիւղը նորէն տրամադրելի պիտի մնայ արեւմուտքի համար:

× Բրիտանական կառավարութիւնը հրատարակեց իր ծանուցագիրը, որով կը բողոքէ ազգայնացման որոշումին դէմ: Ծանուցագիրը Պարսկաստանի ուշադրութեան կը յանձնէ հետեւեալ կէտերը.—

1. Անհրաժեշտ է զանազանել ազգայնացման սկզբունքը եւ սեփականազրկումը ճարտարարուեստի մը մէջ ուր ահագին դրամ ծախսուած է եւ որ կը գործէ համաձայն մասնաւոր պայմանագրի մը: Այդ համաձայնութիւնը ի զօրու է մինչեւ 1993:

2. Այդ համաձայնութեամբ, ընկերութեան վարձակալութիւնը չի կրնար վերջանալ ազգայնացումով:

3. Ընկերութիւնը պատրաստ է բանակցելու նոր համաձայնութեան մը մասին, շահը հաւասարապէս բաժնելու համար: Բայց այս գործը չի կրնար կատարել, մինչեւ որ ընկերութիւնը վստահ չըլլայ թէ իր վարձակալութիւնը պիտի տեւէ մինչեւ որոշուած պայմանաժամը:

× Անգլեւիրանեան ընկերութիւնը տարին 32 միլիոն թոն հում քարիւղ կ'արտադրէ: Իր հասութիւնը կը հաշուեն 300.000.000էն 500 միլիոն սթերլին կամ 840 միլիոնէն 1.400.000.000 տոլար:

× Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ ուրբաթ օր վեց հազար համալսարանականներ հաւաքուելով խորհրդարանին առջեւ, ողջունեցին ազգայնացման որոշումը: Ցուցարարները, որոնց մէջ կը գտնուէին բազմաթիւ անդամներ «Թուտեհ» կուսակցութենէն, համախմբուած էին հետեւեալ անունին տակ.— «Ազգային ընկերութիւն պայքարելու համար Անգլեւիրանեան քարիւղի ընկերութեան դէմ»: Այս առթիւ ճառախօսները ձաղկեցին անգլեւամերիկեան աշխարհակալութիւնը, պահանջելով ընկերութեան ստացուածքները գրաւել առանց հատուցման:

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ

Զ.

Ազգականները.— Իբրեւ ազգական՝ ծանօթ է միայն Անանիա Նարեկացի:

Ազգականութեան վկայութիւնը կուտայ, ինքը՝ Գրիգոր Նարեկացի, յիշատակարանի մը մէջ(1), որ ծանօթ է արդէն. «Ես Գրիգոր՝ յետին վարժապետաց եւ կրսեր բանասիրաց, որդի դըստեր եղբօր Հօր Անանիայի հոգեզարդ եւ մտավարժ փիլիսոփայի եւ ըստ վարուց մաքրութեան կրօնից զովելոյ եւ հռչակելոյ» (Ներբող Աստուածածնի):

Արդ, Աճառեան, խօսելով Գրիգորէն ետքը՝ Անանիա Նարեկացիի մասին եւս, կը կրկնէ նոյն սխալը՝ երբ կը պնդէ թէ Գրիգոր Նարեկացիի «մօր հօրեղբօրորդին» էր այս Անանիան: Այդ պարագային՝ իբրեւ երկու եղբայրներու զաւակներ, մօտաւորապէս նոյն տարիքը պիտի ունենան Գրիգոր Նարեկացիի մայրը եւ Անանիա Նարեկացի: Արդ, Անանիա Նարեկացի հասած է խոր ծերութեան,— թուականը չենք գիտեր՝ բայց ստոյգ է թէ մեռած է 986էն առաջ, ինչպէս կ՚ընդունի Աճառեան եւս: Ուրեմն, Գրիգորի մայրը մօտաւորապէս նոյն տարիքը (5—10 տարի աւելի, 5—10 տարի պակաս) պիտի ունենար այդ թուականին: Այժմ տեսէք տարբերութիւնը,— 977ին՝ Գրիգոր հազիւ 26 տարեկան է տակաւին, մինչ մայրը կամ մօրը հօրեղբօրորդին կ՚ապրին իրենց «խոր ծերութիւնը»: 26 տարեկան երիտասարդի մը մայրը կամ մօրը հօրեղբօրորդին չէր կրնար հասնիլ խոր ծերութեան, աւելի քան 50 տարի տարբերութեամբ:

Ընդհակառակն, մօրը հօրեղբայրը կրնար հասնիլ խոր ծերութեան, մանաւանդ որ վանահայրութեան կոչուելու համար՝ պայման է ունենալ պատկառելի տարիք:

Բաւնք արդէն թէ ամբողջ շփոթութիւնը կը ծագի հայր բառէն, որ դրուած է Անանիայի անունէն առաջ: Սրբագրութեան իմ այս փորձս (տես Յառաջ, 25 Փետր.) աւելի կը զօրանայ նոյն յիշատակարանին մէկ ուրիշ ընդօրինակութեամբ, զոր գտայ Արտաւազդ-արքեպ.ի կազմած ցուցակին մէջ (Ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Հալէպի, էջ 245), ուր նոյն յիշատակարանը գրուած է այսպէս(2), «...Որդի դստեր եղբաւր հաւր Անանիա հոգեզարդ եւ հմտավարժ Փիլիսոփայի»: Ուխտանէսն ալ հայր Անանիա կը կոչէ, առանց ազգականութիւն ունենալու,— ուրեմն՝ պարզապէս վարդապետ, վանահայր իմաստով:

Այս բոլոր ապացուցումներէն ետքը՝ աւելորդ է վիճիլ այլեւս,— Անանիա ոչ թէ Գրիգորի մօրը հօրեղբօրորդին է, այլ մօրը հօրեղբայրն է:

Ո՞ւր ծնած է, ե՞րբ ծնած է, վկայութիւն չկայ:

Գիտենք թէ վանահայրութեան կոչուած է Նարեկ վանքին, որ հիմնուեցաւ արեւմտեան շըրջաններէ գաղթած վանականներու նախաձեռնութեամբ, «ի կրօնաւորացն հալածելոց», ինչպէս կ՚ըսէ Ինճիճեան (Հնախօսութիւն, Գ. հատոր, էջ 213), կամ «ի կրօնաւորաց Հայոց բնակելոց ի փոքր Հայս, ուստի հալածեալ ի Յունաց» (Ստոբագրութիւն հին Հայաստանեայց, էջ 171): Ուրեմն Անանիա վարդապե՞տն ալ կուգար արեւմուտքէն, Նարեկացիներու տոհմական ծառը արեւմուտքէ՞ն փոխադրուած էր դէպի Ռշտունիք:

Դիւրաւ պիտի յարէինք այս վարկածին, եթէ Անանայի հետքերը շփոթութեան չմատնէին մեզ:

Արդարեւ, Անանիա Նարեկացի ինքզինք «սննդակից» եւ «հին ընկեր» կ՚անուանէ Անանիա Մոկացի կաթողիկոսին, եւ Օրմանեան կը կարծէ թէ Մոկացի էր նաեւ Անանիա Նարեկացի, թերեւս ալ Վարագի կամ Աղթամարի վանքերուն աշակերտներէն:

Միւս կողմէ, Ջամչեան կը գրէ թէ Անանիա, տակաւին Նարեկ չեկած, «Նստէր ի վանքն (sic) Անտաք, եւ ապա ի Խաւարաձոր»: Հետաքրքրական է փնտռել Անտաքը, պատմական աշխարհագրութեան մէջ: Ըստ Ինճիճեանի, Անտաք, որ կը գըրուի նաեւ Արդակ, հեռու չէ Իննակնեան վանքէն, ի Տարօն. «ի հարաւոյ կուսէ Վանացն որ ի գլուխն Արդակայ, եւ հայի ի փոքր ամրոցն մեծամօրն՝ ներքոյ Նարդակայ (3) զոր Արդակն կոչեն»:

Արդակը թողլով, Անանիա Նարեկացի յետոյ կը հաստատուի Խաւարաձորի վանքին մէջ,— Այբարատեան գաւառ: Հուսկ յետոյ կուգայ նորաշէն Նարեկ վանքը: Իրեն կ՚ընկերանայ Պետրոս վարդապետ, «մեկնիչ գրոց»:

Անանիա այս վանքին մէջ է՝ որ կը բանայ Հայոց պատմութիւնը եւ կը գրէ իր անունը: Ասողիկ զայն կ՚անուանէ «մեծ փիլիսոփայ», իսկ Ուխտանէս՝ «պուետիկոս եւ հռետոր»: Եւ դեռ կան որ «Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ» կը կոչեն, բայց մեծ բան մը հասած չէ մեր ձեռքը իբրեւ գրաւոր վկայութիւն, որ պատմէր իր փառքը: Նոյնիսկ պէտք է ըսել թէ մատենագիրներուն մտքին մէջ շփոթութիւն մը ստեղծած է 3—4 Անանիաներու գոյութիւնը, եւ մէկուն գործը վերագրուած միւսին,— բայց այդ մասին՝ յառաջիկային:

Այսուհանդերձ Նարեկ վանքը Անանիայի կը պարտի իր պատմական դերը եւ արժէքը:

Ի՞նչ պատմական դեր կատարեց Նարեկ վանքը, կ՚արժէ ճշդել այստեղ:

Նարեկ վանքը, ըստ Ասողիկի վկայութեան, կը պանծար մասնաւորաբար երաժշտութեան, պատմութեան եւ քերթողութեան բերած եռակարդ նպաստով:

Ոչինչ ունինք իբրեւ ապացոյց Նարեկեան միաբանութեան աշխատանքներէն՝ երաժշտութեան ասպարէզին մէջ, բայց Գրիգոր Նարեկացիի տաղերը կը վկայեն թէ իրապէս վանքը անուն էր շինած, Ասողիկի բառերով, «պաշտօնապայծառ երգեցողովք»: Ուխտանէս եւս, երբ կը ներկայացնէ Անանիան, կ՚աւելցնէ. «Հոգեւորական երգով գեղգեղմամբ գեր ի վերոյ քան զամենեսեան»:

Կը թուի, սակայն, թէ նորահաստատ այս վանքը աւելի մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայէր պատմութեան: Արդարեւ, Անանիա Նարեկացի, երբ, օր մը, Խաչիկ կաթողիկոսին ոտքը կ՚երթայ՝ իր «Հաւատարմատ»ը մատուցանելու, կաթողիկոսարանին մէջ կը հանդիպի Ուխտանէսին,— օգը սքանչելի, ինչպէս կ՚ըլլայ «յաւուրս ամարայնոյ», ուսուցիչ եւ աշակերտ՝ կ՚երթան կը նըստին Ախուրեան գետին եզերքը եւ կը խօսին երկա՛ր: Աւելի ճիշդ՝ Անանիա անգամ մը եւս կը բացատրէ թէ ո՛րքան կարեւոր է պատմութիւն գրել, (Անանիայի միտքը, աւելի եւս պիտի պարզուի՝ երբ, Գրիգոր Նարեկացիի իմացական կազմութեան ազդակները ներկայացնելու ժամանակ, ցոյց տամ միջավայրը, մասնաւորաբար հայ վանքերուն պատմա-փիլիսոփայութիւնը, առաջին փորձը մեր գրական ուսումնասիրութեանց մէջ), Անանիա վանք վերադառնալէ ետքն ալ՝ նամակով կը յիշեցնէ իր նախկին աշակերտին թէ պէ՛տք է պատմութիւն գրել, Հայոց պատմութիւն:

Ասկէ զատ, Անանիա Նարեկացի, Շողակաթին նուիրած իր ներբողականով, կը հաստատէ թէ քերթողական մասնայատուկ դպրոցի մը փառքին հասցուցած էր վանքը: Եթէ ճիշդ է որ հոգեբնախօսական ճամբով մը՝ Գրիգոր Նարեկացի կը պարպէր քերթողական աւիշին մայրական երակները, նոյնքան ճիշդ է թէ վանքը աւանդութիւն էր դարձուցած Հայկազեան լեզուն մեծարել արուեստով մը, որ պիտի չողար այնուհետեւ երկար:

Առանց երբեք ուրանալու Գրիգոր Նարեկացիի ինքնատպութիւնը, բայց հաստատելու համար թէ Անանիա եւ Գրիգոր Նարեկացիները ազգական են ոչ միայն արեամբ, այլեւ արուեստով, յաճախ իրարու հետ շփոթուելու աստիճան, այստեղ կուտամ հատուած մը Անանիայի Շողակաթէն.—

Օրհնեալ ես, տաճար սուրբ, իմանալի խորան եւ հրաշալի խորհրդարան երկնից արքային, հարսնարան անարատ՝ անախտական փեսային, եւ բնակարան Աստուծոյ կենդանւոյ, կենդանախարոյկ լուսով աղցեալ եւ բորբոքեալ բոցափայլ ջահալուսութեամբ:

Օրհնեալ ես դու յամենայնի եւ գովեալ, գեբամբարձ եւ գմբեթարդ եւ լուսանկար կոչաբան...: Յորոց ահիցն սարսեալ սաքրէին ամենայն հոյլք կենդանածնաց անասնոցն պանարաց եւ քարակոշկոն քարկոծմամբ արտահարեալ հալածէին գազանացն ջոկք, եւ զոփալով զահի հարեալ... :

Նոյն կշռոյթը, նոյն դաշնաւորումը, ցոլցլուն ու ցնծուն բառերով, ջրվիժուն ածականներով ու զանգահարող բայերով:

Ոմանք քերթողական այս արուեստին փառքը ամբողջովին վերագրելու համար Գրիգոր Նարեկացիի, Շողակաթին հեղինակ կուտան յետդրիգորեան Անանիա մը: Ժամանակը եւս, ինչպէս ցոյց պիտի տանք տակաւին, շատ բանե՛ր խլած է Անանիայի դափնեպսակէն՝ մերկացնելով, անշքացնելով եւ, երկար թափառումներէ ետքը վանքէ վանք, պարզօրէն թաղելով Նարեկի մէջ, ուր եւս պիտի թաղուէր, աւելի ուշ, իր եղբօր թոռը, որուն կենդանի մարմինը՝ ապառաժի նման անշարժ՝ եթէ չհեռացաւ վանքէն, գերեզմանը շարժեցաւ սակայն եւ ճամբորդեց դէպի արեւմուտք, մինչ իր դափնեպսակը պիտի ծանրանար անվաւեր յաւելումներով:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

---

(1) Նախորդ յօդուածով ցոյց տուի թէ ինչո՛ւ շատ կարեւորութիւն չեմ տար յիշատակարաններուն: Վերապահութեանս եւ կասկածներուս իբրեւ արդարացում, կրնամ յիշել այստեղ թէ մեր մատենագրութեան պատմութեան մէջ ծանօթ է Յաղագս բնութեան մարդոյ թարգմանական գործը, զոր յիշատակարանը կը վերագրէ Գրիգոր Նիւսացիի, մինչդեռ մենք գիտենք թէ հեղինակութիւնն է Նեմեսիոսի:

(2) Այս օրինակին մէջ յիշատակարանը ընդարձակուած է նոր յաւելումներով: Փաստ մը եւս թէ ընդօրինակողները ամէն ազատութիւն կը կարծէին ունենալ՝ կրճատելու, երկարելու, փոփոխելու:

(3) Անանիա Նարեկացի Տարօնէ՞ն բերաւ արդեօք իր վանքին անունը՝ Նարդակը վերածելով Նարեկի, կամ խաղով մը **réminiscence**ի: Պէտք է աւելցնել թէ Նարդակը աղումն է Ներքին Արդակ տեղանունին (լեզուագիտութեան մէջ՝ այս երեւոյթը կը կոչուի **agglutination avec ecthlipse**):

Ձայն մը Իսրայէլի մասին

Հրէուհի մը, Տիկին Ժանին Օչէր, բաց նամակով մը իր դժգոհութիւնը յայտնած է Փ. Քլոտէլին, որ, Հրեաներու մասին հրատարակած իր գիրքին մէջ (Une voix sur Israël) չեչտած է ընտրեալ ժողովուրդին առեւտրական ձիրքերը:

Տիկինը կասկածով կը նայի Ֆրանսացի մեծ բանաստեղծին այդ գնահատանքին, որուն մէջ կը տեսնէ յետին միտք մը, Հրեաները սիրաշահելու փորձ մը: Ու կը խորհի թէ նման փորձ մը կրնայ գրաւել միայն հասարակ հոգիները եւ անվայել կը գտնէ զայն թէ՛ Փ. Քլոտէլին եւ թէ՛ հրեայ ժողովուրդին համար: Ինչո՞ւ անպայման իբրեւ ճարտար շահադէտ ներկայացնել ժողովուրդ մը որ, կ՚ըսէ, տէր է ոգեկան արժանիքներու: Հրեան դրամի մարդ չէ միայն: Ան, հինէն ի վեր հաստատած է օրէնքներ եւ բազմաթիւ մարտիրոսներ տըւած: Ինչո՞վ մեղաւոր է հրեայ ժողովուրդը կ՚աւելցնէ.— երբ, Միջին դարու մէջ, առեւտուրին յանձնուած է փակ գտնելով իր առջեւ գրեթէ բոլոր ասպարէզները:

Տիկին Ժ. Օչէր, որուն նամակէն հատուածներ միայն տուած է գրական Ֆիկարօն, կը յիշէ Պերկսոնը, որ, Հրեայ մը, իր փիլիսոփայութեամբ՝ Եւրոպան դուրս քաշած է նիւթապաշտութենէն: Դիտել կուտայ թէ քրիստոնէութենէն առաջ արդէն Հրեաները քարոզած են սիրել Արարիչն ու իրենց նմանները, օտար ցեղերը նոյնիսկ:

Փ. Քլոտէլ, հետեւաբար, գովելով Հրեաներու առեւտրական ձիրքերը, փերեզակներու աստիճանին իջեցուցած է զանոնք:

Փ. Քլոտէլ, իր կարգին, բաց նամակով մը կը պատասխանէ Տիկնոջ եւ կը ջանայ պաշտպանել իր տեսակէտը եւ գնահատանքին անկեղծութիւնը: Դրամի մարդ է Հրեան, կը կրկնէ, բայց մեղք մը չի տեսներ այդ դրամասիրութեան մէջ: Չի հասկնար, թէ ինչո՞ւ Իսրայէլ կ՚ամչնայ ատկէ, երբ, նախախնամութեան կամքով եւ հակառակ փոխադարձ անհասկացողութեան որ գոյութիւն ունեցած է միշտ Հրեաներուն եւ մնացեալ ժողովուրդներուն միջեւ, մարդկութիւնը, դարերէ ի վեր, մեծապէս օգտուած է այդ ընտրեալ ժողովուրդէն:

Քլոտէլ, իբրեւ ճշմարտութիւն կը յիշէ Փասքալի մէկ խօսքը.— «Qui veut faire l'ange, fait la bête»: Թեթեւամիտները կը գայթակղին, կ՚ըսէ, տեսնելով թէ մարդերն ու անասունները իրար կը հալածեն, երբ սիրոյ, իրարիւրացման եւ հաղորդականութեան օրէնքի մը վրայ հիմնուած է ամէն ինչ: Ցայտնելէ վերջ այս գաղափարը, որով կարելի է արդարացնել գազաններուն վայրագութիւնըն ու մարդոց պատերազմները, Քլոտէլ պիտի հասնէր բնականաբար հակասութեան մը առջեւ: Ըլլալով նոյն ատեն մեծ քրիստոնեայ մը, յայտնի՝ քրիստոնէական ոգիով գրուած իր երկերով եւ Ժիտի հետ ունեցած բանավէճով, ան կը յիշէ իսկոյն թէ քրիստոնէութիւնը սէր եւ բարութիւն կը քարոզէ: Բայց այդ սէրն ու բարութիւնն ալ, կ՚ըսէ իսկոյն, մաս կը կազմեն սիրոյ ընդհանրական օրէնքին: Տարբեր միջոցներ են լաւին հասնելու համար: Այսպէս ուրեմն, խտրութիւն չկայ միջոցներուն մէջ, պայմանաւ որ ամէն էակ հասնի իր լաւագոյնին: Արարիչը միասին ստեղծած է չարն ու բարին:

Մեկնելով այս տեսակէտէն, որ վրդովիչ ու անհամոզիչ կը թուի, Փ. Քլոտէլ մեղադրելի չի գտներ նաեւ դրամը, բաւական է որ չգործածուի եսասիրութեամբ կամ պզտիկ քաղքենիի զոռոզութեամբ: Ու կը հաստատէ թէ Հրեաները, դարերէ ի վեր, օգտակար եղած են միշտ իրարու: Եւ այս է կարեւորը: Օգնել նմանին եւ ունենալ նմաններուն օգտակար ըլլալու գոհունակութիւնը: Օգտակար ըլլալ ոչ թէ փիլիսոփայական տարտամ բարեհաճութեամբ մը, այլ կենսական ձեւով, լուրջ հետաքրքրութեամբ եւ ամբողջական հաղորդականութեամբ: Պարտք մը ունինք իրարու հանդէպ: Պէտք է գոհուինք: Ու կ՚եզրակացնէ յիշելով սուրբերը: «Il est beau d'être mangé parce qu'on est mangé»:

Այսպէս, Քլոտէլ կը խորհի արդարացնել հըրեայ առեւտրականները, որոնց հետ անցուցած է կեանքին կէսը: Կը գնահատէ անոնց քաջութիւնը եւ լաւատեսութիւնը: Ոգեկան արժէքները գնահատելու կարողութիւններ տեսած է անոնց մէջ: Գոհունակութեամբ կը յիշէ Հրեաներու հետ ունեցած իր յարաբերութիւնները Ֆրանքֆորթի մէջ: Իր մէկ թատերգութեան ներկայացման առթիւ, Հրեաները մեծ ծաղկեպսակ մը նուիրած են իրեն: Ան կը յիշէ Ս. Գիրքին մէջ եղած առեւտրական բառերը — դնում, վաճառում, տոկոս, շահ, արժէք, դրամ — բառեր որ նուիրագործուած են: Կը գնենք երկնային շնորհը, մեր դրամը կուտանք արժանի ըլլալու համար Տիրոջ, եւն.: Ինչո՞ւ արհամարհել դրամը որ կը ծառայէ մեզի: Հացը սուրբ է...

Գնահատելէ վերջ առեւտուրն ու հրեայ առեւտրականները, Ֆրանսացի քրիստոնեայ բանաստեղծը, տեսնելով հանդերձ տարբերութիւն մը Հին Կտակարանին եւ «Թալմուտ»ին միջեւ, դարձեալ համակրանք մը ցոյց կուտայ հրէութեան հանդէպ, որովհետեւ կը սիրէ Հին ու Նոր Կտա-

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

« Համազգային » լսարանի 5րդ դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Մարտ 9ի իրիկունը: Դասախօսն էր Պ. Արշակ Չօպանեան եւ նիւթը՝ «Հայկական բանաստեղծութիւնը ֆրանսական գրականութեան մէջ»: Բազմաթիւ ունկնդիրներ հետաքրքրութեամբ ունկնդրեցին դասախօսը, որ ըսաւ ամէնէն առաջ, թէ մեր բանաստեղծական արժէքներու ծանօթացումը Ֆրանսացիներուն չէ կատարուած պէտք եղած չափով :

Պոլսոյ Կեդր. Վարժարանի նստարաններուն վրայէն է, որ Պ. Չօպանեան, առաջին անգամ թարգմանած է Պետրոս Դուրեանի քերթուածները եւ վարժարանի ֆրանսացի ուսուցչին միջոցաւ ու բաւական վարանումով ղրկած է՝ այդ շրջանին Պրիւքսէլի մէջ Պ. Լաքոմպլէզի կողմէ հրատարակուած գրական պարբերաթերթին: Հրատարակիչը տպած է այդ քերթուածները մեծ գնահատանքով թէ հեղինակին եւ թէ պատանի թարգմանիչին համար: Այնուհետեւ, Պ. Չօպանեան, Ֆըրանսա գալով, զարկ տուած է թարգմանչական աշխատանքին եւ հետզհետէ լոյս ընծայած է շարք մը հատորներ.— Chants Populaires (Prix d'Académie արժանացած եւ արագօրէն սպառած), Les Trouvères Arméniens (Նահապետ Քուչակ, եւն.), Roseraie d'Arménie (երեք հատոր հրատարակուած եւ երեք հատոր հրատարակելի, որոնց մէկը, նկարագրական, նուիրուած պիտի ըլլայ Նարեկացիին) եւ վերջին հրատարակութիւնը՝ «Վ. Հիւկօ, Շաթօպրիան եւ Լամարթին հայկ. գրականութեան մէջ»: Այս բոլոր հրատարակութիւնները արժանացած են ֆրանսացի կարեւոր դէմքերու եւ քննադատներու գնահատանքին: «Շատ հարուստ է մեր գրականութիւնը, ըսաւ Պ. Չօպանեան, եւ պէտք է շարունակենք մեր աշխատանքը, զայն միջազգային ընթերցողներու բազմութեանց ներկայացնելու համար »:

Յիշեց նմանապէս, որ իրմէ զատ ուրիշներ ալ անկէ առաջ տարած են թարգմանչական այս կարեւոր աշխատանքը, ինչպէս Մինաս Չերազ, Նաւարեան, Օր. Ալթիար (որ թարգմանած է Րաֆֆիի «Սամուէլ»ը), եւն.:

Դասախօսը այս յայտարարութիւններն ըրաւ ի պատասխան երաժշտագէտ Պ. Օննիկ Պէրպէրեանի մէկ ակնարկին: Միեւնոյն ատեն պատասխանեց Պ. Կ. Փօլատեանի այն արտայայտութեան թէ իր թարգմանութիւնները եղած են «պաղ եւ ակադեմական »:

Անդրադառնալով Պ. Լիւք Անտրէ Մարսէլի ձեռնարկին — նուիրուիլ հայկ. բանաստեղծութեանց թարգմանութեան — դասախօսը, իր կարգին օգտակար գտաւ զայն, պայմանով սակայն, որ ֆրանսացի բանաստեղծին գործակցի լաւ հայերէն ու ֆրանսերէն գիտցող մը :

Դասախօսութենէն վերջ Չօպանեանի թարգմանութիւններէն ընթերցումներ կատարեցին Օր. Նւա եւ թարգմանիչը ինք :

Այնուհետեւ խօսք առին ներկաներէն տէր եւ տիկին Թադէոսեանն, Պ. Պ. Ֆէյտի, Խ. Վչտունի, Վահէ Օշական, Հ. Բալուեան, Գրիգոր Թէլլալեան, Ս. Քրմոյեան, Կարօ Գէորգեան եւ Հայկունի: Յատկապէս Պ. Ֆէյտի, հայագէտ Ֆրանսացին, պատասխանելով Պ. Գ. Թէլլալեանի մէկ դիտողութեան, թէ Պ. Չօպանեանի ֆրանսերէնը թերի է, ըսաւ թէ ընդհակառակն, Պ. Չօպանեան բոլորովին անսխալ կը գրէ ֆրանսերէնը եւ ունի սահուն ոճ մը :

Լսարանի նախագահը, Պ. Մկրտիչ Պարսամեան, փակելով հաւաքոյթը յայտարարեց, թէ Զատկական տօներու պատճառով, յաջորդ դասախօսութիւնը պիտի կատարուի Մարտ 30ին: Պիտի դասախօսէ Պ. Դաւիթ Դաւիթխանեան, նիւթ ունենալով Գ. Սունդուկեանցի գրականութիւնը: Դասախօսութենէն վերջ տեղի պիտի ունենան Սունդուկեանցի հեղինակութիւններէն արտասանութիւններ, երգեր եւ կինտոներու պարեր, նուագի ընկերակցութեամբ:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

կարանները, որոնք, կ'ըսէ, մէկ են իրեն համար եւ երկուքն ալ Տիրոջ խօսքերն են: Երախտագէտ է այդ սուրբ գիրքերուն համար ու կը մեղադրէ այն անձերը որ կը դատապարտեն մէկն ու միւսը, կամ վայրագ բան մը կը տեսնեն Եհովային մէջ, որ բարի հայր մըն է...

Իսրայէլի հանդէպ մասնաւոր խանդաղատանք մը չէ որ մղած է զինք գրելու այդ դրքոյկը, կ'ըսէ, այլ, վաթսուն տարիներէ ի վեր, ըլլալով ջերմ ընթերցողը Հին եւ Նոր Կտակարաններուն, չեմ կրցած չազդուիլ Տիրոջ մասնաւոր սէրէն եւ նախընտրութենէն որ կ'երթան իր անդրանիկ զաւկին (Իսրայէլ):

Կը վերջացնէ նամակը մաղթելով որ վերնան տարակարծութիւնները Հրեաներուն եւ քրիստոնեաներուն միջեւ: Երկուքն ալ պէտք ունին իրարու: Թէեւ իրականացած են Եսայի մարգարէին խօսքերը, ազատագրուած է Հրէաստանը, բայց երկիրը պզտիկ է: Ու անչահախնդիր սէր չկայ աշխարհի վրայ :

Փ. Քլոտէլ կը խոստովանի թէ գրքին զանազան էջերը գրած ատեն խորհած է թէ սխալ մեկնութիւններ կրնան տալ մարդիկ իր գրածին: Այդ վտանգին տակ կը գտնուի ըստ իս իր այս նամակին մէջ ալ: Դժուար ըմբռնելի է մեզի համար իր այդ խորհրդապաշտութիւնը որ դրական կ'ուզէ ըլլալ: Անշուշտ, պէտք է կարդալ իր գիրքը աւելի լայն գաղափար մը ունենալու համար այս մասին: Բայց կարելի է որոշ գաղափար մը կազմել իր նամակին վրայ:

Քլոտէլ անկեղծ կ'երեւայ ինքզինքին հետ բայց կասկածելի՝ իր վարդապետութեան մէջ : Գիտենք թէ ան եղած է մեծ առեւտրական մը, ըլլալէ վերջ Ֆրանսայի պետական ներկայացուցիչներէն մէկը օտար երկիրներու մէջ: Քրիստոնեայ մըն է որ կը ձգտի քալել համաձայն կեանքի պայմաններուն եւ դարուն : Ու կը փորձէ հաշտեցնել չարն ու բարին՝ հաշտ ըլլալու համար ինքն իրեն հետ: Ան իւրացուցած է երկու Կտակարաններն ալ, միացուցած զանոնք իր մէջ: Եւ կը ներկայանայ մեզի գործնական եւ գաղափարական երկու երեսներով: Բանաստեղծ է եւ դրամի մարդ : Հրեաները իր արդարացումն են: Կը հետեւի անոնց :

Բայց ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ Տիկին Ժանին Օշէր կը գայթակղի եւ նենգութիւն կը տեսնէ Քլոտէլի այս գրքին մէջ: Պատճառներէն մէկը այն է հաւանաբար որ Քլոտէլ Պապէն աւելի պապական եղած է: Ան կը լռէ , կ'անցնի այն թերութիւններուն վրայէն զորս Հրեաները չեն ծածկեր իրենք իսկ, կը գրեն շարունակ: Կրնայի ապշեցուցիչ մէջբերումներ կատարել հոս, Պոլսոյ Ճառագայթ թերթէն՝ ուր նոյն գիրքը, ընդարձակ յօդուածաշարքով մը կը ներկայացնէ մեզի սիոնական խոստովանութիւններ: Բայց թերթին սիւնակները թոյլ չեն տար մեզի՝ տարածուելու: Փ. Քլոտէլի կողմնակալութիւնը բացայայտ է, երբ բարի, գթառատ Աստուծոյ մը կ'ուզէ վերածել վրէժխնդիր ու ոխակալ Եհովան :

Միւս կողմէ, Փ. Քլոտէլ որքան ալ արդարացնէ առեւտուրը — արդար իրապէս երբ պարկեշտ սահմաններու մէջ է — չի կրնար մոռցնել տալ անգգայ վաշխառուները: Մարդկութիւնը նուաստացուցիչ բան մը կը տեսնէ միշտ դրամին մէջ: Հրեայ ցեղը ունի անկասկած իր մեծ առաւելութիւնները, իր արուեստագէտներն ու գիտունները, իր հերոսներն ու մարգարէները եւ Տիկին Ժանին Օշէր պիտի նախընտրէր որ անոնց մասին գրուէր: Փ. Քլոտէլ կոխած է ժողովուրդի մը զգայուն կէտին վրայ եւ բարիք մը ընելու տեղ չարիք մը գործած է կարծէք, չկրնալով թերեւս պէտք եղածին պէս պաշտպանել առուտուրն ու առեւտրականները :

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

«ԲԱՑ ՄԵԶ, ՏԷՐ...»

... Որ ողբալով կարդամք առ քեզ... (Կրկնէ երիցս)...

Տարին օր մը, Ծաղկազարդին, «Դռնբացէք»ի արարողութիւն կը կատարենք մեր ժամերուն մէջ:

Եթէ հինգերորդ դարէն հաշուենք, հազար Հայ. եկեղեցի եւ մատուռ, տարին ինը անգամ «Բաց մեզ, Տէր»ով աղերսած է Աստուած հայրիկին՝ 1500 տարուան մէջ, աստեղագումար աղերսանք մը մատուցած կ'ըլլայ Արարչին :

Եւ սակայն, մինչեւ այսօր, ոչ թէ արքայութեան դուռը բացին այլեւ, մեր հայրենիքին դուռն ալ փակեցին մեր երեսին :

Երջանիկ օրեր: Երբ փոքր էինք մեր երկրին մէջ, կը հաւատայինք: Ժամուն վարագոյրը Արքայութեան դուռն էր, ետեւը նստած էր Տէրն մեր Քրիստոս՝ իր հրեշտակներով: Մեր առաջնորդը քահանաներով եւ դպիրներով շրջապատուած, կը թակէր լաթէ դրան՝ « բաց մեզ, Տէր, զդուռն ողորմութեան որ ողբալով կարդամք առ քեզ»:

Եւ ահա, կը բացուէր դուռը եւ մենք հոգեզմայլ կը դիտէինք լուսազարդ խորանը :

Մտած էինք Արքայութիւն: Ալ սուրբերուն եւ հրեշտակներուն հետ էինք ...

Հի՜ն բարի օրեր: Արքայութիւն մտնելէ աւելի մեծ իտէալ չկար մեզի համար, իսկ Արքայութիւնը մեր ժամուն մէջն էր եւ ուր կարելի էր մտնել քառասուն օր լուբիա - սիսեռ ուտելով, մսավաճառին դէմ քէն պահելով, մայրիկէն առանց հրամանի շաքար թռցուցած ըլլալը տէր՝ պապային խոստովանելով, խթման երեկոյին հաղորդուելով եւ եկեղեցւոյ մէջ, տիրացուի կամ մոմակալի դեր կատարելով ....

Վախցաւ Աստուած հայրիկը: Տեսաւ որ բոլոր Հայերը արժանի են երկնից Ս.Արքայութեան, ուրեմն միւս ազգերը, որ աւելի ուժեղ եւ հարուստ էին, տեղ պիտի չմնար անոնց: Պինդ մը փակեց դուռը՝ Խ. Հայաստանի պէս եւ մաղովմաղելով ներս առնել սկսաւ Հայերը:

Նախ ազգին բարերարները, ապա Բարեգործականի վարիչներն ու «բարերար անդամները », եւ ասոնցմէ ետքն ալ, եպիսկոպոսական սուղ դամբանականով յանձնարարուածները ...

Բայց ապերախտ չըլլանք: Եթէ Հայր Աստուած փակեց Արքայութեան դուռը մեր ժողովուրդին դէմ, բացուեցան բոլոր երկիրներու դռները՝ հայութեան առջեւ: Եւ, Հայը, ամէն մէկ երկրի լեզուով «Բաց մեզ , Տէր» մը յարմարցնելով կարգադրեց գործը:

Մեր մէջ, գտնուեցան ճարպիկներ ալ, որոնք նոր տեսակի «բաց մեզ, Տէր»ով մը՝ — հայհոյելով «Դաշնակ»ներուն, կրօնքին — աղօթքին, տէրտէրին — վարդապետին եւ կապիտալիստներուն, յաջողեցան մտնել խորհրդային դրախտը...

Ներկայի « Դռնբացէ՞ք»ը:

— Ծօ՛, ի՜նչ աղուոր «բաց մեզ, Տէր» մը քաշեց մեր Զուլենց Մարտիկին տղան տիրացու Աբգարը: Այդ «Բաց մեզ, Տէր»ին ոչ թէ Արքայութեան՝ այլ Թաղականին պալատին դուռն ալ կռնակի վրայ կը բացուի առջեւդ ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
« Յ Ա Ռ Ա Ջ » Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Ա.— ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

Վերադառնանք Պոլիս: Կոստանդին Տրակագէս, գահը բարձրանալուն պէս, խորհած էր ամուսնութիւն մը կնքել, ոչ միայն ժառանգորդ մը ունենալու, այլ մանաւանդ այդ տագնապալից ժամանակներուն մէջ կայսրութեան անհունապէսանհրաժեշտ օտար դաշնակցութիւն մը ապահովելու համար:

Կոստանդին առաջին անգամ ամուսնացած էր քսանըչորս տարեկանին՝ 1428 Յուլիսին, Մագթաղինէի հետ: Երիտասարդ իշխանուհին որ հաւանաբար իր ամուսնութեան պահուն օրթոտոքսութիւնը ընդունած էր եւ որ իբրեւ օժիտ իր ամուսնոյն կը բերէր Մօրայի, համբաւաւոր դղեակն ու քաղաքը, բիւզանդական անունով կոչուած էր Թէոդորա :

1441ի ամրան, 36 տարեկան հասակին, իր եղբօր Յովհաննէս կայսեր փափաքին զոհացում տալու եւ կայսերական ընտանիքին ալ ժառանգորդ մը ապահովելու համար Կոստանդին վերամուսնացաւ Լեսպոսի լատին իշխանին Տօրինօս Ա.ի աղջկան՝ Կատարինէի հետ: Կայսերական նաւատորմին գլուխը անցած՝ Յուլիսի վերջը, այդ կղզին գացած էր իր երիտասարդ նշանածին հետ ամուսնանալու համար, բայց 1442 Օգոստոս ամսուն խեղճ իշխանուհին կը մեռնէր Լեմնոսի մէջ, իր ամուսնոյն հետ այդ դղեակին մէջ ամբողջ ամիս մը Թուրքերուն կողմէ պաշարուած պահուն , զգացած վախերուն հետեւանքով : Վերամուսնութիւնը ամուլ մնաց, Կոստանդին ոեւէ զաւակ չէր ունեցած :

Այնուհետեւ, բանակցութիւններ տեղի ունեցան Կոստանդինը երրորդ անգամ ամուսնացնելու համար : Այդ փորձերէն ոչ մէկը յաջողեցաւ սակայն: Մասնաւորապէս Վենետիկցիները այդ ձախողութեան համար ոխ կապեցին կայսրութեան դէմ:

Մէհմէտ Բ. Գարամանի Իպրահիմ պէկի դիմադրութեան յաղթելու համար կարճ ժամանակ մը Անատոլու մնալէ ետք, Ադրիանուպոլիս դարձին, Յոյները բոլորովին կղզիացնելու համար, հաշտութիւն կնքեց մարդու մը հետ, որ կրնար իրեն ահարկու մրցակից մը ըլլալ. այս էր նշանաւոր Եան Հիւնեատր, Թրանսիլվանիոյ Վօյվօտ , Հունգարիոյ խնամակալ, եւ Քոսովայի պատերազմին համբաւաւոր հերոս: Յետոյ երիտասարդ Սուլթանը իր սեւեռեալ գաղափարին վերադարձաւ, որ էր գրաւել Պոլիսը եւ այդ արտաքոյ կարգի յաղթանակով իր բոլոր նախորդներուն փառքը պանծացնել :

(Շար.)

Ջուրեր միշտ կը վիճին

Հակառակ արեւմտեան պետութեանց ներկայացուցիչներու հաշտարար քաղաքականութեան, չորս փոխանորդներու ժողովը միշտ կը կաղայ։ Խորհրդային պատուիրակը կը յամառի իր տեսակէտներուն վրայ եւ յատկապէս կը պահանջէ անջատ անջատ օրակարգ անցընել Գերմանիոյ ապազինման եւ սպառազինումներու կրճատման ու հակակշռի հարցերը։

Ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, Ֆրանսական պատուիրակը, Պ. Փարոտին էր որ ծանրացաւ օր մը առաջ ներկայացուած բանաձեւին վրայ, յիշեցնելով թէ անոր մէջ յիշուած են այդ երկու հարցերն ալ։ Պատուիրակը բացատրեց թէ ինչու համար զինաթափութեան հակակշռի հարցը սերտօրէն կապուած է բուն իսկ սպառազինումներու կրճատման եւ այս վերջինն ալ Գերմանիոյ ապազինման հետ։ Եւ որպէսզի բանաձեւը աւելի յստակ ըլլայ, Պ. Փարոտի առաջարկեց նոր խմբագրութիւն մը։

Բրիտանական պատուիրակն ալ երկրորդեց Պ. Փարոտիի առաջարկը եւ ըսաւ, որ Արեւմտեան պետութիւնները շատ լրջօրէն նկատի առած ըլլալով խորհրդային պահանջները, իրաւունք ունին այժմ սպասելու Պ. Կրոմիքոյի համաձայնութեան։

Խորհրդային պատուիրակը, սակայն, քայլ մը աւելի յառաջ չգնաց։ Խստօրէն քննադատելով բանաձեւը, ըսաւ թէ դաշնակիցներու զիջումը աւելի երեւութական է քան իրական։ Ճիշդ է որ յիշուած են Գերմանիոյ ապազինումն ու սպառազինումներու կրճատումը, բայց յիշուած են այնպիսի ձեւով մը, որ կարծէք, դաշնակիցները չեն ուզեր ուսումնասիրել այդ խնդիրները։ Այնուհետեւ անդրադարձաւ եւրոպական բանակի խորհրդաժողովին, որ այժմ կը գումարուի Փարիզի մէջ։

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ որոշեց խնդրել կառավարութենէն որ ամէն միջոց ձեռք առնէ, որպէսզի Միացեալ Ազգերու յառաջիկայ ընդհ. ժողովը գումարուի Փարիզի մէջ։ Կառավարութիւնը համաձայն է, կարգ մը վերապահումներով.— Ընդհ. ժողովը պէտք չէ բացուի Նոյեմբեր 6էն առաջ։ Բոլոր գրասենեակները պէտք է Փարիզ գտնուին։ Անհրաժեշտ է ճշդել ելմտական մանրամասնութիւնները։

ՍՊԱՌԱԶԻՆՈՒԹԵԱՆՑ նախարարին եւ վարչապետին հետ կատարուած խորհրդակցութեամբ մը, որոշուեցաւ որ Անգլիա ինք չինէ իր հիւլէական ռումբերը եւ ուրիշ զէնքեր։ Կ'ըսուի թէ Ամերիկա վայր մը պիտի տրամադրէ Նեվատայի մէջ, առաջին փորձերուն համար։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ երեք մարզպանները կառավարութեան ներկայացուցին 1951ի զբաւման ծախքերը, որոնց գումարը կը հասնի 6600 միլիոն մարքի (550 միլիոն սթերլին), ինչ որ կը նշանակէ 21 առ հարիւր յաւելում եւ ազգային եկամուտին 6.3 առ հարիւրը։ Գերմանական կառավարութիւնը անմիջապէս իր տհաճութիւնը յայտնեց, շատ ծանր գտնելով այս բեռը։ Միացեալ Եւրոպայի Խորհուրդը սկզբունքով հաւանութիւն յայտնեց որ արեւմտեան Գերմանիան մասնակցի իբրեւ լիրազօր անդամ։ Հրաւէրը պիտի ղրկուի այս որոշման վերջնական վաւերացումէն վերջ։

ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑԻ
ԵՒ ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ

ՕՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի։ 24 Մարտ, շաբաթ երեկոյ, Salle Géographie, 184 Bd. St. Germain։

Նախագահութեամբ Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆի։ որ կը խօսի ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ մասին։

ՄԵԾԱՐԵՆՑԻ մասին կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

Այրի Տիկին Գոհարիկ Էտիրնէլեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչատուրեան, ինչպէս եւ Էտիրնէլեան, Մեսրոպեան, Փէմպէեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները, իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝ Պ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԷՏԻՐՆԷԼԵԱՆի մահուան առթիւ։

ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շավիլի Ֆր. Կապ. Խաչի վարչութեան, «Կապոյտ Խաչի Օր»ուան առթիւ, 8 Ապրիլ կիրակի ժամը 16էն 24, քաղաքապետարանի սրահը, rue Stalingrad 5։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը։ Երգ, մեներգ, եւ զաւեշտ մը։ Մուտք 100 ֆրանք

Մեծ պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԵԳԻՊՏԱՑԻ եւ ԻՍԻՒ ՋԱՒԱՐԵԱՆ կոմիտէներու։

Այս կիրակի ժամը 3.30էն կէս գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանի ընդարձակ եւ շքեղ սրահին մէջ։

Գեղարուեստական խնամուած եւ ճոխ յայտագիր։ Մասնակցութեամբ Իսիի եւ Շավիլի երգչախումբին և նուագախումբին, ղեկավարութեամբ ընկեր Սահակ Յովհաննէսեանի։

Արեւելեան նուագ մասնակցութեամբ Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆԻ։

Ընտիր ու առատ պիւֆէ։

Նուագախումբ եւրոպական պարերու համար հռչակաւոր CUBAN PETT։

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Ալֆորվիլէն Տօքթ. Քիւթիւկեան (Ց. Կիլիկեցի) իր զաւկին՝ Բենոնի ամուսնութեան առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրէ։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ հետեւեալ արարողութիւններուն։

Այս կիրակի Ծաղկազարդ հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ, ժամը 10ին, իսկ երեկոյեան «Դռնբացէք» ժամը 16.30ին։

24 PROGRAMMES BIEN TEMPERÉSի

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

ԿՈՂՄԷ

Ecole Normale de musique, 78 rue Cardinet (Métro Malesherbes)

ՄԱՐՏ 20, ժամը 21ին։

Գիները 200, 300 եւ 400 ֆրանք։

Դիմել Ecole Normale, Durand եւ S. V. P.։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի «Շանթ» թատերախումբը կը փութայ հրապարակաւ շնորհակալութիւն յայտնել հանդիսատես հասարակութեան որ խուռներամ բազմութեամբ եւ գնահատելի կարգապահութեամբ քաջալերեց Վարդանանց 1500-ամեակի առթիւ սարքուած ներկայացումը, «Աւարայրի Արծիւը», Մարտ 12ին,— Ի դիմաց վարչութեան Վ. Դ. Վարդանեան

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Այրի Տիկին Խոնարհիկ Պասմաճեան եւ զաւակը Նուպար, Տէր եւ Տիկին Հրանտ Յովնանեան եւ զաւակը Արա, Այրի Տիկին Արաքսի Յովնանեան եւ զաւակը Մարտիրոս, Տէր Տիկին Արշաւիր Խանճեանեան եւ զաւակները Ժիրայր եւ Սիրվարդ, Տէր եւ Տիկին Սաղաթէլ Յովնանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Սէմէրճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ֆաքիրեան իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին, իրենց մօր, մեծմօր եւ ազգականին՝ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԹԱԳՈՒՀԻ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ճարտարագործական կամ ընտանեկան ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ ԳՆԵԼՈՒ, ԾԱԽԵԼՈՒ, ՓՈԽԵԼՈՒ ԿԱՄ ՆՈՐՈԳԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ամենայն վստահութեամբ կրնաք դիմել Հայերու շատ ծանօթ մասնագէտի մը

E. DONAT

Mécanicien, 16 rue d'Aubervilliers, Paris (19)

Tél. Bot. 59-57

RAKI DUZE

Զուտ խաղող, անիսոնէ,
Մասնաւոր ալամպիքէ
Պատրաստուած է խնամքով,
ՏԻԻՋ ՕՂԻՆ անուշ – հոտով։
Տալաքիւփէեան Որդին
Պատրաստեց ՏԻԻՋ ՕՂԻՆ,
Ի ցնծութիւն ամէնուն,
Սրճարանէն մինչեւ տուն։

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ

N. PAPAZIAN

2, Rue Félix - Faure, Paris (15) Tél. Vau. 26-69

DALAKUPEIAN FILS AINÉ

Maison Fondée en 1933, MARSEILLE

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ !!! Միակ ՏԻԻՋ ՕՂԻՆ է որ կը պատրաստուի Ֆրանսայի մէջ, Հայ ընտանիքի ձեռքով։

Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ
ԲԵՆՈՆ ՏՕՔԹ. Ց. ՔԻՒԹԻՒԿԵԱՆ
Ամուսնացած

Detroit 11 Մարտ, 951

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՍԱՐՍԷԼ-ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ «Վարդան» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս կիրակի ժամը 3ին, Սարսէլ, ծանօթ հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

Այս ժողովին պիտի մասնակցի Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական գումարումը այս երկուշաբթի երեկոյ, Քլէման ճաշարանին մէջ, 6 rue Maubeuge (մէթրօ Քատէ կամ Փէլըթիէ)։ Զեկոյց Պ. Խօսրով Վշտունիի։ Նիւթ՝ Ազգապահպանումը տնտեսական ուղիով։ Մուտքը ազատ է։

ՀԱՄԱ-ՋԱՐՍԱՆՃԱԳԻ Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը կազմակերպած է ընտանեկան հանդէս-խնջոյք մը, Ապրիլ 1ի կիրակին, ժամը 15էն 20, Յոյներու սրահը, 5 rue Bonnefoi։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ։

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՃԱՌՈՎ ԾԱԽՈՒ Է

Հարուստ թաղի մը մէջ Alimentationի (Cours des Halles) ԲԱՆՈՒԿ ԽԱՆՈՒԹ ՄԸ

Ունի նաեւ բնակարան մը, երկու սենեակ, խոհանոցով։ Դիմել Aghabekian, 38 rue de Varennes, Paris (7)։

Envoi sur L'ARMENIE

ՄԻՆԱԿ MORY et CIE. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ Է ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԾՐԱՐՆԵՐ ՂՐԿԵԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆ, ՈՒՏԵՍՏԵՂԷՆԻ, ՀԱԳՈՒՍՏԻ, ԿԵՐՊԱՍԻ ԵՒԱՅԼՆ, ԻԲՐԵՒ ՆՈՒԷՐ։

Բոլոր ծախքերը կը վճարուին ծրարները ղրկուածատեն, ՈՉ ՄԷԿ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ, ՈՉ ՄԷԿ ԾԱԽՔ ՍՏԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ։

ԴԻՄԵԼ **MORY et CIE.** (Service VAUQUELIN)

3 rue St. Vincent de Paul, **Paris** (10)

Tél. TRU. 72-60

Գրասենեակը բաց է ամէն օր ժամը 9էն 11, եւ 14էն 16.30, բացի Շաբաթ եւ Կիրակիէ։

Ապահունի հռչակաւոր ՍՈՒՐՃը

ԾԱՆՕԹ Է ՓԱՐԻԶԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Զայն ամէն տեղ փնտռելու պէտք չկայ, գացէք ուղղակի եւ միայն՝

ՄԱՍԻՍ նպարավաճառատունը

(21 Rue Saulnier)

Ուր ձեր ներկայութեան ամենաթարմը պիտի աղան ու յանձնեն անմիջապէս։

Հոն պիտի գտնէք նաեւ Զատկի առթիւ մեր աւանդական

ՀԱՄԵՂ ՉԷՕՐԷՔՆԵՐԸ

զուտ կարագով պատրաստուած, ինչպէս եւ ամէն տեսակ արեւելեան նպարեղէններ։

Հեռաձայն PRO. 16-88

Ծախու տուն

Մեկնումի պատճառով ծախու է տուն մը որ ունի երկու յարկ, 8 սենեակով, աշխատանոց, լուացարան, խոհանոց, եւ ընդարձակ պարտէզ, պտղատու ծառերով։ Դիւրամատչելի գին։ Երթեւեկի բոլոր յարմարութիւններ։ Դիմել ամէն օր ժամը 3էն վերջ։ Bedrossian, 6 rue Nouvelle, Ալֆորվիլ։ Aut. No. 103 Charenton Ecolesէն, իջնել Bld. Carnot կամ երկաթուղի Gare de Lyonէն։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կարուձեւի (coupe) եւ confectionի բանուորուհի մը, արհեստանոցի մէջ աշխատելու համար։

Դիմել.— Ets. Terzian, 3 rue Poissonnière։

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԾԱԽՈՒ Է

ԹՐԻՔՈՅԻ մեքենայ մը, ամբողջովին օթոմաթիք, մայ ոքթուռնէ, մէկ մեթր 20, Jauge 5, շատ լաւ վիճակի մէջ։ Նպաստաւոր գին։ Դիմել Mr Wolf, 10 rue Croissant, métro Sentier։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur–Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63

Mardi 20 MARS 1951 Երեքշաբթի 20 ՄԱՐՏ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6411–Նոր շրջան թիւ 1822

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Ընդհ. գործադուլը կը ծաւալի

«ԹԱՔՍԻ»ՆԵՐԸ ԵՒ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՆ ԱԼ ՋԲԱՆԵՑԱՆ ԵՐԷԿ

Մինչ կառավարութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած էր, դիւրացնելու համար երթեւեկը, երէկ առտու նոր անակնկալի մը առջեւ գտնուեցաւ Փարիզի ժողովուրդը :

Գործադուլ յայտարարած էին նաեւ արուարձաններու երկաթուղիներու աշխատաւորները, ինչպէս եւ «թաքսի»ներու շարժավարները (շոֆէօր) : Հարիւր հազարաւոր քաղաքացիները ոտքի ելած էին, կառք մը ճարելու եւ գործի երթալու համար :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, «թաքսի»ներու մէկ հինգերորդը չէ բանած երկուշաբթի օր :

«Թաքսի»ներու գործադուլը կը վերաբերի միայն այն շարժավարներուն որոնք սեփական կառք չունին : Բայց կառք ունեցողներն ալ մեծ թիւ մը չեն կազմեր, եւ շատերը որոշեցին չբանիլ, իրենց համակրանքը յայտնելու համար բանթողներուն :

Այս գործադուլը հրահանգած էր իրենց արհեստակցական միութիւնը, որ ենթակայ է Աշխատանքի Դաշնակցութեան :

Նոր գործադուլին հետեւանքով, բաւական մեղմացաւ մայրաքաղաքի փողոցներուն խճողումը, որ անտանելի չափերու հասած է : Ջոր մխիթարանք՝ մը՝ ժողովուրդին համար :

ՆՈՐ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կառավարութիւնը կիրակի օր հաղորդեց թէ երկու հարիւր զինուորական կառքեր եւս տրամադրած են, դիւրացնելու համար քաղաքացիներու երթեւեկը : Այսպէս հազարի հասած կ՚ըլլայ փոխադրութեանց յատկացուած կառքերու թիւը : Միեւնոյն ատեն յայտարարուեցաւ թէ այսուհետեւ 20 ֆրանք է զինուորական կառքերուն գինը (40 ֆրանք կը գանձէին ուրբաթ օրէն ի վեր) :

Կիրակի օր բացուեցան մեթրոյի 110 կայարաններ (շաբաթ օր բաց էին միայն 74 կայարաններ) : Նոյն օրը երթեւեկեցին 45 կառախումբեր : Միայն թիւ 9ը եւ Սոյի գիծերը չբանեցան : Երթեւեկը տեղի կ՚ունենայ երկար ընդմիջումներով, — 15—25—35 վայրկեան, տեղին համաձայն :

× Կառավարութիւնը ազդարարեց թէ պիտի չընդունի ոեւէ պատուիրակութիւն, ցորչափ կը տեւէ գործադուլը : Ինչպէս յայտնի է, մեթրոյի եւ հանրակառքի սէնտիքաները ամսական 6000 ֆրանք յաւելում կը պահանջեն բոլորին համար : Կառավարութիւնը տրամադիր է գոհացում տալու միայն կարգ մը դասակարգերու :

Աշխատանքի նախարարը, Պ. Փինէ (ընկերվարական), դիտել կուտայ թէ ընդհանուր յաւելումով երեք միլիառ ֆրանքի նոր բաց մը պիտի գոյանայ եւ թէ կարելի չէ այդ յաւելումը կատարել, առանց նորէն բարձրացնելու երթեւեկի գինը : Նախարարը այս առթիւ յիշեց քանի մը թուանշաններ աշխատավարձքի մասին : Փոխադրութեանց ամուրի պաշտօնեայ մը կը շահի ամսական 18.860էն 21.524 ֆրանք : Նոյն պաշտօնեաներուն 70 առ հարիւրը կը ստանան միջին հաշուով ամսական 25.361, 35.826 ֆրանք :

× Հանրակառքերը (օթօպիւս) մէջտեղ ելած չեն գործադուլէն ի վեր : Կիրակի օր հազիւ տասը հանրակառքեր երեւցան, առանց բանի մը ծառայելու : Մեթրոյի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս շաբթու որեւէ օր պիտի ընդունուին անցեալ շաբթուան տոմսերէն անոնք որ գործածուած չեն :

Կ. Պոլսոյ պատրիարքը գործի կը ձեռնարկէ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (12 Մարտ). —

Երէկ առաւօտ հեռագրական գործակալութեանց թղթակիցներ եւ լուսանկարիչներ այցելեցին Ազգ. Պատրիարքարան, տեսակցութիւն մը խնդրելու համար Ս. Պատրիարք հօրմէն : Ն. Ա. մենապատուութիւնը ճամբորդութեան հետեւանքով քնատ ըլլալուն ժամը 11ին արթնցաւ եւ 11.30ին ատենները երբ իրեն հաղորդեցին թէ թղթակիցներ զինքը տեսնել կ՚ուզեն, երեւցաւ Պատրիարքարանին պատուհանին առջեւ ու բանալ տալով զայն ողջունեց հոն խռնուած ժողովուրդը եւ օրհնելէ վերջ զանոնք, ըսաւ թուրքերէն.

— Փառք կուտամ Աստուծոյ որ ինծի պարգեւեց երջանկութիւնը վերադառնալու հայրենիքըս, ուրկէ հեռացած էի 23 տարիէ ի վեր :

Այդ պահուն Պատրիարքարանի դրօշակը պարզուեցաւ ձողին վրայ, ինչ որ ուրախութեամբ ծափերով ողջունուեցաւ հոն խռնուած ժողովուրդին կողմէ :

Երբ Ս. Պատրիարք հայրը կը խօսէր Պատրիարքարանին՝ պատուհանէն, թղթակիցները կը լուսանկարէին զայն եւ հոն հաւաքուած ժողովուրդը :

× Պատրիարքին ժամանումէն ի վեր անօրինակ խանդավառութիւն կը տիրէ ժողովուրդին մէջ, որ խուռներամ կը դիմէ Ազգ. պատրիարքարան, իր յարգանքները մատուցանելու համար :

× Պատրիարքին առաջին գործը եղաւ ծաղկեպսակ մը դնել Աթաթիւրքի յուշարձանին վրայ, Թաքսիմ : Անհամար բազմութիւն մը խռնուած էր հրապարակին վրայ, դժուարացնելով երթեւեկը եւ սպառնալով խզել ոստիկանական շղթան :

Գարեգին պատրիարք ստորագրեց յուշատումարը հետեւեալ արձանագրութեամբ :

— «Նուիրական եւ առաջին պարտականութիւն կը նկատեմ խոնարհիլ Մեծ Առաջնորդ եւ յեղաշրջական Աթային յիշատակարանին առջեւ, այն պահուն երբ 23 տարուան առժամեայ բաժանումէ մը վերջ ոտք կը դնեմ մեր հայրենի հողին վրայ, արժանանալով մեր հանրապետական կառավարութեան եւ համայնքին վստահութեան եւ շահագրգռութեան : Երբ կը կատարեմ այս պարտքը կը զգամ թէ երջանկութիւնս չափ եւ սահման չունի : Միշտ աղօթարար պիտի մնամ մեր կառավարութեան որ այս վայելքը պարգեւեց մեզի» :

Արարողութեան պահուն երեք հարիւր հոգինոց միացեալ երգչախումբը կ՚երգէր Անկախութեան քայլերգը :

Կարմիր բանակներուն ուժը

ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳՐԻ ՄԸ

Անգլիոյ ազգային պաշտպանութեան պաշտօնատունը առջի օր հրապարակ հանեց իր գաղտնի սպասարկութեանց մէկ տեղեկագիրը, որ շահեկան տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Խ. Միութեան եւ կարմիր Չինաստանի զինեալ ուժերու մասին :

Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը ինք ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ երկու պետութեանց զինուորներուն թիւը կը հասնի 8 միլիոնի :

Այսպէս, Խ. Միութեան ցամաքային, օդանաւային եւ ծովային բանակներուն եւ ապահովութեան ուժին մէջ կան մօտ չորս միլիոն զինուորներ : Միայն ցամաքային բանակին մէջ Չինաստան ունի 2.500.000 զինուոր, Խ. Միութիւնը՝ 2.800.000 :

Նախարարը իր ճառին մէջ բացատրեց թէ ինք հրամայած է հրապարակել այս տեղեկութիւնները, «փարատելու համար տգիտութեան վտանգները», եւ ապացուցանելու համար թէ երկու համայնավար պետութեանց զինեալ ուժերը «անհաշուելի չեն, ոչ ալ անպարտելի» : Ըսաւ նաեւ թէ պատճառ չկայ որ Ռուսաստան այսքան ստուարաթիւ զինուորներ պահէ զէնքի տակ : Այդ կացութեան անխուսափելի հետեւանքն եղաւ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն վերազինումը :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Խ. Միութիւնը կրնայ ռազմադաշտ հանել 175 զօրաբաժին, «քաջ, յամառ եւ պնդակազմ զինուորներ» : Նոյնպէս Չինաստան կրնայ հանել 80 բանակներ, բաղկացած «քաջ, ուշիմ, աշխոյժ բայց դիւրագրգիռ զինուորներով» :

Կարգապահութիւնը եւ պատիժները խիստ են երկու երկիրներուն մէջ ալ :

× Մ. Նահանգներու ծերակոյտն ալ տեղեկագիր մը հրատարակեց, որուն համաձայն Ատլանտեանի զինակիցները զէնքի տակ ունին 2.115.000 զինուորներ : Մ. Նահանգներուն եւ Քանատայի 2.361.000 զինուորներն ալ հաշուելով, ընդհ. գումարը կ՚ըլլայ 4.476.000 զինուոր : Տեղեկագիրը դիտել կուտայ որ արեւմտեան պետութեանց տնտեսական եւ զինուորական կարողութիւնները կը գերազանցեն ռուսականը, իր արբանեակներն ալ հաշուելով :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ծանր կացութիւն Իրանի մէջ

500 ԵՒ 1000ՆՈՑ ԹՂԹԱԴՐԱՄՆԵՐԸ ԵՏ Կ՚ԱՌՆՈՒԻՆ

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ կացութիւնը կը ծանրանայ ժամէ ժամ : Զօր. Ռազմարայի սպանութեան եւ քարիւղի ազգայնացման հետեւանքով ծագած ջղագրգռութեան վրայ աւելցած է ելմըտական տագնապ մը : Շաբաթ իրիկուն, խորհրդարանը նիստ հրաւիրուեցաւ աճապարանքով : Մասնագէտներու կարծիքով, անհրաժեշտ է նոր թղթադրամներ հրապարակ հանել : Մինչ այս մինչ այն, 500 եւ 1000 րիալնոց թղթադրամները քաշուեցան հրապարակէն :

Թերթերը կը գրեն թէ պետական պաշտօնատարները եւ մասնաւորապէս զինուորները ռոճիկ չեն ստացած ամիսներէ ի վեր եւ թէ Ազգ. դրամատան պահեստները կէս առ կէս պակսած են վեց ամսուան մէջ : Նոր վարչապետը, Հուսէյն Ալա, դեռ չէ յաջողած կազմել կառավարութիւնը, չորս նախարարներ մերժած ըլլալով իրենց գործակցութիւնը :

ՔԱՐԻՒՂԻ ԱԶԳԱՅՆԱՑՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Իրազեկներու կարծիքով, քարիւղի ազգայնացման որոշումը անգործադրելի է առ այժմ : Ոչ միայն Մեծն Բրիտանիա, այլեւ Մ. Նահանգները ուշադրութեամբ կը հետեւին անցուդարձին եւ ամէն միջոց պիտի փորձեն, որպէսզի Պարսկաստանի քարիւղը Ռուսաստան չերթայ :

Պ. Սօրօլով, Պարսկաստանի խորհրդային առեւտրական պատուիրակութեան նախագահը, որ Մոսկուա կը գտնուի երեք շաբաթէ ի վեր, ստիպողաբար կը վերադառնայ եւ Թէհրան կը սպասուի այսօր – վաղը :

Պաշտօնական աղբիւրներու համաձայն, իր վերադարձէն ետք նոր պայմանագիր մը պիտի կնքուի, նոր տեսակ ապրանքներ փոխանակելու համար Խ. Միութեան եւ Պարսկաստանի միջեւ : Կ՚ըսուի թէ Պ. Սօրօլովի անակնկալ վերադարձը կապ ունի նաեւ քարիւղի ազգայնացման հետ որ ծերակոյտին կողմէ եւս վաւերացուեցաւ : Ազգայնացման օրէնքին հետեւանքով, Խ. Միութիւնն ալ այսուհետեւ չի կրնար քարիւղի մենաշնորհ ստանալ :

Մոսկուա մենաշնորհ կը խնդրէր երկար ատենէ ի վեր, հիւսիսային Պարսկաստանի մէջ (Կասպեան շրջան), բայց չկրցաւ ստանալ, իսկ այժմ ամէն դուռ փակուած կը համարուի :

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարի օգնականներէն Մէք Կի Թէհրան հասաւ շաբաթ օր, տեղին վրայ քննելու համար քաղաքական եւ տնտեսական խնդիրներ, ինչպէս եւ քարիւղի ազգայնացման հարցը :

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ ամերիկացի պաշտօնատար պիտի ջանայ ելք մը գտնել, պաշտպանելու համար Անգլեւիրանեան Քարիւղի ընկերութեան շահերը : Վեց ամիսէ ի վեր է որ յարաբերութիւնները խանգարուած են Պարսկաստանի եւ այդ ընկերութեան միջեւ : Մ. Նահանգներու ցարդ չէզոք դիրք մը բռնած էին, թելադրելով Անգլիացիներուն որ նոր զիջումներ կատարեն, գոհացնելու համար Պարսկաստանի պահանջները :

× Աւելի քան հարիւր գիւղացիներ շաբաթ օր ստացան իրենց կալուածաթուղթերը, խոնարհելով Շահին առջեւ : Այս թշուառները առաջին անգամ է որ հողի տէր կը դառնան : Արարողութիւնը տեղի ունեցաւ Թէհրանի մօտակայ գիւղի մը մէջ : Պիտի շարունակուի արքունի հողերու վաճառումը գիւղացիներուն, մատչելի պայմաններով :

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը մեկնեցան Լոնտոնէն, շատ գոհ տպաւորութեամբ : Կոմս Սֆորցա յայտարարեց. — «Շատ մը միջազգային ժողովներու մասնակցած եմ, բայց երբեք չեմ տեսած խորհրդակցութիւն մը ուր այնքան ուղղամտութիւն եւ փոխադարձ վստահութիւն տիրէր» : Երկու կառավարութեանց ներկայացուցիչները քննած են նաեւ Մօտաւոր Արեւելքի վերաբերեալ խնդիրներ : — Իտալացիները կը յուսան թէ կարելի պիտի ըլլայ բարեփոխել իրենց հաշտութեան դաշնագիրը :

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ ջուրի բաժնեչափը նորէն պիտի կրճատուի յառաջիկայ երեք օրերուն, իբրեւ հետեւանք արտակարգ երաշտի : Հանրօգուտ շինութեանց նախարարը կը նախատեսէ թէ Աթէնք ջուրէ բոլորովին պիտի զրկուի յառաջիկայ Օգոստոսին :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ արքայական կուսակցութեան վարիչը՝ Ցալտարիս, Աթէնք վերադարձաւ Լոնտոնէն, ուր գացած էր խորհրդակցելու համար բրիտանական կառավարութեան հետ : Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Յունաստան կը սպասէ որ արեւմտեան պետութիւնները երաշխաւորեն իր ապահովութիւնը, ինչպէս ըրին 1941ին, գերմանական արշաւանքին առթիւ :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՍՆՈՒՆԴԻ ՀՈԳԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Եւրոպացի եւ անգլեւամերիկացի քաղաքագէտներ եւ յօդուածագիրներ, Խ. Միութեան պատերազմական կարողութիւններու մասին խօսած կամ գրած ատեն, ընդհանրապէս կը յիշեն անոր ռազմական ճարտարարուեստի այս կամ այն նիւթերուն նուազութիւնները կամ առաւելութիւնները. անոր բանակները, հրասայլերն ու օդանաւերը եւն.: Անոնք գրեթէ բնաւ չեն անդրադառնար ամենակենսական նիւթին՝ սնունդի մասին:

Թէեւ Խ. Միութեան վարիչները՝ այնքան ալ չեն հետաքրքրուիր ժողովուրդի սնունդին կամ ինչպէս ապրելուն մասին, սակայն մարդկային կազմութեան մէջ վերջին խօսքը կը պատկանի այն լայն կամ նեղ պարկին, որ կը կոչուի ստամոքս: Եւ ամէնքս ալ մեր անձին փորձով գիտենք թէ որքան ապերախտ է ան:

Աւելի ընդհանրացնելով, կրնանք ըսել որ սնունդի խնդիրը ուղղակի կապ ունի պատերազմի ելքին վրայ: Որքան ալ լաւ սպառազինուած ըլլան պատերազմող երկրին բանակները, եթէ չունենան անհրաժեշտ սնունդը, կը դառնան անպէտ, պատրաստ անձնատուր ըլլալու թշնամիին: Հետեւաբար եւ ազդակներէն մէկը՝ այդ երկրի պարտութեան:

Առ այժմ մէկ կողմ թողելով Արեւմտեան Եւրոպայի եւ Մ. Նահանգներու սնունդի մասին ունեցած կարելիութիւնները, տեսնենք թէ Խ. Միութիւնը ի՛նչ կը ներկայացնէ՝ այդ կենսական հարցին մէջ, համաձայն հեղինակաւոր մասնագէտներու կարծիքներուն եւ իրենց իսկ մամուլին:

Իր 203 միլիոն բնակիչները սնուցանելու համար, Խ. Միութիւնը բաղդատելով Մ. Նահանգներուն հետ, կ'արտադրէ երկրագործական մեքենաշարժ արօր՝ 18.3 առ հարիւր համեմատութեամբ. հացահատիկ (առանց հաշուելու եգիպտացորենը) 87.7 առ հարիւր, կարագ 45.5:

Ու դեռ այս 203 միլիոնի համրանքը կը կազմէ Մ. Նահանգներու բնակչութեան 136 առ հարիւրը:

Ցորենի շտեմարան Ուկրայնան անզօր է այլեւս գոհացնելու Խ. Միութեան ժողովուրդները: Հոկտեմբերեան յեղափոխութենէն ասդին՝ մանաւանդ սկսած 1944էն, դադրած են անոր արտածումները:

Կը գտնուին հողագործական շրջաններ, ուր հողին արտադրութիւնը իջած է 5.5 կենդինարի՝ հէքթարէն, երբեմն նոյնիսկ զերոյի:

1921ի երաշտութիւնը երկրագործական տնտեսութեան աւելի մեծ հարուած հասցուց, քան քաղաքացիական պատերազմը: Այն ատեն Լենին յայտարարեց.— «Հիմակ վերադարձած ենք մարդկային քաղաքակրթութեան ամենասկզբնական պարտականութեան. այսինքն վանել սովը»:

Անշուշտ կացութիւնը այնքան եղերական չէ այժմ. սակայն անորոշութիւն կը տիրէ միշտ: Եւ բաժնեչափի դրութիւնը գոյութիւն ունի մինչեւ այսօր:

Սնունդի խնդիրն է, ապահովաբար, որ յաղթանակէն վերջ՝ Խ. Միութիւնը հարկադրեց անցնիլ երկաթեայ վարագոյրին միւս կողմի շտեմարան երկիրները.— Հունգարիա, Լեհաստան, Արեւելեան Գերմանիա եւ այլուր:

Համաձայն խորհրդային հողագործական Բարձր. Հաստատութեան, Խ. Միութիւնը ամէն տարի ընդարձակ տարածութեամբ հող կը կորսնցնէ: Ջրային դրութիւնը «կրծած», «մաշեցուցած» է 300.000 քառ. քիլոմեթր հող: Այս տարածութեան 10 հազարին մէկ երրորդը լքուած է, իբրեւ ամուլ: Մնացեալը բնականոն հունձքին հազիւ կէսը կ'արտադրէ: Այս տեսակ հողային կորուստները կը ներկայացնեն տարեկան 90 հազար արտավար:

Ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել մթնոլորտային,— հողմերու եւ փոթորիկներու պատճառած «մաշում»ը, որ արդէն մերկացուցած ու չորցուցած է 1.955.000 քառ. քիլոմեթր, տարին 146.000 արտավար տարածութիւն:

Այսպէս, ուրեմն, Խ. Միութիւնը տարին կը կորսնցնէ Ֆրանսայի մէկ նահանգին կէսին չափ հող: Մինչ ուտող բերաններու թիւը հինգ միլիոն կ'աւելնայ:

Այս աղէտին առջեւ առնելու համար է, որ կազմուած է տասնըհինգամեայ ծրագիր մը: Անոր նպատակն է արմատական փոփոխութեան ենթարկել՝ հարաւային եւ հարաւ-արեւմտեան կլիմայական պայմանները եւ աւելցնել հողագործական արտադրութիւնները, որով վերջ պիտի գտնէ սովերու եւ ողբալի հունձքերու երկար պատմութիւնը:»

Տասնըհինգամեայ ծրագրին նախնական փորձերը տեղի կ'ունենան Քամէննեա Սթէփի (քարուտ հարթադաշտ) եւ այլ վայրերու մէջ: Փորձերը

գտած են մեծ յաջողութիւն: Նախատեսուած է փորձարկութիւնը տարածել «մաշում»ի ենթակայ հարաւի բոլոր լաւագոյն հողերուն վրայ, մէկ միլիոն 200 հազար քառ. քիլոմեթր տարածութեամբ: Պիտի ընդգրկէ 80 հազար կոլխոզ:

Ծրագրին գլխաւոր նպատակներէն մէկն է նաեւ 6 միլիոն 149 հազար հէքթար հողին վրայ տնկել անտառային խիտ ծառեր: Ցարդ շարել 44.228 լիճեր ու ջրամբարներ: 80.000 կոլխոզներուն մէջ ստեղծել 15 միլիոն հէքթար «Տարնոպոլեան» մարգագետիններ: Արդէն հաստատուած են 15 հազար տնկարաններ՝ 13 հազար հէքթարի վրայ: Կը գործեն 240 երկրագործական-անտառային կայաններ: 1949–50ին պիտի տնկուէին 35 միլիառ ծառեր:

Այսպէսով Խ. Միութեան վարիչները, կը յուսան դէպի լաւը փոխակերպել բնութիւնը՝ մինչեւ 1965, եթէ, անշուշտ, բացառիկ ու չնախատեսուած դէպքեր չդանդաղեցնեն անոր գործադրութիւնը: Օրինակ 1949ի երաշտը:

Տասնըհինգամեայ ծրագրին մաս կը կազմէ մէկ ուրիշ հսկայական աշխատանք.— ստեղծել արուեստական ծով մը Սիպերիոյ մէջ: Անոր շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ բարեխառնել կլիման եւ զայն դարձնել անձրեւաբեր: Անձրեւի այս առատ ջուրը անսահման տարածութիւններ ջրելէ զատ, պիտի ծառայէ նաեւ մաքրելու Կովկասի աւազները:

Այս աշխատանքին համար արդէն տեղափոխած են բլուր մը, օգտագործելով հիւլէական ոումբը:

Նախ պիտի կազմուի արուեստական լիճ մը, Ենիսէյի եւ Պելլկորէյի յաւիտենական սառոյցներու սահմանին մէջ: Օպ եւ ուրիշ գետերու հոսանքը դադրեցնելով, ջուրերը պիտի սահմանափակուին այդ շրջանակին մէջ, որ պիտի կազմէ ընդարձակ լիճ մը: Լիճին ջուրը, արեւելքէն արեւմուտք, երկու ջրանցքներու միջոցով պիտի թափի նոր կազմուելիք «Սիպերիական ծով»ուն մէջ, պիտի ընդգրկէ 250 հազար քառ. քիլոմեթր: Այսինքն երկու անգամը Կասպից ծովու մակերեսէն:

Սիպերիական ծովին ջուրերը պիտի ոռոգեն Թոպոլսք, Պելոկորէժ, Նովոսիպիրսք, Օմսք եւ Գուրկան քաղաքները:

Այս վերջին քաղաքէն մինչեւ Թուրկայսք, 925 քիլոմեթր երկայնութեամբ ջրանցքի մը միջոցով, պիտի թափի Արալի ծովը: Անկէց ալ, ոռոգելէ ետք մինչեւ Ուզպոյ եւ շրջանները, 775 քիլոմեթր նոր ջրանցքով մը, պիտի հասնի Կասպից ծով:

Ու տակաւին, շնորհիւ ջրվէժներուն՝ պիտի հաստատուին ելեկտրական կայաններ, որոնք պիտի օգտագործուին հիմնելու համար սելիւլօզի, թուղթի խիւսի, շաքարի, ծխախոտի, բամպակի, ձգախէժի եւ ուրիշ գործարաններ:

Ուրիշ առաւելութիւն մը: Սիպերիական երկու մեծ գետերու անոյշ ջուրերը՝ փոխանակ կորսուելու Արջային Ովկիանոսին մէջ, իրենց ընթացքը դէպի հարաւ փոխելով, պիտի ոռոգեն, աղերէն պիտի զտեն ու պարարտացնեն Թուրքիստանի 300 հազար քառ. քիլոմեթր տարածութիւնը:

Այս ծրագրով կը յուսան, մշակելի դարձնել 450 հազար քառ. քիլմ. անապատ ու հարթադաշտ:

Սնունդի անմիջական պահանջի գիտակցութիւնն է, անշուշտ, որ Խ. Միութեան վարիչները կը մղէ լծուիլ այս հսկայական աշխատանքին, երբ 15 տարի վերջ, իր բնակիչներուն թիւը պիտի հասնի մօտ 280 միլիոնի:

Բոլշեւիկները կը զգան, որ քաղաքականէն աւելի սովի ուրուականն է, որ կաշկանդած է զիրենք: Ու եթէ կ'ուզեն չկորսնցնել իրենց արբանեակ երկիրները, պէտք է հոգան նաեւ անոնց սնունդը: Մինչդեռ այսօր կը քամեն զանոնք:

Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

Դեռ հարիւր հազարաւոր տարագիրներ կան

Այս տարի Հոկտեմբերի 31ին կը լուծուի Միջազգային Տարագիրներու Կազմակերպութիւնը, որ ճանչցուեցաւ եւ գործեց IRO անունով: Այս է ՄԱԿի տուած որոշումը: Բայց որովհետեւ հարիւր հազարաւոր տարագիրներ, տակաւին, կարօտ՝ նիւթական եւ բարոյական աջակցութեան, նոյն այդ ՄԱԿը, որոշեց ստեղծել՝ դարձեալ տարագիրներու յատուկ Գրասենեակ մը, որուն կեդրոնը պիտի ըլլայ Ժընեւ (ուր կը գտնուէր ժամանակին Նանսէնեան Գրասենեակին կեդրոնը) եւ որուն ընդհ. տնօրէն ընտրուեցաւ հոլանտական «Հէթ Փարոլ» թերթին տնօրէն եւ ՄԱԿի մօտ նախկին հոլանտական պատուիրակ Տօքթ. Վան Հոյվըն-Կէօտհարտը: Ընտրութիւնը կատարուեցաւ անցեալ Դեկտեմբերին եւ Հոյվըն Կէօտհարտ վեց քուէ աւելի շահեցաւ քան ԻՐՕյի այժմու ընդհ. տնօրէնը, Պ. Քինկսլին: Մ. Նահանգները ուզեցին, որ այս նոր պաշտօնին համար ալ ընտրուի Ամերիկացի մը, յատկապէս Պ. Քինկսլին, նկատի ունենալով որ մինչեւ այսօր, ամէնէն աւելի Մ. Նահանգները սատարեցին Եւրոպայի միլիոնաւոր տարագիրներուն եւ անոնցմէ կարեւոր թիւ մը հիւրընկալեցին իրենց երկրին մէջ: Բայց ՄԱԿի անդամ Եւրոպացիները նախընտրեցին Եւրոպացի մը, քանի որ տարագիրները գլխաւորաբար Եւրոպացիներ են:

Մինչեւ իր լուծումը ԻՐՕն տեղաւորած պիտի ըլլայ 1.200.000 տարագիրներ եւ հոգ տարած՝ միլիոնաւոր ուրիշներու, բոլորին համար չորս տարուան ընթացքին ծախսելով աւելի քան 355 միլիոն տոլար: Իսկ, դեռ եւս օգնութեան կարօտ տարագիրներու խնամարկութեան եւ նոր Գրասենեակի ծախքերուն համար, ՄԱԿը, այս անգամ կը յատկացնէ միայն 300.000 տոլար:

Տօքթ. Վան Հոյվըն իր նոր պաշտօնը ստանձնած է արդէն Յունուար 1էն սկսեալ Ժընեւի մէջ բանալով իր գրասենեակները: Ու մինչ ԻՐՕն մինչեւ Հոկտեմբերի վերջը պիտի հաւաքէ իր գործերը, Տարագիրներու Գրասենեակին տնօրէնը պիտի զբաղի իր պաշտպանեալներու իրաւական եւ այլ հարցերով, մինչեւ որ պայմանաժամը գալուն, լուծուած ԻՐՕյէն ստանձնէ գործին ամբողջ պատասխանատուութիւնը:

Բաւական լայն է նոր տնօրէնին իրաւասութեանց շրջանակը, բայց շատ անբաւարար է յատկցուած գումարը:

Իր այդ իրաւասութեանց շրջանակին մէջ, տնօրէնը պիտի զբաղի տարագիրներու վերաբերեալ միջազգային համաձայնագրերու գործադրութեամբ, զանազան առանձնաշնորհներով, կամաւոր հայրենադարձով, բարեկեցութեամբ, ինչպէս նաեւ տարագիրներու աջակից ուրիշ կազմակերպութեանց հետ գործակցելու հարցով: Ամբողջ այս աշխատանքը, սակայն, արդիւնաւորապէս կատարելու համար, բոլորովին անբաւարար է նախասահմանուած 300.000 տոլարի գումարը: Այս կէտին վրայ է, որ նորընտիր տնօրէնը ինքզինքը կը գտնէ անելի մը մէջ կամ շատ դժուար հարթուելիք դժուարութեանց առջեւ:

Իր գործին ձեռնարկելու համար, Տօքթ. Հոյվըն, նախ, իրեն ենթակայ մասնաճիւղեր պէտք է բանայ եւրոպական այն կեդրոններու մէջ, ուր տարագիրներու բազմութիւններ պիտի մնան:

— Անշուշտ, ըսաւ նոր տնօրէնը, օտար երկրի մը մէջ պիտի հանդիպիմ սնունդ, հագուստ եւ դրամ չունեցող տարագրի մը, որ ինծի պիտի ներկայանայ իր ցաւը լալու համար: Պիտի ըսեմ իրեն.— «Բարեկամ, բնաւ հոգ մի ըներ, ես ստանձնած եմ քու իրաւական պաշտպանութիւնդ:» Բայց գիտեմ նաեւ, թէ այդ թշուառ, անօթի մարդը ինչ պիտի պատասխանէ: Ծուռ մը երեսս նայելով եւ իրաւամբ բարկացած պիտի պոռայ.— «Կրողը տանի քեզ ալ, գրասենեակդ ալ»...

Նախագծուած սահմաններուն մէջ միայն իր գործը առաջ տանելու համար, Պ. Հոյվըն անհրաժեշտ կը գտնէ 20 մասնաճիւղերու բացումը:

— Վարչական բոլոր ծախքերս կրճատելով, չարունակեց, պիտի կրնայի հազիւ վեց մասնաճիւղ բանալ: Միթէ՞ սակայն պիտի բաւէր այդ վարչական հոգատարութիւնը: Ի՞նչ պիտի ընեմ այն 25.000 տարագիրները, որոնք գաղթականութեան «կարծր միջուկն» են,— ծերունիներ, հիւանդներ, կոյրեր, հաշմանդամներ, եւն., զորս ԻՐՕն ժառանգութիւն պիտի ձգէ մեր նոր Գրասենեակին, Ոչ մէկ երկիր կ'ուզէ ընդունիլ զանոնք, մինչդեռ անոնք ալ մարդկային էակներ են եւ բացառիկ խնամարկութեան պէտք ունին: Մինչեւ հիմա շատ քիչ թիւով հիւանդներ կամ կոյրեր ընդունուեցան կարգ մը երկիրներու կողմէ, այն ալ ԻՐՕյի նպաստներուն շնորհիւ: Եւ երբ ԻՐՕն փակուեցաւ ու նպաստները դադրեցա՞ն: Չեմ գիտեր թէ ինչ պիտի ընեմ նիւթական այսքան անբաւարար պայմաններու տակ...

Ու մինակ հիւանդներն ու հաշմանդամնե՞րը: Հապա առողջ տարագիրներու բազմութի՞ւնը: Միայն Աւստրիոյ մէջ կան 350.000 գերմանացի գաղթականներ, որոնք հոն տեղաւորուած էին Հիթլէրի կողմէ, «Անշլուս»էն (կցումէն) առաջ եւ վերջը: Տակաւին հաշտութեան դաշնագիր չէ կնքուած Աւստրիոյ հետ, եւ, այս գաղթականներուն օգնող ոչ մէկ կազմակերպութիւն կայ: Աւստրիոյ մէջ իրենց բնակութեան իրաւունքը կ'երկարաձգուի ամսէ ամիս նորոգուող արտօնութիւններով: Ոչ մէկ գործատէր կ'ուզէ գործ տալ անոնց, որովհետեւ մարդ չի գիտեր, թէ որքան ատեն Աւստրիա պիտի բնակին:

Տօքթ. Հոյվըն չյայտարարեց, թէ ինչ կը մտածէ եւ ինչ ծրագիրներ կ'որոճայ տարագիր բազմութեանց օգնելու համար: Բայց, մէկ բան պարզ է իրեն համար,— այն է՝ ԻՐՕյի լուծման զուգադիպող օրերուն գումարուելիք ՄԱԿի 6րդ ընդհ. ժողովը պարտաւոր պիտի ըլլայ աւելի դրամ գտնել, որպէսզի օգնէ իրենք իրենց օգնելու անկարող տարագիրներուն:

Թ. Ա. Թ.

Հայ ծերունիներու Հանգստեան Տան շուրջ

ԽՄԲ.— Նանսէնեան գանձանակէն ստացած ենք հետեւեալ զեկուցումը.—

Փարիզահայ թերթերու մէջ հրատարակուած զեկոյցով մը, կարգ մը տեղեկութիւններ տուած էինք փարիզեան շրջանին մէջ հաստատելի եւ հայ ծերունիներու յատուկ Հանգստեան Տան մասին։

Բազմաթիւ անոք եւ անպաշտպան ծերունիներ կան որոնք կը վարանին արձանագրուիլ անտեղի պատրուակներով եւ խարուսիկ յոյսերով, ինչպէս այս վերջերս, յետնեալ նպաստներու հաշւոյն միանուագ վճարուած 5000է աւելի գումար մը, որ իրենց ենթադրել տուած է թէ ծերունիներու յատկացուած նպաստը այսուհետեւ պիտի շարունակուի նոյն գումարով։

Ամէն թիւրիմացութիւն միանգամ ընդմիշտ փարատելու համար, կուզանք անգամ մըն ալ եւս, կարգ մը յաւելեալ բացատրութիւններով, թելադրել մեր տարէց եւ անոք հայրենակիցներուն որ փութան շուտով արձանագրուիլ, ապահովելու համար իրենց տեղը Հանգստեան Տան մէջ, ինչ որ իրենց համար մեծագոյն բարիքը պիտի ըլլայ, զիրենք զերծ կացուցանելով մտահոգութիւններէ եւ ամէն մէկուն ապահովելով առաւելագոյն հանգիստը։

Ինչպէս հաստատած էինք նախորդ գրութեան մը մէջ, մեր տարեց հայրենակիցները ամէն ազատութիւն պիտի վայելեն Հանգստեան Տան մէջ, ինչպէս իրենց սեփական բնակարանին մէջ։ Եւրոպական ըմբռնումով, ամէն դիւրութիւն պիտի ընծայուի իրենց, հաճելի ժամանցի պահեր ստեղծելու եւ իրենց սիրական զբաղումներուն նուիրուելու։ Անոնք պիտի կրնան ազատօրէն պտոյտի ելլել։ Վերջապէս, ի վիճակի ենք հաւաստելու թէ անոնք ոչ մէկ նեղութիւն պիտի կրեն Հանգստեան Տան մէջ։

Ընդունելութեան պայմաններն են.— 65 տարեկան ըլլալ առնուազն, (առողջ կամ հիւանդ), նոյնիսկ աւելի պակաս եթէ աշխատելու կարողութիւն չունի, ապրուստի միջոցներէ զուրկ ըլլալ, զաւակ կամ զինքը հոգացող մէկը չունենալ, կամ եթէ զաւակները ի վիճակի չեն նիւթապէս զինքը հոգալու։

Հանգստեան Տունը պիտի յանձնուի Հայու մը տնօրէնութեան եւ վարչութիւնն ալ ամբողջովին պիտի բաղկանայ Հայերէ։ Կը մտածուի մինչեւ անգամ Հանգստեան Տան մէջ կառուցանել մատուռ մը եւ հիւանդանոց մը։

Մեր տարեց եւ չքաւոր հայրենակիցները կրնան վստահ ըլլալ թէ բացառիկ առիթ մըն է որ կը ներկայանայ իրենց, որուն իրականացումը կախում ունի իրենցմէ, այսինքն արձանագրուողներու բարձրագոյն թիւէն, եւ ասիկա, շուտով, որովհետեւ պայմանաժամը կը լրանայ տասնըհինգ օրէն։

Իրօք, կառավարութեան կողմէ տրամադրուած քանի մը տասնեակ միլիոնի գումարը իր նպատակին յատկացուելու համար, պայման է որ Հանգստեան Տան յանձնաժողովը կարենայ ներկայացնել առնուազն 150—200 ծերունիներու ցանկ մը։

ՋԱՒԵՆ ԳԱՒԱՌԻՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մարտ 11ին Կիրակի կէսօրէն վերջ, հակառակ տեղատարափ անձրեւին, «Պառ էնթէրնասիոնալի» սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Պուլվար Օտտոյի դպրոցի հանդէսը, ի ներկայութեան խուռն բազմութեան մը։

Այս ծաղկոցը, որ տարիներ շարունակ կոչուած է Կապոյտ Խաչի դպրոց, այս ուսումնական տարեշրջանին կը մատակարարուի Թաղական խորհուրդի, Կապ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ։ Գեղեցիկ երեւոյթ մը որ օրինակելի պէտք է դառնայ նաեւ ուրիշ շրջաններու։

Հանդէսին բացումը կատարեց, յանուն Թաղական խորհուրդի, ընկեր Խորէն Տէր Նազարէթեան, բացատրելով դպրոցի դերը։ Բեմի վրայ շարուած 75 երկսեռ մանուկներ եւ երիտասարդներ երգեցին հինգ ազգային եւ ժողովրդական երգեր, մեծ խանդավառութիւն պատճառելով։

Երկրորդ բաժինը կը ներկայացնէր դասարան մը։ Ուսուցիչը քննեց Նախակրթարանի Բ. եւ Գ. դասարաններէն երեսուն աշակերտները, մանչ եւ աղջիկ։ Բոլորն ալ համարձակ եւ ինքնավստահ պատասխանեցին Հայոց պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան վերաբերեալ հարցումներուն։ Աշակերտներէն ոմանք արտասանեցին, ուրիշներ կարդացին պատմական կտորներ եւն.։

Երրորդ բաժնին մէջ Բ. դասարանի աշակերտները ներկայացուցին Յ. Թումանեանի «Կիկոսի մահը»։ Բոլոր փոքրիկ դերակատարները խաղացին յաջողութեամբ։

Չորրորդ բաժնին մէջ Դ. դասարանի աշակերտաշակերտուհիները որոնք առաջին անգամ կ'երեւային բեմի վրայ, յաջողութեամբ ներկայացուցին «Ա. Ահարոնեանի» «Արիւնոտ Թթխմորը»։ Դերերը լաւ սորված էին եւ կ'ըմբռնէին խաղին իմաստը։ Ազգասէր եւ աւանդապահ հայուհիին տիպարը ճշգրտօրէն ներկայացուց Արմենուհի Քիւրճեան։ Դրացիի աղջնակ փոքրիկն Սօֆիի դերակատարն էր Թագուհի Մարգարեանը, իսկ վրէժխնդիր եւ յեղափոխական հայուհիի դերակատարը՝ Մարի Սաղրեան։ Մարտիրոսեան, Ղարիպեան, Ա. Մարգարեանը պահպանեցին խաղին ներդաշնակութիւնը։

Ներկայացուեցաւ նաեւ Յ. Թումանեանի «Աղթամար» պատկերը։ Բանաստեղծութեան մէկ մասը երգուեցաւ երգչախումբի կողմէ, իսկ մնացեալը արտասանեց Մարի Մարգարեան։

Յետոյ ուսուցիչը, Ազգէն Մարտիրոսեան անհրաժեշտ տեղեկութիւններ հաղորդեց դպրոցի մասին, ուր կը յաճախեն մանչեր եւ աղջիկներ, 14—23 տարեկան, բաժնուած չորս դասարաններու։ Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան երկուշաբթի եւ հինգշաբթի օրերը, իւրաքանչիւր դասարանին կը տրամադրուի շաբաթական չորս պահ (160 վայրկեան)։

Դպրոցին հոգաբարձութեան կը մասնակցին ընկեր Խորէն Տէր Նազարէթեան (Թաղ. Խորհուրդ), Կ. Խաչէն Օր. Աստղիկ Հայրապետեան, Օր. Սիրանոյշ Ղազարեան, իսկ Նոր Սերունդէն՝ ընկերներ Յ. Ղազարեան եւ Յ. Արզումանեան։

Քանի մը յորդորներէ վերջ, փոքրիկներ Մասիս եւ Սիւզան Շամիրեաններ պարեցին Կովկասեան երկու պարեր։ Ապա բեմ եկան Դ. դասարանի աշակերտուհիները հայկական ընտիր տարազներով եւ մեծ յաջողութեամբ պարեցին երկու պարեր, «Հուր են սիրոյ, Հայաստանի աղջիկներ» եւ «Էյ ջան, Ֆետայ»։ Ներկաները ջերմապէս ծափահարեցին, կրկնել տալով։

Հանդէսը փակուեցաւ ժամը 6.30ին։ «Գիւղը կանգնի գերանը կը կտրէ», կ'ըսէ հայ ժողովրդական առածը։

Հանդիսական

Մինչեւ ամբողջ Ֆրանսայի Հայութեան մէջ, անոք եւ զրկանքի մէջ տանջուող ծերունիներու թիւը կ'անցնի 500ը, ցարդ հազիւ 75 հոգի արձանագրուած են, ինչ որ անբաւարար է եւ կը սպառնայ ձախողութեան մատնել այս ազգօգուտ ձեռնարկը։

Անգամ մը եւս, ստիպողաբար կը թելադրենք որ մեր տարեց հայրենակիցները փութան, իրենց իսկ բարիքին համար, արձանագրուիլ շուտով։

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ճարտարարուեստին յառաջդիմութիւնը նկատի առնելով, քառասուն տեղ տրամադրուած է ֆրանսացի եւ օտար գործարանատէրերու համար, Լիոնի տօնավաճառին մէջ (Մարտ 31 – Ապրիլ 9)։

Ազգային ճարտարարուեստին հետ, որ կը ներկայացնէ աւելի քան 260 միլիոն ֆրանքի արտածելի արտադրութիւն, պիտի ցուցադրուին պելժիական, ամերիկեան, զուիցերիական, գերմանական, իտալական արտադրութիւններ։

Տօնավաճառին մէջ պիտի տեսնէք ամէն ինչ որ կապ ունի լուսանկարչութեան հետ։ Նորութեանց մէջ պիտի գտնուի մասնաւորապէս մանրանկար գործիք մը հրահանի մը (briquet) մեծութեամբ որով կարելի է 50 տեսարաններ քաշել 6×11. մ. մ. ծաւալով եւ խոշորցնել մինչեւ 6×9 եւ աւելի։

Պիտի ցուցադրուին բազմաթիւ նմոյշներ գունաւոր լուսանկարչութեանց, ինչպէս եւ նորութիւն մը, «միքրոֆիլմ», որուն շնորհիւ կարելի է լուսանկարել այլազան փաստաթուղթեր եւ դիւանաթուղթեր։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՔՆՆԻՉԸ (կատակերգութիւն), Ն. Վ. Գոգոլի։ Թարգմանեց Ա. Յովհաննէսեան։ Տպ. Հայ Ճեմարանի, Պէյրութ։ 1948։ Գին 250 լիբ. դահեկան։ Հասցէ.— A. Ohannessian, Collège Arménien, 10 Hussein Beyhum, Beyrouth (Ltban).

ՀԱՅՈՑ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԱՆ ԾԱԳՈՒՄԸ, Ն. Ադոնց։ Ռուսերէնէ թարգմանեց Գ. Գիւզալեան։ Հրատ. Հայ Ճեմարանի Շրջ. Միութեան։ Պէյրութ, 1949։ Գին 2.5 լ. ոսկի։ Հասցէ.— H. Mouradian, B. P. 1428, Պէյրութ, (Լիբանան)։

ՍԱՆԱՍԱՐ ԵՒ ԲԱՂԴԱՍԱՐ, գրեց՝ Կ. Սասունի։ «Համազգային»ի Մանկական – Պատանեկան Մատենաշար, Թիւ 7—8։ Գին 150 լ. դ.։ Հասցէ.— Caspar Ipékian, rue Wadi Abou Djémal 127, Պէյրութ, (Լիբանան)։

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (7)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Ա.— ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

Հսկայական ձեռնարկը իրեն կտակած էր օ-պոստափառ հայրը՝ Սուլթան Մուրատ եւ որ իր նախահայրերուն, նախկին Սուլթաններուն, տիրական մտածումը եղած էր։ Ամէնէն առաջ ուզեց հաստատուն կռուան մը ունենալ այն գործողութիւններուն համար որոնց պիտի ձեռնարկէր փառաւոր քաղաքին դէմ։

Արդէն Վոսփորի ասիական ափունքին տէր էր։ Հոն՝ Սուլթան Պայազիտի կողմէ կառուցուած Անատոլու կամ Կիւզէլ Հիսարի դղեակին դէմ, որոշեց ռազմական կատարելութիւնով օժտուած ափունարիկ դղեակ մըն ալ կառուցանել։ Ատ ափունքը իրեն չէր պատկաներ թէեւ, բայց Յոյներն ի վիճակի չէին արգիլելու։ Պօղազքէսէն, Վոսփորի ամէնէն նեղ մասին երկու կողմերը, այս երկու ամրոցները իր ձեռքը գտնուելով, պիտի կրնար ամբողջովին փակել Սեւ Ծովու ճամբան եւ Պոլիս հասած բոլոր ապրանքներուն տէր դառնալ։ Այդ նոր բերդը նոյն ատեն յենարան մը պիտի ըլլար իր բանակներուն Եւրոպայի մէջ կատարելիք գործողութեանց համար եւ տեսակ մը համախմբման բանակատեղի նահանջի ատեն։

Վոսփորի նեղուցին ամէնէն նեղ տեղը գտնուող եւ հազիւ կէս մղոն լայնութիւն ունեցող այս համբաւաւոր անցքին վրայ էր որ, Քրիստոսէ հինգ հարիւր տարի առաջ Դարեհ թագաւորը, իր անհուն բանակը անցուցած էր մէկ ցամաքէն միւսը, այն տեղը՝ ուր նեղուցին ջուրերը ամենասաստիկ հոսանքներէ շարունակ կը խաղան եւ ուր յանկարծ զգալի կ'ըլլան Սեւ ծովէն փչող հեշտալի հովերը, երբ ամրան տաք օդերուն, շոգենաւերը վերին Վոսփորի արուարձանները կը փոխադրեն ճամբորդները։

ԺԵ. դարու կիսուն, բիւզանդական կայսրութիւնը այնքան տկարացած էր որ, Սուլթան Մուրատի ժամանակին իսկ, կայսրը ստիպուած էր դաշնագիրներով արտօնել որ Սուլթանին բանակներուն Վոսփորէն անցքը այդ կէտին վրայ, իրենց ուզած ատենը, եւրոպական եզերքը ելլեն եւ հոնկէ Պոլսոյ շուրջը դառնալով Թրակիոյ դաշտերուն մէջէն իրենց հիւսիսային մայրաքաղաքը՝ Ադրիանուպոլիս երթան։

Դիւրին է ըմբռնել թէ այս վիճակը ինչքան նուաստացուցիչ եւ մանաւանդ ահարկու կերպով վտանգալից էր Յոյներուն համար։ Ատիկա չէր բաւեր սակայն Մէհմէտի անհամբերութեան։ Իրեն, այդ նոր բերդը, եւրոպական եզերքին վրայ այդ յենակէտը պէտք էր իր սիրական յոյսի պսակումը, Պոլսոյ առումը կարելի դարձնելու համար։ Իր նաւատորմին շնորհիւ, արդէն տէր ըլլալով Տարտանէլի նեղուցին, Վոսփորի նեղուցն ալ փակելով կը յուսար կղզիացնել եւ սեղմ պաշարել Աստուածապահ քաղաքը, որ այլեւս պիտի չկրնար ոչ մէկ տեղէ օգնութիւն ու սնունդ ստանալ։ Խեղճ Կոստանդին կայսրը այնքան ոչինչ նաւատորմիղ մը ունէր, այնքան քիչ զինուոր մանաւանդ՝ որ ստիպուեցաւ անկարող հանդիսատեսը ըլլալ այս զարհուրելի պատրաստութիւններուն, որոնք իր մականին մահուան զանգը կը հնչեցնէին։ Նոյնիսկ չկրցաւ արգիլել Սուլթանին բազմաթիւ գործաւորներուն հանդարտ անցուդարձը Վոսփորի վրայէն՝ Ասիայէն Եւրոպա։

Պէտք չկայ երկարօրէն պատմելու համբաւաւոր շինութիւնը այս հոյակապ դղեակին, որուն հսկայ աշտարակները իրարու միացած էին նոյնքան ահագին պարիսպներով։ Հազիւ քանի մը ամիս տեւեց ատիկա։

Վոսփորի եւրոպական եզերքին վրայ Թուրքերուն կողմէ ռեւէ ամրութեան շինութիւնը արգիլող դաշինքները յիշեցնելու համար, կայսեր կողմէ Ադրիանուպոլիս ղրկուած բողոքի ալաշողական պատուիրակութիւններուն Սուլթանը խուսափողական պատասխաններ տուաւ ըստ Կրիթոփուլոսի, իսկ ըստ աւելի հաւանական վկայութեան՝ խստութեամբ պատասխանեց, եւ սպառնաց դեսպանները մորթազերծ ընել, եթէ համարձակէին վերադառնալ։

— «Պոլսոյ պարիսպներէն դուրս ամբողջ երկիրները իմս են եւ ուզածս կրնամ ընել։ Արդէն հայրս որոշած էր այդ ամրոցին շինութիւնը՝ այն միջոցին իսկ, երբ Հունգարիոյ պատերազմէն վերջը դուք, Հռոմները մատնեցիք մեզ եւ ուզեցիք նեղուցէն մեր անցքը արգիլել։ Հօրս կատարել չկրցածը, ոչ ոք պիտի կրնայ արգիլել որ ես չկատարեմ, որովհետեւ ես իմ նախորդներէս ոչ մէկուն կը նմանիմ»։

(Տար.)

Տօնապահութեան շաբաթը

Սիրելի հայրենակիցնե՛ր, Զատիկ է…

Յոյսի, ցնծութեան ու բերկրանքի տօն…

Քրիստոնեայ աշխարհը կը պատրաստուի հանդիսաւոր եւ արժանավայել ձեւով տօնել Յարութիւնը՝ սիրոյ եւ գթութեան Մեծ Վարդապետին:

Ամէն ոք կը խորհի որ իր մերձաւորները զատկական այդ օրերուն չզրկուին որեւէ բանէ:

Այս առթիւ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի մտահոգութիւնները կ'երթան իր բոլոր այն հայրենակիցներուն, որոնք ըլլայ հիւանդանոցներու, սանատորիաներու կամ իրենց անշուք բնակարաններու մէջ անկողին գամուած, բանտերու խորքը տուայտող դժբախտներուն, օրուան ապրուստէ զուրկ այրիներուն եւ որբերուն, անկար ծերերուն եւ անգործներուն, որոնց համար Զատիկը երբեք չի գար… Որոնք ոչ ոք ունին գուրգուրացող իրենց վրայ:

Ահա մեր այս դժբախտ հայրենակիցներու կեանքը քիչ մը քաղցրացնելու առաջադրութեամբ Մեծ Պահքի Աւագ Շաբաթը կը յայտարարենք «Տօնապահութեան Շաբաթ»:

Հայ կի՛ն, խնջոյքի քո սեղանէն պնակ մը քաղցրեղէն, տեսակ մը խմորեղէն պակաս ըրէ եւ այդ դրամը յատկացուր անճար այրիի մը:

Հայ այրե՛ր, Աւագ շաբթուն օր մը ձեր ճաշը սովորականէն աւելի համեստ թող ըլլայ եւ խնայուած դրամը ծառայէ թոքախտաւոր հայրենակցի մը մէջ յոյսի ճրագը վառելու:

Հայ մանուկներ, այս շաբթու անգամ մը պակաս գացէք սինէմա եւ փոխարէն անհայր որբի մը, գոնէ օր մը, մոռցնել տուէք, թէ ինք «աշխարհի խորթ զաւակն է»:

Ձեր սրտաբուխ նուէրներով օգնեցէք մեզ տօնական օրերուն զատկական արեւի ճառագայթ մը շողացնել մեր կարօտ հայրենակիցներու անարեւ կեանքին մէջ:

Ամենահամեստ նուէրն իսկ անհուն շնորհակալութեամբ է որ կ'ընդունուի մեր կողմէ:

Վստահ ենք, սիրելի հայրենակիցներ, որ ձեռնունայն պիտի չվերադարձնէք մեր հանգանակիչ անդամուհիները:

Շնորհակալութիւն բոլորիդ:

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՈՒՀԻ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլէն կը հեռագրեն թէ ահռելի ոճիր մը զոհ գնաց, Սէն Լուի մէջ, Մարիա Արամեան, Փափազեանի կինը, 63 տարեկան: Կացի կծու հոտ մը առնուած ըլլալով դուրսէն, լուր տրուեցաւ ոստիկանութեան: Տունը տակնուվրայ եղած էր, ինչ որ կը նշանակէ թէ սպանութենէն առաջ բուռն պայքար մը մղուած էր: Գնդակի հետք չկար կնոջ մարմնին վրայ, բայց չարագործները պատռած էին պիստակավաճառուհիին գրպանը ուր կը պահէր դրամը: Դիազննութիւնը հաստատեց որ նախքանկողոպուտը ծեծած էին, ապա խեղդած, իսկ ամէնէն վերջ կազը բացեր եւ հեռացեր էին, կարծել տալու համար թէ անձնասպան եղած է: Հարցաքննուեցան բոլոր դրացիները: Կ'ըսուի թէ զոհը խորհրդաւոր աղանդի մը կը պատկանէր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ կաթոլիկ հովուապետին՝ դերապայծառ Եոզէֆ Կերանի աքսորը եւ ուրիշ հետապնդումներ մեծապէս ազդած են Վատիկանի վրայ: Պաշտօնապէս յայտարարուեցաւ թէ բանադրուած են բոլոր անոնք որ ոճիրներ գործած են եկեղեցւոյ դէմ, բարոյապէս թէ ֆիզիքապէս: Վատիկանի որոշումով, բանադրանքի ենթակայ են. 1. Անոնք որ աշխարհական դատաւորի մը առջեւ կը քաշեն եպիսկոպոս մը.— 2. Ձեռք կը բարձրացնեն եպիսկոպոսի մը վրայ,— 3. Ուղղակի կամ անուղղակի կը խանգարեն անոր եպիսկոպոսական իրաւասութիւնները,— 4. Կը դաւադրեն եկեղեցական իշխանութեան դէմ.— 5. Եկեղեցական պաշտօն կը ստանձնեն հակառակ Վատիկանի օրէնքին:

ԱԼՊԱՆԻԱՅԷՆ Պելկրատ հասած «դիւանագիտական» տեղեկութեանց համաձայն, արտակարգ վիճակ յայտարարուած է երկրին մէջ, դաւադրութիւն մը երեւան հանուած ըլլալով: Կ'ըսուի թէ ռումբ մը պայթած է խորհրդային դեսպանատան առջեւ, Փետրուար 19ին: Ձերբակալուած են 30 կասկածելիներ:

ՔՈՐԷԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ Դաշնակիցները այս անգամ պիտի չանցնին 38րդ զուգահեռականը: Ազգայնական զօրամասերը զգուշութեամբ կը մօտենան այդ գծին, համաձայն հրամանատարութեան հրահանգներուն:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը գրեն թէ ձերբակալուած է վտանգաւոր չարագործ մը, Եուսուֆ Սաատի, որ վեց ամիս առաջ սպաննած էր Պօղոս Գասպարեանը, 21 տարեկան (Տէօրթեոլցի): Հրէշը 1932ին Հալէպի մէջ կացինով սպաննած էր նաեւ իր կինը, որ Հայուհի մըն է:

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Պանեէօյէն ընկեր Նիւմօն Պետրոսեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Ա. Կարապետեանի, Պանեէօ:

× Պ. Նուրհան Փափազեան 500 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին, փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Յարութիւն Էտիրնէլեանի մահուան առթիւ:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ք. ԹԻՐԷՔԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկին Զ. Թիրէքեանի եւ իր զաւակներուն, իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր՝ ընկեր Ք. Թիրէքեանի վաղահաս մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Փետր. 24ին, 46 տարեկան հասակին:

Այս առթիւ իր ազգականներէն, ընկերներէն եւ բարեկամներէն փոխան ծաղկեպսակի ստացած ենք 19.000 ֆրանք, զորս իր այրիին եւ զաւակներուն բաղձանքին համաձայն բաժնեցինք այսպէս.—

«Յառաջ»ին 5000 ֆրանք, Վեթ. Ֆոնտին 3000 ֆրանք, Սէն Լուի Կապոյտ Խաչին մասնաճիւղին հինգ հազար ֆրանք, Սէն Լուի Ս. Գէորգ Մատուռին երեք հազար, Սէն Լուի կրթ. գործին երեք հազար ֆրանք, ընդհ. գումար տասնըինը հազար ֆրանք: Անուանացանկը մեր մօտ կը գտնուի:

× Այրի Տիկին Զ. Թիրէքեան եւ իր զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրով, ծաղկեպսակներով եւ նուէրներով յարգեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝ Ք. Թիրէքեանի յիշատակը:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղս իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր եւ ընկերուհի Վահան Յակոբեանի եւ բոլոր պարագաներուն իր հօր, աներոջ՝ Պ. Բարունակ Յակոբեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆր. կը նուիրէ թաղի դպրոցին:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Ֆր. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը կազմակերպած է ընտանեկան հաւաքոյթ մը, Զատկի տօներու առթիւդ ԱՊՐԻԼ 8ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, 5 rue Bonnefoi, Յոյներուն սրահը:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 20.30ին, Cadetի սըրճարանին վերնայարկը:

Մեծ պարահանդէս

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին, Մարտ 24 շաբաթ գիշեր, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Salle des Ecoles, Rue Pierre Brosselette, Քրէմլէն Պիսէթր:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, խմբերգ Նոր Սերունդի անդամներու կողմէ, պար, արտասանութիւն, («ԱԶՔԴ ԲԱՑ», զաւեշտ) եւ Էլլէն Բիւզանդի «Աշուղ պապիկ»ը:

Կը խօսի ընկեր ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Նուագախումբ, ղեկավարութեամբ Fredy Marcelly, իր ամբողջական կազմով:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Métro Porte d'Italie: Aut. 125 իջնել Մէրի տը Պիսէթր: Մուտք 100 ֆրանք, Նոր Սերունդի անդամներու համար 75 ֆրանք: Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Եկեղեցւոյս կեդրոնի վարժարանի աշակերտներէն կազմուած է պատարագի երգեցիկ խումբ մը: Ամէն ջանք ի գործ պիտի դրուի մանուկներու այս պատարագը մատուցանելու, 3 Մայիս Եչ: օր, Համբարձման տօնին առթիւ:

Բարեպաշտներ ձեռնարկած են այժմէն պատրաստելու անոնց համար շապիկներ: Կոչ կ'ուղղենք մեր հայրենակիցներուն, որ սիրայօժար նուէրներով օժանդակեն ձեռնարկին յաջողութեան: Նուէրները կ'ընդունուին Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ դիւանատունը: (Դիւան)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme – (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur–Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63

Mercredi 21 MARS 1951 Չորեքշաբթի 21 ՄԱՐՏ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6412–Նոր շրջանի թիւ 1823

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՌՈՎԱՅՈՅԶ ԻՐԱՆԸ

Դժբախտութիւնները իրարու կը յաջորդեն այս դարաւոր երկրին մէջ, խանգարելով անոր քաղաքական, ընկերային եւ տնտեսական բարօրութիւնը :

Երկար պիտի ըլլար թուել պատճառները :

Գլխաւորը, անշուշտ, իր աշխարհագրական դիրքն է,— քառուղի մը՝ միջազգային աշխարհակալութեանց եւ մրցակցութեանց ճամբուն վրայ:

Երկրորդ հիմնական պատճառ մը՝ իր բնական հարստութեանց առատութիւնը, որ տարիներէ ի վեր դէմ դիմաց կը հանէ մեծ պետութիւնները:

Եւ վերջապէս իր ներքին կարգուսարքը, որ կը կարօտի հիմնական բարենորոգման :

Բոլոր պարբերական տագնապներուն մէջ, միշտ իրար խառնուած են արտաքին ազդեցութիւն ու ներքին անկայունութիւն: Աշխարհակալ պետութեանց խաղերն ու աւատապետական կարգերու ճնշումը :

Տարիներով, երկու մրցակից պետութիւններ, ցարական Ռուսաստանը եւ Մեծն Բրիտանիա իրար հետապնդելով, ազդեցութեան շրջանակներու բաժնած էին Իրանը :

Այսպէս, երկրին հիւսիսային մասը կը համարուէր ռուսական գօտի, հարաւային մասը՝ բրիտանական :

Երկու հզօրները յաճախ սպառնալիքներ ալ կը փոխանակէին:

Ցարական Ռուսաստանը, իբրեւ անմիջական հարեւան, երբեմն կը միջամտէր Իրանի ներքին գործերուն, զինու զօրութեամբ: Ան փորձեց նոյն իսկ խափանել սահմանադրական շարժումը, որուն գլուխն անցած էր քաջազն Եփրեմը :

Մեծն Բրիտանիա կը նախընտրէր նուաճումներ կատարել տնտեսական գետնի վրայ, քարիւղի դաշտեր պեղելով եւ մենաշնորհներ ապահովելով:

Միեւնոյն ատեն, իբրեւ ծովային պետութիւն, պարբերաբար դէպի պարսկական ջուրերը կ'ուղղէր իր մարտանաւերը, վտանգ մը կանխելու կամ պահանջ մը արժեցնելու համար :

Երկու պետութեանց մրցակցութիւնը աւելի սաստկացաւ երկրորդ Աշխարհամարտէն վերջ, երբ Մ. Նահանգներն ալ ոտք նետեցին Իրանի վրայ, բացառիկ իրաւունքներ ստանալով:

Այսպէս, Մ. Նահանգները մասնագէտներ եւ խորհրդականներ տրամադրած են, վերակազմելու համար իրանեան բանակը, ոստիկան զօրքը, ելեւմուտքը: Տրամադրած են նաեւ նիւթական աջակցութիւն, եօթնամեայ ծրագրով, ճամբաներու եւ [illegible] ժողովներու եւն. շինութեան համար: Եւ վերջապէս զինամթերք եւ շօշափելի վարկեր՝ ի հաշիւ վերադինման :

Այս ձեռնարկներուն հետ զուգընթաց, Մոսկուան ալ անվերջ խլրտումներ կը սարքէր հիւսիսային Պարսկաստանի մէջ: Նոյն իսկ յաջողեցաւ «ինքնավարութիւն» հաստատել Ատրպատականի մէջ, զայն անջատելով մայր – երկրէն, առաջնորդութեամբ ձախակողմեան կազմակերպութեան մը: (Թուտեհ) :

Քաղաքական եւ տնտեսական շահերու այս մրցակցութեան, ազդեցութեան պայքարի ժխորին հետ, Իրանի հանրային կարծիքն ալ կը խմորուէր: Մանաւանդ որ, նոր սերունդ մը յառաջ եկած էր, ինչպէս Արեւելքի բոլոր երկիրներուն մէջ:

Եկող – գացող վարիչները յաճախ անկարելին կը փորձէին, լեզու գտնելու եւ չարը խափանելու, այսինքն վստահութիւն ներշնչելու համար երեք մրցակիցներուն: Անշուշտ ամէնէն առաջ Խ. Միութեան, որուն հետ սահմանակից են աւելի քան 2500 քիլոմեթր տարածութեան մը վրայ :

Երկաթեայ վարչապետը, զօր. Ռազմարա, քանի մը ամիս առաջ արգիլեց ամերիկեան եւ բրիտանական անթելներուն փոխանցումը՝ Թեհրանէն մինչեւ: Ցետոյ առեւտրական պայմանագիր մը կնքեց Խ. Միութեան հետ:

Մոսկուան ողջունելով հանդերձ այս նախաձեռնութիւնը, կը շարունակէր նոր խաղեր սարքել, հասնելու համար իր հիմնական նպատակին — վեր ի վայր շրջել Իրանի ներքին կարգուսարքը: Նոյն ատեն՝ քարիւղի մենաշնորհ ստանալ :

Մնացեալը գիտէք,— սպանութիւն զօր. Ռազմարայի: Ազգայնացում՝ Անգլօ-իրանեան Քարիւղի ընկերութեան :

Քանի մը լուսաբանութիւններ եւս : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾՈՄԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՇԱԲԱԹԸ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի կոչը Զատկի տօներու առթիւ ի՜նչ աւանդութիւններ, ի՜նչ յիշատակներ արթնցուց մեր բոլորին սիրտերուն մէջ:

Աւանդութիւններ հայրենի երկրէն, յիշատակներ մեր մանկական ու պատանեկան օրերէն:

« Ծոմապահութեան շաբաթ »... Այս միակ բառն իսկ կապուած է ոչ միայն հայկական, այլեւ քրիստոնէական առաքինութեանց հետ: Եօթը շաբաթ ծոմ ու պահք: Ահա եւ Աւագ Շաբաթն ու Զատկի կիրակին: Ամէնէն համեստ խրճիթէն մինչեւ մեծափարթամ ապարանքը հագած կ'ըլլար իր Զատկուան «նոր լաթերը».... Սեղանները ճոխ, գարդարուն կարմրուկ հաւկիթներով, խորոված գառնուկով, կարկանդակով ու «չէօրէկ»ներով :

Տուները զուարթ էին հիւրերով, ու սեղանները օտար ու ղարիպ նորեկներով շրջապատուած: Մեծ հայրիկը կամ հայրիկն էր բերեր եկեղեցիէն այս «պարոն»ը որ տուն չունէր, որ սեղան չունէր, որ մինակ էր ու պանդուխտ : Իսկ մայրիկն ու մեծ մայրիկը շատոնց իրենց ունեցածէն բաժին հանած էին դրացի աղքատիկ սեղաններուն :

Եթէ այսօր ալ մասամբ կան այս աւանդութիւնները որոնք ժողովուրդի մը բարոյական մեծութեան ազդակներն են, կան ու կը մնան, նաեւ, աղքատիկ սեղանները, անտէր ծերունիները, հիւանդներն ու որբուկները որոնց բաժին հանել ունեցածէդ՝ առաքինութիւնն է Հայուն :

Կարելի չէ որ օտար խուրշակը չորցուցած ըլլայ մեր սիրտերը, սրբած – մաքրած ըլլայ այդ գեղեցիկ աւանդութիւնները :

Հայը, առատաձեռն ու բարեսիրտ Հայը, նոյնն է մնացած ամէն տեղ եւ բոլոր ժամանակներու համար: Ան հաւատարիմ է իր զատկական աւանդութեանց: Եւ եթէ քիչերը ի վիճակի են իրենց սեղանը տաքցնելու պանդուխտներով, շատեր կրնան իրենց բաժինը բերել Ֆ. Կ. Խաչի «Ծոմապահութեան Շաբաթին» որ իր հաւատարիմ միջնորդի դերը պիտի կատարէ, ձեր բերքն ու բարիքը տրամադրելով Զատկուան աղքատիկ սեղաններուն :

ՍՕՍԻ

Զորսևրու ժողովը պիտի ձախողի

Երկուշաբթի օր չորս փոխանորդները չորս ժամ եւս վիճաբանեցան, առանց գործնական ելքի մը յանգելու: Ընդհ. կարծիքն այն է թէ ժողովը պիտի ձախողի:

Այդ նիստին մէջ, Պ. Կրոմիքօ երկար ճառ մը խօսեցաւ, պաշտպանելու համար խորհրդային տեսակէտները : Նորէն պնդեց որ Գերմանիոյ ապազինումը արտաքին նախարարներու օրակարգին մէջ արձանագրուի իբրեւ անջատ խնդիր: Պահանջեց նաեւ որ սպառազինութեանց կրճատման հարցն ալ արձանագրուի համաձայն իրենց բանաձեւին:

Իր ճառի ընթացքին, որ տեւեց աւելի քան 45 վայրկեան, Պ. Կրոմիքօ նորէն մեղադրեց արեւմտեան պետութիւնները թէ խախտած են Փոցտամի համաձայնութիւնը: Խօսեցաւ նաեւ... Եուկոսլաւիոյ մասին, ըսելով թէ բռնաբարած է դաշնագրի տրամադրութիւնները:

Ֆրանսական ներկայացուցիչը, Պ. Փառոտի, մեղադրեց խորհրդային պատուիրակը թէ ճարտասանական մարզանքներ կը կատարէ, առանց լսելու դիմացի կողմը: Ամերիկեան պատուիրակը բացատրեց թէ իրենց բանաձեւը այնպէս մը խմբագրուած է որ Խ. Միութիւնը կրնայ արտաքին նախարարներու ժողովին բերել իր ուզած խնդիրները: Կրոմիքօ ըսած էր թէ հանրային կարծիքը իրենց կողմն է: Ամերիկեան պատուիրակը պատասխանեց թէ իրենց (Ռուսերուն) հետ է այն հանրային կարծիքը որ կը գտնուի Մոսկուայի ազդեցութեան տակ. իսկ ազատ աշխարհի հանրային կարծիքը բոլորովին հակառակ է իրենց ջատագոված քաղաքականութեան :

Այսպէս ամուլ անցաւ Բշ. օրուան նիստը: Լաւատեսներ կը կարծեն թէ Կրոմիքօ նոր հրահանգներ պիտի ստանայ Մոսկուայէն, որպէսզի ժողովը բոլորովին չձախողի :

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻՆ ԾԱՒԱԼՈՒՄԸ

Երկաթուղի, կազ, ելեկտրականութիւն

ՍԷՆՏԻՔԱՆԵՐԸ ՈՐՈՇԱԾ ԵՆ ՏԵՂԻ ՉՏԱԼ

Մէկ օրէն միւսը աւելի ծանրացաւ կացութիւնը, մայրաքաղաքին մէջ :

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, մեթրոյի եւ հանրակառքի գործադուլէն վերջ, 2 արուարձանի երկաթուղիներն ալ չբանեցան երկուշաբթի օր, առանց նախապէս ազդարարելու: Այս նոր գործադուլը սկսաւ Սէն Լազարի եւ Մոնփարնասի կայարաններէն: Ելեկտրական կառախումբերը չբանեցան ամբողջ օրը, անտանելի կացութեան մը մատնելով ժողովուրդը: Անհամար բազմութիւն մը խռնուած էր սպասման սրահներուն մէջ, մանաւանդ իրիկուան վերադարձի ժամերուն: Զինուորական իշխանութիւնը հարկադրուեցաւ կարգ մը շոգեշարժ կառախումբեր յարմարցնել, մասամբ գոհացում տալու համար :

Երէկ, երեքշաբթի միւս գիծերու կառախումբերն ալ մասամբ չբանեցան: Վախ կայ որ ամբողջովին դադրի երթեւեկը, նոյնիսկ հեռաւոր գիծերու վրայ :

Միեւնոյն ատեն գործադուլ յայտարարեցին այն շարժավարները որոնք բեռներ կը փոխադրեն կայարանները կամ կեդրոնական Հալը :

Օդանաւային վարչութեան (Էռ – Ֆրանս) պաշտօնեաներն ալ կը խլրտին, 7 առ հարիւր յաւելում պահանջելով, ինչպէս եւ բացառիկ պարգեւ մը: Մասնագէտներու հաշիւներուն համաձայն, այս պահանջները կը ներկայացնեն ամսական 5000 ֆրանքի յաւելում :

Աւելածուներէն անոնք որ անդամ են Աշխատանքի Դաշնակցութեան (C. G. T.) առջի օր մասամբ դադրեցուցին աշխատանքը, իբրեւ առաջին ազդարարութիւն :

Կացութիւնը բոլորովին անտանելի պիտի դառնայ, եթէ ամբողջութեամբ գործադրուի կազի եւ ելեկտրականութեան աշխատաւորներուն որոշումը,— ընդհանուր գործադուլ առանց պայմանաժամ սահմանելու :

Կազի մասին տրուած գործադուլը մասամբ գործադրուեցաւ երկուշաբթի ժամը 21էն սկսեալ: Ճնշումը զգալապէս նուազած էր մանաւորապէս արուարձաններու մէջ :

Կը վախցուի որ գործադուլի շարժումը ծաւալի Ֆրանսայի ուրիշ մասերուն մէջ: Արդէն սկսած են խլրտումները կարգ մը գլխաւոր քաղաքներու մէջ:

Առջի օր կրակոտ ճառեր խօսուեցան Ռընոյի եւ ուրիշ մետաղագործական հաստատութեանց մէջ, որպէսզի բանուորները յաւելում պահանջեն, գործադուլի սպառնալիքով :

Վարչապետը բացառիկ նիստի հրաւիրեց նախարարները, խորհրդակցելու եւ անմիջական միջոցներ ձեռք առնելու համար: Քանի մը օրէ ի վեր շատ կը խօսուի պարտաւորիչ ծառայութեան մասին :

ՆՈՐ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄՆԵՐ

Ձեռք առնուած միջոցներու շնորհիւ, զգալի բարեփոխումներ կը նշմարուին քանի մը օրէ ի վեր, բուն քաղաքին մէջ:

Մեթրոյի 450 կառախումբերէն 60 — 70ը կը բանին երկուշաբթի օրէն ի վեր: Հանրակառքերէն՝ միայն 16 հատ, երեք գիծերու վրայ: Կարգադրութիւնները եղած են նաեւ մօտակայ արուարձաններու համար :

Ապահովութեան ոստիկաններ եւ շրջուն պահակներ հրացաններով զինուած՝ կը հսկեն կայարաններու մէջ եւ ուրիշ գլխաւոր կէտերու վրայ, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար:

Միեւնոյն ատեն կը շարունակուին բանակցութիւնները, ելք մը գտնելու համար: Աշխատանքի նախարարը ամէն օր պատուիրակութիւններ կ'ընդունի, բայց տակաւին համաձայնութիւն գոյացած չէ :

Փարիզի քաղաքապետական խորհուրդի նախագահը, Պ. տը Կոլ, խնդրեց կառավարութենէն վճռական միջոցներ ձեռք առնել, գործադուլը դադրեցնելու համար: Իր առաջարկն է իրաւարարութեամբ լուծել վէճը:

Սէն Լազարի եւ Մոնփարնասի ելեկտրական երկաթուղիներու գործադուլին առթիւ, վարիչ մարմինը կը յայտարարէ թէ իրենք պատասխանատու չեն, եւ թէ պարզապէս համակրական ցոյց մըն է որ կը կատարուի :

× Ազգ. ժողովին ընկերվարական խմբակցութիւնը ունկնդրութիւն մը խնդրեց վարչապետէն, առաջարկելու համար որ բանակցութիւններ կատարուին ստիպողաբար, փոխադրութեանց սէնտիքաններու ներկայացուցիչներուն հետ, քանի որ անոնց յայտարարած գործադուլը «միայն եւ միայն արհեստակցական հանգամանք ունի»: Խմբակցութիւնը միեւնոյն ատեն առաջարկեց յետաձգել ուրիշ ամէն խնդիր, որպէսզի խորհրդարանը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

Օտար օրագրողներու կարծիքով, դրեթէ անկարելի է յստակ գաղափար մը կազմել Փարիզի մէջ, Մարոքի կացութեան մասին :

Ինչպէս գիտել կուտայ տեղական թերթ մը, հասած տեղեկութիւնները չփոթ են եւ մանաւանդ միակողմանի: Շփոթութիւնը հետեւանքն է գրաքննութեան, Ֆրանսայի ներքին քաղաքական անցքերուն, Մարոքի կրօնական եւ ցեղային վէճերուն եւ շատերու դէպքերու գունաւորման : Դժուար է պատկերացնել Մարոքի կացութեան հակազդեցութիւնը Ֆրանսացի ժողովուրդին վրայ: Կարելի է սակայն վստահօրէն ըսել, թէ Ֆրանսա լրջօրէն կը զբաղի արաբական երկիրներու մէջ տիրող այս ձգտումով:

Իրարու տրամագծօրէն հակասող երկու տեսակէտներ կը տիրեն Փարիզի մէջ: Մէկը՝ Ֆրանսական կառավարութեան տեսակէտն է, իսկ միւսը Մարոքի «Իսթիքլալ» (Անկախութիւն) կուսակցութեան տեսակէտը :

Վէճը ծանրացաւ այն օրը, երբ Մարոքի զինուորական կառավարիչը, զօր. Ժիւէն պահանջեց Սուլթան Սիտի Մոհամմէտ Պին Եուսէֆէն ժխտել Իսթիքլալը եւ անոր գործունէութիւնը: Այս պահանջին վրայ երկու շաբաթ տեւեցին բանակցութիւնները զօր. Ժիւէնի եւ Սուլթանին միջեւ, բայց դրեթէ ոչ մէկ արդիւնքի յանգեցան: Ստացուած տեղեկութեանց համաձայն, Սուլթանը մերժած է պախարակել ազգայնական շարժումը :

Երկու շաբաթ վերջը, սակայն, իրերը աւելի արագ զարգացան: Զորս օր անց՝ Սուլթանը յայտարարեց, թէ համաձայնած է Ֆրանսայի հետ եւ շնորհակալութիւն յայտնեց Ֆրանսացիներուն այն վեհանձնութեան համար, որով տնտեսական օգնութիւն պիտի ըլլայ Մարոքին եւ ընկերային բարեկարգութիւններ պիտի կատարուին այնտեղ :

Միաժամանակ, Սուլթանի Մեծ Վեզիրն ալ հրատարակեց յայտարարութիւն մը, որ կ'ըսէր·

— « Կը դատապարտենք մեթոտները որոշ կուսակցութեան մը, որ վախցնելու ձեւով եւ բռնի միջոցներով կը դիմէ քաղաքական խափանարարութեան եւ կ'անդամալուծէ առողջ եւ գործունեայ հիմնարկութիւնները:

« Որոշ կուսակցութիւնը », յայտնօրէն, «Իսթիքլալն էր, որ ապօրինի է եւ ոչ թէ համայնավար կուսակցութիւնը, որ օրինաւոր է :

Սուլթանի այս «ետ – դարձ»ի միակ կարեւոր արդիւնքը եղաւ լուծումը մարոքեան դահլիճին, որուն անդամներէն ոմանք «Իսթիքլալ»ին ալ անդամ էին եւ համակրանք կը սնուցանէին ազգայնական շարժման հանդէպ :

Աւելորդ է ըսել, թէ Ֆրանսայի պաշտօնական շրջանակները շատ գոհ մնացին Սուլթանի այս դիրքէն, որ այն ատեն նկատուեցաւ հաշտարար շարժման մը առաջին քայլը:

Վերջերս Փարիզ գտնուած է «Իսթիքլալ»ի պատասխանատու վարիչներէն մէկը, որ հեռաձայնով տեսնուած էր դահլիճի անդամներուն հետ եւ անոնցմէ ստացած էր հետեւեալ բացատրութիւնը.— Սուլթանը, ինք, լուր անգամ չունէր դահլիճի ցրումէն: Նախարարներուն հաղորդուած էր, թէ ութ օրուան ընթացքին պէտք է վարչական պաշտօններ ստանձնեն Մարոքի այլ շրջաններուն մէջ եւ եթէ մերժեն, այն ատեն Ֆրանսական իշխանութիւնները կրնան զիրենք բռնի հրաժարեցնել :

Այդպէս ալ եղաւ, որպէսզի պարապութիւն մը գոյանայ Սուլթանին շուրջ եւ ատով, յաջորդ օրը, Ֆրանսացիները կարենան համաձայնութիւն մը կորզել վեհապետէն :

Ֆրանսացի պաշտօնական անձնաւորութիւն մը «բացարձակ սուտ» կոչեց այս պատմութիւնը : Սուլթանը ըմբռնեց որ լուրջ վտանգի տակ է խաղաղութիւնը Մարոքի մէջ: Լեռնաբնակ ցեղախումբերու պատկանող հազարաւոր զինեալ ձիաւորներ, լեռներէն իջնելով կը սպառնային պաշարել Ռապաթը եւ Ֆէսը, բողոքելու համար «Իսթիքլալ»ի դէմ: Այս ռազմիկները անմիջապէս հեռացան, երբ Սուլթանը յայտնեց, թէ ընդունած է Ֆրանսական տեսակէտը :

« Իսթիքլալ »ի վարիչը սակայն կ'ըսէ, թէ զօր. Ժիւէն, իրենց դիրքերը պահել ուզող եւ փաշաներու եւ «քայիտ»ներու միջոցով է որ սարքած է այս ցոյցերը :

— Ֆրանսացիները, կ'ըսեն «Իսթիքլալ»ի մարդիկը, կը դատապարտեն մեր կազմակերպութեան մեթոտները: Ո՞ր մեթոտներուն համար է խօսքը: Մենք, ոչ ռումբ նետեցինք, ոչ ալ ոեւէ մէկը սպաննեցինք: Մեր ամէնէն ականաւոր անդամները, առեւտրականներ են կամ ուսուցիչներ: Օրուան վարիչները ամէն ինչ ըրին, որպէսզի կրուիւ ստեղծեն եւ ատով՝ «Իսթիքլալ»ը բռնի ուժով մէջտեղէն վերցնելու պատրուակը ունենան:

— Այս ալ ուրիշ սուտ,— պատասխանեց վերոյիշեալ Ֆրանսացի պաշտօնատարը: Ռապաթի եւ Ֆէսի առջեւ կատարուած ցոյցերը անգամ մըն ալ հաստատեցին, թէ ցեղապետերը աւելի մօտ են ութ միլիոննոց մարոքցի ժողովուրդին, քան «Իսթիքլալ»ը կամ Սուլթանը, ինքը:

Շփոթութիւնը սակայն հասաւ իր գագաթնակէտին, երբ «Իսթիքլալ»ի պետը, Ալլէլ Էլ Ֆասի, Թանճէրի մէջ յայտարարութիւններ ըրաւ օրագրողներուն եւ իր կուսակցութեան կարեւորութիւնը շեշտելու համար ըսաւ թէ անցեալ Հոկտեմբերին, այսինքն Սուլթանին Փարիզ կատարած այցելութենէն սադին, «Իսթիքլալ»ի 30.000 անդամներ ձերբակալուած են :

Այս յայտարարութիւնն ալ անմիջապէս հերքուեցաւ Ֆրանսական իշխանութեանց կողմէ, որոնք ծիծաղելի գտան պատմութիւնը եւ աւելցուցին, թէ տասը հոգի միայն ձերբակալուած են ցարդ, Թռուցիկներ ցրուած կամ ապօրինի գործեր տեսած ըլլալնուն պատճառով:

Այս անգամ, «Իսթիքլալ»ի Փարիզի ներկայացուցիչը հերքեց, թէ Էլ Ֆասի խօսած է 30.000 ձերբակալութեանց մասին: ու հրատարակեց հեռագրով ստացուած զեկուցում մը, որուն համաձայն, կուսակցութեան պատկանող ուսուցիչ մը միայն բանտարկուած եւ 300 հազար ֆրանք տուգանքի դատապարտուած ըլլալը ըսած էր Էլ Ֆասի:

Փարիզեան երկու – երեք թերթեր, որոնց մէջ եւ «Լ'Օպ» (Ժողովրդական կուսակցութեան պաշտօնաթերթը), ոչինչ գրեցին ձերբակալութեանց մասին: Ամերիկեան հեռագրական գործակալութիւն մըն ալ, Թանճէրէն հեռագրեց պատմութիւն մը, ուր եւս ձերբակալութեանց շուրջ ոչ մէկ յիշատակութիւն կ'ըլլար :

Իսկ ֆրանսական հեռագրական գործակալութիւնը Էլ Ֆասիի բերանը դրած էր հետեւեալ խօսքը.— «Զօր. Ժիւէն Ֆրանսան չի ներկայացներ»: Ասոր ի պատասխան Ֆրանսացի արտաքին նախարարութեան մէկ ներկայացուցիչը ըսաւ թէ զօր. Ժիւէն կը վայելէ կառավարութեան միաձայն եւ ամբողջական վստահութիւնը :

Ու դարձեալ, «Իսթիքլալ»ի Փարիզի ներկայացուցիչը յայտարարեց, թէ զօր. Ժիւէնի մասին Էլ Ֆասի այդպիսի խօսք չէ ըսած: «Այս խօսքերը վերագրուած են Էլ Ֆասիին, որպէսզի արտաքին նախարարութիւնը կարենայ հերքել այս կարգի յիմարական յայտարարութիւններ: Այս խաղերը, հաւանաբար Թանճէրի մէջ ներշնչուած են պաշտօնապէս Ֆրանսայի կողմէ»:

Ասոր ալ ի պատասխան, ֆրանսական կառավարութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց.— « Որեւէ պատմութեան «Իսթիքլալ»ի կողմէ տրըուած ձեւը կախում ունի ազգութենէն այն թըղթակցին, որուն հետ կը խօսին անջատականները : Վստահ կրնաք ըլլալ, սակայն, որ անոնք պիտի չըսեն երբեք ճշմարտութիւնը »:

Ահա թէ ինչու, ի լուր այս հակասական տեղեկութեանց, դժուար է Ֆրանսացիներուն եւ մանաւանդ օտարներուն համար ճշդել, թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ Մարոքի մէջ :

Թ. Ա. Թ.

«Յառաջ»ի 25 տարիները

Քսանըհինգ տարիներէ ի վեր է որ Փարիզի մէջ լոյս կը տեսնէ «Յառաջ» օրաթերթը, խմբագրութեամբ Պ. Շաւարշ Միսաքեանի :

«Յառաջ»ի ներհուն խմբագիրը զայն կը հրատարակէ անձնական միջոցներով, նուիրումով եւ քրտնաջան աշխատանքով, վառ պահելու համար հայ տարագիր բազմութիւններուն մէջ հայ լեզուն եւ մշակոյթը :

Մեր պատմութեան մէջ շատ դժուար է գտնել թերթեր, ըլլան անոնք օրաթերթ, շաբաթաթերթ եւկամ պարբերաթերթեր, որ լոյս տեսած ըլլան հինգ կամ տասը տարիներ: Անոնք չկրնալով տոկալ նիւթական ծանրութիւններուն՝ կարճ կեանք եւ կարճ արեւ ունենալով, կէս ճամբան մնացած են:

Շնորհիւ «Յառաջ»ի արժանաւոր խմբագրի ճիգերուն եւ ջանքերուն՝ «Յառաջ» կրցած է ապրիլ քառորդ դար՝ լոյս սփռելու եւ արիութիւն ներշնչելու Թափառական եւ պանդուխտ Հայորդիներուն :

Հայրենի ազատական շունչով սկսած «Յառաջ»ը պահած է եւ կը պահէ իր դիրքն ու ուղղութիւնը եւ կը գրաւէ բացառիկ տեղ մը մեր լրագրութեան պատմութեան մէջ :

Անոր լեզուն յստակ է, ոճը՝ պարզ եւ սիրուն եւ երբեմն ալ հեգնոտ, բայց միշտ ուժեղ եւ ցընցող :

Լակոնական, շքեղ կառուցուածքով պարբերութիւններն ու նախադասութիւնները կը խտացնեն այնպիսի պատկերներ, որոնց ընթերցումը հիացում եւ զմայլանք կ'ազդէ :

«Յառաջ» ոչ միայն հայ գիրն ու մշակոյթը վառ պահած եւ տարածած է, այլ եւ պահպանակը եղած է Արեւմտահայ գեղեցիկ լեզուին եւ բարբառին: Անխնայ հարուածած եւ արհամարհած է այն բոլոր անհատներն ու խմբակցութիւնները, որոնք արդիականութիւն խաղալու մարմաջէն տարուած՝ փորձած են աղճատել եւ գունատել Մեծասքանչը: Տիրական պահակի մը պէս զինտակ իր պարտականութեան եւ կոչումին՝ հետեւած է հայ եւ օտար բոլոր շարժումներուն որոնք կապ եւ յարաբերութիւն ունին մեր դատին հետ :

« Յառաջ» քաջալերած եւ զարկ տուած է նորահաս սերունդի այն արժէքներուն որոնց մէջ տեսած է շնորհք եւ կարողութիւն: Անոր կը պարտինք շարք մը նոր սերունդի արժէքաւոր գրագէտներու եւ բանաստեղծներու երեւումը: Եթէ «Յառաջ»ը չըլլար, անոնք լոյս աշխարհ չպիտի գային հայ գրին ու գրքին վրայ նոր փառքեր աւելցնելու :

«Յառաջ» հայ գրին ու մշակոյթին հետ հաւասարապէս ջերմօրէն փարած է ազգային արժէքներուն եւ այն բոլոր աւանդութիւններուն, որոնք կապուած են մեր գեղեցիկ լեզուի օղակով :

«Յառաջ»ի վրայ չենք նայիր որպէս պարզ թերթ մը, շահու եւ ապրուստի միջոց, այլ որպէս առաջնորդ թերթ մը որ 25 տարիներ իրեն կապած է հին եւ նոր սերունդները եւ ներշնչած է զանոնք մեր ցեղի անուանադիր հօր շունչովն ու ոգիով :

Որպէս համեստ հայ թերթի մշակ, գիտենք թէ անհատական թերթի մը խմբագիրը որքան դժուարութիւններու ենթակայ է: Եւ որովհետեւ «Յառաջ»ի խմբագիրը անխառն սէր եւ ծառայելու ու օգտակար դառնալու գիտակցութիւնն ունի, անլծուած է այդ ծանր բայց հաճելի գործին :

Գաղթաշխարհի եւ առաւելապէս Եւրոպայի մէջ ցրուած հայ բեկորները շատ բան պիտի կորսընցնէին օտար կեանքի կազմալուծող եւ մահացնող շունչի ազդեցութեան տակ եթէ « Յառաջ » չըլլար :

«Յառաջ» որպէս լուսատու ջահ թող միշտ վառ եւ միշտ պայծառ մնայ :

Ֆրէզնօ, 16 Փետր.

Խմբագրական ՄՇԱԿի (անկախ)

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

«Տօն Ժուան»

Մարտ 12ին Իէնայի Թատրոնին մէջ Պ. Տէրվիշեան ներկայացուց Մոլիէռի ծանօթ թատերախաղերէն «Տօն Ժուան»ը:

Եթէ միշտ վերապահութիւններով է որ կը խօսինք հայկական ներկայացումներու մասին, պատճառը այն է որ անոնք յաճախ աններելի թերութիւններ ունին: Աններելի, որովհետեւ կը գտնուինք աշխարհի այն բացառիկ քաղաքին մէջ որ ունի աւելի քան յիսուն թատրոն եւ ուր թատերական արուեստը հասած է բացառիկ յղացըր – ջումի մը եւ ուր ներկայացուած ամէն խաղը բան մը կըսորվեցնէ, նրբութիւն մըկ'աւելցնէ, բարձրացնելով թատրոնը մինչեւ իրաւ արուեստը: Ներելի չէ որ հոս մնանք երեսուն տարի եւ բան մը չսորվինք:

Այս ընդհանուր մտածումներէն վերջ, քանի մը խօսք, անցեալ Բչ. օրուան ներկայացման մասին: Թարգմանութիւնը (արեւելահայերէն) տկար էր, եւ դերասանները ըլլալով մեծամասնութեամբ արեւմտահայ դժուարացած էր իրենց արտայայտութիւնը: Միեւնոյն պատճառով ներկայ նոր սերունդը, որ դժբախտաբար հազիւ կը հասկնայ սովորական հայերէնը, աւելի դժուար կ'ըմբռնէր:

Կ'ուզէի օր մը կարենալ ըսել թէ բոլոր դերասանները շատ լաւ գիտէին իրենց դերերը: Տակաւին հեռու կ'երեւի այդ առաւօտը: Այս պատճառով ալ, միայն հայկական ներկայացումներուն է որ կարելի նոյն գինով երկու անգամ լսել թատերախաղը,ա — մէկը՝ յուշարարէն, երկրորդը դերակատարներէն :

Այս թերացումը որուն կարեւորութիւնը չեն հասկցած տակաւին մեր դերասանները, պատճառ եղաւ որ շատ տկարանայ Տօն Ժուանի լաւագոյն տեսարանը: Տեսարան մը որ հերոսը (Գ. Տէրվիշեան) մէջտեղը կենալով երկու օրիորդներու, որոնց առանձին ամուսնութիւն խոստացած է, գնդակախաղի նման զրոյց մը կը կատարէ եւ կարգով կը համոզէ ամէն մէկը թէ ինք միակն է: Զեմ ուզեր յիշել ժուվէն, որովհետեւ անարդար է բաղդատել ֆրանսական բեմը հայկական թատրոնին հետ ուր կը պակսին միջոցները, բայց շատեր կը յիշեն Վահրամ Փափազեանը որ մեծ ճարտարութեամբ ներկայացուցած էր այդ տեսարանը:

Գիտեմ նիւթական միջոցներու պակասը, տնտեսական դժուարութիւնները, տոմսակ «տեղա –

Պոլսոյ պատրիարքարանին նորոգումը

ԽՄԲ․— Պոլսոյ թերթերէն Մարմարա հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդէ Ազգ․ Պատրիարքարանի նորոգման մասին (9 Մարտ).—

Մեր խմբագիրներէն մին երէկ այցելեց Գում Գափուի Պատրիարքարանը, մօտէն տեսնելու համար այն նորոգութիւնները, որոնց մասին առենէ մը ի վեր շատ մը հաճելի բաներ կը լսէինք: Ահա թէ ինչպէս կը նկարագրէ շէնքին ներկայ վիճակը:

— Ներս մտած առենս քանի մը բանուոր ներքին մեծ դրան մարմար քարերը կը քերէին ու կը սրբէին: Քանդակազարդ փայտեայ դուռը կը փայլփլէր արդէն, ջնարակուած ըլլալով: Կը խնդրեն որ քովնտի դռնէն ներս մտնեմ: Վարի յարկին վրայ տենդոտ աշխատանք կայ, քանի որ նորոգութիւնը վերնայարկէն սկսած է: Ելեկտրական գետեղումները աւարտած են, հեռաձայնի թելերուն տեղ նորեր կը դնեն երկու աշխատաւոր: Ուրիշներ քովի սենեակները անընդհատ կը մտնեն կ'ելլեն: Այս սենեակները մեծ մասով ներկուած են:

Աջակողմեանները գոց են եւ կ'ըսեն թէ շատոնց աւարտած են եւ կահաւորուած: Մէկուն վրայ Մայր Դիւան գրուած է:

Մայր սանդուղին վրայ բացուող չարժուն դուռները կը հրեմ եւ ուրախութեամբ կանգ կ'առնեմ: Սանդուխը մասմաքուր, գորգապատ ու բազրիքները ջնարակուած եւ հաճոյատեսիլ: Անմիջապէս այցելուին ուշը կը գրաւէ սակայն հանդիպակաց հսկայ պատուհանը: Ասկէ առաջ երկու անգամ հանդիպած էի Պատրիարքարան: Առաջին անգամ ծննդեան վկայագրի մը առիթով եւ երկրորդ անգամ պատրիարքական ընտրութեան օրը: Այն առեն մեղքցած էի Հայոց Պատրիարքարանին, ինչո՞ւ մեղքս պահեմ, աս ինչ անփութութիւն, հնութիւն, փոշի եւ աղբ: Ամչցած էի: Հիմա ուրախութենէս եւ հպարտութենէս կուրծքս ուռեցաւ, առաջին իսկ ակնարկին:

Պատուհանը ամբողջովին քակուած նետուած է եւ անոր տեղ նոր փեղկերով շրջանակուած հաստ ու կիսաթափանց հսկայ ապակիներ, որոնք լոյսին դիմաց կապտաւուն հաճելի եւ տպաւորիչ տեսարան մը կը պարզեն: Երկու բանուորներ վերնամասին տախտակ աստիճանները կը քերթեն, կը լուան ու ելակի գոյն ջնարկով մը կը փայլեցնեն: Վերջին յարդարանքն է: Արգիլուած է հիմա վեր ելլել այստեղէն:

Կը վերադառնամ ու քովնտի սանդուղէն կը բարձրանամ Բ. յարկ: Փայլուն ու մաքուր պատերուն քովէն լայն նրբանցքը կը մտնեմ: Բոլոր դուռները ներկուած են: Ձեղունը իր գեղակերտ առարկաներով ու զարդերով ապարանքի մը նորաշէն ձեղունն է կարծես: Հաճոյատեսիլ ճաշակաւոր փղոսկրի գոյն եւրոպական ներկով մը ներկուած են մեծ դահլիճը, փոքր դահլիճը, Պատրիարք Հօր աշխատասենեակը եւ բոլոր միւսները: Իսկ պատերը ամբողջովին պատած են ֆրանսական եւ ամերիկեան քռէմ գոյն թուղթերով: Պատրիարքին աշխատասենեակը ինչպէս Պատրիարքի վայել աշխատասենեակ է, հոգեւոր պետի մը հիւրեր ընդունելու վայել սենեակ մը, որուն պատերը մասնաւոր հոգածութեամբ պատած են անուշ ելակագոյն հազուագիւտ թուղթով մը, գորգերը լուացուած ու մաքուր, ընկուզեփայտէ, սեղանը բազկաթիկն դահին առջեւ, խիստ ճաշակաւոր, թէեւ քիչ մը փոքր:

Իսկ ինչ որ նորոգուած ու բոլորովին նոր կերպարանքով մը մէջտեղ հանուած պատրիարքարանին կուտայ իսկական պալատի մը երեւոյթը, մեծ դահլիճն է, գեղեցիկ ու շքեղ իր հիանալի ձեղունովը, որմէ կախուած հսկայ եւ բազմաճիւղ ջահը, ոսկիի պէս կը վառի, ճերմակ ամփուլները ծաղիկներու պէս բռնած: Բոլոր պատուհաններուն նոր վարագոյրներ կախուած են: Անգլիական անուանի հաստատութենէ մը առնօք գնուած՝ մեծարժէք բազկաթոռներ ու աթոռները — որոնց բարեբախտաբար ոչ ոք յաջողած է դըպիլ ամայութեան վեց տարիներուն — ամբողջովին փրկուած են իրենց տարիներու փոշիէն ու աղտէն եւ սրբուած ու մաքրուած եւ ջնարակուած են: Այվազովսքիին երեք թապլօները տեղաւորուած են:

Եւ արդէն, երբ կը շրջիս դահլիճէ դահլիճ, սենեակէ սենեակ, կարասիէ կարասի ու պատուհանէ պատուհան, կը տեսնես որ այլեւս հին ու մին փեղկերու, դուռներու, մարմարներու եւ քարերու հետքն ու յիշատակն անգամ չէ մնացած:

Նոյն հոգածութեամբ եւ խնամքով, բայց բաւական ճիգ ու քրտինքով կարելի է ըսել հիմնովին, կերպարանափոխուած եւ արդիական խաղաղ ու հաճելի հանգստավայրի մը վերածուած է վերնայարկը, Պատրիարքներու ննջասենեակն ու յարակից սենեակները: Արդիական խոհանոց, յախճապակի ու ծուփ ծուփ մաքրութիւն, օդային կազի ջերմոց, սիրուն լոգարան, մաքուր ու կոկիկ ննջասենեակներ, աղուոր մահճակալներով:

ւորելու» հողը, դերակատարներու դասալքութիւնը (յաճախ փորձի գալէ վերջ, ներկայացումէն երկու օր առաջ կը յայտնեն թէ պիտի չմասնակցին): Այս բոլորը կը ստեղծեն մեղմացուցիչ պարագաներ: Բայց չմոռնանք որ հասարակութիւնը պարտաւոր չէ մտնել այդ մանրամասնութեանց մէջ:

Վերջին դիտողութիւն մը,— դերակատարներ ունինք, շատ տաղանդաւոր, որոնք սովորութիւն ըրած են երկու – երեք խօսք աւելցնել բնագրին վրայ: Այս պարագան դիտած էինք Պ. Գ. Վահանի եւ ուրիշ ներկայացումներու առեն: Նորէն տեսանք Մոլիէռի համար իսկ...

Ընդհանուր առումով հասարակութիւնը աստիճան մը գոհ մնաց ներկայացումէն: Աւելի գոհ պիտի մնար, եթէ նկատի առնուէին սովորական դարձած թերութիւնները:

Դերակատարներէն լաւագոյնն էր Պ. Ա. Գըմբէթեան, թէեւ աւելի յաջող տեսած ենք զինք: Թերեւս անոր ալ շատ լաւ չէր վայլած թարգմանութիւնը: Պ. Տէրվիշեան որ այս անգամ դերը գիտէր, պարկեշտօրէն կատարեց Տոն Ժուանի դերը: Աւելի տկար էին միւս դերակատարները, բացի Պ. Գ. Վահանէ (Փիէռօ): Օր. Շահինեան (Տօնա Էլվիրա), որուն արուեստը գնահատած ենք ուրիշ առթիւ, չէր տիրացած հերոսուհիին նկարագրին: Օր. Սավատեան պարսկահայ սիրող մը, փոքր դեր մը ունէր (Շառլօթ) զոր կրցաւ տանիլ համեստ տաղանդով մը: Գնահատելի բայց անբաւարար էին միւս դերասաններուն ալ ջանքերը:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԴՊՐՈՑ ԿԸ ՇԻՆԵՆ ԽԱՐԹՈՒՄԻ ՄԷՋ

ԽԱՐԹՈՒՄ, (Ցառաջ), 14 Մարտ (օդանաւով).— Ահա կրկին երկինքի ճամբաներով Խարթում իջանք:

Եւրոպայի տաղտկալի ու հեւ ի հեւ կեանքէն Ափրիկէ, ուր օրուան ընթացքին քրտինքներու մէջ կը լողանք, իսկ գիշերները աստղերը կը համրենք...:

Անցնինք մեր համբանքին: Կը դիմենք Ազգ. վարչութեան նախագահ Պ. Շ. Վանեանին, որ միշտ խանդավառ է եւ լաւատես՝ ապագայի մասին:

Գաղութին անդամներուն թիւը կը մնայ անփոփոխ, 800 հոգի:

Գաղութին կը պակսի հայ բժիշկ մը որուն համար Ազգ. վարչութիւնը ի վիճակի է մուտքի ու բնակութեան արտօնութիւն ստանալ տեղական իշխանութիւններէն:

Ազգ. վարչութիւնը այս օրերս քաղաքապետական իշխանութեանց պիտի ներկայացնէ, արդիօնով շինուելիք հայկական դպրոցին նախագիծը: Պ. Վանեան կը յուսայ թէ շուտով պիտի սկսի շէնքին կառուցումը: Նոր դպրոցը պիտի ունենայ մեծ սրահ մը, մատուռ մը ուր կարելի պիտի ըլլայ կրօնական սպասարողութիւններ կատարել:

Այցելութիւն մըն ալ կուտանք դպրոցին տեսչուհի Տիկին Ս. Վեցմալեանին: Ազնիւ տիկնոջ առաջին խօսքերը անմիջապէս մեզի ցոյց կուտան թէ որքան կը սիրէ իր աշակերտ – աշակերտուհիները, որոնց մասին կ'արտայայտուի մասնաւոր խանդաղատանքով: Բոլորն ալ ուշիմ ու խելացի են, կ'ըսէ: Գաղութին բոլոր ընտանիքները իրենց զաւակները անխտիր նախ հայկական դպրոց կը ղրկեն: Տիկինը կը յուսայ թէ շուտով նոր դըպրոցին շէնքը կ'աւարտի, որով պիտի կրնայ բարձրացնել դպրոցին մակարդակը ու ամրացնել հիմերը, Հայոց լեզուի, պատմութեան ու գրականութեան դասերուն:

Բարի լուր մըն ալ Վենետիկի մեր Մխիթարեան հայրերուն համար: Պ. Շ. Վանեանի ու Պ. Մ. Փափազեանի նախաձեռնութեամբ հանգանակութեան մը ձեռնարկած է գաղութը: Հանգանակութեան նպատակն է նախ գաղութին համակրանքը յայտնել, իսկ երկրորդ քաջալերել Հայրերը որոնց մշակութային աշխատանքը անխտիր բոլորին կողմէ կը գնահատուի: Շուտով կը վերադառնանք Եւրոպա մեր ամենօրեայ պայքարներուն:

Խարթումը մեր հոգին կրակով ու մեր աչքերը լոյսով լեցուց, իսկ մեր հայրենակիցները կրկին մեզ հայ մկրտեցին:

Ա. ՍԱՐԵԱՆ

«ՀՈՄԱՆԻՇՆԵՐՈՒ ԲԱՌԱՐԱՆ»ի հեղինակը «Միհրան Ասքանազ»ն է, եւ ոչ թէ Եղիազար Մուրատեանը, ինչպէս հաղորդած է Երուսաղէմի Պատր. Տեղապահ Եղիշէ Վ. Տէրտէրեան: Իրազեկ տեղեկատու մը կը ճշդէ «Բուսաբեր»ի մէջ թէ բառարանը կը գտնուի ոչ թէ Ասքանազի կնոջ, Տիկին Կարտինէի մօտ, այլ Երուսաղէմի վանքը, կամ Դուրեան Մատենադարանին եւ կամ Ձեռագրատան մէջ: Սխալ է նաեւ Տեղապահին գրածը, թէ Եղիազար Մուրատեան պատրաստած է քննա–

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (8)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Ա.— ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

Խեղճ Կոստանդին ուժին առջեւ խոնարհելու ստիպուած, բաւականացաւ այն առեն Սուլթանէն պահանջելով որ պէտք եղած հրամանը տայ, որպէսզի դղեակին շինութեան աշխատող բանուորներն ու պաշըպօզուքները չկողոպտեն շրջակայ բնակչութիւնը:

Սուլթանը, այս խնդրանքին ի պատասխան հրամայեց որ մարդոց եւ կենդանիներուն՝ բոլոր այդ բազմութեան անհրաժեշտ սնունդը դրամով գնեն՝ շրջակայ յոյն գիւղերէն: Բայց յոյն բնակչութեան գրգռութիւնը իր գագաթնակէտին հասաւ, երբ թուրք բանուորները քանդեցին Ս. Միքայէլ Հրեշտակապետի համբաւաւոր եկեղեցին: Կարճ խօսքով, ճշմարիտ պատերազմական վիճակ մը սկսաւ տիրել քիչ առենէն:

Կայսրը, տխրած, ուղեց զինուորներ ղրկել՝ գործաւորները վռնտելու եւ սկսուած աշխատութիւնները խափան քանդելու համար: Բայց իր հաւատարիմները դարձեալ արգիլեցին զինքը՝ լալագին ապացուցանելով իրենց անկարողութիւնը:

Սուլթանը, իր ընդարձակ կայսրութեան մէջ հրովարտակ հանած էր որ բոլոր իր հպատակները եւ ճորտերը Եւրոպայի եւ Ասիոյ բոլոր նահանգներուն կառավարիչները, պարտաւոր էին իրենց շինանիւթ եւ գործաւոր ղրկել, իր այնքան կարեւորութիւն տուած այդ բերդին չափազանց արագ շինուելուն համար: 1452ի Մարտ 26ին, ինք անձամբ ուժեղ բանակի մը գլուխը անցած, հասած էր տեղին վրայ, մինչդեռ իր հրամանովը զօրաւոր նաւատորմ մը Կէլիպօլուի եւ Տարտանէլի խարսխարանը թողլով կ'երթար Վոսփորը գրաւել:

Պարպարօ նոյնիսկ կ'ըսէ — ինչ որ հաւանաբար սխալ է — թէ Սուլթանը այդ նաւատորմով եկաւ Պոլսոյ մօտ: Իր ներկայութիւնը, որ մեծ աշխատութիւններուն իրական սկզբնաւորութիւնը եղաւ, գործաւորներուն խանդավառութիւնը աւելի եւս գրգռեց: Ինք անձամբ որոշած էր բերդին տեղը, Վոսփորի ամէնէն նեղ կէտին վրայ, Կիւզէլճէի կամ Կիւզէլ Հիսարի բերդին ճիշդ դէմը, այսօրուան Անատոլու Հիսարը: Այդ առթիւ քանդել տուաւ Ս. Միքայէլ Հրեշտակապետի եկեղեցին, Վոսփորի հնամենի եւ փառապաշտպանը: Նոր բերդը, որ Պօղազ Քէսէն ալ կը կոչուէր, եւ ճիշդ ու ճիշդ Ս. Տաճարին տեղւոյն վրայ էր շինուած, կառուցուեցաւ մասամբ այդ շէնքին քարերով եւ հրաշալի սիւներովը: Երիտասարդ Սուլթանը չէր դադրեր իր ներկայութեամբը քաջալերէ գործաւորները, որոնք իր բարձր ղեկավարութեան տակ կ'աշխատէին: «Քաթաֆիկիա» կոչուած տեղը բազմաթիւ հսկայ կիրի փուռեր շինուեցան: Ամէն օր այդ տեղէն աշխատութեան վայրը կը փոխադրէին պէտք եղած կիրը:

Տեսնուեցան բարձրաստիճան սպաներ, փաշաներ, որոնք Սուլթանին հաճելի ըլլալու համար անձամբ կ'աշխատէին, քար կը կրէին, շաղախ կը փոխադրէին: Պատմագիրները, անշուշտ, քիչ մը չափազանցութեամբ կ'ըսեն թէ հինգ հազար բանուորներ ու քարակոփներ, տասը հազար օգնականներու օժանդակութեամբ, անդադար աշխատեցան մինչեւ բերդին վերջնական շինութիւնը: Աշխատաւորներու ամէն մէկ խումբ իր գատրին առաջնորդութեամբ կուգար աշխատութեան վայրը: Ամէն գործաւոր, իր երկու օգնականներուն հետ պարտաւոր էր անպատճառ օրը մէկ գրկաչափ պատ հիւսել, այլապէս կը պատժուէր: Ցարատեւ երթեւեկ մը միացուցած էր երկու եզերքները: Դուկաս կը պատմէ թէ շինութեան փայտը Նիկոմիդիայէն կամ Էրէյլիէն կը բերէին, իսկ քարերը Պանտրմայէն:

Քիչ առենէն բազմաթիւ աշտարակներով այդ եռանկիւնաձեւ ընդարձակ շրջափակը, որու այնքան նկարագեղ տեսարանը այսօր իսկ տակաւին հիացում կը պատճառէ, մարտահրաւէրի մը պէս բարձրացաւ Վոսփորի հիւս. ափունքին վրայ: Ամէնէն մեծ աշտարակներէն երկուքը ցամաքին կողմը կը նայէին եւ մէկ հատը՝ Վոսփորի: Պարիսպները 20 ոտք լայնութիւն ունէին եւ աշտարակներու պատերը, որոնց գագաթը կապարէ գդակներ էին դրուած, 32 ոտք լայնութիւն ունէին: Ծովեզրին վրայ խոշոր թնդանօթներ, հսկայ ռմբաձիգներ, որոնք կծկտած գազաններու կը նմանէին, ամբողջովին կը տիրապետէին նեղուցին անցքին վրայ:

(Շար.)

կան ուսումնասիրութիւնը Տարօնի գաւառաբարբառին: Տեղեկատուն դիտել կուտայ թէ Եղ. Մուրատեան բնիկ Վանեցի էր, հետեւաբարեթէ բառարան մը ուսումնասիրած է, անիկա պիտի ըլլայ Վանի բարբառը եւ ոչ թէ Տարօնի, ուր բնաւ գտնուած չէ:

եւ կառավարութիւնը կարենան իրենց ամբողջ ուշադրութիւնը կեդրոնացնել օրուան տագնապին վրայ:

× Արհեստակցական Միութեանց ներկայացուցիչները շեշտելով կացութեան ծանրութիւնը, հրաւիրեցին կառավարութիւնը անմիջապէս արտօնել աշխատավարձքի յաւելումը:

Արհեստակցական Միութիւնները դիտել կուտան թէ աշխատաւորական խլրտումներուն պատասխանատուն կառավարութիւնն է, «վասնզի չի կրնար որեւէ միջոց ձեռք առնել, ապրուստի սղութիւնը կասեցնելու համար»: Կ'ըսեն նաեւ թէ կառավարութիւնը չգործադրեց իր խոստումները եւ թէ աշխատավարձքի յաւելման պահանջներ կան որ կը ձգձգուին մէկ տարիէ ի վեր:

× Փարիզի 12—13.000 «Թաքսի»ներուն կէսը չբանեցաւ առջի օր, տրուած որոշման համաձայն եւ 24 ժամուան համար: Երէկ աւելի շատ կառքեր կը բանէին, սաստկացնելով խճողումը:

Պարսիկ նախարար մը եւս կը զարնուի

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ երկուշաբթի օր ուսանող մը երկու գնդակ պարպեց զօր. Ռազմարայի դահլիճին անդամներէն Տոքթ. Ապտիւլ Համիտ Զանկանէի դէմ, որ վերատեսուչն է պետական համալսարանին: Գնդակներէն մէկը ստամոքսէն անցնելով վիրաւորեց երիկամները: Վիճակը շատ ծանր կը համարուի:

Գնդակները արձակուեցան երբ Տոքթ. Զանկանէ վար կ'իջնէր համալսարանին սանդուղներէն, կառք նստելու համար: Ահաբեկիչը, որ ձերբակալուած է, ուսանող է աստուածաբանական ճեմարանի մը մէջ:

Ականատեսներու վկայութեան համաձայն, Տոքթ. Զանկանէ իր կառքը մտնելու վրայ էր, երբ երկրորդ ուսանող մը մօտենալով նամակ մը յանձնեց: Նախկին կրթական նախարարը նամակը բանալու եւ կարդալու վրայ էր, երբ առաջին ուսանողը գլխուն զարկաւ ատրճանակի կոթով: Տոքթորը կառքէն դուրս ելաւ փախչելու համար, բայց երբ համալսարանին սանդուղներէն վեր կ'ելլէր, երկրորդ գնդակ մը արձակուեցաւ:

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ 40 անուններու ցանկ մը գտնուեցաւ ահաբեկիչին վրայ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, ուսանողը պարծենցեր է,— «Եթէ ես չկարենամ, իմ ընկերներս պիտի սպաննեն բոլորն ալ»:

Կը կարծուի թէ այս ուսանողն ալ անդամ է Ֆետայեանը Իսլամ կազմակերպութեան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՄԷՋ.— Անգարայէն կը հեռագրեն թէ 500 տուներ փլան Էրզրումի մէջ, երկրաշարժի մը հետեւանքով: Առ այժմ լուր չկայ զոհերու մասին:

ՀԻՆԳ ՀՈԳԻ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՆ Պէյրութի մէջ, «յառաջդիմական» ցոյցի մը հետեւանքով: Երկուքը ոստիկաններ են, երեքը՝ Համանուն ընկերակցութեան անդամները: Վիրաւորուեցան նաեւ վեց ոստիկաններ: Ձերբակալուեցան 20 հոգի: Զինուորներ օգնութեան հասնելով վերահաստատեցին բարեկարգութիւնը:

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ զինադադար հաստատելու համար նոր ձեռնարկներ կը կատարէ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը: Դաշնակից զինուորները 38րդ զուգահեռականը կրնան հասնիլ որեւէ ատեն:

ԱՆՁՐԵՒՆԵՐԸ ԵՒ ՁԻՒՆՀԱՂՔԸ ծանր վնասներ պատճառեցին Կեդր. Ֆրանսայի մէջ: Ռօնը եւ Կառօնը յորդած են: Ժընեւի մէջ 250 ժամացոյցներ պարունակող կապոց մը գտնուեցաւ, ձիւնհալքին շնորհիւ: Այս կապոցը, որ աւելի քան մէկ միլիոն ֆրանք կ'արժէ, կը փնտռուէր երեք ամիսէ ի վեր:

ՇՈՒՄԱՆԻ ԾՐԱԳԻՐԸ (ծուխի պողպատի եւ ածուխի ճարտարագործութեանց) մարտ 19ին նշանագրուեցաւ վեց պետութեանց կողմէ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Ֆր. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը կազմակերպած է ընտանեկան հաւաքոյթ մը, Զատկի տօներու առթիւ ԱՊՐԻԼ 8ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, 5 rue Bonnefoi, Ցօյներուն սրահը:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme – (1·

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Մարսէյլէն Հայ Արենուշներու Միութիւնը, շնորհակալութիւն յայտնելով «Յառաջ»ի տեւական եւ սրտագին բարեացակամութեան համար, հանգէպ իրենց Միութեան, 3000 ֆրանք կը տրամադրէ թերթին քսանըհինգամեակին առթիւ:

Նոր Սերունդի Օրը

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 1 Ապրիլ, ժամը 3էն 12 Mairie du XIի մէջ, métro Voltaire:

Կը նախագահէ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը:

Կը խօսին ընկերներ Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ եւ ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ ընկերուհի Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Օր. Ս. ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ (դաշնակ), Ֆ. ԱՂԱԶԱՐԵԱՆ (ջութակ): Ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը երեք արար՝

5 ԹԻՒ ԽԵԼԱԳԱՐԸ

Մասնակցութեամբ Փարիզի մասնաճիւղի ընկերներուն:

Պարահանդէս Կ. ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբով:

Առատ պիւֆէ, մատչելի գիներով:

ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑԻ ԵՒ ԴԱՆԻԵԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ

ՕՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի: Ապրիլ 15ի կիրակի երեկոյ, Salle Géographie, 184 Bd. St. Germain:

Նախագահութեամբ Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆի: որ կը խօսի ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ մասին:

ՄԵԾԱՐԵՆՑԻ մասին կը խօսի՝

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը իր ջերմ շնորհաւորութիւնները կը յայտնէ ընկ. Էլլէն Բիւզանդի եւ իր ամուսնոյն Բժ. Քիւթիւկեանի իրենց զաւկին՝ Բենոնի, ամուսնութեան առթիւ:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Ժամանակացոյց արարողութեանց.— ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Ցիշատակ ընթրեաց առաւօտուն ժմրգ. ժամը 7.30ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին, երեկոյեան ժամը 16ին Ոտնլուայ, Խաւարման պաշտամունք ժամը 19ին:

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ.— Յիշատակ չարչարանաց, Խաչելութեան եւ Թաղման ժամը 17ին:

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց Ս. Զատկի: Նաւակատիք: Երեկոյեան սկզբ. ժմրգ. ժամը 15.30ին Կոմիտասեան Ս. պատարագ ժամը 17ին:

ԶԱՏԻԿ.— Կիր., Յիշատակ Յարութեան սկզբ. ժամը 7.30ին, Եկմալեան քառաձայն Ս. պատարագ ժամը 10ին:

Յիշատակ Մեռելոց 26 Մարտ, Բշ. Ս. պատարագ ժամը 10ին: Հոգեհանգիստ համօրէն ննջեցելոց: (Կնիք)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Աղնիւ Սարգիսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս երկուշաբթի Թաղիս Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ հանգուցեալ ՄԱՐԳԱՐ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր բարեկամները եւ յիշատակը յարգողները:

ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԵՆՔ

Մեր ուշացած բաժանորդները որ փակեն իրենց բոլոր պարտքերը մինչեւ 1951 ԱՊՐԻԼ: Այդ թուականէն սկսեալ պիտի դադրին մէկ տարիէն աւելի պարտք ունեցողներուն թերթերը, իսկ միւս բաժանորդները պիտի ստիպուին վճարել նոր գիներով:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՇԱՏԵՏԸ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 20.30ին, Cadetի սրճարանին վերնայարկը:

Մեծ պարահանդէս

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փոլթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին, Մարտ 24 շաբաթ գիշեր, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Salle des Ecoles, Rue Pierre Brosselette, Քրէմլէն Պիսէթր:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, խմբերգ Նոր Սերունդի անդամներու կողմէ, պար, արտասանութիւն, («ԱԶՔԴ ԲԱՑ», զաւեշտ) եւ Էլլէն Բիւզանդի «Աշուղ պապիկ»ը:

Կը խօսի ընկեր ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Նուագախումբ, ղեկավարութեամբ Fredy Marcelly, իր ամբողջական կազմով:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Métro Porte d'Italie: Aut. 125 իջնել Մէրի տը Պիսէթր: Մուտք 100 ֆրանք, Նոր Սերունդի անդամներու համար 75 ֆրանք: Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur–Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63

Jeudi 22 MARS 1951 Հինգշաբթի 22 ՄԱՐՏ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6413 – Նոր շրջան թիւ 1824

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏԱԳՆԱՊԸ ՇԱՏ ԱՒԵԼԻ ԽՈՐ Է

Պարսկաստանի մէջ ծագած նոր տագնապին առթիւ, միջազգային մամուլը վրդովիչ տեղեկութիւններ կը հրատարակէ նաեւ Միջին Արեւելքի միւս երկիրներու մասին :

Օրինակ, եթէ հաւատանք այդ լուրերուն, Իրաքի մէջ ալ հետզհետէ կը զօրանայ ազգայնական շարժումը, ջնջել տալու համար քարիւղի մենաշնորհները :

Սէուտի Արաբիոյ մասին ալ նոյնիմաստ զրոյցներ կը շրջէին, բայց անմիջապէս հերքուեցան :

Ամէն պարագայի մէջ, կարելի չէ ժխտել ակներեւ իրականութիւն մը, — Արեւելքը շատոնց արթնցած, գիտակցութեան հասած է, եւ չուզեր հանդուրժել օտար միջամտութեանց, իր ներքին թէ արտաքին գործերուն մէջ :

Ամէն տեղ գործօն սերունդ մը կ'ըմբռնէ թէ խաբուսիկ է քաղաքական անկախութիւնը, երբ օտարներ են որ կը շահագործեն երկրին հարստութիւնները, մենաշնորհներով կամ ուրիշ բացառիկ արտօնութիւններով :

Դարաւոր Պարսկաստանը որքան ալ ետ մնացած ըլլայ, շատ մը տեսակէտներով, իր աչքին առջեւ ունի հրահանգիչ օրինակներ որոնք մտածել կուտան :

Արաբական երկիրները, հազիւ ազատած՝ Թրքական լուծէն, հետզհետէ դարձան աւելի պահանջկոտ : Եւ պարբերաբար կը զգացնեն իրենց տրտունջները :

Մնաց որ, խմորումները միայն քաղաքական – տնտեսական չեն, այլեւ ընկերային : Կարճ խօսքով՝ յեղափոխական :

Շատեր երէկ բաւական կը սեպէին օտար տիրապետութեան բարձումը : Այսօր նոյն տարրերը ամէն բանէ վեր կը դասեն կարգուսարքի խնդիրը :

Ամէնէն յետամնաց շրջաններուն մէջ իսկ, բոլշեւիկեան հունտեր ցանուած են, թանձրացնելով մթնոլորտը :

Միշտ վարպետ՝ իբրեւ քարոզիչ եւ գրգռիչ, Լենին – Սթալինի ուխտակիցները հօճան, մոլլան, սատանան անգամ կնքահայր կամ առաջնորդ կ'ընտրեն, իրենց նպատակին հասնելու համար :

Գալով բուն Պարսկաստանի վերջին դէպքերուն, առջի օր ուշագրաւ մեկնութիւն մը հրատարակուեցաւ Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանին մէջ :

Համաձայն այդ գրութեան, պարսիկ ականաւոր անձնաւորութիւն մը, որ գործօն դեր կատարած է Անգլօ-Իրանեան քարիւղի ընկերութեան ազգայնացման մէջ, այդ որոշումը անհրաժեշտ կը գտնէ երկու գլխաւոր պատճառներով.—

1. վերջ տալ համայնավարութեան ծաւալման՝ Իրանի մէջ :

2. փակել դուռը, որպէսզի Խ. Միութիւնը մենաշնորհ չպահանջէ :

Միշտ նոյն պաշտօնատարին բացատրութեամբ, եթէ քարիւղի ճարտարարուեստը չազգայնացնէին, Խ. Միութիւնը ալ մենաշնորհ պիտի պահանջէր. եւ Իրան պիտի չկրնար մերժել :

Արդ, պիտի կրնա՞ն գործադրել տրուած որոշումը :

Ականաւոր պաշտօնատարին յայտարարութեան համաձայն, Մեծն Բրիտանիա միշտ պիտի ստանայ իր ուզած քարիւղը : Իր մասնագէտներն ալ պիտի վարձուին Իրանի կառավարութեան կողմէ : Եւ ուրիշ դիւրութիւններ պիտի ընծայուին :

« Եթէ Անգլիա չհամակերպի, հետեւանքը պիտի ըլլայ խափանարարութիւն (սապոթաժ) եւ համայնավարութիւնը պիտի տարածուի երկրին մէջ» :

Այդ վտանգը շատոնց կը զգացուէր, քանի որ բոլշեւիկները երբեք չեն համակերպած ներկայ կացութեան :

Անհրաժեշտ չէ մասնագէտ ըլլալ, ըմբռնելու համար թէ քարիւղը միայն տնտեսական խնդիր չէ Մեծերուն համար, այլեւ քաղաքական : Բուն բառով՝ ռազմական :

Ցաճախ իրենք են որ կը ներշնչեն կամ կը գունաւորեն դէպքերը, համաձայն օրուան պահանջներուն : Այսինքն իրենց քաղաքական եւ տնտեսական շահերուն :

Վկայ՝ Իրանի նոր ողբերգութիւնը : Շ.

Պոլսոյ պատրիարքին ուխտը

ԵՒ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պոլսոյ վերջին թղթարեբէն կ'իմանանք թէ Գարեգին պատրիարք իր ուխտը կատարած է անցեալ ուրբաթ օր (16 Մարտ), համաձայն Ազգ. Սահմանադրութեան, մայր եկեղեցւոյ մէջ, «յատենի ընդհ. ժողովոյ», ինչպէս կ'ըսէ պաշտօնական զեկոյցը :

Արարողութենէն վերջ, ընդհ. ժողովը շարունակած է իր նիստը, քննելով օրակարգի հարցերը :

× Պատրիարքը Մարտ 14ին պաշտօնապէս այցելած է Պոլսոյ կուսակալ եւ քաղաքապետ փրոֆ. Ֆահրէտտին Քէրիմ Կէօքայի, ընկերակցութեամբ ընդհ. ժողովի ատենապետ Պ. Գեղամ Գավաֆեանի եւ վարչութեան անդամ Պ. Վ. Կեսարի :

Թերթերը կը գրեն թէ կուսակալը դրան առջեւ դիմաւորեց պատրիարքը իր հետեւորդներով, մինչ անընդհատ լուսանկարներ կը քաշուէին :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, տեսակցութիւնը պահելով հանդերձ իր պաշտօնական հանդամանքը, եղած է մտերմական : Պատրիարքը շնորհակալութիւն յայտնած է հանրապետութեան նախագահին, կառավարութեան եւ կուսակալին, իրեն ընծայուած դիւրութեանց համար : Կուսակալը պատասխաներ է իր գոհունակութիւնը յայտնելով եղած ընտրութեան եւ «հայ հայրենակիցներու ազնիւ զգացումներուն համար» :

Խօսակցութեան ընթացքին, Գարեգին պատրիարք պահարան մը յանձնած է կուսակալին, ըսելով,— «Իմ անձնական չնչին նուէրս զաղթականներուն համար» :

Պահարանը կը պարունակէր 500 ոսկի :

Պ. Գավաֆեան ալ շնորհակալութիւն յայտնելով կուսակալին, զայն հրաւիրած է ներկայ ըլլալ ուրբաթ օրուան Ուխտի արարողութեան :

Թուրք թերթերն ալ մանրամասնօրէն կը նկարագրեն պատրիարքին եւ կուսակալին տեսակցութիւնը :

× Նախկին տեղապահը, Գէորգ արք. Արսլանեան, վարդապետ մը ղրկելով Քում Գափու, բարի գալուստ մաղթած է պատրիարքին : Տեսակցութիւնը տեւած է կէս ժամ : Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին :

ՅԵՏԱԴԻՄԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ Գոնեայի մէջ ձերբակալուած են խումբ մը յետադիմականներ, որոնք կը պահանջէին լատինական տառերը ջնջել, գլխարկին տեղ ֆէս դնել, կիներուն երեսները ծածկել քօղով (փէչէ), աշխարհիկ օրէնքները փոխել եւն. :

Կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առած է, այս հոսանքին դէմ : Ուրիշ քաղաքներու մէջ ալ խլրտումներ կը նշմարուին : Կ'ըսուի թէ շարժումին ուժ տուած են երկու երեսփոխաններ, անդամ դեմոկրատ կուսակցութեան : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԺԱՄԱՆՈՒՄ.— Մարտ 15ին Հռոմէն սաւառնակով Պէյրութ հասած է Սահակ եպիսկոպոս Կոգեան՝ ընդհ. փոխանորդ Հայ Կաթողիկէ Թեմին :

× Պէյրութ հասած է նաեւ Տիկին Վավա Սարգիս, որ Եգիպտոս կը գտնուէր : Տիկինը Լիբանանի մէջ ալ նկարահանդէս մը պիտի սարքէ :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ճակատին սպայակոյտը կազմուեցաւ վերջնապէս : Զօր. Այզընհաուըրի անմիջական օգնական նշանակուեցաւ մառեշալ Մոնթկոմըրի (անգլիացի) : Հիւս. Եւրոպայի ընդհ. հրամանատար՝ ծովակալ Պրայնտ (անգլ.) : Կեդր. Եւրոպայի ընդհ. հրամանատար՝ զօր. Ժիւէն (ֆրանսացի), ծովային հրամանատար՝ ծովակալ Ժոժառ (ֆրանսացի), օդանաւային՝ զօր. Նորսթատ (ամերիկացի).— Ատլանտեանի օդանաւային ուժերու փոխ – հրամանատար՝ մառեշալ Սոնտըրս (անգլ.) : Հիւս. Եւրոպայի՝ զօր. Թէյլըր (ամ.).— Հարաւ. Եւրոպայի համար պիտի նշանակուի իտալացի հրամանատար մը : Նորվեկիա եւ Տանըմարքա եւ ս հրամանատարներ որոշադրած են :

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ ԻՐԱՐՈՒ ԿԸ ՅԱՋՈՐԴԵՆ

Գաւառի մէջ ալ խլրտումներ

ՊԱՐՏԱՒՈՐԻՉ ԾԱՌԱՅՈՒԹԵԱՆ ՊԻՏԻ ԿՈՉՈՒԻՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ, ԿԱԶԻ ԵՒ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐԸ

Կացութիւնը աւելի ծանրացած էր երէկ, չորեքշաբթի : Երկաթուղիներու գործադուլը ոչ միայն կը շարունակուի, այլեւ տարածուեցաւ ուրիշ գիծերու վրայ : Ջուրի եւ յուղարկաւորութեան սպասարկութեանց աշխատաւորներն ալ որոշեցին գործադուլ յայտարարել 24 ժամուան համար, իբրեւ առաջին ազդարարութիւն :

Նախարարական խորհուրդը առջի օր բացառիկ նիստ գումարելով, որոշեց պարտաւորիչ ծառայութեան հրաւիրել ելեկտրականութեան եւ կազի բանուորները, իւրաքանչիւրը զատ-զատ : Այս առթիւ դիտել կը տրուի թէ մեթրոյի եւ հանրակառքերու աշխատաւորները ենթակայ չեն այս օրէնքին, վասն զի պարտաւորիչ ծառայութիւն (réquisition) կրնայ հաստատուիլ այն պարագային, երբ երկրին տնտեսական կեանքը վտանգուած է, իբրեւ հետեւանք էական սպասարկութեանց դադարման կամ կազմալուծման : Մեթրոյի եւ հանրակառքի սպասարկութիւնները այս կարգէն չեն համարուիր :

Կառավարութիւնը որոշեց նաեւ ժամանակէն հինգ օր առաջ, նիստի հրաւիրել հաւաքական պայմանագիրներու գերագոյն յանձնաժողովը, որ կազմուած էր մէկ տարի առաջ : Ուրիշ խօսքով, պիտի քննուին աշխատավարձքի խնդիրները որոնք ձգձգուած էին մինչեւ այսօր : Առաջին նիստը պիտի գումարուի այսօր, հինգշաբթի, եւ կը կարծուի թէ արագ որոշումներ պիտի տրուին : Ցարդ վերջնական կարգադրութիւններ չէին եղած :

Պարտաւորիչ ծառայութեան կոչերը պիտի ուղղուին ոստիկանութեան միջոցաւ, իրաւասու նախարարութեան հրամանով : Եթէ կանչուած քաղաքացին մերժէ համակերպիլ, ենթակայ է բանտարկութեան կամ տուգանքի :

× Վարչապետը, Պ. Քէօյ, որ միեւնոյն ատեն ներքին նախարար է, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ երեքշաբթի գիշեր, թախանձագին կոչ մը ուղղելով ազգին եւ բանթողներու քաղաքացիական պարտականութեանց : Բացատրեց թէ «կառավարութիւնը չի կրնար թոյլատրել այնպիսի գործադուլներ որոնք բանուորներու օրինական [illegible]ները կազմելով հանդերձ, կրնան ճշմարիտ վտանգ մը կազմել երկրի կեանքին համար : Այս շարժումները դժուարութիւններ եւ տառապանքներ կը պատճառեն ժողովուրդին, մասնաւորապէս Փարիզի աշխատաւոր բազմութեանց : Ազգին բարիքին համար կազմակերպուած մենաշնորհ մը չի կրնար գործիք դառնալ անոր դէմ» :

ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀ. ՊԱՏԿԵՐԸ

Ահաւասիկ ընկերային խլրտումներու մօտաւոր պատկերը, համաձայն մինչեւ երէկ հասած տեղեկութեանց .—

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐ.— Սէն Լազարի եւ Մոնփառնասի գիծերը (արուարձան) բոլորովին չեն բանիր, երկուշաբթի օրէն ի վեր : Կառ. տը Լիոնի գիծին վրայ՝ միայն 30 կառախումբ.— Օսթերլից՝ անկանոն : Հեռաւոր գիծերն ալ ենթակայ յապաղումներու.— Կառ. տը լ'էսթ՝ (արեւելեան) հարիւրին 8ը միայն կը բանին : Կառ. տիւ Նոռ՝ (հիւսիսային) գրեթէ սովորական : Էնվալիտ՝ միայն մէկ կառախումբ :

Երթեւեկի ընդհատումները հետզհետէ յաճախադէպ կը դառնան Լիոնի, Թուլուզի, Պոռտոյի, Տիժոնի եւ ուրիշ հեռաւոր գիծերու վրայ : Կը վախցուի նոյն իսկ ընդհ. գործադուլէ, այս գիծերուն վրայ եւս :

ԿԱԶ ԵՒ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Գործադուլ սարքուած էր Փարիզի մէջ, 24 ժամուան համար : Ոստիկանութիւնը գրաւեց ելեկտրական վեց կեդրոններ : Կը վախցուի նոր խլրտումներէ :

ՋՈՒՐԻ մասին խօսեցանք արդէն : Տագնապը զգալի չէ տակաւին :

ՊԱՆԴՈԿՆԵՐՈՒ եւ ճաշարաններու մէջ ալ խլրտումներ կը նշմարուին : Խոհանոցի ծառաները եւ ուրիշ սպասաւորներ կը պահանջեն ժամական 78 ֆրանք փոխանակ 59.50ի :

ՄԵՏԱՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ հաստատութեանց աշխատաւորները պայմանաժամ տուած են մինչեւ երկուշաբթի :

ՇԻՆՈՒԹԵԱՆՑ բանուորները կը պահանջեն ժամական 100 ֆրանք.— Հանքագործները գոհացում ստացան : Կառավարութիւնը արտօնեց 12 միլիառ ֆրանք տրամադրել, աշխատավարձքի յաւելումներ կատարելու համար :

× Վերջին լուրերու համաձայն, դժգոհութիւնը կ'աճի Պոռտոյի, Թուլուզի, Լիոնի եւ Մարսէյլի մէջ : Հանրակառքի աշխատաւորները ժամական 25—30 ֆրանք յաւելում կը պահանջեն :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՄԻՍԼԱՄՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՔԱՐՈԶԵՆ

Իմացանք արդէն.— « Իսլամը սարան Թէհլիւքէ վէ Սիոնիզմ», «Իսլամը շրջապատող վտանգը եւ Սիոնականութիւն» անունով թրքերէն գիրք մը լոյս տեսած է Պոլսոյ մէջ :

Հեղինակին անունը՝ Ճէվատ Րիֆաթ Աթիլհան, ինչպէս կը գրէր Վահէ, բան մը չի խօսիր: Վկայութիւններ չկան իր մասին, բայց իր իսկ գործին մէջ կը գտնենք խոստովանութիւններ, որոնք լոյս կը սփռեն իր կեանքին եւ նկարագրին վրայ :

Նախ, հեղինակին առաջին գործը չէ այս: Ուրիշ հրատարակութիւններ ալ ունի.— «Թրքական բանակին պայքարը Սիոնականներուն դէմ», եւ « Հրեայ լրտեսները Պաղեստինի ճակատին վրայ»: Վերջին երկու աշխատութիւնները չենք տեսած :

Ճէվատ Րիֆաթ Աթիլհան նախկին սպայ մըն է: Պալքանեան պատերազմին, իբրեւ հազարապետ, կը մասնակցի Էտիրնէի պաշարման կռիւներուն: Առաջին Մեծ Պատերազմին կը գտնուի Պաղեստինի ճակատին վրայ եւ երկու անգամ կը վիրաւորուի: Յետոյ կը նշանակուի Դամասկոսի պատերազմական ատեանի նախագահ: Իր պաշտօնն էր ձերբակալել եւ դատել հրեայ լրտեսները: Ի վերջոյ կը դառնայ չորրորդ բանակի ընդհ. հրրմանատար եւ Սուրիա – Պաղեստինի փոխարքայ՝ հռչակաւոր Ճէմալ փաշայի թիկնապահը :

1928ի աշնան, կ'ենթարկուի Սիոնականներու վրէժխնդրութեան՝ «Թուրք Թատերական անանուն ընկերութեան» տնօրէն՝ Ալպէռ Սալթիյէլի կողմէ:

Ասկէ աւելի բան մը չենք գիտեր իր մասին:

Աթիլհան մոլեռանդ հաւատացեալ մըն է: Միւսլիման եւ ... կատաղի հակահրեայ :

Գիրքին ներքին երեսին վրայ զետեղուած արձանագրութիւնը, սա ձեւով կը բնորոշէ իր բովանդակութիւնը.

— « Այս գիրքը, իսլամութեան հիմնադրութեան թուականէն մինչեւ այսօր, Իսլամներուն, Թուրքերուն եւ համայն աշխարհին հանդէպ Սիոնականներուն հետապնդած վնասարար գործունէութեան կը հետեւի քայլ առ քայլ, եւ կը փաստէ զայն »:

Եթէ ուշադրութեամբ քննենք անոր բովանդակութիւնը եւ տիրապետող ոգին, պիտի տեսնենք որ հեղինակը կը ձգտի աւելի հիմնական նպատակի մը.— Համիսլամութիւն :

Շատ հաւանական է որ 176 էջերէ բաղկացեալ այս հատորը, սերտ կապ ունի վերջերս Թուրքիոյ մէջ ծագած կրօնական շարժումին եւ իսլամական աւանդութեանց վերահաստատման հետ :

Առաջին գլուխը նախաբան մըն է եւ կը մատնանշէ Սիոնականներուն «ոճրապարտ արարքները»: Այս առթիւ կը գործածէ բառեր եւ որակումներ, որոնք թունդ մոլեռանդութիւն կ'ապացուցանեն: Իր վկայութիւնները կը սկսին Գուրանով – պայքար՝ Մարգարէին եւ Իսլամին դէմ :

Անշուշտ չէք սպասեր որ թարգմանեմ ցեղային ատելութեան այդ նմոյշները :

Իր համոզումով, Օսմ. կայսրութեան փլուզման եւ անդամահատման միակ պատասխանատուները Սիոնականներն են :

Այս համոզումը հիմնաւորելու համար, կ'ուզէ համոզել թէ խալիֆա Էօմէր Ֆարուքէն մինչեւ Սուլթան Մէհմէտ Դ. չարաչար սխալեցան իրենց պաշտպանութեան տակ առնելով Սպանիայէն եւ Փորթուկալէն վտարուած Հրեաները, եւ միայն... Սուլթան Համիտ «ըմբռնեց վտանգը»:

Այնուհետեւ կը պատմէ Թէոտոր Հերցլի եւ Պոլսոյ խախամապետին մէկ տեսակցութիւնը՝ Համիտի հետ, իբրեւ թէ Սիոնականութեան հիմնադիրը առաջարկած կ'ըլլայ ընդարձակ հողեր գնելու Պաղեստինի մէջ, բայց Սուլթանը կը մերժէ :

Այս մերժումին վրայ, Սիոնականները ոխ կապելով, կ'որոշեն մէջտեղէն վերցնել Համիտը:

Չորս գլխաւոր ձեռնարկներ կը կատարուին Սուլթանը գահընկեց ընելու համար:

Առաջինը Ելտըզի մահափորձն է: Վահէն, իբրեւ նախաճաշակ եւ զուարճալիք, «Օրը Օրին»ով մը պատմեց արդէն: Թոյլ տուէք որ ամբողջացնեմ, որպէսզի անգամ մը եւս «լուսաբանուիք ».

« Մեզմէ շատեր, կ'ըսէ Աթիլհան, այս մահափորձը վերագրած են Հայերուն: Հայ անիշխանականներուն միակ դերը այն է եղած որ, երագին անձնատուր եւ դրամի փոխարէն, հրէական դաւաճանութեան գործիք եղած են: Անոնց դերը ասկէ անդին չանցնիր :

« Այս մահափորձը այնպիսի նրբութեամբ եւ ճարտարութեամբ պատրաստուած էր որ, յաջողութիւնը հարիւր առ հարիւր ապահով էր: Բայց ինչպէս կ'ըսեն.— « Աստուծոյ չմեռցուցածը մարդ չի կրնար մեռցնել»: Նախախնամական ուժ մը, Սիոնի ոճրագործներուն այս առաջին հարուածը ի դերեւ հանեց:

« Ելտըզի մահափորձին մանրամասնութիւնները պիտի տանք, մեր «Հրեաներուն գաղտնի ոճիրները» անուն գիրքին մէջ»:

Պատմութիւնը շարունակելի է ուրեմն: Հետաքրքրական պիտի ըլլար կարդալ այդ «մանրամասնութիւնները»:

Այս « զգայացունց » առասպելը կարդալէ վերջ, կրնաք որոշ գաղափար կազմել ուրիշ ձեռնարկներու եւ առ հասարակ Աթիլհանի վկայութեանց մասին: Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումէն մինչեւ Սուլթան Համիտի գահընկէցութիւնը, Պալքանեան պատերազմը, մինչեւ Մեծ Պատերազմը եւ Լոզանի ժողովը, միշտ Սիոնականներն են որ կը գործեն, ի վնաս Օսմ. կայսրութեան .

— « Երեք Հրեաներ Ճավիտ, Քարասօ եւ մեթր Սալէմ — Եւրոպայի մէջ պատրաստուած այս ողբերգութեան (Օսմ. Սահմանադրութիւն) Թուրքիոյ գործակալները նշանակուեցան :

« Այս երեք «մասոն»ները յեղափոխական Թուրքերը մասոնականութեամբ վարակելով, իրենց ազդեցութեան եւ հրամանին ենթարկեցին: Իթթիհատ–Թէրագգըի բոլոր պարագլուխները, անխտիր, Ազատ Որմնադիրներու օթեակներէն ներս մտան ծիծաղելի արարողութիւններով »:

Հեղինակին վկայութեամբ, «1909 Մարտ 31ի յետադիմական շարժումն ալ պայթեցաւ «Սիոնականներու դրամով եւ կազմակերպութեամբ: Խորհիլ եւ դատել գիտցող մարդոց համար, երկու անգամ երկու չորս կ'ընէի պէս հաստատուած ճշմարտութիւն մըն է այս»:

Թերեւս առիթ ունենամ անգամ մը եւս անդրադառնալու այս գրքին նշանաւոր «յայտնութեանց »:

Վերջաբանին մէջ, հեղինակը, դառնօրէն կ'ողբայ խալիֆայութեան ջնջումը, հանրապետական իրաւակարգին հաստատումը, կրօնի եւ պետութեան բաժանումը, — միշտ իբրեւ հետեւանք հրէական ազդեցութեան: «Ֆէսը փոխարինուեցաւ գլխարկով, շալվարը՝ տափատով, արաբական տառերը՝ լատինականով »:

« Իսլամական աշխարհին պարզած ողբալի պատկերը, անմիաբանութիւնը, աշիրէթական մտայնութիւնը, ցեղերու հակամարտութիւնները, եւ այս բոլորին հետեւանք, արաբական բանակներու ամօթալի անյաջողութիւնները (սահմաններն իսկ անորոշ Իսրայէլի դէմ)», խորապէս կը յուզեն զինք :

Հետեւաբար կը թելադրէ .

— « վերադարձ դէպի կրօնք, իսլամական աւանդութեանց վերահաստատում, իսլամական եղբայրութիւն եւ Միութիւն: »

« Հիւսիսային Ափրիկէէն մինչեւ Եգիպտոս, Արաբական Թերակղզի, անկէ Ինտոնէզիա եւ Փաքիստան, Աֆղանիստան, Թիւրքիստան, Պարսկաստան եւ Թուրքիա տեղաւորուած են հինգ հարիւր միլիոն առաքինի Իսլամներ, Սիոնականութեան յարձակումներուն, եւ քաղաքակրթութիւն կոչուած ընչաքաղցութեան դէմ պաշտպանուելու միակ միջոցը, այդ զանգուածին իսլամական ներշնչումներ պատուաստելուն մէջ կը կայանայ »:

ՀԱՍԿԱՔԱՂ

Հիւանդներու քաղաքը

Հիւանդ բարեկամի մը հետ կ'երթանք Մարսէյլի ծանօթ սանաթօրիոմը, Petit Arbois: Կը մտնենք սահմանէ մը ներս, ուր՝ խիստ կարգապահութիւն կը տիրէ :

Ընդարձակ տարածութեան մը մէջ, մեծ ու գեղեցիկ շէնքեր իրենց մասնաւոր ձեւերով ուշադրութիւն կը գրաւեն դեռ հեռուներէն :

Կ'անցնինք մաքուր եւ ողորկ ճամբէն, որուն եզերքը եղեւիններու շուքին տակ յատուկ նստարան սեղաններ զետեղուած են, հիւանդներուն համար:

Տեղ մը՝ պաշտօնեաներու բնակարանը, քիչ անդին թատերասրահը եւ շարժանկարի ներկայացման վայրերը: Ասպա ընդարձակ գետնայարկ սրահ մը, ուր՝ հիւանդներ եւ իրենց այցելողները կիրակի օրերը կը տեսակցին եւ միասին կ'անցընեն մինչեւ ժամը 4:

Հիւանդաքաղաքը երթալու համար երեք օր առաջ պէտք է օթօքարի տոմսեր ապահովել, որովհետեւ երկու օթօքարներ միայն կիրակի օրերը կ'երթեւեկեն, տանելով այցելուները :

Իսկ յատուկ ինքնաշարժ մը էքսի մէջ որոշ ժամերու կը սպասէ նորեկ հիւանդներուն փոխադրութեան համար :

Երկու հսկայ եւ երկարաձիգ շէնքերու առջեւի մաքուր հրապարակին վրայ խռնուած են բոլոր այն հիւանդները (200է աւելի) որոնք շէնքէն դուրս ելլելու արտօնութիւն ունին :

Հարիւրի չափ այցելուներու հետ կ'իջնենք օթօքարէն :

Տեսարանը սրտաճմլիկ է: Հարազատները կ'ողջագուրուին: Արցունքը կը լճանայ ակնաղբիւրներուն մէջ: Հիւանդն ու այցելուն իրար կը մխիթարեն փոխադարձաբար :

Ամէն հիւանդ կը ջանայ աշխոյժ եւ կայտառ երեւալ, ժպտիլ, զուարթ ձեւանալ :

Կան՝ յաղթանդամ, կարմրաթուշ եւ դէր երիտասարդներ: Կան՝ տարէցներ, ոսկրացած այտերով:

Կան՝ տժգոյն, պղտոր աչքերով, նիհար եւ կաշին ոսկորներուն փակած, կուրծքը ուսերուն մէջ կորսուածներ, ոտքի վրայ երերացողներ :

Շատեր կը հազան, չոր հազով մը, որ տախտակներու ձայներու կը նմանի:

Ամէն հայեացքի մէջ կսկիծ մը, յուսահատութիւն մը կայ:

Ու կը թուի թէ՝ անողորմ մահը իր արիւնածանդ գերանդին ձեռքը՝ կը սաւառնի այդ դժբախտներու գլուխներուն վրայ:

Կան՝ որ կը սարսափին, յոռետես են: Կան նաեւ համակերպածներ եւ լաւագոյն ապագային հաւատացողներ :

Անմիջապէս բազմութիւնը խումբերու բաժնուելով կը խուժէ յատուկ սրահը եւ իւրաքանչիւրը իր սեղանը կը գրաւէ :

Այցելուներու պայուսակները կը պարպուին սեղաններու վրայ եւ ճաշը կը սկսի: Նոյն սրահին մէջ կը գտնուի նաեւ խանութը, ուրկէ իրենց անհրաժեշտ գնումները կը կատարեն հիւանդները, իսկ կիրակի օրերն ալ այցելուները :

Հիւանդներու եւ այցելուներուն տարբեր գաւաթներով սուրճ եւ ուրիշ ըմպելիներ կը տրուին:

Ճաշէն վերջ, խումբերէն մաս մը դուրս կ'ելլէ անտառին մէջ պտտելու: Ուրիշները դեռ գամուած կը մնան սեղաններուն, հեռուն, տունը ձգուած իրենց հարազատներու մասին մանրամասն տեղեկութիւններ ստանալով :

Տարագիր Հայը այստեղ ալ ներկայ է:

Ատեն մը երեսունէ աւելի հայ հիւանդներ գտնուած են հոս, թոքային տկարութիւններով: Մեծ մասը առողջանալով տուն վերադարձած է :

Կը հանդիպինք ութ հայ հիւանդներու, որոնց մէկը, տարէց մը, անկողնի մէջ կը գտնուի: Ուրախ են, որ՝ իրենցմէ չորսը մէկ սենեակի մէջ տեղաւորուած են :

Մահճակալներու քով երեւցող հայերէն թերթերէն կը հասկնանք որ տարբեր հոսանքներու կը պատկանին :

Բայց սիրով են իրարու հետ, կը գուրգուրան իրարու վրայ: Ցաւը ընդհանուր է եւ անոնք հոգեպէս ալ իրարու կապուած են :

Միւս չորսը ուրիշ շէնքի մը մէջ կը բնակին : Մէկը տարէց անձ մըն է, հինաւուրց բարեկամներէս մին, որուն հանդիպումս դժբախտ անակնկալ մըն էր ինծի համար :

Ամբողջ օրը միասին կ'անցընենք: Կը խօսինք բոլորի հետ: Շուտով կը մտերմանան, կը խօսին, կը պատմեն :

Դժուար է մի առ մի արձանագրել իրենց ցաւերն ու կսկծալի պատմութիւնները :

Հոս քար պէտք է դնել սրտերուն, միշտ ուրախ, միշտ յուսատու պէտք է ըլլալ, պէտք է մխիթարել, սրտապնդել զիրենք:

Բարեկամս երեք տարիէ ի վեր հոն է: Կը տանի մեզ ներսը, աչքէ կ'անցընենք հիւանդներու քանի մը սենեակներ, կ'անցնինք երկար միջանցքներէն :

Կը հանդիպինք հիւանդներու որոնք անկողնի մէջ նստած ձեռական աշխատանք կը կատարեն, բարձի երես, սեղան եւ այլն կը շինեն: Կան արձանագործներ, նկարիչներ, հիւսողներ եւն.:

Գոհ են իրենց տրուած ուտելիքէն, առողջապահական խնամատարութենէն: Գոհ են նաեւ պաշտօնեաներէն:

Մեր Վալանսի ընկերներէն Գ. Խաչիկեանի դուստրը հիւանդապահուհի է: Իր մասին գովեստով կը խօսին Հայերն ու օտարները:

Այդ օրը արձակուրդով մեկնած էր ծնողներուն քով :

Կ'առաջնորդուինք գրադարանը :

Տիկին մըն է, կ'ըսեն գրադարանապետը, «բարեխիղճ է: Ափսոս որ մենք ֆրանսերէն կարդալ չենք գիտեր, կ'ըսեն տարէց հայ հիւանդները : Հայերէն գիրք չկայ որ կարդանք, ժամերը դժուարութեամբ կ'անցնին»:

Գոհ են որ Մարսէյլի Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչերը երբեմն կ'այցելեն իրենց, առանձին հպարտանքով է որ՝ կը յիշատակեն այս պարագան ու կ'աւելցնեն թէ ամէն բանէ աւելի Հայու կարօտն է որ կը տառապեցնէ զիրենք :

— « Բանի պէտք չունինք, միայն թէ մեզ մոռացութեան չտան մեր հայրենակիցները», կ'ըսէ երկրորդ հիւանդը :

Հայերն ալ սորված են սքանչելի բարձի երեսներ պատրաստել, բայց որո՞ւ ծախեն, երբ այնքան սակաւաթիւ են իրենց այցելող Հայերը:

Ժամը 4ին, այցելուները կը պատրաստուին մեկնելու :

Այսօր ներկայացումը տեղի պիտի չունենայ, կ'ըսէ հիւանդ մը: Դերասանները հիւանդ են, չեն եկած :

Շաբաթը անգամ մը ներկայացում կը տրուի

Գաղութէ գաղութ

Հ. Ս. Վ. ԿՈԳԵԱՆԻ եպիսկոպոսական ձեռնադրութեան առթիւ, հազար տոլար տրամադրած է Պոսթընի կաթոլիկ թեմին արքեպիսկոպոսը, գերապայծառ Րիչըրտ Քուշինկ: Միեւնոյն ատեն խոստացած է եկեղեցի մը կառուցանել Պոսթընի հայ կաթողիկէ համայնքին համար: Արքեպիսկոպոսը իր քարոզին մէջ խորապէս գնահատած է Մխիթարեան Միաբանութեանց գործունէութիւնը՝ հայկ. մշակոյթին զարգացման համար :

ՖԵՐԻԱՅԻ (ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ) ՀԱՅՈՑ հիւանդանոցը որ հիմնուած է տասը տարի առաջ, Նամակերտ գիւղին մէջ, պատուաբեր հանրօգուտ հաստատութիւններէն մէկն է: Այս գաղութը 150 քիլոմեթր հեռու է Սպահանէն եւ անաղարտ պահած է իր ազգային դիմագիծը: Տակաւին տասը տարի առաջ այս 120 հազար տնուոր բնակչութիւնը չունէր մէկ հատ հայ բժիշկ: Այս հիւանդանոցը փրկութեան խարիսխ է ոչ միայն Փերիայի, այլեւ շրջանի 12 հազար հայ բնակչութեան, ինչպէս եւ 150 հազար պարսիկ ժողովուրդէն :

ՊՈԼՍՈՅ ԿԵԴՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ կտակած էն, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Մանուէլեան, ի յիշատակ իրենց վաղամեռիկ աղջկան, Բանկալթիի իրենց սեփական տասը յարկանի տունը եւ ամառանոցը Վոսփորի վրայ: Նմանապէս տիկին Զարուհի Տօքթ. Խմէրեան խոստացած է 15 հազար ոսկի տրամադրել կեդրոնական ջերմարաշխ վառարան մը զետեղելու համար Կեդր. վարժարանին մէջ : Իսկ Պ. Բենիամին Սօպրան արժէքաւոր մանրադէտ մը նուիրած է նոյն հաստատութեան :

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱՅԷՆ Պոլիս հասած Թուրք գաղթականներուն համար դրամ հաւաքուած է նաեւ հայկական դպրոցներու մէջ: Բերայի Էսաեան վարժարանը հաւաքած է 180, Օրթագիւղի վարժարանը 85 ոսկի, ուրիշ դպրոց մը՝ 504 ոսկի :

ԵԿԵՂԵՑԱՍԷՐ Հայ մը, Պ. Թըրփան, 30—40

հիւանդներու համար եւ երկու անգամ ալ չարժանկար կը տեսնեն, առաջինը ձրի, երկրորդին համար ալ 15 ֆրանք վճարելով :

Բաժանումը տաժանք մըն է թէ մնացողներուն եւ թէ մեկնողներուն համար :

Մօտակայ շրջաններ բնակող այցելուները շաբաթ մը միայն կը սպասեն, յաջորդ կիրակին գալու ստուգութեամբ: Իսկ ուրիշ քաղաքներէ, հեռաւոր վայրերէ եկողները կը հեռանան խոր յուզումով, արնէ արցունք կուլ տալով, վասն զի, չգիտեն թէ երբ պիտի կրնան դարձեալ այցելել իրենց հիւանդ հարազատներուն :

Ազնիւ եւ ողորմած մարդիկ այս փրկարար տունը հիմնած են իրական դժբախտները սփոփելու համար այս «արգիլուած գօտի»ին մէջ, մինչ դուրսը՝ հազարաւորներ կեր կը դառնան ռումբերու եւ գնդացիրներու տեղատարափին :

Երկու օթօքարները կը սուրան դէպի Մարսէյլ: Բոլոր ճամբորդները խորասուզուած են ցաւագին մտածումներու մէջ :

Ոչ ոք կը խօսի կամ կը խնդայ :

Երկու շաբաթ անցած է այդ օրէն, բայց դեռ ականջիս կը հնչէ հիւանդ ծերուկին տրտունջը ·

— « Հայերէն գիրք չկայ որ կարդանք» . . . :

ԱԶԳԻՆ

հազար ոսկիի ծախքով վերաշինել կուտայ Գուզկունճուգի եկեղեցւոյ խորհրդարանը: Միեւնոյն ատեն կը նորոգուին կալուածները, որոնք շատ հինցած են եւ չնչին հասոյթ մը կը բերեն: Այս նորոգութիւններով եկեղեցին ինքնաբաւ պիտի դառնայ :

ԻՐԱՆԻ օդանաւային սպայ Պ. Զարեհ Լուքասեան, զինուորական մասնագիտական մրցումներու մէջ առաջնութիւն շահելով կառավարութեան ծախքով ղրկուած է Ամերիկա, իր մասնագիտութիւնը կատարելագործելու համար :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ցաւով կը լսենք թէ Պաղտատի մէջ մեռած է Մովսէս Ստեփանեան, հայրը՝ երիտասարդ բանաստեղծ Գարմէնի: Հանգուցեալը բնիկ Սասունցի էր, ծնած 1895ին: Կանուխէն մտած էր Հ. Յ. Դ. շարքերը: Հալէպի ազգային դպրոցէն շրջանաւարտ ըլլալէ վերջ, մտած էր Պաղտատի երկաթուղիներու ընկերութեան մէջ :

ԲԱՐԵԳՈՐԾՈՒԹԵԱՄԲ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԱՒԵԼՑՆԵԼՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

Գոյամարտի 28 Դեկտ. 1950ի թիւ 112ին մէջ, տրուած էր Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան գործունէութեան մասին տեղեկութիւններ: Որմէ երեւան կուգար որԲարեգործականի դրամագլուխը հասած էր հինգ միլիոն տոլարի պատկառելի գումարին. իսկ 1948ի մուտքը եղած էր 719.879 տոլար, իսկ ելքը 570.774 տոլար, այսինքն պատրաստ ի գանձի կը մնար 129.105 տոլար:

Մեր ուշադրութիւնը գրաւեց այս աւելցած հսկայական գումարը եւ կրթական գործերու համար ծախսուած գումարին չնչինութիւնը :

23.000 տոլար տրամադրուած էր 1948ին, Մելքոնեան վարժարանին (Կիպրոս), Դարուհի Յակոբեան վարժարանին (Պէյրութ) եւ հարիւր «հովանաւորեալ» այլ վարժարաններու :

Ձենք կարծեր որ Մելքոնեան վարժարանին տրամադրուած գումարը հաւասար ըլլայ միւս «հովանաւորեալ» վարժարաններու ստացածին, սակայն բոպէ մը նոյնիսկ եթէ հաւասար համարենք, եւ բաժնենք 23.000 տոլարը հարիւր վարժարանի, հաւասարապէս, կը ստանանք 230 տոլարի գումար մը, այսինքն մօտաւորապէս 70 տինարի օժանդակութիւն մը. իսկ եթէ նկատի առնենք որ բնականաբար մեծ պատառը կ՚երթայ Կիպրոսի Մելքոնեան վարժարանին եւ անկէ ետք Պէյրութի Դարուհի Յակոբեան վարժարանին, մնացեալ հարիւր վարժարաններուն յատկացուած գումարը հաւանաբար կ՚իջնէ 60 կամ 50 տինարի.. այսինքն մէկ ուսուցիչի 3 կամ 4 ամսականը միայն:

Եւ այդ վարժարանները կը վայելեն Բարեգործականի «հովանաւորութիւնը» . . . որուն դրամագլուխը հասած է 5 միլիոն տոլարի, եւ 1948ի տարեկան եկամուտը եղած է մօտ 720 հազար տոլար, իսկ սնտուկին մէջ նոյն տարին աւելցած գումարը եղած է մօտ 130 հազար տոլար . . .

Ինչ առատաձեռն հովանաւորութիւն . . .

Կարելի՞ է արդեօք իմանալ թէ ի՞նչ հանգստաթոշակ կը ստանայ ամէն ամիս, Բարեգործականի նախկին վարիչ պատուիրակը :

(Գոյամարտ)

ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Անգլեւսաքսոն թերթերը կը գրեն թէ Կրեմլինի դէմ ըմբոստացումը հետզհետէ կ՚աճի Արեւմըտեան Գերմանիոյ համայնավարներուն մէջ: Մօտերս անջատուած՝ համայնավար կուսակցութիւն մը պիտի կազմուի ընդհ. ժողովի մը գումարումով:

Նախքան պաշտօնական անջատումը, քարոզչական խիստ յարձակում մը կը կատարուի Մոսկուայի քաղաքականութեան դէմ«Անկախ գործաւորներու կուսակցութեան »կողմէ (այս է անունը հակա – Մոսկուա կազմակերպութեան):

Նոր կուսակցութիւնը կը կազմուի Թիթոյական գծին համաձայն եւ կը կարծուի թէ ուղղակի Եուկոսլաւիայէն պիտի ստանայ դրամական օժանդակութիւն: Քարոզչական արշաւը արդէն ամսական 2000 սթերլինի կը նստի :

Պ. Ճօզըր Շափ, նախկին կարեւոր համայնավար պաշտօնատար մը, կը վարէ «ըմբոստութիւնը»: Եւ իր գլխաւոր նեցուկը՝ Պ. Լէոնհարտ՝ Փըրակա գտնուած է, Եուկոսլաւներուն հետ խորհրդակցելու համար նոր կուսակցութեան կազմութեան մասին, համաձայն Դաշնակից աղբիւրներու:

Սովետական հսկողութենէն խուսափելու փորձերը սաստկացան, երբ Մոսկուա հրահանգեց մաքրագործումներ կատարել արեւելեան Գերմանիոյ մէջ:

Նախկին կուսակցական պաշտօնատարներ, որոնք կորսնցուցած են իրենց պաշտօնը կը քաջալերեն միւս անդամները որպէսզի օգնեն իրենց «ազատ» կուսակցութիւն մը կազմելու համար :Անոնք խիստ արշաւ մը կը վարեն Հռենոսի եւ ուրիշ ճարտարարուեստական շրջաններու մէջ, իրենց կողմը քաշելու համար գործաւորները :

Իրենց թերթը կը մեղադրէ Ռուսիան, թէ հազարաւոր գերման ռազմագերիներ կը պահէ եւ կը մատնանշէ Արեւելեան Գերմանիոյ ոստիկանական սարսափները :

Քարոզչական թռուցիկներ կը բաժնուին, որոնք կը մեղադրեն Արեւելեան Գերմանիոյ կնքած դաշինքը Լեհաստանի հետ, որով անոնք կը հրաժարին հողային պահանջներէն իր արեւելեան սահմանին վրայ, եւ կը մատնանշեն թէ դաշինքը թելադրուած է Կրէմլինի կողմէ:

Անկախ բանուորներու կուսակցութեան պաշտօնական բացումը նշանակուած է Մարտ 25ին:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Օգնութեան Մարմինը որ հիմնուած է 15 Դեկտ. 1922ին եւ յայտարարուած 12 Յունուար 1923ի պաշտօնաթերթին մէջ (էջ 409), անկէ ի վեր հրատարակուած օրէնքներու համաձայն վերջերս իր ծրագիր–կանոնագիրը դարձեալ ներկայացուցած էր պատկան իշխանութիւններուն: Կը խնդրուի ծանուցանել թէ այս անգամ ալ Ներքին գործերու նախարարութիւնը բարեացակամօրէն նկատի առած է իր դիմումը եւ իր նպաստաւոր որոշումը հաղորդած է մեզի 10 Փետրուար 1951ին, թիւ 16 186 պաշտօնագրով:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (9)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Ա.— ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ՛

Ֆաթիհի հրեղէն մարտկոցներու մետաղեայ սանդարներ ու Շահի անունով ծանօթ թնդանօթը, ներկայիս ցուցադրուած են Լոնտոնի միջնադարեան զէնքերու թանգարանը: Իսկ Թուրքիոյ բերդերու հին թնդանօթները սահմանադրութեան ատեն կառավարութիւնը ծախած է իբրեւ երկաթեղէն :

Սովահար Պոլիսը իր ապրուստին անհրաժեշտ հացահատիկը այլեւս չէր կրնար ընդունիլ Սեւ Ծովէն :

Օգոստոսի վերջերը, գործը ամբողջովին աւարտեցաւ: Կոստանդին կայսրը, սարսափելի թշնամին սիրաշահելու համար սկիզբները ուտելիք կը ղրկէր: Յետոյ, քիչ մը ուշ հասկնալով որ իր մայրաքաղաքին գործը լմնցած էր եթէ Թուրքերուն թող տրուէր աւարտել իրենց գործը, փոխած էր իր ընթացքը: Դէպի դուրս զանազան յարձակումներով Պոլսոյ բնակիչները ջանացեր էին գործաւորները փախցնել եւ աշխատանոցները քանդել, բայց մեծ մեծ վնասներով ետ մղուած էին: Աւելի ետքը, երբ Թուրքերը իրենց աւերը աւելի հեռուները տանելով բերդին շրջակայ գիւղերը կամ առանձին տուները սկսան այրել, դարձեալ ջանացին զանոնք կեցնել, բայց նորէն ձախողեցան :

Միակ արդիւնքը սա եղաւ որ Սուլթանը առիթ ունեցաւ կայսեր դէմ հռչակելու պատերազմ մը, որ սակայն, շատոնց գոյութիւն ունէր իրապէս : Մէհմէտ Բ. այդպէս չարժելու համար այդ կարծեցեալ յարձակումները եւ քրիստոնեաներուն կողմէ կատարուած զինադադարի խզումները պատճառ բռնեց: Գայլին եւ գառնուկին առակը անգամ մըն ալ կ՚իրականանար :

Այդ վիթխարի դղեակին շինութեան այնքան արագ աւարտումը սարսափով լեցուցեր էր Պոլսոյ բնակիչներուն եւ կայսրութեան բոլոր հպատակներուն սիրտերը: Դատապարտուած էին անկարող հանդիսատեսը ըլլալու այդ բերդին զինուելուն : Անոր նշանակութիւնը իրենց համարնոյն ատեն թէ նուաստացուցիչ էր եւ թէ կայսրութեան մօտաւոր կործանումը գուշակել կուտար ճակատագրականօրէն :

Սուլթան Մէհմէտ, Ադրիանուպոլիս վերադառնալէ առաջ, հոն, իր անձնուէր տեղակալներէն մէկուն Ֆիրուզ Աղայի հրամանատարութեան տակ չորս հարիւր ընտրեալ բերդապահներ դրաւ: Հրաման տուաւ անոր կեցնել Վոսփորէն անցնող ամէն ազգի եւ ամէն մեծութեամբ նաւեր, զանոնք ստիպել որ առագաստին ամփոփելէ վերջ գան խարիսխ նետեն բերդին ստորոտը, բարեւեն իրենց դրօշով եւ որոշեալ տուրքը վճարեն՝ անցնելու համար: Պղնձէ խոշոր թնդանօթները ի կարգ պիտի հրաւիրէին անսաստողները:

Թուրք թնդանօթաձիգներուն հրահանգուած էր « կանգ առ » հրամանին անսաստողները անմիջապէս ընկղմել՝ վիրգերու ահագին ծանրութեան տակ, կ՚ըսէ Պարպարօ: «Ռումէլի Հիսարի դղեակը, մանաւանդ ծովուն կողմէ, անհուն ուժ մը կը ներկայացնէր: Անհունօրէն հսկայազանգուած շինութիւն մըն էր, որուն պարիսպները քսանըհինգէն մինչեւ երեսունըհինգ ոտք բարձրութիւն ունէին »:

Կայսրը հրամայած էր Էրիպաթիօն մեծ գիւղին բնակիչներուն թողուլ որ Թուրքերուն արջառները ազատօրէն արածեն: Խեղճ գիւղացիները այդ հրամանին հնազանդելով հանդերձ, ուզած էին ընդդիմանալ իրենց հունձքերուն աւերումին : Ատոր վրայ, Ենիչէրիները Սուլթան Մէհմէտի քեռայր եւ Սուլթան Մուրատի փեսայ Սպենդիարի զաւկին առաջնորդութեամբ եւ Գարաճապէյի հրամանատարութեամբ իսկոյն ջարդեցին բողոքողները, փոխանակ զանոնք պաշտպանելու, ինչպէս կայսրը խնդրած էր Սուլթանէն:

Կոստանդին այս լուրը իմանալով, վերջապէս հասկցաւ որ այդ աստիճան պղտոր կացութեան մը մէջ, անպատճառ խաղաղութիւնը պահելու իր ջանքերը բոլորովին ապարդիւն պիտի մնային: Ու որոշեց, պատրաստուիլ իր մայրաքաղաքին եւ իր կայսրութենէն տակաւին իր ձեռքը մնացած մասին հետ արիաբար մեռնելու համար :

Մինչեւ այդ պահուն, այնքան էր վախցած իր սարսափելի դրացին բարկացնելէ որ նոյնիսկ բերդը շինուած ատեն, թոյլ տուած էր որ տակաւին գործով Պոլիս եկող գացող Թուրքերը՝ ազատօրէն մտնեն ելլեն :

(Շար.)

✕ Ելեկտրականութեան աշխատաւորներէն անոնք որ անգամ չեն համաձայնած սենդիքաներու, յայտարարեցին թէ իրենց գործադուլը միայն 24 ժամուան համար էր :

✕ Մանչի գծին կառախումբերն ալ չեն բանիր, այնպէս որ ճամբորդները օթոքարներով կը փոխադրուին Հավռ, Շէրպուռ եւն. : Հանրապետութեան նախագահն ալ այդպէս մեկնեցաւ եռեքշաբթի օր, Մ. Նահանգները երթալու համար :

Պաշարման վիճակ Պարսկաստանի մէջ

ՆՈՐ ՄԱՀԱՓՈՐՁԵՐՈՒ ԼՈՒՐԵՐ ԿԸ ՇՐՋԻՆ

Պարսկաստանի կառավարութիւնը պաշարման վիճակ յայտարարեց եռեքշաբթի օր, մասնաւորապէս Թէհրանի մէջ, նկատի առնելով կացութեան ծանրացումը :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ հրասայլեր կը հսկեն մայրաքաղաքին գլխաւոր փողոցները : Շահը ճայնասփիւռ ճառ մը պիտի խօսէր երէկ :

Զրոյց կը հսկի թէ Ատրպատականի նահանգապետը, Տոքթ. Էքպալ, որ նախապէս ներքին գործերու եւ առողջապահական նախարար եղած է, սպաննուեր է Թաւրիզի մէջ, եռեքշաբթի առտու :

«Ֆետայեանը Իսլամ» կոմիտէն քաղաքին շուկաներուն եւ փողոցներուն մէջ ցրուած է թռուցիկները «մասնաւոր տպագրութիւն մը», Տոքթ. Էքպալի լուսանկարով եւ անոր մահը ծանուցանելով : Կ'ըսուի թէ սպաննուած են նաեւ Պ. Ալամ, նախկին կրթական նախարար եւ Պ. Նամտար, դեռ վերջերս քաղաքապետ Թէհրանի :

Պարսկաստանի նոր տարուան՝ Նեվրուզի հընգօրեայ արձակուրդը կը սկսի ահուսարսափի մէջ :

Թէհրանի ոստիկանութեան վերատեսուչը, զօր. Մոհամմէտ Տաֆթարի, հրաժարած ըլլալով, իրեն յաջորդած է զօր. Ապտիւլհուսէյն Հէճազի, Շահին թիկնապահը եւ զինուորական վարժարանին հրամանատարը :

Պաշարման վիճակի յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ զօր. Հէճազի պիտի գործէ իբրեւ զինուորական կառավարիչ : Արտակարգ վիճակը պիտի տեւէ երկու ամիս : Այդ միջոցին քաղաքացիները պարտաւոր են լոյսերը մարել եւ տունէն դուրս չելլել կէս գիշերէն մինչեւ առտուան ժամը 5 :

Այս ահուսարսափի հրջանին Պարսկաստանի ծերակոյտն ալ միաձայնութեամբ քուէարկեց Անգլեւիրանեան քարիւղի ընկերութեան ազգայնացումը : Այժմ կը մնայ միայն Շահին ստորագրութիւնը, որ պարզ ձեւակերպութիւն մըն է :

Երկու ամիս պայմանաժամ սահմանուած է, ազգայնացման մանրամասնութիւնները ճշդելու համար :

Ծերակոյտը վաւերացուց նաեւ թղթադրամներու օրէնքը, որպէսզի կառավարութիւնը կարենայ վճարել բանակին, ոստիկանութեան եւ պետական պաշտօնեաներուն երեք ամսուան թոշակները :

Հազար պետական պաշտօնեաներ բողոքի ցոյց մը կատարեցին Գշ. օր, խորհրդարանին առջեւ, իսկ թղթատարի, հեռաձայնի եւ հեռագրի պաշտօնեաները գործադուլ յայտարարեցին, անմիջական վճարում պահանջելով :

✕ Նոր վարչապետը, Հուսէյն Ալա, յաջողեցաւ կազմել դահլիճը, տասը օր տքնելէ վերջ :

✕ Կ'ըսուի թէ Շահը Զուիցերիա պիտի փոխադրէ նորապսակ թագուհին : Հարսին մայրը Ցիւրիխ կը բնակի :

ՆՈՐԷՆ ՉՀԱՄԱՁԱՅՆԵՑԱՆ

Չորս փոխանորդները ամուլ նիստ մը եւս գումարեցին եռեքշաբթի օր :

Թերթերը կը գրեն թէ Պ. Կրոմիքօ քանի մը բառեր աւելցուցած էր իր բանաձեւին, իբրեւ թէ գոհացում տալու համար արեւմտեան պետութեանց ներկայացուցիչներուն, բայց այս վերջիններն անընդունելի գտան այդ «բարեփոխումը» : Իրականին մէջ, խորհրդային պատուիրակը հաստատ կը մնար իր դիրքին վրայ, պահանջելով Գերմանիոյ կատարեալ ապազինումը, սպառազինութեանց կրճատում եւն. : Արեւմտեան ներկայացուցիչները դիտել տուին թէ Պ. Կրոմիքօ ոչ միայն կ'ուզէ որ իբրեւ վիճաբանութեանց հիմ ընդունին իր բանաձեւը, այլեւ յանձն առնեն ծառայել Խ. Միութեան թաքուն նպատակներուն :

Խորհրդային պատուիրակը երկար յայտարարութեամբ մը դիտել տուած էր թէ արեւմտեան պետութիւնները մերժելով իր կառավարութեան առաջարկները, կ'ուզեն ազատօրէն շարունակել Գերմանիոյ վերազինումը եւ իրենց զինարշաւը : Այս մեղադրանքին խստօրէն պատասխանեց Ֆրանսական պատուիրակը : Ամերիկեան եւ անգլիական պատուիրակներն ալ խօսեցան, առանց գործնական ելքի մը յանգելու :

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը հեռագրեն թէ ռումբ մը պայթեցաւ ամերիկեան տեղեկատու գրասենեակին մէջ, թեթեւապէս վիրաւորելով չորս հոգի : Ձերբակալուած է հրեայ ուսանող մը, Ջաքի Աբրահամ :

Մեծ պարահանդէս

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին, Մարտ 24 շաբաթ գիշեր, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Salle des Ecoles, Rue Pierre Brosselette, Քրէմլէն Պիսէթր :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, խմբերգ Նոր Սերունդի անդամներու կողմէ, պար, արտասանութիւն, («ԱԶԲԴ ԲԱՑ», զաւեշտ) եւ էլլէն Բիւզանդի «Աշուղ պապիկ»ը :

Կը խօսի ընկեր ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Նուագախումբ, ղեկավարութեամբ Fredy Marcelly, իր ամբողջական կազմով :

Հաղորդակցութեան միջոց.— Métro Porte d'Italie : Aut. 125 իջնել Մէրի տը Պիսէթր : Մուտք 100 ֆրանք, Նոր Սերունդի անդամներու համար 75 ֆրանք : Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Ժամանակացոյց արարողութեանց.— ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Ցիշատակ ընթրեաց առաւօտուն ժմրգ. ժամը 7.30ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին, երեկոյեան ժամը 16ին Ոտնլուայ, Խաւարման պաշտամունք ժամը 19ին :

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ.— Ցիշատակ չարչարանաց, Խաչելութեան եւ Թաղման ժամը 17ին :

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց Ս. Զատկի : Նաւակատիք : Երեկոյեան սկզբ. ժմրգ. ժամը 15.30ին Կոմիտասեան Ս. պատարագ ժամը 17ին :

ԶԱՏԻԿ. — Կիր., Ցիշատակ Ցարութեան սկզբ. ժամը 7.30ին, Եկմալեան քառաձայն Ս. պատարագ ժամը 10ին :

Ցիշատակ Մեռելոց 26 Մարտ, Բշ. Ս. պատարագ ժամը 10ին : Հոգեհանգիստ համօրէն ննջեցելոց : (Կճիճ)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑԱՒՄ ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարանդեան» խումբին կողմէ «Անդրանիկ» թատերախումբը կը ներկայացնէ ղեկավարութեամբ ընկեր Ն. Սարգիսեանի ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ (օփերէթ 4 արար, Աղ. Աբէլեանի) :

Այս կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին Պիվէռի Tam Tam սրահին մէջ : Կէս գիշերէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր : Մուտքը ազատ է

ՊՈՄՈՆԻ ԵՐԿՍԵՌ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ

Պոմոնէն խումբ մը երգասէր երիտասարդներու փափաքին գոհացում տալու համար ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ որոշեց կազմել մասնաճիւղ մը :

Մեր ղեկավարը Պ. Վ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ շաբաթը մէկ երկու անգամ երեկոյեան ժամը 9էն 10.30 Պոմոն պիտի գտնուի, մարզելու համար խումբը : Իրեն կ'ընկերանան քաղաքի խումբին ամենավարժ անդամներէն մէկ քանին :

Կը հրաւիրուի Պոմոնի եւ շրջակայքի երկսեռ երիտասարդութիւնը, որ գան արձանագրուին Թագի Հայոց եկեղեցիին սրահը : Ջանացէք օգտուիլ այս թանկագին պատեհութենէն :

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Պ. Պ. Երուանդ, Թագւոր եւ Խաչիկ Թագւորեաններ կը ծանուցանեն թէ Զատկի Մեռելոցի երկուշաբթին հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի Ցունաստանի մէջ մեռած իրենց հօր՝ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԹԱԳՒՈՐ ԹԱԳՒՈՐԵԱՆԻ, իրենց եղբօր ԱՐԻՍ ԹԱԳՒՈՐԵԱՆԻ եւ Հայաստանի մէջ մեռած իրենց փեսին՝ ԼԵՒՈՆ ՔԱՐԱՏԱՂԼԵԱՆԻ յիշատակին : Կը հրաւիրուին իրենց ազգականները եւ բարեկամները :

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ ՀԵՏԵՒԱՆՔՈՎ ՑԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Մ. ՄԵԾԱՐԵՆՑԻ եւ Դ. ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ նուիրուած հանդէսը, որ տեղի պիտի ունենար այս շաբաթ գիշեր :

ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԵՆՔ

Մեր ուշացած բաժանորդները որ փակեն իրենց բոլոր պարտքերը մինչեւ 1951 ԱՊՐԻԼ : Այդ թուականէն սկսեալ պիտի դադրին մէկ տարիէն աւելի պարտք ունեցողներուն թերթերը, իսկ միւս բաժանորդները պիտի ստիպուին վճարել նոր գիներով :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉ

Ֆ. Կ. Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Վարդուհի Լ. Շիրինեանէ հազար ֆրանք եւ ոմն 500 ֆր. :

✕ Շնորհակալութիւն կը յայտնէ նաեւ Տիկին Լ. Տօնիկեանի որ իր ամուսնոյն եւ աղջկան եղերական արկածէն ազատելուն առթիւ կը նուիրէ 2000 ֆրանք : Այս առթիւ կը մաղթէ արագ ապաքինում Պ. Տօնիկեանի եւ Տիկին Տարօն Նուրիճանեանի :

✕ Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք Օր. Վարդ Երկանեանէ, Պ. Գոյունեանի մահուան առթիւ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur–Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Vendredi 23 MARS 1951 Ուրբաթ 23 ՄԱՐՏ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6414–Նոր շրջան թիւ 1825

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՇԱՏ Է ԱՒՈՒՐՆ ՉԱՐ ԻՒՐ»

Հետզհետէ կը պրկուին օղակները, վերջնապէս կազմակերպելու համար ազատ աշխարհի պաշտպանութիւնը: Անծայրածիր ցանց մը, որուն մանրամասնութեանց ընթերցումն անգամ գլխու պըտոյտ կը պատճառէ :

Երէկ թերթերը հրատարակած էին Ատլանտեանի ճակատին սպարապետութեան կազմը, վերին հրամանատարութեամբ զօր. Այզընհաուըրի :

Տասներկու զինակիցներէ իւրաքանչիւրը բաժին մը ունի ընդհանուր ղեկավարութեան մէջ, համաձայն իր աշխարհագրական դիրքին, ինչպէս եւ տնտեսական, քաղաքական եւ ռազմական կարողութեան :

Անշուշտ գլխաւոր պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ Մ. Նահանգներուն, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի վրայ, որոնք ահագին յանձնառութիւններ ստանձնած են, յանուն ընդհանուր ապահովութեան եւ խաղաղութեան :

Համաձայն պաշտօնական տեղեկութեանց, վերին հրամանատարութեան մէջ կը գտնուին եօթը ամերիկացի, վեց անգլիացի, հինգ ֆրանսացի բարձրաստիճան սպաներ: Մէկ – մէկ ներկայացուցիչներ ալ պիտի առնուին Իտալիայէն, Նորվեկիայէն եւ Տանըմարքայէն:

Հրամանատարութիւնները բաժնուած են ոչ միայն ցամաքային, ծովային եւ օդանաւային ուժերու վրայ, այլ եւ համաձայն պաշտպանութեան գլխաւոր դիրքերու :

Այսպէս, Եւրոպան պիտի բաղկանայ երեք հիմնական ճակատներէ,— հիւսիսային, կեդրոնական եւ հարաւային :

Առաջին ճակատը, որ գլխաւորաբար ծովային է, պիտի վարէ անգլիացի ծովակալ մը: Երկրորդը՝ ֆրանսացի զօրավար մը (Ժիւէն)․ երրորդը՝ իտալացի զօրավար մը :

Այս տեղեկութիւնները բաւական են, գաղափար մը կազմելու համար պաշտպանութեան ընդհ. ծրագրի մասին:

Հիմա որ մեքենան սարքուած է, պարբերաբար պիտի երեւան լրացուցիչ տեղեկութիւններ, լուսաբանելու համար հանրային կարծիքը : Մընացեալը զինուորական գաղտնիք է :

Պիտի մաղթէինք որ բոլոր տեղեկութիւնները, յայտնի թէ գաղտնի, ծառայէին իբրեւ « նիւթեր պատմութեան համար, եւ ոչ թէ իբրեւ ազդարարներ ահաւոր փոթորիկի մը:

Ո՞վ պիտի համարձակէր նախատեսել «Երրորդ»ի մը վախճանը, փոխադարձ կիրքերու յարաճուն մոլեգնութեան եւ զինարուեստի, զինարշաւի աննախընթաց մրցակցութեան մէջ ...

Մանաւանդ որ, ընկերային խլրտումներն ալ կը սաստկացնեն ամենօրեայ ջղաձգութիւնները, Արեւմուտքի թէ Արեւելքի մէջ:

Ինչ որ տեղի կ'ունենայ մեր աչքերուն առջեւ եւ աւելի հեռուն, մինչեւ Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելք, միայն տնտեսական կամ ազգայնական պահանջներէ չի բխիր :

Ամէն տեղ ալ, իրար խառնուած են տնտեսականը եւ քաղաքականը :

Այն բազմութիւնները որ կը տքան ապրուստի սղութեան, համատարած թշուառութեան եւ տուրքերու ծանրութեան տակ, յաճախ դժուար կը դիմանան զանազան փորձութեանց :

Աշխարհը երկու ճակատներու բաժնուած ըլլալով, յաճախ պղտոր ջուրեր կը խառնուին ամէնէն բնական եւ արդար պահանջներուն անգամ :

Գաղտնիք չէ որ Ատլանտեանի դաշինքին հակառակորդները անկարելին կը փորձեն, զայն խորտակելու համար :

Տակաւին առջի օր Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Թոլյիաթթի, կը խոստանար ուժ տալ ներկայ կառավարութեան (աջակողմեան), պայմանաւ որ քաշուի Ատլանտեանի դաշինքէն :

Նոյն երեւոյթը ուրիշ երկիրներու մէջ: Նոյն ազդանշանը՝ յանուն խաղաղութեան, ապահովութեան, բարօրութեան...

Ամէնէն անմեղ, օրինաւոր ազդանշանն ալ տարբեր իմաստ ունի, համաձայն իւրաքանչիւր աշխարհամասի :

Այո, ամէն օրուան հոգը իրեն կը բաւէ : Մանաւանդ փոքր եւ անճար ժողովուրդներուն համար :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՐ ԶԱՏԻԿԸ

Մէկ տարիէն միւսը միշտ ալ նորութիւն մը կայ գաղթական Հայերուս համար:

Աշխարհի համար արդէն փոխուած է ամէն բան եւ կտրուած կապը հինին ու նորին միջեւ. իսկ մեզի համար կարծես բան մըն ալ աւելի է:

Ցարութեան տօնը զուգադիպելով գարնան, բնութեան վերազարթումին ու յարութեան, բացառիկ հանդիսաւորութիւն մը կը ստանար, եւ երբ եկեղեցի կը վազէինք մեր պատանեկան տարիքին, հոն կը փնտռէինք Ծաղկազարդէն վերջ, գոյնզգոյն յակինթներն ու բուրումնաւէտ շահպրակները, որոնց երփներանգ գոյները մեր աչքերուն մէջ կը շողային եւ իրենց գգլիչ բոյրը խունկին հետ խառնուած՝ կը գգուէր մեր հոգին:

Ի՜նչ Զատիկներ անցան մեր վրայէն: Ամէնէն խնկաւէտ ու ծիծղուն տօներէն վերջ, Խաչելութեան ինչ չարչարալից Աւագ Ուրբաթներ խոցեցին մեր սիրտերը: Մեր ձիթենիի ճիւղերը կանաչի տեղ կարմիր հագան: Մեր զմայլելի շարականները լաց ու ողբի փոխուեցան եւ Ցարութեան աւետաբեր զանգակները մեր փառահեղ վանքերուն ու եկեղեցիներուն՝ միայն «լացի գիշերուան» ողբերը երգեցին :

Այս բոլորը չկրցան սակայն պղտորել Զատկի լուսաճաճանչ խորանը: Եւ ուր ալ ըլլանք, որքան ալ դառն ըլլան մեր գալիք օրերը, դարձեալ յոյսի եւ լոյսի շող մը կը կաթէ մեր հոգիներէն ներս, երբ աւետեն թէ Ծրագալոյց է վաղը, իսկ միւս օր Զատիկ :

Դժբախտ է զուգադիպութիւնը եւ անախորժ այն տարակոյսը թէ այս տարի պիտի կրնա՞նք լսել, «Այսօր անճառ»ը, «Խաչի քո»ն կամ «Քրիստոս Ցարեաւ»:

ՍՕՍԻ

«Նախ Մօտաւոր Արեւելքը»

Մ. Նահանգներու ծերակուտականներէն Էտուին Ճոնսըն ճառ մը խօսելով ժողովին մէջ, պահանջեց որ ամերիկեան կառավարութիւնը իր ուշադրութիւնը կեդրոնացնէ Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան վրայ, փոխանակ Եւրոպայի: Իր կարծիքով, երրորդ աշխարհամարտը կրնայ պայթիլ այդ շրջանին մէջ, որ ունի քարիւղի մեծ պահեստներ եւ ուրիշ առաւելութիւններ : Քանի մը հատուածներ իր ճառէն.

— « Արեւելեան Միջերկրականը ոչ միայն խոցելի կէտ մըն է, այլեւ ռազմագիտական առաջնակարգ դիրք մը աշխարհի մէջ, հետեւաբար հոն տեղը Մ. Նահանգներու զինուորական ուժը կեդրոնացնելու: Միջին Արեւելքի Պարսկական ծոցը աշխարհի ամէնէն զգայուն կէտն է, եւ նոր պատերազմի մը մէջ անոր քարիւղի կենսական արտադրութիւնը ցանկալի խայծ մը պիտի ըլլայ երկու կողմերուն համար ալ: Ասկէ զատ, այն ելեկտրական կայծերը որ կրնան բռնկցնել երրորդ Աշխարհամարտը, հաւանաբար պիտի բռնկին այդ շրջանին մէջ»:

Ծերակուտականը ակնարկելով Պարսկաստանի վերջին դէպքերուն, առաջարկեց ամէն միջոց ձեռք առնել, որպէսզի քարիւղի պահեստները Ռուսիոյ ձեռքը չանցնին: « Երրորդ աշխարհամարտը պիտի շահի ան որ կը յաջողի ձեռք անցընել սեւ ոսկին»: Իր կարծիքով, ծիծաղելի է չորս ամերիկեան զօրաբաժին ղրկել Եւրոպա: «Եթէ Ռուսաստան յարձակի, զօր. Այզընհաուըր պէտք պիտի ունենայ 200 զօրաբաժիններու: Նոյնիսկ հարիւր զօրաբաժիններ տարբերութիւն պիտի չունենան Մաժինոյի գիծէն: Եւ յետոյ, պէտք չէ գերագնահատել Ռուսիոյ զինուորական ուժը»:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, հանդարտութիւն կը տիրէ քաղաքին մէջ: Շահը ճառ մը խօսեցաւ Նէվրուզի առթիւ, միաբանութեան կոչ մը ուղղելով, առանց ակնարկելու պաշարման վիճակի հաստատման:— Անգլիոյ արտաքին Նախարարը պատասխանելով երեսփ. ժողովին մէջ եղած հարցումներու, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը զանազան միջոցներ կը խորհի, պաշտպանելու համար բրիտանական շահերը: Նոյնիմաստ յայտարարութիւններ եղան Լորտերու Ժողովին մէջ :

Ընդհ. գործադուլ ամբողջ երկրին մէջ

Ոչ մէկ երկաթուղի

ԴՇ. ԿԷՍ ԳԻՇԵՐԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՈՒՐ. ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

Վերջին 25 ժամուան ընթացքին շատ աւելի ծանրացաւ կացութիւնը: Գործադուլի շարժումը տարածուած է ամբողջ երկրին մէջ:

Արհեստակցական Միութիւններէն Բանուորաուժը (F. O.) որ կապ չունի համայնավար կուսակցութեան հետ, հրամայեց ամէն աշխատանք դադրեցնել բոլոր երկաթուղիներուն մէջ, 48 ժամուան համար, Դշ. կէս գիշերէն մինչեւ ուրբաթ կէս գիշեր :

Այս կազմակերպութիւնը 65.000 անդամներ ունի Ֆրանսայի պետական երկաթուղիներուն մէջ: Աշխատանք Դաշնակցութեան (C. G. T.) համայնավար միութիւնները կը հաշուեն 300.000 անդամ, նոյն սպասարկութեան մէջ, իսկ Քրիստոնեայ աշխատաւորներու միութիւնը 65.000 անդամ :

Միութեանց վարիչները յայտարարեցին թէ չորեքշաբթի օր «ինքնաբերաբար» գործադուլներ յայտարարուած եւ Մարսէյլի, Պրէսթի, Պոռտոյի եւ ուրիշ կեդրոնական քաղաքներու մէջ: Գլխաւոր գիծերու կառախումբերը կարեւոր յապաղումներ ունեցան եւ հարկ եղաւ բացառիկ միջոցներ ձեռք առնել, կայարաններու մէջ խճողուած չըջիկները փոխադրելու համար :

Անգլիայէն Փարիզ հասած 1600 չըջիկներ երբ Տիէփ հասան, կառախումբերու երթեւեկը դադրած էր: Հարկ եղաւ զանազան կառախումբեր յարմարցնել եւ Փարիզ փոխադրել զանոնք :

Նախարարական խորհուրդը ամէն օր նիստ կը գումարէ, ելք մը գտնելու համար: Իր գլխաւոր մտահոգութիւնն է ամէն բանէ առաջ ապահովել երկրին պարենաւորումը եւ փոխադրութիւնները :

Ինչպէս գրած էինք երէկ, իրաւասու նախարարութեանց արտօնութիւն տրուած է պարտաւորիչ ծառայութեան հրաւիրելու կազի, ելեկտրականութեան, երկաթուղիներու եւ ուրիշ սպասարկութեանց մասնագէտ աշխատաւորները: Առջի օր հրաւիրուած էին քանի մը հազար քաղաքացիներ, զատ – զատ : Անսաստողները պիտի պատժուին :

Կառավարութիւնը առաջին փորձ մը կատարեց խլրտումները սահմանափակելու համար, 12 միլիառ ֆրանք յատկացնելով հանքագործներու աշխատավարձքին յաւելման համար : Միեւնոյն ատեն ամսական հազար ֆրանքի առժամեայ յաւելում մը խոստացած էր երկաթուղիներու աշխատաւորներուն, բայց մերժուեցաւ: Կազի եւ ելեկտրականութեան վարչութեանց ալ արտօնութիւն տրուեցաւ բանակցելու պաշտօնեաներուն հետ, բայց անօգուտ :

Մարսէյլի մէջ գործադուլ յայտարարեցին կազի եւ ելեկտրականութեան բանուորները : Ռուանի մէջ թղթատարական պաշտօնեաները աշխատանքը դադրեցուցին իբրեւ համակրանքի ցոյց: Պետական պաշտօնեաներն ալ կը խլրտին, առանց աշխատանքը դադրեցնելու :

Երկաթուղիներու գործադուլին հետեւանքով, տասնեակ հազարաւոր օտար այցելուներ պիտի չկրնան Փարիզ գալ, Զատկի արձակուրդին առթիւ: Միայն 30.000 հոգի տոմսակ առած էին Անգլիոյ մէջ :

Փարիզեան շրջանին կազի չորս կեդրոններէն երեքը չբանեցան առջի օր: Բազմաթիւ տանտիրուհիներ ժամերով տքնեցան, կերակուր եփելու համար: Պարտաւորիչ ծառայութեան կանչուած պաշտօնեաներէն զատ, մասնագէտ նաւաստիներ հրաւիրուած են, կազի հայթայթումը ապահովելու համար: Ելեկտրականութեան վեց կեդրոններու գրաւման շնորհիւ, կարելի եղած է ապահովել հոսանքը:

Դժուար է հաշուել բանթողներուն թիւը: Թերթերը կը գրեն թէ վնասարարութիւններ ալ կատարուած են, մեթրոյի կայարաններուն մէջ : Այսպէս, առջի օր երկաթեայ ձող մը նետուած էր Պէրսիի գծին վրայ, եւ հրդեհ ծագեցաւ Վէնսէնի մէջ: Երկու պարագաներուն մէջ ալ ծանր վնասներ չպատահեցան :

ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀ. ՊԱՏԿԵՐԸ

Ահաւասիկ գործադուլի եւ ուրիշ խլրտումներու ընդհ. պատկերը, համաձայն վերջին տեղեկութեանց .—

Փարիզեան շրջանին գլխաւոր երկաթուղիները չեն բանիր (Սէն Լազար եւ Մոնփառնաս), միւս կայարանները՝ շատ անկանոն: Մեթրոյի 450 կառախումբերէն 60—70ը միայն կը բանին, երկար ընդհատումներով.— Երկու հազար հանրակառքերէն միայն հինգ հատ կը բանին: Մետաղագործական հաստատութեանց մէջ խլրտումները կը սաստկանան.— Շինութեանց բանուորները կը պահանջեն ժամական 20 ֆրանք աւելի, 20 առ հարիւր յաւելում կտորով բանողներուն, 4000 ֆր.՝ պաշտօնեաներուն եւ մասնագէտներուն համար.— Ջուրի վարչութեան պաշտօնեաները դադրեցուցին 24 ժամուան գործադուլը, եւ կը բանակցին յաւելման համար :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՊԵՐՃԱԽՕՍ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ ԿԱՐՄԻՐ ՃԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՅ

Միջազգային հարցերու մասնագէտ մը դիտել կուտայ թէ՝ ժողովրդավար ու համայնավար աշխարհներու ուժը չափելու ժամանակ, կարեւոր իրողութիւն մը գրեթէ ամբողջովին անտեսուած է։ Այն է՝ անցած տասներկու ամիսները որքան ալ դառն ու տագնապալի եղան ժողովրդապետութեանց համար, նոյնքան եւ աւելի յարաճուն դժգոհութեան շրջան մը հանդիսացան Մոսկուայի վարած լայնածաւալ կայսրութեան սահմաններուն մէջ։

Համայնավար պետութեանց սահմաններէն ներս եւ դուրս, գարնան եղանակը, ընդհանրապէս անհանդարտ ու խռովայոյզ վիճակի կը մատնէ հաւատացեալներու բազմութիւնները։ Այս գարնան, հերթական խռովութեանց թատերաբեմը հանդիսացան Իտալիան եւ Չեխոսլովաքիան։

Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան այժմու պառակտումը դասական ձեւ մը առած է վերջին երկու տարիներուն, Արեւմտեան Եւրոպայի «ազատ» համայնավարութեան ծոցին մէջ։ Այս հերձուածները, ընդհանրապէս, կ'արտայայտեն համայնավարներու մօտ զարթումը այն գիտակցութեան, թէ ղեկավարները զիրենք կ'օգտագործեն ոչ թէ տարածելու համար համայնավարութիւնը, որուն տակաւին հաւատարիմ կը մնան, այլ պարզապէս ապահովելու ռուսական աշխարհակալութեան պաշտպանութիւնը։ Հերձուածային այս շարժումները մեծ մասով կը գտնուին Եւրոպայի Եուկոսլաւ դեսպանատուներու ուժեղ ազդեցութեան տակ։

Հերետիկոսներէն քիչեր միայն կը միանան արեւմտեան ղեկավարութեան կամ իրենց սեփական կառավարութիւններուն։ Մեծ մասը, հոգեպէս խորտակուած կամ չփոթութեան մատնուած, չի կրնար ունենալ քաղաքական որեւէ գործունէութիւն եւ կը մեկուսանայ։ Այս եղած է, անցեալ գարունէն ի վեր, Արեւմտեան Եւրոպայի համայնավար կուսակցութեանց շատ մը լուրջ, թէեւ փոքր պառակտումներուն միօրինակ արդիւնքը։

Իտալական պառակտումէն առաջ, խորապէս պառակտուած էին Նորվեկեան եւ արեւմտեան — գերմանական համայնավար կուսակցութիւնները։ Նորվեկեան պառակտումը դեռ կը շարունակուի, իսկ արեւմտեան — գերմանականը արժած է աւելի քան 30.000 շարքային կարմիրներու կորուստը եւ կուսակցութեան թիւ 2 մարդը, Քուրթ Միւլէր առեւանգուած եւ բանտարկուած է Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ։

Ամէն ամիս մաքրագործումներ կը կատարուին Արեւմտեան Գերմանիոյ համայնավար կուսակցութեան մէջ։ Թէեւ պառակտումի մը ենթարկուած է Սաարի փոքր համայնավար կուսակցութիւնը։ Պելժիոյ կարմիր ղեկավարութիւնը ստիպուեցաւ արտաքսել իր կարեւոր անդամներէն մէկը։ Իսկ շաբաթներու հարց կը նկատուի Զուիցերիոյ համայնավար կուսակցութեան մէջ սպասուող խռովութեանց պայթումը։

Իտալացի հերետիկոսները կը սպառնան, առաջին անգամն ըլլալով հրապարակ նետել մրցակից ուրիշ կուսակցութիւն մը, որ հիմնուած պիտի ըլլայ՝ Մոսկուայէն զատուած «ազգային» համայնավարութեան սկզբունքներուն վրայ։ Այս հերձուածին ղեկավարները, Ալտօ Քուքքի եւ Վալտօ Մակնանի, որոնք պատերազմի ժամանակ դիմադրական ճակատի վարիչներ էին եւ այժմ երեսփոխան են, մեծ համբաւ կը վայելեն հիւս. Իտալիոյ կարմիր շրջանակներուն մէջ։ Անոնց հետ կուսակցութենէն հեռացան աչքի զարնող ուրիշ հարիւրաւորներ եւ քանի մը տասնեակ ըմբոստ բջիջներ կազմուած են արդէն կուսակցութեան մէջ։

Եւրոպայի մէջ, Երկաթեայ վարագոյրին այս կողմը, ամէնէն տկուն համայնավար կուսակցութիւնը կը թուի ըլլալ Ֆրանսականը։ Թէեւ աւելի փոքր քան Իտալականը, մանաւանդ որ վերջին երեք տարիներու ընթացքին կորսնցուց բազմաթիւ անդամներ, Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը, Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, շատ տկուն ու հաւատարիմ գործիք մըն է Կոմինֆորմի ձեռքին մէջ։

Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան ղեկավարութիւնը կը կազմեն խումբ մը տարէց մարդիկ, որոնք հաւատարմօրէն հետեւած են Մոսկուայի գծին, վերջին քսան տարիներու ընթացքին։ Վերին խաւի այս ղեկավարութեան անմիջական գործակիցն է երիտասարդ վարիչներու բազմութիւնը։ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան վերջին ընդհ. ժողովի պատգամաւորներուն 100ին 80ը 35 տարեկանէն վար երիտասարդներ էին։ Կազմակերպուած հերձուած մը Ֆրանսայի մէջ ալ կայ եւ նոյնիսկ մէկ էջով եւ «Լա Լիւթ» անունով թերթ մը կը հանէ, բայց ոչ մէկ դեր կրնայ խաղալ ցորչափ գլուխը չի գտնուիր հին եւ ականաւոր դէմքերէն մէկը։ Իսկ այդ դէմքերը կը մնան հաւատարիմ։

Ֆրանսացի համայնավարները, Իտալիոյ համայնավար կուսակցութիւնը կը նկատեն «մտաւորականներու» կուսակցութիւն մը, ինչպէս չինականը։ Իտալական կուսակցութիւնը, սակայն, ոչինչէն ստեղծուեցաւ պատերազմէն վերջ եւ երկու տարուան ընթացքին դարձաւ Իտալիոյ երկրորդ մեծ կուսակցութիւնը։ Իտալացի համայնավար ղեկավարները ըմբոստ խառնուածք մը ունին եւ դիւրութեամբ չեն հետեւիր ռուս համայնավարներուն։

Արեւմտեան աշխարհը քիչ բան գիտէ Չեխոսլովաքիոյ անցուդարձերուն մասին։ Բայց ինչ որ կ'իմացուի իբրեւ վստահելի տեղեկութիւն, կը պարզէ արբանեակներու ընտանի քաղաքականութեան մը պատկերը։ Ամբողջ ձմեռնային եղանակին, չեխ համայնավար կուսակցութիւնը խիստ քննադատութեան առարկայ դարձաւ եւ ատոր յաջորդեց նախկին արտաքին նախարար Քլեմենթիսի եւ ուրիշ կարեւոր դէմքերու չնորհազրկումն ու ձերբակալութիւնը։

Արեւելեան Եւրոպայի համայնավար կուսակցութեանց մէջ տիրող դժգոհութեան էութիւնը այն է ինչ որ է Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, — ազգայնականութիւն, որ Ռուսերու կողմէ կ'որակուի նաեւ «Թիթօյականութիւն» կամ «Թրոցքիականութիւն»։ Այս դժգոհութիւնը ընդհանրապէս կը յայտնուի առեւտրական յարաբերութեանց մէջ։ Առեւտուրի ռուս պետական մենաշնորհի կազմակերպութիւնը այնպիսի հիանալի գործ կը տեսնէ անօգնական չահակիցներու հետ, որ ամէնէն հին — գլուխ դրամատէրն անգամ նախանձէն պիտի պայթէր։

Չեխոսլովաքիա, իբրեւ արդիւնաբերող երկիր ինչպէս Մեծն Բրիտանիան եւ Պելժիան, խաղաղութեան շրջանին կախում ունէր արեւմտեան աշխարհէն, հում նիւթեր ճարելու եւ սպառման շուկաներ ապահովելու համար։ Խ. Միութիւնը, որ չի կրնար այս հում նիւթերը հայթայթել, մեծ քանակութեամբ կ'իւրացնէ Չեխոսլովաքիոյ ճարտարարուեստական արտադրութիւնը։ Մեքենաներն ալ կը մաշին եւ կարելի չըլլար մինչեւ իսկ անոնց աւրուած մասերը փոխել։ Եւ, ամէն անգամ որ առեւտրական նոր համաձայնութիւն մը կը կնքուի, Ռուսիա նոր պահանջներ կը դնէ չեխոսլովաք ճարտարարուեստին։

Ու տակաւին, աչքէ անցնելով համայնավար քարտէսը հիւսիսէն դէպի հարաւ, կացութիւնը կը պարզէ հետեւեալ պատկերը.—

Լեհաստանի մէջ, «ազգայնական» ճեղքը գոցուեցաւ 1948ի ամրան եւ աշնան, երբ չնորհազրկուեցաւ Կոմուլքան։ Ու 1949ին, խորհրդային մարաջախտ Ռոքոսովսքին, լեհական դահլիճին մէջ մտնելով, բոլորովին իր թաթին տակ առաւ լեհական քաղաքականութիւնը։

«Ազգայնական» շարժումը նոյնպէս ջախջախուեցաւ Հունգարիոյ մէջ, երբ 1949ի ամառը կախաղան հանուեցաւ արտաքին նախարարը, Ռայք։

Ռումանիոյ մէջ ուշագրաւ խլրտումներ չկան, մինչ Պուլկարիոյ մէջ համայնավար մաքրագործումները աւելի անողոք եղան քան որեւէ ուրիշ արբանեակ երկրի մէջ, 1950ի սկիզբէն սկսեալ, երբ կախուեցաւ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Թրայչօ Քօսթով։ Հաշուեյարդարի ենթարկուած է համայնավար կուսակցութեան յետ պատերազմեան կեդր. կոմիտէի անդամներուն երկու երրորդը, իսկ պետական մեքենայի եւ բանակի ղեկավարութիւնը ամբողջութեամբ կը գտնուի ռուս եւ պուլկար վստահելիներու ձեռքը։

Ալպանիոյ մէջ կացութիւնը անհանդարտ է։ Հրոսախումբեր կը վխտան լեռնային շրջաններու մէջ, ինչպէս առհասարակ եղած է այնտեղ ամէն ժամանակ։

Արեւելեան Եւրոպայի գիւղացիական պետութեանց մէջ, գարունը, առ հասարակ, անհանդարտ շրջան մըն է։ Վերջին հունձքէն պահեստը կը սպառի միշտ եւ ուտելիքի նեղութիւնը կը շեշտուի։ Ու կը սկսի աւար մը զանազան շրջաններու մէջ։

Թ.Ա.Թ.

Զատկական աւուրխ

Հրաշագործ Զատիկ, շուրջ երկու հազար տարիէ ի վեր կ'այցելես մեզ, վեհափառօրէն, ճիշդ այն եղանակին, ուր անմահական բնութիւնը, նման բուժուած անդամալոյծի մը կը զօրանայ, կը զարդարուի եւ նորափետուր գեղեցկութեամբ կ'ոգեւորուի։

Աւանդական յարութիւնը՝ խինդով եւ յոյսով կը տոգորէ տառապակոծ մարդկութիւնը, որուն ամենահին եւ ընտիր անդամներէն՝ հայութիւնը կը սպասէ իր արդար բաժինը այդ համայնապատում եւ ցնծաբեր տօնէն։

Սակայն, Բարէ, քանի մը հարիւր եւ մանաւանդ քանի մը տասնեակ տարիներէ ի վեր, հակառակ անլուր զոհողութեանց եւ փառաւոր յաջողութիւններու, արամեան ցեղին դիրքն ու ճակատագիրը կը մնան անստոյգ եւ կսկծալի։

Բիւրաւոր կործանած տաճարներ եւ սրբապղծուած խորաններ կը պահեն իրենց խորհրդաւոր լռութիւնը եւ ժանգոտած զանգակներ կը մրմնջեն իրենց սարսռազդեցիկ նզովքը։

Հակառակ անոր որ Արարատ մաս չի կազմեր Հայաստանի ու կը հեւայ սրբապիղծ մականի ներքեւ, իր բարձունքէն կը ղօղանջէ խորհրդաշատ զանգակ մը։

— «Արի, արթուն, ես միշտ կանգուն եմ, մշտնջենական երիտասարդն եմ։ Սարսափելի Ջրհեղեղէն փրկեցի մարդկութեան բեկորները։ Վարձատրութիւնս կը սպասեմ, արդարութիւն կը պահանջեմ, իրաւունքիս յաւերժական տէրն եմ»։

Մասիսի վեհ գլուխէն արձակուած այս ձայնալիքները, հպելով Տաւրոսի բարձրաքանդակ ճակատին, կ'երթան խառնուիլ Միջերկրականի պղտոր ջուրերուն եւ կ'արտադրեն ալեկոծութիւն։ Հայութիւնը կ'որոնէ նաւահանգիստ մը։

Վանտալական ուժերն անկարող են քանդելու Տիգրաններու եւ Լեւոններու ցեղին անվկանդ ոգին եւ լռութեան դատապարտել անբեկանելի զանգակները։

Աշխարհի հինգ մասերուն մէջ եռանդով եւ հոգեչունչ աղօթքով կը հնչեն հայկական զանգակներ։ Զայնական այդ ալիքներուն կը խառնուին հին եւ նոր բոլոր նուիրական երգեր։ Անոնց մէջ բաժին ունին Վարդան, Նարեկացի, Զապէլ, Շնորհալի, Լամբրոնացի, Էյֆէլի Աշտարակին ներքեւ երգող Հիւկօն եւ Լամարթին, Շիլլէր եւ Կէօթէ, Տանթէ եւ Պայրըն, ինչպէս եւ նոր Աշխարհին բարձրագոչ զանգակատուները։

Այո, հրաշունակ Զատիկ, երկար ժամանակէ ի վեր կուգաս մեզ ձեռնունայն ու կը վերադառնաս խոստումներու ողկոյզ մը՝ գեղազարդ պատմուճանիդ ծալքերուն մէջ, սակայն, ափսոս, ի զուր կը սպասենք պտուղին։ Եթէ յամենայ խոստումին իրագործումը, հայութիւնը պիտի ըմբոստանայ մարդկութեան եւ բնութեան տարրերուն դէմ, պիտի այլափոխէ իր անզօրը ու ապահով դիրքը եւ կազմելով ահեղ հրաբուխ մը, պիտի հրդեհէ ամբողջ աշխարհը ...

Փութա, սիրելի Զատիկ, փարատել հայութեան ճակատին կնճիռները ու սեւ հաւկիթները փոխանակել ծիածանի գոյներով։

Զատիկ, մեր խնդրանքը մեկին է եւ արդար։ Ոսկեձոյլ՝ հայկական զանգակ մը, Մասիսի վրայ, որպէսզի քու տօնախմբութիւնդ կատարենք, եւ նոյն բարձունքին վերեւ, դրօշակ մը հայկական։

ԳՐԻՄԻԹԷԼ

Ցետադիմական շարժում Թուրքիոյ մէջ

ԳԼԽԱՐԿԸ ՆԵՏԵԼ, ՖԷՍ ԴՆԵԼ.— ԿԻՆԵՐՈՒ «ՓԷՉԷ»Ն (ՔՕՂ) ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏԵԼ.— ԼԱՏԻՆԱԿԱՆ ՏԱՌԵՐԸ ՋՆՋԵԼ

ԽՄԲ.— Պոլսոյ թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (15 Մարտ).—

Գոնիայի մէջ մոլեռանդական եւ յետադիմական դէպքեր պատահեցան եւ լուրը տարածուեցաւ երկրին բոլոր կեդրոններուն մէջ։ Ափ մը խաւարամիտներ սկսան զովքը հիւսել «փէչէ»ին, փաթթոցին կամ «չարշաֆ»ին, նողկանք եւ զայրոյթ պատճառելով երկրին լուսամիտ եւ յառաջադէմ տարրերուն։ Պաշտօնական շրջանակները չափազանցութիւն կը գտնեն դէպքին մէջ, բայց հանրային կարծիքը չի ծածկեր իր վրդովումը։

Առաջին տեղեկութեանց համաձայն, Գոնիայի շրջակայքը քանի մը խաւարամիտներ այսպիսի ելոյթ մը ունեցած են, եւ երկու երեսփոխան ուժտուած են այդ շարժումին։ Զարմանալի է որ դէպքը զուգադիպած է Դեմոկրատ կուսակցութեան համաժողովի գումարման, եւ քանի մը հոգի դատարանի յանձնուած են։ Գոնիայի մէջ մոլեռանդ մը, որ ծանօթ է Փօսթալճը Րահիմ հօճա անունով, քարոզած պահուն ըսած է.

— Անոնք որ արգելք կ'ըլլան մեր կրօնական պահանջներուն, կեավուր են։ Կ'ուզենք որ Մէճլէն վերահաստատուի, կիները «չարշաֆ»ներու մէջ ծածկուին, եւ քօղով ծակեն իրենց երեսները։

Հօճային դէմ դատական հետապնդումի ձեռնարկուած է, բայց մղկիթի ունկնդիրները մերժած են վկայել։

Դարձեալ Գոնիայի մէջ, քարոզիչ մը, Թահիր Պիւյիւքքէօրիւքճիւ, դատարանի յանձնուած է իբր գաղտնաբար արաբերէն ուսուցանող, եւ դատապարտուած է։

Գարամանի մէջ ալ մէկը ինքզինքը Մէհտի հռչակած է եւ ըսած.— Մօտերս պիտի պարզենք նուիրական դրօշը, եօթնէն մինչեւ եօթանասուն տարու, ամէն ոք այս դրօշին տակ պիտի համախմբուի :

Մոլեռանդը անմիջապէս ձերբակալուած է, իսկ Ճէհանպէյլիի մէջ բանտարկուած են վեց հոգի, երբ աղանդաւորական արարողութիւն կը կատարէին :

Գոնիայի գիւղացիներուն մէջ բոյն դրած են գոյնզգոյն աղանդներ եւ անհրաժեշտ կը նկատուի հօճաները փոխանակել լուսամիտ ուսուցիչներու հետ :

Գոնիայի ժողովուրդը ցաւ եւ զայրոյթ կը զգայ այս պատահարներէն, որոնք յետադիմական խարանը կրնան տալ իրեն : Կը ցաւի որ քանի մը տգէտ մարդոց մեղքին համար հաշիւ տալու կը պարտաւորուի քաղաքի մը ամբողջ բնակչութիւնը :

Դէպքին շուրջ ջղագրգռութիւն ցոյց կուտայ մասնաւորաբար Դեմոկրատ կուսակցութեան օրկանը, «Զաֆէր», որուն խմբագրապետը կը պահանջէ որ անմիջապէս կուսակցութենէն վտարուին մոլեռանդներուն ուժ տուող երկու երեսփոխանները : Թերթին խմբագրապետը կը հրաւիրէ որ անոնք քաջաբար յայտնեն իրենց ինքնութիւնը եւ հրապարակ իջնեն, որպէսզի ստանան իրենց արժանի պատասխանը :

Իրողութիւն է որ քաղաքական վերջին խմորումները ծածկուած են կրօնական եւ մոլեռանդական դիմակի տակ, եւ հիմա աւելի լրջօրէն երեւան կ'ելլեն : Անգարայի շրջանակները կ'ընդունին այս իրողութիւնը, բայց կ'ըսեն թէ պէտք չէ չափազանցել խնդիրը եւ պէտք չէ կարծել թէ յետադիմական ծաւալուն շարժումը կայ :

Պատահածը մանր մունր դէպքեր են, եւ նախկին շրջաններէն աւելի շատցած չեն : Կ'ենթադրուի թէ Գոնիայէն խորհրդաւոր նամակ մը ղրկուած է Անգարա, եւ հոն խօսքեր կան փէսի, «փէչէ»ի մասին : Նամակագիրներու դէմ օրինական հետապնդումի ձեռնարկուած է :

Ցաւալի է որ կարմիր եւ սեւ մոլեռանդութիւնը իր գլուխը կը ցցէ վերջին օրերս, լեզու երկարելով նոյնիսկ Աթաթիւրքեան յեղաշրջումին : Մասնակի դէպքերէն կարելի է քանդել ամբողջական եղրակացութեան մը եւ խորհիլ թէ որքան ալ աննշան ըլլայ շարժումը, կրնայ վտանգել ընկերային կեանքը, երկրին ժողովրդապետական վերելքին պահուն :

Անգարայի մէջ կարգ մը շրջանակներ ակարմիրներու մատը կը տեսնեն այս յետադիմական խմորումներուն մէջ, ինչպէս կը հաստատէ արդէն «Զաֆէր»ի խմբագրապետը, երբ կը գրէ.

— Եթէ այդպիսի նամակ մը գոյութիւն ունի, եւ եթէ երկու երեսփոխան ստորագրած են զայն, թող բարեհաճին մէջտեղ ելլել եւ անձնատուր ըլլալ արդարութեան : Եթէ տղամարդ են եւ քաջութիւն ունին, պէտք է կատարեն այս պարտականութիւնը, հակառակ պարագային պիտի ստիպուինք կարմիր գործակալներ նկատել զանոնք » :

Ինչ կը վերաբերի Դեմոկրատ կուսակցութեան ղեկավարներուն, բոլորն ալ հանդարտօրէն կը նային դէպքին, եւ առանց չափազանցելու զայն, կ'ըսեն թէ օրէնքը կայ եւ կը մնայ եւ խստօրէն կը հսկէ :

Պ. ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ ՄԻՒՆԻԽԻ ՄԷՋ

ՄԻՒՆԽԷՆ (Ցառաջ).— Եւրոպայի մէջ իր ճամբորդութեան ընթացքին, ԱՆՁԱյի հիմնադիրը, Պ. Ճորճ Մարտիկեան հանդիպեցաւ նաեւ այստեղ եւ Մարտ 16ին, քաղաքիս սրահներէն մէկուն մէջ խօսեցաւ հայ հասարակութեան : Եկած էին բոլոր Հայերը :

ԱՆՁԱյի տեղւոյս ներկայացուցիչը, Տոքթ. Հ. Օհանեան անհանգիստ ըլլալով չկրցաւ ներկայ ըլլալ : Անոր տեղ, հաւաքոյթին նախագահեց Պ. Մաքս Պարոնեան, որ բարի գալուստ մաղթելով Պ. Ճ. Մարտիկեանին, գնահատանքով խօսեցաւ անոր գործունէութեան մասին :

Պ. Ճ. Մարտիկեան լսեց ամէնուն մտահոգութիւնները եւ բոլորին ալ պատշաճ պատասխաններով գոհացում տուաւ : Խոստացաւ հետաքրքրուիլ քաղաքական կամ առողջական պատճառներով մերժուած հայրենակիցներու խնդիրներով եւ յայտարարեց, թէ ամէն ճիգ ի գործ պիտի դնէ հաստատելու ապաքինարան մը բախտազուրկ հիւանդներու համար :

ԱՆՁԱյի հիմնադրին խօսքերը նոր յոյսով կորով ներշնչեցին տարագիրներուն, որոնց երախտագիտական զգացումներու արտայայտութեամբ վերջացաւ հաւաքոյթը : Թղթակից

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ նախագահին մեկնումը դէպի Մ. Նահանգները՝ մեծ ուշադրութիւն գրաւած է քաղաքական շրջանակներու մէջ, մանաւանդ որ իրեն կ'ընկերանայ արտաքին նախարարը, Պ. Ռոպէռ Շուման : Այս այցելութեան նպատակներէն մէկն է ամրապնդել երկու երկիրներուն բարեկամական յարաբերութիւնները : Միեւնոյն ատեն փոխայց է այս, ի պատասխան նախագահ Ուիլսընի պատմական այցելութեան՝ 1919ին.— Նախագահը շնորհակալութիւն պիտի յայտնէ ամերիկեան կառավարութեան ընծայած աջակցութեան համար, երկու պատերազմներու ընթացքին.— Պ. Շուման շատ մը խնդիրներու կարգին պիտի քննէ Ցունաստանը, Թուրքիան եւ Սպանիան Ատլանտեանի դաշինքին միացնելու ծրագիրը, որ լրջօրէն կը զբաղեցնէ Ամերիկան : (Անգլիա եւ Ֆրանսա վերապահ են) :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ թերթերը որոշեցին 50 առ հարիւր բարձրացնել գիները, թուղթի տագնապին հետեւանքով : Էջերն ալ պիտի կրճատուին :

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ անհաշուելի վնասներ պատճառած են Միջին Ֆրանսայի եւ Ալպեան շրջանին մէջ : Կը վախցուի որ զարնանացանը ծանրապէս վտանգուի, եթէ նոր անձրեւներ տեղան : —

× Իզմիրի քաղաքապետը, Րաուֆ Օնարսալ, Անգարայէն իր քաղաքը վերադարձած ատեն, բուռն ճառ մը խօսեր է Իսմէթ Ինէօնիւի դէմ, զայն նմանցնելով... Մուսոլինիի : Ահաւասիկ իր խօսքերը.

— « Իբրեւ նոր ռազմավարութիւն մը ի գործ դնելով կը հետամտի հայրենակիցները Անգարա հրաւիրել եւ այնտեղ զանոնք թունաւորելով երկրին չորս կողմերը ղրկել : Ինչպէս որ սնանկացած դիկտատոր Մուսոլինին Հռոմի վրայ քալեց, արդեօք Անգարայի վրայ քալելո՞ւ կը պատրաստուի » :

ՁԱՅՆԱՒՈՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

« ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ » ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ.— 1930էն ի վեր Վարդանանց պատերազմի ողբերգութիւնը չէր բեմադրուած Վալանսի մէջ : Այս տարի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ստանձնեց այդ հոգը, 1500ամեակի առթիւ, ի գին մեծ զոհողութեան :

Այսպէս, Մարտ 17ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ ներկայացուեցաւ Ս. Բիւրատի «Աւարայրի Արծիւը» :

Շնորհիւ Լիոնի կոմիտէին աջակցութեան՝ կրցանք ապահովել անհրաժեշտ զգեստեղէնը : Սըրահին ճոխ «տէքօռ»ները, եւ զգեստներու եւ զէն ու զրահի այլազանութիւնը մեծ տպաւորութիւն գործեցին : Լաւագոյն դերակատարներու խումբ մը ամբողջ երեք ամիս կրած էր ամէն յոգնութիւն, եւ ներկայացումը անցաւ շատ յաջող :

Սրահը ամբողջովին լեցուած էր եւ շատերը ոտքի վրայ մնացին : Ներկայ էին նահանգապետին դիւանապետը, Պ. Burgalat, ընդհ. ոստիկանապետը, քաղաքապետական խորհուրդի անդամներ, տեղական թերթերու թղթակիցներ եւն. :

Ժամը 9ին, ընկեր Գեղամ Սարոյեան, յանուն Շրջ. կոմիտէին հանդէսը բացուած յայտարարելով, բացատրեց ներկայացման իմաստը : Խումբին ղեկավարը՝ ուսուցիչ Աշոտ Առաքելեան փոխան յայտագրի համառօտակի նկարագրեց թատերախաղին յաջորդական տեսարանները : Ընկերուհի Օտէթ Միքայէլեան եւս պարզեց Վարդանանցի պատմութիւնը, ֆրանսերէն, օտար հիւրերուն համար : Վարդանանցի մասին խօսելու հրաւիրուած էր Փարիզի Մուրատեան վարժարանի տնօրէնը, Հ. Պալեանի հետ : Դժբախտաբար երկուքն ալ չէին եկած : Ներկայ էր Վալանսի հոգեւոր հովիւը, Պալիկեան քահանայ :

Ինչպէս ըսի, բոլոր դերակատարներն ալ յաջող էին, ուսուցիչ Աշոտ Առաքելեան (Վարդան), Միքայէլ Տէր Պօղոսեան (Վասակ), Ստեփան Խաչմանեան (Ղեւոնդ երէց), Պատրիկ Խաչմանեան (Դենպետ), ընկեր Յակոբ Կօշկակարեան (կաթողիկոս), Տոքթ. Լ. Համբարձումեան (Յազկերտ), Տիկին Ռոզա Գափուսուզեան (Զարուհի), Օր. Ցամիկ Գափուսուզեան (Շուշանիկ), Մարտիրոս Սարգիսեան (Ներշապուհ) եւն. :

Վարագոյրը բացուելէ առաջ նուագախումբը բեմին ետեւէն նուագեց «Նորահրաշ Պսակաւոր» շարականը, խոր յուզում պատճառելով : Ներկայացումը վերջացաւ գիշերուան ժամը 12.30ին :

× Շրջ. կոմիտէն այս առթիւ ներողութիւն կը խնդրէ անհաճոյ խճողումին համար որ տեղի ունեցաւ իբրեւ հետեւանք թատրոնի պաշտօնեաներուն բացակայութեան : Թղթակից

ԽՄԲ.— Մեր պաշտօնակիցը, **Le Dauphiné Libéré**, Մարտ 19ի թիւին մէջ նկարագրելով ներկայացումը, կը յիշէ վերոյիշեալ մանրամասնութիւնները եւ ջերմապէս կը գովէ դերակատարները :

Պուժէի լիճը յորդեցաւ : Անըսիի լիճն ալ վտանգաւոր կէտին հասած է : Ռոնի ջուրերը ողողած են շրջակաները : Մտահոգութիւն կը տիրէ Լիոնի, Կրընոպլի, Ավինեօնի եւ ուրիշ կարգ մը շրջաններու մէջ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (10)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Ա.— ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

Երբ իմացաւ Էբիպաթիօնի խեղճ գիւղացիներուն ճակատագիրը, այն ատեն հասկցաւ թէ Սուլթանը վճռած էր ամէն բան լմնցնել : Մօտալուտ աղէտ մը կը նախատեսէր, մայրաքաղաքին դըռները գոցել տուաւ, եւ պաշտօնապէս այդ որոշումը հաղորդեց Սուլթան Մէհմէտի՝ ցաւագին արժանապատուութեամբ լեցուն լեզուով մը : Նոյն ատեն ձերբակալել տուաւ այն քանի մը Թուրքերը, որ առեւտուրով կամ այլ պատճառաւ այդ պահուն Պոլիս կը գտնուէին : Ատոնց մէջ կային նաեւ քանի մը երիտասարդ ներքիններ : Երբ կայսեր ատեանը հանեցին զիրենք, լալով պաղատեցան որ կամ զիրենք շուտ մը սպաննէ եւ կամ արեւուն մարը մտնելէն առաջ զիրենք ազատ թողու, որովհետեւ այդ ժամը անցնելէն ետքը, Սուլթանը անգթօրէն գլխատել պիտի տար զիրենք : Կայսրը, ատոնց յուսահատութենէն յուզուած, անմիջապէս արձակեց :

Երեք օր ետք ազատ արձակել տուաւ բոլոր միւս բանտարկեալները, եւ քաղաքին մէջ, ապաստան տուաւ Թուրքերու կողմէ հալածական դժբախտ գիւղացիներուն : Ասոնք խմբովին Պոլսոյ պարիսպներուն մէջ ապաստան կը փնտռէին իրենց հետ բերելով իրենց հունձքերը, որոնք ապագայ պաշարման ատեն իբր սնունդ պիտի ծառայէին : Յետոյ Կոստանդին, վեհանձնութեամբ առլի վերջին անգամ յայտարարութիւն մը ուղղեց Մէհմէտ Բ.ի, պարզելով այն պատճառները, որոնք զինքը կը ստիպէին պատերազմի վիճակին մէջ մտնելու, իր մայրաքաղաքին գոց դուռներուն ետին :

Սուլթանը, առանց բնաւ յուզուելու այսքան ազնիւ ընթացքէ մը, իրեն ներկայացուած առիթին վրայ խոյացաւ : Կայսեր հրամանով, պարիսպի դուռներուն գոցուելէն անմիջապէս վերջը, անգամ մըն ալ ղրկեց անոր պատերազմի վերջնական յայտարարութիւն մը : Պարպարօ նոյն իսկ կ'ըսէ թէ Օգոստոսի կէսերուն, Րումէլի Հիսարի բերդին մէջ կալանաւորեց կայսեր երկու դեսպանները եւ զանոնք գլխատել տուաւ : Պատմութեան մէջ անըստոյգ կը մնայ այս պարագան :

Ցխուն հազար հոգինոց բանակով մը Օգոստոսի 28 ին Պոլսոյ պարիսպին տակ երեւցաւ, բայց իր բոլոր պատրաստութիւնները տակաւին աւարտած չըլլալով, երեք օր միայն մնաց հոն՝ առանց սակայն բնաւ անհանգիստ ըլլալու Յոյներուն կողմէ, որոնց վատութիւնը դառնօրէն իրենց երեսին կուտայ Փաուսկոլլիս պատմագիրը : Խընամքով քննեց տեղւոյն վիճակը, պարիսպներուն վիճակը ուսումնասիրեց եւ չորս ամսուան բացակայութենէ մը ետքը, ըստ Տուքասի 1452 Սեպտեմբերի 1ին, ըստ Պարպարոյի 6ին մեկնեցաւ Ադրիանուպոլիս «ինքնավստահ ու վսեմ» : Ցաղթական մուտք մը գործեց մայրաքաղաք եւ սքանչելի պալատ մը շինել տուաւ, մինչդեռ նաւատորմը Կէլլիպօլու կը դառնար : Ադրիանուպոլսէն էր որ ամէնէն աւելի դիւրութեամբ կարելի էր Բիւզանդիոնի վրայ քալել :

Ասիական ափունքէն այդ նոյն ձեռնարկը շատ աւելի դժուար պիտի ըլլար : Անմիջապէս շարժեցաւ եւ գործի սկսաւ :

Այս մանրամասնութիւնները կը պարտինք վաւերագրի մը, Նիքօլա Պարպարոյի ձեռագիր յուշատետրին : Նիքօլա որ վենետիկեան նաւու մը վիրաբոյժն էր եւ Պոլսոյ մէջ անցուց պաշարման սարսափելի շրջանը : Այդ յուշատետրը Վենետիկի Մարչիանէ գրադարանին մէջ պահուած է եւ ամենամեծ կարեւորութիւն մը ունի, ինչպէս պիտի տեսնենք պաշարման պատմութեանը շարունակութեանը մէջ, թէեւ բացարձակապէս յայտնի է որ իր հեղինակը թշնամութեանց աւարտումէն ետքը միայն գրի առած է զայն :

«Անձնապէս Պոլսոյ դժբախտ քաղաքին մէջ գտնուած ըլլալով, կը գրէ յառաջաբանին մէջ, որոշեցի գրի առնել բոլոր ինչ որ կայ այս էջերուն մէջ, հանդուցեալ Մուրատին զաւկին՝ Մէհմէտ պէկի պատերազմին վրայ, որով անիկա գրաւեց վերոյիշեալ Կ. Պոլիս քաղաքը» :

— Հոկտեմբերի առաջին օրերէն իսկ, կ'ըսէ Ֆրանցէս, Սուլթանը, որ իր ծրագրին իրագործման կը հսկէր, հանճարեղ ռազմավարութեամբ բանակ մը ղրկեց Մօրա, Թուրխան Պէյլէրպէյի հրամանատարութեամբ :

(Շար.)

ՆՈՒԱԶԱԳՈՅՆ ՕՐԱՊԱՀԻԿԻ ԽՆԴԻՐԸ

Ամէն օր պատուիրակութիւններ կը ներկայանան Երասասու նախարարութեանց, գոհացում պահանջելու համար: Վարչապետը կը մերժէ որ եւ է ընդհանուր յաւելում, բայց կը խոստանայ բարձրացնել նուազագոյն օրապահիկի գումարը, հաւաքական պայմանագրութեանց յանձնաժողովին միջոցաւ որ նիստ գումարեց երէկ: Կառավարութիւնը համաձայն է 6—7 առ հարիւր աւելցնելու նուազագոյն օրապահիկը, որ ամսական 17 հազար Ֆր. է այժմ, Փարիզի մէջ, իսկ աւելի պակաս գաւառի մէջ: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը պահանջէ ամսական 19.000 ֆրանք: Աւելի ծանր են իր պայմանները՝ ընդհանուր աշխատավարձքի մասին: Միւս Միութիւնները համաձայն են սակարկելու, իսկ Աշխատանքի Անկախ Դաշնակցութիւնը զգուշութեան կը հրաւիրէ իր անդամները, «բանուորական դժգոհութիւնը» շահագործողներուն դէմ», «հակաֆրանսական միտումներ» վերագրելով անոնց:

Կարգ մը սէնտիքաներ ազդարարած են կառավարութեան թէ պատասխանատու չեն «դէպքերու վերջնական ընթացքին»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄՈՒԼ ՆԻՍՏ ՄԸ եւս գումարեցին չորս փոխանորդները, չորեքշաբթի օր, առանց վերջնական եզրակացութեան մը յանգելու: Իրազեկի մը տեղեկութեան համաձայն, «ամէնէն ձախաւեր նիստն էր այս»: Պ. Կրոմիքօ քարոզչական ճառ մը խօսեցաւ որ տեւեց երէկուան ժամը 5.15էն մինչեւ 7.30, առանց որեւէ կէտ լուսաբանելու: Պատասխանելով եղած մեղադրանքներուն, ըսաւ թէ Խ. Միութեան զինեալ ուժերը այսօր ալ այնքան են որքան 1939ին, եւ պնդեց թէ արեւմտեան պետութիւնները աւելի մեծ ուժեր ունին: Անուղղակի ակնարկեց նաեւ Ֆրանսայի ներկայ գործադուլներուն, ըսելով թէ ժողովուրդը «կը զգայ տուրքերու եւ գիներու ծանրութիւնը, երբեւ հետեւանք զինարշաւի»:

«ՄԵՐ ՀՈԳԻՆ ԾԱԽՈՒ ՉԷ», յայտարարեց Մ. Նահանգներու արտ. նախարարը, Էչիսըն, ճառ մը խօսելով խորհրդարանի արտաքին գործերու յանձնաժողովին առջեւ: Ճառը խօսեցաւ բանաձեւի մը առթիւ որ կը տրամադրէ «բարեկամութիւն հաստատել միւս բոլոր ժողովուրդներուն հետ, մէջն ըլլալով Խ. Միութեան ժողովուրդները»: Բացատրեց թէ «աշխարհի խաղաղութիւնը երբեք կատարեալ պիտի չըլլայ, մինչեւ որ Կրեմլինի տիրապետութեան ենթակայ բոլոր ժողովուրդները հաւասար եւ կատարեալ մասնակցութիւն չունենան»: Յետոյ հաւաստեց թէ Մ. Նահանգները այսօր շատ աւելի զօրաւոր են քան մէկ տարի առաջ: Նոյն օրը Նախագահ Թրումըն ալ յայտարարեց թէ երկրին ուժերը կրկնապատկուած են էնը ամսուան մէջ:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ուժի կեդրոն մը պիտի հաստատուի Մարոքի մէջ, նախաձեռնութեամբ Ֆրանսական կառավարութեան:

ՀԻՆԳ ՏԱՐԻ տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուեցան գերման զօր. Ռամքէ եւ իր օգնականը, հարիւրապետ Քամիչէլ, իբրեւ պատասխանատու 190 Ֆրանսացիներու սպանութեան եւ զանազան աւարառութեանց, Պրէսթի մէջ: Զօրավարը, որ վերջերս Գերմանիա փախած եւ յետոյ վերադարձած էր, արդէն պատիժը լրացուցած է, հինգ տարիէ ի վեր բանտարկուած ըլլալով:

ՍՈՖԻԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ պիտի ջնջուի կարգ մը ուտելիքներու բաժնեչափը (մասնաւորապէս կերպաս եւ կօշիկ), եւ յաւելումներ պիտի կատարուին աշխատավարձքի վրայ: — Պուլկար տարագիրներ կը հաւաստեն թէ նախկին վարչապետ Սթամպուլիսքիի տղան 500 ընդդիմադիրներ հաւաքած է սահմանագլուխին վրայ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Պուլկարները ռազմական պատրաստութիւններ կը կատարեն Ռուսերու ղեկավարութեամբ, զօրք համախմբելով սահմանամերձ շրջաններուն մէջ:

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ անգլիական ջուրերէն անցած ատեն, ողջունուեցաւ թնդանօթի 21 հարուածներով: Երեք բրիտանական մարտանաւեր հետեւեցան «Իլ տը Ֆրանս»ի:

ՄԱԿԻ ընդհ. ժողովը Փարիզի մէջ պիտի գումարուի յառաջիկայ Նոյեմբեր 6ին, փոխադարձ համաձայնութեամբ:

ՔՈՐԷԱՅԻ պատերազմը արագօրէն վերջացնելու համար մասնաւոր ծրագիր մը կը մշակէ Անգլիոյ արտաքին նախարարը: Դաշնակիցները միայն 13 քիլոմեթր հեռու են 38րդ զուգահեռականէն:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ մեծաքանակ արմտիք խնդրեց Խ. Միութենէն, առանց մասնաւոր պայմաններ դնելու:

13 ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՂՋԻԿՆԵՐ մեռան Միլանոյի մէջ, պատի մը տակ մնալով: Սաստիկ հովէն պաշտպանուելու համար 50ի մօտ աղջիկներ պատի մը տակ ապաստանած էին, երբ պատը փլաւ եւ խեղճերը փլատակներուն տակ մնացին: 33ը վիրաւորուեցան: 13ը մեռած էին: Միւսները հիւանդանոց փոխադրուեցան:

Մեծ պարահանդէս

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փոքր տ'Իթալիի մասնաճիւղին, Մարտ 24 շաբաթ գիշեր, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Salle des Ecoles, Rue Pierre Brosselette, Քրէմլէն Պիսէթր:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, խմբերգ Նոր Սերունդի անդամներու կողմէ, պար, արտասանութիւն, («ԱԶԳԴ ԲԱՑ», զաւեշտ) եւ Էլլէն Բիւզանդի «Աշուղ պապիկ»ը:

Կը խօսի ընկեր ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Նուագախումբ, ղեկավարութեամբ Fredy Marcelly, իր ամբողջական կազմով:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Métro Porte d'Italie: Aut. 125 իջնել Մէրի տը Պիսէթր: Մուտք 100 ֆրանք, Նոր Սերունդի անդամներու համար 75 ֆրանք: Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ.— Ցիշատակ չարչարանաց, Խաչելութեան եւ Թաղման ժամը 17ին:

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց Ս. Զատկի: Նաւակատիք: Երեկոյեան սկզբ. ժմրգ. ժամը 15.30ին Կոմիտասեան Ս. պատարագ ժամը 17ին:

ԶԱՏԻԿ. — Կիր., Ցիշատակ Ցարութեան սկզբ. ժամը 7.30ին, Եկմալեան քառաձայն Ս. պատարագ ժամը 10ին:

Ցիշատակ Մեռելոց 26 Մարտ, Բշ. Ս. պատարագ ժամը 10ին: Հոգեհանգիստ համօրէն ննջեցելոց: (Կճիf)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարանդեան» խումբին կողմէ «Անդրանիկ» Թատերախումբը կը ներկայացնէ ղեկավարութեամբ ընկեր Ն. Սարգիսեանի ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ (օփերէթ 4 արար, Աղ. Աբէլեանի):

Այս կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին Պիվէռի Tam Tam սրահին մէջ: Կէս գիշերէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր: Մուտքը ազատ է

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Պ. Պ. Երուանդ, Թադէոս եւ Խաչիկ Թադէոսեաններ կը ծանուցանեն թէ Զատկի Մեռելոցի երկուշաբթին հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի Ցունաստանի մէջ մեռած իրենց հօր՝ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԹԱԳՒՈՐ ԹԱԳՒՈՐԵԱՆԻ, իրենց եղբօր ԱՐԻՍ ԹԱԳՒՈՐԵԱՆԻ եւ Հայաստանի մէջ մեռած իրենց փեսին՝ ԼԵՒՈՆ ՔԱՐԱՏԱՂԼԵԱՆԻ յիշատակին: Կը հրաւիրուին իրենց ազգականները եւ բարեկամները:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Քղիէն Ապողնաք գիւղէն Սեդրակ Գրիգորեան կը փնտռէ հօրեղբօրորդին՝ Երուանդ Նաճարեանը, հօրը անունը Գրիգոր: Կը կարծուի թէ Նիսի շրջանը կը գտնուի: Իմացնել Գէորգ Գափոյեանի, 138 rue du Dr. Cauvin, St. Barnabe. Մարսէյլ, (B. du R.):

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— Մարտ 11ին ծանրութիւն վերցնելու Փարիզի ախոյենութիւնը շահած է juniors դասակարգ, Club Gondoloէն Վազգէն Claude Ֆէներճեան, որ Մարտ 31ին ալ հրաւիրուած է Ֆրանսայի ախոյենութեան մրցումին մասնակցելու համար: (Ժամը 20.30 à la Société Athletique Montmartre, 3 rue neuve de ia Chardonnière, métro Simplon): — Վ.

ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԵՆՔ

Մեր ուշացած բաժանորդները որ փակեն իրենց բոլոր պարտքերը մինչեւ 1951 ԱՊՐԻԼ: Այդ թուականէն սկսեալ պիտի դադրին մէկ տարիէն աւելի պարտք ունեցողներուն թերթերը, իսկ միւս բաժանորդները պիտի ստիպուին վճարել նոր գիներով: ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԵՐԳՉՈՒՀԻ

ՋԱՐՈՒՀԻ ԷԼՄԱՍԵԱՆԻ

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հովանաւորութեամբ հայկ. Թանգարանի նախագահ ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ:

Ապրիլ 7, շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Salle Chopin – Pleyel, 8 rue Daru, métro Ternes:

Տոմսերը կը ծախուին գրատուն Հ. Սամուէլ, Պարսամեան, Բալուեան, նաեւ Օր. Գալֆայեանի միջոցաւ, Տոքթ. Արամ Հանչեր, եկեղեցւոյ դիւանը եւ յանձնախումբի անդամներուն մօտ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Ազնիւ Սարգիսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս երկուշաբթի Թաղիս Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ հանգուցեալ ՄԱՐԳԱՐ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր բարեկամները եւ յիշատակը յարգողները:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Օթոյի մեքենագործ ամուրի երիտասարդ մը, 25—28 տարեկան, որ պիտի աշխատի կառաժի մը մէջ: Բնակարանի դիւրութիւն:

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԾԱԽՈՒ Է

Փարիզի մօտակայ արուարձանի մը մէջ, նոր վիլլա մը, վեց սենեակ եւ ընդարձակ վերնայարկ: Ամէն յարմարութիւն, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն: Օթօպիւսի կայանէն տասը քայլ: Պարտէզ՝ 60 պտղատու ծառերով: Կառաժի յարմարութիւն: Դիմել «Յառաջ»ի:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme – (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur–Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63

Samedi 24 MARS 1951 Շաբաթ 24 ՄԱՐՏ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6415–Նոր շրջան թիւ 1826

Խմբագիր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՇԱԳՐԱՒ ԽՄՈՐՈՒՄՆԵՐ

Անսովոր դէպքեր չեն Թուրքիոյ մէջ կատարուած խմորումները: Բայց եւ այնպէս, լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառեն օրուան իշխանութեան:

Իմացաք վերջին նորութիւնները,— յետադիմական շարժում Գոնեայի մէջ, ուր պահանջեր են վերահաստատել ֆէսն ու «փէչէ»ն (կիներու քօղը) եւ «չարշաֆ»ը, արաբական տառերը (փոխան լատինականի), եւն.:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, դատի յանձնուած է 20 — 22 տարեկան հոճա մը, երբ քարոզ կը խօսէր պաշտպանելով շէրիաթը (կրօնական օրէնք) եւ կը ճաղկէր եւրոպական գլխարկը, հեռաձայնը, անթելը եւ ուրիշ նորութիւններ:

Ուրիշ մէկը, որ նոյնպէս ձերբակալուած է, ինքզինքը մարգարէ հռչակելով, ազդարարեր է բարձրաձայն.

— «Մօտերս պիտի պարզենք նուիրական դրօշը: Եօթնէն մինչեւ եօթանասուն, ամէն ոք այս դրօշին տակ պիտի համախմբուի»:

Վերջին տարիներու ընթացքին յաճախադէպ են այս կարգի երեւոյթներ: Եւ կառավարութիւնը միշտ ալ յաջողած է խափանել որեւէ գործնական ձեռնարկ:

Այս անգամուան խլրտումները մասնաւոր ուշադրութիւն գրաւած են անոր որ, օրուան իշխանութեան անունն ալ կը խառնուի յետադիմական շարժումին: Իրազեկներ կը պնդեն թէ ընտրութեանց ատեն, դեմոկրատ կուսակցութեան թեկնածուները խոստացեր են երկու ամիսէն վերահաստատել ֆէսը եւ քօղը, բազմակնութիւնը, կիրակիի տեղ ուրբաթը դադարի օր հռչակել, մէտրէսէները վերաբանալ եւայլն:

Միւս կողմէ, թերթերը կը գրեն թէ երկու Դեմոկրատ երեսփոխաններ պաշտպաներ են յետադիմական քարոզիչները, դիմումներ կատարելով մինչեւ Անգարա:

Դեմոկրատները ընդդիմադիր կուսակցութեան, անկեալ «Հալք»էն կը վերագրեն այս ասէկօսէները:

Ամէն պարագայի մէջ, բոլորովին անհիմն չեն մատնանշուած դէպքերը:

Շատոնց է որ ախտանշաններ կ'երեւան ոչ միայն Անատոլուի խորերը, այլեւ Անգարայի Ազգ. Ժողովին մէջ:

Հին օրերու, օսմանեան – կրօնական օրէնքներու եւ բարքերու կարօտը հետզհետէ զգալի կը դառնար Իսմէթի նախագահութեան ատեն:

Արդէն կազմուած էր զօրաւոր հոսանք մը, որ բացէ ի բաց կը քննադատէր Մ. Քէմալի հաստատած կարգուսարքը, հագուստ–կապուստէն մինչեւ լեզուական բարենորոգումները:

Վերջին ընտրութիւններէն ի վեր, աւելի զօրացած է այս շարժումը: Այն աստիճան որ, Մ. Քէմալի հաւատարիմները կը պոռթկան պարբերաբար, մամուլի միջոցաւ թէ բեմերու վրայ:

Տակաւին քանի մը շաբաթ առաջ էր որ, անծանօթներ խորտակեցին Աթաթիւրքի արձանին քիթն ու ծնօտը, Գըրշէհիրի մէջ (Գոնիա): Երիտասարդութիւնը կատաղի ցոյցեր կատարեց, եւ արձանը անմիջապէս նորոգուեցաւ:

Բայց եւ այնպէս, խմորումները, փոխադարձ յարձակումներն ու վարկաբեկումները կը շարունակուին զանազան ձեւերով:

Ահաւասիկ Իզմիրի քաղաքապետին ելոյթը, զոր արձանագրած էինք երէկ:

Այս պաշտօնատարը, Րաուֆ Օնուրսալ, Անգարայէն վերադարձին պահանջեր է պարզապէս երկրէն վտարել Իսմէթը, «անկեալ խալիֆային պէս»: Այս առթիւ կը հարցնէր.

— « Ինչպէս որ սանձակոծ դիկտատոր Մուսոլինին քալեց Հռոմի վրայ, արդեօք Անգարայի վրա՞յ քալելու կը պատրաստուին»:

Հալքի պաշտօնաթերթը, «Ուլուս» անմիջապէս պատասխանեց այս յարձակման.

— « Ահա կ'իմացնենք իրենց: Ինէօնիւն երկրէն դուրս չեն կրնար հանել: Ինէօնիւի ձեռք չեն կրնար դպցնել: Եթէ նոյնիսկ երկրէն դուրս հանեն, անհնար է որ հանգիստ քուն քաշեն եւ ազատին մղձաւանջէն »:

Մեկնութեան կը կարօտի՞ն այս խօսքերը եւ ուրիշ ելոյթներ:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱՅ ՈՒ ԿԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱՅ ...

Անշուշտ մեզի չի մնար ճշդել բանուորական ալեկոծութեան բնոյթը.— քաղաքակա՞ն է թէ տնտեսական:

Այս «բողոքի ցոյցերուն եւ գործադուլներուն» առթիւ շատ կը խօսուի գիներու յարաճուն յաւելման մասին: Ահա ինչ որ կենսական է բոլորիս համար անխտիր. բանուոր ըլլանք թէ պաշտօնեայ, մշակ թէ փոքր առեւտրական կամ արհեստաւոր:

Ո՞վ կը խորհի սակայն այս վերջին դասակարգներուն համար: Ոչ իսկ «Գործադուլներու յանձնախումբերը»: Անոնք աջ ձախ հրամաններ կ'արձակեն վարակիչ նշանախօսքերով.— « Մի աշխատիք»: Բայց ոչ մէկ ակնարկ՝ փոքր, միջին առեւտրական ու արհեստաւորին համար:

Անոնք պարտաւոր են կրել ծանրութիւնը «գիներու բարձրացման», տուրքերուն, ընկերային պարտադրութեանց, վարձքերու յարաճուն յաւելումներուն, սնունդի գիներու առօրեայ քմահաճոյքներուն, առանց ձայն ծպտուն հանելու:

Ոտքով փարսախներ կտրելու, բեռնակառքերէն վեր մագլցելու կամ վար ցատկելու ֆիզիքական մարզանքներն ալ վերապահուած են գործադուլի իրաւունքէն զրկուած վերոյիշեալ դասակարգերուն, իբրեւ պարգեւ:

Միւսները պէտք չունին գործի վազելու առտուն կանուխ: Շատ չատ ժողովի մը կամ ցոյցի մը պիտի երթան Արհեստակցական Միութեանց մասնաւոր կառքերովը կամ բնաւ պիտի չերթան:

Կ'ըսեն թէ Փարիզցիք համբերութեամբ կը տանին այս բոլորը, մի միայն խնդրին զուարճալի կողմը առնելով:

Անշուշտ քանի մը օրէն ամէն բան իր նախկին տեղը կը դառնայ:

Բայց կայ բան մը որ իր տեղը չի դառնար: Ծա «գիները» նորէն իրենց գլուխները ցցած, սապարէզ պիտի կարդան բոլորիս, արհամարհական ծիծաղի մը տակ խեղդելով ամսականի կամ օրականի յաւելումները:

Եթէ երթեւեկի գիները աւելնան, իբրեւ բնական ու անմիջական հետեւանք պիտի աւելնան միսին ու երշիկին, կօշիկին ու զուլպային, ածուխին ու վառելանիւթին, նարինջին ու խնձորին, դրչածայրին ու տետրակին, թերթին ու գիրքին, կարագին ու պանիրին, գնդասեղին, դամին, ներկին, ապակիին գիները:

Մինչեւ որ ալ բարձրանալիք բան չմնայ:

ՍՕՍԻ

Թուրքիա միշտ մտահոգ

Անգարայէն կը հեռագրեն թէ քաղաքական շրջանակներու մէջ մտահոգութեամբ կը հետեւին Պարսկաստանի դէպքերուն, նկատի առնելով անոնց անդրադարձումը ամբողջ Մօտաւոր Արեւելքի վրայ:

Այս առթիւ դիտել կը տրուի թէ միջազգային բարդութիւններու ծանր վտանգ մը կը տիրէ այս շրջանին մէջ: Միւս կողմէ Պարսկաստանի եւ արաբական երկիրներու մէջ ծագած օտարատեաց շարժումը աւելի քան երբեք անստոյգ կը դարձնէ Մեծն Բրիտանիոյ ջատագոված հաւաքական ապահովութեան ցանցինստեղծումը:

Թուրքիոյ նախորդ արտաքին նախարարը, Նէճմէտտին Սատակ, յօդուած մը հրատարակելով «Աքշամ»ի մէջ, դիտել կուտայ թէ «ամէն բան այնպէս տեղի կ'ունենայ որ, կարծես քանի կը ձեւակերպուի անգլեւամերիկեան քաղաքականութիւնը Մօտաւոր Արեւելքի մէջ, այդ շրջանը կը հեռանայ Արեւմուտքէն »:

Նոյն շրջանակներուն մէջ կը նկատեն թէ զօր. Այզընհաուըրի ծրագիրը, որ կը նախատեսէ Թուրքիոյ, Յունաստանի, Եուկոսլաւիոյ եւ Սպանիոյ սերտ մասնակցութիւնը Արեւմուտքի պաշտպանութեան մէջ, անմիջապէս իրագործելի չէ, քանի որ Եուկոսլաւիոյ վարիչները բացորոշապէս յայտարարած են թէ չեն ուզեր մտնել որեւէ դաշինքի մէջ:

Հետեւաբար, կ'եզրակացնեն Թուրքիոյ քաղաքական շրջանակներուն մէջ, հարկ է անյապաղ քննել հետեւեալ խնդիրը, մէկդի դնելով աւելի հեռու այլ ամուլ ծրագիրներ,— կա՛մ Թուրքիան եւ

ԿԱՏԱՐԵԱԼ ՔԱՈՍ ԱՄԲՈՂՋ ԵՐԿՐԻՆ ՄԷՋ

Ջնջուեցան ոստիկանութեան եւ բանակի արձակուրդները

40.000 ՀՈԳԻ ՊԱՐՏԱԻՈՐԻՉ ԾԱՌԱՅՈՒԹԵԱՆ ԿԱՆՉՈՒԵՑԱՆ

Գործադուլները ամբողջ երկրին մէջ ծաւալած ըլլալով, կառավարութիւնը ծանրակշիռ որոշում մը տուաւ առջի օր.— ջնջուած են բանակին արձակուրդները: Անոնք որ արձակուրդի մէջ են արդէն, պարտաւոր են վերադառնալ իրենց զօրակայանը կամ իրենց բնակութեան ամէնէն մօտ զօրանոցը: Ջնջուած են նաեւ ոստիկանութեան պաշտօնեաներուն արձակուրդները:

Այս որոշումները տրուած ատեն, ներկայ էին ազգ. պաշտպանութեան երեք նախարարները, Ապահովութեան տնօրէնը եւ ոստիկանութեան վերատեսուչը:

Փոխադրութիւնները կարելի եղածին չափ դիւրացնելու համար, հետզհետէ պարտաւորիչ ծառայութեան կը հրաւիրուին երկաթուղիներու պաշտօնեաները: Առջի օր 40.000 կոչնագիրներ ղրկուած էին: Թերթերը կը գրեն թէ ենթականերէն շատեր չեն համակերպիր, ապաւինելով իրենց արհեստակցական միութեանց:

Օրուան բոլոր ժամերուն միշտ նոր գործադուլներ կը սարքուին: Աշխատանքը դադրած է նաեւ շատ մը նաւարաններու մէջ:

Շարժումը հետզհետէ կը ծաւալի նաեւ գաւառի մէջ: Բոլոր արհեստակցական Միութեանց անդամները հաշուելով, թերթերը 420.000 կը հաշուեն բանթողներուն թիւը (երկաթուղի):

Կառավարութիւնը արտակարգ ճիգեր կը թափէ, մասամբ ապահովելու համար Զատկի ճամբորդութիւնները եւ հրջիկներու այցելութիւնները: Կարգ մը կառախումբեր կազմուած են Պելժիոյ եւ Զուիցերիոյ սահմաններուն վրայ: Մանշի գծին տասը երկաթուղիներէն միայն երկուքը բանեցան առջի օր: Ութսուն հազար հրջիկներ արձանագրուած էին միայն Անգլիոյ մէջ, Զատկին Ֆրանսա գալու համար: Ոչ միայն կառախումբերը չեն բանիր, այլեւ քարափի բեռնակիրները կը մերժեն պարպել բեռները:

Երկաթուղիներու վարչութիւնը պաշտօնապէս հաղորդեց թէ չի կրնար գործադրել Զատկի առթիւ պատրաստուած ժամանակացոյցը, մանաւանդ մարտ 23–24ի, ուրբաթ եւ շաբաթ օրերու մեկնումները: Տոմսակներու դրամը պիտի վերադարձուին:

Թերթերը կը գրեն թէ ամէն օր 160.000 քաղաքացիներ կը փոխադրուին Փարիզի մէջ, զինուորական կառքերով եւ բեռնակառքերով որոնց թիւը հազարը կ'անցնի: Հաստատուած են նաեւ անթելի հարիւր կայաններ:

× Կազի եւ ելեկտրականութեան հայթայթումը հետզհետէ կը բարւոքի:

× Մարսէյլէն կը հեռագրեն թէ Եչ. օր քանի մը ճեպընթաց կառախումբեր միայն կարելի եղաւ բանեցնել մեծ դժուարութիւններով: Էռ Ֆրանս մասնաւոր սպասարկութիւն մը հաստատեց Մարսէյլ — Փարիզ գծին համար (5100 ֆրանք), թէեւ իր պաշտօնեաներն ալ կը խլրտին:

× Գործադուլի կազմակերպիչները (թերթերը կ'ըսեն՝ համայնավարները) առջի օր 5—12 տարեկան մանուկներ եւ ծնողները համախմբելով քաղաքապետարանին առջեւ, ցոյց մը կատարեցին, ժողովի պահուն: Ոստիկանութիւնը միջամտելով, ցրուեց այս ցուցարարները, քանի մը հարիւր հոգի:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Յունաստանը անդամ ընդունիլ Ատլանտեանի դաշինքին, եւ կամ Մ. Նահանգները մասնակցին 1939ի անգլեւֆրանքեւթուրք զինակցութեան:

× Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ հանրային կարծիքը եւ խորհրդարանը զօրաւոր ճնշում կը բանեցնեն, որպէսզի Մ. Նահանգները երաշխիք ընծայեն Թուրքիոյ, որեւէ նախայարձակման դէմ, երկկողմանի դաշինքով մը կամ Թուրքիան առնելով Ատլանտեանի զինակցութեան մէջ:

Ամերիկեան կառավարութիւնը վերապահ է տակաւին, երկու պատճառներով.—1. Կարգ մը եւրոպական պետութիւններ չեն ուզեր ընդլայնել Ատլանտեանի դաշինքին շրջանակը, սահմանափակելու համար համաշխարհային պատերազմի մը վտանգը: 2.— Կառավարութիւնը Քորէայի օրինակէն խրատուելով, կ'ուզէ ապահով ըլլալ թէ ամերիկեան ուժերը լիովին պիտի բաւեն, որեւէ նոր յանձնառութիւն կատարելու համար:

Բայց եւ այնպէս, նախագահը եւ արտաքին նախարարը տրամադիր կ'երեւան ի վերջոյ Ատլանտեանի դաշինքին մէջ առնելու Թուրքիան, այլապէս պիտի ստիպուին միանալ անգլեւֆրանքեւթրքական զինակցութեան: Կը կարծուի թէ դեռ ամիսներ պիտի անցնին, որպէսզի կարելի ըլլայ վերջնական որոշում տալ:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԿԱՐԵՒՈՐ ՔԱՅԼ ՄԸ ԴԷՊԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՅԵՂԱՇՐՋՈՒՄ

Ինչպէս հաղորդեցինք արդէն, երկուշաբթի օր, 19 Մարտ, Ֆրանսայի, Արեւմտեան Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Պելժիքայի, Հոլանտայի եւ Լիւքսէմպուրկի վեց ներկայացուցիչները նշանագրեցին հանքածուխի եւ պողպատի համաձայնագիրը, որ տնտեսական եւ քաղաքական աննախընթաց յեղաշրջումի մը սկզբնաւորութիւնը կը նշանակէ :

Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ: Համաձայնագիրը — « Շումանի ծրագիր » — կը բաղկանայ 20 հազար բառերէ :

Ինն ամսուան անվհատ աշխատանքի մը պտուղն է այս պայմանագիրը, եւ, ինչպէս յայտարարեց Ֆրանսական ներկայացուցիչը, Պ. Ժան Մոնէ, որուն կը պատկանի ծրագրին հայրութիւնը, կատարեալ համաձայնութիւն գոյացած է անոր բոլոր մանրամասնութեանց շուրջ: Առաջին անգամն է որ վեց պետութիւններ կը զիջին իրենց ազգային – վոհապետական իրաւունքներուն մէկ մասը, հասարակաց գետնի վրայ զարգացնելու եւ հաւաքաբար օգտագործելու համար իրենց հանքածուխի եւ պողպատի արդիւնաբերութիւնը :

Այժմ, յաջորդ քայլը պիտի ըլլայ վեց արտաքին նախարարներու հանդիպումը, Ապրիլի սկիզբները: Այդ ժողովին մէջ պիտի վերջանան նաեւ այսպէս կոչուած քաղաքական կարգադրութիւնները: Պիտի ճշդուի, օրինակի համար, թէ քանի անդամներ պիտի ունենայ միացեալ արդիւնաբերութեան գերագոյն մարմինը, քանի երեսփոխաններ պիտի ունենայ խորհրդարանը, որուն համարատու պիտի ըլլայ գերագոյն մարմինը, որ քաղաքը պիտի ըլլայ այս մարմնոյն կեդրոնը եւ որը պիտի ըլլայ պաշտօնական լեզուն :

Երրորդ քայլը պիտի կազմէ համաձայնագրին վաւերացումը վեց խորհրդարաններու կողմէ : Պէտք է նկատի ունենալ, որ համաձայնագրին դէմ դիրք բռնեցին անձնապէս չահագրգռուած գերմանացի, ֆրանսացի եւ այլ գործարանատէրներ, ինչպէս նաեւ Գերմանիոյ Ընկերվարական կուսակցութիւնը, բայց Պ. Ժ. Մոնէ յոյս յայտնեց, թէ բոլոր այս խոչընդոտներն ալ մօտերս պիտի հարթուին :

Այս լաւատեսութեան պատճառներէն մէկն է այն յստակ ու վճռական դիրքը զոր բռնած է Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, ամերիկեան մարզպան Պ. Մէք Քլոյի ուղղած իր մէկ նամակին մէջ:

Վարչապետը կ'ըսէ թէ իր կառավարութիւնը, գիտնալով հանդերձ որ համաձայնագիրը զոհողութիւններ կը պարտադրէ Գերմանիոյ, ընդառաջ գնաց անոնց, որովհետեւ անհրաժեշտ էր այդ՝ միացեալ Եւրոպայի ստեղծման ճամբուն վրայ գործնական քայլ մը նետելու համար :

Գերմանիոյ ներկայացուցիչ փրոֆ. Վալթըր Հալշթայնն ալ, որ այնքան նպաստեց համաձայնագրի խմբագրութեան, յայտարարեց. — «Ճիշդ է թէ դժուարութիւններ կան տակաւին, բայց պիտի չնշանագրէինք համաձայնագիրը, եթէ յոյս չունենայինք որ Պոնի խորհրդարանին մեծամասնութիւնը պիտի վաւերացնէ զայն»:

Համաձայնագրի վաւերացումէն վերջն ալ, սակայն, արդիւնաբերութեանց միացումը գործնապէս սկսելու համար, պիտի բոլորուին երկու շրջաններ: Առաջինը՝ «Նախապատրաստական շրջանն » է, որ պիտի սկսի վաւերացումներու թուականէն եւ պիտի երկարի մինչեւ հասարակաց շուկային հաստատումը: Ասոր պիտի յաջորդէ « փոխանցման շրջանը», որ պիտի տեւէ հինգ տարի :

Նախապատրաստական շրջանը պիտի տեւէ վեց ամիս: Այս ժամանակաշրջանին, գերազգային գերագոյն մարմինը, որ պիտի վարէ 150 միլիոն սպառողներու յատկացուելիք միացեալ արդիւնաբերութիւնը, պիտի հաւաքէ տեղեկութիւններ եւ կապեր պիտի հաստատէ շահակից գործարանատէրներու, աշխատաւորական ներկայացուցիչներու եւ կառավարական պաշտօնատարներու հետ: Ասկէ զատ բանակցութիւններ պիտի վարէ ոչ-անդամ ուրիշ երկիրներու եւ յատկապէս Մեծն Բրիտանիոյ հետ, որպէսզի անոնք, իրենց յարաբերութեանց մէջ նկատի ունենան ստեղծուած տնտեսական նոր կազմակերպութիւնը, որմէ եւս պիտի ստանան՝ առեւտրական երկկողմանի համաձայնագրերով իրենց վայելած առաւելութիւնները:

Վեց պետութիւնները միացեալ դիրք պիտի բռնեն այն երրորդ պետութեան դէմ, որ պիտի չուզէր ճանչնալ միացեալ կազմակերպութեան պայմանները իրենց յառաջիկայ գործառնութեանց մէջ: Եթէ կարելի չըլլայ համաձայնիլ, այն ատեն պիտի ջնջուին երկկողմանի առեւտրական համաձայնագրերը :

Ասկէ զատ, նախապատրաստական այս շրջանին, գերագոյն մարմինը պիտի ճշդէ վեց պետութեանց դիրքը Եւրոպայի Տնտեսական Գործակցութեան Կազմակերպութեան (Մարշըլի ծրագիր) հանդէպ: Ջնջելով մաքսային պատուարները իրենց միջեւ, միացեալ վեց երկիրները, ինքնին գործադրած պիտի ըլլան իրարու միջեւ խտրութիւն չդնելու սկզբունքը, զոր ընդունած են՝ յիշեալ կազմակերպութեան անդամ պետութեանց հետ իրենց կնքած համաձայնագրով: Այս հիման վրայ ալ պիտի հաստատուի հասարակաց շուկան :

Անգամ մը այս շուկան հիմնուելէ վերջ, պիտի ջնջուին դաշնագիր վեց պետութեանց միջեւ հաստատուած մաքսային պատուարները, ներածումներու եւ արտածումներու սեղմումները, արտադրողներու, գնողներու եւ սպառողներու միջեւ խտրութիւնները, պետական յատկացումները եւ վերջապէս արուեստական բոլոր արգելքները՝ հանքածուխի եւ պողպատի գործառնութեանց մէջ:

Փոխանցման շրջանին, ազատ առեւտուրի կարգ մը բացառութիւններ պիտի ըլլան, որպէսզի ճարտարարուեստական հիմնարկութիւնները ժամանակ ունենան առանց մեծ ցնցումի յարմարելու նոր կացութեան: Պելժիական հանքածուխն ու իտալական պողպատը մասնաւորաբար պիտի վայելեն որոշ պաշտպանութիւն այս փոխանցման շրջանին :

Պիտի հաստատուի գիներուն հաւասարեցման հիմնադրամ մը, հանքածուխի համար: Ասոր նպատակն է հնարաւոր դարձնել, որ պելժիական ածխահանքերն ալ կարենան աստիճանաբար մտնել հասարակաց շուկան: Պելժիական հանքածուխի ծախքերը աւելի շատ են քան Եւրոպայի միւս հանքածուխերունը: Ասկէ զատ Պելժիա պէտք է բարելաւէ արտադրութեան մեթոտները, փակէ քիչ արտադրող հանքերը եւ աժանցնէ ճարտարարուեստական հանքածուխը :

Հասարակաց շուկան պիտի ըլլայ իրապէս ազատ, մրցակցութիւնը պիտի վերնայ եւ արդիւնաբերութիւնը պիտի աւելնայ յօգուտ ընդհանուր բարօրութեան :

Գերագոյն մարմինը հակակշիռ պիտի հաստատէ այս ամէնուն վրայ եւ եթէ հարկ ըլլայ, պիտի նշանակէ առաւելագոյն եւ նուազագոյն գիներ, պիտի տուգանէ զանոնք սաստողները կամ համաձայնագրին՝ կաչկանդումէ զերծ տրամադրութիւնները ոտնակոխողները :

Նախատեսուած է պաշտպանել պետութեանց ազգային շահերը հոն, ուր գերագոյն մարմնի որոշումները կրնան լրջօրէն ազդել հանքածուխի եւ պողպատի ճարտարարուեստներէն դուրս ուրիշ արդիւնաբերութեանց վրայ :Այս նպատակով պիտի ստեղծուի յատուկ դահլիճ մը կամ նախարարական խորհուրդ մը: Այս դահլիճն է որ վճռական ձայն պիտի ունենայ, երբ, օրինակի համար, հանքածուխի կամ պողպատի գերարտադրութեան տեղ անբաւարարութիւն առաջ գայ :

Պ. Ժան Մոնէի համաձայն, միացեալ կազմակերպութեան ամբողջ մեքենականութիւնը հաստատուած է ժողովրդավար հիմերու վրայ եւ մենատիրական հանգամանք չունի: Գերագոյն մարմինը, ամէն տարի իր տեղեկագիրը պիտի ներկայացնէ «Շումանեան խորհրդարանի» մը, որ պիտի բաղկանայ վեց պետութեանց երեսփոխաններէն: Պիտի յանձնարարուի որ այս երեսփոխանները ընտրուին այն անձերէն, որոնք այժմ կ'անդամակցին Եւրոպայի Խորհուրդի խորհրդակցական ժողովին :

Պիտի կազմուի նաեւ եօթը դատաւորներէ բաղկացած դատական ատեան մը, որ պիտի նշանակուի վեց տարուան համար: Դատարանը պիտի ունենայ իրաւագիտական լիազօրութիւններ եւ պիտի կրնայ չեղեալ համարել գերագոյն մարմնի որոշումը այն պարագային միայն, երբ նկատէ, թէ մարմինը անցած է իր իրաւասութեանց սահմանները: Անդամ պետութիւնները կամ առանձին հաստատութիւններ կրնան դիմել այս դատարանին: Անդամ պետութիւն մը կրնայ դիմել դատարանին նաեւ այն պարագային, երբ նկատէ թէ գերագոյն մարմինը իր այս կամ այն կարգադրութեամբ հիմնովին կը խանգարէ իր տնտեսութիւնը:

Անգամ մը որ վերջնապէս գործի անցնի, միացեալ կազմակերպութիւնը պիտի դառնայ աշխարհի ամէնէն ուժեղ տնտեսական ձեռնարկներէն մէկը: Կազմակերպութիւնը իր ձեռքին տակ պիտի ունենայ տարեկան 218 միլիոն թոն պողպատ (Մեծն Բրիտանիոյ տարեկան արտադրութիւնն է 218 միլիոն, Մ. Նահանգներունը 433 միլիոն եւ Խ. Միութեան եւ արբանեակներունը՝ 330 միլիոն) :

Թ. Ա. Թ.

ՏԻԿԻՆԸ.— (Բարկութեամբ լուսանկարիչի մը արհեստանոցը մտնելով) : Այս ինչ է, պարոն, ամուսինս նկարին մէջ ճիշդ կապիկի կը նմանի :

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉ.— Տիկին, քանի տարիէ ի վեր ամուսնացեր էք, եւ նո՞ր կ'անդրադառնաք ատոր:

Հայկ. Օփերայի նոր շրջանները

Եթէ հինէն ի վեր երգի եւ կրօնական երաժշտութեան արուեստը ծաղկած էր Հայոց մէջ, հասնելով մինչեւ իսկ նախանձելի կատարելութեան մը, շատ ուշացած է հայկական օփերայի ծնունդը եւ զարգացումը :

Մինչ գուսաններէն կը փայլին Սայաթ Նովայի, Աշուղ Ճիւանիի եւ Շերամի անունները եւ կրօնական երաժշտութեան մէջ ալ երգահաններ Պապա Համբարձումի Այտընեանի, Եկմալեանի, Էմի Աբգարի, Հիսարլեանի, Կարա Մուրզայի եւ Կոմիտասի, ոչ մէկ անուն կայ կապուած Օփերայի ստեղծագործութեան հետ, մինչդեռ հայկական պատմութիւնը բազմաթիւ առիթներ ունեցած է ստեղծելու Օփերա : Եւ այս ստեղծագործութիւններէն ոչ մէկը իր մէջ կը կրէր, մինչեւ իսկ հեռաւոր կերպով ստուերը հայկ. երաժշտութեան: Իր օփերաներէն երկուքը գրուած են նշանաւոր իտալացի երգահաններու կողմէ Ճիուզեփփէ Սառթի (Opera Pompeus in Armenia) եւ Ակնասի — Փինօթէնի (Opera Ciro in Armenia) :

Եւ վերջապէս ստղեծուեցաւ հայկ. առաջին ժողովրդական օփերան «Անուշ»ը զոր Արմէն Տիգրանեան յօրինեց Յովհաննէս Թումանեանի բանաստեղծութեան վրայ: Արմէն Տիգրանեան սորված էր իր ուսուցիչ Մակար Եկմալեանէն, հայկական երաժշտութեան հաստատուն հիմքերը: Ան թափանցեց հայկ. կրօնական երաժշտութեան առեղծուածին ընդմէջէն հայկական բանահիւսութեան տարօրինակ եւ հրապուրիչ մասնայատկութեան : Եւ տուաւ իր առաջին օփերան եւ գլուխ գործոցին «Անուշ»ին ժողովրդական կնիք մը :

Այս օփերային երեւումը ազգային դէպք մըն էր եւ բառացիկ շահագրգռութիւն արթնցուց հայկական ամէն մէկ խաւի մէջ, եւ իր յաղթութիւնը ապացոյց է թէ հեղինակին ներշնչումը հայ ժողովուրդին ցանկութեան եւ պահանջներուն համապատասխան էր : Եւ արդարեւ, «Անուշ» օփերան հայկական մեղեդիի հարուստ գանձ մըն է: Այս օփերային երաժշտութիւնը բոլորովին հայկական է, եւ այդպէս է որովհետեւ իր խոր արմատներով կը մխրճի ազգային բանահիւսութեան ճոխութեան մէջ, այդպէս է նաեւ իր լեզուին մասնայատկութեան պատճառով եւ մանաւանդ, շնորհիւ իր ոգիին եւ էական նկարագրին: Իր պարզ յօրինուածքը յաճախ կոչած են հնարարոյ, սակայն այս հարցը օփերայի պատմութեան տեսակէտէ քննելով, հնարանութիւն չէ այլ «զարնանային թարմութիւն»ը հայկական օփերային: Արդարեւ Արմէն Տիգրանեանի «Անուշ» օփերան պէտք է դասուի նախնական օփերայի կարգը, առանց երաժշտական գրուածքի խճողումի եւ ուր ժողովրդական տարրը դերակշիռ է թէ նիւթին եւ թէ երաժշտութեան մէջ :

Արմէն Տիգրանեանի բոլոր յետագայ այս կարգի փորձերը «Լէյլի եւ Մէճնուն» եւ «Դաւիթ Բէկ» օփերան իր փառաւոր դափնիներուն վրայ ոչինչ աւելցուցին.... «Անուշ»ը պիտի մնայ առաջին հայ ժողովրդական օփերան: Ասիկա հայկական ազգային օփերայի ծագումն է եւ առաջին հանգրուանը :

Ռուսական Մեծ Յեղափոխութեան առաջին տարիներուն կ'երեւայ «Ալմաստ» օփերան, հանճարեղ հայ երգահան Ալեքսանտր Սպենդիարեանի կողմէ, պսակաւոր Փեթերսպուրկէն եւ աշակերտը Նիքոլա Ռիմսքի — Քորսաքոֆի: Իր գործը սկսած ատեն, Սպենդիարեան ունէր արդէն երաժշտական խոր հմտութիւն եւ կատարեալ արհեստագիտութիւն մը: Ան կրցաւ իր գործին տալ իր մարդկային, ընկերային եւ երաժշտական փորձառութիւնը: Տիգրանեանի պէս, ան ալ յայտնի ազգային բանաստեղծ Յովհաննէս Թումանեանի բա–կ'երգէր Թմբկաբերդի առումը պարսիկ Շահին կողմէ :Սպենդիարեանի մեծ առաքինութիւնը եղաւ կողմէ: Սպենդիարեան մեծ առաքինութիւնը եղաւ կուրօրէն չօգտագործել հայկական ժողովրդական մեղեդիները, հեռանալով ազգային երաժշտութեան դարաւոր աւանդութիւններէն, անկը ներկայացնէ հայկական բանահիւսութիւնը իր հմայիչ դեղեցկութեան մէջ, բանահիւսութիւն մը որ միշտ ներկայ է առանց ինքզինքը տառապէս ցոյց տալու: Համաձայն ականաւոր ռուս երգահան Կլազունօֆի «Ալմաստ» օփերան քմշոտ համայնագիտարան մըն է հայկական Մելօսի եւրոպական դրոշմով: Սպենդիարեանի մէջ երաժշտութիւնը եւ համանուագը հրաշալի կերպով կը համապատասխանեն թատերական գործողութեան կենդանութեան եւ իր բեմական ազդեցութիւնը եւ մանաւանդ խումբերունը հիանալի են: «Ալմաստ» օփերան պիտի ապրի եւ երկար ատեն պիտի խօսի հայ ժողովուրդին եւ իր գերազանց յատկութիւններով, պիտի նկատուի առաջին դասական հայկական օփերան: «Ալմաստ»ը հայկական օփերային երկրորդ հանգրուանն է:

Ալեքսանդր Սպենդիարեանէն վերջ երիտասարդ երգահաններ դուրս եկած են :

Հազիւ տասը տարի վերջ Սպենդիարեանի մա–

հէն, հայկական երաժշտական գրականութիւնը հարստացաւ նոր օփերայով մը «Լուսաբացին»ով երիտասարդ երգահան Ցարօ Ստեփանեանի կող– մէ: Նիւթը զուտ յեղափոխական է եւ երկու կու– սակցութեանց քաղաքական պայքարը, թատերա– կան գործողութեան կեդրոնն է: Ա. Ադումեանի գիրքը առողջ եւ կայուն գրական հիմքէ զուրկ է եւ իրական եւ անկեղծ թատերական բնագիր ալ չունի: Այսպէս ընկերային եւ քաղաքական նիւ– թեր, մտածուած յստակօրէն, թատերաբեմին վը– րայ չեն ունենար իրենց ճիշդ իրագործումը, անյաջողութեան դատապարտուած են եւ թատե– րագիրը զանց առած է թատերական արուեստին գլխաւոր կանոնները: Հակառակ այս թերու– թեան, գործը փրկուած է երիտասարդ երգահա– նին մեծ տաղանդով: Ան կրցած է դնել իր օփե– րային մէջ իր ստեղծագործական կարողութիւնը, ժողովրդական երաժշտութեան իր գիտութիւնը, եւ մանաւանդ իր գիտուն երաժշտական արհեստա– գիտութիւնը: Գործին մէջ խոր թափան– ցում եւ անկեղծութիւն կան օփերայի օրէնքներու գործածութեան մեծ ճարտարութեամբ: Երի– տասարդական եռանդ, մեղեդիական ներշնչում, եւ հնչական համանուագ, նորութեան դրոշմով: Հակառակ ուրեմն, գրուածքին խեղճութեան, բայց շնորհիւ ինքնատպութեան եւ հմայքին հայկական բանահիւսութեան, Ցարօ Ստեփանեանի՝ «Լուսա– բացին»ը կը ներկայացնէ հայկական ընկերային առաջին օփերան եւ այսպէս հայկական օփերային երրորդ հանգրուանը կը նշանակէ:

Այս երեք օփերաները, «Անուշ», «Ալմաստ» եւ «Լուսաբացին» որոնք հայկական օփերային երեք հանգրուանները կը ներկայացնեն, թոյլ կուտան որ արդար յոյսեր ունենանք հայկական օփերային ապագային վրայ: Երիտասարդ երգահանները, ի– րենց յառաջապահներուն ժառանգութենէն օգ– տուելով, պիտի բերեն ազգային երաժշտական ար– ուեստին նոր եւ հարուստ ընծաներ, հետազօտու– թեամբ անկախութեամբ եւ յղացումով հարուստ, մանաւանդ դրոշմ եւ ազգային զգացում, իրակա– նացնելով ժողովրդի մը խաչալը:

Պրիւքսէլ — Ա. ԳԱԼԱՆԹԱՐԵԱՆ

ԵՐԿՈՒ ՀԱՅԵՐ ԴԵՐ – ԳՆԴԱՊԵՏ

Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ դեր–գնդա– պետի աստիճան ստացած է Ճորճ Կիւլեան, զաւա– կը Տէկին Կիւլեան – Սողոյեանի: Երիտասարդ– սպան ծնած է 1913ին, Նիւթըն (Մէս): Հայրը մե– ռած ատեն եօթը տարեկան էր: Աւարտած է Հար– վըրտի համալսարանը: Զանազան պաշտօններ վա– րելէ վերջ, 1940ին կամաւոր արձանագրուելով, ծառայած է Խաղաղականի ճակատին վրայ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ, իբրեւ օդանաւային ճարտա– րագէտ: 1950 Մայիսին ղրկուած է Օքինավա (Ճափոն):

✕ Դեր – գնդապետի աստիճան ստացած է նաեւ Աշոտ Ահմէճեան, նոյնպէս ճարտարագէտ, Եւրոպայի ամերիկեան բանակին մէջ: Աւարտած է Ուէսթ Փոյնթի զինուորական Ակադեմիան, 1940– ին: Բ. աշխարհամարտին հրամանատարն էր Փի– լիպպեան կղզիներու երկրաչափական – տեղագրա– կան վաշտին:

Այժմ կը գտնուի արեւմտեան Գերմանիա, իր կնոջ եւ աղջկան հետ:

ՔՐԻՍՏՈՍ ՅԱՐԵԱ՛Ւ

Ուրիշ էին այդ օրերը, հին օրերը մեր ման– կութեան: Եւ ամէն մէկս կարօտով կը յիշենք, երբ տարիներու բեռը կը ծանրանայ մեր ուսերուն վրայ:

Այդ մանուկ օրերուն մեր աշխարհն էր միշտ վարդագոյն եւ չունէինք մեծ երազներ:

Մեր կեանքը այն էր ինչ որ տեսնէինք օրը օ– րին:

Դպրոցէն զատ ու անկէ դուրս ինչ էր մեր հո– գը:

Ամէն տօն իր հետ ունէր իր երազները, ինչ– պէս հիմակ ամէն տարիք իր հետ կը բերէ տարբեր խաղեր, զբաղումներ:

Կաղանդ, Ծնունդ, Բարեկենդան մեզի կուտային խինդ անսահման, մանաւանդ երբ կուգար յետոյ Աւագ շաբաթն ու Զատկուան:

Ու երբ ծառերը պսակուէին կանանչներով, ծաղիկներով, կը սպասէինք որ հաւկիթի օրն ալ շուտ գար ու զարնէինք, շարնուէինք:

Այդ տարիքին գիտէինք արդէն թէ յաղթելը պատիւ է միշտ...

Իսկ հիմա՞...

Ալ համ ու հոտ չունին օրերն ու տարիները:

Փոխուեր են մարդիկ, սովորութիւններ, նիստ ու կաց:

Սեւ ամպեր ծածկեցին հայկական հորիզոնը: Մոռցանք Զատիկն ու իր կարմիր հաւկիթը:

Ցաւի ու տառապանքի շրջան մը բացուեցաւ ու կը տեւէ տարիներէ ի վեր:

Հին Զատիկները ալ բան չեն խօսիր մեզի, ոչ ալ գարունն ու ծաղիկները, մինչեւ որ կան նոր ծիծեռնակներ կտուրներուն վրայ, տալով աւետի– սը յարութեան:

Զատիկ մըն ալ ահա եկաւ բայց մեր սրտերէն հառաչանք մը թողնելով:

Ե՞րբ կը հասնի մեր Մեսիան...

ՄԻՆ–ՍԻ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԶԵԿՈՅՑ ՎԱՍՊ. ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Մեր կազմակերպած 5000 ֆրանք վարձատրու– թեամբ մրցումը խայթած է «Դիտակ» անունով շատ հմուտ ու սրտցաւ ազգայինի մը սրամտու– թիւնը:

Արդոյ «Դիտակ»ը վկայութեան կը կոչէ Տէր Շարլ Աբբայ Պաթթէօն, ապացուցանելու համար թէ դիւցազներգութիւն մը կ՚ունենայ հազարաւոր տողեր, եւ եթէ փոքրաթիւ են տողերը, անոնք պէտք է ունենան քանի մը քիլոմեթր երկայնու– թիւն:

Եթէ Տէր Շարլը 1780ին մեռած չըլլար, պիտի գիտնար որ, օրինակ, Վիքթոր Հիւկոյի La Legende des Sièclesի դիւցազներգութիւնները խորիմաստ «Դիտակ»ի սահմանածէն շատ աւելի համեստ են: Փարիզի համալսարանի ֆրանսական գրականու– թեան ներկայ պրոֆէսոր Պ. Փէնթառ, իր դասա– ւանդութեան մէջ կ՚ըսէ.

— «Վիքթոր Հիւկօ 1840էն 1852 գրեց դիւ– ցազներգական սպառիչ կտորներ (des pièces épi– ques définitives) — .. 1850ին — «ճակատամարտէն վերջ» (Après la Bataille)»: (Տես դասընթացքին 6րդ էջը, վարէն 12րդ եւ 18րդ տողերը):

Արդ, Après la Bataille ը զոր տասը տարեկան երեխաները գոց գիտեն, ունի 20 տող եւ ամէն տող՝ 10 վանկ: Եւ եթէ Տէր Պաթէօն մեռած է 1780ին առանց Վիքթոր Հիւկօն (եւ ուրիշներ) ճանչնալու, իմաստուն «Դիտակ»ը ողջ է դեռ:

Առիթէն կ՚օգտուինք յայտնելու համար, որ.

1.— Մեր դիւցազներգական մրցումին ժամկէ– տը կը մօտենայ. բազմաթիւ ասպետներ... աս– պարէզ մտած են:

2.— «Արծուի Վասպուրական»ի առաջին թիւը շուտով պիտի լոյս տեսնէ:

3.— Մօտ օրէն պիտի գումարուի մերընդհա– նուր ժողովը:

4.— Ապրիլ 15ին պիտի տօնուի Վասպուրակա– նի հերոսամարտին 36րդ տարեդարձը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Հ. ԹԷՈԴՈՐ Վ. ՍԻՐՈՒՆԵԱՆ

Վենետիկէն խորին ցաւով կը հաղորդեն թէ Փետրուարի վերջերը իր մահկանացուն կնքեր է Հ. Թէոդոր վրդ. Սիրունեան: Հանգուցեալը եօ– թանասուն տարեկան, բնիկ Արաբկիրցի էր եւ զա– ւակը բարեպաշտ գերդաստանի մը: Իր ուսումը ստացած էր Վենետիկի Ս. Ղազար կղզին մէջ եւ վարդապետ ձեռնադրուած 1902ին: Վարած է կա– րեւոր պաշտօններ Պարտիզակի եւ Կ. Պոլսոյ մէջ: Ապա փոխադրուելով Վենետիկ, աւելի քան 30 տարի մեծ ձեռնհասութեամբ վարած էր վանքին կալուածներուն վարչութիւնը: Իրազեկներ կը վը– կայեն թէ անզուգական մատակարար մըն էր, օժ– տուած տնտեսագէտի մը բոլոր ձիրքերով: Վան– քին կալուածները վերածեց այնպիսի կատարելու– թեան մը, որ հիացում կը պատճառէր Իտալացի– րու:

Հանգուցեալը սրամիտ եւ կատակախօս մըն էր, առանց վիրաւորելու: Բոլորն ալ կը գնահա– տէին իր ընկերութիւնը, ինչպէս նաեւ իր ողջա– միտ գաղափարները: Այս ծանր կորուստը կը զգայ ամէն Մխիթարեան ուխտ եւ իսկապէս մեծ պա– րապ մը կը թողու իր ետեւէն:

Իր փառապսակը կը կազմէ իր անմիջական հսկողութեան տակ կառուցուած պարիսպը՝ վան– քին քով լեցուած հողին շուրջ:— Վ.

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ որ Մի– ջին Արեւելք գացած էր նուագահանդէսներ տալու համար, Լիբանանի մէջ այցելած է նաեւ հայկա– կան բուժարանը, ուր նուագած է հիւանդներուն համար: Այս առթիւ 25 լ. ոսկի նուիրած է բու– ժարանին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱԾՆԵՐ

— Եզին լաւը լուծին տակը կ՚երեւի:

— Կաթի հետ մտածը հոգու հետ դուրս կու– գայ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (11)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Ա.— ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

Ան, Սուլթանէն հրաման ստացած էր կայսեր երկու եղբայրները՝ Դեմեթրիուսը եւ Թոման ան– պատճառ հոն վար դնելու եւ ամբողջ ձմեռը ար– գիլելու որ մայրաքաղաքին օգնութեան չհասնին:

Թուրխան Պարանոցին պարիսպը գրաւելէ ետք, մինչեւ Մորայի կեդրոնը Արքատիա, ու Մե– սինիոյ ծոցը յառաջացաւ, Կորնթոսը եւ Փաթրա– սը գրաւեց: Բայց Թուրքերը պարտուեցան Միկե– նայի մօտ, Լէոնթարիսի ճամբուն վրայ, Թուր– խանի որդին Ահմէտը եւ իր զօրաբաժինը Մաթիօ Ազանի հրամայած կայսերական զօրքին կողմէ ծուղակի մէջ իյնալով՝ չարաչար յաղթուեցան: Ահմէտ գերի բռնուեցաւ եւ Դեմեթրիուսի կողմէ բանտարկուեցաւ Սպարտայի միջնաբերդին մէջ: Իր զինուորները ջարդուեցան: Հակառակ այս ա– ղէտներուն Թուրքերը ի վերջոյ հոն ալ, ինչպէս ամէն տեղ, տէր մնացին եւ եղաւ, ինչ որ Մէհմէտ այնքան կը բաղձար: Կայսեր երկու եղբայրները չէին կրնար Պոլսոյ օգնութեան հասնիլ: Այդ պա– հուն եղերական եւ անգութ դէպքեր տեղի ունե– ցան, կարծես թէ սարսեցնելու համար Պոլսոյ բը– նակիչներուն, ինչպէս նաեւ հանդիպակաց Բերա–

յի, Կալաթայի, Ճենովացիներուն եւ Վենետիկցի– ներուն, Ռումէլի Հիսարի համբաւաւոր բերդին շինութեամբը յառաջ եկած կացութեան հետե– ւանքները: 1452 Նոյեմբեր 10ին, Ժիռոլամօ Մօ– ռօզինիի հրամանատարութեան տակ Սեւ ծովէն ե– կող վենետիկեան նաւեր անցած ատեն, բերդին Թուրք թնդանօթաձիգներուն կողմէ յարձակում կրեցին: Զանազան պատմագիրներ քիչ մը տարբեր ձեւերով կը պատմեն այս դէպքը:

Պարպարօ կ՚ըսէ.— «Երկու խոշոր ցռկանա– ւերը Քաֆայէն եկան 10 Նոյեմբերին: Երբ նոր բերդին առջեւ հասան հոսանքն ի վար առագաստ պարզած, Թուրք ուղեցոյցը սկսաւ պոռալ. «Քափ– տան, առագաստներդ վար առ»: Բայց առանց մը– տիկ ընելու այս հրամանին, ցռկանաւերը բոլոր առագաստ պարզած, նաւարկեցին դէպի Լէանտրի աշտարակը: Թուրքը չարունակեց ազդարարել. «Վար իջեցուր առագաստները, քափտան»:

Ու երբ նաւապետը (հաւանաբար տակաւին ծանօթ չըլլալով Թրքական նոր թնդանօթներուն ահարկու ուժին) չուզեց առագաստները իջեցնել, սկսան ռումբ, շատ մը հրացանի հարուածներ եւ նետեր արձակել, այնպէս որ շատ մը մարդիկ վի– րաւորուեցան: Երբ նաւապետը տեսաւ որ շատ մարդ կը կորսնցնէր, հրոշեց առագաստները մին– չեւ վար իջեցնել եւ այդպէսով ազատեցաւ: Ա– ռագաստները վար իջած ատեն, Հիսարներու մարտկոցները ռմբակոծումը դադրեցուցին, ինչ որ նպաստեց ցռկանաւին ազատումին: Երբ դղեա– կին առջեւէն անցան, Թուրքը ալ չկրնալով իր ռումբերը հասցնել անոնց, նաւապետը յանկարծ առագաստները նորէն պարզեց եւ այսպէսով կըր–

ցաւ փախչիլ: Պ. Ժիռոլամօ Մօռօզինին էր այդ, Պ. Պեռնարտոյի որդին, որ ողջ առողջ Պոլիս հա– սաւ եւ Նոյեմբեր 10ին այդ երկու ցռկանաւերուն ժամանումը մեզ մեծապէս մխիթարեց»:

Նոյն ամսուն 26ին Վենետիկեան ուրիշ նաւ մը այլապէս ահռելի բախտի մը արժանացաւ: Նա– ւաստիներուն մէկ մասը սպաննուեցաւ զարհուրե– լի տանջանքներու մէջ: Շատերը սղոցուեցան մին– չեւ մէջքին կէսը: Պարպարօ այսպէս կը պատմէ դէպքը.

— Նոր դղեակին մեծ թնդանօթը ընկղմեց Անթօնիօ Րիցցոյի նաւը, որ Սեւ ծովէն կուգար եւ գարի բեռցած էր Պոլսոյ համար: Դէպքը պատա– հեցաւ 1452 Նոյեմբեր 26ին: Այդ նաւուն տէրը, Անթօնիօ Րիցցօ, ջուրին մէջ բռնուեցաւ, Ադրիա– նուպոլիս ղրկուեցաւ Սուլթանին մօտ եւ բանտար– կուեցաւ: Տասնեւհինգ օր վերջը Սուլթանը ցիցի զարնել տուաւ զինքը: Քանի մը նաւաստիներու արտօնութիւն տուաւ Պոլիս երթալու, միւսները մէջքերէն կտրել տուաւ:

Պարպարօ կ՚աւելցնէ թէ յիշեալ դեսպանը իր պաշտօնին անյաջողութենէն ետք Պոլիս վերադար– ձաւ Գաբրիէլ Թրէվիզանի ցռկանաւով եւ թէ Յոյներուն եւ Սուլթանին միջեւ արդէն իսկ նա– խապէս խզուած խաղաղութիւնը այդ թուականէն սկսեալ Սուլթանին եւ Վենետիկցիներուն մէջ ալ խզուեցաւ:

Դուկաս պատմագիրը 26 Նոյեմբերի այս դէպ– քը քիչ մը տարբեր կերպով եւ հաւանաբար ա– ւելի ճշգրտօրէն կը պատմէ:

(Շար.)

Յաւելումներու խնդիրը կը քննուի

Կառավարութիւնը երէկ, ուրբաթ, պիտի որոշէր նուազագոյն օրապահիկի նոր սակը: Հաւաքական պայմանագիրներու յանձնաժողովը այն եզրակացութեան յանգած է թէ ապրուստը սղած է 12.5 առ հարիւր, անցեալ Օգոստոսէն ի վեր, ուրեմն անհրաժեշտ կը համարուի աւելցնել նուազագոյն օրապահիկը, միեւնոյն ատեն երաշխաւորելով զայն:

Ներկայիս նուազագոյն օրապահիկը, որ ճշդուեցաւ 1950 Օգոստոս 23ին, ամսական 16.400 ֆրանք է, այնպէս որ, եթէ կառավարութիւնը հիմ բռնէ ապրուստի սղութեան սակը՝ 12.5 առ հարիւր, նոր գումարը պիտի ըլլայ ամսական 18.450 ֆրանք: Արհեստակցական Միութիւնները կը պահանջեն 15 — 16 առ հարիւր յաւելում, որով գումարը կրնայ բարձրանալ ամսական 21.000ի: Վերջին խօսքը կառավարութեան կը մնայ: Իրազեկներ հաւանական կը գտնեն որ համաձայնութիւն կը գոյանայ 8 առ հարիւրի վրայ: Երբ ելքի մը յանգին այս մասին, պիտի քննուի ընդհանուր յաւելումներու խնդիրը, կառավարութեան եւ արհեստակցական միութեանց միջեւ: Կը կարծուի թէ երբ վերսկսին բանակցութիւնները, ոչ-համայնավար սէնտիքաները պիտի յանձնարարեն իրենց անդամներուն՝ վերսկսիլ աշխատանքը:

Ելմտական նախարարը, Պ. Փէչ, առջի օր ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը թոյլ պիտի չտայ որ «նոր արշաւ մը սարքուի աշխատավարձքի եւ գիներու միջեւ»: Վարչապետն ալ խօսք առնելով Ազգ. Ժողովին մէջ, ըսաւ թէ կարելին պիտի փորձեն, սովորական վիճակը վերահաստատելու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ պետութեանց փոխանորդներուն առաջարկութեամբ, յետաձգուեցաւ Եչ. օրուան նիստը եւ որոշուեցաւ գոնփակ ժողով մը գումարել ուրբաթ օր, ելք մը գտնելու համար: Այս առաջարկը եղաւ ճաշի մը ատեն, բրիտանական դեսպանատան մէջ, եւ Պ. Կրոմիքօ հաւանութիւն յայտնեց:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ Եչ. օրուան նիստին մէջ, երբ կը քննուէր ընտրական օրէնքը, Ալժերիոյ երեսփոխաններէն Մոհամմէտ Պէն Թայիպ ապտակեց Օրանի երեսփոխանը, Պ. Ֆրանսուա Քիլիսի, որ գետին փռուեցաւ: Ժողովը իր պարսաւանքը յայտնելով, որոշեց վար դնել ամսաթոշակին կէսը, 55.000 ֆրանք.— Ժողովը քուէարկեց ընտրական նոր օրէնքը, որ չափազանց բարդ է:

200 ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐ Պելժիա պիտի երթային, մասնակցելու համար համայնավար կուսակցութեան ընդհ. ժողովին, բայց պելժիական կառավարութիւնը մերժեց անցագիր տալ:

ԹԷՀՐԱՆԻ թերթերը կը գրեն թէ զօր. Ռազմարա որոշած էր սպաննել տալ ընդդիմադիրները եւ պաշարման վիճակ յայտարարել, խափանելու համար քարիւղի ազգայնացման ծրագիրը, բայց ինք սպաննուեցաւ երկու օր առաջ: «Ֆետայանը Իսլամ»ը կը շարունակէ թռուցիկներ ցրուել, մահուան սպառնալիքներով:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ մասին խօսելով, Հռոմի մէջ, Ամերիկացի մասնագէտ մը, Տոքթ. Հէրըլտ Իւրէյ, ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը հաւանօրէն պատրաստ ունի 50 ռումբեր եւ կրնայ աւելին չինել:— Անգլիոյ նախարարներէն մէկն ալ հաստատեց, երեսփ. ժողովին մէջ, թէ իրենք ալ շատ մեծ յառաջդիմութիւններ կատարած են հիւլէական ասպարէզին մէջ, բայց գաղտնի կը պահեն:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ պաշտօնապէս հաղորդեց Մ. Նահանգներուն թէ կը մերժէ վերադարձնել այն 670 նաւերը զոր ստացած էր փոխ-վարձի օրէնքով: Փետրուար 7ին Պ. Էչիսըն պահանջած էր անմիջապէս վերադարձնել այս նաւերը: Երկար յապաղումէ մը վերջ, Ուաշինկթընի խորհրդային դեսպանը յանձնեց իր կառավարութեան ծանուցագիրը, որ կ'ըսէ թէ Մ. Նահանգները պէտք չունին այդ նաւերուն, քանի որ վերջերս նաւեր ծախած են հարաւ. Ամերիկայի պետութեանց: Կը կարծուի թէ Ուաշինկթըն բուռն բողոքագիր մը պիտի ուղղէ:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շավիլի Ֆր. Կապ. Խաչի վարչութեան, «Կապոյտ Խաչի Օր»ուան առթիւ, 8 Ապրիլ կիրակի ժամը 16էն 24, քաղաքապետարանի սրահը, rue Stalingrad 5:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը: Երգ, մեներգ, եւ զաւեշտ մը:

Մուտք 100 ֆրանք

Մեծ պարահանդէս

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին, Մարտ 24 շաբաթ գիշեր, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Salle des Ecoles, Rue Pierre Brosselette, Քրէմլէն Պիսէթր:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, խմբերգ Նոր Սերունդի անդամներու կողմէ, պար, արտասանութիւն, («ԱՉՔԴ ԲԱՑ», զաւեշտ) եւ Էլլէն Բիւզանդի «Աշուղ պապիկ»ը:

Կը խօսի ընկեր ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Նուագախումբ, ղեկավարութեամբ Fredy Marcelly, իր ամբողջական կազմով:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Métro Porte d'Italie: Aut. 125 իջնել Մէրի տը Պիսէթր: Մուտք 100 ֆրանք, Նոր Սերունդի անդամներու համար 75 ֆրանք: Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց Ս. Զատկի: Նաւակատիք: Երեկոյեան սկզբ. ժմրգ. ժամը 15.30ին կոմիտասեան Ս. պատարագ ժամը 17ին:

ԶԱՏԻԿ.— Կիր., Յիշատակ Յարութեան սկզբ. ժամը 7.30ին, Եկմալեան քառաձայն Ս. պատարագ ժամը 10ին:

Յիշատակ Մեռելոց 26 Մարտ, Բշ. Ս. պատարագ ժամը 10ին: Հոգեհանգիստ համօրէն ննջեցելոց: (Կնիք)

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՊՈՄՈՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Տիկին Հ. Կակոեանի, «Մանուկներու Օրուան» կազմակերպութեան առթիւ իր աշխատանքներուն համար:

× Շնորհակալութիւն Տէր եւ Տիկին Թորոսեանի (Նպարավաճառ Joseph) որոնք ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս նուիրած են Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցին համար բոլորովին նոր վառարան մը:

× Վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Ա. Պասմաճեանի՝ իր մօր մահուան առթիւ, ինչպէս նաեւ Պ. Հ. Աւետիսեանի՝ իր կենոջ ընկ. ԱՆՆԱ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Մարսէյլ.— Պոմոնի Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Համբարձում Աւետիսեանի զաւակներուն եւ բոլոր իր պարագաներուն, իրենց տիկնոջ, մօր, ազգականին տիկին ԱՆՆԱ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Պ. Սմբատ Ղազարեանի (ԼաՍիոթա) մահուան առթիւ, իր տիկնոջ եւ զաւակներուն: Նաեւ Տիկին ԲԵՐՍԱԲԷ ՂԱԶԱՐԵԱՆի (Կարտան) մահուան առթիւ, իր ամուսնոյն Պ. Սարգիս Ղազարեանի եւ զաւակներուն: Այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Փարիզի Հանգստեան Տան:

× Տէր եւ տիկին Յարութիւն Տիրացեան (Մարսէյլ) իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն հայրենակցուհիին Տիկին ԲԵՐՍԱԲԷ ՂԱԶԱՐԵԱՆի մահուան առթիւ, հանգուցեալին ամուսնոյն Պ. Սարգիս Ղազարեանի եւ զաւակներուն եւ այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 500 ֆր. կը նուիրեն «ՅԱՌԱՋ»ի տարածման համար:

[illegible]

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաշանի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 20ին, ընկեր Մ. Ալթունեանի բնակարանը, 17 rue Ampère, Քաշան: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ լսարանին այս երկուշաբթիի հաւաքոյթը յետաձգուած է յաջորդին, զատկական տօներուն առթիւ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարանդեան» խումբին կողմէ «Անդրանիկ» թատերախումբը կը ներկայացնէ ղեկավարութեամբ ընկեր Ն. Սարգիսեանի ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ (օփերէթ 4 արար, Ալ. Աբէլեանի):

Այս կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին Պիվէռի Tam Tam սրահին մէջ: Կէս գիշերէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր: Մուտքը ազատ է

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Օթոյի մեքենագործ ամուրի երիտասարդ մը, 25—28 տարեկան, որ պիտի աշխատի կառաժի մը մէջ: Բնակարանի դիւրութիւն:

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԾԱԽՈՒԻ Է

Փարիզի մօտակայ արուարձանի մը մէջ, նոր վիլլա մը, վեց սենեակ եւ ընդարձակ վերնայարկ: Ամէն յարմարութիւն, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն: Օթօպիւսի կայանէն տասը քայլ: Պարտէզ՝ 60 պտղատու ծառերով: Կառաժի յարմարութիւն: Դիմել «Յառաջ»ի:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme – (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Տարե. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63

Dimanche 25 MARS 1951 Կիրակի 25 ՄԱՐՏ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6416–Նոր շրջան թիւ 1827

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Երկաթուղիներու դադար 48 ժամ եւս
(ՄԻՆՉԵՒ ԿԻՐԱԿԻ ԳԻՇԵՐ)

Յաւելում նուազագոյն օրապահիկի
(11.50 ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ ՓԱՐԻԶԻ, 15.60 ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ ԳԱՒԱՌԻ ՀԱՄԱՐ)

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶԱՏԿԻ ԿԱՐՕՏՈՎ

Ընկերային եւ կրօնական որեւէ դաւանանք սրբազան խորհուրդ մը կը պարունակէ: Խորհուրդ անճառելի եւ անթափանցելի: Բայց եւ այնպէս մարդկային :

Այլապէս, դժուար թէ միլիոններ ու միլիոններ հաւատային իրենց ճակատագրին կամ կոչումին:

Այս է պատճառը որ ժողովուրդները միշտ անձկութեամբ կը սպասեն տօնական օրերուն :

Բոլորն ալ, մեծ թէ փոքր, քաղաքակիրթ կամ յետամնաց, միշտ կարօտով կը յիշեն անցեալ աւանդութիւնները, որքան ալ տարօրինակ թուին այսօրուան աչքով :

Մանաւանդ մեր ժողովուրդը:

Յաճախ դիտել տուած ենք թէ Եւրոպացիները չունին մեր սքանչելի բառը, կարօտ, զգալու համար անոր խորութիւնը :

Բառին արտասանութիւնն անգամ սարսուռ կը հոսեցնէ սիրտերու մէջ: Կը թարմացնէ, ու կը ներշնչէ: Նոյնիսկ եթէ թախծոտ յիշատակ մը արթընցնէ :

Այդպէս ալ Հայկական Զատիկը, այնքան խնդուն եւ ինքնուրոյն: Բոլորովին համապատասխան՝ այս ժողովուրդի աշխարհահայեացքին:

Անշուշտ աղօտ յիշատակներ մնացած են այն Զատիկներէն, զոր փառաւորապէս կը տօնէինք հայրենի հողերու վրայ :

Եւ սակայն, աւանդութիւնը խոր հետքեր ձգած է ամէն տեղ: Եւ մեր տարագիր բազմութիւնները կը շարունակեն մխիթարութիւն փընտռել ամէնէն մռայլ պահերուն, արծարծելով Յարութեան հաւատքը :

· Երէկուան միամիտները չեն այդ բազմութիւնները :

Արեւմուտքէն մինչեւ Արեւելք, բոլորն ալ գիտեն թէ յարութիւն՝ այսօրուան իմաստով՝ կը նշանակէ ազատութիւն: Իսկ այս վերջինը՝ յարատեւ ճիգ: Աշխատանք եւ հաւատք :

Աւանդութիւնը կ'ըսէ թէ Քրիստոս անգամ երկար տառապեցաւ, խաչուեցաւ եւ ապա յարութիւն առաւ :

Կը նշանակէ թէ մեր կարօտը պիտի չսահմանափակուի անցեալի յիշատակներով :

Հայկական Զատիկը շատ աւելի լայն եւ տեւական խորհուրդ կը թելադրէ, մեր այս ցիրուցան կացութեան մէջ :

Այդ խորհուրդներէն մէկն է՝ թռիչք մը նետել անցեալէն ներկան, ըմբռնելու համար մեր հիմնական պարտականութիւնները :

Ուրիշ խորհուրդ մը — Նորոգել մեր գիտելիքները եւ պաշար ամբարել, որպէսզի կարենանք դիմաւորել օրուան պահանջները :

Եթէ Հայկական Յարութիւնը կը նշանակէ ազատ եւ ամբողջական հայրենիք, ամէն բանէ վեր պիտի դասենք այդ երկուքը: Եւ պիտի տրամադրենք ամէն բան, առանց դաւանանքի կամ դասակարգի խտրութեան :

Ուրեմն տեւական երկունք, անկեղծ հաւատքով եւ աշխատանքով: Առանց ազդուելու տաք ու պաղ հովերէն: Մնալով միշտ հաւատարիմ՝ սերունդներու պայքարին եւ արեան ճապաղիքներու մէջ արձակուած աղաղակներուն:

Մեր Զատիկներն ալ օր մը կը դառնան «հին ազգաց պատմութիւն», եթէ թոյլ տանք որ սաւին, ցամքին հոգիները՝ օտար ափերու վրայ: Եթէ չըմբռնենք անոնց իրական իմաստը՝ իբրեւ յաւիտենական ներշնչարան :

Այդ հեռանկարը պէտք է մղձաւանջ մը դառնայ մասնաւորապէս երիտասարդութեան համար:

Անտարակոյս նորերը երէցներուն պէս չեն զգար Զատկի կարօտը :

Անոնք ո՞ւր տեսած պիտի ըլլային հայրենիք եւ Հայկական Զատիկ, որպէսզի ըմպէին անոնց երանութիւնը :

Հայրիկին եւ մայրիկին սրտառուչ պատմութիւնները շատ բան չեն խօսիր իրենց մտքին:

Բայց, բաւական պաշար ամբարած չե՞ն արդէն, ըմբռնելու համար Զատիկներու եւ ուրիշ աւանդութեանց իմաստը :

Ամէնէն առաջ իրենց կ'իյնայ «գարնանացան» կատարել, ի խնդիր լաւագոյն օրերու: Միշտ Զատկի կարօտով :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Նիւթը որքան ալ տիրապետէ, չի կրնար ջընջել մարդուն հոգեկան պահանջները: Կ'ընդունինք անոր ուժը: Շատեր աւելի յառաջ երթալով, կը մրմնջեն .— «Աստուած չես... բայց անոր մօտ բան մըն ես...»:

Ի՞նչ տխուր պիտի ըլլար սակայն մարդ արարածին համար, եթէ այդ կոպիտ ուժը կարենար տիրաբար իշխել: Աշխարհը դժոխքի մը վերածուած պիտի չըլլա՞ր, եթէ խեղդէր այն յոյզերը, ապրումները, սովորութիւնները, որոնք կը հեռացնեն մեզ այդ կեղծ, սնամէջ աստուածներէն եւ կը մօտեցնեն մարդէն վեր, գերագոյն, անիրական Բանին :

Ահա մեր Եկեղեցին : Հաւատացեալ ըլլալու պէտք կա՞յ, անոր կախարդական ուժը ընդունելու եւ դէպի բարձունքը ձգտելու համար, մանաւանդ երբ «Թշուառ ու տնանկ» ենք հոգիով ու մարմինով :

Կ'ուզենք որ պայծառ ըլլայ մեր եկեղեցին, գեղակերտ, հոյակապ :

Կ'ուզենք որ ներկայանայ մեզ իր եկեղեցականներու պատկառելի եւ արժանընտիր խումբով: Կ'ուզենք որ օժտուած ըլլայ ներդաշնակ երգչախումբով ու երգիչներով: Անիկա այդ բոլորով ոչ միայն պիտի գոհացնէ մեր ազգային արժանապատուութիւնը, այլեւ իր փառքով ու պսակով գոհունակ զգացում մը պիտի հոսեցնէ մեր ներսը եւ երջանկացնէ մեզ օր մը, ժամ մը, ի՞նչ փոյթ:

« Եկեղեցին Հայկական » խորհուրդն է մեր հաւատքին, ուր ծնրադիր կ'աղերսենք խաղաղութիւնը մեր մտքին: Եկեղեցին Հայկական լուսաշող տեսիլքն է մեր անցեալին, ուր կը գտնենք խունկին ու կնդրուկին ոլորտներուն մէջէն ամուր ու անսասան ուժը Հայուն եւ տոկուն կամքը ազգին:

Եկեղեցին Հայկական, կոթողը ու վկան մեր հին փառքին, ու մնացորդը Ս. Կարապետին ու Վարագին, ճիշդ է որ տժգունած է նորերու աչքին, բայց իր ճաճանչը ջերմ է, լոյսը պայծառ, տեսքը սրտապնդիչ, եւ է ու կը մնայ եկեղեցին հայկական, փառքը հինին ու նորին : ՍՕՍԻ

ԾԱՆՐ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐ ՊՈԼՍՈՅ ՏԵՂԱՊԱՀԻՆ ԴԷՄ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (17 Մարտ).—

Գարեգին պատրիարքի ուխտի արարողութենէն վերջ, ընդհ. ժողովը շարունակեց իր նիստը, քննելով Գէորգ արք. Արսլանեանի դէմ եղած ամբաստանութիւնները: Քննիչ յանձնաժողովը կարդաց իր տեղեկագիրը որ կը բաղկանայ 95 էջերէ եւ գիրքի մը ձեւով հրատարակուած է:

Գիրքը բաժնուեցաւ ժողովականներու, որոնցմէ փոքրաթիւ Ասլանեանականներ հեռացան սրահէն: Ի վերջոյ խօսք տրուեցաւ յանձնաժողովի տեղեկաբեր Պ. Յովհ. Տէրունիի որ կարդաց 15 կէտերէ բաղկացած եզրակացութիւնը, տեղապահին «կամայական, հակասահմանադրական ապօրէն եւ ապազգային» գործունէութեան մասին : Յանձնաժողովի ատենապետը, Տօքթ. Մանուէլեան խօսեցաւ մասնաւորաբար մխումներու, կախակայումներու եւ կատարուած բոլոր զրպարտութեանց մասին, որոնցմով Ասլանեան արք. յանդգնած էր թրքահայ ժողովուրդը մրոտել յաչս Մայր Աթոռին :

Վիճաբանութիւնները երկար տեւեցին եւ բազմաթիւ երեսփոխաններ բուռն բառերով արտայայտեցին իրենց վրդովումը, այն աստիճան որ ատենապետը կարգի հրաւիրեց ճառախօսները :

Բազմաթիւ բանաձեւեր առաջարկուեցան, մէկը միւսէն ծանրակշիռ: Ի վերջոյ ընդունուեցաւ կրկնակ պարսաւանքի բանաձեւը :

Որոշուեցաւ նաեւ նոր յանձնաժողով մը կազմել, քննելու համար տեղապահին նիւթական հաշիւները:

Պատրիարքը ներկայ չէր նիստին:

ԶԱՏԿԻ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻՆ առթիւ «Յառաջ»ի յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ չորեքշաբթի օր :

ՍՈՒՐԻՈՅ նոր դահլիճը կազմեց Նախորդ վարչապետը, Նազըմ Քուտսի :

Երկաթուղիներու գործադուլը, որ պիտի վերջանար ուրբաթ կէս գիշերին, 48 ժամ եւս երկարաձգուեցաւ եւ կը վերջանայ այս գիշեր (կիրակի) :

Կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առած էր, որպէսզի կարգ մը կառախումբեր բանին , Զատկի տօներուն առթիւ:

Փարիզի արուարձաններու երկաթուղիներէն Սէն Լազարի գիծը երբեք չի բանիր գործադուլի առաջին օրէն ի վեր: Միւս գիծերուն վրայ չափազանց կրճատուած է երթեւեկը, միշտ ենթակայ՝ պատահականութեան :

Օդանաւային երթեւեկը ապահովուած է Զատկի երեք օրերուն համար: Այս սպասարկութեան պաշտօնեաներն ալ առջի օր ընդհ. գործադուլ որոշած էին ջախջախիչ մեծամասնութեամբ, բայց նկատելով որ անդրծովեան կեդրոնները լուր պիտի չունենան երեքշաբթի օրէն առաջ, որոշուեցաւ յետաձգել գործադուլը :

× Երկու օրէ ի վեր բաւական բարուոքած է երկաթուղիներու երթեւեկը հեռաւոր գիծերու վրայ, շնորհիւ ձեռք առնուած միջոցներու: Անգլիայէն Քալէ, Տիէփ, եւն. հասած շրջիկներ կըրցան Փարիզ հասնիլ երկար յապաղումներէ վերջ :

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ պարտաւորիչ ծառայութեան կանչուած 30—40.000 աշխատաւորներէ 18 հազարը միայն պատասխանած են կոչին (կամ 40 առ հարիւրը):

Փոխադրութեանց Նախարարութիւնը ազդարարեց ըմբոստներուն թէ կարգապահական պատիժներու պիտի ենթարկուին, եթէ իրենց գործին գլուխը չանցնին անմիջապէս Ազգ. պաշտպանութեան Նախարարութիւնը սկսաւ գործադրել արձակուրդներու ջնջումը :

× Փոխադրութեանց Նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ ուրբաթ օր երկու միլիոն քաղաքացիներ փոխադրուած էին մեթրոյի 90 կառախումբերով եւ 20 հանրակառքերով :

ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁՔԻ ՅԱՒԵԼՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Նախարարական խորհուրդը առջի օր նկատի առնելով Հաւաքական Պայմանագիրներու գերագոյն յանձնաժողովին եզրակացութիւնները, որոշեց անմիջապէս 11.50 առ հարիւր համեմատութեամբ աւելցնել նուազագոյն օրապահիկը՝ Փարիզի, 15.60 առ հարիւր գաւառի մէջ:

Այս որոշման համաձայն, Փարիզի մէջ նուազագոյն ժամավարձը 74 ֆրանքէն կը բարձրանայ 87 ֆրանքի, գաւառի մէջ 64 ֆրանքը՝ 74ի:

Այս որոշումէն ալ դժգոհ է Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, որ միշտ կը պնդէ իր պահանջներուն վրայ :

Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ այս կարգադրութեան շնորհիւ պիտի վերջանան գործադուլները: Ազգ. ժողովի առջի օրուան նիստին մէջ, վարչապետը արդար գտնելով հանդերձ բանուորներուն կարգ մը պահանջները, ազդարարեց թէ որեւէ յաւելում անօգուտ է, եթէ ֆրանքը «ճաթի», այսինքն կորսնցնէ իր արժէքը, նոր թղթադրամներու շրջաբերութեամբ :

× Տրուած որոշման համաձայն, ամսական 200 ժամ աշխատանքի վրայ եւ փոխադրութեանց յատկացուած 800 ֆրանքն ալ հաշուելով, ամսական նուազագոյն օրապահիկը այսուհետեւ պիտի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Պ. ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆԻ ՔՆՆԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏԸ

Միւնխէնի ամերիկեան զինուորական ձայնասփիւռը (AFN) անցեալ իրիկուն հաղորդեց, թէ ամերիկեան բանակի եւրոպական հրամանատարութեան շրջանակին մէջ կը գտնուի Պ. Ճորճ Մարտիկեան, որ հրամանատար զօր. Հէնտիի կարգադրութեամբ եկած է անգամ մըն ալ քննելու բանակին պարէնաւորման կացութիւնը: Պ. Ճ. Մարտիկեան յայտարարած է Ֆրանքֆուրթի մէջ, թէ բանակին սննդեղէնը, որակով եւ քանակով շատ աւելի լաւ գտած է այժմ, քան քանի մը տարի առաջ: Ձայնասփիւռը յիշեց, թէ Պ. Ճ. Մարտիկեան, այս միեւնոյն առաքելութեամբ, Եւրոպա եկած էր նաեւ 1946ին եւ 1948ին:

× Պ. Մարտիկեան Հալէպ հրաւիրուած էր պաշտօնապէս, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Կեդր. վարչութեան կողմէ, Զատկի մեծ մարզահանդէսին առթիւ, բայց իր զբաղումները արգելք եղան մեկնելու :

«ՓԱՌՔ Ի ԲԱՐՁՈՒՆՍ»...

Այդ տարին Զատիկը բացառիկ հմայքով մը եկաւ ինծի համար։ Ո՛չ Զատկի արձակուրդը եւ ոչ կարմիր հաւկիթն էին պատճառը իմ գերագոյն հրճուանքիս, հապա, մօրեղբայրս Պոլսէն ղրկած էր ինծի գեղեցիկ կարմիր հագուստ մը, զարդարուած գոյնզգոյն ուլունքէ երիզներով։ Նոյնքան գեղեցիկ գլխարկ մը եւ կօշիկ մը կ՚ամբողջացնէին իմ զատկական արդուզարդս։

Մայրս խոստացաւ նոր հագուստս առաջին անգամ հագցնել Զատկի առաւօտուն, երբ զիս Մայր Եկեղեցի պիտի տանէր։ Աստուած իմ, անհամբերութիւնս չափ չունէր։

Եկաւ վերջապէս սպասուած առաւօտը։ Մօրս ձեռքէն բռնած, երբ քովն ի վեր կը քալէի, կը զգայի թէ հոգեփոխութեան մը ենթարկուած էի նոր հագուստիս տակ։ Այլեւս անփոյթ եւ անհոգ աղջնակը չէի այդ օրը։ Ուրիշին մտածումը, ուրիշին ուշադրութիւնը, ուրիշին գնահատութիւնը իմ նոր հագուստիս համար անթափանց եւ հաճելի քօղով մը կը պարուրէին զիս։ «Ինչ աղուոր հագուստ է», «Սեբաստիոյ մէջ շինուած չէ», անպատճառ Պոլսէն ղրկուած է» թերեւս զիս տեսնողները այսպէս կը մտածէին, թերեւս ալ ոչ։ Բայց ես ինքս կուտայի այդ մտածումը ուրիշին, մասնաւորապէս հպարտ կշռոյթ մըն ալ տալով քայլերուս։

— Մայրիկ կը տեսնե՞ս ամէն մարդ հագուստիս կը նայի...

— Ճամբադ քալէ։ Պզտիկ յանդիմանութիւն մը։ Բայց ուրախ ներքնապէս իմ երջանկութեանս համար։

Խուռն եւ արտակարգ բազմութիւն մը լեցուցած էր հսկայական Մայր Տաճարը։ Ջերմեռանդ եւ հաւատաւոր ժողովուրդ մը վերացումով կը վերապրէր Քրիստոսի Յարութիւնը։

Վերնատան մէջ, կիները իրար կը հրմշտկէին։ Ծեր կիները հազիւ թէ կրնային տեղ գտնել իրենց «մինտէր»ներուն վրայ ծնրադրելու։ Անոնք կը փափաքէին ամփոփուիլ եւ աղօթել անդորրութեան եւ լռութեան մէջ, բայց չարաճճի պզտիկները, որոնց թիւը անհամար էր այդ օրը, չէին ըմբռներ անոնց այդ հոգերով կացութիւնը։

— «Լռեցէք կամ դուրս ելէք»։

Պզտիկ ընկերուհիի մը հետ հեռացանք սանդուղներուն գլուխը։

— Ի՜նչ աղուոր հագուստ ունիս։ Ու՜ւ։ Ինչ գեղեցիկ ուլունքներ։

— Մի դպչիր։

— Խածախ (բոհրած ցորեն կանեփով) կը սիրե՞ս։ Թարմ է։ Երէկ բոհրեցինք։

— Այո՛, շատ կը սիրեմ, ըսի։

Իբրեւ ոչ-Սեբաստացի խածախ բոհրելու մասնագիտութիւնը չունէր ծնողքս։ Բուռ մը խածախ տուաւ։ Ու կամաց կամաց քանի մը բուռի փոխարէն համաձայնեցայ նոր հագուստիս ուլունքներէն քակել ու մաս մը տալ անոր։

Այս պզտիկ առեւտուրով տարուած էինք, երբ իրարանցում մը տեղի ունեցաւ եւ մենք ներս կանչուեցանք։

«Փառք ի բարձունս»ի ատենը եկած էր։ Ամէնէն զմայլելի պահը բոլորին համար։ Փոքր տիրացուները, սպիտակ շապիկներով, զուարթուններու պէս, բարձրացած էին գմբէթը ու «Փառք ի բարձունս» երգելով կլոր կլոր կը դառնային գմբէթին շուրջ։

Համատարած լռութիւն։

Հոգեպարար եւ խորհրդաւոր պահ։ Բոլոր ձեռքերը դէպի երկինք։

— Փա՛ռք ի բարձունս Աստուծոյ։

Կը կարծէի թէ աշխարհի բոլոր երկիրներուն հայկական մեծ եկեղեցիները ունէին գմբէթներ, ուրկէ միայն կարելի էր երգել Տիրոջը փառքը։

Տարիներու թաւալումին հետ, տեսայ շատ մը տաճարներ, հայկական թէ օտար, փոքր թէ մեծածաւալ։ Ոմանք արտաքին շքեղութեամբ հոյակապ, ուրիշներ ներքին կառուցուածքով խորհրդաւոր։ Ես տեսայ Երուսաղէմի Ս. Յակոբի լուսեղէն տաճարը, շքեղ ու կքած արծաթեայ կանթեղներու եւ ջահերու ծանրութեան տակ, բայց ուրիշ հմայք ունէր ինծի համար Սեբաստիոյ Մայր Եկեղեցին։

Օր մըն ալ տեսայ Փարիզեան արուարձանի մը մէջ կառատուն մը որ կը վերածուէր հայկական աղօթատեղիի ...

Խուռներամ եկած էր թաղին հայ համայնքը, տեսնելու համար օծումը մատուռին։

Ինծի այնպէս թուեցաւ թէ այդ օրը տխրութեան սեւ քօղ մը կ՚իջնէր բոլորին հոգիներէն ներս, հակառակ նորը կառուցանելու արտաքին հրճուանքին։ Երջանիկ էին միայն մանուկները, տեսնելով կառատան ձեւափոխումը։

Խորհրդածութիւններով տարուած՝ երբ գլուխս դարձուցի, տեսայ քովս ծերունի մը որուն աչքերուն մէջ արցունքի կաթիլ մը կը շողար։

Բիւրեղեայ կաթիլը խռովեց զիս։

Կաթիլը դարձաւ մոգական ադամանդ ու պտտցուց զիս բոլոր մեր հոյակապ տաճարները հայկական, մեր վանքերը մենաւոր եւ խորհրդաւոր։ Տարաւ զիս դէպի մանկութիւնս՝ Սեբաստիա։ Ս. Նշանի վանքի երեք գեղակերտ եկեղեցիները, գոհարի չափ թանկագին։ Ու վերջապէս տարաւ Մայր Եկեղեցին։ Ի՜նչ հոյաշէն էր...

Բոլոր թափառումներուս մէջ չտեսայ այնքան ընդարձակ, սիւնազարդ եւ գմբէթաւոր հայկական եկեղեցի։

Բարձր, բարձր էր գմբէթը, կարծես կապոյտ երկնակամարին տակն էր, որուն շուրջ զուարթուններ «Փառք ի բարձունս» կ՚երգէին։

Մոգական հրաշալի ադամանդը դարձեալ պատկերացուց մանկութեանս այն օրը, երբ Զատիկ էր ու կարմիր նոր հագուստիս ծիածանի գոյներով ուլունքները կը փոխանակէի խածախով։

Ծերունիին արցունքի կաթիլը ինկաւ գետին, համակերպութեան խոր հառաչանքի մը հետ։

Այսօր նորէն Զատիկ է։ Ու երբ երեւակայութեամբ ու կարօտով կ՚ուզեմ տեսնել զուարթունները որ գմբէթ բարձրացած «Փառք ի բարձունս» կ՚երգեն, ականջիս կը հասնին կացինի բիրտ հարուածները, որ կը քանդեն, կը քանդե՜ն, կը փշրեն ու հարթ գետնի կը վերածեն Մայր Տաճարը հայկական։

Հոն այլեւս Զատիկ չէ։

Մ. ՄԱՆՆԻԿ

Արեգակն արդար...

Տիեզերական հաւասարակշռութիւն՝ ու նժա՛ր արդարութեան։ Ստեղծագործ զօրութիւն երկնի երկրի, ու կենսապարգեւ յաւիտենականութիւն։

Փարատէ՛ շուրջդ կուտակուող մեր բողոքի ամպերը, եւ սաստէ ատելութեան կարկուտները։ Խափանէ կասկածի մառախուղը, ու դարձեալ իջիր ոսկեդրուագ գահիդ վրայ՝ ադամակուռ ու կանաչազարդ։

Թող յարութիւն առնեն, քո շնորհիւ՝ Գեղեցկութիւնն ու Բարութիւնը, ու սմքի երկրայութեան թոյնը մեղապարտ։

Միթէ «ընդունա՞յն է մեր Հաւատքը» Յարութեան։ (Ո՛հ, Սողոս)։

Ինչո՞ւ կը չանթահարես մեր լեռնացած աղօթքները. ու կը սարսես մեր տառապակոծ սիրտերը՝ երկրի ընդերքէն արհամարանքի ժխտումով։

Խաւարակուռ գիշերուան դաւերով՝ հրկիզուեցան մեր զոհարանները, եւ խորտակուեցան ուխտի տապանակները։

Ալ կը բաւէ, որքան՝ գարունը հիւծախտաւոր հռնդիւնով՝ ձմրան մահիճին մէջ հոգեվարքով կը տառապի, կարօտ՝ քու զմայլելի տեսքիդ։

Լեռ ու բլուր, անտառ ու պուրակ, ժայռ ու անձաւ՝ վիժումի տագնապով կը դալարուին։

Որքան երկունքներ ի դերեւ ելան, ու Հողը ամլութեամբ ծերացաւ։ Եւ դուն կ՚ուշանաս, ո՜վ քինախնդիր։

Եւ, ահա Զատիկը, մոլորուած ուղեւորի մը շփոթութեամբ՝ ի զուր կը թակէ փակ դռները հաւատացեալներու։

Առանց քեզի ինչպէս ապրինք, առանց մեզի ինչո՞ւ ապրիս։

Ով արեգ, ակն արդար, Արփիդ առատութեան, եւ անխարդախ լուսոյ, ցօղէ ճառագայթներդ որպէսզի բացուին մեր յոյսերը, ծաղիկներու բաժակներուն նման։ Ու թող դարձեալ առատօրէն՝ բոյր եւ օրհներգ շղարշուին մթնոլորտին մէջ՝ խնկավառ սրբասացութեամբ, մեր երջանկութեան, բայց քու փառքիդ համար։

Դափնի ու ձիթենի մորենիին պէս ծխացին, ու քեզ պսակ կազմեցին, ու դուն մնացիր անտարբեր ու մռայլ։

Ատրուշաննե՞ր կ՚ուզես, թող քու կամքդ ըլլայ։ Մեզի ցոյց տուր միայն, Ռազմուղին Վահագնի, Ծիրկաթինը օգոստափառ։

Եւ մենք ցեղով, Մանկունք Զինուորեալք, փառքդ կերտենք մեր արիւնով վարդավառ։

Հրահարենք Անթեղը մեր մոխրաբլուրներուն, մոխրաբերդերուն, ինչպէս երբեմն։ Որպէսզի լոյս ի լուսոյ՝ հեղհեղի մինչ խորխորատ, մութն ի վերայն Արտաւազդի։ Արձակուին կապանք, ջեռուն երակունք, խորտակուին անէծք, յառնուն ճակատք, համբառնան պարտեալք, սրբեսցին նզովք, կատարին պատգամունք։

Եւ այն ատեն, թող գայ Զատիկն Անահիտի ոսկեծին, որպէս մայր գգաստութեան, ու ծնի արշալոյսն, երկարատեւ սպասման։ Փարատին խաւարք, չքանան չարիք, սատակին ոսոխք, ցնծան արդարք, խայտան զրկեալք, եւ... զօդին ոսկերք, հանդչին վէրք։

Ո՛վ արեւ, դուն որ պնդեցիր նետարձակ բազուկը Հայկի՝ եւ ծնար Վահագնը մշտայաղթ, մի զլանար մեզի Զատիկ մը լուսաբաշխ, կենսատու անաջառ, նորոգիչ անստուեր, յուսատու անկասկած։

Եւ արթնցուր Կեանքը որ քունդ է, որպէսզի չըլլայ թէ օր մը «գործադուլի պատճառով» յետաձգուի Զատիկը «անորոշ ժամանակով»։ Ամէն։

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱԾՆԵՐ

— Մեծ մարդ որ կայ կրակ է. շատ մօտենաս՝ կը վառիս, շատ հեռանաս՝ կը մսիս։

— Մեղրը մատ մատ, չամիչը հատ հատ կը հատնին։

— Աղուէսը իր պոչը վկայ կը բերէ։

×

Ինձ թաղէք, երբ կարմիր վերջալոյսն է մարում,
Երբ տխուր գգուանքով արեգակը մեռնող
Սարերի արծաթէ կատարներն է վառում,
Երբ մթնում կորչում են ծով ու հող ...

Ինչ թաղէք, երբ տխուր մթնշաղն է իջնում,
Երբ լռում են օրուայ աղմուկները զուարթ,
Երբ շողերն են մեռնում, ծաղիկները, ննջում,
Երբ մթնում կորչում են լեռ ու արտ։

Իմ շիրմին դալկացող ծաղիկներ ցանեցէք,
Որ խաղաղ ու հանդարտ մահանամ.
Ինձ անլաց թաղեցէ՛ք, ինձ անխօս թաղեցէ՛ք.
Լռութի՜ւն, լռութի՜ւն, լռութի՜ւն անսահման...

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

Մուրացկանը

Մուրացկան մը բոլոր անցորդներէն ողորմութիւն կ՚ուզէր եւ ամէն դուռ կը զարնէր։

Կը քալէր գլուխը բաց, ոտքը բոպիկ, ցնցոտիներով ծածկուած։ Դեռ երիտասարդ, այլ շատ տժգոյն ու շատ նիհար, կը քաշքշէր ոտքերը մեծ դժուարութեամբ։

Այրերը իրեն կ՚ողորմէին այն սիրուն կիներուն առջեւ միայն, որոնց շնորհներուն կ՚ուզէին արժանանալ, կամ այնպիսի մարդերու առջեւ, զորս կ՚ուզէին շլացնել իրենց առատաձեռնութեամբ։

Կիները իրեն կ՚ողորմէին այն այրերուն առջեւ միայն, որոնց սիրտը կ՚ուզէին գրաւել, կամ իրենց այն մրցակցուհիներուն աջեւ, զորս կ՚ուզէին նսեմացնել իրենց գերազանցութեամբ։

Երբ առանձին ըլլային, միեւնոյն այրերը մտազբաղ երեւոյթ մը կ՚առնէին՝ խեղճը նշմարած չըլլալու համար, եւ միեւնոյն կիները փողոցի անդիի կողմը կը դարձնէին իրենց գլուխը՝ անտեսանելի բան մը փնտռելու համար։

Հարուստները բարձրաձայն կը կանչէին մուրացկանը, երբ հրապարակին վրայ պատահէին իրեն։ Մեծ աղմուկով կը հազային կամ կը փռնգտային, իրենց գրպանէն դանդաղօրէն դուրս կը հանէին իրենց պարարտ քսակը եւ մուրացկանին ափին մէջ կը ձգէին իրենց լուման։ Բայց երբ ամայի փողոցի մը մէջ պատահէին իրեն, շան պէս կը վռնտէին՝ գոչելով. «Կորիր, Թշուառական։ Մարդոցմէ չե՞ս ամչնար այսպէս մուրալով։ Դուն ալ մեզ պէս աշխատէ եւ ապրուստդ ճարէ»։

Կրօնաւորները կանգ կ՚առնէին մուրացկանին առջեւ, ամէն անգամ որ քառուղիի մը մէջ պատահէին իրեն։ Իրենց քիթը կը խնչէին երկարօրէն, որպէսզի տխմարները ժամանակ ունենային հաւաքուելու, եւ իրենց գրպանէն հանդիսաւորապէս դուրս հանելով իրենց քսակը, մուրացկանին ափին մէջ կը սահեցնէին փոքրիկ դրամ մը։ Բայց երբ քիչ անցուդարձ ունեցող փողոցի մը մէջ պատահէին իրեն, կ՚երագէին իրենց քայլերը՝ աղաղակելով. «Կորիր, անիծեալ։ Աստուծմէ չե՞ս վախնար այսպէս մուրալով։ Դուն ալ աշխատէ ամէնուն պէս եւ ապրուստդ ճարէ»։

Մանուկները միայն կը գթային մուրացկանին վրայ եւ բան մը կուտային իրեն առանց ցուցամոլութեան։ Եւ մուրացկանը կ՚օրհնէր զանոնք մրմնջելով. «Թոյլ տուէք այդ մանուկներուն եւ մի արգիլէք, որ ինձ գան. զի երկնքի թագաւորութիւնը այդպիսիներունն է»։

×

Մուրացկանը օր մը մենաւոր տան մը դուռը զարկաւ։

Տան տիրուհին դեռահաս ու գեղանի կին մը դուռը բացաւ։

Մուրացկանը ներս մտաւ, բարեւ տուաւ կնոջը եւ գետինը նստաւ ուժասպառ։

— Պէտք ունի՞ս բանի մը, հարցուց բարեսիրտ կինը։

— Ծարաւ եմ։

Կինը սօթտեց թեւերը, պաղ ջուր քաշեց հո-

ԹԱՒ ՋՈՒԹԱԿԻ ՎՐԱՑ

ԵՐԳ ԱՅԲ

Սրտիս մէջ, սրտիս հետ՝
Կը փնտռե՛մ քեզ ,
Քեզ կը փնտռեմ՝
Սրտիս հետ, սրտիս մէջ ···

Սրտիս մէջ , սրտիս հետ՝
Բռնաշապիկ հագայ ես,
Ձերթ մոլորակ՝ աստեղութեան մէջ անհե՛տ՝
Սրտի՛ս հետ խենթ ···

Կը գալարուի՛մ կարօտավառ ,
Սի՛րտս ինձ հետ, եւ սրտիս մէջ ՝
Արիւնս ամբո՛ղջ ու ջուրի պէս՝
Արցո՛ւնք եղաւ՝ այցիդ ի տես ···

Այցիդ համար, ա՛լ չե՛մ լար ես ,
Ակըն արցունքին՝ չորցա՛ւ յանկարծ ,
Եւ հիմա, նոր երգե՛ր , երգե՛ր՝
Սրտիս հետ, սրտիս մէջ խո՛ր ···

Սրտիս մէջ, սրտիս հետ՝
Կ'երգեմ քեզ ,
Ա՛ռ քեզի, երգս այբ՝
Կարօտակէզ ···

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՂԱՅԵԱՆ

րէն եւ մուրացկանին տուաւ սափորը:

Մուրացկանը սափորին կպցուց շուրթները եւ խմեց երկար ու առատ :

Երբ խմեց վերջացուց, կնոջը յանձնեց սափորը եւ շնորհակալ եղաւ: Բայց դուրս չելաւ տունէն :

— Ուրիշ բանի մըն ալ պէտք ունի՞ս, հարցուց կինը :

— Անօթի եմ :

Կինը հաց ու թուզ բերաւ իրեն :

Մուրացկանը կերաւ ախորժակով եւ շնորհակալ եղաւ : Բայց դուրս չելաւ տունէն :

— Ուրիշ բանի պէտք ունի՞ս, հարցուց բարեսիրտ կինը :

— Կեանքիս մէջ կին չեմ համբուրած դեռ: Համբոյր մը ողորմէ ինձ :

Կինը առանձին էր՝ ամուսինը չուկայ գացած ըլլալով: Միշտ հաւատարիմ եղած էր իրեն եւ ոչ մէկ օտարի ներած էր իր անձին մօտենալ: Բայց գթաց խեղճ մուրացկանին վրայ եւ անոր երկընցուց իր այտը, ամօթխածութենէն կարմրած:

Մուրացկանը, շուրթներուն ծայրովն իսկ չդպչելով անոր, բայց այնքան մօտենալով ականջին, որ կարծես հպած ըլլար, փսփսաց մեղմաձայն·— «Կին դուն, այս գթութեան գործդ երկնքի արքայութեան դուռները կը բանայ քու առջեւ»:

Ըսաւ եւ լուսապայծառ ամպի մը մէջ աներեւութացաւ :

Քրիստո՛սն էր:

Փրկիչը, ողորմելի ցնցոտիներու տակ ծածկուած, աշխարհի վրայ շրջելու ելած էր՝ համբելու համար ճշմարիտ քրիստոնեաները :

ՄԻՆԱՍ ՁԵՐԱԶ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ԱՅՍՊԷՍ ԱԼ ԶԱՏԻ՛Կ ···

Կ'երեւայ Հայրն Աստուած՝ վշտացած է իր Որդիին:

Ցուրտ, հով, անձրեւ իրարու օղակուած՝ արեւին հետ խաղի ելած են Անոր Յարութեան տօնին :

Հապա՛ սա գործադուլնե՞րը: Չէ՞ք կասկածիր որ վերնականքն ալ համայնավարութենէ վարակուած են եւ բնութեան տարրերը իրարու դէմ հանած՝ օգնելու վարի աշխատաւորներուն :

Է՛հ, այս դարը, «անճմանաց դար» պէտք է կոչել :

Խաղաղութիւնը «պատերազմ», պատերազմն ալ «խաղաղութիւն» թարգմանող շատեր կան հիմա:

Բառարաններն ալ սնանկացան:

Զատիկ մըն է այսօր որ Ծնունդին հետ մըրցումի կ'ելլէ: Կ'երեւայ Հարաւային Ամերիկայի Հայոց հաճելի ըլլալու — ուր Զատիկը ձմրան մէջ կը տօնեն — եւ համահայկական կլիմայով մը Հայերը համերաշխացնելու դիտումով :

Ոչինչ: Արժէք պիտի չունենար եթէ միայն մթնոլորտը հակասէր մեր գարնանամուտ Զատկին, կրկին մենք մեր կրօնական պարտականութիւնը եւ եպիսկոպոսական պատարագը կրնայինք վայելել, սակայն ո՞ւր է փոխադրութեան միջոցը:

Ամէն մէկ Հայ, անձնական ինքնաշարժ ունենալու իրաւունքը չունի, ինչպէս ունին խորհրդային աշխարհումը: Հոս մենք զրկած ենք «հաւասարութենէ» :

Իսկ հոն, Հայաստան աշխարհի մէջ, այսօր, անպայման կը վայելեն աղուոր Զատիկ: Բոլոր եկեղեցիները լեփլեցուն կ'ըլլան հաւատացեալներով··· Թերեւս կաթողիկոսն ալ Երեւանի Մայր Եկեղեցիին մէջ կը պատարագէ ի ներկայութեան խուռն բազմութեան :

Մենք հոս, զրկուած ենք Աւագ Շաբաթի եւ Զատկի հոգեզմայլ երգերէն :

Մեր պզտիկ մանչուկներն ալ, իրենց ոտքերը սրբացնելու, Աւագ Հինգշաբթիի Ոտնլուայի առաքելական աւանդութենէն գրեթէ զրկուեցան, Եպիսկոպոսին ձգելով քարտուղարին, ժամկոչին եւ տէր պապաներուն ոտքերը :

Կ'ըսեն: Հայաստանեայց եկեղեցին ազատական է: Ժողովրդական է: Ապա ուրեմն, այս տարի կրնար ապացուցանել այդ գրոյցին ճշմարտութիւնը՝ յաջորդ շաբթուան յետաձգելով Աւագ Շաբաթի արարողութիւնները: Եթէ Պոլսոյ նորընտիր պատրիարք Գարեգին արք·ը ըլլար հոս պաշտօնի վրայ, կը գործադրեր զայն :

Ոչ մէկ մեղանչում այս կերպով:

Երբ Յիսուսի աշակերտները, շաբաթ օր մը ցորեն կը հաւաքէին, Հրէից վարդապետները դիտողութիւն ըրին թէ այսօր շաբաթ է, Ս· օր, աշակերտներ կը պղծեն զայն աշխատելով :

Յիսուս պատասխանեց,— Շաբաթը մարդու համար եղաւ եւ ոչ մարդը շաբաթի համար:

Ուրեմն, այս տօները մեզի համար կերտեցին մեր Հայրապետները, եւ ոչ թէ մեզ ստեղծեց Արարիչը՝ այդ տօներուն համար :

Յանցաւո՞ր ենք, եթէ անձնական կառք ու միջոց չունինք ճամբորդելու :

Դժո՞խք պէտք է երթանք այդ յանցանքին համար ···

Կ· ՊԵՏՈՒՇ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Ամփոփուած Երեւանի թերթերէն)

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ խորհրդակցութիւն տեղի պիտի ունենայ մարտի ընթացքին Մոսկուայի մէջ: Սովետահայ գրողներէն պիտի մասնակցին Յովհաննէս Ղուկասեան, բանաստեղծներ Սիլվա Կապուտիկեան, Գէորգ Էմին, թատերագիր Գարակէօզեան եւ ուրիշներ: Խորհրդակցութիւններու ընթացքին պիտի լսուին բազմաթիւ զեկուցումներ (Ֆատեյեւ, Ձերքով եւն·) :

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎ մը տեղի ունեցած է Երեւանի մէջ, նախագահութեամբ Նայիրի Զարեանի: Քննուած են բոլոր հարցերը, որոնք կը բխին Ստալինի լեզուաբանական տեսութիւններէն: Խօսք առած են Գեղամ Սարեան, Դ· Դեմիրճեան եւ ուրիշներ: Ի վերջոյ մասնակցող գրագէտները խոստացած են ջանք չխնայել տալու համար գաղափարապէս եւ մշակութապէս բարձր ստեղծագործութիւններ :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ համար վերջին 25 տարիներու ընթացքին հրատարակուած են 1165 մանկապատանեկան գեղարուեստական գիրքեր, քանի մը միլիոն օրինակով: Հրատարակուած են նաեւ հայ դասական գրողներու տասնեակ ստեղծագործութիւններ, պատմուածքներ, բանաստեղծութիւններ, հէքեաթներ: Մեծ հետաքրքրութեամբ կը կարդացուին Յովհաննէս Թումանեանի, Յովհ· Յովհաննէսեանի, Ղազարոս Աղայեանի, Վրթանէս Փափազեանի, Շիրվանզատէի, Յակոբ Յակոբեանի, Աւ· Իսահակեանի, Աթաբէկ Խնկոյեանի պատմուածքները, հէքեաթները, ոտանաւորները: Ռուսական եւ եղբայրական հանրապետութեանց մանկական գրականութենէ եղած են թարգմանութիւններ: 1949–1950ին լոյս տեսած է 90 հատոր գիրք 630.000 օրինակներով: Թարգմանաբար հրատարակուած են Պուշկինի «Բորիս Գոդունով», Գոգոլի «Տարաս Բուլբան», ինչպէս եւ Մ· Գորքիի Ա· Ֆադէեւի, Պավլենկոյի, Շոլոխովի, Վ· Կատեւի, ուրիշներու, ինչպէս եւ արտասահմանի լաւագոյն գրողներու գործերէն :

Մանուկներու համար կը հրատարակուին «Պիոներ Կանչ» թերթը եւ «Հոկտեմբերիկ» (այժմ Պիոներ) ամսագիրը:

1949 — 50 հրատարակուած են սովետահայ գրողներու լաւագոյն մանկապատանեկան երկերը: Ինչպէս Սարմենի «Եօթ երջանիկներ» գրքոյկը: Ռ· Ղարիբեանի «Խիզախ թեւաւորը» բանաստեղծութիւնը, Գէորգ Էմինի «Շաքէ» բանաստեղծութիւնը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (12)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Ա.— ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

Ըստ իր պատմածին, վենետիկեան նաւը ընկղմեցաւ բերդին խոշոր թնդանօթներէն մէկուն արձակած վեց հարիւր լիպրա ծանրութեամբ գունդէ մը: Ռիցցօ նաւապետը եւ երեսուն նաւաստիներ յաջողած էին նաւակով իրենց կեանքը ազատել, սակայն ցամաք ելած ատեն Թուրքերը բռնեցին եւ շղթայակապ ղրկեցին Տիմօթիքօն ուր կը գտնուէր Սուլթանը Մէհմէտ, որ հրամայեց նաւապետը ցիցի զարնել, իսկ միւսները գլխատել:

Արգիլուեցաւ թաղել անոնց մարմինները, այնպէս որ գիշատիչ թռչուններ եւ շնագայլեր կերան զանոնք :

— « Դարձեալ Դեկտեմբեր 2ին, կը պատմէ Պարպարօ, Տրապիզոնի ցռկանաւը որ Սեւ ծովէն կուգար, Վոսփոր մտաւ եւ եկաւ կեցաւ նեղուցը փակող Թուրքերուն նոր կառուցած դղեակէն քիչ մը վերօք: Վոսփոր մտած ատեն այս ցռկանաւը հանդիպեցաւ դղեակէն յատկապէս ղրկուած տասներկու թուրք նաւերու: Ասոնք նախ իբրեւ բարեկամ ներակայացան որով ցռկանաւին մարդիկն ալ գեղեցիկ նուէր մը տուին անոնց նաւապետին: Բայց այս վերջինը անգամ մը որ ստացաւ նուէրը, բարկութիւն կեղծեց եւ յանկարծ ծովը նետեց զայն, առարկելով թէ ինք աւելի մեծ նուէրի մը իրաւունք ունէր, եւ ատոր վրայ նաւերուն քիթը դարձնելով գնաց նոր դղեակը որպէս զի հոն «սուպաշին» համոզէ ցռկանաւը գրաւելու : Հետեւաբար ցռկանաւին մարդիկն ալ, իբր խելացի մարդիկներ, տեսնելով որ Թուրքը բարկացած է, վճռեցին լուիկ մնջիկ հեռանալ թրքական «ֆուստ»երուն, եւ երբ այս վերջինները դղեակ հասան ու նաւապետը ցամաք ելաւ ցռկանաւը գրաւելու մասին սուպաշիին հետ խորհրդակցելու համար, ճիշդ այդ պահուն, եւ մինչեւ նաւապետին դղեակ հասնիլը, մերինները թիակներուն ուժ տուին յաղթականօրէն Պոլիս հասնելու համար: Երբ ճիշդ դղեակին առջեւ հասան, իբրեւ բարեկամ (այսինքն թիակները վեր վերցնելով, թմբուկ զարնելով, զանազան շարժումներ ընելով եւ ուրախութեան ճիչեր արձակելով) սկսան ողջունել զայն, եւ երրորդ բարեւին դղեակը արդէն մեր ետեւը մնացած էր, քանի որ թէ հոսանքը մեզ դէպի Պոլիս քշած էր եւ թէ նաւաստիները չարունակ բոլոր սրտով եւ զուարթօրէն կը թիավարէին դղեակին այս վտանգալից անցքը անցնելուն համար: Այս բանը պատահեցաւ Դեկտեմբեր 4ին, երբ ցռկանաւը Պոլիս հասաւ»:

Եթէ Սուլթան Մէհմէտ այսքան վայրագ բռնութեամբ կ'ընդունէր եւ իր թնդանօթներուն միջոցաւ կը դիմաւորէր իտալական նաւերը, պատճառը այն էր որ կ'ուզէր անոնց նաւապետերը վերջնապէս ետ կեցնել Պոլիս ուտելիք եւ ցորեն տանելէ: Վենետիկեան եւ ճենովական այս նաւերը այնքան խոշոր էին որ իրենց միջոցով Պոլիսը քիչ ատենէն պարենաւորելը խիստ դիւրին բան էր, եթէ Սուլթանը արգելք չըլլար իրենց:

Հիմա գրեթէ ամէն ինչ պատրաստ էր վերջնական ոդերրդութեան համար: Րումէլի Հիսարի նոր բերդը քաղաքը կատարելապէս կը մեկուսացնէր Սեւծովէն, որ պաշարումի ատեն միակ կեդրոնը եղած էր Պոլսոյ պարենաւորման: Ադրիանուպոլսոյ շքեղ պալատին մէջ, շրջապատուած իր զարհուրելի բանակով, Մէհմէտ կրնար ալ վերջնապէս պատռել դիմակը : Ու ժողվելով իր ամէնէն բարձրաստիճան տեղակալները, բոցաշունչ ճառով մը պարզեց իր հսկայական ծրագիրները, զորս իրեն յատուկ սովորութեամբ մը մինչեւ այն ատեն եւ ոչ մէկուն հաղորդած էր:

Կրիտոպուլոս պատմագիրը ամբողջութեամբ կուտայ մեզ այս շատ բուռն ճառը: Անշուշտ, ինչպէս նմանօրինակ պարագաներու մէջ ըրած են միջին եւ հին ժամանակներու այնքան պատմագիրներ, այս ժամանակագիրն ալ ամբողջութեամբ ինքնիրմէն յօրինած է այս կայսերական ճառը, բայց ինչ որ ալ ըլլայ, այս յերիւրածոյ խօսքերը ճիշդ ու ճիշդ կը պատկերացնեն երիտասարդ Սուլթանին խելացի, անհանդարտ, արագ եւ հրամայողական մտածումը:

Մէհմէտ, նախ կրակէ բառերով կը սկսի իր շուրջիններուն վերյուշել իր փառաւոր նախորդներուն անդադրում յառաջդիմութիւնները :

(Շար.)

ըլլայ 18.200 ֆրանք Փարիզի մէջ (նախապէս 16.400) : Այս նոր սակը մօտաւորապէս կը համապատասխանէ ոչ – համայնավար սէնտիքաներու պահանջին, իսկ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը պահանջէ 20.125 ֆրանք :

Նախարարական խորհուրդը իր որոշումը հրատարակելով պաշտօնաթերթին մէջ, միեւնոյն ատեն կը հրահանգէ փոխադրութեանց եւ ճարտարարուեստի նախարարներուն՝ անմիջապէս բանակցիլ երկաթուղիներու եւ ուրիշ հանրային սպասարկութեանց սէնտիքաներուն հետ, վերջ տալու համար գործադուլներուն :

Հրատարակուած լուսաբանութեանց համաձայն, նուազագոյն օրապահիկի յաւելումը չի նշանակեր թէ բոլոր աշխատավարձքերը պիտի բարձրանան 11.50 առ հարիւր համեմատութեամբ : Նուազագոյնէն վեր եղած աշխատավարձքերու յաւելումը համեմատական պիտի ըլլայ իրենց քանակին, այնպէս որ, բարձր աշխատավարձքի յաւելումը կրնան հաշուել 5 առ հարիւր կամ աւելի պակաս : Այս խնդիրը պիտի կարգադրուի բանակցութիւններով եւ սակարկութիւններով, համաձայն իւրաքանչիւր առեւտրական կամ ճարտարարգործական ճիւղի կացութեան :

3000 վայրաչուներ իջան

ՍԷՈՒԼԻ ԿՌՆԱԿԸ

ՄԱԿի ուժերէն 3000 վայրաչուներ (փառաշիւթիստ) իջան չինեւքորէական գիծերուն ետեւը, Սէուլի հիւսիսային կողմը, պաշարելու համար 20 հազար կարմիրներ, որոնք կը գտնուին 38րդ զուգահեռականին հարաւը : Ութերորդ բանակի հրամանատարը, զօր. Րիճուէյ, անձամբ մասնակցեցաւ այս գործողութեան, թեթեւաշարժ օդանաւի մը վրայ վարելով զինուորներու վայրէջքը անամպ երկնքի մը տակ, Մունզանի շրջակաները : Վայրաչուներու իջնելէն կէս ժամ վերջը, զօր. Րիճուէյ իջաւ ռազմադաշտ, ճշդելու համար իր զինուորներուն դիրքերը : Կարմիրները ոչ մէկ դիմադրութիւն ցոյց տուին եւ շատ քիչ թիւով վիրաւորներ կան :

Միաժամանակ զրահապատ երկու մեծ զօրամասեր կը գործեն Սէուլի հիւսիսային եւ հիւսիսարեւելեան կողմը, թակարդին կողերը գոցելու համար : Բրիտանական հրասայլերը արդէն կապ հաստատեցին վայրաչուներուն հետ : Մունզան պարպուած է կարմիրներու կողմէ :

Վայրէջքի գործողութեանց մասնակցեցան 145 փոխադրական օդանաւեր, որոնք, ալիք ալիք, սկսան զինուորները թափել առտուան ժամը 9ին : Վերջին երկու ալիքներուն, օդանաւերը փոխադրեցին նաեւ թնդանօթներ, փոքր ինքնաշարժեր, եւայլն :

Զօր. Րիճուէյ իր բանակատեղին վերադառնալով յայտարարեց, թէ իրենց նպատակն է «սպաննել կարմիրները կարելի եղածին չափ մեծ թիւով » :

X Զօր. Մէք Արթըր յայտարարեց թէ համայնավար Չինաստանը «զինուորական փլուզումի մը դատապարտուած է», եթէ Ազգաժողովը վճռէ շարունակել Քորէայի պատերազմը : Աւելցուց թէ ինք պատրաստ է բանակցելու, ի խնդիր հաշտութեան :

ԶԱՏԿԻ ՏՕՆԵՐԸ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

Երուսաղէմէն կը հաղորդեն թէ Արաբները Զատկի արարողութեանց առթիւ բացառիկ «զինադադար» մը շնորհեցին Քրիստոնեաներուն :

Բազմաթիւ եկեղեցականներ եւ աշխարհականներ կ'անցնին Իսրայէլ – Յորդանան սահմանը, ներկայ ըլլալու համար Զատկի արարողութեանց : Լատին պատրիարքը Ալպեռթօ Կօռի առաջնորդեց հանդիսաւոր թափորը, Գողգոթայէն դէպի Մայր Եկեղեցին, թաղման արարողութեան : Եաֆայի Դուռը որ կը բաժնէ Իսրայէլը արաբական սահմանէն, պիտի բացուի Զատկի կիրակին, որպէսզի թափոր մը անցնի, ներկայ ըլլալու համար Ս. Յարութիւն եկեղեցւոյ պատարագին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉՈՐՍ ՓՈԽԱՆՈՐԴՆԵՐԸ ուրբաթ օրուան դոնփակ ժողովէն վերջ, նիստ գումարեցին շաբաթ օր : Զրոյց կը շրջէր թէ թիւրիմացութիւններ ծագած են մէկ կողմէ անգլեւֆրանսական, միւս կողմէ ամերիկեան պատուիրակներուն միջեւ, բայց անմիջապէս հերքուեցաւ : Դոնփակ նիստը, որ առաջինն էր, տեւեց 4.20 ժամ : Ներկայ էին միայն պատուիրակներուն անմիջական խորհրդականները եւ թարգմանները :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ իր նիստերը յետաձգեց մինչեւ ապրիլ 5, Զատկի արձակուրդին առթիւ :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ երաշտը ահագին վնասներ կը պատճառէ ամբողջ երկրին մէջ, ծանրացնելով գաղթականներու թշուառութիւնը :

ԴԱԴԱՐՄԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ Փարիզի հունգարերէն թերթը, կառավարական որոշումով :

Նոր Սերունդի Օրը

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ : Կիրակի 1 Ապրիլ, ժամը 3էն 12 Mairie du XIի մէջ, métro Voltaire :

Կը նախագահէ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը :

Կը խօսի ընկեր ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ ընկերուհի Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Օր. Ս. ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ (դաշնակ), Ֆ. ԱՂԱԶԱՐԵԱՆ (ջութակ) : Ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը երեք արար՝

5 ԹԻՒ ԽԵԼԱԳԱՐԸ

Մասնակցութեամբ Փարիզի մասնաճիւղի ընկերներուն :

Պարահանդէս Կ. ՍԱՐԵԱՆի նուագախումբով : Առատ պիւֆէ, մատչելի գիներով :

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Շնորհակալութեամբ ստացանք. —

Ընկեր Քերովբէ Առաքելեանէ 5000 ֆրանք :

Ընկերը, որ Մեքսիկայէն Փարիզ եկած էր իր տիկնոջ հետ, երէկ առաւօտ օդանաւով մեկնեցաւ Հալէպ, ներկայ ըլլալու համար Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան մեծ մարզահանդէսին (այսօր, կիրակի) :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

ԶԱՏԻԿ. — Կիր., Ճրագալոյց Յարութեան սկզբ. ժամը 7.30ին, Եկմալեան քառաձայն Ս. պատարագ ժամը 10ին :

Ճրագալոյց Մեռելոց 26 Մարտ, Բշ. Ս. պատարագ ժամը 10ին : Հոգեհանգիստ համօրէն ննջեցելոց : (Կնիք)

ԹԱՏՐՈՆ ՊԷԼՎԻԼԻ ՄԷՋ

27 Մարտ, երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Սինէմա Ֆլօրիտայի մէջ, 373 rue Pyrenées, մեթրօ Pyrenées

Թրագօշ եւ Ա. Գմբէթեան կը ներկայացնեն առաջին անգամ ըլլալով ԿԵՂԾ ՓԱՇԱՆ

Զուարթ օփերէթ երգերով ու պարերով :

Կը մասնակցին Լ. Սապոնճեան, Գարագաշ, Օր. Տոլմաճեան, Քէշիշեան :

Մուտքը 150 եւ 100 ֆրանք :

Մօտօք. — 3 Ապրիլին Իսի, Սինեմա Ալհամպրայի մէջ «Աշուղին սէրը» երաժշտական թատերգութիւն մը :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ. — Քղիէն Ապողնաք գիւղէն Սեդրակ Գրիգորեան կը փնտռէ հօրեղբօրորդին՝ Երուանդ Նաճարեանը, հօրը անունը Գրիգոր : Կը կարծուի թէ Նիսի շրջանը կը գտնուի : Իմացնել Գէորգ Գափոյեանի, 138 rue du Dr. Cauvin, St. Barnabe. Մարսէյլ, (B. du R.) :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱԶԻ Պանեէօ Բաշանի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 20ին, ընկեր Մ. Ալթունեանի բնակարանը, 17 rue Ampère, Բաշան : Կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Դերասան Տրդատ Ներշանեան ԱՊՐԻԼ 30ին կը ներկայացնէ ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme – (13

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur–Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63
Mercredi 28 MARS 1951 Չորեքշաբթի 28 ՄԱՐՏ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6417–Նոր շրջան թիւ 1828
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գործադուլին հետեւանքները

—

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐԸ ԿԸ ԲԱՆԻՆ.— ՄԵԹՐՈՅԻ ԵՒ ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԻ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐԸ ՄԵՐԺԵՑԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿԸ.— ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁՔԻ ՅԱՒԵԼՄԱՆ ՀԵՏ ԳԻՆԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱՆ

Երկաթուղիներու գործադուլը վերջացաւ շաբաթ իրիկուան դէմ, հեռաւոր թէ մօտաւոր գիծերու վրայ, մեծ մտահոգութենէ մը փրկելով միլիոնաւոր քաղաքացիներ: Բայց մեթրոյի եւ հանրակառքի գործադուլը կը շարունակուէր մինչեւ երէկ, երեքշաբթի:

Կառավարութիւնը ամսական 1450 ֆրանք յաւելում առաջարկած էր, բայց գործադուլի վարիչ մարմինը մերժեց, պնդելով 6000 ֆրանքի վրայ: Լուրատուներ եւ փոխադրութեանց նախարարը կը յուսան թէ կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութեան մը յանգիլ այսօր, չորեքշաբթի: Այս առթիւ նախարարը նորէն յիշեցուց թէ որեւէ վճարում պիտի չստանան անոնք որ չեն աշխատիր:

Ահռելի խճողում կը տիրէ մեթրոյի կայարաններուն մէջ: Զատիկի առթիւ ալ 450 կառախումբերէն 68—70ը միայն բանեցան, իսկ 2000 հանրակառքերէն հազիւ 12ը:

× Դահլիճը ամէն օր նիստ կը գումարէ, թէ գործադուլները դադրեցնելու եւ թէ գիներու բարձրացումը սանձելու կամ կանոնաւորելու համար: Իբրեւ առաջին հետեւանք աշխատավարձքի յաւելման, որոշուած է բարձրացնել կազի, ելեկտրականութեան եւ ածուխի գինը: Յաւելում կը նախատեսուի նաեւ հանրակառքի եւ մեթրոյի գիներուն վրայ: 1951ի ելմտացոյցին բացը, որ 300 միլիառ ֆրանք էր, այժմ պիտի բարձրանայ առ նուազն 500 միլիառի, վասնզի յաւելում կը պահանջեն նաեւ պետական պաշտօնեաները (երեք միլիոն թոշակաւոր՝ ազգայնացուած հաստատութեանց պաշտօնեաներուն հետ): Իրազեկներու կարծիքով, կառավարութիւնը առ նուազն հարիւր միլիառ ֆրանքի նոր բաց մը պիտի ունենայ, աշխատավարձքերու յաւելման հետեւանքով: Այս բացը գոցելու համար է որ կը խորհին աւելցնել կազի, ելեկտրականութեան եւ ածուխի գինը, որպէսզի կարենան ինքնապահ դառնալ, իսկ պետական պաշտօնեաներու թոշակներուն յաւելման համար կ'առաջարկուի նոր տուրքեր հաստատել: Քանի մը նախարարներ դիտել կուտան թէ կարգ մը գիներ աւելցնելով, պատճառ պիտի դառնան գիներու ընդհանուր յաւելման:

Վարչապետը կ'առաջարկէ նոր նպաստներ յատկացնել, գիներու յաւելումը կասեցնելու համար, գոնէ մինչեւ յառաջիկայ ընտրութիւնները: Այս առթիւ ըսեր է թէ «պարկեշտ բան չէ»որ ներկայ Ազգ. Ժողով ելմտական եւ տնտեսական ծանր բեռ մը ձգէ յաջորդին, «ինձմէ ետք Ջրհեղեղ»ի հոգեբանութեամբ:

Հաւանական է որ կառավարութիւնը Ազգ. Ժողովին առաջարկէ պետական նպաստի խնդիրը: Եթէ երեսփոխանները մերժեն այս առաջարկը եւ նոր տուրքերը, հետեւանքը պիտի ըլլայ անհաշիւ աճում թղթադրամի:

Այս բոլոր պարագաները նկատի առնելով, վարչապետը կ'առաջարկէ փութացնել երեսփ. ընտրութիւնները, իբրեւ մօտաւոր թուական ընդունելով յունիս 10ը:

ՑՈՒՐՏ ԶԱՏԻԿ ՄԸ անցուցինք այս տարի: Փարիզի մէջ ձիւն տեղաց: Մարսէյլի մէջ միստրալը շատ ծանր վնասներ պատճառեց: Գործադուլներու պատճառաւ, հազարաւորներ հարկադրուեցան Զատիկը տօնել իրենց երկիրներու մէջ: Ցուրտերը, տեղ տեղ ալ ձիւնը, խանգարեցին տօնական զուարճութիւնները:

ԱԼՊԱՆԻՈՅ մէջ ըմբոստութիւն ծագած է եւ ժողովրդային ատեաններ հաստատուած են ամբողջ երկրին մէջ, կ'ըսեն Լոնտոնի թերթերը: Նոյն աղբիւրին համաձայն, ամէն օր մահապատիժներ եւ թիապարտութեան վճիռներ կ'արձակուին: Մոսկուայի թերթերն ալ իրենց կարգին կը գրեն թէ Ամերիկացիները ծրագիր մը մշակած են արշաւանք մը կատարելու համար Ալպանիոյ վրայ, Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ բանակներու միջոցաւ:

ՍՈՒՐԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ՝ Նազըմ Քուտսի, նոր դահլիճը հազիւ կազմած, հրաժարեցաւ:

Թուրքիա, Վատիկան եւ կարդինալ Աղաջանեան

—

Le Mondeի մէջ կը կարդանք (Մարտ 25–26).— Կը թուի թէ Թուրքիան ալ միացած է այն շարժումին որ կը նշմարուի կարգ մը իսլամական երկիրներու՝ Եգիպտոսի, Լիբանանի եւ Փաքիստանի մէջ, դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատելու համար Վատիկանի հետ: Արդարեւ, Թուրքիոյ արտաքին նախարարին՝ Ֆուատ Քէօփրիւլիի յայտարարութիւնները այն տպաւորութիւնը կը ձգեն թէ իր կառավարութիւնը կ'ուսումնասիրէ յարաբերութիւններ հաստատելու հնարաւորութիւնը:

Թուրքիոյ հանրային կարծիքը այժմ նպաստաւոր է Վատիկանի հանդէպ: Սրբազան տարուան առթիւ իշխանութիւնները մեծապէս դիւրացուցին Թուրքիայէն մեկնած ուխտաւորներու ճամբորդութիւնը: Թրքական իշխանութիւնները առ հասարակ խիստ բարեացակամ են այն շրջիկներուն համար որոնք կ'ուզեն այցելել քրիստոնէութեան օրօրանները,— Եփեսոս, Տարսոն, Գոնեա եւն.:

Այս առթիւ կը հաստատուի թէ կաթողիկէ Հայերու արքեպիսկոպոսին՝ Կարդինալ Աղաճանեանի վերջին այցելութիւնը պատեհութիւն ընծայած է միտքերու նոր փոխանակութեանց: Դէպի Հռոմ ճամբայ ելած ատեն, այս բարձր կղերականը երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Թուրքիոյ փոխ-վարչապետին, Սամատ Աղաօղլուի հետ: Միւս կողմէ, կը շեշտուի թէ շատ լաւ յարաբերութիւններ կը տիրեն Փարիզի Թրքական դեսպանին եւ պապական նուիրակ գերապայծառ Ռոնքալլոյի միջեւ:

Եւ վերջապէս կը թուի թէ Թուրք ժողովուրդը համակրութեամբ հետեւած է Վատիկանի կողմէ համայնավարութեան դէմ մղուած պայքարին: Սամսուլը կը ջատագովէ մերձեցումը Վատիկանի հետ: Բազմաթիւ երեսփոխաններ ալ նոյն տեսակէտը ունին: Հռոմի հետ մերձեցման մը այս համոզուած կուսակիցներուն համար կրօնական տարբերութիւնը երբեք արգելք մը չի կազմեր, վասնզի կրօնական բոլոր մեծ հաստատութիւնները պէտք է միանան, ընդդիմանալու համար համայնավարութեան ծաւալման:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ քարիւղի կեդրոնները յանձնուած են զինուորական իշխանութեան, համաձայն Լոնտոն հասած տեղեկութեանց: Այս որոշումը տրուած է զինուորական օրէնքի մը հետեւանքով, պատճառ դառնալով հանքերու նախարարին հրաժարման:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մէջ ռումբ մը պայթեցաւ ամերիկեան դեսպանատան առջեւ ուր կը գտնուէր Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարի օգնականներէն Մէք Կի: Մարդկային զոհ չկայ: Ամերիկացի նախարարը Պէյրութ մեկնեցաւ ուր ի պատիւ իրեն ճաշ մը սարքած էր Լիբանանի հանրապետութեան նախագահը: Պիտի հանդիպի նաեւ Ամման եւ Գահիրէ:

ՉՈՐՍ ՓՈԽԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ժողովը վերսկսաւ այսօր: Չորրորդ շաբաթն է որ կը շարունակուին վիճաբանութիւնները առանց ոեւէ համաձայնութեան յանգելու: Վերջին ժողովին մէջ, արեւմտեան ներկայացուցիչները փորձեցին ելք մը գտնել մէջտեղ դնելով Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը: Պ. Կրոմիքօ անմիջական Թրիէսթէի խնդիրը արծարծեց: Լուրատուներ կը կարծեն թէ Պ. Կոմիքօ հրահանգներ պիտի ստանայ Մոսկուայէն:

ԻՐԱՔԻ երեսփ. ժողովի անդամներէն 18 ընդդիմադիրներ յայտարարութիւն մը հրատարակեցին որով կը պահանջեն կառավարութենէն ազգայնացնել քարիւղի ընկերութիւնները: Իրենց պատճառաբանութեան մէջ կ'ըսեն թէ ազգայնացումը «պետութեան վեհապետական իրաւունքն է»: Յետոյ կը հաւաստեն թէ ազգայնացման շնորհիւ պիտի աւելնայ քարիւղի արտադրութիւնը: Այս առթիւ դիտել կուտան թէ պետութեան ստացած գումարները շատ վար կը մնան Մօտաւոր Արեւելքի միւս ընկերութեանց վճարումներէն:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Թագաւորը տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ անհրաժեշտ է որ իր երկիրն ալ ընդունուի Ատլանտեանի դաշինքին մէջ, նկատի առնելով «մեր բանակին մարտական ոգին եւ մեր երկրին աշխարհագրական դիրքը»:

Նոր մահափորձ եւ գործադուլ Պարսկաստանի մէջ

—

Թեհրանէն կը հեռագրեն թէ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց չորս դաւադիրներ, որոնք կը թափառէին զինուորական հրամանատարին՝ զօր. Հիճազիի պաշտօնատան առջեւ: Չորսն ալ խոստովանեցան թէ անդամ են «Ֆէտայանը Իսլամ» աղանդին որ սպաննել տուաւ վարչապետ զօր. Ռազմարան եւ իր կրթական նախարարը, Զանկէնէ: (Այս վերջինը վիրաւորուած էր եւ նոր մեռաւ):

Ձերբակալուեցան նաեւ ուրիշ 12 անդամներ: Զօր. Հիճազի իր մարդիկը ղրկած էր քաղաքին գլխաւոր շուկան, հետապնդումներ կատարելու համար: Ոստիկանական տեղեկագրին համաձայն, աղանդին կորիզը կը կազմեն քսան մոլեռանդներ որոնք մարզուած եւ ներշնչուած են սեւ փաթթոցով մոլլայի մը կողմէ: Այս մարդը որ կը կոչուի Նաւաբ Սավաֆի, կ'աշխատի առեւտրականի մը քով: Կ'ըսուի թէ կը մագնիսացնէ իր հետեւորդները զանոնք մատնելով սպաննելու կամ սպաննուելու հոգեվիճակի մը:

Պարսկաստանի կառավարութիւնը տակաւին չէ պատասխանած բրիտանական ծանուցագրին որ կը բողոքէր անգլօ-իրանեան քարիւղի ընկերութեան ազգայնացման դէմ, ապօրէն համարելով զայն, քանի որ ընկերութեան պայմանաժամը կը լրանայ 1993ին: Կ'ըսուի թէ Խ. Միութիւնն ալ գոհ չէ ազգայնացման որոշումէն, որովհետեւ ատով ինք եւս կը զրկուի հիւսիսային շրջանին մէջ քարիւղի մենաշնորհ ստանալու պատեհութենէն: Միեւնոյն ատեն, Մոսկուա մտահոգութեան մատնուած է, վասնզի բանաձեւ մը յանձնուած է ծերակոյտին ազգայնացնելու համար խաւիարի ճարտարարուեստը որ ռուսական մենաշնորհ մըն է:

× Երկուշաբթի օր պաշարման վիճակ յայտարարուեցաւ հարաւ. Պարսկաստանի եօթը քարիւղաբեր կեդրոններուն մէջ, որոնց գլուխը կը գտնուի Ապատանի զտարանը: Այս որոշումը տրուեցաւ իբրեւ հետեւանք ուսանողներու եւ Անգլօ-իրանեան քարիւղի ընկերութեան պաշտօնեաներու գործադուլին, որ կը տարածուի:

Շարժումը ծագեցաւ քարիւղի երեք կարեւոր կեդրոններու մէջ,— Պարսից ծոցի Պէնտէր Մաշուր նաւահանգիստին, Ապատանի մօտակայ Աղա Եարի քարիւղի հանքին եւ բուն Ապատանի մէջ: Կ'ըսուի թէ գործադուլը հետեւանք է ներքին խնդիրներու եւ կապ չունի քարիւղի ազգայնացման հետ: Ապատանի կառավարիչը հեռագիր մը ուղղեց վարչապետին, ըսելով թէ հարկ է նոր միջոցներ ձեռք առնել, եթէ գործադուլը ծաւալի:

Դահլիճը նիստ գումարելով, որոշեց պաշարման վիճակը տարածել հարաւային շրջանին մէջ:

Թերթերը կը շարունակեն հականգլիական գրութիւններ եւ ծաղրանկարներ հրատարակել:

× Վերջին հեռագրի մը համաձայն, մինչեւ հիմա ձերբակալուած են 25 կասկածելիներ, իբրեւ մեղսակից վերջին մահափորձերու: Կ'ըսուի թէ դաւադիր խմբակին վարիչը, Նաւաբ Սաֆավի, յաջողած է փախչիլ իր ապաստանած տունէն ուր պաշարուած էր ոստիկանութեան կողմէ:

Շռնդալից գիւտ մը

—

Արժանթինի նախագահը, Պ. Փէրօն յայտարարեց, թէ արժանթինցի բնագէտ գիտնականներ յաջողած են հիւլէական ուժ արտադրել՝ ուրիշ երկիրներու գիտնականներուն տակաւին անծանօթ նոր մեթոտով մը: Ուժը արտադրուած է առաջին անգամ անցեալ Փետրուարի 16ին, «ջերմութեան կորիզային հակազդեցութիւններով» ուղղակի արեւէն, Հուէմուլ կղզիի փորձառական գործարաններուն մէջ, Պուէնոս Այրէսէն 1300 քիլմ. դէպի հարաւ արեւմուտք: Կիրարկուած մեթոտը շատ աւելի աժան է, քան բոլոր միւս մեթոտները, որոնք ի գործ կը դրուին Մ. Նահանգներու, Գանատայի եւ Խ. Միութեան մէջ:

Այս մեծապղորդ գիւտին հեղինակն է 42 տարեկան աւստրիացի գիտնական մը, Ռոնալտ Ռիխթըր, այժմ արժանթինեան հպատակ, որ նախագահ Փէրոնի յայտարարութեանց պահուն անոր քովը նստած էր: Պ. Ռիխթըր իր կարգին յայտարարեց, թէ Արժանթին ժամանակէ մը ի վեր լուծած էր ջրածին ռումբին գաղտնիքը, բայց հակառակ ասոր, նախագահը երբեք չուզեց որ այդ կարգի ռումբեր պատրաստուին: «Այս ուղղութեամբ բոլոր դիմումները մերժեց»: Հիւլէական ուժ արտադրելու արժանթինեան այս մեթոտը, աւելցուց գիտնականը, բոլորովին ինքնատիպ է: Ուրանիոմ չի գործածուիր, ոչ ալ փլաթոնիոմ, այլ «արուեստական արեւներ» կը ստեղծուին երկրագունդին վրայ: Ու շարունակեց.

— «Չեմ կրնար յայտնել, թէ ինչպէս կ'արտադրուի միլիոնաւոր աստիճանի ջերմութիւնը՝ արեւի մէջ եղածին նման «ջերմութեան կորիզային հակազդեցութիւններ» ստեղծելու համար: Գլխաւոր գաղտնիքն է այդ: Աւելի մեծ գաղտնիք մըն է

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՕՐԷՆՔԸ

ԽՄԲ.—Այս օրէնքին հաստատումէն ի վեր, բազմաթիւ գրութիւններ երեւցած են *Յառաջի* մէջ, խմբագրութեան կամ աշխատակիցներու ստորագրութեամբ:

Վերջերս ամերիկեան մեծ հանդէս մը, **Collier's Magazine**, երկար ուսումնասիրութիւն մը հրատարակեց այս մասին, «Ցեղասպանութիւն, Աշխարհի ամէնէն զարհուրելի ոճիրը» խորագրով:

Կը թարգմանենք ամբողջութեամբ: Յօդուածագիրը, **Herbert Yahraes**, յաճախ կը խօսի նաեւ հայկական ջարդերու մասին.—

1) Ի՞ՆՉ ԵՆ ՕՐԷՆՔԻՆ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Միջազգային օրէնսդրական տարեգրութեանց մէջ եզակի պիտի մնայ այն ձեռնարկը, զոր այնքան տաժանելի պարագաներու տակ գլուխ հանեց լեհ տարագիր մը, յաջողելով միջազգային աշխարհի սեփականութիւնը դարձնել «Ցեղասպանութեան օրէնքը»: Եթէ այսօր ունինք ցեղասպանութիւնը ի յառաջագունէ դատապարտող միջազգային օրէնսդրութիւն մը, մարդկութիւնը կը պարտի զայն ամերիկեան հպատակ Լեհի մը, փրոֆ. Ռաֆայէլ Լեմքինի: Օրէնսդրութիւն մը, սակայն, որու մասին շատեր դեռ գաղափար իսկ չունին Մ. Նահանգներու մէջ:

Ամիսներ առաջ, Ուաշինկթընի մէջ տրուած հացկերոյթի մը ընթացքին խօսք անցաւ առեւանգուած եւ համայնավար երկիրները ղրկուած 28 հազար յոյն մանուկներու մասին: «Հետաքրքրական պիտի ըլլար, ըսաւ տանտիրուհին, գիտնալ թէ ասոր նման դէպք մը կ'իյնա՞յ ցեղասպանութեան օրէնքին տակ»:

— Ցեղասպանութի՞ւն, հարցուց հիւրերէն մէկը. ի՞նչ բան է այդ, ծնունդներու հակակշի՞ռ մը արդեօք ...

— Ցեղային ինքնասպանութեա՞ն կ'ակնարկէք, հարցուց ուրիշ մը ...

Ճաշասեղանին շուրջը բոլորուած 12 լաւատեղեակ անձերէն չորսը միայն գիտէին, թէ ինչ կը նշանակէ ցեղասպանութիւն բառը եւ միայն երկու հոգի լսած էին ցեղասպանութեան համաձայնագրի մասին:

Եւ սակայն այս համաձայնագիրը, կամ դաշնագիրը, մինչեւ այսօր ՄԱԿի գլուխ հանած կարեւորագոյն ձեռնարկն է: Առաջին անգամ ըլլալով, այդ դաշնագիրը միջազգային ոճիր կը հռչակէ այն ինչ որ Նացիները ըրին Հրեաներուն, կամ Թուրքերը Հայերուն եւ կամ Հռոմէացիները առաջին քրիստոնեաներուն: Առաջին անգամ ըլլալով օրինական միջոցներ կը տրամադրուին աշխարհին, արգիլելու կամ պատժելու այս ոճիրը— ցեղասպանութիւնը — ազգային, ցեղային կամ կրօնական խմբաւորումի մը բնաջնջումը:

ՄԱԿի ընդհ. ժողովին կողմէ 1948ի Դեկտեմբերին վաւերացուած ցեղասպանութեան համաձայնագիրը գործադրելի յայտարարուեցաւ 20 ազգերու կողմէ վաւերացուելէն 90 օր վերջը, 1950 Յունուար 12ին: Առնուազն քսան ազգեր վաւերացուցած պէտք էր ըլլային, զայն միջազգային օրէնք դարձնելու համար: Չվաւերացնողներու կարգին են Մ. Նահանգները: Այժմ Ծերակոյտին յղուած այս օրէնքին կ'ընդդիմանայ Ամերիկեան Իրաւագիտական Կաճառը, որ թէեւ կողմնակից է ցեղասպանութեան համաձայնագրին, բայց կ'ուզէ փոփոխութիւններ մտցնել անոր մէջ:

Ցեղասպանութեան համաձայնագրին պատմութիւնը, պատմութիւնն է աշխարհի ամէնէն յամառ մարդոցմէն մէկուն — բարձրահասակ, գորշ մազերով եւ լեհ Ռաֆայէլ Լեմքինին, որ իր հայրն ու մայրը եւ անոնց հետ 47 ուրիշ ազգականներ զոհ տուած է նոյն այդ ցեղասպանութեան, որուն օրէնքէ դուրս հռչակուիլը կը հետապնդէր տարիներէ ի վեր:

Այժմ Մ. Նահանգներու Եէյլ համալսարանին մէջ միջազգային օրէնսդրութեան այցելու դասախօս Լեմքինն է, որ այս բարբարոսութիւնը ոճիր հռչակելու գաղափարը յղացաւ առաջին անգամ: Ան էր որ գտաւ նաեւ անունը — ոճիր մը որ անանուն մնացած էր մինչեւ այդ ժամանակ — եւ ապա անխոնջ պայքար մղեց, որպէսզի ՄԱԿը ընդունի համապատասխան օրէնքը: —

Թէեւ բառարանի սահմանումով, Լեմքինի բառը — ցեղասպանութիւն (genocide)— կը նշանակէ ազգային կամ ցեղային հաւաքականութեան մը բնաջնջումը, օրէնքի ուժ ստացած համաձայնագիրը, սակայն, կ'ընդլայնէ զայն եւ կուտայ անոր կրօնական եւ մշակութային բազմութեանց բնաջնջման ալ իմաստը: Ու նաեւ օրէնքէ դուրս կը հռչակէ այն բոլոր փորձերը, որոնք կը ձգտին բնաջնջել այս խումբերը, ոչ միայն անոնց անդամները սպաննելով, այլեւ լուրջ վնասներ հասցնելով անոնց, կամ ծնունդները արգիլելով եւ կամ բռնօրէն տեղահանելով անոնց զաւակները:

Թերահաւատներ կ'ըսեն թէ ցեղասպանութեան համաձայնագիրն ալ «թուղթի կտոր» մը պիտի դառնայ, բայց անոր կողմնակիցներն ալ կ'ընդդիմախօսեն անմիջապէս ըսելով, թէ համաձայնագիրը պատասխանատու կը հռչակէ զայն վաւերացուցած ամէն երկիր, ուր ցեղասպանութիւն կը գործուի, բայց միւս վաւերացնողներուն ալ միջոցներ կուտայ, որպէսզի ստուգեն օրէնքին գործադրութիւնը:

Վաւերացնող պետութիւններէն իւրաքանչիւրը պարտաւոր է հաստատել օրէնք մը, որ կը պատժէ ոչ միայն ցեղասպանութիւնը, այլեւ ցեղասպանութիւն գործելու ծառայող բոլոր դրդութիւնները, փորձերն ու դաւերը: Պատժաձեւի ընտրութեան մէջ ազատ են բոլոր երկիրները, թէեւ համաձայնագրի կուսակիցները կ'ըսեն, թէ ամէնէն ազդուն մահապատիժն է:

Ոճիր մը ցեղասպանութիւն նկատուելու համար պէտք է սպաննուած կամ հալածուած ըլլան որոշ համրանքով մարդիկ: Մեղադրեալ ցեղասպանը պէտք է դատուի դատական իշխանութեանց կողմէ այն երկրին, ուր ոճիրը գործուած է: Համաձայնագիրը, այսուհանդերձ, ճամբան բաց կը ձգէ կազմութեանը համար միջազգային ատեանի մը, ցեղասպանութեան դէպքերուն համար: Համաձայնագիրը ուղղուած է ոչ թէ ազգերու, այլ անձերու դէմ: Եթէ ազգ մը, իբրեւ ամբողջութիւն դեր ունի, անոր պետը եւ կարգ մը պաշտօնատարներն են որ պատասխանատու պիտի նկատուին:

Եթէ երկիր մը պնդէ, որ գործուածը ցեղասպանութիւն չէ, համաձայնագիրը ստորագրած որեւէ պետութիւն կրնայ խնդիրը ներկայացնել Լահէյի Միջազգային դատարանին: Եւ եթէ այդ երկիրը որեւէ քայլ չառնէ կամ մերժէ ընդունիլ Լահէյի որոշումները, այն ատեն հարցը կը յղուի ՄԱԿին, որ պիտի որոշէ թէ ինչ միջոցներ պէտք է ձեռք առնել եւ զինուորական ու տնտես. ինչպիսի ճնշում պէտք է բանեցնել յանցաւոր պետութեան վրայ:

Այս համաձայնագրին առթիւ հեղինակաւոր դէմք մը ըսած է.

— «Կրնայ ըլլալ, որ կարգ մը ցեղասպաններ անպատիժ մնան, ինչպէս երբեմն մարդասպանները կը մնան: Բայց ոչ ոք մարդասպանութեան դէմ հաստատուած օրէնքները մէկդի կը նետէ, կարգ մը մարդասպաններու անպատիժ մնալուն պատճառով: Կարեւորը այն է, որ աշխարհ, առաջին անգամ ըլլալով կ'ունենայ օրէնսդրութիւն մը, ցեղասպանութեան դէմ դիրք բռնելու համար»:

Դէպի ո՞ւր կը նայի Թուրքիա

Թուրքիա չի գոհանար միայն դիմումներ կատարելով Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան իր ամբողջական ապահովութեան համար: Թուրքիա քօղածածուկ սպառնալիքներ ալ կ'ընէ, ազդելու համար Ամերիկայի վրայ: Սպառնալիքէ տարբեր անուն կարելի չէ տալ հակամերիկեան այն ելոյթներուն, որոնք տեղի կ'ունենան Ատլանտեան Ուխտի մէջ Թուրքիոյ անդամակցութիւնը մերժուելէ յետոյ, թուրք մամուլի եւ քաղաքական ու զինուորական ղեկավարներու կողմէ:

Ամերիկայի ցոյց տուած օժանդակութիւնը շատ չնչին է: Մենք չենք կրնար այդ չնչին օժանդակութեան ապաւինելով մեր երկրին պաշտպանութիւնը ապահովուած նկատել: Մենք պէտք է մեր սեփական ուժը զօրացնենք եւ անոր ապաւինինք մեր երկրի պաշտպանութեան համար: Այս է, ընդհանուր գիծերով թուրք մամուլի եւ քաղաքական դէմքերու քննադատութիւնները Միացեալ Նահանգներու դէմ:

Այս քննադատութիւններուն զուգընթաց Թուրքերը չէզոքութեան մասին ալ խօսքեր կ'ընեն: Երկրորդ Աշխարհամարտի ընթացքին Թուրքիոյ պահած չէզոքութիւնը կը մղէ Թուրքերը խորհիլ թէ նոյնը կրնան ընել նաեւ ապագայ բախումի պարագային: Արեւելքի եւ Արեւմուտքի հաւանական բախումի մէջ, սակայն, Թուրքիա չի կրնար այլեւս չէզոքութիւն պահել: Չէզոքութիւն ըսելով, Թուրքերը պարզապէս կ'ուզեն ազատ պահել իրենց ձեռքերը, վճռական վայրկեանին իրենց այսօրուան բարեկամներու հակառակորդներու բանակն անցնելու համար, եթէ այդպէս թելադրեն դէպքերը: Ուշագրաւ են, այդ տեսակէտէն, այն լուրերը, որ վերջերս կը ստացուին Թուրքիոյ մէջ համայնավար շարժման ծաւալման մասին: Պոլսոյ եւ կարգ մը ուրիշ վայրերու մէջ համայնավարներու ձերբակալութիւններ եւ դատական հետապնդումներ սկսած են: Թուրք մամուլի հաղորդած տեղեկութիւններէն դատելով, ձերբակալուածները աննշան պաշտօնեաներ, քանի մը ուսանողներ եւ պարզ գործաւորներ են առաւելապէս: Համայնավար շարժման իրական վարիչները ձեռք չեն անցած: Սխալած չենք ըլլար, եթէ ըսենք, որ հաւանաբար այդ վարիչները չեն ալ հետապնդուած: Թուրք կառավարութեան հաշւոյն կուգայ մատներու արանքէն դիտել համայնավար շարժումը, որ կրնայ ծառայել Թուրքիոյ հետագայ քաղաքական նպատակներուն:

Անշուշտ, ծիծաղելի պիտի ըլլար ենթադրել, որ համայնավար շարժումը Թուրքիոյ մէջ օր մը կրնայ իր ուժերով իշխանութեան տէր դառնալ: Խորհրդային Ռուսիոյ ենթակայ բոլոր մեծ եւ փոքր երկիրներու մէջ համայնավարները իշխանութեան տիրացած են արտաքին օժանդակութեամբ, ռուսական բանակի սուիններու օգնութեամբ: Երբ այդպէս եղած է եւրոպական երկիրներու մէջ, որոնք քաղաքակրթական եւ ընկերային տեսակէտներէ ամբողջ հասակով բարձր են Թուրքիայէ, տարբեր կերպ չի կրնար ըլլալ նաեւ յետադէմ Թուրքիոյ մէջ: Թուրք կառավարութիւնը, ուրեմն, կրնայ վախ չունենալ ներքին յեղաշրջումէ:

Համայնավարական երկրորդական, երրորդական գործիչներ հալածելով Թուրքիա կ'ուզէ ցոյց տալ Արեւմուտքին թէ ինք կը պայքարի համայնավարութեան դէմ: Միւս կողմէ, սակայն, համայնավար շարժման իրական վարիչները հանգիստ ձգելով, Թուրքիա կը պահէ զանոնք իբրեւ պահեստի ուժ, երբ պէտք ըլլայ հասկացողութեան գալու խորհրդային իշխանութեան հետ, Թուրքիան անարիւն կերպով համայնավարութեան ենթարկելու համար: Ներքին յեղաշրջումով չէ, այլ պետական հարուածով մը Թուրքիա մէկ գիշերուան մէջ կրնայ համայնավար երկիր դառնալ, եթէ այդ ձեւով կարելի ըլլայ ապահովել Թուրքիոյ հողային ամբողջականութիւնը:

Խորհրդային թեւարկութեան տակ մտնելէ վերջ Թուրքիա կրնայ ապահով զգալ իր հողային ամբողջականութեան տեսակէտէն: Ռուսիա ամէն գնով պիտի պաշտպանէ խորհրդայնացած Թուրքիոյ հողային ամբողջականութիւնը, վասնզի որքան մեծ ըլլայ Թուրքիոյ տարածութիւնը, այնքան հեռուն կը հասնի խորհրդային իշխանութեան ձեռքը: Եւ որքան ատեն որ Մոսկուայի մէջ գոյութիւն կ'ունենայ խորհրդային զօրաւոր իշխանութիւն մը, այնքան ատեն խորհրդայնացած Թուրքիոյ հողայինամբողջականութիւնը ապահովուած կ'ըլլայ: Իսկ խորհրդային իշխանութեան տապալման պարագային Թուրքիոյ օգնութեան կը հասնի Ալլահը եւ, թերեւս, ինչպէս անցեալի մէջ եղած է, Արեւմտեան պետութիւններու շահերու ներհակութիւնը, որ մինչեւ այսօր փրկած է Թուրքիան:

Երբ խորհրդային իշխանութեան կողմէ Թուրքիոյ հողային ամբողջականութեան վտանգ չի սպառնար, բնական է, որ Թուրքիա իր ամբողջականութեան համար ապահովութիւն փնտռէ եւ միւս կողմը, Արեւմտեան դաշնակիցներու քով: Վասնզի, որքան ալ Թուրքիա յոխորտայ, ան շատ աղէկ գիտէ, որ հողային պահանջներ ունին իրմէ Հայերը, Քիւրտերը եւ Արաբները, որոնք պատեհ առիթով պիտի հետապնդեն այդ պահանջները:

Ահա թէ ինչու Թուրքիա իր հողային ամբողջականութեան համար երաշխիքներ կը փնտռէ Դաշնակիցներու եւ յատկապէս Միացեալ Նահանգներու քով:

Կրնա՞յ Միացեալ Նահանգները այդ երաշխիքը տալ Թուրքիոյ եւ մերժել նոյնը տալ Միջին եւ Մերձաւոր Արեւելքի միւս երկիրներուն, որոնց շրջանակի մէջ աւելի մեծ շահեր ունի այս երկիրը, քան թէ Թուրքիոյ մէջ: Կը բաւէ միայն յիշատակել քարիւղի շահերը արաբական երկիրներու եւ Իրանի մէջ: Մենք կը կարծենք, թէ Միացեալ Նահանգները ոչ կրնան մինակ Թուրքիոյ հողային ամբողջականութիւնը երաշխաւորել, ոչ ալ Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի բոլոր երկիրներու: Եւ Թուրքիոյ պետական նաւը պիտի մնայ տարուբեր հակընդդէմ հոսանքներու միջեւ, մինչեւ որ հնչէ վճռական ժամը:

(Խմբագրական «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»ի)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Ամփոփուած Երեւանի թերթերէն)

«ԿՆՈՋ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՕՐ»ը մարտ 8, մեծ խանդավառութեամբ տօնուած է նաեւ Հայաստանի մէջ: Այս առթիւ զեկուցանողները յայտնած են թէ 116 կիներ անդամ են Խ. Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդին (դեպուտատ!), բազմաթիւ կիներ՝ նախագահ կոլխոզներու, ներկայացուցիչ գիտութեան եւ հանրային հաստատութեանց: Բազմաթիւ մայրեր իբրեւ պարգեւ ստացած են «Հերոսուհի մայր» շքանշան եւ դրամներ:

ԿԱԹՆԱՄՇԱԿՄԱՆ ամէնէն մեծ գործարանը կը կառուցուի Լենինականի մէջ, ուր տարեկան պիտի արտադրուի 800 թոն կաթ եւ պիտի պատրաստուի իւղ, պանիր եւն.: Այս գործարանին համար պիտի ծախսուի 20 միլիոն ռուպլի: Նորակառոյց շինարարական գործակցականը խոստացած է մինչեւ Նոյեմբեր վերջացնել: Իսկ գործարանի բանուորներու բնակելի շէնքերու շինութեան համար պիտի ծախսուի երկու միլիոն ռուպլի:

Գաղութէ գաղութ

ԲՈՒՌՆ ՎՐԴՈՎՈՒՄ ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐ. ՏԵՂԱՊԱՀԻՆ ԴԷՄ

Ինչպէս գրած էինք, Պոլսոյ ազգ. ընդհ. ժողովի Բ. նիստին մէջ, նորընտիր պատրիարքին ուխտէն վերջ, կարդացուած է քննիչ յանձնաժողովին տեղեկագիրը՝ Գէորգ արք. Արսլանեանի մասին :

«Ժամանակ», տեղապահին օրկանը, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ (17 մարտ).

Անկէ վերջ բազմաթիւ խօսք առնողներ եղան եւ Արսլանեան Ս.ի մասին զանազան պահանջներ ներկայացուցին :

Վարդգէս Գաբրիէլեան յայտարարեց թէ բազմաթիւ են Արսլանեան Ս.ի յանցանքները, պէտք է վրայէն առնել սքեմը եւ դուրս նետել զինքը եկեղեցիէն :

Ստեփան Պարոնեան ըսաւ.— Հանրային դատաստանը մահուան դատապարտած է Արսլանեանը, բայց դժբախտաբար Սահմանադրութիւնը չի թոյլատրեր որ պարսաւանքէ տարբեր տնօրինութիւն մը ընենք :

Տօքթ. Պաղտասար Մանուէլեան ըսաւ.— Պատիժներու ամէնէն մահացուն բարոյական պատիժն է: Եթէ թոյն ըլլային Արսլանեանի համար ըսուած այս խօսքերը ամբողջ քաղաք մը կրնային մեռցնել: Արդէն ամէն մարդ իր սրտին մէջ կարգալուրկ ըրած է Արսլանեանը :

Բժիշկ Շահնազար ըսաւ.— Արսլանեանը իբր չարագործ դատապարտելէ վերջ, կ'առաջարկեմ որ ուրիշ յանձնաժողով մը եւս կազմուի քննելու համար անոր թեւ թիկունք եղող աշխարհականները:

Իսկ ատամնաբոյժ Հայրապետեան իր բանաձեւին մէջ կ'ըսէր.— Ընդհ. ժողովը իր նողկանքը կը յայտնէ Արսլանեանին, որ արժանի չէ հոգեւորականի բարձր կոչումին: Աստուծոյ չի հաւատար, խաչին չի հաւատար, ուր որ գնաց վրդովուեցաւ, ուր որ գնաց իր ընչաքաղց կիրքերը միայն յագեցուց: Ասիկա հազար տարուան բանտարկութենէ մը աւելի կ'արժէ :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Պէյրութի մէջ մեռած է Արթին աղա Նէրկիզեան, 71 տարեկան: Անդր-Նահրի Հ. Յ. Դ. երեք կոմիտէներու կողմէ ինչպէս եւ Թաղ. Խորհուրդի կողմէ դամբանական խօսած է ընկեր Թաթուլեան, թուելով անոր ազգային ծառայութիւնները: Հանգուցեալը մեծ դեր կատարած էր 1932 — 44 Նոր Մարաշի Ս. Բ. Մնկց. Եկեղեցւոյ շինութեան յանձնախումբին մէջ: Տարիներ շարունակ աշխատած է անձնուիրաբար: Քիչ խօսելով շատ գործած համեստ մէկն էր: Ազգասիրութիւնը եւ եկեղեցասիրութիւնը սերցուցած է զաւակներուն:

ՊՈԼՍՈՅ մէջ անձնասպան եղած է Ամերիկուհի մը, միս Կլէտիս Պէյքըր, ինքզինք կախելով: Քսան տարի առաջ ալ իր հայրը խենդեցած էր: Իր գոյքերուն մէջ գտնուած է 50 հազար անգլ. ոսկի: Միս Պէյքըր անգլերէնի դասախօս էր Ազգ. Կեդր. վարժարանին մէջ Պ. Ատրունիի տնօրէնութեան օրով: Եղած է խղճամիտ եւ ջանասէր ուսուցչուհի, յարգուելով բոլորէն :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պօմոնի «Քրիստափոր» խումբի, երեկոյթ-պարահանդէսը, տեղի ունեցաւ շաբաթ երեկոյ, 17 Մարտ, եկեղեցւոյ սրահին մէջ, ի ներկայութեան ծնողքներու եւ համակիր հասարակութեան : Հանդէսի ղեկավարութիւնր ամբողջութեամբ ձգուած էր իրենց որ եւ կատարեցին ձեռնհասօրէն: Բացումը տեղի ունեցաւ « Մշակ բանուոր» քայլերգով : Բացման ճառը կարդաց Օր. Անահիտ Մարկոսեան, պարզելով իրենց աշխատանքները եւ ծանրանալով իրենց դէմ ուղղուած մեղադրանքներուն, յաճախ բարեմիտ, երբեմն ալ չարամիտ: «Մենք, մատղաշ սերունդ, թէեւ օտար ափերու վրայ ծնած ու հասակ նետած, ուզեցինք մտնել զուտ հայկական ոգիով տոգորուած այս երիտասարդական կազմակերպութեան մէջ, որուն հովանաւոր եւ դաստիարակիչը, մեր աննման մայր կազմակերպութիւնը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է :Այս միակ իրողութիւնը բաւական է որ վստահութեամբ մօտենաք մեզի եւ քաջալերէք մեր սկզբնական քայլերուն մէջ :

Յետոյ խօսքը տուաւ իրենց ուսուցչին Պ. Վահրամ Մխիթիկի, որ յուզումով յայտարարեց.

— « Հինգշաբթի երեկոյ երբ իրենց դաս տալու եկայ, առջեւս դրին իրենց յայտագիրը ուրզիս նշանակած էին այս հանդէսին բանախօս առանց իմ հաւանութիւնս առնելու, քաջ գիտնալով որ պիտի չկրնամ մերժել: Եւ ի՞նչպէս մերժել: Ըսի թող ծառը ծաղկի պտուղ տայ: Մեր վաղուան յոյսն ու հաւատքը նոր սերունդն է մեր առօրեայ դառնութեանց մէջ: Ցոյց տանք անոնց սիրոյ ճամբան, սրտի ճամբան: Նոյն այդ սրտի ճամբան չէ՞ր որ յափշտակեց հայ ժողովուրդի մեծ վարդապետը, Ս. Մեսրոպը ստեղծելու համար Ա. Բ. Գ.ը, մեր գոյութեան հիմնաքարը: Մեր պատմութիւնը տուած է շատ մը լուսաւոր դէմքեր, Վարդաններ, Անդրանիկներ եւ Քրիստափորներ: Նոյն ճամբէն չէ՞ր որ քալեց այս սերունդի մայր կուսակցութիւնը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ամէնէն տաղնապալի րոպէներուն, քալեց փուշերու եւ տատասկներու մէջէն եւ իր հոգին մնաց անաղարտ: Մենք այս սիրոյ ներշնչումը աւանդենք մեր զաւակներուն նոր սերունդին որ ըլլան առաքինի եւ տանին այս բեռը, հայ ցեղի տեւականացման մեծ գործը »:

Դաշնակի վրայ նուագեցին օրիորդներ Տէր Պօղոսեան եւ Մարկոսեան: Ինչպէս միշտ այս անգամ եւս հանդէսին փայլը եկաւ աւելցնել երիտասարդ ջութակահար Պ. Լեւոն Ղեւոնդեան խլելով ջերմ ծափեր: Ընկեր Մութաֆեանի ղեկավարութեամբ ներկայացուեցաւ Մոլիէրի «Երկու Խուլերը», կուշտ ու կուռ խնդացնելով ներկայ հասարակութիւնը: Դերակատարները, բոլորն ալ Նոր Սերունդէն, լաւ էին իրենց դերերուն մէջ:(Փիլիպոս Պօյաճեան, Պճեան եւ Օր. Զարուխճեան):

Կէս գիշերէն վերջ սկսաւ բուն պարահանդէսը ղեկավարութեամբ Պուլվար Օտտոյի «Խատիսեան» խումբի նուագախումբին, տեւելով մինչեւ լոյս: Հանդէսը բարոյական թէ նիւթական տեսակէտով պէտք է նկատել բաւարար :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Այս մխիթարական երեւոյթներու կարգին, այս օրերս ունեցանք ցաւալի կորուստ մը: Երէկ, 19 Մարտ, ցուրտ հողին յանձնեցինք պատուական երիտասարդ Հայուհի մը, ընկ. Զարսանճագցի ընկեր Համբարձում Աւետիսեանի կողակիցը, Տիկին Աննա Աւետիսեան: Համեստ եւ ժրաջան Կապոյտ Խաչուհի մըն էր, սիրուած բոլորէն: Մեռելակառքը բեռնաւորուած էր բազմաթիւ ծաղկեպսակներով, որոնց կարգին Զարսանճագի Հայր. Միութեան եւ Կապոյտ Խաչի ծաղկեպսակները:

Յանուն Զարսանճագի Հայր. Միութեան կուզամ խորին ցաւակցութիւններ յայտնել ընկեր Համբարձումին եւ իրենց սգակիր պարագաներուն, միացնելով մխիթարանքի խօսքը: Հանգիստ իր ցաւատանջ ոսկորներուն :

Յովհ. Տէօքմէճեան

ՏԵՐԵՒ ՄԸ ԵՒՍ ...

ՄԱՐՍԷՅԼ, (յապաղած). — Փետրուար 26ին սեւ հողին յանձնեցինք «Ակնունի» ենթակոմիտէին լաւագոյն ընկերներէն Քաջայր Թիրէքեանը :

Շատերու նման ինքն ալ կանուխէն հաստատուած էր Սէն Լու, Մարսէյլի հայաշատ արուարձանը: Իր տքնաջան աշխատանքով, ունեցաւ իր սեփական բոյնը: 1927ին մտաւ Դաշնակցութեան շարքերը, որուն ծառայեց պարտաճանաչ զինուորի մը նման, մինչեւ իր անողոք մահը: Հայր ինը զաւակներու, կազմած էր օրինակելի ընտանիք մը, որու նմանները պատիւ կը բերեն իր պատկանած ժողովուրդին :

Քաջայրը իր աշխատանքի ժամերէն դուրս ներկայ էր ուր որ ազգային եւ կուսակցական աշխատանք կար: Իր հաւասարը չունէր, տեղւոյս եկեղեցիին եւ դպրոցի շինութեան գործին մէջ, իր արհեստին բերումով :

Քաջայրը մեր հաւաքոյթներու, խնջոյքներու զարդն էր իր ընտանիքով եւ զաւակներով: Բայց ափսո՜ս, տարիներու աշխատանքի ծանր բեռան տակ, այս վերջերս փոքր դրեթէ աննշմար ջղային տկարութիւն մը ունէր: Դիմեց քանի մը բժիշկներու, իսկ փետրուար 23ին իր գործատիրոջ խորհուրդով կ'ուզէ մասնագէտի մը դիմել, ու նոյն օրը իր զաւկին հետ միասին կ'երթան ժամադրավայրը: Ու յանկարծ նստած աթոռէն վար կ'իյնայ, զօրաւոր կաթուածի մը հետեւանքով: Անմիջապէս կը փոխադրեն հիւանդանոց, ու նոյն գիշերն իսկ հոգին կ'աւանդէ, իր հեռաւոր հայրենիքի սէրն ու կարօտը սրտին մէջ :

Սիրելի Քաջայր, մենք, Սէն Լուի ընկերներդ ու նոյնպէս քու անուշիկ զաւակներդ, որոնց սէրը դեռ նոր պիտի վայլէիր , պիտի չմոռնանք քու յիշատակդ: Ու լաւագոյն օր մը երբ կը թօթափենք օտարութեան փոշին , պիտի տանինք քու եւ քեզ նմաններու աճիւնը, յանձնելով զայն մեր սիրելիներու արիւնով թրջուած սրբազան հողին: Սիրելի ընկեր, այս քանի մը տողերը քու բոլոր ընկերներուդ կողմէ, ծննդավայրիդ՝ Երզնկայի եւ Հայաստանի լեռներէն եւ դաշտերէն, հաւաքուած ծաղկեփունջ մը թող կազմեն, քու թարմ շիրմիդ վրայ: — Գ. Փիլիկեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (13)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Ա.— ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

«Բիւզանդիոնի կայսրերուն զօրութիւնը ջնջուած է գրեթէ, ու վերջին խոչընդոտ մը միայն մնացած է լրացնելու համար մեր գործը Կոստանդիանոսի յաջորդներուն տասը ամբողջ դարեր տեւող կայսրութեան հետ: Այդ խոչընդոտը Կ. Պոլիսն է, Թագուհի Քաղաքը: Պէտք է զայն բռնի ուժով գրաւենք, հիմա որ այս բանը կարելի, գրեթէ ապահով է, շնորհիւ մեր բանակին ուժին ու գերընտիր վիճակին: Պէտք է աճապարենք մանաւանդ որպէսզի Եւրոպա ոտք չելլէ ու իր նաւատորմիղը չղրկէ կայսեր օգնութեան : Հետեւաբար անհրաժեշտ է որ անմիջապէս յայտարարենք այս գերագոյն պատերազմը»:

Ամբողջ ներկաները, բոլոր այս հրամանատարները, ծափահարեցին վեհապետը:

Վերջին պատրաստութիւնները անհաւատալի կորովով ու արագութեամբ կատարուած էին: Փետրուարէն սկսեալ Գարաճա պէյի հրամանին տակ Թուրքիոյ եւրոպեան բանակին յառաջապահ գունդէն զանազան ջոկատներ հետզհետէ յարձակած ու գրաւած էին Թրակիոյ մէջ Յոյներուն տակաւին ունեցած քանի մը ցանցառ քաղաքներն ու բերդերը, Մարմարայի հիւսիսային եզերքը եւ Սեւ Ծովու ափերը :

Միմիայն Սելիմպրիա դիմադրեց քաջաբար: Մայրաքաղաքին շրջակայքը այսպէս մեթոտիկ կերպով քանդուեցաւ: Իրենց յետին ապաստանարաններուն մէջ հալածուած, կամ խմբովին գերութեան մատնուած քրիստոնեայ ժողովուրդի սարսափը ահարկու եղաւ, երբ հասկցաւ վերջապէս թէ իրենց այնքան վախցած պաշարումը, զոր կը յուսային բնաւ չտեսնել, այս նոր ու աղետալի պայմաններով պիտի վերսկսէր սարսափելի կերպով: Իրաւ ալ , դարերէ ի վեր առաջին անգամն էր որ Յոյները ծովուն տէրը չէին ու հիմա ոչ միայն ցամաքի կողմէն պէտք է պաշտպանէին Կ. Պոլիսը, ինչպէս բոլոր նախորդ պաշարումներու ատեն, այլ Վոսփորի կողմէն ալ:

Ինչպէս միշտ այս տխեղերական տգիտութեան ու աւելորդապաշտութեան ժամանակներուն , այս անգամ ալ հազար զարհուրելի նշաններ, հազար սոսկալի դուշակութիւններԱստուծոյ բարկութիւնը կը յայտնէին դժբախտ քաղաքին դէմ:

«Ինչ որ կ'աւելցնէր Պոլսոյ բնակիչներուն խռովքը, կ'ըսէ յոյն պատմագէտ՝ Կրիտոփուլօս այն գերբնական երեւոյթներն էին՝ որոնք այդ ատեն երեւան կուգային նախազուշակ նշաններու ձեւով օրինակ՝ երկրաշարժեր, տարօրինակ մռնչիւններ հողին մէջէն , յետոյ փայլակներ ու շողշողալով ինկող կրակներ երկինքին մէջ, զարհուրելի կայծակներ, հիւսիսայգեր, ուրականներ , հեղեղանման անձրեւներ, ողողումներ եւ ուրիշ աղէտներ: Յետոյ նաեւ անծանօթ աստղեր երեւցան անկանոն կերպով, թափառեցան ատեն մը ու յանկարծօրէն անյայտ եղան: Ուրիշ աստղեր ալ երեւցան եւ կարծես մուխ արձակելով երկնքին փական, եւ շատ ուրիշ նմանօրինակ հրաշալի ու անբնական երեւոյթներ, ասոնք կ'երեւային իբրեւ Աստուծոյ կամքին անթափանցելի նշանները, իբրեւ նախազուշակ նշանները գալիք աղէտներու, եւ կը ցուցնէին թէ ներկայ վիճակը տակն ու վրայ պիտի ըլլար եւ ամէն բան պիտի փոխուէր: Որովհետեւ Աստուածամօր սուրբ պատկերները եկեղեցիներուն մէջ, յիշատակարանները եւ սուրբերու արձանները, կը քրտնէին, գտնուեցան նաեւ այսահարեր ու գերբնական ներշնչեալներ, երկու սեռէ ալ, որոնք հազար չարիքներ կը գուշակէին եւ կախարդներ որոնք շատ մը աղէտներ կը մարգարէնային: Հին մարգարէութիւններ մտքերնին կ'իյնար եւ պատգամներ կը հրատարակէին... Այս բոլորը սարսափ ու սոսկում կը տարածէր ամէն կողմ, եւ թող չէր տար որ հաւատք ունենան ապագային վրայ »:

Եւ սակայն կայսրը, ազնուականութեան գլխաւոր անդամները եւ ժողովուրդին ամէնէն կորովի մասը, արհամարհելով այն սարսափները , սքանչելի քաջութեամբ մը ձեռնարկեցին պաշտպանողական աշխատութիւններու այս աղետալի պայմաններուն մէջ, երբ տասնի դէմ մէկ համեմատութեամբ պիտի կռուէին: Իրենց առաջին գործը եղաւ նորոգել Կ. Պոլսոյ անհուն պարիսպը այն պարիսպը որ մղոններով շրջապատ ունէր եւ որ Մեծն Թէոդոսէն սկսեալ յաղթականօրէն դիմադրած էր հազարաւոր տարիներէ ի վեր, այնքան այլազան ազգերու այնքան բազմաթիւ յարձակումներու դէմ :

(Շար.)

սակայն գործածուած նիւթը։ Բոլորը պիտի զարմանան, եթէ իմանան թէ ինչ է այդ նիւթը։ Ամէն պարագայի տակ, մեր մեթոտով, աւելորդ է գործածութիւնը այն բոլոր նիւթերուն, որոնք մինչեւ հիմա կը գործածուէին հիւլէական ուժ արտադրելու համար։ Աւելի հետաքրքրականը այն է, որ ես կրնամ վարել պայթումը։ Կրնամ սաստկացնել կամ տկարացնել զայն ուղածիս չափ։ Եթէ հիւլէական ռումբ մը պայթի առանց հակակշռի, սարսափելի կ'ըլլայ կործանումը։ Իմ մեթոտիս շնորհիւ պայթումը կը կատարուի աստիճանաբար եւ դանդաղօրէն »։

Այս յայտարարութիւնը մեծ իրարանցում պատճառեց գիտական աշխարհին մէջ։ Շատեր թերահաւատ են, բայց ուրիշներ լուրջ կը գտնեն նոր գիւտը։ Գաղտնիքը ամբողջովին պարզուած չէ տակաւին։ Կարծողներ ալ կան թէ այս շռնդալից յայտնութիւնը կապ ունի համամերիկեան խորհրդաժողովին հետ։

╳ Ամերիկեան 21 ազգերու արտաքին նախարարներու ժողովը բացուեցաւ երկուշաբթի օր, Ուաշինկթընի մէջ։ Նախագահ Թրումըն ճառ մը խօսելով, ազդարարեց թէ Հարաւ. Ամերիկայի պետութիւններուն ճակատագիրը Եւրոպայի հետ կապուած է։ Ուստի հրաւիրեց զանոնք միանալ Ատլանտեանի զինակիցներուն, դիմադրելու համար համայնավարական յարձակման։ «Եթէ Ռուսերը Եւրոպա արշաւեն, հետեւանքները աղիտալի պիտի ըլլան արեւմտեան կիսագունդի բոլոր երկիրներուն համար»։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Թրումըն 80 միլիոն տոլարի նոր վարկ մը պիտի պահանջէ, Հարաւ. Ամերիկայի վերազինման համար։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ 400.000 Յոյները կիրակի օր տօնեցին Յունաստանի անկախութեան 130րդ տարեդարձը, «էնոսիս»ի տօն մը սարքելով անձրեւին տակ («էնոսիս» կը նշանակէ Կիպրոսի կցումը Յունաստանի)։ Կիպրոսի Մակարիոս արք.ը Աթէնք գացած է, խնդրելու համար կառավարութենէն որ բանակցի Անգլիոյ հետ, կցման մասին։

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան պառակտումը կը շարունակուի։ Վերջին օրերս 122 հոգի բաժնուեցան միայն մէկ քաղաքի մէջ։ Ուրիշ աւանի մը մէջ, որ հազիւ 12.000 բնակիչ ունի, հրաժարեցան 51 հոգի։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Ֆարուք Թագաւորին ամուսնութիւնը Նարիման Սատըքի հետ տեղի պիտի ունենայ Մայիս 6ին, որ տարեդարձն է իր գահակալութեան։ Թագաւորը նախապէս ամուսնացած էր Ֆարիտա Զիւլֆիքարի հետ եւ ունի երեք աղջիկներ։ Բաժնուեցան 1948ին։ Կը յուսան թէ այս անգամ գահաժառանգ մը պիտի ունենան, քանի որ ժառանգութիւնը միայն արական սեռին կ'իյնայ։ Ֆարուք աշխարհի ամէնէն երիտասարդ եւ հարուստ թագաւորներէն մէկն է, ծնած 1920 Փետրուար 11ին։ Իր նշանածը, Օր. Սատըք, 17 տարեկան է, պետ. պաշտօնեայի մը աղջիկը որուն հետ ծանօթացած էր գոհարավաճառատան մը մէջ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան բանակը 2500 տարագիրներ պիտի զինուորագրէ, ինչպէս հաղորդուեցաւ պաշտօնապէս։ Այս ծրագրէն դուրս կը մնան Գերմանները եւ Ատլանտեանի զինակից երկիրներու քաղաքացիները։ Թեկնածուները ուշադրութեամբ պիտի քննուին որպէսզի համայնավարներ չսպրդին։ Ծառայութեան շրջանը հինգ տարի է։ Թեկնածուները անմիջապէս Մ. Նահանգները պիտի ղրկուին եւ պէտք է բաւականաչափ անգլերէն գիտնան։ Պարտաւոր են ամուրի մնալ մարզանքի 13 շաբաթներու ընթացքին։

800 ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐ, որոնք ընտրուած են 17 երկիրներէ, «Եւրոպայի բանուորներու խորհրդաժողովին» առթիւ, կրակ տեղացին արեւմտեան պետութեանց դէմ, պահանջելով դադրեցնել Գերմանիոյ վերազինումը եւն.։ Բացման ճառը խօսեցաւ արեւելեան Գերմանիոյ նախագահը, Փիք, ազդարարելով թէ պատերազմի հրձիգները «հիւլէական ռումբ պիտի ձգեն Պերլինի վրայ»։ Ժողովին նախագահ ընտրուեցաւ Ֆրանսացի մը։ Ճառերը կը թարգմանուէին հինգ լեզուներով։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ դիկտատորը, Թիթօ, 30 միլիոն տոլարի նոր վարկ մը խնդրեց Անգլիայէն եւ Մ. Նահանգներէն, ստիպողաբար։

ԳԱՀԻՐԷԻ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 20 երիտասարդներ, որոնք ցոյց մը սարքած էին քանի մը հարիւր ընկերներով, խաղաղութիւն պահանջելու համար։ «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ մասնաւոր կոմիտէներ կազմուած են ամէն տեղ, համալսարանէն մինչեւ գործարանները, ի խնդիր խաղաղութեան։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ անկախ թերթերէն «Փրենսա» ամէնէ մը ի վեր փակուած էր կառավարութեան կողմէ։ Քանի մը օր առաջ պիտի ձերբակալուէր նաեւ տնօրէնը, Տոքթ. Ալպէրթօ Փազ, բայց Ուրուկուէյ փախած էր։

Նոր Սերունդի Օրը

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ։ Կիրակի 1 Ապրիլ, ժամը 3էն 12 Mairie du XIի մէջ, métro Voltaire։

Կը նախագահէ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը։

Կը խօսի ընկեր ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ ընկերուհի Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Օր. Ս. ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ (դաշնակ), Ֆ. ԱՂԱՋԱՐԵԱՆ (ջութակ)։ Ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը երեք արար՝

5 ԹԻՒ ԽԵԼԱԳԱՐԸ

Մասնակցութեամբ Փարիզի մասնաճիւղի ընկերներուն։

Պարահանդէս Կ. ՍԱՐԵԱՆի նուագախումբով։

Առատ պիւֆէ, մատչելի գիներով։

Ծաղգանի Երեկոյթ

Գ. Սունդուկեանի ծննդեան 125ամեակի առթիւ

Կազմակերպուած Համազգային Լսարանի կողմէ։ Այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Քատէի սրճարանի վերնայարկը։

Բանախօս՝ Պ. Դ. ԴԱՒԻԹԽԱՆԵԱՆ

Տիկին Հ. Խոնդկարեան, Պ. Ս. Թորոսեան եւ Դ. Դաւիթխանեան կ'արտասանեն հատուածներ «Խաթաբալա»էն եւ «Պէպօ»էն։

Կինտոյի պար՝ փոքրիկն Վ. Թորոսեան։

Արեւելեան նուագ Պ. Պ. Գարեգին, Յովնանեան եւ Բեբօ։

Տեղի կ'ունենան նաեւ երգեր։

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԵՐԳՉՈՒՀԻ

ԶԱՐՈՒՀԻ ԷԼՄԱՍԵԱՆԻ

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հովանաւորութեամբ հայկ. Թանգարանի նախագահ ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆի։

Ապրիլ 7, շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Salle Chopin – Pleyel, 8 rue Daru, métro Ternes։

Տոմսերը կը ծախուին գրատուն Հ. Սամուէլ, Պարսամեան, Բալուեան, նաեւ Օր. Գալֆայեանի միջոցաւ, Տոքթ. Արամ Հանչեր, եկեղեցւոյ դիւանը եւ յանձնախումբի անդամներուն մօտ։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.—Արտէշէն Պ. Իսկէնտէր Օհանեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչին «Ծոմապահութեան շաբաթ»ին առիթով։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

Տրակինեանէն Տէր եւ Տիկին Գ. Լոռենեան իրենց երկուորեակ թոռնիկներուն ծնունդին առթիւ կը նուիրեն «Յառաջ»ի տարածման համար հազար ֆրանք, Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին հազար, Ֆ. Կ. Խաչի (Ծոմ. շաբաթ) հազար, Անտիլյասի ծերանոցին հազար ֆրանք։

Տէր եւ Տիկին Վահէ Լոռենեան իրենց երկուորեակ զաւակներուն ծննդեան առթիւ, նոյնպէս հազարական ֆր. կը նուիրեն նոյն բարենպատակ հաստատութեանց։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՄԵԾԱԴԻՐ, ՄԱՆՐԱՄԱՍՆ ԵՒ ԳՈՒՆԱՏԻՊ
(ՀԻՆԳ ԳՈՅՆՈՎ)

ՔԱՐՏԷՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԴՐԱՑԻ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ

Սեւ Ծովէն մինչեւ Տաւրոս եւ Եփրատէն մինչեւ Կասպից ծով։ Հին Հայաստանի եւ Կիլիկիոյ յաւելուածական կից քարտէսներով։ Արդի եւ պատմական անուններով ու վիճակագրական տախտակներով։ Մեծութիւնը 84×120 սանթիմեթր։ Արդիական տպագրութիւն (Գերմանիա)։ Ընտիր թուղթ։ Հինգերորդ տպագրութիւն։ Կազմեց ԱՐՏԱՇԷՍ ԱԲԵՂԵԱՆ։

Դիմել «Յառաջ»ի հասցէով։ Գին 500 ֆրանք կանխիկ, թղթատարի ծախքը մէջը։

ԳՆԷ՛ ՈՒ ՆՈՒԻՐԷ ՆԱԵՒ ԲԱՐԵԿԱՄԻԴ։

Ծախու է

Շատ բանուկ նպարատուն մը (alimentation), լաւ թաղի մը մէջ։ Ծախու է հիւանդութեան պատճառով։ Դիմել Աղապէկեանի, 38 rue de Varennes, Paris (7)։

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐ
ՆԿԱՏԻ ԱՌԷՔ 7 ԱՊՐԻԼԻ ԹՈՒԱԿԱՆԸ

Հ. Բ. Ը. Երիտասարդաց Միութեան շքեղ պարահանդէսը Splendidի մէջ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Դերասան Տրդատ Նըշանեան ԱՊՐԻԼ 30ին կը ներկայացնէ ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ։

«ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ», որ դադրած էր երեք ամիսէ ի վեր, վերսկսաւ հրատարակուիլ Մարտ 25ին, իբրեւ շաբաթաթերթ, նոյն խմբագրութեամբ։

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԵՐԳԵՐԸ

ՀԱՅ ՔՆԱՐ 250 ֆրանք, ԳԵՂՋՈՒԿ ԵՐԳԵՐ, 10 մեներգ՝ 250 ֆր. ԳԵՂՋՈՒԿ ԵՐԳԵՐ՝ 10 խմբերգ՝ 250 ֆրանք։

ՀԱՅ ԺՈՂ. ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ, տետր Ա. ՊԱՐԵՐ՝ 200 ֆր., Բ.՝ ԶՈՐՍ ԵՐԳԵՐ՝ 150 ֆր., Գ. ՍԻՓԱՆԱՅ ՔԱՋԵՐ (խմբերգ)՝ 130 ֆրանք, Դ. ԶՈՐՍ ՄԵՆԵՐԳ ԵՒ 4 ԽՄԲԵՐԳ՝ 150 ֆր., Ե. ՄԵՆԵՐԳՆԵՐ եւ ԽՄԲԵՐԳՆԵՐ՝ 300 ֆր., Զ. ՍԻՐԵՐԳՆԵՐ եւ ՊԱՐԵՐԳՆԵՐ 150 ֆր., Է. ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ԵՐԳԵՐ՝ 250 ֆրանք։

ՊԱՏԱՐԱԳ՝ 850 ֆր., ՏԱՂՔ ԵՒ ԱԼԵԼՈՒՔ՝ 300 ֆրանք։

Առաքման ծախքը գնողին վրայ։

ԴԻՄԵԼ LIBRAIRIE H. SAMUELIAN
51 rue Mr. le Prince, Paris (6) Chèque postal 1278–35

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏԱՆ մէջ կը գտնուին նաեւ՝

Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի «ՎԱՐԴԱՆ» խմբերգը՝ 100 ֆրանք, ՀՕՑՆԱՐ՝ 150 ֆր., ԱՆՈՒՇ՝ 250 ֆրանք, Կոմիտասեան ԽՄԲԵՐԳՆԵՐ՝ 250 ֆրանք։

Վ. ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑԻ՝ ՀԱՅ ԳԵՂՋՈՒԿ ԵՐԳԵՐ, ՊԱՐԵՐ, ՀՈԳԻԻ ՁԱՅՆԵՐ, ՆՈՐ ԵՐԳԵՐ, իւրաքանչիւր տետր՝ 150 ֆրանք։

Նոյնպէս՝ Գ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ, Օ. ՏՈՒՐԵԱՆԻ, Օ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ, ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ եւ այլ երաժիշտներու գործերը։

ԳԱՆՁԱՐԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐՈՒ 6 դիրք, 720 ձայնագրեալ երգեր՝ 3500 ֆրանք։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Քղիէն Ապողնաք գիւղէն Սեդրակ Գրիգորեան կը փնտռէ հօրեղբօրորդին՝ Երուանդ Նաճարեանը, հօրը անունը Գրիգոր։ Կը կարծուի թէ Նիսի շրջանը կը գտնուի։ Իմացնել Գէորգ Գափոյեանի, 138 rue du Dr. Cauvin, St. Barnabe. Մարսէյլ, (B. du R.)։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Մեքսիկայէն Տիկին Նելլի Առաքելեան (ծնեալ Փերչիմեան) կը փնտռէ եղբայրը Ժերար Փերչիմեան, որ պատերազմէն առաջ ֆրանսական բանակի մէջ իբրեւ ենթասպայ ծառայած է Վերսայլի մէջ։ Մինչեւ երեք տարի առաջ իրմէն լուր առնուած է, միշտ Ֆրանսայէն։ Տեղեկացնել «Յառաջ»ին։

Ապահովաբար յագեցնող ՍՈՒՐՃը

ԾԱՆՕԹ Է ՓԱՐԻԶԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ.

Զայն ամէն [illegible] փնտռելու պէտք չկայ, [illegible] ցէք ուղղակի եւ միայն՝

ՄԱՍԻՍ Նպարավաճառատունը

(21 Rue Saulnier)

Ուր ձեր ներկայութեան ամենաթարմը պիտի աղան ու յանձնեն անմիջապէս։

Հոն պիտի գտնէք նաեւ Զատկի առթիւ միր[illegible] աւանդական

ՀԱՄԵՂ ՉԷՕՐԷՔՆԵՐԸ

զուտ կարագով պատրաստուած, ինչպէս եւ ամէն տեսակ արեւելեան նպարեղէններ։

Պոլսէն ստացուած է Կեսարիոյ լաւագոյն ապուխտ։

Հեռաձայն PRO. 16 – 88

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme – (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur–Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63

Jeudi 29 MARS 1951 Հինգշաբթի 29 ՄԱՐՏ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6418–Նոր շրջան թիւ 1829

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԴԷՆ ԿԸ ՆԱԽԱՏԵՍԵՆ...

Երբեմն երկտող լուրեր կան որոնք ամբողջ ուսումնասիրութիւն մը կ'արժեն:

Ահաւասիկ երկու նմոյշներ: Մէկը՝ արեւմտեան աշխարհէն: Միւսը՝ Արեւելքէն: Երկուքն ալ սերտօրէն կապուած իրարու հետ:

Երէկ, Ուաշինկթընէն հեռագիր մը հաղորդեց զօր. Մարշըլի լրագրական ասուլիսը միջազգային կացութեան մասին, անոր կը վերագրէր հետեւեալ յայտարարութիւնը.

— «Իմ կարծիքով, աշխարհի կացութիւնը այսօր շատ աւելի ծանրակշիռ է քան անցեալ Նոյեմբերին»:

Հեռագիրը կ'աւելցնէր թէ Մ. Նահանգներու ազգ. պաշտպանութեան նախարարը «մերժեց ընդլայնել իր յայտարարութիւնը»:

Միւս լուրը կը քաղենք Պոլսոյ վերջին թերթերէն.—

Ատանա, 18 Մարտ.— Շոգեպինդ յառաջ կը տարուին Ատանայի մէջ հիմնելի օդակայանին պատրաստութիւնները: Թուրք եւ ամերիկեան օդային բանակներէն զօրավարներ եւ փորձագէտներ յաճախ կ'այցելեն այստեղ:

«Սուրիական թերթերը Ուաշինկթընէն կ'իմանան թէ հիւլէական ռումբերով բեռնաւորուած հսկայական թռչուն բերդեր ոչ միայն պիտի կրնան պաշտպանել Մօտաւոր Արեւելքի քարիւղը, այս օդակայանին շնորհիւ, այլեւ ի հարկին պիտի կրնան հիւլէական ռումբ տեղացնել Կովկասի եւ Ռումանիոյ նաւթահորերուն վրայ»:

Մեր գործը չէ բացատրել թէ զօր. Մարշըլ ո՛րքան լուրջ հիմքեր ունի, աւելի ծանրացած տեսնելու համար միջազգային կացութիւնը:

Եւ այս՝ ճիշդ այն պահուն երբ իր գործակիցը, Թրումըն աւելի լաւատես կ'երեւայ, աւետելով Մ. Նահանգներու զինեալ ուժերուն կրկնապատկումը, ինչպէս եւ նոր զէնքերու գերազանցութիւնը:

Փոխանակ «աստուածներու գաղտնիքները» գուշակելու, աւելի լաւ է օրը օրին արձանագրել բոլոր վաւերական դէպքերն ու արտայայտութիւնները, որպէսզի հանրութիւնը կարենայ մօտաւոր գաղափար մը կազմել:

Այդ կերպով, թէ իր միտքը արթուն կը մնայ, եւ թէ կրնայ մօտաւորապէս նախատեսել «գալիքը»: Առանց մոլորելու, թմրելու կամ խուճապի մատնուելու:

Շատ աւելի ծանրակշիռ է երկրորդ լուրը.

— «Օդակայան մը Ատանայի մէջ, որուն շնորհիւ հիւլէական ռումբերով բեռնաւորուած հսկայական թռչուն բերդեր պիտի կրնան ի հարկին զարնել Կովկասի եւ Ռումանիոյ նաւթահորերը»:

Անհրաժեշտ չէ օդաչու ռազմագէտ կամ հիւլէական ռումբի մասնագէտ ըլլալ, չափելու համար այս հաւանականութեան հետեւանքները: Մանաւանդ Կովկասի մէջ, ուր կը գտնուի մեր մինուճար հայրենիքը:

Այսպիսի ծրագիր մը մշակուած էր 1939–40ին ալ, երբ զօր. Վէկան կը պատրաստուէր Կովկասի վրայ քալելու, անգլեւֆրանքեւթուրք բանակներով:

Դէպքերը ուրիշ ընթացք առած էին 1940 Մայիս – Յունիսին, որով ջուրն ինկաւ այս աղետալի ծրագիրը:

Այս առթիւ հրատարակուած գաղտնի փաստաթուղթերը կը հաստատէին թէ՝ յարձակման պարագային, օդարշաւը պիտի կատարուէր Վանի ճամբով, որ առաւելութիւններ կը ներկայացնէ Իրաքի վրայ:

Դեռ 1940 Փետր. – Ապրիլին, Անգարայի ֆրանսական դեսպանը տեղեկութիւններ կը հաղորդէր այս մասին:

Ի՛նչ խօսք որ հեռանկարը շատ աւելի ահաւոր է այսօր, երբ աջն ու ձախը ազատօրէն կը խօսին հիւլէական ռումբի մասին:

Ատանայի լուրին մէջ իսկ, չարախինդ ծիծաղ մը չի՞ մատներ թուրք տեղեկատուն, թերթ ըլլայ թէ դրասենեակ:

Արդէն կը նախատեսե՛ն թէ ի՛նչ թանկագին պատեհութիւններ պիտի ներկայանան իրենց առջեւ, այդ արշաւանքին շնորհիւ...

Ի՛նչ կը թելադրէ այս նոյն հեռանկարը, հայկական տեսակէտով:

Շ.

Նոր ախտանշաններ Թուրքիոյ մէջ

Պոլսոյ վերջին թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (19 Մարտ).—

Դեմոկրատ կուսակցութեան վարչական ընդհ. ժողովը քննեց նոր խնդիր մը — երկրին ամէն կողմերէն Իսմէթ Ինէօնիւի տրուած այցելութիւնները եւ այս առթիւ հասած բողոքները:

Անգարայի շրջանային դեմոկրատ վարչ. խորհուրդը իր հեռագրին մէջ այս այցելութիւնները կը նկատէ նախկին պետի դրութիւնը վերահաստատելու փորձ եւ կը թելադրէ խիստ միջոցներ ձեռք առնել: Քիւթահիայէ քաշուած հեռագրին մէջ կ'ըսուի թէ Հալքեանները հեծեալ գունդերու ձեւին տակ այցելուներ կը ղրկեն Ինէօնիւի: Մուղլայէ քաշուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Ինէօնիւի տրուած այցելութիւնները կրնան վտանգաւոր հետեւանքներ ունենալ երկրին համար:

✕ Մարտ 18ին Ատանայի Դեմոկրատ համաժողովին մէջ ցաւալի միջադէպեր ծագեցան, եւ պահ մը կռիւը այնքան տաքցաւ որ Աթաթիւրքի կիսանդրին տապալելով խորտակուեցաւ: Կռիւը ծագեցաւ Դեմոկրատ այժմու եւ նախկին շրջանային նախագահներուն միջեւ տիրող հակամարտութենէն: Ատրճանակով եւ դաշոյնով զինուած խումբ մը կուսակցականներ համաժողովի դիւանին վրայ յարձակելով ուզեցին ջնջել ատենագրութիւնները եւ ցրուել համաժողովը: Խառնաշփոթութեան ընթացքին սաստիկ ծեծ կերաւ Ապահովութեան Ա. ճիւղի պաշտօնեաներէն Հիւսէյին Ումայ: Քիչ յետոյ քամիոններով եւ թաքսիներով դէպքին վայրը հասած ոստիկանական ուժերը դժուարաւ կրցան զսպել նախայարձակները: Կուսակալը թէեւ հրամայեց ցրուել համաժողովը, բայց ժողովականները մերժեցին մեկնիլ: Դէպքին պատասխանատուները խոյս տուին: Ոստիկ. տեղեկագիրը կը ճշդէ որ Ատանայի դեմոկրատ շրջանային նախագահ Հիլմի Եալչըն Աթաթիւրքի կիսանդրին տապալելով արձանին խորտակման պատճառ եղած է: Ժողովականներէն մին տունէն ուրիշ կիսանդրի մը բերած է: Նախայարձակները վտարուած են կուսակցութենէն:

ՏՈՒԼՈՆԻ.— Ցաւով կ'իմանանք թէ ծերակուտական Պ. Մարիուս Մութէ, նախկին նախարար (ընկերվարական), դժբախտութիւնն ունեցած է կորսնցնելու իր անդրանիկ որդին, Ժաք: Ողբացեալ երիտասարդը, նոյնպէս ընկերվարական, փաստաբան էր Փարիզի Վերաքննիչ ատեանին մէջ, ասպետ Պատուոյ Լեգէոնի եւ պարգեւատրուած Դիմադրական Ճակատի շքանշանով:

ԱՐԻՒՆԱԼԻ միջադէպ մը ծագեցաւ Էփինալի մէջ (Վոժ), Մարոքցի զինուորներու եւ ֆրանսական ոստիկանութեան միջեւ: Մարոքցի յիսնապետ մը պարի հրաւիրած էր Ֆրանսուհի մը, բայց ժխտական պատասխան ստանալով, ապտակած էր զայն: Հանրապետական պահակները բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարեցին: Վիրաւորներ ալ կան: Որոշուած է այլուր փոխադրել մարոքեան զօրախումբը:

ՄԱՐՈՔԻ սուլթանը յայտարարած էր Գահիրէի «Էլ Ահրամ» թերթին թէ բռնութեան տակ ստորագրած է վերջին պայմանագրութիւնը՝ Ֆրանսայի հետ: Արտաքին Նախարարութիւնը անմիջապէս հերքեց, յայտարարելով թէ զօր. Ժիւէն միայն միջնորդի դեր կատարած է:

ՔՈՐԷԱՅԻ մասին հակասական լուրեր կը շրջին: Հեռագրի մը համաձայն, Ազգաժողովի շրջանակներուն մէջ ծրագիր մը կը մշակեն, դաշնակից զօրքը 38րդ զուգահեռականին վրայ կեցնելու եւ հաշտութիւն առաջարկելու համար Չինաստանի: Իսկ զօր. Մարշըլ յայտարարած է թէ Մէք Արթըր որոշում պիտի տայ համաձայն ապահովութեան պահանջներուն: Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ մեծ դժգոհութիւն պատճառած է զօր. Մէք Արթըրի սպառնալիքը Չինաստանի դէմ: Դիտել կուտան թէ զօրավարը իրաւունք չունէր քաղաքական միջամտութիւններ կատարելու: Ուաշինկթընի մէջ ալ դիտողութիւններ եղած են, նոյն իսկ Մարշըլի միջոցաւ:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հեռագրեն թէ նախորդ վարչապետը, Սամի Սոլհ, որ երեսփոխան է, թեթեւօրէն վիրաւորուեցաւ ատրճանակի գնդակէ մը: Դէպք մը ծագած էր իր իսկ բնակարանին մէջ, երկու ընտրական պաշտօնեաներու միջեւ եւ մէկը սպաննուեցաւ:

Երթեւեկի գործադուլը կը շարունակուի

ՈՒՐԻՇ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ ԵՒ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՀՈԳԵՐԸ

Մեթրոյի եւ հանրակառքի գործադուլը կը շարունակուի տակաւին (14րդ օր), աննկարագրելի դժուարութեանց մատնելով Փարիզի ժողովուրդը:

Բանակցութիւնները կը շարունակուին, ելք մը գտնելու համար: Գործադուլի կոմիտէն ժամադրութիւն խնդրած է փոխադրութեանց նախարարէն, ուղղակի խօսակցելու համար: Թերթերը կը գրեն թէ Փարիզի փոխադրութեանց 34 հազար այր եւ կին պաշտօնեաներէն 32 հազարը դադրեցուցած են ամէն աշխատանք եւ հազիւ 1500ը կը բանին, մասամբ ապահովելու համար երթեւեկը: Մեթրոյի կայարանները ահռելի խճողումներու պատկեր մը կը ներկայացնեն առտուան եւ իրիկուան բանուկ ժամերուն: Հրմշտուք, իրարանցում, երբեմն ալ նուաղում: Երեքշաբթի օր 90–110 կառախումբեր բանած էին փոխանակ 65–70ի, (450ի վրայ): Բոլորն ալ ձրի կը ճամբորդեն, քանի որ բացակայ են տոմսակավաճառները, ստուգիչները եւ ուրիշ պաշտօնեաներ:

Գալով հանրակառքերուն, հազիւ քսան հատ կը բանին, երկու հազարի վրայ: Մնացեալ փոխադրութիւնները կը կատարեն հազար մասնաւոր եւ զինուորական կառքեր, որոնց առջեւ ժամերով կարգի կը սպասեն հազարաւոր քաղաքացիներ:

Ուրիշ խլրտումներ ալ պակաս չեն: Հիւսիսային շրջանի հանքագործներէն 60.000 հոգի գործադուլ յայտարարեցին առջի օր, իբրեւ համակրանքի ցոյց Փարիզի բանթողներուն համար: Օրլիի եւ Լը Պուռժէի օդանաւային աշխատաւորները ժողով գումարեցին երէկ, ճշդելու համար իրենց դիրքը: Ասոնք ալ ամսական 5000 ֆրանք յաւելում կը պահանջեն:

Թուլոնի նաւարանին աշխատաւորներէն 60 առ հարիւրը աշխատանքը դադրեցուցին Գշ. օր, իսկ հանրակառքի պաշտօնեաները գործադուլ յայտարարեցին 24 ժամուան համար:

Փարիզեան շրջանէն վեց արուարձաններու քաղաքապետութեանց պաշտօնեաները նոյնպէս գործադուլ յայտարարեցին 24 ժամուան համար, ամսական 4250 ֆրանք յաւելում պահանջելով:

ԻՆՉ ԿԸ ԽՈՐՀԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը դասակարգերու բաժնելով փոխադրութեանց աշխատաւորները, ամսական 1400էն 2800 ֆրանք յաւելում կը խոստանայ. բայց գործադուլի յանձնախումբը կը մերժէ, վեց հազար ֆրանքի ընդհանուր յաւելում պահանջելով: Յանձնախումբը որոշած է գործադուլը շարունակել մինչեւ ծայրը, պնդելով թէ կարելի է յաւելում կատարել առանց տոմսակներուն գիները բարձրացնելու:

Այս խլրտումներուն եւ գիներու բարձրացման առջեւ, կառավարութիւնը հետեւեալ միջոցները կը նախատեսէ, համաձայն հրատարակուած տեղեկութեանց.—

1) Աւելցնել հրանիւթի (էսանս) գիները: 2.— Վերահաստատել պերճանքի նիւթերու կարգ մը տուրքերը: 3.— 20 առ հարիւր տուրք հաստատել նոր ինքնաշարժներու վրայ: 4.— Խնայողութիւններ կատարել զինուորական իշխանութեանց եւ ընկերային ապահովութեան ծախքերուն մէջ:

Մասնագէտներու կարծիքով, մօտ 170 միլիառ ֆրանքի նպաստ պէտք է ճարել, նախանիւթերու գիներուն բարձրացումը կասեցնելու համար: Եթէ կարելի չըլլայ աւելի ազդու միջոցներ գտնել, կը վախցուի որ ֆրանքը նորէն կորսնցնէ իր արժէքը, նոր թղթադրամներու տպագրութեամբ:

✕ Պետական պաշտօնեաներու զանազան կազմակերպութիւններն ալ իրենց պահանջները ներկայացուցին կառավարութեան:

Կը վիճին ու կը վիճին...

Զօրս փոխանորդներու ժողովը վերսկսաւ իր նիստերը, որոնք ընդհատուած էին Զատկի արձակուրդներուն պատճառով: Երեքշաբթիի նիստին խօսք առաւ ամերիկեան պատուիրակը, Պ. Ճէսըփ եւ իր ու արեւմտեան միւս պատուիրակութեանց անունով պահանջեց օրակարգ անցընել նաեւ պալքանեան դաշնագիրներու հարցը: Պ. Ճէսըփ յանցաւոր հռչակեց Խ. Միութիւնը, որ քաջալերած է Ռումանիան, Պուլկարիան եւ Հունգարիան՝ դաշնագիրներու բռնաբարման մէջ: Բռնաբարուած են մարդկային իրաւունքները այդ երեք երկիրներու մէջ, ուր պարտադրուած են կառավարութիւնները եւ կամայական ձերբակալութիւններ, քաղաքական մաքրագործումներ ու կրօնական հալածանքներ կատարուած են, ինչպէս նաեւ կազմակերպուած են բանակներ, որոնք արտօնուած չափէն շատ աւելի ուժ ունին, մէկ խօսքով չեն գործարուած այդ երկիրներու ստանձնած յանձնառութիւնները:

Բրիտանական պատուիրակն ալ յայտնեց, թէ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՕՐԷՆՔԸ

2) ՀԱՅԿ. ԶԱՐԴԵՐԸ, ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ԵՒ ԼԵՄՔԻՆ

Բարեկեցիկ հողագործի մը երեք զաւակներէն երկրորդն է Լեմքին, որ իր կեանքը սկսաւ արեւելեան Լեհաստանի փոքր մէկ գիւղին մէջ: Ցեղասպանութեան մասին իր տարրական ծանօթութիւնը ստացաւ Հէնրիք Սենքեվիչի «Յո՞ երթաս» վէպէն, տասներկու տարեկանին: Փոքրիկն Ռափայէլ դիմեց մօրը եւ հարցուց.

— Հռոմայեցի կայսրը գէշ բան ըրաւ, ձգելով որ վայրի անասունները սպաննեն առաջին քրիստոնեաները, այնպէս չէ՞, մայրիկ:

— Այո, շատ գէշ բան էր ըրածը, զաւակս:

— Հապա ուրիշներ ալ ամփիթատրոնը նըստած, դիտած եւ ծափահարած են, չէ՞:

— Այդ ալ գէշ բան էր, հարկաւ...

Ուրիշ գիրքերու մէջ ալ, Ռաֆայէլ կարդաց կործանած Կարտագինէի պատմութիւնը, տասը միլիոն մարդոց կոտորածը Մոնկոլներու կողմէ, 50.000 բողոքականներու սպանութիւնը Ֆրանսայի մէջ եւ 30 հազար կաթոլիկներու չարչարանքն ու ջարդը Ճափոնի մէջ:

— Սպաննել անպաշտպան մարդիկ պարզապէս այն պատճառով որ ձեզմէ տարբեր են, — միթէ՞ օրէնք չկայ, կը կրկնէր Լեմքին միշտ:

Լեմքին, 1920ին, սկսաւ յաճախել Լվովի (Լեմպէրկ) համալսարանը: Կ'ուզէր պատմութիւն, գրականութիւն եւ լեզուագիտութիւն ուսանիլ, որպէսզի իմանար, թէ ինչո՞ւ համար, բոլոր դարերուն, մէկ մշակոյթի պատկանող մարդիկ կը ջանան բնաջնջել տարբեր մշակոյթի պատկանողները: Ամէն մշակոյթի արմատը, անշուշտ, լեզուն էր: Արդէն կը կարդար ու կը խօսէր լեհերէն, ռուսերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն եւ իտալերէն: Այժմ սկսաւ սորվիլ արաբերէն, եբրայեցերէն եւ սանսկրիտ:

Բայց օր մը, 1921ին, Պերլինի մէջ, Թէհլիրեան անունով երիտասարդ Հայ մը հետապնդեց Թալէաթ փաշա կոչուած Թուրք մը, գրպանէն հանեց ատրճանակը եւ կրակեց: Երբ Թուրքը մեռած գետին ինկաւ, Հայը բսաւ.— «Այս մէկը մօրս համար էր»: Այնուհետեւ անձնատուր եղաւ ու դատուեցաւ իբրեւ մարդասպան:

Լեմքին, դէպքը կարդալով, սաստիկ յուզուեցաւ:

Թէհլիրեանի մայրը մէկն էր այն մէկ միլիոն երկու հարիւր հազար Հայերէն, որոնք կոտորուեցան Թուրքերու կողմէ 1915ին, երբ Թալէաթ Թուրքիոյ ոստիկանական ուժերուն հրամանատարն էր: (ԽՄԲ.— Ներքին գործերու Նախարար ըսել կ'ուզէ): Տղան ողջ մնացած էր պարզապէս շնորհիւ այն բանին, որ մօրը մարմինը ինկած էր իր վրայ եւ ծածկած էր զինքը: Լեմքին, հարցուց փրոֆէսէօրի մը, Լվովի մէջ.— «Հայը չէ՞ր կրնար ձերբակալել տալ Թուրքը իբրեւ ջարդարար»:

— Ոչ, պատասխանեց փրոֆէսէօրը, չկայ օրէնք մը, որուն հիման վրայ կարելի ըլլայ Թուրքը ձերբակալել:

— Ո՞չ իսկ այն պարագային, երբ ան դեր ունեցած է այնքան մարդոց սպանութեան մէջ:

— Ոչ իսկ այդ պարագային, ըսաւ փրոֆէսէօրը եւ աւելցուց.— Ենթադրենք որ մէկը հաւեր ունի եւ կը մորթէ զանոնք: Ո՞վ կրնայ խառնուիլ: Այդ ձեր գործը չէ: Եթէ միջամտէք, իրաւունք ունեցած չէք ըլլար...

— Բայց Հայերը հաւեր չէին, բողոքեց Լեմքին:

— Ճիշդ է, բայց երբ դուք կը միջամտէք երկրի մը ներքին գործերուն, բռնաբարած կ'ըլլաք անոր ինքնիշխանութիւնը:

— Ուրեմն, Թէհլիրեանին արարքը ոճիր մըն է, բայց ոճիր մը չէ արարքը այն մարդուն, որ մէկ միլիոն մարդ է սպաննած:

— Դուք շատ երիտասարդ էք եւ շատ դիւրագրգիռ, յարեց փրոֆէսէօրը: Հարցը շատ անճիշդ կերպով կը բանաձեւէք: Եթէ միայն գաղափար ունենայիք միջազգային օրէնքի մասին...

Թէհլիրեան, Պերլինի մէջ պատճառաբանեց թէ շարժած է բարոյական մղումի տակ: Իսկ դատարանը անպարտ արձակեց զայն, այն հիման վրայ թէ անհաւասարակշիռ մըն է: Լեմքինի համար, սակայն, կատակերգութեան գլուխ-գործոց մըն էր... Ձգեց գրականութեան դասերուն մէկ մասը եւ սկսաւ իրաւաբանութիւն ուսանիլ:

Լեմքին, 1929ին, նշանակուեցաւ Վարշավայի ընդհ. դատախազ: — «Կ'ուզէի հիմա գործիս բերումով իսկ սորվիլ, թէ ինչպէս կը գործէ օրէնքը, ըսաւ մօրը: Այն ատեն թերեւս կարենամ բան մը ընել անոնց համար»:

— Բարոյական ուժն է որ մարդիկ հաշուի կ'առնեն, ըսաւ մայրը:

— Բայց երբեմն օրէնքը կրնայ ինքզինքը պարտադրել, մայրի՛կ:

Լեմքին, իրաւագիտական նոր հասկացողութիւն մը մտցուց Լեհաստանի մէջ, պատճառաբանելով որ պատժական օրէնսդրութիւնը պէտք է ծառայէ ոչ այնքան պատժելու անհատը, այլ պաշտպանելու ընկերութիւնը: Գրեց գիրք մը ոճրագործներու վերադաստիարակութեան մասին եւ ուրիշ գիրքեր, վերլուծելու համար ուրիշ երկիրներու օրինագրքերը: Լեմքինի գրածները ազդեցին Լեհաստանի նոր պատժական օրէնսդրութեան վրայ, որ վաւերացուեցաւ 1932ին: Բայց անոր մտքին մէջ կ'ալեկոծէր աւելի մեծ գաղափար մը:

Պատժական օրէնսդրութեանց միացման օրակարգով եւ Ազգերու Դաշնակցութեան հովանաւորութեամբ համաժողով մը գումարուեցաւ Մատրիտի մէջ 1933ի Հոկտեմբերին: Կը մասնակցէին 37 երկիրներու առաջնակարգ իրաւագէտները: Լեմքին, որ Լեհաստանի կողմէ գացած էր, առաջարկեց համաժողովին՝ ծովահէնութեան, գերեվաճառութեան կամ թմրեցուցիչներու առեւտուրին նման միջազգային ոճիրներու շարքին քննել նաեւ իր որակած «բարբարոսութեան ոճիրը» — «ազգային, կրօնական կամ ցեղային բազմութեանց բնաջնջումը»: Առաջարկը մերժուեցաւ այն վաղեմի պատճառաբանութեամբ, թէ իրաւունք չունին միջամտելու ուրիշներու ներքին գործերուն:

Վարշաւա վերադարձին, Լեմքին, կառավարական թերթերու յարձակման ենթարկուեցաւ իբրեւ գաղափարապաշտ յիմար մը: Ստիպուեցաւ հրաժարիլ իր պաշտօնէն եւ օրէնքի դասախօսի նոր պաշտօն մը ստանձնեց:

Միտքը սակայն երբեք չէր հանդարտեր: Դրամ գտած ատեն գիրքեր կը գրէր «բարբարոսութեան ոճիրին» շուրջ, կամ դասախօսութիւններ կը սարքէր եւ կը մասնակցէր այն բոլոր օրէնսդիտական համաժողովներուն, ուր կը կարծէր թէ իր գաղափարները արծարծելու պատեհութիւն մը կրնար ներկայանալ: Գնաց այս առաքելութեամբ Պուտափէշթ, Քոփէնհակ, Փարիզ, Ամսթէրտամ, Գահիրէ:

Անգամ մը, իր գաղափարին դէմ բացէ ի բաց թշնամական պարունակութեամբ գիրք մը հրատարակեցին Ռուսերը, — «Հակայեղափոխական միջամտութիւն պատժական օրէնքին մէջ»: Յառաջաբանը գրած էր Անտրէյ Վիշինսկի, «Բարբարոսութեան ոճիրը» միջազգային օրէնքով պատժելի արարք մը նկատել առաջարկելով, կը գրէր Վիշինսկի, Լեմքին պարզապէս կ'ուզէ ճամբայ բանալ դրամատիրական աշխարհին առջեւ, Խ. Միութեան գործերուն միջամտելու համար»:

Երբ 1939ին Նացիները Լեհաստան արշաւեցին, Լեմքին, ուրիշ հարիւրաւոր Լեհերու հետ ապաստանեցաւ ընդարձակ անտառ մը: Այնտեղ տեսաւ որ Գերմանացիները կը ռմբակոծեն՝ մօտակայ գիւղի մը մօտ բերուած գաղթականական կառախումբ մը: Կառախումբին մէջը թխուած քանի մը հարիւր մանուկներ դուրս ելած եւ գետինները նստած նախաճաշ կ'ընէին: Ցանկարծ օդանաւեր իջան ցածը եւ սպաննեցին բոլորն ալ...

Այս պատմութիւնը ընելով, Լեմքին, ջղաձգօրէն ձեռքերը կը պրկէր թիկնաթոռին վրայ:— «Ինչո՞ւ զարմանալ, որ գաղափարս չեմ կրնար մոռնալ»...

Քանի մը ամիս վերջը Լեմքին գնաց Վիլնիուս (Վիլնա) — Ռուսերու կողմէ գրաւուած քաղաք մը — ծերուկ գիւղացիի մը կողմէ քշուած սայլի մը վրայ: Ճամբորդութիւնը տեւեց մէկ ամիս: Լեմքին ունէր մօրուք մը, որ մինչեւ կուրծքը կը հասնէր եւ բաւականաչափ դրամ, զոյգ մը հեռագիրներ քաշելու համար:

Հեռագիրներէն մէկը ղրկեց Շուէտ իր մէկ ծանօթին — դատական նախարարին — որ դրամ ղրկեց իրեն Սթոքհոլմ երթալու համար: Երկրորդ հեռագիրը ուղղեց Փարիզի իր հրատարակիչներուն եւ տեղեկութիւններ ուզեց ձեռագրի մը մասին, զոր ղրկած էր իրենց, պատերազմի պայթումէն եօթն օր առաջ:

Քահանայի արիւն...

Գիւղի պատուական քահանայ մը, իր հօտին նման քաջառողջ կրօնաւոր մը: Այդ գիւղին մէջ ցեղը ազնիւ է եւ զօրեղ ինչպէս իր օդը եւ իր գինին...:

Այնտեղ կեանքը չեն սպաններ ապականուած մեծ քաղաքներուն պէս: Առողջ գիւղին՝ առողջ քահանան: Սրտի տէր, բարեմիտ եւ միշտ ալ պատրաստ ծառայելու իր հօտին, ճշմարիտ հոգեւոր հայր մը, որքան ժողովրդական՝ նոյնքան եւ աւելի հեղինակաւոր այս անձը, գրեթէ ամբողջ գիւղին բնակչութենէն սիրուած ու յարգուած է:

Ըսի՝ գրեթէ, որովհետեւ իր բազմաթիւ ծըխականներուն մէջէն՝ անհամբոյր քաղաքացի համայնավար մը, անտանելի դարձած էր իր վարմունքով եւ իր արտայայտուելու միտքով ու ձեւերով: Արդեօք ինչո՞ւ համար, չենք գիտեր...: Թերեւս նախանձն է պատճառը, անտարակոյս աչքառու տարբերութիւն մը կայ այս երկու անձերու միջեւ: Մին անուղղակիօրէն քահանան քաջառողջ է եւ հուժկու, իսկ միւսը՝ վատառողջ եւ վտիտ:

Սակայն կայ թերեւս դարձեալ ուրիշ պատճառ մը որ կարելի չըլլար մերձեցում մը այս երկու անձերու միջեւ:

Ամէն անգամ որ համայնավարը կը հանդիպի քահանային, ատելութեամբ կը նայի անոր աչքերուն մէջ և այն համոզումը ունի թէ ան պնակալէզ եւ դատարկապորտ մըն է: Ինքն համայնավարը, չափազանց նիհար, թէեւ շատակեր եւ խմող, դժբախտաբար երբեք չօգտուիր իր առած սնունդէն...: Քաջառողջ չէ, գիւղին բնակիչները կը վկայեն արդէն:

Օր մը սակայն դժբախտաբար համայնավարը ծանրապէս կը հիւանդանայ: Բժիշկը կը հասնի իր անկողնին մօտ եւ ափսոսանքով կը հետեւցնէ թէ արիւնահոսութեան մը հետեւանքով չափազանց տկար մնացած է, որով անյապաղ փոխադրել կուտայ գիւղին մայրավանքին յարակից հիւանդանոցը՝ որպէսզի դարմանուի:

Գթութեան քոյրերուն ամէնէն տարեցը, որ տարիներու փորձառութիւնը ունի, հիւանդներուն իր առօրեայ այցելութեան պահուն, կանգ կ'առնէ այս նորեկ հիւանդին անկողնին առջեւ, կ'այլայլի, ու կը ջանայ պարտկել իր վրայ գործած գէշ տպաւորութիւնները, տեսնելով անոր ահաւոր վիճակը: Մայրապետը որեւէ առթիւ անոր հետ գործ չէր ունեցած եւ նոյնիսկ կ'անտեսանէր անոր կարմիրներու յատուկ մտայնութիւնը ու խօսեցաւ անոր հետ քաղցրութեամբ եւ անկեղծութեամբ:

— Պարոն, կը տեսնեմ որ բաւական լուրջ է ձեր պարագան...: Կը յուսամ թէ բժիշկը պիտի ընէ ինչ որ կարելի է: Սակայն, առաջին բժիշկը դարձեալ ամենակարող բարի Աստուածն է: Պիտի ուզէի՞ք որ հոգեւոր հայրը ձեզի օրհնութիւն մը տար իր այցելութեամբ...: Պէտք է գիտնաք թէ շատ բարի եւ անձնուէր է մեր քահանան...:

Ինչ ահաւոր զուգադիպութիւն... մայրապետ մը իր մօտ... իր ամբողջ կեանքին մէջ նմանօրինակ հակազդեցութեան մը երբեք չէր հանդիպած:

Համայնավարին պեխերը ցցուեցան ու սկսաւ դժգոհիլ եւ պոռպռալ:

— Պիտի չուզէի մտնել այսպիսի անբաղձալի բուժարանի մը մէջ, ուր կը յաճախեն կրօնաւոր եւ կրօնաւորուհիներ: Այս չէր բաւեր, կ'ուզեն զիս կաշառել եւ պարտադրել՝ ընդունելու համար զզուելի եւ անհաճոյ տէրտէր մը.... Ոհ, ոչ, հաւատացէք, ատոր չեմ կրող հանդուրժել:

— Առաջարկ մըն է որ կ'ընենք ձեզի, ուրիշ ոչինչ, հասկնալի է թէ չէք փափաքիր, յարեց մայրապետը:

— Եթէ մեռնիմ, պիտի ուզէի որ քաղաքային թաղում մը միայն կատարուի, բացարձակապէս քաղաքային...:

Այս խօսքերը արտասանած միջոցին իր բըռունցքը կը բարձրացնէր օդին մէջ եւ ակռաները կը կճրտեցնէր. մինչդեռ մայրապետը մեծ համբերութեամբ կը փորձէր հանդարտեցնել հիւանդը:

— Մի չարչրկէք ձեր անձը ջղագրգռութեամբ ... կրնայ վտանգաւոր դառնալ եւ մահ պատահիլ...:

— Սատկիլ...:

— Ձեր փափաքին համաձայն քաղաքային թաղում մը կը կատարուի:

— Այո, ամէն ինչ քաղաքային...:

— Անշուշտ, կը խոստանամ ձեզ: Պիտի ջանանք գտնել նաեւ պատանք մը... որ ըլլայ բոլորովին կարմիր:

— Եթէ կարելի է ամէնէն կարմիրը...:

— Համաձայն եմ:

X

Այդ իրիկունը բժիշկը անկողիններուն առջեւէն անցաւ, յաջորդ օրուան «գործողութեան» ենթարկուելիք հիւանդները քննելու համար: Երբ հասաւ համայնավարին առջեւ, տեսաւ որ արիւնաքամ եւ տժգոյն էր ու կարեկցութեամբ իր գլուխը շարժելով ըսաւ.

— Գոհ չեմ ձեր վիճակէն...: Մէկ բան միայն կրնայ ձեզ բժշկել ու ազատել.— առողջ արիւնի մը ներարկում: Բայց չեմ գիտեր թէ ո՞վ կրնայ ըլլալ այդ կենսատու նուիրաբերումը...:

Հիւանդը շմորած ու ակնապիշ դիտեց բժիշկը որ կը հեռանար...: Մայրապետը բժիշկին ընկերացած՝ սակայն տակաւին չէր հեռացած հիւանդին քովէն.

— Էհ ուրեմն, ի՞նչ պէտք է ընել, հարցուց համայնավարը՝ աղաղատանքով:

— Ի՞նչ կ'ուզէք որ ըսեմ, բժիշկը ձեզի խօսեցաւ արդէն պէտք եղածը...:

— Հետեւաբար դատապարտուա՞ծ եմ...:

— Պէտք է մէկը գտնել:

— Դո՞ւք ալ մէկը չէք ճանչնար, չէ՞ք յիշեր հարցուց գլխիկոր:

— Ինչպէ՞ս թէ ոչ, ես կը ճանչնամ մէկը:

Հիւանդը՝ զսպանակէ մղուածի պէս գլուխը վեր բարձրացուց, աչքերը խոշոր բացած անհամբեր հարցուց.

— Ո՞վ է այդ մէկը ...:

— Մեր գիւղին քահանան է ...:

— Վայ, անօրէն, դարձեալ քահանան, միշտ քահանան, ամէն տեղ են այս մարդիկը, անկարելի է շարժում մը փորձել առանց անոնց հանդիպելու: Գարշելի ճճիներ են անոնք, մակաբոյծներ ...:

— Ինչո՞ւ կը նեղուիք այդպէս, ես կը ջանամ օգտակար ըլլալ ձեզի:

Համայնավարը սաստիկ կը տառապի: Խիթեր ունի որովայնին մէջ, կ'ուզէ աջ ու ձախ տապլըտըկիլ անդադար: Ինչպէս մարմինը՝ նոյնպէս եւ հոգին կը ճզմուի, կը գալարուի...: Անհաղորդ վիճակ մը ստեղծուած է իր մտքին մէջ, ուր չի կրնար հաշտեցնել կրօնաւորը եւ իր պարագան:

Մայրապետը միւս 25 հիւանդներով կը զբաղի եւ երբ անկողնին մօտէն կ'անցնի, ոգեվարը՝ նշան կ'ընէ անոր որ մօտենայ:

— Մայրապետ:

— Ի՞նչ կը փափաքիք:

— Կը խորհի՞ք թէ կուգայ:

— Քանի որ չէք փափաքիր, ի՞նչպէս կ'ուզէք որ գայ:

— Ոհ, անիծապարտ եմ ես... գացէք, խնդրեմ ըսէք որ գայ:

Ահա երէցը եկած է: Համայնավարը չեշտակի կը նայի անոր աչքերուն մէջ եւ առանց նեղուելու կ'երկարէ իր ձեռքը:

— Ուրեմն, պիտի տա՞ք ձեր արիւնը:

— Ինչո՞ւ չէ, բարեկամս ...:

— Բարեկա՞մ ...:

Սրահին 25 հիւանդները նստած իրենց անկողիններուն մէջ, կը հարցնէին իրարու թէ ի՞նչ պիտի պատահի: Մասնագէտ եւ օգնական բժիշկներու, ինչպէս նաեւ հիւանդապահուհիներու ներկայութեան, քահանան անմիջապէս կը հանէ իր կրօնաւորի երկար զգեստը, կը դնէ իր բազուկը սեղանին վրայ, ճիշդ համայնավարին վտիտ բազուկին քովը, որուն վրայ կարմիր գոյնով դրոշմուած էր, համայնավարութեան խորհրդանիշ «մուրճ ու մանգաղ»:

Բժիշկներն ու օգնականները լծուած են լուրջ աշխատանքի:

Վերջապէս երկար ասեղը կը մխրճուի կրօնաւորին բազուկին մէջ եւ ամբողջ տասր վայրկեան քահանային արիւնը քամուելով իր երակներէն՝ կը փոխադրուի եւ կը հոսի համայնավարին երակներուն մէջ: Այս խորհրդաւոր պահուն սրահին մէջ երկիւղած լռութիւն կը տիրէ ...: Գործողութիւնը վերջացաւ, քահանան տժգունած եւ ցած ձայնով խօսեցաւ հիւանդին ու ըսաւ.

— Միշտ խորհեր եմ թէ մենք երկուքս պէտք է որ իրար լաւ հասկնանք:

— Ի՞նչ պիտի ըսեն ընկերները ...:

— Ամէն պարագայի տակ, չէք կրնար ժխտել թէ ձեր երակներուն մէջ քահանայի մը արիւնը կայ ...:

— Այո, քահանայի արիւն.... սակայն եւ այնպէս շնորհակալութիւն ...:

— Ինչո՞ւ, «սակայն եւ այնպէս»:

Հիւանդին մօտ այլեւս ամէն բան վեր ի վայր շրջուած եւ ատելութիւնը՝ սիրոյ եւ երախտագիտութեան փոխուած էր: Համայնավարը իր ամէնէն ուժեղ ձայնովը սրահը թնդացուց:

— Տէր հայր, դուք իմ կեանքս շնորհեցիք... դուք ազնիւ, անշահախնդիր գտնուեցաք ինծի հանդէպ, ձեր արիւնը չսակարկեցիք:

Ու մարգարտանման արցունքներու երկու խոշոր կաթիլներ աչքերէն ինկան եւ գլտորելով անյայտացան պեխերուն մէջ, արցունքներ՝ որ կուգային շատ հեռուէն, չափազանց հեռուէն... ատելութենէն ալ առաջ:

Թարգմանաբար ՆՈՒՊԱՐ ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

Պաշտօնական ամբաստանագիր

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐ. ՏԵՂԱՊԱՀԻՆ ԴԷՄ

ԽՄԲ.— Ահաւասիկ այն ամբաստանագիրը որ ուղղուած է Պոլսոյ Պատր. տեղապահ Գէորգ արք. Արսլանեանի դէմ, եւ յանձնուած է ընդհ. ժողովին:

Այսօրուան ձեր պատմական նիստին առթիւ (16 Մարտ) պարտք կը զգանք ամէն բանէ առաջ պատկառելի ժողովիդ բարձր ուշադրութեան յանձնել հետեւեալ ամբաստանագիրը, խնդրելով որ բարեհաճիք պարտն ու պատշաճը տնօրինել:

1.— Կ'ամբաստանենք Իսթանպուլի Պատր. Տեղապահ Գէորգ արք. Արսլանեանը, որ իր երկրորդ տեղապահութեան շրջանին՝ ոտնակոխեց մեր Սահմանադրական օրէնքները, Հայ Առաքելական եկեղեցւոյ դարաւոր աւանդութիւնները եւ ընդդէմ գնաց ժողովրդապետական եւ եկեղեցական սկզբունքներու, խղճի եւ բարոյական ըմբռնումներու, պառակտելով ամբողջ համայնքը, նիւթական եւ բարոյական անարմանելի վնասներ պատճառելով անոր:

2.— Կ'ամբաստանենք Տէր Գէորգ արք. Արսլանեանը, որ գիտակցաբար անտեսեց Սահմանադրութեան 11րդ յօդուածին սա բացորոշ տրամադրութիւնը.— «Պատրիարքը իրաւունք չունի ինքնին լուծել կամ փոխել կրօնական եւ քաղաքական ժողովները եւ անոնց գործակից խորհուրդները»: Հակառակ օրէնքին այս բացորոշ տրամադրութեան, ուրացաւ իր ուխտն ու տուած հանդիսաւոր յանձնառութիւնը եւ համարձակեցաւ լուծեալ հռչակել զինքը ընտրող կրօնական ժողովը եւ ուրանալ գերադաս վարչական ժողովը:

3.— Կ'ամբաստանենք Տէր Գէորգ արք. Արսլանեանը մենատիրութեամբ եւ անհակակշիռ գործունէութեամբ ընդդէմ Սահմանադրական օրէնքին 8րդ յօդուածին նոյնքան բացորոշ տրամադրութեան, որ կ'ըսէ թէ «Պատրիարքը իրեն եկած գործերը նախ կը յանձնէ պատկան մարմիններու եւ անոնց քննութեան արդիւնքէն վերջ միայն գործադրութեան կը դնէ»: Մինչդեռ Արսլանեան արք. եօթը տարի շարունակ գործ տեսաւ մենատիրաբար, առանց ձեռնհաս մարմինի մը կամ ժողովներու ենթարկելու իր քմահաճ, ապօրէն եւ հանրավնաս կարգադրութիւնները:

4.— Կ'ամբաստանենք Արսլանեան արք.ը՝ Սահմանադրութեան 10րդ յօդուածը չարաչար բռնաբարելու մեղադրանքով: Այդ բացորոշ յօդուածը կ'ըսէ բառ առ բառ.— «Պատրիարքը (տեղապահին խօսքն անգամ չկայ) կրնայ Սահմանադրութեան սկզբանց համեմատ չվարուող եկեղե–

տութեան փոխուած էր: Համայնավարը իր ամէնէն ուժեղ ձայնովը սրահը թնդացուց:

ցական պաշտօնեայ մը պաշտօնէ հանելու առաջարկութիւնը ընել ձեռնհաս ժողովին կամ խորհուրդին»: Մինչդեռ Արսլանեան արք. առանց ո եւ է ժողովի կամ խորհուրդի հարցնելու, կամայական պատիժներու ենթարկեց կարգ մը եկեղեցականներ, ոտնակոխելով քրիստոնէական եւ մարդկայնական տարրական սկզբունքները:

5.— Կ'ամբաստանենք Արսլանեան արք.ը, որ մեղանչած է Սահմանադրութեան 25րդ յօդուածին դէմ, որուն համաձայն «Կրօնական ժողովոյ անդամները կ'ընտրուին Ընդհանուր ժողովի կողմէ գաղտնի քուէարկութեամբ»: Մինչդեռ վեց տարի շարունակ ուրացաւ ընդհանուր ժողովը եւ ապօրէն մարմիններ քշեց հրապարակ:

6.— Կ'ամբաստանենք Արսլանեան արք.ը, որ ամբողջովին ուրացած է Սահմանադրութեան 29րդ յօդուածին հետեւեալ բացորոշ տրամադրութիւնը. — «Կրօնական ժողովը երբ չկարենայ ինքնին լուծել զուտ կրօնական կարեւոր խնդիր մը, եկեղեցական համագումար ժողով կը կազմեն Պոլիս գտնուող եպիսկոպոսները, եկեղեցւոյ քարոզիչ վարդապետները, աւագերէցները եւ եթէ հարկ ըլլայ շրջակայ գաւառի առաջնորդները հրաւիրելով: Եթէ եկեղեցական համագումար ժողովն ալ խնդիրը իր ձեռնհասութենէն վեր դատէ, այն ժամանակ ընդհանրական կաթողիկոսին կը դիմէ ստորագրեալ տեղեկագրով»: Մինչդեռ Արսլանեան արք. եկեղեցական համագումարի խնդրանքը ներկայացնող եկեղեցականները «կախակայեալ» հռչակելու յանդգնութիւնը ունեցաւ եւ առանց ոեւէ ձեռնհաս մարմնի քննութեան յանձնելու խնդիրը՝ յետին մտքով եւ զրպարտական տեղեկագրով մոլորեցուց նաեւ Ամենայն Հայոց հայրապետը:

7.— Կ'ամբաստանենք Արսլանեան արք.ը սահմանադրութեան 30րդ յօդուածին դէմ մեղանչած ըլլալուն համար: Ըստ յիշեալ յօդուածին, բոլոր տեղեկագիրները պէտք էր ստորագրուած ըլլային Կրօնական ժողովին մեծամասնութեան կողմէ:

8.— Կ'ամբաստանենք Արսանեան արք.ը անոր համար, որ անտեսելով Սահմանադրութեան 31րդ յօդուածին բացորոշ տրամադրութիւնը, քմահաճօրէն կատարած է եկեղեցական ձեռնադրութիւններ եւ աստիճանաբաշխումներ:

9.— Կ'ամբաստանենք Արսլանեան արք.ը, որ մեղանչած է Սահմանադրութեան 8րդ յօդուածին առաջին հատուածին սա բացորոշ տրամադրութեան դէմ.— «Պատրիարքին պարտաւորութիւնն է ճշդիւ հսկել Ազգային Սահմանադրութեան անթերի գործադրութեան»: Եւ մեղանչած է Սահմանադրութեան 99րդ յօդուածին դէմ որ բառ առ բառ կը հրամայէ.— «Սահմանադրութեան հիմնական սկզբունքը անփոփոխելի է»: Հակառակ յօդուածին բացորոշ տրամադրութեան, Սահմանադրութեան տասն ու ոգին փոխելու պարբերական ձեռնարկներ կատարած է պետութեան մօտ:

Հետեւաբար ներկայ ամբաստանագիրը կը մատուցանենք պատկառելի ընդհանուր ժողովիդ, յենլով Սահմանադրութեան 5րդ յօդուածին, որ կ'ըսէ.— «Եթէ պատրիարքը սահմանադրութեան տրամադրութեան հակառակ շարժի կամ վարուի, ամբաստանութեան տակ կ'ընկնի»: Եւ կը պահանջենք քննիչ մարմնի մը կազմութիւնը այս եւ այս օրինակ ապօրինութիւններն ու արարքները քննելու համար:

Կը պահանջենք համաձայն մեր կանոնադրու–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (14)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Ա.— ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

Այս հին ու հսկայական պատնէշին շատ մը մասերը կը սպառնային փլչիլ կամ խորապէս վնասուած էին:

Տենդոտ գործունէութեամբ սկսան նորոգել զանոնք ու փութկոտութեամբ կամ ճարպիկութեամբ ալ քաղաքին անմիջական շրջակայքը գտնուած ամէնէն այլազան նիւթերով ամրացուցին: Ժամանակագիրները կը պատմեն թէ շրջակայքի բազմաթիւ գերեզմանատուներու քարերը մեծաքանակ գործածուեցան պարիսպին տկար մասերը ամրացնելու: Միեւնոյն ատեն ինքնապաշտպանութեան միջոցներն ալ, այսինքն արձակելու յատուկ զէնքեր մեծաքանակ կը հաւաքէին: Տենդագին փութաջանութեամբ Եւրոպայէն եւ Ասիայէն բերել կուտային ինչ պարէն որ կարելի էր, մանաւանդ ցորեն եւ ուրիշ արմտիքներ ու ձէթ: Վերջապէս կը ժողվէին որչափ դրամ որ կրնային հայթայթել: Արեւմուտքի ամէն կողմերը, ինչպէս նաեւ Պեղոպոնէս, Հռոմի Պապին, բոլոր մօտաւոր ու հեռաւոր իշխաններուն շուտափոյթ օգնութիւն աղերսող դեսպանութիւններ ղրկեցին: Ստացագիրի փոխարէն բոլոր վանքերն ու եկեղեցիները ստիպուեցան կայսերական փողերանոցին յանձնել իրենց բոլոր թանկագին անօթները: Այսպէս տեւեց ամբողջ այդ եղերական ձմեռը, ահռելի անձկութեան շրջան մը, յարատեւ սպառնալիքի տակ: Անհուն քաղաքին մէջ շատեր ամէն բան կորսուած կը համարէին արդէն, ուրիշներ կը յուսային տակաւին:

Սուլթանն ալ յունուարի ընթացքին Պոլիս դարձեր էր Տիտիմօթիխոնէն, իր կողմէն օր օրի կը փութացնէր յարձակողական պատրաստութիւնները: «Մանաւանդ 1453ի Յունուարի մէջ է որ, կ'ըսէ Պարպարօ, յիշեալ Թուրքը ամէն բան կարգի դրաւ, գալ յարձակելու համար Պոլսոյ վրայ, ցամաքէն ու ծովէն, անհուն բանակ մը շարժման դրաւ:

Փետրուարէն իսկ սկսաւ Պոլսոյ վրայ ղրկել իր թնդանօթները, տասը հազարնոց բանակով մը»: Միեւնոյն ժամանակ տենդոտ արագութեամբ մը, առանց ծախքին նայելու, շինել կուտար բազմաթիւ մարտանաւերու տորմիղ մը:

Նոյն Պարպարօն կը պատմէ թէ ինչպէս երեք արագաշարժ յունական նաւեր նոյն ամսուն կռիւ մղեցին Թրքական ծովեզերքներուն դէմ ու ահագին վնաս պատճառեցին: Մեծ թիւով մահմետական հպատակներ, զորս առեւանգեցին, իբր գերի ծախուեցան Պոլսոյ հրապարակին վրայ: «Ասոր հետեւանքով, կ'ըսէ մեր Վենետիկցին, մեծ Թուրքը, այսինքն Սուլթանը սոսկալի զայրացաւ Յոյներուն դէմ եւ երդում ըրաւ վրէժ լուծել»:

Կայսրը, որուն սպառնացող վտանգները գաղտնաբար իմաց կուտային իրեն, մեծ վէզիր Հալիլ փաշա որ այսպէս կը դաւաճանէր իր տիրոջ ուր 10 Յուլիս 1453էն գլուխը վրայ տուաւ թէ Վենետիկցիներու Պայլը, եւ թէ Կալաթայի Ճենովացիները, ի զուր նոր դեսպանութիւն մը ղրկած էին Ադրիանուպոլիս: Մեր ձեռքը ունինք այն ազնուական ու հպարտ պատասխանը զոր տուած է Սուլթանին վերջին սպառնագին նամակներէն մէկուն.—

— «Բացարձակապէս յստակ կը տեսնուի, որ աւելի պատերազմ կ'ուզես դուն, քան թէ խաղաղութիւն: Եւ որովհետեւ միւս կողմէ չեմ կրնար քեզ համոզել իմ խաղաղասիրական զգացումներուս, իմ անկեղծութեանս մասին վստահացնելով քեզ, եւ յայտարարելով թէ պատրաստ եմ քեզի հարկատու ալ ըլլալու, թող փափաքդ կատարուի: Հիմա ալ Աստուծոյ միայն կ'ապաւինիմ եւ անկէ միայն օգնութիւն կը սպասեմ: Եթէ իր կամքն է որ իմ քաղաքս քուկդ ըլլայ, ո՞վ կրնայ դէմ դնել անոր: Իսկ եթէ ընդհակառակն, ան կարենար խաղաղութիւն կնքելու փափաքը ներշնչել քեզի, խիստ երջանիկ պիտի ըլլայի: Ասով հանդերձ, քեզի կը վերադարձնեմ քու խօսքդ, բոլոր այն երդումներուն եւ դաշնագրութիւններուն մասին, զորս փոխադարձաբար իրարու երդուընցանք եւ իմ մայրաքաղաքիս դուռները կը գոցեմ: Մինչեւ արիւնիս վերջին կաթիլը պիտի պաշտպանեմ իմ ժողովուրդս: Թող քու թագաւորութիւնդ երջանիկ ըլլայ մինչեւ այն օրը, երբ արդարն Աստուած, գերագոյն դատաւորը, մեզ երկուքս իր ատեանին առջեւ պիտի հանէ»:

Ամբողջ ձմեռը տեւեցին այս այնքան եղերական պատրաստութիւնները:

(Շար.)

թեան 63րդ յօդուածին բացորոշ տրամադրու – թեան, ջնջել Արսլանեան արք․ի երեսփոխանական հանգամանքը, քանի որ ան կը կը գտնուի ներկա– յիս դատաստանի տակ ։

Կը պահանջենք նաեւ վերցնել Արսլանեան արք․ի պատրիարքական թեկնածութիւնը ըստ Սահմանադրութեան առաջին յօդուածին, որ կ'ը– սէ․— «Պատրիարք ընտրուելիք անձը ընդհանուր ազգին վստահութեան ու յարգանաց արժանի հան– գիսացած պէտք է ըլլայ »։

Ընդհ․ ժողովի անդամներ
(Ստորագրութիւններ)

Իսթանպուլ, 2 Դեկտ․ 1950

Խ․ Միութեան յարձակողական ձգտումներուն պատճառով է որ արեւմտեան դաշնակիցները հարկադրուեցան սպառազինել Արեւմտեան Գեր – մանիան։ Խորհրդային այս քաղաքականութիւնը կը յենու իր զինեալ ուժերու վրայ, որոնք կը հաս– նին 4 եւ կէս միլիոնի ։

Բոլոր այս մեղադրանքները լսելէ վերջ խօսք առաւ Պ․ Կրոմիքօ եւ կրկնեց իր ամենօրեայ ամ – բաստանութիւնները, յայտնելով թէ բոլոր ըս – ուածները սխալ են։ Քորէայի պատերազմը հրա – հրեցին Մ․ Նահանգները, իրենց սպառազինում – ները արդարացնելու համար։ Բրիտանական պատ– ուիրակին թիւերը, «զօրս, զատկական արձակուր– դի առթիւ փնտռած է ան արտաքին նախարարու– թեան փոշոտ թղթածրարներուն մէջ», սխալ են իրենց կարգին։ Եթէ արեւմտեան երկիրները կը կարծեն թէ մեծ ուժեր ունի Խ․ Միութիւնը, ին– չո՞ւ համար չեն ընդունիր խորհրդային առաջար– կը հակակշռի մասին։

Վիճաբանութիւնները կը շարունակուին ։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Թէհրանէն հասած լուրերու համաձայն, բրի– տանական երեք մարտանաւերը խարիսխ նետած են Ապատանի առջեւ, պաշտպանելու համար Անգլեւ– իրանեան ընկերութեան շահերը ։

Ուրիշ հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ քարիւ– ղի 80.000 բանուորներէն երեք հազարը գործա – դուլ յայտարարած են, յաւելում պահանջելով ։

Պաշարման վիճակը խստօրէն կը գործա – դրուի։ Արգիլուած են հրապարակային ցոյցերը եւ ժողովները։ Ուեւէ կասկածելի անմիջապէս կը ձերբակալուի ։

Թէհրանի բրիտանական դեսպանը նոր վար – չապետին այցելեց Գշ․ օր, «խիստ բարեկամական խօսակցութիւն մը» ունենալով, ինչպէս կ'ըսէ հե– ռագիրը ։

✕ Թէհրանի զինուորական հրամանատարը, զօր․ Հիճազի, խիստ ազդարարութիւն մը ուղղեց բոլոր «աւազակներուն, մարդասպաններուն եւ խռովարարներուն», որպէսզի չխանգարեն երկրին անդորրութիւնը։ Անսաստողները խիստ պատիժ – ներու պիտի ենթարկուին ։

Ոստիկանութիւնը կը ծանուցանէ թէ ձերբա– կալուած են դաւադիր խմբակին անդամներէն ինը հոգի ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ Նիւ Եորք հասաւ երէկ, չորեքշաբթի և ընդունուեցաւ բացա– ռիկ հանդիսաւորութեամբ։ Առաջին անգամ է որ Ֆրանսայի հանրապետութեան նախագահ մը պաշ– տօնապէս կ'այցելէ Մ․ Նահանգները։ Նաւահան – գստին առջեւ խռնուած բազմութեան մէջ աչքի կը զարնէին 130 թղթակիցներ, լուսանկարիչներ եւ անթելի խօսնակներ ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ եւ Եուկոսլաւիոյ կառավարու– թիւնները փոխադարձաբար ճամբեցին Սոֆիայի եուկոսլաւ եւ Պելկրատի պուլկար գործակատար – ները, ինչ որ կը նշանակէ թէ յարաբերութիւն – ները չափազանց յարուած են։ Երկու մայրաքա – ղաքներուն մէջ ալ դեսպանատուները խիստ հսա – կողութեան տակ են ։

ԼԻԲԻՈՅ (Ափրիկեան Տրիպոլիս) դաշնակցա – յին կառավարութիւնը պիտի կազմուի յառաջի – կայ կիրակի օր, իբրեւ առաջին քայլը իտալական գաղթավայրերու անկախութեան։ Ազգաժողովը 1949 Նոյեմբեր 21ին որոշած էր անկախութիւն շնորհել հիւս․ Ափրիկէի այս երկրամասին։ Նոր կառավարութիւնը պիտի գործէ նախագահու – թեամբ էմիր Իտրիս էլ Սենուսիի, որ Լիբիոյ թա– գաւոր ընտրուեցաւ անցեալ Դեկտեմբերին։ Մօտ 40․000 Իտալացիներ կան Լիբիոյ մէջ։ Ասոնց 22 հազարը կը բնակին Տրիպոլիս, մնացեալները ցր– ուած են ծովեզերեայ աւարակներու մէջ։ Մեծ մասը կ'ուզէ մնալ ։

ՍՈՒՐԻՈՅ նոր դահլիճը կազմեց Խալէտ պէյ Ազմ, մեծ մասով անկախ անդամներէ ։

ԶԻՆ․ ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ, որ Մարսէյլ գացած էր Փարիզ փոխադրելու համար ազգ․ պաշտպանու – թեան նախարարը, գետին իջնալով պայթեցաւ Նրմուռի մէջ, չարք մը տուներէ 50 մեթր անդին, Մոնթարժիի ճամբուն վրայ։ Ուղեւորները, երեք սպաներ, ածխացած, անճանաչելի դառնալով ։

Նոր Սերունդի Օրը

Կազմակերպուած Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ։ Կիրակի 1 Ապրիլ, ժամը 3էն 12 Mairie du XIի մէջ, métro Voltaire ։

Կը նախագահէ Կեդր․ վարչութեան ներկայա– ցուցիչը ։

Կը խօսին ընկերներ Ս․ ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ
ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ ընկերուհի Մ․ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Օր․ Ս․ ՏՕ – ՆԱՊԵՏԵԱՆ (դաշնակ), Ֆ․ ԱՂԱՋԱՐԵԱՆ (ջու – թակ)։ Ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը երեք արար՝
5 ԹԻՒ ԽԵԼԱԳԱՐԸ

Մասնակցութեամբ Փարիզի մասնաճիւղի ընկեր– ներուն ։

Պարահանդէս Կ․ ՍԱՐԵԱՆի նուագախումբով։
Առատ պիւֆէ, մատչելի գիներով ։

Նոր Սերունդի օրը Մարսէյլի մէջ

Այս շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Théâtre Verdi, rue d'Alger ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

Յաւգանի երեկոյթ

Գ․ Սունդուկեանի ծննդեան 125ամեակի առթիւ

Կազմակերպուած Համազգային Լսարանի կողմէ։ Այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Քատէի սըր– ճարանի վերնայարկը ։

Բանախօս՝ Պ․ Դ․ ԴԱՒԻԹԽԱՆԵԱՆ

Տիկին Հ․ Խոնդկարեան, Պ․ Ս․ Թորոսեան եւ Դ․ Դաւիթխանեան կ'արտասանեն հատուածներ «Խաթաբալա»էն եւ «Պէպօ»էն ։

Կինտոյի պար՝ փոքրիկն Վ․ Թորոսեան ։

Արեւելեան նուագ Պ․Պ․ Գարեգին, Յովնան– եան եւ Բենօ ։

Տեղի կ'ունենան նաեւ երգեր ։

Վարդանանց 1500ամեակը Վիեննի մէջ

Հ․ Յ․ Դ․ Վիէնի կոմիտէի կողմէ, մասնակ – ցութեամբ Հայ Առաք․ եւ Կաթողիկէ համայնք – ներուն, Ֆ․ Կ․ Խաչի, Հայ Կամ․ եւ Մարտիկներու Միութեան եւ Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի ։

Կը նախագահէ Ս․ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Կը խօսին փրօֆէսէօր ԽԱՑԻԿԵԱՆ, ՀԱՅՐ ԼԵ– ՒՈՆԵԱՆ եւ Կ․ ՏԷՐՄՈՎՍԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժին։ Կը մասնակցի Սա– նուհիներու «Արաքս» երգչախումբը, ղեկավարու– թեամբ Հայր Լեւոնեանի ։

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, Սէքըլը Կաթոլիկ սրահին մէջ Մուտքը ազատ է

ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ․— Սթրազպուրկէն Պ․ Քարուկ– եան 1100 ֆրանք կը նուիրէ Ֆր․ Կ․ Խաչին։

Քուրպվուայէն ոմն 500 ֆրանք ծոմապահու – թեան շաբթուան առթիւ։ Ստանալ Յառաջէն։

✕ Ընկեր Մինաս Ալթունեան իր քեռայրին Ստեփան Օկայեանի (Նիւ Եորք) մահուան առաջին տարելիցին առթիւ 500 ֆրանք կը նուիրէ Պանեէօ Քաշանի Ֆր․ Կ․ Խաչի մասնաճիւղին ։

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԵՐԳՉՈՒՀԻ

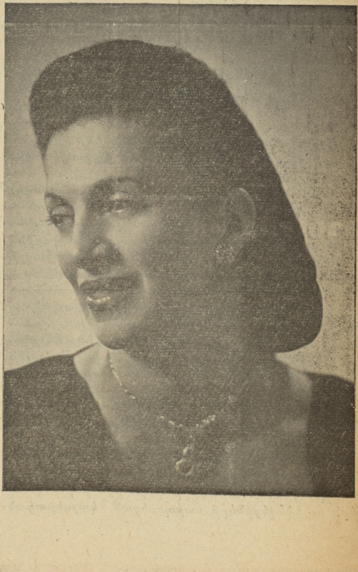
ՋԱՐՈՒՀԻ ԷԼՄԱՍԵԱՆԻ

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հովանաւորութեամբ հայկ․Թանգարանի նա– խագահ ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ ։

Ապրիլ 7, շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Salle Chopin – Pleyel, 8 rue Daru, métro Ternes ։

Տոմսերը կը ծախուին գրատուն Հ․ Սա– մուէլ, Պարսամեան, Բալուեան, նաեւ Օր․ Գալֆայեանի միջոցաւ, Տօքթ․ Արամ Հան– չէր, եկեղեցւոյ դիւանը եւ յանձնախումբի անդամներուն մօտ ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Պ․ ԶՕՊԱՆԵԱՆի յառաջիկայ հայագիտական դա– սախօսութիւնը Սիթէ Ունիվէրսիթէռի Հայ Ուս․ Տան մէջ (57 Պուլվառ Ժուրտան), այս հինգշաբ– թի ժամը ճիշդ 5ին։ Նիւթ՝ Մեր ոսկեդարեան հին գրականութիւնը, Փաւստոս Բիւզանդացի, Ղազար Փարպեցի։ Մուտքը ազատ է։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ․— Մեքսիկայէն Տիկին Նեւր Առաքելեան (ծնեալ Փերչիմեան) կը փնտռէ եղ – բայրը Ժերար Փերչիմեան, որ պատերազմէն ա – ռաջ ֆրանսական բանակի մէջ իբրեւ ենթասպայ ծառայած է Վերսայլի մէջ։ Մինչեւ երեք տարի առաջ իրմէն լուր առնուած է, միշտ Ֆրանսայէն։ Տեղեկացնել «Յառաջ»ին ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme – (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur–Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63

Vendredi 30 MARS 1951 Ուրբաթ 30 ՄԱՐՏ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6419–Նոր շրջան թիւ 1830

Խմբագիր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՐՃ ԿԱՊԵԼ ՄԱՐՋԱՆՔՆԵՐԸ

Երէկուան թերթը հրապարակ ելած էր արդէն, երբ նոր հեռագիր մը կը հաղորդէր.—

«Իզվեստիա», Մոսկուայի կառավարական պաշտօնաթերթը, կ'ամբաստանէ Ամերիկացիները թէ օդանաւային ահարկու խարիսխ մը կը հաստատեն Թուրքիոյ մէջ, գործելու համար Խ. Միութեան դէմ, «միջազգային ճաղաճային օդակայան մը» կառուցանելու պատրուակով»:

Անտարակոյս Մոսկուայի պաշտօնաթերթը կ'ակնարկէ Ատանայի մէջ հիմնելի օդակայանին, որու մասին տեղեկութիւններ հրատարակեր էինք երէկ:

Թուրք թերթերը ամիսներ առաջ կ'աւետէին թէ ծրագրուած օդակայանը ամենամեծը եւ ամէնէն արդիականը պիտի ըլլայ, ամբողջ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ:

Իսկ երէկ, Ատանայէն հեռագիր մը անոր ռազմական արժէքն ալ կը բացատրէր, շեշտելով թէ այդ օդակայանին շնորհիւ, «ի հարկին պիտի կրնան հիւլէական ռումբ տեղացնել Կովկասի եւ Ռումանիոյ նաւթահորերուն վրայ»:

Որ եւ է լուսաբանութեան կը կարօտի՞ այս քստմնելի հեռանկարը:

Մանաւանդ որ, մարդիկ բացէ ի բաց կը խօսին այդ մասին: Իբրեւ թէ զբօսական պտոյտ մը կատարելու կ'երթան...

Շատ աւելի վրդովիչ մանրամասնութիւններ հրատարակուած են եւ դեռ կը հրատարակուին այս կարգի ռազմական պատրաստութեանց եւ առաջադրութեանց մասին, աշխարհի բոլոր թերթերուն մէջ:

Ցաճախ պատասխանատու անձեր, Նախկին կամ ներկայ նախարարներ, գիտնականներ, զօրավարներ իրենք մթնոլորտ կը ստեղծեն, շռնդալից ելոյթներով: Եւ կամ աճապարելու համար դիմացինը:

Ամէն պարագայի մէջ, կան բազմաթիւ երեւոյթներ, իրողութիւններ որոնք սերտ կապ ունին մեր հայրենիքին եւ տարագիր բազմութեանց ապահովութեան, նոյնիսկ ճակատագրին հետ:

Ի վերջոյ որոշ տեսակէտ եւ ուղեգիծ պիտի ունենա՞նք այդ կարգի երեւոյթներու եւ իրողութեանց հանդէպ:

Ժամանակը հասունցած չէ՞, լրջօրէն քննելու համար գերագոյն հոգը, — ապահովութիւն եւ ինքնապաշտպանութիւն:

Անշուշտ մեր կամքէն կախուած չէ այս կամ այն ընթացքը տալ դէպքերուն, հսկայական ուժերու հրմշտուքին մէջ:

Եթէ փոթորիկ մը պիտի պայթի, ճամարտակութիւնները կամ հանրագրութիւնները չեն որ պիտի կասեցնեն զայն: Ոչ ալ կաթողիկոսական մաղթանքները կամ շանթերը:

Չկայ մէկ հատիկ Հայ, որ բարիք սպասէ նոր պատերազմէ մը: Ոչ ալ ուրիշ Հայ մը, որ գիտակցօրէն դաւէ խաղաղութեան դէմ:

Գոյնզգոյն դդմագդիններ ի զուր կը փորձեն ճակատ ճեղքել նաեւ այս գետնին վրայ:

Այս հարցին մէջ, խեղկատակութեան մրցանիշը կոտրած է Երեւանի մամուլը:

Ան ոչ միայն կը շարունակէ Թրքավարի ցնդաբանութիւններ ներշնչել, Կուլտուրական Կապի Ընկերութեան միջոցաւ, այլեւ պատի՛ւ կը սեպէ արտատպել արտասահմանի մունետիկներուն գարշահոտութիւնները:

Աչաւասիկ նմոյշ մը եւս, — «Դաշնակները իմպերիալիստական նոր պատերազմի հրձիգների լակէյներն են» («Սովետական Հայաստան» ամսագիր, 1950 Դեկտ. էջ 42—43):

Բովանդակութի՞ւնը,— Նոյն թխածոյ զառանցանքները, քաղուած այս կամ այն հայատառ քուրջէն:

Աչկերտ եւ վարպետ ձեռք ձեռքի տուած, ոչ միայն իրենց կարդացածը չեն հասկնար, այլեւ կը յերիւրեն: Կը ստեն, կը խեղաթիւրեն, կը գունաւորեն, իրենց ուզած իմաստը տալու համար դէպքերուն:

Խեղճերը կը մոռնան որ ամէնէն առաջ Հայաստանի ժողովուրդը կը խնդայ իրենց վրայ, շատ լաւ ճանչնալով խուժանավարական ցնդաբանութեանց թէ՛ աղբիւրը եւ թէ հեղինակները:

Որքա՜ն տժգոյն է պատմական Բիւզանդիոնը, բաղդատելով այս խառնաձայն, իրապէս ազգադաւ փոխասացութեանց հետ: Շ.

«ՅԱՌԱՋ»Ը 10 ՖՐԱՆՔ ԱՊՐԻԼ 1ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

Թուղթի յարաճուն սղութիւնը (70 %), տպագրական ծախքերու ծանրութիւնը, պետական եւ ընկերային տուրքերու յաւելումը կը ստիպեն մեզ բարձրացնել Յառաջի վաճառման գինը, ինչպէս ըրին տեղական թերթերը:

Յառաջիկայ կիրակիէն սկսեալ (1 Ապրիլ), թերթը ձեռէ պիտի ծախուի ՏԱՍԸ ՖՐԱՆՔԻ:

Բաժնեգիններու մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Կը յուսանք որ կարելի չեղաւ ուրիշ ելք մը գտնել, հակառակ մեր բոլոր ճիգերուն:

ԱՒԵՏԱՐԱՆԸ՝ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Գարեգին պատրիարք նախագահելով Աւագ Ուրբաթի առտուան արարողութեանց, աշխարհաբար կարդացած է Աւետարանները:

Ոտնլուայի արարողութեանց ատեն ալ կըրկին աշխարհաբար կարդացած է Աւետարանը բնագրին վրայ, եւ քանի մը Աւետարան ալ աշխարհաբար կարդացուած է երկու քահանաներու:

Գիշերուան արարողութեանց ատեն արգիլեր է «Ո՞ւր ես, մայր իմ» ողբը, այն պատճառաբանութեամբ թէ եկեղեցական մեղեդի կամ շարական չէ եւ թէ չուզեր տխրեցնել ժողովուրդը: Եւ նորէն աշխարհաբար կարդացած է Աւետարանները: Այս առթիւ քարոզներ ալ խօսած է, մխիթարելով ժողովուրդը:

ՉՈՐՍԵՐԸ ԿԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆԻ՞Ն

Չորս փոխանորդներու ժողովը, չորեքշաբթի օրուան իր 19րդ նիստին, արձանագրեց ուշագրաւ յաջողութիւն մը, երբ խորհրդային պատուիրակը, Պ. Կրոմիքօ, անակնկալօրէն յայտարարեց, թէ համաձայն է Գերմանիոյ ապազինման հարցը միացնելու չորս մեծ պետութեանց յարաբերութիւնները բարելաւելու հարցին հետ: Իր բանաձեւով, Պ. Կրոմիքօ կ'ընդունի նաեւ քննել մեծ պետութեանց զինեալ ուժերու այժմու տարողութիւնը եւ ստուգել անոնց կրճատումը: Փոցտամի համաձայնագիրը չի յիշուիր այս բանաձեւին մէջ, բայց ընդհանուր կերպով կ'ըսուի, թէ պէտք է քննել քառեակ համաձայնութիւններէ բխող պարտաւորութեանց գործադրութիւնը:

Պ. Կրոմիքոյի այս վերաբերումը լաւ տպաւորութիւն ձգեց միւս ժողովականներուն վրայ: Խորհրդային պատուիրակը, սակայն, յայտարարեց թէ պալքանեան երկիրներու հարց մը մէջտեղ հանելով, կացութիւնը աւելի պիտի կնճռոտի:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Պ. Կրոմիքօ նորէն քարեր գլորեց համաձայն իր սովորութեան: «Ես մէկ հարուածին երկուքով կը պատասխանեմ», ըսաւ խօսքն ուղղելով ամերիկեան պատուիրակին:

Կը կարծուի թէ այժմ աւելի դիւրացած է չորսերու ժողովի օրակարգին վերջնական մշակումը:

ՈՒԻԼԵԸՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆ, անգլիագիր գրագէտը, որ իր կնոջմէն բաժնուած էր 1949ին, դիմում կատարած է ապահարզանը չեղեալ համարելու եւ նորէն ամուսնանալու համար:

ՎԻՇԻՆՍԿԻ, Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, ծանրապէս հիւանդ է, կ'ըսէ հոլանտական թերթ մը: Նոյն աղբիւրին համաձայն գործերը առժամապէս կը վարէ Պ. Մոլոթով:

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ հաշտութիւն կնքելու համար, Դաշնակիցները ծրագիր մը մշակած են եւ մօտերս պիտի յայտարարեն, զինադադար առաջարկելով: Պատերազմին մասնակցող 14 ազգեր իրենց հաւանութիւնը յայտնած են այս ծրագրին:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը օրինագիծ մը պիտի ներկայացնէ խորհրդարանին, առաջարկելով ազգայնացնել Սուէզի Ջրանցքը: Այս լուրը մեծ զարմանք պատճառեց Ֆրանսայի մէջ, քանի որ Ջրանցքին ընկերութիւնը Ֆրանսական է. (Անգլիա բաժնեկից է 44 առ հարիւր):— Ընկերութեան 3 հազար պաշտօնեաները որոշեցին գործադուլ ընել ամէն օր ժամը 9էն 11, իրենց պահանջները արժեցնելու համար:

Ընկերային խլրտումներ

ԲԱՆԹՈՂՆԵՐՈՒ ՑՈՅՑԸ

Մեթրոյի եւ հանրակառքի աշխատաւորներուն գործադուլը կը շարունակուի միշտ (15րդ օր): Պաշտօնական տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ այդ երկու սպասարկութեանց բանուորներէն 28 հազարը դադրեցուցած են ամէն աշխատանք:

Չորեքշաբթի օր, բանթողները բողոքի ցոյց մը կատարեցին փոխադրութեանց նախարարութեան առջեւ: Կարգ մը թերթեր 3 հազար կը հաշուեն ցուցարարներուն թիւը, ուրիշներ՝ հինգ հազար: Կառավարութիւնը պարտաւորիչ ծառայութեան կանչած էր երեք հարիւր մասնագէտներ, ամրապնդելու համար մեթրոյի գիծերուն ապահովութիւնը: Ցոյցը ուղղուած էր նաեւ այս որոշման դէմ:

Ցուցարարները կ'աղաղակէին.— «Վճարեցէք մեր վեց հազար ֆրանքը» (ամսական յաւելում):

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ոստիկանութիւնը զանոնք նախարարութեան դուռներէն ետ մղեց ուժգնօրէն: Այս առթիւ բռունցքներ փոխանակուեցան եւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան: Հարկ եղաւ օգնական ուժ կանչել, եւ երկու ժամ աղաղակելէ, երգելէ վերջ ցուցարարները հեռացան, ազդարարելով.

— «Վաղը նորէն պիտի գանք»:

Այս ցոյցը սարքուած էր փոխադրութեանց նախարարին հետ կատարուած տեսակցութենէ մը վերջ: Բանթողները կը մերժեն կառավարութեան առաջարկած յաւելումը, 12ուկէս առ հարիւր եւ կը պահանջեն 25 առ հարիւր, ազդարարելով թէ պիտի շարունակեն գործադուլը, մինչեւ որ գոհացում ստանան: Թերթերը կը գրեն թէ ներկայիս Փարիզի փոխադրութեանց աշխատաւորներուն ամսաթոշակներն են 18 հազարէն 28 հազար ֆրանք:

Կառավարութիւնը վերջնական եզրակացութեան մը չէ յանգած տակաւին, թէ աշխատավարձքի խնդիրը լուծելու եւ թէ գիներու բարձրացումը կասեցնելու համար:

Ինչպէս կ'երեւայ, պայքարը պիտի շարունակուի նոյն սաստկութեամբ, կառավարութեան եւ գործադուլի կազմակերպիչներուն միջեւ: Կառավարութիւնը տրամաբանական չի գտներ մեթրոյի եւ հանրակառքի աշխատաւորներուն պահանջները, քանի որ նոյն հիման վրայ կարգադրուեցաւ ելեկտրականներու գործադուլը:

× Թերթերը կը գրեն թէ ցոյցի միջոցին երթեւեկը դադրեցաւ Պուլվառ Սէն – Ժէռմէնի վրայ եւ այն զինուորական եւ անհատական կառքերը որոնք ճամբորդներ կը փոխադրէին 15 օրէ ի վեր, թշնամական աղաղակներով ընդունուեցան: Ցոյցը դադրեցաւ ժամը 6.30ին, գործադուլի յանձնախումբին հրամանով:

× Մեթրոյի երթեւեկը երէկ ալ բարուոքած էր 25 առ հարիւր համեմատութեամբ, թէեւ սճողումը աննկարագրելի է առտուան եւ իրիկուան բանուկ ժամերուն: Գործադուլի յանձնախումբը կը յայտարարէ թէ պատասխանատուութիւնն չըստանձներ ապահովութեան մասին:

× Կը վախցուի որ գործադուլը տարածուի ուրիշ ասպարէզներու մէջ: Անուղղակի տուրքերու վարչութեան պաշտօնեաները գործադուլ սարքած են այսօր, ուրբաթ, 24 ժամուան համար: Խլրտումները հետզհետէ զգալի կը դառնան ուրիշ վարչութեանց մէջ: Տուրքերու հաւաքիչները, նամակատուներու եւ քաղաքապետութեանց պաշտօնեաները կը սպասեն իրենց պահանջներուն քննութեան:

ԻՆՉՊԷՍ ԴՐԱՄ ՊԻՏԻ ՃԱՐԵՆ

Կառավարութեան ամէնէն մեծ հոգն է դրամական անձկութիւնը: Ելմտական նախարարը, Պ. Փէչ, 40 միլիառ ֆրանք կը հաշուէ երկու միլիոն պետական պաշտօնեաներու թոշակներուն յաւելման գումարը:

Նախարարը առջի օր ճառ մը խօսելով ամերիկեան մամուլի ընկերակցութեան առջեւ ըսաւ թէ 40 միլիառը ճարելու համար հարկ է աւելցնել փոխադրութեանց, ածուխի, կազի եւ ելեկտրականութեան գիները, նոր տուրքեր հաստատել կամ եղածները աւելցնել: Արդ, Ազգ. Ժողովը կը դժկամակի նոր տուրքեր քուէարկել, երբ հազիւ երկու – երեք ամիս մնացած է երեսփ. ընտրութեանց համար: Գալով նոր թղթադրամներու շրջաբերութեան, Պ. Փէչ յայտարարեց.— «Ես չեմ ուզեր թղթադրամի աճման (էնֆլասիօն) նախարար ըլլալ: Եւ պիտի հրաժարիմ, եթէ հարիւրին 1—2էն աւելի թղթադրամ տպուի»:

Իր կարծիքով, գիները բարձրացած են որովհետեւ միջազգային գործողութիւն մը չկատարուեցաւ, երբ աշխարհի տնտեսութիւնը կը վտանգուէր Քորէայի պատերազմին հետեւանքով:

× Կառավարութիւնը տակաւին չէ ճշդած կարգ մը գիներու յաւելման մանրամասնութիւնները:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, Փարիզ հրաւիրուած է Ապրիլ 12ին, ստորագրելու համար Շումանի ծրագիրը:

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՆՔԸ

3) ԱՐՇԱՒԸ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԷ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎ

Լեմքին Սթոքհոլմ հասաւ 1940 Փետրուարին: Իսկ գիրքը, որ թելադրուած էր Միջազգային Կարգադրութեանց Դրամատան կողմէ, հրատարակուած էր՝ Փարիզի գերմանական գրաւումէն քանի մը ամիս առաջ: Այս գրքին շնորհիւ դասախօսելու հրաւիրուեցաւ Սթոքհոլմի համալսարանը — եւ դասախօսելու համար, հինգ ամսուան մէջ շուէտերէն սորվեցաւ—իսկ յաջորդ գարնան, նման հրաւէր մը ստացաւ Մ. Նահանգներու Տըրհէմի Տիւք համալսարանէն:

Այս համալսարանին մէջ, Լեմքին, պիտի խօսէր միջազգային դրամանիշերու գործածութեանց մասին: Բայց ձգեց այս նիւթը եւ սկսաւ դասախօսել Եւրոպայի նացիական գրաւման շուրջ: Սթոքհոլմի մէջ, շուէտական կառավարութեան աջակցութեամբ հաւաքած էր բազմաթիւ գերմանական վաւերաթուղթեր, գրաւման ենթարկուած ժողովուրդներու մասին: Փաստեր ունէր, որ բարբարոսական նոր ալիք մը ծաւալած էր Եւրոպայի մէջ:

Ամերիկեան պատերազմական Նախարարութիւնը գնդապետ մը ղրկեց համալսարան, լսելու համար Լեմքինի դասախօսութիւնները: Ու ատկէ վերջ, գործի նոր ասպարէզներ բացուեցան տարագիր դասախօսին առջեւ: Ուսուցչի պաշտօն ստանձնեց Վըրճինիոյ համալսարանի զին. կառավարութեան դպրոցին մէջ, գլխաւոր խորհրդական նշանակուեցաւ Տնտեսական Պատերազմի Մարմնին եւ Արտաքին Տնտեսական Վարչութեան եւ վերջապէս խորհրդական դարձաւ պատերազմական Նախարարութեան արտաքին գործերու բաժնին: Այս պաշտօնին շնորհիւ ալ օգնեց Նիւրընպէրկի դատավարութեանց կազմակերպման:

Դասախօսութիւններն ու անոնց յարակից վաւերաթուղթերը կազմեցին հսկայ հատոր մը, որ կոչուեցաւ «Առանցքի տիրապետութիւնը Եւրոպայի մէջ»: Գիրքը, հրատարակուած 1944ին, մանրամասնօրէն կը պատկերացնէր, թէ Նացիները ինչպէս կը կազմակերպեն Եւրոպան: «Ցեղասպանութիւն» բառը, առաջին անգամ այս գրքին մէջ գործածուեցաւ: Լեմքին գտաւ այս անունը երբ անգամ մը ձայնասփիւռէն ունկնդրեց Ուինսթըն Չըրչիլը, որ կը խօսէր նացիական վայրագութեան մասին եւ կ՚որակէր «անանուն ոճիր»:

Լեմքին մտածեց: Կարելի չէ օրէնք սահմանել բանի մը համար, որ անուն չունի: Ինք, «բարբարոսութեան ոճիր» որակած էր կատարուածը, բայց «բարբարոսութիւն» բառը պէտք եղածին չափ ճշգրիտ չէր: Բարեկամներու կարծիքը ուզեց: Մէկը առաջարկեց «խմբական մարդասպանութիւն» բացատրութիւնը: Բայց Լեմքին առարկեց, թէ երբ մարդ մը գինով տուն կուգայ եւ կը սպաննէ կինը, զոքանչը եւ եօթը զաւակները, արարքը խմբական մարդասպանութիւն է անշուշտ, բայց չի բացատրեր իր միտքը:

Ուրիշ մը թելադրեց «ցեղային մարդասպանութիւն» որակել: Բայց անանուն ոճիրը ոչ միայն ցեղերու, այլեւ կրօնքներու, մշակոյթներու եւ ազգերու դէմ ուղղուած էր:

Լեմքին որոշեց անպատճառ նոր բառ մը գտնել: Անգամ մըն ալ կարդաց Պղատոնը եւ գտաւ genos (ճէնոս – ցեղ) յունարէն բառը, որուն կցեց լատինական cide — սպանութիւն բառը եւ որակումը եղաւ genocide — ցեղասպանութիւն: Այժմ կ՚ուզէր ցեղասպանութիւնը ծանօթացնել իբրեւ միջազգային ոճիր մը:

Ծնողքէն նամակ մը ստացած էր 1941 Յունիսին, գրուած՝ գերմանական բանակներու ռուսական սահմանը անցնելէն քանի մը օր վերջը: Ծնողքը կը գրէր թէ լաւ են եւ իր մասին կը մտածեն: Այս էր ստացած վերջին նամակը: Ա՛լ ուրիշ բան չլսեց: Պատերազմէն վերջը Պերլինի մէջ գտաւ իր եղբայրը, կնոջ եւ երկու զաւակներուն հետ: Ռուսերը քշած էին զիրենք գործարան մը, Ուրալներէն անդին, ծեր Լեմքինները ձգելով իրենց ագարակին մէջ: Այժմ, ոչ ագարակը կար, ոչ գիւղը եւ ոչ ալ անոնց բնակիչները կ՚ապրէին:

— Հապա ձեր ընտանիքին մնացեալ անդամնե՞րը, հարցուց բարեկամ մը:

— Ես այլեւս ընտանիք չունիմ, պատասխանեց Լեմքին դառնօրէն:

— Բայց դուք ունէիք հօրեղբայրներ, հօրաքոյրներ, զարմիկներ:

— Այո, ընդամէնը 49 հոգի, մայրս ու հայրս ալ հաշուելով:

— Ու չէ՞ք գիտեր թէ ինչ եղան:

— Եթէ ըսել կ՚ուզէք՝ գիտե՞մ արդեօք թէ որոնք կազի սենեակները տարուեցան, որոնք սովամահ դարձան կէթօներու մէջ կամ որոնք գնդակահարուեցան Գերմանացիներէն եւ կամ մինչեւ մեռնիլը բանի աշխատցուցին,— այո՛, բան մըն ալ չեմ գիտեր:

Երբ Լեմքին, գերագոյն դատարանի դատաւոր Ճէքսընի հետ Նիւրնպէրկ գնաց դատավարութեանց համար, որոշած էր ցեղասպանութիւնը մտցնել մեղադրանքին մէջ: Եւ ատով մեղադրեց Կէօրինկը, Շթրայխըրը, Ֆոն Նոյրաթը եւ այլ ականաւոր նացիներ ու կազմակերպութիւններ:

Դատավարութեանց ընթացքին, 1946ի ամառը, Լեմքին Անգլիա գնաց, մասնակցելու համար Քէմպրիճ սարքուած միջազգային իրաւագիտական համաժողովի մը եւ ջանաց բանաձեւ մը քուէարկել տալ ցեղասպանութեան մասին: Պատուիրակները դիտել տուին թէ կ՚ուզէր միջազգային իրաւագիտութեան մէջ մտցնել օրէնք մը որ կապ չունէր անոր հետ: «Ծովահէնութիւնը միջազգային ոճիր մը նկատուելէ վերջ, պատասխանեց Լեմքին, ինչո՞ւ ոճիր չնկատել ազգերու եւ մշակոյթներու բնաջնջումը, միթէ՞ անոնք աւելի կարեւոր չեն, քան նաւ մը եւ իր բեռը: Անշուշտ Շէյքսփիր աւելի թանկագին է, քան բամպակը»: Եւ սակայն, խորհրդաժողովը չհամաձայնեցաւ:

Այնուհետեւ որոշեց կանգ առնել Փարիզ, ուր խաղաղութեան համաժողովը պիտի գումարուէր: Թերեւս յաջողէր համոզել ժողովականները, որ պէտք է ցեղասպանութիւնը յիշատակեն դաշնագիրներու մէջ:

— «Տէ՛ր Աստուած, ըսաւ Ամերիկացի մը, դուք թերթ չէ՞ք կարդար: Չէ՞ք տեսներ թէ ինչ փորձանքի մտած ենք Ռուսերուն հետ եւ կ՚ուզէք ուրիշ փորձանք ալ բանալ»:

— Իբրեւ մարդ, համաձայն եմ ձեր գաղափարին, ըսաւ Ֆրանսացի պատուիրակ մը. բայց իբրեւ դիւանագէտ մը, ինչպէ՞ս կրնամ օգտակար ըլլալ, քանի որ հարցը օրակարգին վրայ չկայ:

— Շատ հետաքրքրական է, ըսաւ Եթովպացի մը, բայց ի՞նչ կրնանք ընել... Մենք շատ փոքր ենք...

Լեմքին, նեղսիրտ ու ջղագրգիռ, մէկ պատուիրակէն միւսին կը դիմէր: Պատասխանը միշտ միեւնոյնն էր: Ամէն մարդ հակառակ էր ցեղասպանութեան, բայց ...

Փարիզ հասնելուն երրորդ օրը, Լեմքին հիւանդացաւ: Քանի մը օր վերջը, Սեպտեմբեր 30ին, արձակուեցան Նիւրնպէրկի միջազգային դատարանին վճիռները: Դատաւորները մէկդի ձգած էին՝ պատերազմէն առաջ մարդկութեան դէմ գործուած ոճիրները: Լեմքին ուրեմն կը գտնուէր հոն, ուրկէ ճամբայ ելած էր տարիներ առաջ:

Երբ անքուն գիշեր մը ձայնասփիւռը կ՚ունկնդրէր, լսեց որ Նիւ Եորքի մէջ կը մշակուէր ՄԱԿի առաջին հերթական ընդհ. ժողովին օրակարգը: Ժողովը պիտի բացուէր երեք շաբաթէն:

Լեմքին Նիւ Եորք հասաւ Հոկտեմբերի կէսերուն եւ շիտակ գնաց Լէյք Սըքսէս (ՄԱԿի կեդրոնատեղին): Հսկայ աշխատանքի մը լծուած էր: Դեռ ճամբան, շոգենաւին մէջ խմբագրած էր բանաձեւ մը, որ ցեղասպանութիւնը միջազգային ոճիր կը հռչակէր: Բանաձեւը սակայն պէտք էր ՄԱԿին ներկայացուէր պաշտօնական պատուիրակութեան մը կողմէ, իսկ ինք ոչ մէկ պատուիրակի հետ ծանօթ էր: Օրակարգի վերջնական կազմութեան հինգ օր մնացած էր: Հինգ օր, — մինչ ինք 13 տարիներէ ի վեր կ՚աշխատէր ծախել իր գաղափարը:

Մ. Նահանգներու պատուիրակութիւնը հասկըցուց իրեն, թէ պիտի պաշտպանէ բանաձեւը, եթէ ինք կարենայ գտնել՝ զայն ՄԱԿին ներկայացնող պատուիրակութիւն մը: Բրիտանացիները, թէեւ նուազ խանդավառ, տուին նմանօրինակ պատասխան մը: Ֆրանսացիներն ալ այդպէս ըսին:

Լեմքին որոշեց փոխել աշխատանքի եղանակը: Մեծ պետութեան մը օժիքին փակելու տեղ, պէտք էր փորձէր շահագրգռել փոքր պետութիւն մը, բայց այնպիսի պետութիւն մը, որ կարենար բաւական քուէներ ապահովել:

Տոքթ. Յակոբ Թօփճեան

Մարտ 8ին Պէյրութի մէջ թաղուած է Տոքթ. Յակոբ Թօփճեան, երկար հիւանդութենէ մը վերջ, որուն հետեւանքով անդամալոյծ եղած էր:

Ծնած էր Այնթապի մօտակայ գիւղերէն մէկուն մէջ՝ շուրջ 75 տարի առաջ:

Կանուխէն որբ մնացած, նախնական ուսումը Այնթապի ազգային վարժարանին մէջ ստանալով ղրկուած է Էջմիածին՝ Գէորգեան ճեմարանը, ուր իբրեւ դպրոցական ընկեր ունեցած է՝ Ռուբէն Տէր Մինասեան եւ ուրիշ ծանօթ դէմքեր:

Ճեմարանը աւարտելէ վերջ, գացած է Գերմանիա բարձրագոյն կրթութիւն ստանալու համար: Հետեւած է Փիլիսոփայութեան եւ աստուածաբանութեան, Եէնայի համալսարանին մէջ: Իր աւարտական ճառը (thèse) գրած է գերմաներէն Բագրատունիներու մասին եւ ստացած վարդապետ (տոքթոր) փիլիսոփայութեան տիտղոսը: Նիւթն էր «Հայաստանի ներքին կացութիւնը Աշոտ Ա.ի օրով, հրատարակուած Պերլին, 1904ին: Մէկ տարի վերջ, դարձեալ Պերլինի մէջ հրատարակեց Հայաստանի քաղաքական եւ եկեղեցական պատմութիւնը Աշոտ Ա.ի եւ Սմբատ Ա.ի օրով: Իր այս գործերէն շատ օգտուած է Joseph Laurent իր «L'arménie entre Byzance et l'Islam» գրքին մէջ:

Հայերէն լեզուով ալ հրատարակած է ձեռագիրներու ցուցակ մը:

Գերմանիայէն Պոլիս վերադարձին, Օրմանեան պատրիարքի օրով, իբրեւ ուսուցիչ ղրկուած է Արմաշի Դպրեվանքը, ուր կ՚աւանդէր փիլիսոփայութիւն եւ աստուածաբանութիւն:

Օսմանեան Սահմանադրութենէն առաջ պահ մը խմբագրապետ եղաւ Պոլսոյ «Արեւելք» օրաթերթին:

Սահմանադրութենէն վերջ իբրեւ օրմանեանական պահ մը մեկուսացուեցաւ: Յետոյ 1909ին գերմաներէնի եւ փիլիսոփայութեան ուսուցիչ եղաւ Սկիւտարի Նորաբաց Կարապետեան վարժարանին մէջ, միեւնոյն ժամանակ Պոլսոյ թղթակիցն էր գերմաներէն «Պերլինէր Թակէպլաթ» եւ «Պերլինէր Լոքալ Անցայկըր» թերթերուն:

1915ի ապրիլ 11–24ին ինք ալ աքսորուեցաւ Չանկըրը հայ մտաւորականներու հետ, սակայն Գերմանացիներու միջամտութեամբ Պոլիս վերադարձաւ եւ ամբողջ պատերազմի շրջանին հոն մնաց:

Զինադադարին Պոլսոյ հանրակառքի ընկերութեան մամուլի գրասենեակին տնօրէն էր, միաժամանակ շարունակելով թղթակցիլ օտար թերթերու:

Քէմալական շարժումէն վերջ 1923ին ընտանիքով եկաւ Փարիզ եւ քանի մը տարի ապրեցաւ Սէն Քլու, փորձելով առեւտրական գործ մը հիմնել: Նախ պանիր շինելու, յետոյ մուշտակի ներածման գործերուն ձեռնարկեց, սակայն չյաջողելով, 1926ին անցաւ Պէյրութ, ուր նման փորձեր կատարեց:

Երբ Պ. Գրիգոր Կիրակոսեան հրաժարեցաւ Կիպրոսի Մելքոնեան վարժարանի տնօրէնութենէն, իրեն յաջորդեց Յակոբ Թօփճեան, որ ամբողջ տասը տարի վարեց Նիկոսիոյ զոյգ հաստատութեանց տնօրէնի պաշտօնը:

Պատերազմէն վերջ հրաժարելով, վերադարձաւ Պէյրութ, ուր իբրեւ ուսուցիչ կը պաշտօնավարէր Անթիլիասի Դպրեվանքին մէջ, մինչեւ վերջին ատենները, երբ հիւանդանալով անկողին ինկաւ:

1914ին ամուսնացած էր Օր. Ռեբեկա Մանկասարեանի հետ: Կը թողու երկու զաւակներ՝ Արա եւ Անահիտ, Արան այժմ ուսուցիչ է Պէյրութ:

Հանգուցեալը անդամ էր ռամկավար կուսակցութեան:

Աշխատակցած է զանազան հայերէն թերթերու — «Արեւելք», «Բիւզանդիոն», «Ժողովուրդի Ձայն», «Հայաստանի կոչնակ», եւայլն:

Հ.

«Աստուած ամենուս շնորհք տայ»

ԽՄԲ.— Ծանօթ հրապարակագիր Ապիտին Տավէր յօդուածով մը կը պարզէ Թուրքիոյ ներքին իրարանցումը (երկրին ներքին տեսարանը, 22 Մարտ).—

Մարտ մէկէն ի վեր, հետեւեալ դէպքերը պատահեցան: — Գըրշէհիր, Աթաթիւրքի յուշարձանին քիթը եւ ծնօտը կոտրեցին: Յանցապարտները գտնուած չեն: Թուրք լուսամիտ դասակարգը նզովեց դէպքը:

Հալքեան գունդագունդ պատուիրակութիւններ Անգարա կ՚երթան, այցելելու համար Իսմէթ Ինէօնիւի: Նախորդ ներքին նախարարը յայտնեց թէ խնդիրը նկատի կ՚առնուի:

Ինէօնիւի Համայնագիտարանի անունը փոխուեցաւ, այս առթիւ Ակեահ Սըրըր Լէվէնտ հրաժարեցաւ խմբագրական մարմնէն եւ մենամարտի հրաւիրեց կրթական նախարար Թէվֆիք Իլէրին:

Ատնան Մէնտէրէսի դահլիճը հրաժարեցաւ, իր երկրորդ դահլիճը դեռ գործի չսկսած՝ քննադատուեցաւ, կարգ մը թերթեր պահանջեցին որ վարչապետը հանգստանայ այլեւս:

Իսթանպուլի քաղաքապետական ժողովը փոխեց Ինէօնիւ Ճեմավայրին անունը, եւ որոշեց քանդել այնտեղ Ինէօնիւի արձանին պատուանդանը:

Սելճուգի մէջ, երեւան ելաւ Աթաթիւրքի կիսարձան մը, լաթերու մէջ փաթթուած եւ ցեխերու մէջ թաթխուած: Յետոյ լսուեցաւ թէ ցեխերու մէջ նետուած չէ, այլ խոտերու մէջ, եւ դէպքըն ալ պարզ գողութիւն մըն է:

Ըսուեցաւ թէ Հալք կուսակցութիւնը կ՚ուզէ նոր ընտրութիւններ կատարել եւ այս նպատակով է որ Ինէօնիւի համախումբ այցելութիւններ կը տրուին:

Միլլէթ կուսակցութեան նախագահ Հիքմէթ

Պայուր զինուորական ատեանի յանձնուեցաւ, ամառը խօսած իր ճառերուն առթիւ։

Գոնիայի մէջ յետադիմական խլրտում։ Իզմիրի քաղաքապետ Օնուրսալ պահանջեց որ իբրեւ անկեալ ղեկավար մը, Ինէօնիւ սահմանէն դուրս հանուի։ Իր դէմ բողոքներ կը տեղան։ Կարգ մը Հալքեան երեսփոխաններ պետական հարուածի մասին կը խօսին։ Այվալըգի մէջ դեմոկրատ թերթ մը կը պահանջէ որ իբր հայրենադաւ Ինէօնիւ դատուի եւ կախաղան հանուի։ Այս դրութիւնը բուռն զայրոյթ առաջ բերաւ։

Վարչապետը յայտարարութիւններ ըրաւ դահլիճի կացութեան, յետադիմութեան եւ կուսակցական յարաբերութեանց մասին, ըսաւ թէ մոլեռանդական շարժում մը չկայ երկրին մէջ, եւ իր խօսքերը քննադատուեցան։

Իզմիրի քաղաքապետը երրորդ անգամ ըլլալով մենամարտի հրաւիրուեցաւ։

Դեմոկրատ կուսակցութեան շարքերը ջղայնացած Ինէօնիւի տրուած այցելութիւններէն, կ'ուզեն արգիլել զանոնք եւ փոխադարձ այցելութիւններ տալ Անգարա։ Հալքեաններու այցելութիւնները կը նմանին Մուսոլինիի Հռոմի վրայ քալելուն։

Իզմիր, հաւաքոյթի մը մէջ, Հալք կուսակցութեան մէկ անդամը մարգարէ հռչակեց Ինէօնիւն։ Ժողովականները ըսին թէ իբր թագ պիտի կրեն Ինէօնիւն իրենց գլխուն վրայ։

Բուռն վիճաբանութիւններ Ատանա, Դեմոկրատներու համաժողովին մէջ։ Կռիւ եւ ծեծկուք։ Աթաթիւրքի կիսարձանը գետին կը տապալի։ Կ'ըսուի թէ դանակներ եւ ատրճանակ քաշած են։

Շէմսէտտին Եշիլ Հօճան դատարանի յանձնուեցաւ առանց արտօնագրի քարոզ տուած ըլլալով։ Դատարան եկած էին պէռէ դրած մարդիկ, գլուխները ծածկած կիներ, ցոյցեր կատարելով ի պատիւ Հօճային։ Ամբաստանեալը եւ փաստաբանը մերժեցին դատաւորը. երիտասարդութիւնն ալ դատավարութենէն ետք Հօճային դէմ ցոյցեր ըրաւ։ Հօճան եւ փաստաբանը դատարանի յանձնուեցան, իբրեւ դատաւորը արհամարհող։

Միլլէթ կուսակցութեան ժողովին մէջ, Սատըգ Ալտօղան ծիծաղելի գտաւ Հալքի եւ Դեմոկրատներու վէճերը, Ֆուատ Արնա պախարակեց Ինէօնիւի լեզու երկարողները եւ ըսաւ թէ առաջուընէ աւելի դէչ ճնշումներ կը կատարուին։

Այս տարի երկրին մէջ շատ պակսած է արմտիքի եւ ընդեղէնի ցանքը, կարգ մը կուսակցականներու գրգռութեանց հետեւանքով։ Արտերը լքուած են։

Սպարթա, Սիւտլիւճէր գիւղին մէջ, ոստիկան զօրքի դասապետ մը փողոցին մէջ կը ծեծէր գիւղացի մը, երբ ընդհ. դատախազը միջամտեց։ Ժանտարման կրակեց ընդհ. դատախազին վրայ։ Պահականոց տարուած պահուն միւս ժանտարմաներուն ներողամտութենէն օգտուելով փախաւ, ժողովուրդը զինքը հետապնդեց եւ ձերբակալեց։

Աշխատանքի կուսակցութեան նախագահը խստիւ քննադատեց Դեմոկրատ կուսակցութիւնը, զզուանքով ժխտելով Ինէօնիւի դէմ կատարուած ցոյցերը եւ մատնանշելով արտաքին վտանգը, ամէնքը ազգային միաբանութեան հրաւիրելով։

Ահա երկրին ներքին պատկերը, 1 Մարտէն մինչեւ 20 Մարտ։ Աստուած ամէնուս շնորհք տայ։

ԻՍՄԷԹ ԻՆԷՕՆԻՒ... ՄԱՐԳԱՐԷ

Իզմիրի քաղաքապետ Ռաուֆ Օնուրսալի Թուրք գործակալութեան կատարած յայտարարութենէն ի վեր Հալքեանները կը շարունակեն բողոքի հեռագրեր տեղացնել եւ Ինէօնիւի հանդէպ համակրական հաւաքոյթներ կազմակերպել։ Հաւաքոյթի մը ընթացքին ճառախօսներէն մին գոչեց.— «Պիտի գայ այն օրը երբ պիտի ճզմենք Ինէօնիւի լեզու երկարողներուն գլուխը»։ Ուրիշ ճառախօս մըն ալ ըսաւ.— «Բոլորիս երակներուն մէջ Ինէօնիւի համար հոսելու պատրաստ արիւն կայ»։ Ուրիշ մըն ալ առաջարկեց Ինէօնիւն ժամանակակից մարգարէ հռչակել։

Դեմոկրատներն ալ Անգարայէ արտօնութիւն կ'ուզեն հարիւրաւոր օթօպիւսներով Անգարա գալու։ Իզմիրի բնակիչներէն Ահմէտ Լէվէնթ մենամարտի հրաւիրեց Ռաուֆ Օնուրսալը։ Այս կերպով Իզմիրի քաղաքապետը երրորդ անգամ ըլլալով մենամարտի կը հրաւիրուի։

Կառավարութեան բանբեր Միւմթազ Ֆաիք Ֆէնիք «Զաֆէր»ի մէջ կը գրէ թէ Ինէօնիւ խռովութեան մանրէ կը սերմանէ երկրին մէջ։

ՆՈՐ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ԼՈՆՏՈՆ, 22 Մարտ (Յառաջ).— Սիրելի Յառաջ, երէկ չորեքշաբթի, 21 մարտ, ժամը 19ին Եգիպտոսէն եկած դաշնակահար Զաւէն Խաչատուրեան նուագահանդէս մը տուաւ Wigmore Hallի մէջ։

Քանի մը տարուան մէջ ահա այս երրորդ անգամն է որ հայ տաղանդը կը փայլի բրիտանական կայսրութեան մայրաքաղաքին մէջ։ Առաջինը՝ հանրածանօթ Րաֆֆի Պետրոսեանն էր, երկրորդը՝ հազիւ հինգ շաբաթ առաջ, տաղանդաւոր ջութակահար Բարիկեանը, իսկ երէկ գիշեր ալ Զաւէն Խաչատուրեանը։ Չեմ գիտեր ինչու Լոնտոնի Հայերը ապազգայնացած են։ Հազիւ 20—25 Հայեր ներկայ էին ...

Ոչինչ, թող երթան պրիճ կամ փոքէր խաղան գիշերային ակումբներու մէջ։ Իսկ դուն, նոր սերունդ, հպարտացիր որ Հայ ծնած ես, տաղանդաւոր ժողովուրդի մը զաւակն ես։ Եւ դուն ալ ինծի պէս ուրախացիր, երբ կարդաս այս տողերը։

Wigmore Hallը հասարակ սրահ մը չէ։ Անոր սեմէն ներս մտնող արուեստագէտը միջազգայնօրէն ծանօթ պէտք է ըլլայ։ Եւ ես խորապէս ազդուած էի տեսնելով այս միջազգային բազմութիւնը որ երկու ժամ երկիւղածութեամբ կը վայելէր հայկական տաղանդը։ Մանաւանդ վերջին արարին երբ սիրելի Զաւէնը կը նուագէր Արամ Խաչատուրեանի կտորներէն մէկը։

Հայ արուեստագէտը դաշնակին հետ կը մաքառէր ցլամարտիկի մը պէս, ասպարէզ կարդալով անոր խաղերուն։ Խանդավառ բազմութիւնը մէկէն ոտքի ելաւ եւ սկսաւ խելայեղօրէն ծափահարել թնդացնելով սրահը։ Երբ վերջացաւ, ներկաները բեմին ետեւը խուժեցին, զինքը տեսնելու, շնորհաւորելու եւ իր ստորագրութիւնը առնելու համար։ Ես ալ հետեւեցայ, բայց տեսնելով խռնողուած բազմութիւնը՝ մէկդի քաշուեցայ, որպէսզի օտարները հանդիստ վայելեն հայկական տաղանդը։ Ի՛նչ խանդավառ խօսքեր կ'արտասանէին Պրազիլիացիները։

Շատ ու շատ բարեւ մեր ջոջերուն ...

ՅՈՎՀ. ՋԱԼԸԳԵԱՆ

ՁԱՅՆ ՄԸ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իթալիի նորակազմ խումբին հանդէսը տեղի ունեցաւ շաբաթ իրիկուն։ Հակառակ երթեւեկի դժուարութեանց, սրահը լեցուած էր։ Հանդէսը իր բովանդակութեամբ անգամ մը եւս հաստատեց, թէ որեւէ աշխատանք ազգապահպանման համար՝ ապարդիւն չի մնար։ Հանդէսին պատրաստութիւնը վստահուած էր եռանդուն ընկերոջ մը, Գրիգոր Ամիրայեանի, որ իր բացման խօսքով պարզեց կատարուած աշխատանքը։ Այս առթիւ իմացանք թէ հազիւ հինգ ամսուան կեանք ունի այս մասնաճիւղը։

Պէտք է նկատի առնել թէ ամիսը հազիւ հինգ ժամ տրամադրելի ժամանակ ունեցած են տղաքը։ Այս կարճ ժամանակաշրջանէն մաս մըն ալ յատկացուած է հանդէսին պատրաստութեան։

Իսկապէս գնահատելի էր հանդէսը, իբրեւ առաջին ձեռնարկ։ Մանաւանդ որ, խումբին տղաքը մեծ մասով հայերէնչէին գիտեր եւ իրենց դերերը սորված էին ֆրանսերէն տառերով։ Զաւեշտները, երգերը եւ արտասանութիւնները շատ յաջող կերպով կատարեցին բոլոր տղաքն ու աղջիկները։ Գնահատելի էին նաեւ պարերը։

Ապրիք, տղաք, կը մաղթենք նոր եւ աւելի փայլուն յաջողութիւններ։

Օրուան բանախօսն էր Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան անդամներէն ընկեր Յովիկ Եղիազարեան որ թելադրեց ուժ տալ նորակազմ խումբին։ Եւ շեշտեց թէ որեւէ գործի համար անհրաժեշտ են կարգապահութիւնը եւ հնազանդութիւնը։ Նաեւ ջերմապէս շնորհաւորեց խմբավարը։

Հրաչ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 20 Մարտ, (Յառաջ).— Կիրակի, 18 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, քաղաքապետարանի դաշտին վրայ տեղի ունեցաւ Լիբանանի ֆութպոլի ախոյենական վերջին մրցումը՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հ. Մ. Մ.ի միջեւ։ Ներկայ էին աւելի քան վեց հազար հանդիսականներ։ Մրցումը տեղի ունեցաւ ի ներկայութեան կրթական նախարար Պ. Էտուար Նունի։

Առաջին կիսախաղը վերջացաւ 2—1 արդիւնքով։

Երկրորդ կիսախաղին, Հ. Մ. Ը. Մ. տիրապետեց դաշտին, 70րդ վայրկեանին, Շատարեւեան մինակ մնաց Հ. Մ. Մ.ի բերդապահին հետ ու քաշեց։ Գնդակը բերդապահին դպաւ։ Այս վերջինը ինկաւ։ Ասոր վրայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի միջնապահը գնդակը կրկին քաշեց, բայց վերջին պահուն, Հ. Մ. Մ.ի վերջապահը զայն կեցուց։ Երկու վայրկեան ետք, նոյն տեսարանը կրկնուեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի բերդին առջեւ։

85րդ վայրկեանին չուզելով տեղի տալ իրաւարարի արդար մէկ որոշումին առջեւ, Հ. Մ. Մ. քաշուեցաւ դաշտէն։

Հ. Մ. Ը. Մ. հռչակուեցաւ յաղթական եւ տիրացաւ 1951ի Լիբանանի ֆութպոլի ախոյենութեան տիտղոսին եւ համապատասխան բաժակին։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Ա.— ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

Քանի մը խիստ վտիտ օգնութիւններ հասան Յոյներուն։ Օր մը, բոլոր առագաստները բացած, Ոսկեղջիւր մտաներկու արագաշարժ վենետիկեան ցռկանաւեր, Գաբրիէլ Թրեվիզանի եւ ազնուական Զաքարիա Կրիոնիի հրամանատարութեամբ։

Ասոնք ղրկուած էին Վենետիկի կառավարութեան կողմէ որպէսզի վերադարձին մինչեւ Ադրիական ընկերանան այն երեք խոշոր առեւտրական ցռկանաւերուն, որոնք ինչպէս ամէն տարի Ազախու ծովին Թանա քաղաքէն կուգային, Տօնի շրջանի արտադրութիւններով բեռնաւորուած։ Բոլոր այս նաւերը, որոնք չէք գիտեր ինչպէ՞ս յաջողած էին Բումէլի Հիսարի զարհուրելի փականքէն անցնիլ, մայրաքաղաքին ապագայ պաշտպանութեան յատկացուեցան։ Քանի մը օր ետքն ալ Պապին նուիրակ ռուսիացի Իզիտոր Կարդինալը ժամանեց երկու հարիւր զինուորի հետ. յետոյ Քանտիայէն ալ գինի բեռցած ութ նաւեր եկան. այս գինին պաշարման միջոցին շատ օգտակար եղաւ։

Դուկաս իր կողմէ կը պատմէ շատ խոշոր եւ խիստ լաւ զինուած հինգ նաւերու Պոլիս մուտքը, որոնց 4ը Քիոսէն կուգային ամէն տեսակ պաշարներով բեռնաւորուած, եւ մէկը Պեղոպոնէսէն։

«Դեկտեմբեր ամսի 13ին, կը պատմէ Պարպարօ, Այա Սօֆիայի մէջ Միացման համար մատուցուած համբաւաւոր պատարագին յաջորդ օրը, մայրաքաղաքին պաշտպանութեան համար դրաւուեցան այս վենետիկեան կամ ուրիշ առեւտրական նաւերը։ Այս խնդիրը նորէն ծեծուեցաւ այս չքեղ տաճարին մէջ, ի ներկայութեան կայսեր, ռուսիացի Իզիտոր, կարդինալին, Միտիլլիի Արքեպիսկոպոսին, Լէոնար Քիոսցիին եւ կայսեր բոլոր պարոններուն (այսինքն Յոյներու արխոնդներուն), վենետիկցի վաճառականներուն, որոնց ամէնքն ալ միաբերան կ'ըսէին. «Եթէ վենետիկեան այս նաւերը հիմա նաւահանգիստին մէջ գտնուած իրենց միւս նաւերուն հետ, ձգեն ու հեռանան այս քաղաքէն, անմիջապէս Թուրքին որսը պիտի ըլլանք մենք»։ Այս կարծիքէն էին նաեւ կայսրը եւ իր բոլոր պարոնները։ Այսպէս ըսին ամէնքն ալ եւ նոյն օրը ուրիշ ոեւէ վճիռ չտրուեցաւ, միայն խիստ շատ ծրագիրներ մէջտեղ դըրուեցան»։

«Հետեւեալ օրը 14 Դեկտեմբերին ճաշէն յետոյ, տէար նաւապետին ցռկանաւին մէջ հաւաքուեցան Իզիտոր կարդինալը Քիոսի արքեպիսկոպոսին հետ, Վենետիկի տէար Պայլը կայսեր բազմաթիւ պարոններուն եւ բոլոր մեծ վաճառականներուն հետ։ Հոն էր նաեւ տէար Գաբրիէլ Թրեվիզան, որ Տօնէն եկած երեք առեւտրական նաւերը մինչեւ Վենետիկ տանելու համար Վենետիկէն ղրկուած երկու ցռկանաւերուն փոխ նաւապետն էր։ Հոն էին նաեւ խոշոր ցռկանաւերու երեք նաւապետները եւ շատ ուրիշ անձեր։ Երբ բոլորը հաւաքուեցան նաւապետին ցռկանաւին մէջ, կարդինալը առաջին անգամ խօսք առաւ եւ ըսաւ.

— «Եթէ այս հինգ ցռկանաւերը հոս մնան, ալ ոեւէ վախ չի մնար որ այս ձմեռ թրքական «ֆուսթ»երը գան վնաս պատճառեն մեր նաւահանգստին մէջ։ Կամ ուրիշ ոեւէ կերպով յարձակին մեր վրայ»։

Այս իմաստով խօսեցան նաեւ Միտիլլիի արքեպիսկոպոսը եւ կայսեր պարոնները, եւ կարդինալը բաւական երկարօրէն ճառեց թէ պէտք էր վար դնել այս ցռկանաւերը Պոլիս քաղաքին պաշտպանութեանը համար։ Յետոյ խօսք առաւ Պայլը եւ ըսաւ.

— «Տէար նաւապետ, կը համարձակիմ յորդորել ձեզ, նախ Աստուծոյ սիրոյն համար, յետոյ Քրիստոնէութեան պատուին համար, ինչպէս նաեւ Վենետիկի մեր Աւագանեաց ժողովին պատուին համար, որ դուք Պոլիս մնաք կայսեր հրամաններուն տակ»։

Բայց Թրեվիզան չհամոզուեցաւ եւ ցոյց տուաւ որոշ հրամանագրեր, զորս նոր ընդունած էր, եւ որոնք կը հրամայէին իրեն մեկնիլ Պոլսոյ նաւահանգիստէն Տրապիզոնի ցռկանաւին գալէն առաւելն տասը օր վերջ։ «Քանի որ չթոյլատրեցիք որ մեր ապրանքները նաւերը բեռնաւորեմ, պոռաց, այս գիշեր իսկ պիտի մեկնիմ, եւ ով որ հետս Վենետիկ գալ կ'ուզէ, թող գայ»։

(Շար.)

Հանրապետութեան նախագահը Մ. Նահանգներուն մէջ

ՓԱՌԱՒՈՐ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԽԱՆԴԱՎԱՌ ՑՈՅՑԵՐ

Ինչպէս հաղորդած էինք, Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահ Պ. Վէնսան Օրիօլ, որուն կ'ընկերանար իր Տիկինը, արտաքին նախարար Պ. Շուման եւ ուրիշ հետեւորդներ, Նիւ Եորքի բաքերը հասաւ «Իլ տը Ֆրանս» շոգենաւով, չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 9.30ին (տեղական ժամով՝ կէսօրէ վերջ ժամը 3.30): Դեռ բաց ծովու վրայ, նախագահը ողջունուեցաւ ամերիկեան եւ ֆրանսական բազմաթիւ պաշտօնական անձնաւորութեանց եւ հարիւրաւոր օրագրողներու կողմէ, որոնք «Իլ տը Ֆրանս»ը դիմաւորելու գացած էին մասնաւոր շոգենաւերով:

Երբ ֆրանսական նաւը քաղաքին մօտեցաւ, բոլոր շոգենաւերը ուժեղ սուլերով ողջունեցին նախագահը, մինչ օդանաւեր կը թռէին շոգենաւին շուրջը: Եւ երբ կ'անցնէր Ազատութեան արձանին առջեւէն, թնդանօթներու համազարկ մը օդը ճեղքեց, մինչ նուագախումբը կը հնչեցնէր «Մարսէյյէզ»ն ու ամերիկեան օրհներգը: Աղմուկը այնքան ուժգին էր, որ նախագահը ժպտելով ըսաւ.— «Հոս աւելի շատ աղմուկ կայ, քան Թուլուզի մէջ»... Բազմութեան մէջ կը գտնուէին 28 հազար մանուկներ, ֆրանսական եւ ամերիկեան դրօշներով:

Շոգենաւի ընդունելութեան սրահին մէջ, Պ. Վ. Օրիօլ հակիրճ ուղերձ մը ըրաւ, վեր առնելով Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու սերտ կապերը եւ անոնց արժէքը խաղաղութեան պահպանման համար:

Ժամը 11ին առենները, շոգենաւը քարափ հասաւ: Երբ ցամաք իջաւ, նախագահը անմիջապէս ուղղուեցաւ Փենսիլվանիա կայարանը, հարիւր հազարաւոր Ամերիկացիներու խանդավառ արտայայտութեանց մէջ: Այնտեղ կը սպասէր մասնաւոր կառախումբ մը, որ քիչ յետոյ ճամբայ ելաւ դէպի Ուաշինկթըն, ուր հասաւ 4 ժամէն:

Մայրաքաղաքի կայարանին մէջ նախագահը եւ իր հետեւորդները դիմաւորուեցան նախագահ Թրումընի եւ կառավարութեան բոլոր անդամներուն կողմէ: Այստեղ ալ թնդանօթի 21 հարուածներ ողջունեցին նախագահը:

Երեկոյեան, նախագահ Թրումըն հացկերոյթ մը տուաւ ի պատիւ իր Ֆրանսացի հիւրերուն: Պատասխանելով Պ. Թրումընի բարի գալուստի ուղերձին, Պ. Վէնսան Օրիօլ խօսեցաւ բաժակաճառ մը, որուն առաջին նախադասութիւնները արտասանեց անգլերէն: Նախ շնորհակալութիւն յայտնեց իրեն եղած շատ ջերմ ընդունելութեան համար, արտայայտելով միաժամանակ Ֆրանսայի երախտագիտութիւնը ամերիկեան ազնիւ ժողովուրդին: Վերյիշեց այն թանկագին աջակցութիւնը, զոր Մ. Նահանգները ընծայեցին Ֆրանսայի, գոյգ աշխարհամարտներու ընթացքին եւ ամերիկացի զինուորներու հրաշալի քաջութիւնը առաջին պատերազմին, երբ «դուք, Հարիւրապետ Թրումըն, անձամբ կռուեցաք ֆրանսական հողին վրայ 1917ին»:

Իր ուղերձի մնացեալ մասով, Պ. Օրիօլ յայտարարեց, թէ անքակտելի կը մնան ֆրանքեւամերիկեան կապերը, որոնք կոչուած են նպաստելու խաղաղութեան պահպանման աշխարհի մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ առեւտրականներու դաշնակցութիւնը խնդրեց ելմտական նախարարէն տուրքերու յայտարարութեան պայմանաժամը (Մարտ 30) երկարաձգել մինչեւ ապրիլ 30: Միեւնոյն ատեն կը խնդրէ հրահանգել դրամատուներուն, որպէսզի 10—15 օր պայմանաժամ տան, Մարտի վճարումներուն համար, քանի որ գործերը խանգարուեցան գործադուլներու պատճառաւ:

ԳԵՐՄԱՆ ԶՕՐ. ՖԱԼՔԸՆՀԱՈՒԶԸՆ, Պելժիոյ նախկին հրամանատարը, որ 12 տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր, ներման արժանացած ըլլալով, Արեւմտեան Գերմանիա վերադարձաւ: Թերթերը կը գրեն թէ զօրավարը դառնօրէն գանգատած է սահմանագլուխին վրայ, լալինելէն,— «Ապերախտ Պելժիա, պիտի չունենաս իմ ոսկորներս»:

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ խռովութիւններ ծագած են Սպահանի մէջ, գործադուլի մը հետեւանքով: Հեռագիր մը կ'ըսէ թէ նորէն գլուխ վերցուցած է ձախակողմեան «Թուտեհ» կուսակցութիւնը: — Բրիտանական յածանաւ մը Մալթայէն ճամբայ ելած է դէպի Ապատանի Անգլեւիրանեան քարիւղի ընկերութեան կեդրոնը:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ Ազգաժողովին հաշտարար յանձնախումբը իր 9րդ տեղեկագիրը ղրկած է, ուր կ'ըսէ.— «Պաղեստինի գաղթականներուն խնդիրը ստիպողական լուծում կը պահանջէ»:

ՑԵՏԱԶԳՈՒԱԾ է, գործադուլի պատճառով, ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆԻ ԵՐԵԿՈՅԹԸ, որ նուիրուած էր Սունդուկեանի 125ամեակին:

Նոր Սերունդի Օրը

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 1 Ապրիլ, ժամը 3էն 12 Mairie du XIի մէջ, métro Voltaire:

Կը նախագահէ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը:

Կը խօսին ընկերներ Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ
ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ ընկերուհի Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Օր. Ս. ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ (դաշնակ), Ֆ. ԱՂԱԶԱՐԵԱՆ (ջութակ): Ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը երեք արար՝
5 ԹԻՒ ԽԵԼԱԳԱՐԸ

Մասնակցութեամբ Փարիզի մասնաճիւղի ընկերներուն:

Պարահանդէս կ. ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբով:
Առատ պիւֆէ, մատչելի գիներով:

Նոր Սերունդի Օրը Մարսէյլի մէջ

Այս շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Théâtre Verdi, rue d'Alger:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի 12 խումբերու:

Պիտի խօսին ընկերներ Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (Կեդր. վարչութիւն), ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՅԵԱՆ (Շրջ. կոմիտէ):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Պիտի նուագէ Պ. Լեւոն Ղեւոնդեան:

Ա. մաս.— Հայկական պարեր Լա Սիոթայի Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբի կողմէ:

Բ. մաս.— Միջմասնաճիւղային մրցում, երգի եւ արտասանութեան:

Գ. մաս.— Հայկական եւ եւրոպական պարեր:

Վարդանանց 1500ամեակը Վիենի մէջ

Հ. Յ. Դ. Վիենի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հայ Առաք. եւ Կաթողիկէ համայնքներուն, Ֆ. Կ. Խաչի, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի:

Կը նախագահէ Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Կը խօսին փրոֆէսէօր ԽԱՑԻԿԵԱՆ, ՀԱՅՐ ԼԵՒՈՆԵԱՆ եւ Կ. ՏԷՐՄՈՎՍԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին: Կը մասնակցի Սանուհիներու «Արաքս» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Հայր Լեւոնեանի:

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ. Մուտքը ազատ է

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Շավիլի եկեղեցական վարչութիւնը, հայութեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Կաթող. պատուիրակ Գեր. Տ. Արտաւազդ արք. հանդերձեալ է Ս. պատարագ մատուցանելու եւ իր հոգեշունչ քարոզով մխիթարելու հաւատացեալները Շավիլի մատրան մէջ: Յաւարտ պատարագի տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն Պ. Կարապետ Զօրեանի ողբացեալ մեծ մօր յիշատակին: Ժամերգութիւն ժամը 8.30ին, Ս. պատարագ ժամը 10.30ին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒՆ

Տարեկան հանդէս - ցերեկոյթը Մայիս 6ին, կիրակի, կէսօրէ վերջ, Théâtre Verdi, 50 rue d'Alger: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի: Կը տօնուի Ապրիլ 22ին, կիրակի: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

Ծախու տուն

Մեկնումի պատճառով ծախու է տուն մը որ ունի երկու յարկ, 8 սենեակով, աշխատանոց, լուացարան, խոհանոց, եւ ընդարձակ պարտէզ, պտղատու ծառերով: Դիւրամատչելի գին: Երթեւեկի բոլոր յարմարութիւններ: Դիմել ամէն օր ժամը 3էն վերջ: Bedrossian, 6 rue Nouvelle, Ալֆորվիլ: Aut. No. 103 Charenton Ecolesէն, իջնել Bld. Carnot կամ երկաթուղի Gare de Lyonէն:

Օր. ԱՆԱՀԻՏ ՇԱՀԻՆԵԱՆ
Պ. ՍՈՒՐԷՆ ԱՇՃԵԱՆ

Փարիզ Նշանուած 25 Մարտ 1951

Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Հ. Մ. Մ.ի Ա.ին ախոյենական մրցումը, Սէն Սիրի Ա. խումբին դէմ, ժամը 3.30ին: Կրտսերներուն մրցումը՝ ժամը 1.30ին, Վերսայլի կրտսերներուն դէմ:

Մրցումի վայրը.— U. S. Italie դաշտը, Route de Villejuif, l'Hay les Roses:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Մեքսիկայէն Տիկին Նելլի Առաքելեան (ծնեալ Փերչիմեան) կը փնտռէ եղբայրը Ժերար Փերչիմեան, որ պատերազմէն առաջ ֆրանսական բանակի մէջ իբրեւ ենթասպայ ծառայած է Վերսայլի մէջ: Մինչեւ երեք տարի առաջ իրմէն լուր առնուած է, միշտ Ֆրանսայէն: Տեղեկացնել «Յառաջ»ին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Պրուսայի Մեծ Նոր գիւղէն Յովհաննէս Հաճի Ալէքեանին զաւակները՝ Սահակ եւ Մարիամ Ալէքեան: Կը կարծուի թէ Մուսուլ կամ շրջանը կը գտնուին: Սահակ Ալէքեան «Կարած Նինուէ» անունով գործատեղի մը ունեցած է Մուսուլի մէջ: Գրել իրենց մօրեղբօրը՝ Յակոբ Հաճիկարապետեան, Sozopol, près de Bourgas (Պուլկարիա): Կը խնդրուի Պաղտատի Գոյամարտէն արտատպել:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (1

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 2500 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Samedi 31 MARS 1951 Շաբաթ 31 ՄԱՐՏ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6420–Նոր շրջան թիւ 1831
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՀՈԳԸ

Ինչ ընթացք ալ առնեն քաղաքական դէպքերը, անմիջապէս կ'անդրադառնան փոքր ժողովուրդներու կացութեան վրայ ։ Ուղղակի կամ անուղղակի ։

Այս փոքր ժողովուրդներէն անոնք որ տարագիր բազմութիւններ ունին, կրկնապէս վտանգուած են, եթէ չկարենան պահել իրենց հաւասարակշռութիւնը ։

Առաջինը՝ մենք, ի սփիւռս աշխարհի ։

Տարագիր բազմութիւններ կան որոնք սերտ կապեր ունին իրենց հայրենիքին եւ կառավարութեան հետ ։

Անոնք անձկութեամբ կը հետեւին քաղաքական դէպքերուն, սպասելով լաւագոյն օրերու ։ Միշտ հաւատալով իրենց ճակատագրին ։

Եթէ իրենց հայրենիքը ազատ է, անոնք լիուլի կը վայելեն այդ բարիքը։ Ո՛ր ցամաքն ալ նետուած ըլլան ։

Եթէ իրենց հայրենիքը կը հեւայ օտար եւ բռնաւոր լուծի մը տակ, անոնք դարձեալ ներշնչումի եւ լաւատեսութեան աղբիւրներ կը գտնեն ։

Ամէն պարագայի մէջ, գիտեն թէ ի՛նչ կ'անցնի կը դառնայ։ Եւ անոր համաձայն կը դասաւորեն իրենց աշխատանքը, օտարութեան մէջ ։

Կրնա՞նք մեր տարագիր բազմութեանց եւ հայրենիքին յարաբերութիւնները բաղդատել այս երկու օրինակներէն մէկուն հետ ։

Կրնա՞նք ըսել թէ հայրենիքը ամէն ինչ նախատեսած է, եւ մեզի կը մնայ միայն գոհաբանական սաղմոսներ երգել, բազկատարած եւ ծնրադիր ։

Հինգ տարի է որ անսելի ջղաձգութեան մը մատնուած է ամբողջ աշխարհը։

Երկու հսկայական, ամեհի եւ սպառազէն ճակատներ դէմ դիմաց կանգնած, կը փորձեն տիրաբար վարել մարդկութեան ճակատագիրը։ Համաձայն իրենց աշխարհահայեացքին։

Ճակատներէն մէկը անխնայ կը տրորէ երկիրներ եւ ժողովուրդներ, ծաղրանկարի մը վերածելով Ազատութիւնը ։

Միւսը կ'ուզէ նուաբեկութենէ փրկել ե՛ւ Ազատութիւնը ե՛ւ խաղաղութիւնը, մինչեւ ակռաները զինուելով։ Ճարահատ։ Իբրեւ չանթարգել ։

Այս աշխարհաասասան ալեկոծութեան մէջ, եթէ հայրենիքը փրկութեան ճամբայ մը գտած է իրեն համար, ինչո՞ւ տարագիր բազմութիւններն ալ պիտի չունենան իրենց յստակ ուղեգիծը ։

Գաղտնիք չէ որ Երեւանը նկատի չառներ ոչ մեր աշխարհագրական դիրքը, ոչ ալ մեր քաղաքական դաւանանքն ու պահանջները ։

Ան մեզ կը փնտռէ պարզապէս իբրեւ հում նիւթ, ի պէտս «պարտիական» մարզանքներու։ Եւ կը գտնէ թութակներ ալ, որոմ ցանելու կամ քնաբեր օրօրներ երգելու համար ։

Ինքն ալ գիրք եւ թերթ կը թխէ նոյն ուղղութեամբ, «մոբիլիզացնելու » համար տարագիր բազմութիւնները ։

Ո՞ւր է մեր «դիրքաւորումը» այս մարզանքներուն հանդէպ ։

Տեսակէտ ունի՞նք թէ ոչ, երբ կը փչեն ու կը փչեն, ներսէն թէ դուրսէն։ Երբ մթնոլորտ եւ թիւրիմացութիւններ կը ստեղծեն, առանց աջ-ձախ նայելու ։

Ուշ մնացած չե՞նք, լրջօրէն քննելու համար մեր գերագոյն հոգը։ Մանաւանդ որ, ահա բարեկամ թէ թշնամի բացէ ի բաց կը պարզեն իրենց ռազմական ծրագիրները՝ Կովկասի մասին ։ Քստմնելի հեռանկար մը, որ կրնայ իրականութիւն դառնալ, առտու մը։

Ծպուռնե՞րն են որ ճամբայ պիտի ցուցնեն, ոտքի տակ չերթալու համար ։

Ինչո՞ւ այն տպաւորութիւնը ձգել թէ պարզ տաշեղներ ենք, ենթակայ՝ օրուան հովերուն ։ Անգիտակից կամ անտարբեր՝ մեր հիմնական շահերուն ։

Ո՞ր իմաստակը պիտի կրնար պնդել թէ տարագիր բազմութիւնները անելիք չունին, ճակատագրական պահերու մէջ։

Որո՞ւ կ'իյնայ տխուր թիւրիմացութիւններ հարթելու, չարիքներ սահմանափակելու պարտականութիւնը ։

Աւելի քան երբեք ժամանակն է ոչ միայն արթուն պահելու հանրային կարծիքը, այլ եւ որոշ պատասխանատուութիւններ ստանձնելու, յանուն մեր գերագոյն շահերուն ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԴՐԱՄ ՉՈՒՆԻ՛ՆՔ ... »

Մարսէյլէն թղթակից մը խորապէս վրդովուած Բարեգործականի խտրական ոգիէն, ձայն է բարձրացուցեր։ Անուշ ձայն մը, առանց ծանր բառերու։

Կը հարցնէ թէ ինչո՞ւ այս մեծ Միութիւնը կ'օգնէ միայն «Ցառաջդիմական» կոչուած դպրոցներու, իսկ միւսներուն խնդրանքը անպատասխանի կը ձգէ, առարկելով թէ «դրամ չունինք »։

Եւ կը հարցնէ Հայու միամտութեամբ. — « Արդեօք բարերարները իրենց կտակներուն մէջ մասնաւորած են որ «պիտի օգնէք միայն այն դպրոցներուն, եւ այն ազգ. հաստատութեանց կամ անհատներուն որոնք ներշնչուած «Ցառաջդիմական » գաղափարներով , հաճելի են անցեալ կամ ներկայ տնօրէններուն եւ հլու – հնազանդ անոնց քմահաճ տրամադրութեանց։

Կարծեմ բաւական «հաստգլուխ» ժողովուրդ ենք ։

40 տարի է մարդիկը անդադար կը կրկնեն թէ դրամ չունին, կամ եղած տոլարներն ու սթերլինները «սառած» են օտար դրամատուններու մէջ, սառեցնելով նաեւ իրենց սիրտը։ Եւ դարձեալ կը պնդենք ։

Օր. Լիլի Գարակէօզեանին ալ կարծեմ անանկ պատասխանած են, երբ Սուրիա – Լիբանանէն վերադարձին կը նկարագրէր դպրոցներու ողբալի վիճակը։ Շէնքի, դրասեղաններու եւ առ հասարակ կրթարանի տարրական պայմաններու պակասը ։

Եւ ահաւասիկ նոր հանդանակութեան մը ձեռնարկած են ։

Այս առթիւ կը յիշեմ ուրիշ մէկու մը պատասխանը, երբ հաստատութեան կարեւոր պաշտօնեաներէն մէկը կը բացատրէր իրեն թէ, ինչո՞ւ սեւ կատու անցած է Բարեգործականին եւ Փարիզի ուրիշ մէկ ազգային հիմնարկութեան միջեւ։

— Լաւ, դրամ ուզեր են եւ չէք տուեր։ Ինչո՞ւ չտուիք սակայն, անհրաժեշտ չգտա՞ք ձեռնարկը։ Պէտք չունէի՞ն ձեր օգնութեան ։

— Ոչ, ընդհակառակն, կ'ուզէինք օգնել, բայց ուրկէ՞ գտնենք, դրամ չունինք ...

Կարելի չէ՞ կիրակէ կիրակի պնակ մըն ալ Բարեգործականին համար դնել ժամուն դուռը, «անտես մի առնէք»ով։

ՍՕՍԻ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ մէջ յետաձգուած է Ապրիլ 15ին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ, այսօր շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս :

Մանրամասնութիւնները տես Դ. էջ ։

ՅԱՌԱՋը ձեռքէ պիտի ծախուի տասը փրանքի, կիրակի օրուան թիւէն սկսեալ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ԹԷՅ արտադրելու համար մեծ աշխատանքներ կը կատարուին Խ. Հայաստանի գիւղատնտեսական կաճառի կարգ մը գիտնականներուն կողմէ, ինչպէս կը հաւաստէ ռատիօ-Երեւան։ Կաճառը հաստատած է թէյի փորձակայաններ Իջեւանի, Շամշադինի, Դիլիջանի եւ այլ շրջաններու մէջ, որոնց կլիման նպաստաւոր է թէյի մշակութեան։ Վերջերս կաճառի փորձակայաններու համար Խ. Վրաստանէն ղրկուած են մեծաքանակ թէյի տունկեր ։

ԱՄԷՆԷՆ ՄԵԾ ՕԴԱԿԱՅԱՆԸ պիտի դառնայ Ֆրանսայի Շաթոռու քաղաքը, ամերիկեան զինամթերքը բաժնելու համար արեւմտեան պետութեանց։ Կառավարութիւնը Ամերիկացիներուն տրամադրած է այս խարիսխը ։

ՁԷԹԻ ԵՒ ՕՃԱՌԻ նուազութեան պատճառով, չարաշահութիւններ կը կատարուին։ Կառավարութիւնը հրամայեց հետապնդումներ կատարել ։

ՀԱՑԻՆ ԳԻՆԸ 1—2 փրանք պիտի աւելնայ, Փարիզի մէջ, եթէ փռապանները պնդեն իրենց պահանջներուն վրայ ։

ԾԱՆՐ ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ծագեցան Վիէննայի մէջ, իբրեւ հետեւանք ոստիկանական շարքերու մաքրագործման։ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ 276 ոստիկաններ արձակուած են եւ ուրիշներ ալ պիտի արձակուին, իբրեւ անվստահելի (համայնավար)։

Գործադուլները կը վերջանա՞ն

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԻՐԱՒԱՐԱՐ ՄԻՋԻՆ ԵԼՔ ՄԸ ԳՏՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Երէկ որոշ լաւատեսութիւն կը տիրէր, երբ թերթերը գրեցին թէ վարչապետը յանձն առած է իրաւարարի դեր կատարել, միջին ճամբայ մը գտնելու եւ փոխադրութեանց գործադուլը դադրեցնելու համար ։

Այս յանձնառութեամբ , վարչապետը երէկ ունկնդրութեան պիտի ընդունէր գործադուլի յանձնախումբին պատուիրակները ։

Ինչպէս յայտնի է, գործադուլի յանձնախումբերը 25 % յաւելում կը պահանջեն, իսկ կառավարութիւնը 12ուկէս առ հարիւր։ Պատուիրակները նախապէս ներկայացած էին հանրօգուտ շինութեանց եւ փոխադրութեանց նախարարին, որ մերժած էր տեղի տալ։ Նախարարին այցելեցին նաեւ Սէնի նահանգին երեսփոխանները, ընկերակցութեամբ գործադուլի յանձնախումբի անդամներուն, ելք մը գտնելու համար, քանի որ հետզհետէ անտանելի կը դառնան ժողովուրդին կրած նեղութիւնները։

Թերթերը կը գրեն թէ Արհեստակցական Միութիւնները տնտեսական ծրագիր մը ներկայացուցած են կառավարութեան, թղթադրամի աճումէն խուսափելու համար։ Իրենց գլխաւոր առաջարկն է խափանել հարկային խարդախութիւնները, որոնց հետեւանքով երկիրը հարիւրաւոր միլիառ փրանք կը կորսնցնէ ամէն տարի ։

Լաւատեսներու կարծիքով, գործադուլը վերջացած պիտի ըլլար երէկ, ուրբաթ, մանաւանդ որ, բանթողները իրենք ալ ձանձրացած կը թուին։

X Վերջին լուրերու համաձայն, ազգայնացած հաստատութեանց վարիչները 15 առ հարիւր յաւելում պիտի պահանջեն։ Գաւառի մէջ ալ խլըրտումներ կը նշմարուին։ Պրէսթի եւ Թուլոնի նաւարաններու բանուորները դադրեցուցին աշխատանքը ։

Երկաթուղիներու վարչութիւնը 10.5 առ հարիւր պիտի աւելցնէ ապրանքներու փոխադրութեանց գինը, Ապրիլ 1էն սկսեալ ։

«Ֆրանսա թէ ջիղ ունի, թէ մկան»

Ամերիկեան մամուլը արտասովոր խանդավառութեամբ կ'ողջունէ Պ. Վէնսան Օրիոլը, որուն ի պատիւ մեծ ընդունելութիւններ տեղի կ'ունենան Ուաշինկթընի մէջ։ Նախագահ Պ. Թրումըն, Պ. Օրիոլին յանձնեց «Արժանեաց Լեգէոնի Գլխաւոր Հրամանատար»ի շքանշանը, որ օտարի մը տրուած ամերիկեան մեծագոյն պատուանշանն է ։ Պ. Թրումըն ուրիշ նուէրներ ալ տուաւ Պ.Օրիոլին։

Ամերիկեան Ազգային Մամուլի Ընկերակցութիւնը ի պատիւ Պ. Օրիոլին տուաւ հացկերոյթ մը։ Ներկայ էին 500 լրագրողներ։ Նախագահը այս առթիւ վերլուծեց Ֆրանսայի այժմու կացութիւնը, յատկապէս յայտարարելով թէ Ֆրանսա ոչ ջիղի եւ ոչ ալ մկանի պակասը ունի իր դերը կատարելու համար։ Խօսեցաւ նաեւ արտաքին նախարար Պ. Շուման եւ շեշտեց եւրոպական միութեան իրականացման անհրաժեշտութիւնը ։

Հինգշաբթի կէսօրէ առաջ, մէկ ժամուան քաղաքական խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցաւ Պ. Պ. Թրումընի եւ Օրիոլի միջեւ, օրուան հրատապ հարցերու մասին։ Պ. Վ. Օրիոլ պարզեց Ֆրանսայի պայմանները, սպառազինումներու յառաջդիմութիւնը եւ Հնդկաչինի կացութիւնը ։ Ցայտնեց նաեւ թէ Ֆրանսացի ժողովուրդը վճռած է դիմադրաւել ամէն օտար յարձակում եւ անվերապահօրէն կիրարկել Ատլանտեանի դաշինքը, խաղաղութեան պահպանման համար ։

Կէսօրէ վերջն ալ Պ. Պ. Էչիսըն եւ Շուման ունեցան քաղաքական երկար խորհրդակցութիւն մը եւ քննեցին աշխարհի խաղաղութեան հետ կապուած բոլոր միջազգային խնդիրները եւ յատկապէս Միջերկրականի պաշտպանութիւնը։ Նոյն օրը, երեկոյեան, Պ. Էչիսըն տուաւ ճաշ մը ի պատիւ Ֆրանսայի նախագահին եւ հետեւորդներուն։ Այս առթիւ եւս բաժակաճառեր արտասանուեցան։

Նոր դէպքեր Իրանի մէջ

Թէհրանէն կը հեռագրեն Մարտ 29 թուականով.— Կառավարութիւնը պաշտօնէ արձակեց 15 օտար խորհրդականներ, մէջն ըլլալով եօթնամեայ ծրագրին մասնագէտը՝ Տօքթ. Ճօն Մըրրէյ, ինչպէս եւ անտառներու եւ անասնապահութեան մասնագէտները (Անգլիացի)։ Այս պաշտօնանկութիւնները տեղի ունեցան եօթնամեայ ծրագրի յանձնախումբին ժողովէն վերջ։ Իբրեւ միակ օտար խորհրդական կը մնան ութ զուիցերիացիներ, մասնագէտ քարիւղի եւ քանի մը դանիացի երկրաչափներ ։

Միեւնոյն ատեն կը ծաւալի նաւթահորերու գործադուլը։ Ապատանէն 150 մղոն հեռու, Մասճիտ Սիւլէյմանի մէջ գործադուլ յայտարարեցին փոխադրութեանց բանուորները։ Գործադուլը կը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՕՐԷՆՔԸ

4) ԼԵՄՔԻՆԻ ՃԻԳԵՐԸ ՄԱԿԻ ՄՕՏ

Նիւ Եորք հասնելուն երկրորդ օրը, Լեմքին ծանօթացաւ միջազգային օրէնքի մասնագէտ եւ Փանամայի նախկին նախագահ Տոքթ. Ռիքարտօ Ալֆարոյի հետ եւ անոր ներկայացուց իր բանաձեւը: «Մեծ պետութիւնները, ըսաւ, կրնան իրենք զիրենք զէնքով պաշտպանել, մինչ փոքր պետութիւնները օրէնքներու պաշտպանութեան կը կարօտին: Յաջորդ օրը, Տոքթ. Ալֆարօ, Լեմքինէն վերադարձուց բանաձեւը, ստորագրուած:

Երրորդ օրը, Լէմքին դիմեց Քուպայի ներկայացուցիչին: «Նկատի առէք ցեղասպանութեան օրէնքի այս գաղափարը եւ մի մոռնաք, որ ցեղասպանութեան պատճառով աւելի շատ Հրեաներ մեռան, քան համրանքը այն բնակչութեան, զոր Քուպան ունի»: Քուպայի ներկայացուցիչն ալ ստորագրեց:

Լեմքին խորհեցաւ, որ բանաձեւը աւելի դիւրութեամբ կրնար քուէարկուիլ, եթէ անոր կողմնակիցներուն մէջ ասիական պետութիւն մը գտնուէր: Յաջողեցաւ նորկայանալ Հնդկաստանի վարչապետ Փանտիթ Նէհրուի քրոջը, Վիժայա Լաքշմիի, որ իր կարգին ծանօթացուց զայն հնդիկ դատաւորի մը: Այս վերջինը յայտարարեց, թէ ցեղասպանութեան դէմ պայքարը հնդկական աւանդութիւն մըն է: Ու տիկին Լաքշմի ստորագրեց բանաձեւը:

Հինգերորդ եւ — օրակարգի պատրաստութեան — վերջին օրը, Լեմքին, բանաձեւ — առաջարկը յանձնեց ՄԱԿի քարտուղարութեան, եւ անմիջապէս մեկնեցաւ Ուաշինկթըն, պատերազմական նախարարութեան պատերազմի ոճիրներու պաշտօնատունէն երկու ամսուան անվճար արձակուրդ ուզելու համար, որպէսզի կարենայ Նիւ Եորք մնալ եւ առաջ քշել իր ծրագիրը: Ստացաւ արձակուրդը, վրայ տալով իր երկու ամսաթոշակները: Նիւ Եորքի մէջ վարձեց ամսական 25 տոլար վարձքով աժանագին սենեակ մը եւ անցաւ գործի: Հոս դիմեց, հոն դիմեց եւ քանի մը շաբաթէն արդէն ծանօթացած էր գրեթէ բոլոր պատուիրակներուն հետ:

Երեկոները կ'անցընէր մատենադարաններու մէջ եւ պատմական նիւթեր կը հաւաքէր՝ 30 պետութեանց յանձնելիք իր տեղեկագիրներուն համար: Տեղեկագիր մը յանձնեց Փերուի պատուիրակին, յայտարարելով որ Փերուն, պատմականօրէն պաշտպանն էր կրօնական ազատութեանց եւ փոքրամասնութիւններուն: Չեխ պատուիրակութեան բացատրեց, թէ ինչպէս, իրենց երկիրը քանդուած էր Միջին Դարուն բռնութեանց հետեւանքով: Ֆրանսական պատուիրակութեան հետ խօսած պահուն ծանրացաւ Ֆրանսական Յեղափոխութեան վրայ եւ յիշեց Վոլթէրի մէկ խօսքը. — « Օր պիտի գայ, երբ բոլոր այս ոճիրներէն մեծ բարիք մը պիտի ծնի մարդկութեան համար»:

ՄԱԿի միաձայն հաւանութեան վրայ վստահ ըլլալով, այժմ, իր ամէնէն մեծ վախը Խ. Միութիւնն էր, որովհետեւ չէր մոռցած Վիշինսքիի յարձակումը 1935ին, «բարբարոսութեան ոճիր»ին դէմ իր պայքարին առթիւ, իսկ ՄԱԿի խորհրդային պատուիրակը, Պ. Կրոմիքօ, հակառակած էր ցեղասպանութեան օրէնքը օրակարգի անցնելու առաջարկին: Դիմեց Զեխոսլովաքիոյ արտաքին նախարար Պ. Եան Մազարիքին:

— Ուսանողութեան շրջանին կը ճանչնայի ձեր հայրը (Թոմաս Մազարիքը), ըսաւ անոր: Մեղք որ մեռած է: Այլապէս, ազգային մշակոյթներու պաշտպանութեան ուժեղ ախոյեան մը պիտի ըլլար:

Եան Մազարիք համաձայնեցաւ: Այն ատեն Լեմքին խնդրեց որ միջամտէ Ռուսերու մօտ: «Ըսէք Վիշէնսքիին, թէ կարգ մը լաւ բաներ տուած է Արեւմուտքը: Ըսէք, օրինակի համար, որ փենիսիլինը դաւ մը չէ Խ. Միութեան դէմ, ոչ ալ ցեղասպանութեան դէմ այս բանաձեւը»:

Մարդ չգիտցաւ թէ Մազարիք ինչ ըսաւ Վիշէնսքիին, բայց խորհրդային պատուիրակութենէն ոչ ոք հակառակեցաւ բացէ ի բաց առաջարկին:

Արդ, 11 Դեկտեմբեր 1946ին, ՄԱԿի ընդհ. ժողովը միաձայնութեամբ որոշեց, որ ցեղասպանութիւնը միջազգային ոճիր մըն է եւ համաձայնագիր մը պէտք է մշակուի անոր դէմ:

Լեմքին չունչ առաւ: Վերադարձաւ համեստ սենեակը եւ երկու օր դուրս չելաւ: Ուաշինկթըն վերադարձին, Լեմքին խորհեցաւ, որ մինչեւ համաձայնագրի պատրաստութիւնը, քուէարկութիւնը եւ պետութեանց խորհրդարաններուն կողմէ վաւերացումը, շատ մը դժուարութիւններ պիտի ցցուէին իր առջեւ: Այս պատճառով, ձգեց պատերազմական նախարարութիւնը եւ վերադարձաւ Նիւ Եորք:

ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը, Պ. Թրիկվէ Լի 1947ի Մայիսին առաջարկեց Լեմքինին օգնել համաձայնագրի խմբագրութեան: Իսկ Լեմքին սկըսաւ փնտռել զայն քուէարկելու տրամադիր պատուիրակութիւններ: Կաթոլիկ, բողոքական, հրէական եւ այլ բազմաթիւ ամերիկեան կազմակերպութիւններ ջատագովեցին համաձայնագիրը:

Դժբախտաբար, սակայն, նոյն տարին իսկ իրականացան Լեմքինի վախերը, թէ նորածին երախան, դեռ չքալած կրնայ խեղդուիլ: Համաձայնագիրը խմբագրուեցաւ, ղրկուեցաւ նախաքննութեան դիւանին եւ հուսկ յետոյ ընդհ. ժողովին: Բայց խմորուած էր շարժում մը այն իմաստով, որ ընդհ. ժողովը կանխահաս պէտք է գտնէ համաձայնագիրը: Շարժման գլուխն էր Խ. Միութիւնը եւ մասամբ, նաեւ Մեծն Բրիտանիան, որ այդ օրերուն մխրճուած էր հնդկական եւ պաղեստինեան վէճերու մէջ:

Առաւօտուն, դեռ որոշումը չտրուած, ՄԱԿի ընդհ. ժողովի նախագահը, Պրազիլիոյ ներկայացուցիչ Պ. Օսվալտօ Արանհա, իր դէմը գտաւ տխրադէմ Լեմքինը: — « Պարոն Նախագահ, ըսաւ, աշխարհի համար միջազգային օրէնքներ մշակողը ո՞վ է, — Վիշինսքի՞ն թէ ընդհ. ժողովը: Այս հարցումը կ'ընեմ, որովհետեւ 12 վայրկեանէն դուք պիտի նախագահէք ժողովի մը, որ կրնայ պատռել ցեղասպանութեան համաձայնագիրը, անորոշ ժամանակի համար զայն յետաձգելով: Կոչ կ'ընեմ ձեզի, որ քուէի չդնէք »:

Արանհա քուէարկութեան չդրաւ: Մինչ այդ, Լեմքին գտաւ կողմնակիցներ անցընել տալու համար ուրիշ որոշում մը, որուն համաձայն, 1948ին պիտի ներկայացուէր համաձայնագիրը: Ու նորածինը, 54 ձայներու 38ով, ողջ մնաց տարի մը եւս:

Քանի մը ամիս վերջը, Լեմքին հրաւիրուեցաւ Եէյլի համալսարանը դասախօսելու օրէնքի եւ միջազգային դրամանշային դրութեանց մասին: Առանց դրամի մնացած ըլլալով, ընդունեց այս պաշտօնը, պայմանով սակայն, որ ցեղասպանութեան դէմ պայքարը պիտի ըլլայ իր դասախօսութեանց գլխաւորը: Եէյլ ոչ միայն հաւանեցաւ, այլեւ խաչակրութիւնը շարունակելու ուրիշ դիւրութիւններ ալ ընծայեց լեհ փրոֆէսէօրին:

Այդ տարին, մինչեւ 1948ի գարունը, գրեց գիրք մը «Ցեղասպանութեան պատմութիւնը» անունով: Ամառը գնաց Ժընեւ, ուր ՄԱԿի տնտեսական եւ ընկերային խորհուրդը քննութեան ենթարկած էր համաձայնագիրը: Այնուհետեւ անցաւ Փարիզ, ուր պիտի գումարուէր ՄԱԿի ընդհ. ժողովը:

Այնտեղ, նոր բարդութիւն մը ցցեց իր գլուխը: ՄԱԿէն ներս եւ դուրս կարգ մը մարդիկ կ'ուզէին ցեղասպանութեան համաձայնագիրը միացնել մարդկային իրաւունքներու համաձայնագրին: Լեմքին կը նախատեսէր, որ այդպիսի բան մը շփոթութեան եւ յապաղումի դուռ պիտի բանար: Դիտել տուաւ, թէ ինչ մարդկային իրաւունքները — ազատ խօսիլ, պաշտել, քուէարկել, դպրոց յաճախել, խտրութեան ենթակայ չըլլալ, եւն. — մեծապէս կարեւոր էին, բայց բուն իսկ կեանքը չէին նշանակեր: Նախ պէտք է կեանքը ապահովել, յետոյ հետապնդել անոր բարելաւումը»:

Երբ համաձայնագիրը, 1948ի Դեկտեմբերին ներկայացուեցաւ ՄԱԿի ընդհ. ժողովին, արդիւնքը եղաւ կատարեալ յաղթանակ մը ոչ միայն Լեմքինի, այլեւ Ճոն Մաքթոս անունով ամերիկեան պատուիրակի մը համար, որ արտաքին նախարարութեան իրաւագէտ — խորհրդականներէն մէկն էր: Մաքթոս ճարտարօրէն պաշտպանեց համաձայնագիրը, ՄԱԿի 17 անդամնոց յանձնախումբին մէջ, որուն նախագահն էր եւ որ կը վերաքննէր համաձայնագրի նախագիծը: Պաշտպանեց զայն իրաւագիտական յանձնախումբին առջեւ, ուր փորձեր կ'ըլլային տկարացնելու համաձայնագիրը: Խորհրդային ճակատը, օրինակի համար, կ'ուզէր ցեղասպանութիւնը բնորոշել, որպէս նացիական եւ ֆաշական ոճիր մը: Բայց ընդունուեցաւ, որ «պատմութեան բոլոր ժամանակաշրջաններուն, ցեղասպանութիւնը մեծ կորուստներ պատճառած է մարդկութեան»:

(Մնացեալը յաջորդով)

Նոր խլրտումներ Թուրքիոյ մէջ

ԽՄԲ. — Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (Մարտ 21–22).

— «Պիւյիւք Տօղու» պարբերաթերթին մէջ, վերջերս Աթաթիւրքի դէմ գրութիւններ երեւցան, ջղագրգռութիւն առաջ բերելով ժողովրդային բոլոր խաւերուն մէջ: Երիտասարդութիւնը բողոքի ցոյց մը սարքեց երէկ գիշեր (Մարտ 20) այս հանրավնաս գրութեանց դէմ, եւ ժամը 22ին, երկու հազար համալսարանականներ հաւաքուեցան կուսակալութեան շէնքին մօտ, «Պիւյիւք Տօղու»ի խմբագրատան առջեւ:

Համալսարանականները որեւէ ծայրայեղութեան չդիմեցին, բայց նզովեցին յետադիմականները եւ Աթաթիւրքի յեղաշրջումին դէմ լեզու երկարողները: Ոստիկանութիւնը կարգապահական միջոցներ ձեռք առած էր: Եւ պահ մը վերջ եկաւ նաեւ կուսակալ եւ քաղաքապետ փրոֆ. Ֆահրէտտին Քէրիմ Կէօքայ, իր քով ունենալով ապահովութեան տնօրէն Քէմալ Այկիւնը, գայմագամներ եւ ոստիկանապետներ: Կուսակալը հակիրճ ճառ մը խօսեցաւ երիտասարդութեան, եւ ըսաւ թէ կը գնահատէ համալսարանականներու դիւրազգածութիւնը՝ Աթաթիւրքի յեղաշրջումներուն հանդէպ, եւ օրինական հետապնդումի պիտի ենթարկուին ամէն անոնք, որ կացինահարել կ'ուզեն այդ յեղաշրջումները: Կուսակալը յետոյ ըսաւ թէ իբր քաղաքային վերին պետ եւ իբր ուսուցիչ կը խնդրէ իրենցմէ որ ցրուին եւ գիշերային այդ յառաջացած ժամուն, իրենց տուները վերադառնան:

Երիտասարդները անմիջապէս այցելեցին թերթերու խմբագրատուները եւ մամուլին օժանդակութիւնը խնդրեցին, Աթաթիւրքի յեղաշրջումին պահպանման համար: Համալսարանականները այս առթիւ հեռագիր ուղղեցին վարչապետ Ատնան Մէնտէրէսի, խնդրելով որ կառավարութիւնը աւելի անողոք ըլլայ Աթաթիւրքի սկզբունքները արհամարհողներուն հանդէպ:

✕ Յետադիմական շարժումին առթիւ, երիտասարդութիւնը ցաւ եւ ցասում կը յայտնէ եւ Ուսանողական Միութիւնը եւ Թուրք Կանանց Միութիւնը յայտարարութիւններ հրատարակեցին, Գոնիայի դէպքին առթիւ: Համալսարանական Միութեան նախագահը յայտարարեց. — Չեմ գիտեր թէ ինչի՞ կը սպասենք: Կ'ուզէք որ Մարտ 31ի նոր դէ՞պք մը ծագի:

✕ Պոլսոյ մէջ կը շարունակուի երիտասարդական յուզումը, Աթաթիւրքի յեղաշրջումին լեզու երկարողներուն դէմ: «Պիւյիւք տօղու» եւ « Սէպիլիւրրէշատ» պարբերաթերթերու խմբագրատուներուն առջեւ ցոյցեր կատարուեցան: Երէկ ալ երիտասարդութիւնը ուզեց պոռթկալ իր ցասումը: Կուսակալութիւնը արգիլեց բոլոր երիտասարդական հաւաքոյթները, եւ այս պատճառով յետաձգուեցաւ նաեւ Թալէաթ փաշայի համար սարքուած սգահանդէսը:

Այս արգելքին վրայ, Թուրք Ուսանողական Միութեան վարչական ժողովը գումարուեցաւ եւ որոշեց երկուշաբթի միթինկ մը սարքել, Աթաթիւրքի թշնամիները պախարակելու նպատակով « Սեւ Գիրք » մը հրատարակել, եւ կառավարութենէն պահանջել որ փութով օրէնք մը պատրաստէ, Աթաթիւրքի յեղաշրջումները պահպանելու համար:

Երէկ երբ Ուսանողական Միութեան վարչական ժողովը կը գումարուէր, ոստիկանութիւնը պաշարեց Միութեան շէնքը, ոստիկան զինուորներու ջոկատներ ալ Պէյազիտ կանչուեցան: Միութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, պահանջելով որ փութով իրագործուին իրենց պահանջները:

«Թէքնիք» համալսարանին մէջ յուզումնալից ժողով մը գումարուեցաւ եւ ոստիկանութիւնը ցրուեց հաւաքոյթը: Պատերուն վրայ ծանուցումներ կախուած էին, եւ հետեւեալը գրուած էր. — Կը բողոքենք Թէքնիք համալսարանի ուսանողական միութեան դէմ: Երիտասարդութիւնը պայքար բացած է յետադիմութեան դէմ, բայց Միութիւնը չի մասնակցիր այս պայքարին եւ կ'ուզեն խափանել զայն: Եկուր այսօր, ժամը 13.20ին, մեր ժողովին ...

Որոշեալ ժամուն, համալսարանականները հաւաքուեցան Ուսանողական Տան մէջ, կրակոտ ճառեր խօսեցան մոլեռանդ տարրերու վերջին խլրտումներուն դէմ, ոստիկանութիւնը հասաւ եւ ցրուեց զիրենք:

Առջի գիշերուան ցոյցերուն հետեւանքով, ոստիկանական եւ դատական իշխանութիւնները քննութիւն եւ հետապնդում կը կատարեն պատասխանատուներուն դէմ: Պատկան իշխանութիւնը կը գնահատէ երիտասարդութեան պոռթկումը եւ նախանձախնդրութիւնը՝ Աթաթիւրքի յեղաշրջումներուն հանդէպ, բայց իրենց ընթացքը հակառակ է հաւաքոյթներու օրէնքին եւ յանցանք մը կը նկատուի: Ապահովութեան տնօրէն Քէմալ Այկիւն, ընդհ. դատախազ Նաիլ Էօզգան, ընդհ. դատախազի չորս օգնականներ հաւաքաբար կը քննեն դէպքը:

Երէկ յիսունի մօտ ուսանողներ կանչուեցան Ապահովութեան Տնօրէնութիւն եւ հարցաքննուեցան կուսակալին ներկայութեան: Հարցաքննուեցան նոյնպէս Պէյազիտի եւ Գատըրգայի ուսանողական տուներու պատկանող բազմաթիւ երիտասարդներ:

Ի վերջոյ ձերբակալուեցան եւ ընդհ. դատախազութեան յանձնուեցան եօթը ուսանողներ, որոնք առջի գիշերուան ցոյցը կազմակերպած էին:

Ուշ ատեն այդ եօթը երիտասարդները յանձնուեցան Էմինէօնիւի հաշտարար - պատժական ատեանին որ ձերբակալման հրամանագիր հանեց իրենց դէմ, ազատ ձգելով Ակեահ Լիւլիւն:

Հարցաքննուեցան նաեւ Գոնիայի միթինկին մասնակցող երկու երիտասարդներ, Քուպիլայ

Երիտասարդական շարժումը

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Գահիրէի մէջ 37 պատանիներ եւ պատանուհիներ մտած են Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը կնքամայրութեամբ ընկերուհի Հերսիլիա Վ. Նաւասարդեանի: Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ մասնաւոր դասախօսներ Միութեան Պատանեկան խումբերուն (երկուքը Աղեքսանդրիա եւ չորսը Գահիրէ) կը դասաւանդեն մեր վերջին հարիւրամեակի ազատագրական պայքարի զանազան շրջաններու պատմութիւնը: Պատանիներուն կը ներշնչուին հայրենասիրութիւն, ազատասիրութիւն, զոհաբերութեան ոգի:

✕ Լիբանանի մէջ քսաորդ դար առաջ եօթը որբեր Ճէպէյլի որբանոցէն հիմը դրին Հ. Յ. Դ. «Բաքկէն Սիւնի» Պատանեկան Միութեան: Շարժումը արագօրէն ծաւալեցաւ եւ միութիւնը ունեցաւ իր պաշտօնաթերթը «Ովասիս», երիտասարդական շարժման նուիրուած առաջին ամսագիրը: Ներկայիս Միութիւնը կը հաշուէ ինը մասնաճիւղեր.— Բաքկէն Սիւնի, Ազատամարտ, Մուրատ, Դ. Վարուժան, Քրիստափոր, Ռոստոմ, Ջաւարխան, Ցառաչ, Ջամալեան, շուրջ 500 անդամներով:

✕ Սուրիոյ պատանեկան միութիւնը կը հաշուէ 450 անդամ: Անդամները հանդիպումներ կ'ունենան ամէն շաբաթ: Մասնաւոր ուսուցիչներու ղեկավարութեան տակ պատանիները կը զբաղին ընթերցանութեամբ, մեր ազատագրական պայքարի մեծ դէմքերու եւ դէպքերու ուսումնասիրութեամբ: Կ'ունենան վիճաբանական երեկոներ, կը սորվին ազգային եւ յեղափոխական երգեր, Հայաստանի աշխարհագրութիւն:

✕ Կիպրոսի կեդրոնին Նիկոսիոյ մէջ, 1934ին խումբ մը հայ երիտասարդներ հիմնեցին Հայ Երիտ. Միութիւնը, որ այսօր դարձած է Կիպրահայ փոքրաթիւ գաղութին ազգային կեանքի մղիչ ուժը: Ներկայիս ունի 241 անդամներ: Հերթական հաւաքոյթներու մէջ կը զբաղին ազգային պատմութեան, հայ մշակոյթի, գրականութեան ուսումնասիրութեամբ, ինչպէս եւ պարբերաբար կը սարքեն վիճաբանական ասուլիսներ: Գրադարանը ունի 900է աւելի գիրքեր, որոնց 6 հարիւրը հայերէն: Ընթերցասրահը կը ստանայ արտասահմանէն գրեթէ բոլոր հայերէն թերթերը, ամսաթերթերը: Մեծ ուժ կուտան մարզական շարժման: Ունի ֆութպոլի երկու խումբ, որոնք ամէն տարի պաշտօնապէս կը մասնակցին Կիպրոսի մարզական ֆէտէրասիոնի մրցաշարքի խաղերուն: Քանի մը տարիէ ի վեր ունին երգչախումբ մը եւ նուագախումբ մը: Մեծ շուքով տօնած են իրենց կազմութեան 15ամեակը: Երիտասարդական Միութեան կողքին կազմուած է պատանեկան միութիւն մը 24 պատանիներով: Ղեկավարի մը հսկողութեան տակ կը պարապին առաւելաբար մեր ազատագրական պայքարի էմքերու եւ դէպքերու ուսումնասիրութեամբ:

Լառնաքայի մէջ կայ Հայ Ակումբը 150 անդամներով: Հոս եւս կը գումարեն կանոնաւոր ժողովներ եւ կը սորվին հայ ազգային պատմութիւնը: Կ'ունենան վիճաբանական ժողովներ: Նախաձեռնարկ կ'ըլլան ազգ. տօներու կազմակերպման: Ակումբը ունի 7 հարիւր գիրքերէ բաղկացած մատենադարան: Կը ստանան արտասահմանեան թերթերը:

Երմէն եւ Իլհան Գըլըճօղլու, որոնք յետադիմական « Ենի Մէրամ » թերթին մէջ ազգ. զգացումներ վիրաւորող գրութիւններ ստորագրած է:

Քննութիւնները փութով առաջ կը տարուին եւ 24 ժամուան համար ուսանողական ամէն հաւաքոյթ արգիլուեցաւ: Երէկ մինչեւ իրիկուն շարունակուեցան հարցաքննութիւնները: Կուսակալը յայտնեց թէ երկրին մէջ օրէնքներ կան եւ ամէն ոք կ'ենթարկուի անոնց:

Թուրք Ուսանողական Միութիւնն ալ յայտարարութիւն մը հրատարակեց, բողոքելով իրենց ընկերներուն ձերբակալման դէմ:

ԽԱՆԴԱՎԱՌ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

Մարտ 18ին, կիրակի, տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. Իսիի «Զաւարեան» ենթակոմիտէին եւ «Եգիպտացի» կոմիտէին միասնաբար կազմակերպած պարանցիկ հանդէսը, ժամը 4էն 12, քաղաքապետարանին սրահներուն մէջ, մեծ ոգեւորութեամբ:

Սրահը լեցուած էր, բացառաբար Իսիի շրջանի հայրենակիցներով: Դժբախտաբար, մետրոյի գործադուլին պատճառով, քաղաքէն եւ ուրիշ արուարձաններէն շատեր զրկուեցան, մանաւանդ «Եգիպտացի» կոմիտէին անդամները եւ սատարթիւ համակիրներ:

Սրահին մէջ տիրապետող տարրը կը կազմէին Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ Կապոյտ Խաչին թեւարկութեան տակ ծլած ու ծաղկած, անոնց շունչով, ոգիով թրծուած «Նոր Սերունդ»ին մեղուաջան սան-սանուհիները:

Մասնաւորաբար, «Զաւարեան» ենթակոմիտէն, ամէն ջանք ի սպաս դրած էր, հանդէսը տպաւորիչ դարձնելու եւ գեղարուեստական վայելք մը ապահովելու համար:

Այս առթիւ, Իսիի մեր ընկերները արժանի են ջերմ գնահատութեան:

Ընկեր Սահակ Յովհաննէսեանի ղեկավարութեամբ, «Նոր Սերունդ»ի երգչախումբը, բացումը կատարեց «Մարսէյեէզ»ով եւ «Մշակ բանուոր»ով, որոնք ունկնդրուեցան յոտնկայս:

Գեղարուեստական բաժինը, որ կազմուած էր «Նոր Սերունդի» համեստ այլ եռանդուն ներկայացուցիչներէն, գործադրուեցաւ կարգապահութեամբ ու յաջողութեամբ հետեւեալ կերպով.— Գրիգոր Գասապեան, Օր. Վարդանոյշ Տէրտէրեան՝ երգ, Օր. Շահինեան՝ դաշնակ, Մարտիրոս Գարակէօզեան, Օր. Իսկուհի Ատանալեան՝ երգ, Օրիորդներ Շաքէ Յովհաննէսեան, Սրբուհի Շահինեան արտասանութիւն: Բոլորն ալ ջերմ ծափեր խլեցին:

Ուշագրաւ անակնկալ մը եղաւ բեմին վրայ երեւումը խումբի մը, բաղկացեալ «Նոր Սերունդ»ի անդամներէն եւ համակիր երիտասարդներէն, որոնք իրենց մասնայատուկ, զարմանազան նուագներով ածեցին հայկական եւ եւրոպական կտորներ: Անոնք ալ արժանացան հանդիսականներուն ջերմ ծափերուն: Շնորհալի կերպով երգեց նաեւ Օր. Աստղիկ Քէօսէեան:

Յետոյ բեմ եկաւ «Նոր Սերունդ» երգչախումբը, որ երգեց 1) «Սարերի հովին մեռնեմ», 2) «Դու կանգնել ես», 3) «Ինչո՞ւ Պինկէօլը մտար», 4) «Իմ հեռաւոր հայրենիք», եւ 5) «Իբրեւ Արծիւ»:

Ընկեր Պետրոս Զպուքճեան, յանուն «Զաւարեան» ենթակոմիտէին եւ «Եգիպտացի» կոմիտէին, մասնաւոր շնորհակալութիւն ուղղեց հանդիսականներուն:

Իրիկուան դէմ, մեծ սրահին մէջ սկսան եւրոպական պարերը առաջնորդութեամբ ընտիր նուագախումբի մը: Իսկ յարակից սրահներուն մէջ, ճոխ սեղաններու շուրջ հաւաքուած խումբեր կը ցնծային ազգային երգերով եւ պարերով: Գարեգին իր անզուգական թառով եւ ընկեր Բենօն իր անբաժան սրինգովն ու տափովը, կրկնապատկեցին ուրախութիւնը, մոռցնելով գործադուլը եւ յաջորդ օրուան տառապանքները:

Կէս գիշերին, հանդիսականները դժուարաւ կը բաժնուէին սրահէն:

Գարուն Խ.

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՍԵՎՌԱՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին հանդէսը տեղի ունեցաւ Լիվրի Կառկանի քաղաքապետարանի նորաշէն թատրոնին մէջ,: Բացումը կատարուեցաւ «Մարսէյեէզ»ով, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Մէսումենցի եւ ի ներկայութեան Սեվռանի քաղաքապետ Պ. Ruchի եւ իր տիկնոջ: Յաջորդաբար երգուեցան երկսեռ խումբի կողմէ ուսուցիչին հեղինակած երգերը: Օր. Էլիզ Պապիկեան կարդաց Ֆրանսերէն ուղերձ մը Կապոյտ Խաչի կողմէ: Ներկայացուեցաւ «Այն կինը», սիրողներու կողմէ: Գլխաւոր դերակատարն էր Տիկին Սիրվարդ Ղուկասեան, որ միշտ սիրայօժար կը մասնակցի Սեվռանի Կ. Խ.ի ներկայացումներուն, Օր. Խլոյեան, Օր. Աշրդեան եւ իր փոքր եղբայրը, Պ. Պ. Գարամանուկեան եղբայրներ եւ Պ. Թովմաս Կատաեան յաջողապէս կատարեցին իրենց դերերը:

Խիստ գնահատելի էր փոքրիկներու «Կարապի եւ կարաւանի պարը» ղեկավարութեամբ Տիկին Հուրիկ Ժ. Դատաւորեանի: Յաջորդաբար երգեցին Օր. Զէյթունլեան եւ Օր. Լիւլէճեան, յուզելով ներկաները:

« 48 օխանոց փորձանքը» կուշտ ու կուռ խնդացուց հանդիսականները: Պ. Հրանտ Քէօսէեան, ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ իր խաղովը կը տիրապետէր բեմին: Տիկին Ղուկասեան անթերի կատարեց «48 օխանոց փորձանքի» դերը: Յաջող էին նաեւ Օր. Մելինէ Եէմէնիճեան (սպասուհի), Օր. Անի Պապիկեան, Պ. Պ. Յակոբ Քէօսէեան եւ Օհան Աշրքեան:

Փայլուն յաջողութեամբ տեղի ունեցաւ աճուրդը՝ որուն նպաստած էր Պ. Սարգիս Տէօքմէճեան (Փարիզէն), իր զոյգ մը արժէքաւոր մուճակներով: Նոյնպէս Սեվռանի Կ. Խաչի երկու ընկերուհիներու կողմէ նուիրուած «քէյկ»ով եւ «baba»ով: Պ. Ժիրայր Դատաւորեան թափ տուաւ աճուրդի ընկերակցութեամբ Օր. Քորթիկեանի: Գոյացաւ շօշափելի գումար մը: Ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր տեղի ունեցան եւրոպական պարերը նուագախումբով:

Ճոխ պիւֆէն անբաւական եկաւ հանդիսականներուն, որոնք մեկնեցան խանդավառութեամբ:

Կեցցե՛ն Սեվռանի ժրաջան Խաչուհիները:

Ներկայ մը

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Ա.— ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

Այս այնքան թանկագին աջակիցներու մեկնումով յառաջ գալիք անհունօրէն սպառնալից վտանգին առջեւ, Պայլը եւ ցամաք իջած գլխաւոր վաճառականները գերագոյն ժողով մը գումարեցին Սուրբ Մարիամ եկեղեցիին մէջ եւ վերջապէս, երկարատեւ ու բուռն վիճաբանութենէ մը ետք, մէկի դէմ քանեւմէկ ձայնով, որոշեցին որ ի հարկին բռնի վար պէտք է դնէին այս նաւերը — Պարպարո մեզի կուտայ անունները այդ քսանեւմէկ ազնուականներուն, որոնք Պայլին այս իմաստով ըրած առաջարկներուն ի նպաստ քուէ տուին: Ամէն ամիս նաւաստիներու տրուելիք դրամական վարձքն ալ որոշեցին՝ չորս հարիւր դուկատ, ուտելիքն ալ զատ՝ զոր կայսրը պիտի հոգար:

Վճռեցին նաեւ որ այն նաւապետը որ իր նաւովը նաւահանգիստէն փախելու փորձ պիտի ընէր, պիտի դատապարտուէր երեք հազար դուկատ ահագին տուգանք վճարելու:

Նոյն Սուրբ Մարիամ եկեղեցիին մէջ 17ին եւ 19ին գումարուած նոր ժողովներով որոշեցին իր նաւովը Վենետիկ ղրկել Ծեան «Տիուսնէկի»ն, որ «Մեծանուն Աւագանւոյ ժողովին» ուղղուած նամակներ պիտի տանէր, որոնցմով կը բացատրէին թէ ի՞նչ կամքէ անկախ պատճառներով ստիպուած էին նաւերը վար դնել եւ կը խնդրէին շուտափոյթ օգնութիւններ հասցնել դէպի Պոլիս:

Ուրիշ գաղտնի սուրհանդակներ ալ տարբեր ուղիներով, մանաւանդ՝ ցամաքի ճամբաներով ղրկեցին ծածուկ հրահանգներով, այնպէս որ նոյնիսկ եթէ Թուրքերուն ձեռքը իյնային պիտի չկրնային հասկնալ զանոնք: Կայսրը կը պաղատէր Պապին որ օգնութեան հասնի եւ կ'ըսէր թէ Թուրքերուն առաջին գործը պիտի ըլլար, անմիջապէս որ Պոլիսը իյնար, յարձակիլ Իտալիոյ վրայ: Ան կը պաղատէր նոյնպէս հերոս Հիւնեատի որ չլքէ իր Բիւզանդիոնի եղբայրները: Աւաղ, բոլոր այս պաղատագին կոչերը ձայն բարբառոյ յանապատի մնացին արեւմտեան ազգերուն կողմէ, եւ ինչպէս տեսանք, միմիայն պզտիկ խումբ մը ղրկուեցաւ Պապին կողմէ Իզիտոր Կարդինալի հրամանատարութեամբ:

Իրաւ, Վենետիկ ալ օգնութեան խումբերով նաւատորմ մը ղրկեց, բայց անիկա չկրցաւ ժամանակին, մայրաքաղաքին անկումէն առաջ հասնիլ, ինչպէս պիտի տեսնենք:

Նոր ու անվերջանալի վիճաբանութիւններէ վերջ, Յունուար 26ին գումարուած փոթորկալից ժողովի մը մէջ կայսրը թոյլատրեց վենետիկցի նաւապետներուն որ իրենց ապրանքներն ու ինչքերը բեռնաւորեն իրենց ցռկանաւերուն մէջ, այն միակ պայմանով որ նախապէս պէտք էր հանդիսաւոր երդումով յանձն առնէին առանց իր թոյլտուութեան ոեւէ կերպով չմեկնիլ նաւահանգիստէն: Այս թոյլատուութեան շնորհիւ էր որ Պոլսոյ անկումի պահուն վենետիկեան նաւերը իրենց փախուստի ատեն կրցան միասին տանիլ իրենց հարուստ ապրանքները, որոնք անխուսափելիօրէն թշնամիին ձեռքը պիտի իյնային, եթէ ցամաքը մնացած ըլլային:

Պարպարո կ'ըսէ թէ այս թանկագին բեռը կը բաղկանար ամէնէն աւելի օշնանի, պղինձի, լեղակի, կոճապղպեղի, բանուած ոսկիի, կնքամոմի, կարմրադեղի, զանազան հատիկներու, մաղտաքէի եւայլնի պէս ապրանքներէ, ամբողջը մօտաւորապէս հազար երկու հարիւր անտուկ, միլիոնաւոր ոսկի արժողութեամբ:

« Յունուարի վերջի այս նոյն օրուան մէջ, կը շարունակէ Պարպարո, յանկարծ սրընթացօրէն Պոլիս մտաւ Ժան Ճիուսթինիանի Ճենովացին, երկու նաւերով՝ մին երկու հազար երեք հարիւր եւ միւսը ութ հարիւր թօնօ տարողութեամբ եւ հինգ հարիւր մարդոցմով, եւ Պոլիս եկաւ, որովհետեւ կը հասկնար թէ ինչ ստիպողական պէտք ունէր իրեն Պոլիս քաղաքը, իրեն՝ որ ճանչցուած էր իբրեւ քաջարար քրիստոնէութեան:

Կայսրը ամենամեծ պատիւներով ընդունեց զինքը եւ քանի մը օր վերջ անոր թեթեւազէն պատերազմական ցռկանաւ մըն ալ տուաւ եւ զինքը անուանեց ընդհանուր հրամանատար կամ «պրոտոստրատոր» իր ցամաքային բանակին, որպէսզի անոր հետ միասին Մեծ Պարիսպին վրայ հաստատուելով ցամաքի կողմէն, պատերազմի Մէհմէտի բանակին դէմ, որու ամէն օր Կ. Պոլիս անբախտ քաղաքին պարիսպներուն տակ դալուն կը սպառէին »:

(Շար.)

չարունակուի ուրիշ չորս շրջաններու մէջ: Վերջին լուրերու համաձայն Անգլեւիրանեան Քարիւղի ընկերութեան 80 հազար աշխատաւորներէն 10 հազարը դադրեցուցած են աշխատանքը :

X Պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ այս գործադուլները սարքած է ձախակողմեան կուսակցութիւնը, «Թուտեհ»: Նշանաւոր կարմիր գործիչ մը, Մուսթաֆա Լանքարանի, չորս մոլեռանդ եղբայրներէն մէկը, պիտի ձերբակալուէր Մասճիտ Սիւլէյմանի մէջ, բայց յաջողեցաւ փախչիլ: Կացութիւնը բարդացած է անոր համար որ, շատ մը համայնավարներ իբրեւ անդամ կը ներկայանան «Ազգային Ճակատ» կոչուած կազմակերպութեան :

Ոստիկանութիւնը կը ծանուցանէ թէ ձերբակալուած են Ֆետայանը Իսլամ կոմիտէին անդամներէն վեց հոգի եւս: Գլխաւոր վարիչը, Նաւաբ Սաֆավի, նորէն փախած է :

ԵՐԵՔ ՀԱՅ ՈՃՐԱԳՈՐԾՆԵՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Մարտ 20ին գրած էինք թէ Մարսէյլի արուարձաններէն Սէն Լուի մէջ սպաննուած է 63 տարեկան հայ պիստակավաճառ մը, Մարիա Արամեան (Փափազեան):

« Փառի – Փռէս» եւ ուրիշ թերթեր կը գրեն թէ ձերբակալուած են ոճրագործները, երեքն ալ հայ երիտասարդներ, — Աւետիս Տէմիրճեան կամ Տէտէ, 22 տարեկան, դերձակ, Ժան Քոճակէօզեան կամ Փասքալ, 24 տարեկան (Սէն Ժէռոմ) եւ Ժան Պուսունեան?, 25 տարեկան, որ սպանութեան դրդիչը կը համարուի :

Ոստիկանութիւնը զանազան հնարքներու դիմած էր, ոճրագործները երեւան հանելու համար: Քանի մը ոստիկաններ գործադուլ ձեւանալով, հետապնդումները Սէն Լուէն փոխադրած էին քաղաքին կեդրոնը, Էքս փողոցի, Փլաս Ժան Ժոռէսի եւն. սրճարաններուն եւ կարգ մը ժողովրդական պարասրահներու մէջ :

Օր մը լուր առին թէ ոմն Տէտէ (Աւետիս Տէմիրճեան) շատ բան գիտէ Սէն Լուի սպանութեան մասին: Յետոյ ստուգեցին թէ Տէտէ սպանութիւնը կատարած է Փասքալի միջոցաւ (Ժան Քոճակէօզեան):

Ուստի որոշեցին երկուքն ալ ձերբակալել: Երբ Սէն Ժէռոմ գացին, իմացան թէ Քոճակէօզեան անհետացած է: Իսկ Տէտէն ձերբակալուելով անմիջապէս խոստովանեցաւ .

— Մարտ 15ին, հինգշաբթի, պարասրահ մը կը գտնուէինք: Դրացի մը, Ժան Պուսունեան ինծի պատմած էր թէ Սէն Լուի մէջ պիստակավաճառ պառաւ մը բաւական դրամ ունենալու է: Խօսեցայ նոր բարեկամիս հետ, որ համաձայնեցաւ այս «գործողութիւնը» կատարելու համար :

«Ժամը 22.20ին, պառաւը տուն եկաւ: Փասքալ մօտեցաւ ձիւթ գնելու պատրուակով: «Վեր հրամմեցէք», ըսաւ պառաւը: Եւ բացաւ իր բնակարանին դուռը: Ներս մտանք իր ետեւէն: Փասքալ ձիւթ առաւ, յետոյ պիստակ եւ շաքարեղէն ուզեց եւ երկու հարիւր ֆրանք յանձնեց: Պառաւը կը պատրաստուէր վրադիրքը տալու, երբ Փասքալ անոր կոկորդէն բռնելով, սեղմեց եւ անկողնին վրայ նետեց: Յետոյ հագուստին գրպանները քրքրելով, հազիւ 650 ֆրանք գտաւ»:

Կը մնար Փասքալն ալ ձերբակալել: Ստուգուեցաւ թէ ազգականներ ունի Վալանսի մէջ, ուր կը գտնուէր նաեւ իր նշանածը: Այնտեղ ալ ձերբակալեցին երեքշաբթի օր :

Մինչ այս մինչ այն, Պուսունեան եւս ոստիկանատուն առաջնորդուելով, խոստովանած էր թէ ինք դրդեց ոճիրը :

Փասքալ Մարսէյլ փոխադրուած է արդէն : Ինքն ալ միեւնոյն ձեւով կը պատմէ, միայն դերերը շրջելով: Ամբաստանեալները դէմ դիմաց հանուելով, արձանագրուեցան իրենց վերջնական խոստովանութիւնները: Կը հաստատուի թէ Տէտէն խեղդած է պառաւը, եւ ոչ թէ Փասքալը, որ դիրք բռնած էր դրան առջեւ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ կամաւորական կազմակերպութիւն մը ստեղծուած է երկրին պաշտպանութեան օգնելու համար: Ուրիշ աղբիւրներ ալ կը հաստատեն թէ բոլոր ոչ-զինուոր այրերը կ'արձանագրուին ամբողջ երկրին մէջ, մարզուելու համար :

ԿԱՐՄԻՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ անթելը վճռապէս մերժեց զօր. Մէք Արթըրի հաշտութեան առաջարկը, յանուն «խաղաղութեան կուսակից կոմիտէի »ն : Յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ պատասխանի արժանի չէ զօրավարին առաջարկը, եւ ծիծաղելի գտնելով անոր սպառնալիքը, կ'ազդարարէ թէ Չինաստան կռիւը պիտի շարունակէ անվկանդ: — Թրումըն յայտարարեց թէ 38րդ զուգահեռականը անցնելու խնդիրը կախում ունի զինուորական կացութենէն: Իրենց նպատակն է ազատ եւ միացեալ Քորէա մը ստեղծել :

ՃԱՓՈՆԻ հաշտութեան դաշնագրին համար նախագիծ մը պատրաստած եւ 15 ազգերու ղրկած է Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը:

Նոր Սեռունդի Օրը Մարսէյլի մէջ

Այս շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Théâtre Verdi, rue d'Alger:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի 12 խումբերու :

Պիտի խօսին ընկերներ Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (Կեդր. վարչութիւն), ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՍԵԱՆ (Շրջ. կոմիտէ):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Պիտի նուագէ Պ. Լեւոն Ղեւոնդեան:

Ա. մաս.— Հայկական պարեր Լա Սիոթայի Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբի կողմէ :

Բ. մաս.— Միջմասնաճիւղային մրցում, երգի եւ արտասանութեան:

Գ. մաս.— Հայկական եւ եւրոպական պարեր:

Վարդանանց 1500ամեակը Վիէնի մէջ

Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հայ Աւետ. եւ Կաթողիկէ համայնքներուն, Ֆ. Կ. Խաչի, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի :

Կը նախագահէ Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Կը խօսին փրոֆէսէօր ԽԱՅԻԿԵԱՆ, ՀԱՅՐ ԼԵՒՈՆԵԱՆ եւ Կ. ՏԷՐՄՈՎՍԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին: Կը մասնակցի Սանուհիներու «Արաքս» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Հայր Լեւոնեանի :

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ Մուտքը ազատ է

ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Ընկեր Գ. Ս. ինչպէս ուրիշ անգամներ, Զատկի առթիւ եւս հետեւեալ գումարները կը տրամադրէ «Յառաջ»ի միջոցով :

Շնորհակալութեամբ կ'արձանագրենք .— «Յառաջ»ի 10.000 ֆրանք, «Հայ Բոյժ»ի 5 հազար, «Հայաստան»ի 5 հազար, Ֆ. Կ. Խաչի «Ծոմապահութեան Շաբաթ» 5 հազար, Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին 3 հազար:

X Օչէն Պ. Անդրանիկ Թորոսեան Ֆ. Կ. Խաչի միջոցով Թոքախտաւոր հիւանդներու հազար :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Շավիլի եկեղեցական վարչութիւնը հայութեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Կաթող. պատուիրակ Գեր. Տ. Արտաւազդ արք. հանդերձեալ է Ս. պատարագ մատուցանելու եւ իր հոգեշունչ քարոզով մխիթարելու հաւատացեալները Շավիլի մատրան մէջ: Յաւարտ պատարագի նոյն պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն Պ. Կարապետ Զօրեանի ողբացեալ մեծ մօր յիշատակին: Ժամերգութիւն ժամը 8.30ին, Ս. պատարագ ժամը 10.30ին:

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Մարի Գայիշեան, ինչպէս նաեւ Գայիշեան, Մանուկեան, Ալակէօզեան, Յակոբեան, Աշիգեան, Ալլահվէրտեան, Մխճեան, Գնաճեան, Ահարոնեան ընտանիքները սրտի դառն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին, եղբօր, աներձագին եւ ազգականին՝

ՏԻԱՐ ՅԱԿՈԲ ԳԱՅԻՇԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահը, որ տեղի ունեցաւ 26 Մարտ, 1951, Երկուշաբթի, Կրանժ-Պլանշ հիւանդանոցին մէջ, 54 տարեկան հասակին: Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Մարտ 27ին, չորեքշաբթի Կիյօթիէռի գերեզմանատունը, ուր եւ ամփոփուեցաւ մարմինը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք նպաստեցին իր կազմակերպած վերջին պարանցիկ երեկոյթին յաջողութեան: Այս առթիւ շնորհակալութեամբ ըստացած է 500 ֆրանք Տիկին Գ. Պետրոսեանէ :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ լսարանին այս երկուշաբթիի հաւաքոյթն ալ յետաձգուած է գործադուլներու անորոշութեան պատճառով :

Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Հ. Մ. Մ.ի Ա.ին ախոյենական մրցումը, Սէն Միրի Ա. խումբին դէմ, ժամը 3.30ին: Կրտսերներուն մրցումը՝ ժամը 1.30ին, Վերսայլի կրտսերներուն դէմ:

Մրցումի վայրը.— U. S. Italie դաշտը, Route de Villejuif, l'Hay les Roses:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Պրուսայի Մեծ Նոր գիւղէն Յովհաննէս Հաճի Ալէքեանին զաւակները՝ Սահակ եւ Մարիամ Ալէքեան: Կը կարծուի թէ Մուսուլ կամ շրջանը կը գտնուին: Սահակ Ալէքեան «Կարաժ Նինուէ» անունով գործատեղի մը ունեցած է Մուսուլի մէջ: Գրել իրենց մօրեղբօրը՝ Յակոբ Հաճիկարապետեան, Sozopol, près de Bourgas (Պուլկարիա): Կը խնդրուի Պաղտատի Գոյամարտէն արտատպել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Օր. Է. Գոյունեան, Պ. Պ. Սանասար եւ Գուրգէն Գոյունեաններ կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյն, 15 rue Jean Goujon, իրենց ողբացեալ հօր ԳՐԻԳՈՐ ԳՈՅՈՒՆԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին ազգականները ու ողբացեալին յիշատակը յարգող բարեկամները :

ԴԻՒՐԱՍԱՆ ԹՐԱԿՈՍ

Իսի լէ Մուլինօ, սինէմա Ալհամպրայի մէջ Ապրիլ 3ին ժամը 21ին կը ներկայացնէ առաջին անգամ ըլլալով 1) ԱՇՈՒՂԻՆ ՍԷՐԸ 2) ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ, ծանօթ դերասաններու, նուագախումբի եւ երգիչներու հետ :

Մուտք 100 ֆրանք :

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme – (1

Le Gérant : A. NERCESSIAN